Paul Ștefănescu

În slujba vieții și a adevărului

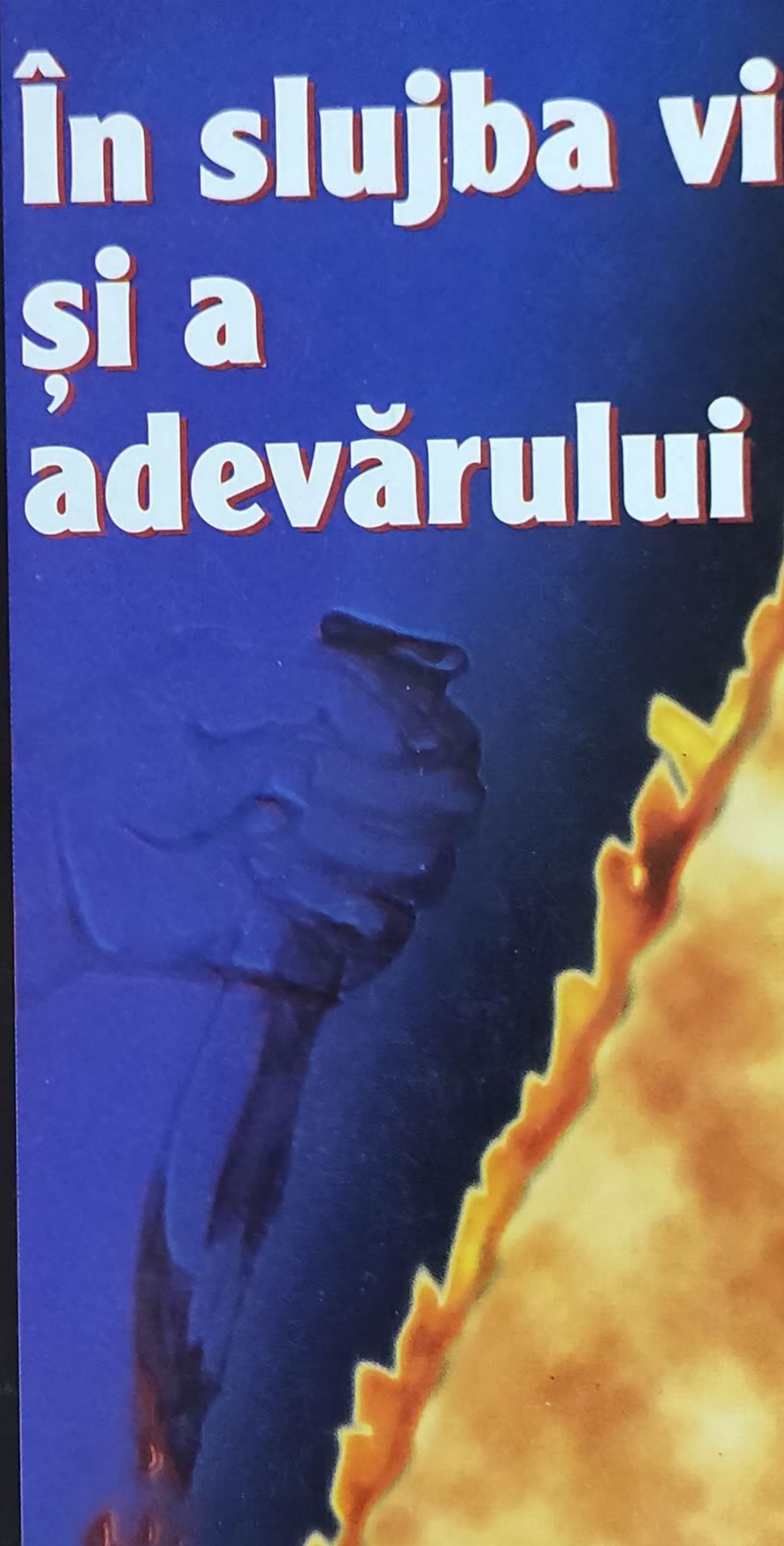

Din istoria medicinei legale și a criminalisticii

Teora

Paul Ștefănescu

În slujba vieții și a adevărului

Pagini din istoria medicinei legale
și a criminalisticii

Volumul 1

Teora

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE 7
1. CELE 1001 FEŢE ALE VIOLENŢEI SAU O ECUAŢIE CU MAI MULTE NECUNOSCUTE 9
O EXPLOZIE DE O NATURĂ NEOBIŞNUITĂ... 9
CRIMINALITATEA JUVENILĂ 16
DELINCVENŢA TINERETULUI ŞI DROGURILE 23
PE RUG ARD SUFLETE TINERE 25
UN PROCES NEOBIŞNUIT 27
COPILĂRIE NETERMINATĂ 30
VIOLENŢA ŞI IMAGINEA 36
UN ANUMIT MOD DE VIAŢĂ... 39
VIEŢI PARALELE 42
EXPLOZIA VIOLENŢEI ŞI CÂTEVA CONCLUZII 44
2. EMPIRISM ŞI CĂUTĂRI SAU COPILĂRIA UNEI ŞTIINŢE 48
CHESTIUNEA PREPARATORIE 48
MĂRTURISIREA – PIATRA UNGHIULARĂ A ANCHETEI 49
VIDOCQ, FONDATORUL SIGURANŢEI FRANCEZE 56
PROGRESE ÎN DOMENIUL TACTICII: CREAREA BRIGĂZILOR MOBILE . 69
3. CREAREA POLIŢIEI ŞTIINŢIFICE 77
IDEEA GENIALĂ A UNUI GREFIER 77
O VIZITĂ LA SERVICIUL DE IDENTIFICARE JUDICIARĂ 95
SERVICIUL ANTROPOMETRIC 96
SEMNALMENTUL DESCRIPTIV SAU „NIMIC NOU SUB SOARE“ 100
SEMNALMENTUL DESCRIPTIV SAU PORTRETUL VORBIT 101
O INVENŢIE REMARCABILĂ ŞI APLICAŢIILE EI 106
FOTOGRAFIA JUDICIARĂ ŞI FOTOGRAFIA SIGNALECTICĂ 110
AFACEREA HERVAGAULT SAU FALSUL LUDOVIC AL XVII-LEA 113
O VICTORIE DE RĂSUNET 120

4. DESENUL VEŞNIC SAU SEMNĂTURA DEPUSĂ FĂRĂ VOIE 126
LUNGA ISTORIE A DACTILOSCOPIEI 126
NIŞTE URME DE DEGETE... 129
NECAZURILE UNUI FUNCŢIONAR DIN COLONII 132
AMPRENTELE SUNT FOLOSITE LA IDENTIFICAREA FĂPTAŞILOR . . 135
PUNCTUL DE ATRACŢIE AL EXPOZIŢIEI INTERNAŢIONALE DIN 1884 . 138
SCOTLAND YARD-UL ŞI AMPRENTELE DIGITALE 144
O CRIMĂ PE PLANTAŢIE 146
„COPIII MEI!... EL MI-A UCIS COPIII!...“ 151
BERTILLON PĂRĂSEŞTE SCENA 156
SE POT FALSIFICA AMPRENTELE? 162
AMPRENTELE NU SE SCHIMBĂ 164
SUGRUMĂTORUL FEMEILOR 180
DACTILOSCOPIA ÎN ERA CALCULATORULUI 187
AMPRENTELE ÎN LITERATURA POLIŢISTĂ 188
SUCCINT CALENDAR AL DACTILOSCOPIEI 191
5. MEDICINA LEGALĂ – O ŞTIINŢĂ NOUĂ ŞI TOTUŞI VECHE 197
RĂDĂCINILE UNEI ŞTIINŢE 197
PUNCTELE CARDINALE ALE MEDICINEI LEGALE 217
NECUNOSCUTUL DE LA MILLERY 220
VACHER 237
JACK SPINTECĂTORUL 253
O DUBLĂ CRIMĂ ÎN MANHATTAN 257
IDENTIFICAREA ŞI MEDICINA LEGALĂ 264
O DISPARIŢIE STRANIE 272
CRIMA „ŞTIINŢIFICĂ“ 279
DRAMA DIN ANVERS 292
LANDRU – CONTABILUL MORŢII 298
URMAŞUL LUI LANDRU 310
CADAVRUL FEMEII FĂRĂ CAP 311
O DESCOPERIRE MACABRĂ 314
UN CAZ NEOBIŞNUIT 319
CUFĂRUL – FASCINAŢIA ASASINILOR 325

MOTTO

„A ști, pentru a prevedea
A prevedea, pentru a putea"...

AUGUSTE COMTE

CUVÂNT ÎNAINTE

Cartea noastră și-a propus ca obiective două mari teme.

În primul rând, este o succintă istorie romanțată a luptei contra violenței. Cu alte cuvinte, investigând o bogată literatură, selectând un material adesea inedit și beneficiind de o practică îndelungată a autorului, ea își propune să facă o trecere în revistă, sub o formă narativă și alertă, chiar captivantă uneori, a principalelor momente care au punctat lupta neîncetată dusă între știință și crimă și care au constituit, cu timpul, istoria noii discipline de graniță: „criminalistica".

Vom vedea deci cum dreptatea și adevărul, folosindu-se de instrumentele științei, au reușit să învingă delincvența cea mai ingenios imaginată. Treptat, unele științe au căutat să răspundă la apelul justiției, iar din interferența lor s-au născut altele noi: medicina legală, criminalistica, criminologia, toxicologia etc. Crearea acestora s-a făcut cu prețul unor imense eforturi, prin contribuția a nenumărați cercetători, unii deveniți celebri, ca Balthazard, Bayle, Bertillon, Gross (după mulți autori creatorul criminalisticii științifice), Lacassagne, Locard, Marsh, frații Minovici, Orfila, Reiss, Vucetici și mulți alții.

Cum au luat naștere aceste științe? Răspunsul la această întrebare constituie de fapt ideea centrală a cărții. Nu am urmărit să scriem o carte didactică, ci intenția noastră a fost să prezentăm o lucrare pentru marele public; totuși, specialiștii în materie sperăm s-o citească cu interes și, desigur, să găsească în ea unele lucruri noi pentru ei. Dar, înainte de toate, cartea se adresează marelui număr de cititori care se interesează de istoria științelor, întotdeauna fiind posibil a se afla ceva nou.

Elaborarea, pe baza materialelor bibliografice, s-a făcut în mod diferit, uneori prelucrând mai mult, alteori mai puțin, din respect căutând să păstrăm autenticitatea surselor primare, și nu din dorința ascunsă de a plagia. Cititorul avizat

va remarca, cu uşurinţă, ce ne aparţine şi ce este preluat. Originalitatea – atât de greu de atins după ce înainte a existat un Edmond Locard sau un Jürgen Thorwald – constă tocmai în comunicarea cu cititorul, în mesajul transmis, iar dacă am reuşit aceasta, înseamnă că ne-am atins scopul propus.

S-ar putea obiecta, de către unii cititori, faptul că am folosit o cazuistică relativ veche. Vrem să-i asigurăm că am fost conştienţi de aceasta, dar specificul genului obligă la distanţarea în timp – pentru relatarea obiectivă a cazurilor – ca şi la păstrarea întocmai a locurilor unde s-au petrecut acestea.

Acest impediment am căutat să-l remediem, cel puţin în parte, prin alegerea şi a unor situaţii mai noi, cu caracter similar şi general valabil.

De asemenea, în strădania noastră de a oferi un tot cât mai coerent lucrării, am introdus unele aspecte care aparţin tehnicii poliţieneşti.

A doua temă pe care o abordăm în această carte îşi propune, prin cazurile prezentate, să supună atenţiei şi reflecţiei cititorului o serie întreagă de probleme de ordin sociologic, de obicei ignorate, dar pe care criminologia încearcă, cu preţul unor strădanii imense, de Sisif, să le rezolve. Trăim o epocă în care se constată o accentuare a interdependenţelor mondiale, a fenomenelor internaţionale – în cadrul cărora un loc este ocupat de criminalitatea crescândă din unele ţări dezvoltate – exercitând o influenţă sporită asupra evoluţiilor interne din fiecare ţară, iar dezvoltările dintr-o ţară sau alta dobândind, frecvent, dimensiuni internaţionale.

Cunoaşterea aprofundată şi implicată a oricărui fenomen ne ajută să înţelegem cauzele ce-l determină, astfel încât, în funcţie de natura sa, să-i creăm condiţii de dezvoltare sau, dimpotrivă, să împiedicăm apariţia sa. Numai prin cunoaştere putem preveni răul, ireparabilul. Facem aceste precizări pentru a nu se strecura nici un echivoc.

Nu dorim să fim înţeleşi greşit. Am vrea să atragem atenţia că nu am urmărit nici o clipă ca, prin cele scrise, să delectăm cititorii prin descrierea violenţei! Şi dacă rândurile din această carte vor fi citite cu interes se datorează, în primul rând, faptului că ele vorbesc despre oameni – bărbaţi, femei şi chiar copii – care, la un moment dat, au alunecat din viaţa cotidiană, cu preocupările ei, trezindu-se într-o lume pe care nu trebuie să o ignorăm. Aceasta este o lume paralelă, crepusculară, de care ne despart porţile ferecate ale ospiciilor, penitenciarelor şi... cimitirelor, lume populată de spaime şi fantome, mai mult sau mai puţin vii.

Cartea pe care încercăm s-o prezentăm publicului cititor, atât de receptiv faţă de lucrările noastre anterioare, este rezultatul muncii a peste trei decenii, în care, îngropaţi în arhive şi biblioteci din ţară şi străinătate, am adunat sute de cazuri, care au fost prelucrate apoi cu onestitate.

În încheiere, dorim să aducem pe această cale, încă o dată, mulţumirile cele mai sincere tuturor celor care, prin munca lor, au contribuit la apariţia acestei cărţi.

1. CELE 1001 FEȚE ALE VIOLENȚEI SAU O ECUAȚIE CU MAI MULTE NECUNOSCUTE

O explozie de o natură neobișnuită... • Criminalitatea juvenilă • Delincvența tineretului și drogurile • Pe rug ard suflete tinere...• Un proces neobișnuit • Copilărie neterminată. Mărturisirea • Violența și imaginea • Un anumit mod de viață... • Vieți paralele • Explozia violenței și câteva concluzii

O EXPLOZIE DE O NATURĂ NEOBIȘNUITĂ...

Periodicele care apar în diverse țări occidentale inserează zilnic știri care avertizează opinia publică despre un pericol ce tinde să ia o amploare neobișnuită: este vorba despre „fenomenul criminal“[1].

Să citățm la întâmplare, fără să facem o triere preconceputã, o serie de fapte care consemnează această stranie explozie a violenței.

La Paris s-a semnalat un număr crescând de agresiuni: circa 30 000 pe an! Cele mai afectate sunt cartierele mărginașe. Numărul tinerilor delincvenți este în continuă creștere: numai în ultimii șase ani, procentul delincvenței juvenile a sporit cu 15 la sută. Iată alte date statistice din „Orașul-lumină“: poliția judiciară a instruit, în 1974, 434 de asasinate, omoruri sau tentative. Este o cifră care, an de an, în deceniul 1970-1980 s-a mărit.

Numărul anual al atacurilor contra băncilor a ajuns la circa 600. Adăugați la acestea peste o mie de incendii provocate într-un scop sau altul și în jur de 50 de atentate cu bombe, reușite, ca să nu mai punem la socoteală cele peste

---

1 Experții O.N.U., într-un studiu întreprins în 66 de țări, pe perioada 1970-1975, au constatat o creștere cu 179 la sută a cazurilor de furt calificat și de 114 la sută a abuzului de stupefiante.

două mii de intervenţii ale specialiştilor pirotehnicieni pentru dezamorsarea de bombe şi maşini infernale...

Cât priveşte întreg teritoriul Franţei, ritmul cotidian al delictelor este incredibil: la aproape două minute este comis un furt; la fiecare jumătate de oră dispare un automobil; pe oră au loc şase escrocherii; la fiecare trei ore sunt comise un ultraj la pudoare, opt crime, trei violuri; zilnic sunt comise două avorturi delictuale.

Şi Marea Britanie, la rândul ei, înregistrează o creştere considerabilă a criminalităţii, mai ales a celei juvenile. Cele mai frecvente sunt omuciderile comise din simpla plăcere de a omorî, de a chinui, cu o indiferenţă cinică. Şi nu este mai puţin semnificativ faptul că agresiunile şi furturile săvârşite de indivizi înarmaţi sunt opera unor bande de tineri, a căror vârste variază între 13 şi 18 ani. Poate nu vă vine să credeţi, dar cifrele nu au fost scrise greşit. Anchetele efectuate printre pensionarii caselor de corecţie şi ai penitenciarelor au scos în evidenţă o absenţă „absolută" a remuşcărilor şi o ferocitate fără precedent în săvârşirea agresiunilor.

În Germania se vorbeşte despre o erupţie fără precedent a criminalităţii, care îmbracă formele cele mai variate: omucideri, devalizări de bănci şi magazine, furturi de opere de artă, trafic de droguri, ca să nu mai vorbim de frecventele violuri, opera unor maniaci sexuali. Şi în această ţară violenţa la minori atinge dimensiuni halucinante. Există numeroase bande de tineri – ale căror vârste se situează între... 12 şi 15 ani – care se dedau la furturi sub ameninţarea armelor de foc. În Germania, cu o populaţie de 65 de milioane de locuitori, lupta contra crimei necesită 133 500 de poliţişti, dintre care 10 500 inspectori de poliţie, 107 500 agenţi în uniformă, 13 000 cadre ale poliţiei de intervenţie şi 2 500 funcţionari ai poliţiei căilor ferate.

La rândul ei, Suedia, al cărei standard de viaţă este urmărit cu atenţie de multe ţări occidentale, a înregistrat în anii '70 o creştere a numărului de crime într-un ritm inimaginabil: de la 250 000 la 550 000! Despre cinstea şi securitatea în ţările nordice se mai vorbeşte doar la timpul trecut: furturile cu mâna armată şi atacul băncilor şi al marilor magazine sunt evenimente la ordinea zilei.

Italia a devenit ţara violenţei. La criminalitate şi vandalism se adaugă crima politică şi încăierările, aproape zilnice, ce se duc între grupările extremiste. La Roma, mii de apeluri pe zi alertează pe carabinieri: peste 2 000 de turişti sunt jefuiţi în fiecare săptămână; la fiecare trei minute se înregistrează o spargere. La Milano sunt furate în 24 de ore o sută de maşini. Şi iarăşi date statistice: în 1974, de exemplu, pe întreg teritoriul ţării, s-au produs 1,5 milioane de delicte, dintre care un milion pentru realizarea de profituri, 2 500 atacuri de bănci şi 600 de crime. Un ziarist italian nota, cu amărăciune: „Această stare

de lucruri ține de mizeria unei anumite pături a populației, de incapacitatea statului de a face să se respecte legea, de corupția notabilităților, de clemența justiției, tentațiile civilizației moderne și mentalitatea unor oameni care vor să obțină totul, și aceasta cât mai repede."

Iată o altă declarație revelatoare în acest sens aparținând unui fost ministru de Interne italian: „După 1950, numărul celor arestați s-a dublat, dar în același timp numărul deținuților a scăzut la jumătate."

Adăugați la toate acestea și o anumită mentalitate, la care Mafia și-a spus un cuvânt greu. De pildă, în mai toate orașele există „piețe ale hoților", unde intermediari și tăinuitori revând tot ceea ce s-a furat. Nimeni nu se indignează și nu ia atitudine; din contră, se apreciază că prețurile sunt mai avantajoase.

Și, pentru a completa imaginea, nu putem să trecem peste reglările de „conturi" dintre bandele rivale sau care își dispută împărțirea principalelor cartiere mănoase ale orașului și se înfruntă regulat, pentru a face să li se respecte „terenul de vânătoare". Din când în când, o ploaie de gloanțe udă strada cu sânge. Poliției, ca și la Chicago pe timpul prohibiției, nu-i mai rămâne altceva de făcut decât să culeagă morții și răniții.

Dar să părăsim bătrânul continent și să trecem oceanul. Suntem la Miami, în plină vară a anului 1973, și o căldură dogoritoare scaldă orașul. În cartierul rezidențial aerul este mai răcoros. Așezat într-un șezlong în fața unei peluze superbe, Albert Brust, de 44 de ani, funcționar la oficiul de imobile din localitate, este observat de vecinii săi că nu s-a clintit în tot timpul zilei nici o clipă de la locul său. Strigătele acestora, la început mai timide, nu-i provocau nici o reacție. Poarta locuinței era închisă și telefonul blocat. La sugestia unui bărbat, a fost anunțată în cele din urmă poliția. Autoritățile forțară intrarea și nu le mai rămase să constate decât că proprietarul, aflat pe șezlong, era mort de mult ... Primele cercetări în interiorul casei aveau să conducă la descoperirea unei veritabile „camere de tortură", pe pereții căreia atârnau bice, lanțuri și cătușe. În baia de dimensiuni neobișnuite, dintr-un bloc de beton de un metru înălțime, aflat sub duș, se scurgea sânge. Apa mai picura încă. Intrigați, doi polițiști au revenit cu târnăcoape și au spart blocul. A ieșit la iveală corpul groaznic mutilat al unui băiat de circa 16 ani. Trunchiul era separat de cap și de membre.

Cu câteva zile înainte, o tânără de 15 ani se prezentase la Comisariatul din Fort Lauderdale, un mic orășel vecin, făcând o relatare, căreia, la început, polițiștii nu au vrut să-i dea crezare. Cu toate acestea, din nefericire, spusele ei erau perfect adevărate...

Tânăra făcea autostopul împreună cu prietenul ei, Mark Bernard Madsen, în vârstă de 16 ani. Tinerii au fost invitați să urce într-un automobil de către un individ care s-a recomandat Eric. Ajunși la locuința acestuia, sub pretextul

că le va servi o băutură răcoritoare, au fost introduşi într-o încăpere stranie, lipsită de ferestre şi complet izolată, din care nu putea răzbate în afară nici un zgomot. Acolo, celor doi li s-a cerut să se împreuneze, în timp ce bărbatul le va face fotografii. Tânărul Mark s-a repezit asupra lui Eric, dar acesta a scos fulgerător un revolver şi a tras trei focuri în el, omorându-l pe loc. Din acest moment a început martirajul tinerei fete. Legată de zid, ea a fost bătută şi violată. Brust – pentru că el era cel ce se recomandase Eric – a urcat-o apoi în maşină şi a condus-o nu departe de locul unde-i întâlnise pe cei doi făcând autostopul. În schimbul eliberării i-a cerut fetei să păstreze tăcerea asupra celor întâmplate, ameninţând-o că în caz contrar o va ucide atât pe ea, cât şi întreaga-i familie. Cele spuse păreau fructul unei imaginaţii exaltate de drog şi, la început, nimeni nu i-a dat atenţie. Aşezat pe şezlong în faţa casei, dându-şi seama că va fi descoperit în cele din urmă, Albert Brust s-a otrăvit cu stricnină.

Criminalitatea în S.U.A. a atins dimensiuni de coşmar. Într-un singur an, la începutul deceniului trecut, s-au produs peste 2 milioane de spargeri. Datele au relevat că 76 la sută dintre spărgători erau recidivişti şi 50 la sută dintre cei arestaţi în 1970 aveau mai puţin de 18 ani. Numărul crimelor au sporit anual cu circa o mie, atingând la începutul deceniului trecut aproape 30 de mii. Dintre acestea, peste 50 la sută s-au comis cu un revolver. În 1971, în lupta cu infractorii, 108 poliţişti au fost doborâţi cu arme de foc. Aproape 100 000 de persoane au fost ameninţate cu revolvere şi 245 000 de furturi au fost comise cu mâna armată cu un revolver. Numai într-o săptămână, de la 15 la 22 iunie[1], ziarele americane consemnau o statistică de neinvidiat: 206 persoane au murit datorită armelor de foc (131 de asasinate, 59 de sinucideri şi 16 accidente mortale). Dintre toate acestea, California a fost statul cu tributul cel mai mare: 30 de morţi, dintre care 10 asasinate şi 20 de sinucideri. Illinois (Chicago) s-a situat pe locul următor, cu 16 omoruri, dintre care 12 asasinate şi 4 sinucideri. La această vagă statistică să mai adăugăm una. În fiecare an, 1 800 000 de americani cumpără un revolver. Şi arsenalul naţional particular este apreciat la circa... 30 000 000 de bucăţi! Pentru a avea o imagine completă, mai trebuie să adăugăm peste 60 000 000 de puşti de toate calibrele. Cifrele sunt incredibile.

Aproape un american din doi are la dispoziţia sa o armă. Şi pentru că statisticile se fac săptămânal, urmarea acestui aspect social este evidentă: numai între 4 şi 11 martie 1973, 345 de persoane au fost ucise; victimele – soţii, soţi, copii, amanţi, hoţi, prădaţi şi poliţişti în timpul exercitării funcţiunii lor. O vizită la un medic specialist costă circa 40 de dolari, în timp ce procurarea unui revolver nu costă decât... 8. Poliţiştii şi criminologii apreciază, în unanimitate, că rata criminalităţii ar scădea dacă s-ar institui un control se-

1 Este vorba de anul 1969

ver asupra vânzărilor de arme. În prezent se estimează că la 220 000 000 de americani revin aproape o sută de milioane de arme de foc! Arma cea mai populară, la îndemâna oricui, este „*Saturday Night Special*" – revolver care se vinde la un preț accesibil și care de obicei își spune cuvântul, după cum îl recomandă și denumirea, sâmbătă seara. El aduce un sfârșit tragic discuțiilor dintre beți, disputelor familiale, furturilor săvârșite de începători și imprudenților.

Într-un singur an, 7 000 de persoane s-au sinucis cu un foc de revolver, iar alte 3 000 și-au pierdut viața datorită mânuirii neîndemânatice a unei arme. Aceste cifre tragice sunt citate de o comisie națională a Ministerului de Justiție, care, timp de doi ani, a analizat un material impresionant.

Actele delictuale îi costă pe americani circa 88 de miliarde de dolari anual, din care 20 pentru protecție (pază, aparate de protecție, legiuitori).

Asasinarea brutală a unui tânăr de 13 ani, martor la un furt, pentru a-l reduce la tăcere, a șocat întreaga națiune britanică cu puțină vreme în urmă. Dar infracțiunea de omor – spun oamenii responsabili de menținerea ordinii și apărarea legalității – a atins o cotă foarte ridicată, criminalii apelând cu prea mare ușurință și rapiditate la arme pentru a-și atinge țelurile. Astăzi, criminalul folosește pistolul sau pușca pentru a-și teroriza victimele, pentru a evita propria arestare sau, ca în cazul citat, pentru a reduce la tăcere pe cineva, din diverse motive. Această tendință îngrijorătoare este susținută de datele furnizate de Scotland Yard, care arată că au fost înregistrate 621 de victime în 1975, 730 în 1976 și 935 în 977, iar escaladarea crimei continuă.

De unde își procură ei armele? Tot statisticile arată că sunt 4,5 milioane de arme răspândite în Marea Britanie – una la patru case. Mai întâi, se înțelege, sunt armele legale. Au fost eliberate permise pentru 800 000 de arme. Pe baza unui singur permis mulți au 2-4 arme, ceea ce totalizează dintr-o dată vreo 2 milioane de arme. Experții apreciază că alte 500 000 pot fi adăugate la total, pe lângă cele 200 000 de pistoale, puști sau arme speciale, pentru care s-au eliberat de asemenea permise. Dar se crede că ar fi încă 2 milioane de arme deținute ilegal, rămase din război, furate, moștenite, dăruite etc. Unele pot să ucidă de la o milă, altele nu mai sunt decât piese de muzeu, dar pot să ucidă de la o distanță mică.

Cifrele de mai sus arată că cine dorește să folosească o armă de foc în scopuri criminale are de unde să și-o procure, fără multe dificultăți. Foarte adesea se întâmplă ca armele să fie procurate împreună cu muniția de la diverși armurieri, care acționează „pe sub mână". Așa că aveau dreptate cei care spuneau, în cursul dezbaterilor asupra acestei probleme: „Nu vom eradica violența, dacă nu-i vom schimba pe bărbații și femeile care compun această societate, dacă nu vom schimba societatea însăși."

Dar exemplele continuă. Patru adolescenți din Toronto au descoperit un cadavru într-un frigider. Cei patru tocmai văzuseră un film la televizor, în care

eroul – un simpatic detectiv amator, pe nume Matt Helm – a deschis un frigider şi a descoperit cadavrul unei frumoase blonde, transformată într-un bloc de gheaţă. Cei patru tineri au făcut imediat legătura cu faptul că în subsolul blocului lor se găsea în funcţiune un frigider mare, închis cu grijă şi sigilat cu bandă adezivă, adus de unul din proaspeţii locatari, David Wilfred Todd.

La sfârşitul filmului, sub impulsul celor văzute, unul dintre tineri a spus: „Dacă în frigiderul lui Todd se află un cadavru?“ S-au hotărât pe dată să coboare la subsol şi, după ce au rupt benzile adezive, au deschis frigiderul. Cuprinşi de groază, au zărit o mână care zăcea printre cutiile de conserve. În fundul frigiderului se afla corpul unei tinere femei brunete, complet congelat. Cadavrul era învelit într-un prosop de baie. Tinerii au anunţat poliţia şi victima a fost identificată ca fiind Grace Evelyn Todd, soţia lui David Wilfred Todd. Acesta o ucisese cu trei săptămâni în urmă şi semnalase poliţiei că dispăruse de la domiciliu.

Raportul Biroului Federal de Investigaţii (F.B.I.) asupra criminalităţii relevă că: „...criminalitatea s-a dublat în ultimii ani şi se apreciază că în medie se comit peste 2500 de delicte şi crime la 100 000 de locuitori.“

Motive pentru a comite o crimă sunt nenumărate, iar pretextele abundă. De pildă, la 31 iulie 1973, la New York, un om îşi ucide vecinul cu lovituri de cuţit, pentru simplul motiv că i-a luat mutat lada de gunoi de pe trotuar. În aceeaşi zi, unul dintre „regii pornografiei“ a fost detronat cu un glonţ în cap, victimă a luptei care se duce între membrii lumii interlope, pentru a-şi asigura controlul, atât de înfloritor şi lucrativ, asupra industriei filmului pornografic.

Ceea ce se întâmplă dincolo de universul apropiat fiecăruia dintre noi ne interesează de cele mai multe ori prin noutate, cantitatea de informaţie şi, nu în cele din urmă, prin aspectul insolit. Dar când nişte întâmplări trec peste graniţele faptului divers, traumatizându-ne, este greu de presupus că cineva poate rămâne doar un simplu receptor pasiv, că aceste întâmplări nu devin pentru el însuşi o problemă de conştiinţă, care obligă la luarea unei atitudini. Este vorba despre actele de violenţă pe care le-am evocat şi care revin cu o frecvenţă îngrijorătoare în ultima vreme, sub diverse forme, în paginile a numeroase publicaţii, pe faxurile marilor agenţii de presă.

Intercondiţionarea fenomenelor pe plan internaţional – în cadrul cărora un loc este ocupat de criminalitate – ne determină, prin exemplificările la care am recurs în această carte, să tragem un semnal de alarmă.

Un număr tot mai mare de sociologi, oameni politici, psihiatri, atrag atenţia asupra fenomenelor de degradare şi alienare a personalităţii şi condiţiei umane, asupra escaladării actelor de violenţă, a criminalităţii din lume.

Astfel, un sociolog italian, profesorul Ferraroti, făcea recent următoarea declaraţie: „De patru ani mă ocup de problema violenţei. Toată lumea mă sfătuieşte să tac din gură, dar faptele sunt fapte şi nu le pot ocoli...“

„Se constată că violența urcă" – remarca la rândul său revista franceză *„Le Point"*. Dintr-un număr al ziarului *„Le Monde"*, citățm: „Trebuie să atragem atenția asupra acestei plăgi purulente, asupra acestei putreziciuni, fie numai pentru simplul motiv de a pune în gardă pe cei care, eventual, ar fi tentați să recurgă pentru scopurile lor la serviciile violenței..." *„Der Spiegel"* conchide categoric: „Nu-i de mirare că pretutindeni în lumea noastră se împușcă, se comit acte de brutalitate și se înjunghie tot mai frecvent și tot mai feroce." Cotidianul *„Daily Mail"*, referindu-se la numărul mare de crime care se produc în Anglia, deplânge climatul de nepăsare al societății britanice față de acest grav fenomen infracțional. „Crimele – scrie ziarul britanic – devin simple statistici, simple puncte nesemnificative pentru un grafic ce continuă să urce în spirală spre situații de anarhie, pe care nu le-am fi visat nici în cele mai îngrozitoare coșmaruri. Climatul libertin a generat un val puternic de huligani abrutizați, care consideră libertatea drept slăbiciune, compasiunea drept lașitate... Respectul pentru autoritate este considerat o trăsătură negativă, dar înlăturarea acestui respect a produs o societate periculoasă, nesigură, intimidată... Am privit libertatea drept zenitul civilizației secolului al XX-lea. Ea a fost înjosită și răstălmăcită de cei care cred că libertate înseamnă libertatea de a-i înșela pe creduli, eliberarea de preocupări și răspunderi sociale, libertatea de a tiraniza și teroriza pe cei care ar avea temeritatea să împiedice drumul lor individualist."

Pe aceeași temă, revista americană *„Reader's Digest"* – referindu-se cu precădere la creșterea criminalității în rândurile tineretului în S.U.A. – arată că, dacă în anii '60 numărul actelor antisociale comise de tineri sub 17 ani era sub 20 la sută din totalul infracțiunilor, în anul 1977 acesta a ajuns la 47 la sută; de notat că în anul respectiv au fost comise 19120 de omucideri.

Violență, deci, în societate! O violență care nu este deloc străină de violența din paginile revistelor și cărților, de violența ce inundă marele și micul ecran.

Această stare de lucruri a fost dezvăluită, cu pătrundere și clarviziune, de mințile luminate ale tuturor timpurilor, care au stigmatizat relațiile sociale bazate pe exploatare, forță și folosirea dreptului celui mai tare. Plaut, de pildă, înfiera lapidar asemenea relații prin cuvintele *„homo homini lupus"*, în timp ce Hobbes le descria ca fiind „războiul tuturor împotriva tuturor" *(„bellum omnium erga omnes")*.

Și societatea modernă nu a întârziat să culeagă roadele, printre care și violența – fenomen de temut, a cărui etiologie este concretizată mai ales în: insecuritatea muncii, inechitățile sociale, nesiguranța zilei de mâine, șomaj, pierderea statutului social, goana nesățioasă după supraprofit, teama de faliment, concurența acerbă, sentimentul oprimant al însingurării, conflictele de muncă, popularizarea crimelor prin intermediul *mass media*, poluarea

crescândă a mediului ambiant, vagabondaj, problemele locative din ce în ce mai acute și de nerezolvat, promiscuitate, consumul și traficul de droguri, fragilitatea căsătoriilor, exploatarea din ce în ce mai sângeroasă, insatisfacțiile unei profesii anonime, spiritul competițional al existenței, frica de ... frică etc.

Frica a intrat adânc în oasele tuturor. Ziarele confirmă, începând cu marile reportaje de senzație și terminând cu scurtele știri, că singura stare normală a opiniei publice din multe țări trebuie să fie groaza, care macină nervii din zori și până dincolo de miezul teribil al nopții. Jafuri, răpiri de părinți și copii, crime pasionale sau indiferente, terorismul, un nesfârșit cortegiu de răutăți tulbură liniștea sufletească și integritatea corporală a cetățenilor nevinovați, a căror psihoză se agravează într-un ritm halucinant, generând uneori acte desperate. Astfel, la 26 august, în birourile unei societăți de transporturi situate la etajul 48 al unui imobil de pe Broadway (New York), un funcționar în vârstă de 61 de ani, pradă unei depresii nervoase, după ce ucide pe unul dintre directorii firmei și pe nora acestuia, se sinucide.

„Una dintre caracteristicile cele mai pregnante ale societății de consum este indiferența cvasigeneralã față de problemele sociale. Capabilă de a se obișnui cu orice, societatea noastră a luat obiceiul supărător de a fugi de probleme, neluându-le pur și simplu în seamă“ – scria cu amărăciune, în urmă cu câtva timp, publicația *„30 Jours“*.

În legătură cu situația creată, ziarul *„Tages Anzeiger“* se referă la ineficacitatea măsurilor adoptate până acum în lupta împotriva violenței. Trăgând un semnal de alarmă în fața primejdiei pe care o constituie plaga în creștere a violenței pentru dezvoltarea tinerei generații, lansând un apel la conștiința publică pentru a se mobiliza mai intens în lupta împotriva acestui flagel, publicația *„30 Jours“* conchidea: „Trebuie să ne punem în mod serios întrebarea: nu purtăm noi o parte din responsabilitatea față de această stare de fapte? Următoarea victimă a violenței nu va muri, oare, într-un fel, și din vina noastră?“ Întrebări justificate, dar cărora societatea nu le poate găsi întotdeauna, după cum se vede, răspunsuri potrivite.

Criminalitatea juvenilă

Una dintre marile valori ale omenirii o reprezintă tineretul. Dar ce este un tânăr? O ființă aflată la vârsta căutărilor, pe drumul sinuos dintre copilărie și maturitate, al cărei destin poartă amprenta mediului în care se dezvoltă. Ei bine, cu această vârstă, pare să se întâmple ceva neobișnuit în societatea contemporană. Divorțul dintre aspirații și realitate, dintre iluzii și cadrul social în care tinerii s-au născut nu pare să fi fost niciodată mai acut. Este ceea ce

afirmă, într-un mod sau altul, pe tonuri mai mult sau mai puţin pesimiste, dar categorice, oficialităţile din multe ţări, inclusiv de rang foarte înalt, anchetele, rapoartele unor organisme specializate, emisiunile de radio şi televiziune sau numeroasele articole din presă.

Patru tineri „arhangheli ai crimei", îmbrăcaţi în întregime în alb, purtând măşti de carnaval, merg în toiul nopţii din casă în casă şi, învârtind în mână câte o bâtă, violează femeile, bat şi ucid bărbaţii. Este începutul plin de semnificaţii al filmului „Portocala mecanică", realizat de Stanley Kubrick.

Adolescentul este capabil de acţiuni înălţătoare sau josnice, de toate sacrificiile, ca şi de acte impulsive. În acest din urmă caz el se raliază voluntar la tot ce există rău în lumea adulţilor. Dar această lume este plasată sub semnul violenţei. Violenţa, sub multiplele ei feţe, ca violenţă individuală – cum este cazul răpirilor de persoane – sau colectivă – în exemplul oferit de atrocităţile săvârşite cu prilejul diverselor războaie civile sau răfuieli între un regim sau altul. Nu pot fi trecute sub tăcere violenţele ştiinţifice, ca proiectele nucleare care pot provoca mii de morţi în câteva clipe. Pe drept cuvânt, viaţa umană nu mai are nici un preţ, în aceste cazuri. Şi tinerii, unii copii încă, au deprins acest lucru. Lăsând la o parte cazurile excepţionale – pe care nu putem să nu le consemnăm ca fiind destul de frecvente – de debili mintali, probabil şi veritabili „dezechilibraţi", există categoria tot mai numeroasă a acelora pe care i-am numi „debusolaţi".

Un exemplu tipic ce ilustrează acest din urmă caz: un băieţandru în vârstă de 15 ani, pe nume Rodriguez, elev la o şcoală agronomică din Puerto Rico, a venit la poliţie plângând. Era în ziua de 14 februarie 1973. Printre sughiţuri, sergentul de serviciu avea să afle că băiatul îşi otrăvise toată familia, în urma unui diferend avut cu tatăl său. Bilanţul a fost tragic: cinci morţi şi trei membri ai familiei în stare deosebit de gravă!

La 13 martie al aceluiaşi an, în statul Pennsylvania, la Abington, un tânăr de 18 ani, Keneth Davenport, avea să facă în condiţii asemănătoare mărturisirea că îşi ucisese cu lovituri de bâtă, în timp ce dormeau, ambii părinţi şi pe cei doi fraţiori mai mici.

În Belgia, la 11 august, patru fraţi şi-au omorât propriul tată, în urma unei discuţii purtate în privinţa vânzării unei ferme: ei s-au repezit asupra lui şi l-au izbit cu ce le-a venit la îndemână, apoi l-au sugrumat cu o lesă de câine, sub privirile îngrozite al celui de-al cincilea frate al lor, minor.

La prima vedere am fi înclinaţi să credem că este vorba despre exemple singulare. Dar rubricile de „fapt divers" ale ziarelor vin zilnic cu exemple care ne umplu sufletul cu amărăciune. Căci se ştie că delincvenţa juvenilă nu este decât un simptom printre multe altele ale inadaptării copilului.

În Franţa, doi tineri au asasinat sălbatic, fără cea mai mică remuşcare, pe automobilistul binevoitor care i-a luat în maşina sa, pentru a-i duce la destinaţie.

696.632

"GH. ASACH
IASI

La München, un „gangster" de... 16 ani a atacat singur o bancă şi, înarmat cu un pistol de mare calibru, a reuşit să ţină la respect pe funcţionarii şi clienţii aflaţi în incintă, însuşindu-şi 20 000 DM. În faţa unuia dintre ghişee, a strecurat casierului un bilet, prin care îl anunţa că, în caz de refuz, va face să explodeze o încărcătură de 50 kg exploziv, pe care a plasat-o într-o staţie de metrou. Primindu-şi banii, a încercat să dispară, dar poliţia, care a fost alertată, i-a dat de urmă câteva străzi mai departe. Somat să se predea, a tras în agenţii ce-l urmăreau, drept care aceştia au deschis şi ei focul, ucigându-l.

În Italia, la Bergamo, o bandă de copii între 5 şi 11 ani a fost acuzată de a fi săvârşit furturi ce totalizau 5 milioane lire. Loviturile le săvârşeau după orele de clasă, iar „prada" o ascundeau într-o fermă părăsită din împrejurimile oraşului.

Şase tineri plecaţi în căutarea aventurii atacă un tată de familie. După ce l-au doborât la pământ, unul dintre ei i-a brăzdat faţa cu lovituri de curea, lăsându-l pe jumătate mort. S-a petrecut la 26 mai 1972, la ora 18, la Saint Martin d'Heres, periferia oraşului Grenoble. Să rămânem tot în Franţa. Un halucinant „rodeo" este pus la cale de câţiva tineri din Yvelines, care, cu carabinele părinţilor lor, se distrează vânând, ca pe un iepure, un motociclist ce trecea pe şosea. Acesta este doborât cu un glonţ în cap. „Am făcut-o pentru a ne mai distra puţin", aveau să declare la comisariat, pe un ton care nu trăda nici un fel de emoţie.

Să trecem în Elveţia. În cantonul Uri s-a derulat o vânătoare de oameni, demnă de cele mai „negre" romane poliţiste. Doi tineri evadaţi dintr-o închisoare au jefuit un apartament, luând banii şi armele pe care le-au găsit, şi au fugit după aceea cu o maşină furată. După o cursă a groazei pe străduţele liniştite ale orăşelului, sub privirile îngrozite ale trecătorilor, au fost în cele din urmă arestaţi. În maşină au fost găsite mai multe puşti de vânătoare, revolvere şi muniţie, alcătuind un veritabil arsenal.

La Zürich, poliţia municipală, pe baza unor indicii pe care le avea, efectuează o percheziţie într-o casă, din care, cu puţin înainte, un tânăr sub influenţa drogurilor se aruncase pe fereastră, zdrobindu-se de dalele străzii. Percheziţia a scos la iveală un imens talmeş-balmeş de lucruri, provenite în cea mai mare parte din spargerile efectuate de tânărul locatar. O anchetă mai minuţioasă a scos la iveală faptul că nu era vorba despre simple delicte, cum s-a crezut la început: banii şi obiectele urmau să servească la finanţarea şi înzestrarea unei bande teroriste.

Iată un alt caz: un grup extremist politic s-a constituit în „Republica Autonomă din Bunker", după numele unui local în care membrii investiseră o sumă de bani. Organizaţia îşi propusese ca scop răsturnarea guvernului. Lucrurile se pare că au fost destul de minuţios pregătite şi numai descoperirea complotului a permis prevenirea unor acte sângeroase.

Șirul relatărilor continuă. Spicuim un alt caz: șapte persoane cu vârste între 17 și 23 de ani, printre care și două fete minore, au fost arestate la Zürich, Locarno și cantonul Saint-Gall. Patru dintre cei arestați erau implicați pentru organizarea în bandă și furtul a nici mai mult nici mai puțin decât... 21 de automobile – în majoritate „Jaguar" – și pentru 16 furturi efectuate în farmacii, laboratoare și armurării. Din bilanțul lucrurilor sustrase: trei aparate de sudură, opt revolvere, două puști, șase aparate de radio-emisie și mari cantități de stupefiante.

Tot în Elveția, poliția a efectuat în ultimii ani numeroase arestări, cei ridicați de autorități fiind în majoritate tineri și adolescenți. Asupra lor s-au găsit materiale și rețete pentru fabricarea de explozibili și bombe, adrese și numere de telefon ale unor funcționari de poliție, oameni de afaceri și industriași. Este elocvent următorul decupaj:

„...când polițiștii au pătruns în apartament, totul era în ordine: doi tineri erau pe punctul de a-și bea berea în bucătărie, iar un al treilea, lungit pe divan, visa cu ochii deschiși. Însă în cada din baie zăcea corpul decapitat și mutilat al unei tinere, alături de obiecte aruncate la întâmplare: un ciocan, un ferăstrău de tăiat metale, clești însângerați și un cuțit de măcelărie. Cele două brațe ale victimei se găseau în coșul de gunoi din bucătărie, împreună cu un ciocan și două burghie. Cum s-au petrecut lucrurile? Lloyd S. (17 ani), student la Buffalo, statul New York, a întâlnit o fată tocmai când ieșea de la prietenul său David Luzak (20 ani), unde avusese loc un *surprise-party*.

Avea părul lung și negru și nu împlinise 20 de ani. Se pare că Lloyd a avut intenții foarte precise în privința tinerei fete și aceasta l-a trimis, fără prea multe menajamente, „la plimbare". Drept urmare, băiatul, furios, a izbit-o cu un ciocan. Crezând că a omorât-o, tânărul a transportat-o în spălătoria casei. Erau trei în apartament: Luzak, Lloyd și William T., un adolescent în vârstă de 17 ani.

După examinarea mai multor soluții asupra modului în care ar putea să se debaraseze de cadavru, le-a venit ideea de a-l dezmembra și a-l face mai multe pachete. S-au pus pe «treabă». Lloyd și-a chemat la telefon fratele, Boleslaus (20 ani), și l-a întrebat: «Cum se poate cineva debarasa de un corp?». Boleslaus, surprins, a crezut la început că nu a auzit bine și s-a decis să vină neîntârziat la fața locului. Când a sosit, a descoperit cu spaimă groaznicul măcel, a ieșit repede și a alergat la comisariatul de poliție vecin. Se știe ce a urmat."

În Texas, într-o vilă izolată, s-au descoperit 17 cadavre de adolescenți, învelite în saci de plastic și acoperite cu gunoi. Ancheta a stabilit că aceștia, împreună cu alții se dedaseră la orgii sexuale și sadism, „ședințe" care se terminau adesea cu tortura și condamnarea la moarte a neofiților. După unele afirmații, în cei trei ani de când se făceau straniile „petreceri", numărul

victimelor ar fi depăşit cifra de 30. Poliţia a reuşit să descopere trei cripte cu oseminte.

Marsilia, 3 iunie 1974. Marie-Dolores Rambla (8 ani) este răpită de un bărbat tânăr, înalt, brunet (după descrierea unor martori oculari), conducând o Simca 1100 gri. A fost regăsită a treia zi, asasinată. Câteva ore mai târziu, la Nisa, Christian Ranucci (20 ani), înalt, şaten, posesor al unui Peugeot 304 *coupé*, este reţinut de poliţie. Autor al unui delict de sustragere, urmat de un accident de circulaţie, este bănuit de asemenea de crimă. După nouă- sprezece ore de interogatoriu neîntrerupt, Christian Ranucci nu a mai rezistat şi a recunoscut: „...Eu am fost acela care am invitat-o pe fetiţă să vină cu mine în maşina mea... nu voiam să-i fac nici un rău... mi-am pierdut capul... "

Judecat, declarat vinovat fără circumstanţe atenuante, este condamnat la moarte şi decapitat în curtea închisorii din Baumettes, la 28 iulie 1976, ora 4 şi 13 minute.

În vara anului 1966, ziarele americane relatau despre un nou „barbă-albastră", de astă dată ivit pe noul continent. Pe scurt, era vorba despre uciderea, în oraşul Chicago, a opt tinere infirmiere. Richard Speck, în vârstă de 25 de ani, a pătruns noaptea într-una din camerele unei şcoli sanitare, unde dormeau nouă eleve. Buimăcite de somn şi speriate, tinerele au fost legate de agresor, după care acesta le-a omorât metodic, una câte una. O filipineză în vârstă de 23 de ani, Corazon Amurao, a reuşit, neobservată, să se rostogolească sub pat, scăpând de la moarte. Ea a descris la proces cum s-a desfăşurat masacrul celor opt colege ale ei.

Richard Speck – un fost marinar – este prins datorită vigilenţei unui medic: la şase zile după crime s-a prezentat la camera de gardă a unui spital, solicitând îngrijirea unei tăieturi pe care o avea la o mână. Medicului i s-au părut neconvingătoare explicaţiile pacientului, iar înfăţişarea sa semăna uimitor cu semnalmentele autorului ce săvârşise multipla crimă care reţinuse atenţia ziarelor în ultimele zile. În timp ce o soră îl pansa, a intrat într-o cameră vecină şi a alertat serviciul de pază al spitalului, care l-a reţinut pe Speck până la venirea poliţiei.

Confruntat cu tânăra care se salvase, asasinul şi-a recunoscut fapta. Crima a săvârşit-o în ziua de 13 iulie, la ora 23, după ce o bună parte a zilei şi-a petrecut-o consumând mari cantităţi de băuturi alcoolice într-un bar. Planul fusese imaginat cu câtva timp înainte, în care scop îşi procurase un revolver şi un cuţit. După ce le-a legat, ameninţându-le cu revolverul, fără să se grăbească, le-a omorât una după alta: cinci au fost sugrumate şi trei înjunghiate.

Richard Speck a fost condamnat la moarte, fiind executat pe scaunul electric. Aceasta, spre deosebire de mulţi alţi ucigaşi, care, în S.U.A., îşi aşteaptă de ani de zile în „închisoarea morţii" executarea sentinţei sau graţierea.

Masacrul săvârșit de Richard Speck a prilejuit reporterilor întrebarea dacă acesta nu atinsese un record în materie; dar el nu se situa decât pe locul trei în analele criminale americane de după cel de-al doilea război mondial: în septembrie 1949, un fost soldat, Unruh, plimbându-se pe străduțele aglomerate ale unui cartier din New Jersey, la un moment dat, fără nici un motiv aparent, și-a scos pistolul și a început să apese pe trăgaci în direcția trecătorilor pe care îi întâlnea; gestul său s-a soldat cu 13 morți!

În 1958, tânărul Starkweather, de 19 ani, însoțit de prietena sa de... 14 ani, a ucis la rândul său 11 persoane la întâmplare și fără nici un mobil.

Nu se stinseseră ecourile ziarelor despre Speck – „ucigașul din Chicago" – când, la începutul lunii august, un nou nume s-a înscris pe firmamentul marilor criminali candidați la un record puțin obișnuit: Charles Whitman.

Pentru satisfacerea stagiului militar, acesta a fost repartizat în corpul de marină. Deși a suferit o pedeapsă pentru nesupunere, la eliberarea din armată i s-a acordat o medalie și un certificat de bună purtare. Charles Whitman se remarcase ca un trăgător de elită.

La puțin timp după lăsarea la vatră, Whitman avea să-și pună în aplicare planul demențial. Procurându-și cele necesare traiului timp de câtăva vreme, arme și muniții, s-a instalat la etajul 25 al turnului Universității din Austin. De aici a început să tragă asupra studenților, trecătorilor și polițiștilor. Câțiva agenți au reușit să-l doboare în cele din urmă, după ce au urcat cu nenumărate precauții o scară îngustă și au „căzut" în spatele terasei de unde trăgea criminalul. Drumul parcurs de temerarii polițiști era presărat de cadavrele a două femei și doi copii ce aparțineau uneia dintre acestea – primele victime după uciderea propriei mame și a soției.

Să continuăm „filmul morții" urmărind strict calendarul. La 8 august – același an! – s-a anunțat că la Fort Worth (Texas) au fost găsite corpurile a doi adolescenți de 16 și 17 ani, ciuruite de gloanțe de revolver. Cadavrele au fost descoperite în portbagajul unei mașini abandonate. Concomitent a fost găsit și trupul neînsuflețit al unei fete de 16 ani, care îi însoțise și care petrecuse cu ei seara de sâmbătă la cinema. Corpul prezenta semne de violență fizică și zăcea în șanțul șoselei, la circa 20 km depărtare de trupurile celor doi.

În localitatea Waterburg (Connecticut), un bărbat tânăr, înarmat cu un brici, își ucide cei patru copii. Încercând să facă același lucru și cu soția sa, nu reușește decât să o rănească grav. Mai înainte de a-și tăia gâtul cu același brici, dă foc locuinței.

Un episod care a avut un deznodământ mai puțin tragic: la Tevose (Pennsylvania), un zidar în vârstă de 26 de ani și-a amenințat cu moartea propria familie – soția și cinci copii – fiind făcut în cele din urmă inofensiv de către poliție.

Şi vântul de nebunie continuă. La 14 august, aripa morţii *s*-a abătut pe la Saint Louis (Missouri). Într-o locuinţă, în dormitor, pe pat, zăcea cadavrul mamei ce strângea trupul fără viaţă al unuia dintre cei doi copii, ca pentru a-l proteja. Ambii fuseseră omorâţi cu câte un glonţ tras în cap. În pătuţul său, copilul cel mic zăcea şi el neînsufleţit, ucis cu lovituri de ciocan în cap şi cu un glonţ. Tatăl, autorul masacrului, a fost găsit la subsolul imobilului, unde se sinucisese, trăgându-şi un foc de carabină în gură.

Tot la 14 august, un „trăgător nebun", vechi agent de poliţie, a descărcat revolverul, ca şi Unruh, în mulţimea ce forfotea pe o stradă din Wilmington (Delaware). Spre norocul celor prezenţi, gloanţele nu au făcut nici o victimă.

La 25 august, o nouă dramă. La New Haven (Connecticut), o mamă împreună cu cei patru copii ai săi au fost ucişi cu focuri de puşcă, în apartamentul lor. Autor: tânărul Arthur Davis; motivul: o criză demenţială, provocată de părăsirea amantei. Judecat, este condamnat la moarte în ziua de 18 noiembrie a aceluiaşi an.

Dar să revenim la copii, care, la rândul lor, într-o lume a violenţei, sunt cuprinşi de valul de sânge şi alienare. La 14 noiembrie, la Windsor (Carolina de Sud), un copil în vârstă de 14 ani este adus la poliţie. Declaraţiile sale aveau să trezească oroarea celor prezenţi, oameni care văzuseră şi auziseră multe. El a mărturisit că în luna mai a fost martorul unei drame familiale: în urma unei certe în casă, mama a pus mâna pe o puşcă şi a îndreptat-o spre tatăl său, ucigându-l, după ce a tras mai multe focuri. În acest timp, un glonţ rătăcit a atins în ochi pe sora sa, iar un altul a rănit pe fratele de un an. La urmă, mama şi-a luat viaţa cu aceeaşi armă.

Poziţia presupusei autoare nu a trezit la început bănuieli anchetatorilor; totuşi ceva nu mergea, şi faptul că exista un supravieţuitor care fusese martor la acest măcel i-a pus pe gânduri pe poliţişti. Luat din scurt, după lungi ezitări, băiatul a recunoscut în cele din urmă că lucrurile s-au petrecut altfel în realitate: în urma unei dispute cu mama sa, aceasta i-a tras o palmă. Cuprins de furie, a căutat puşca tatălui său, care era încărcată, şi a tras de mai multe ori asupra ei; şi-a omorât apoi tatăl şi nu-şi mai aminteşte dacă a tras sau nu şi asupra surorii sale şi a fratelui său.

Caleidoscopul ororilor continuă, urmând îndeaproape filele calendarului. În ziua de 14 noiembrie, la Mesa (Arizona), un tânăr de 18 ani, Robert B. Smith, a masacrat cu sânge rece cinci tinere fete; a trebuit să fie protejat de poliţişti înarmaţi contra furiei populaţiei oraşului, care înconjurase închisoarea unde era deţinut şi cerea omorârea sa. Să urmărim relatările ziarelor: Robert B. Smith a declarat anchetatorului că a vrut să-şi facă un „nume", pentru a rămâne în analele crimei. Uciderea celor opt infirmiere de la Chicago l-a „inspirat" în mod deosebit, din cauza docilităţii pe care acestea au manifestat-o

față de ordinele ucigașului. Elevele școlii de coafură, pe care le-a ales ca victime ale agresiunii plănuite, „...vor face desigur la fel" a considerat el. Urmărind derularea faptelor, ne putem da seama mai bine ce înseamnă contagiunea mintală: sculat de dimineață, și-a pus în buzunar revolverul pe care părinții săi i l-au oferit în dar, cu prilejul împlinirii a 18 ani. Fără grabă, a plecat pe jos către școală, nevrând să ajungă prea devreme, „pentru a găsi cât mai multe eleve posibil" și a „face un masacru în regulă" – ca să folosim propriile sale expresii!

Smith a reușit să ucidă cinci din cele șapte eleve ucenice prezente, care, așa cum presupusese criminalul, au ascultat la rândul lor ordinul primit, culcându-se pe pardoseală.

— Și dacă mama și sora ta ar fi fost prezente – l-au întrebat anchetatorii – ce ai fi făcut?

— Cred că de asemenea le-aș fi doborât. Intenția mea era să ucid 40 de persoane, pentru a-mi face un nume. Doresc să se știe cine sunt...

Adăugăm la toate cele descrise mai sus și alte exemple, care vorbesc de la sine: în ziua de 25 noiembrie, la Chicago și Los Angeles, doi indivizi înarmați cu revolvere, sub imperiul faptelor predecesorilor lor, au deschis focul asupra trecătorilor. Despre ce era vorba? La Chicago, un tânăr de 22 de ani ce luase parte la un bal a intrat în conflict cu alți dansatori, din cauza partenerei sale. Enervat, a ieșit în gangul de la intrarea în sala de dans și, scoțând revolverul, a început să tragă în cei pe care îi vedea. Au fost răniți, mai mult sau mai puțin grav, un număr de 13 tineri. În ceea ce privește cazul „trăgătorului de la Los Angeles", acesta, timp de două ore și jumătate, a terorizat un întreg cartier al orașului, rănind două persoane.

DELINCVENȚA TINERETULUI ȘI DROGURILE

„Sângele, sexul, drogul și alcoolul au devenit falși dumnezei" – afirma un criminolog celebru. De asemenea, nebunia ucigătoare întâlnită pe marile artere de circulație este atât de frenetică și atât de generală, încât experții Națiunilor Unite au putut stabili că accidentele mortale datorate unei conduite egoiste sau iresponsabile au ca efect, la scară mondială, 250 000 de morți și 7,5 milioane de răniți, Europa occidentală contribuind anual cu 45 la sută din pierderile de vieți omenești.

Pe un alt plan, serviciile sociale americane estimează că numărul copiilor și adolescenților alcoolici se cifrează în prezent la 450 000; nu sunt puțini – după spusele directorului Institutului Național Contra Alcoolismului – copiii de 9, 10, 11 sau 12 ani deveniți alcoolici. Se știe că, în California, în fiecare vi-

neri, amatorii de droguri de pe plaja din San Francisco au la dispoziţie un jurnal unde li se specifică până şi calitatea drogului ce-l au la dispoziţie. Mai mult, un laborator farmaceutic le execută, la cerere, prompt şi gratuit, analiza probelor...

„Adolescenţi care aproape zilnic mor în urma unei injecţii cu heroină sau îşi aleg propria distrugere prin foc, în maniera bonzilor, care sfârşesc prin a pieri mizerabil, a intra în puşcărie sau a dispărea pe drumul spre Katmandu – toate acestea ne obligă la o profundă reflecţie“, scria Jean Graven. Despre droguri s-a scris şi se va mai scrie. În ceea ce ne priveşte, ne-am gândit să prezentăm cititorilor o întâmplare care ne-a impresionat cel mai mult prin insolitul ei. S-a petrecut la Paris. Nu a lipsit nimic simulacrului de judecată, al cărei complet era condus de Agnès Beothy, în vârstă de 22 de ani. Da, nu a lipsit nimic, nici chiar ultimul pahar care se oferă condamnatului la moarte, înaintea execuţiei. Aceasta a fost favoarea pe care a solicitat-o Jean Louis, zis Yan, atunci când, în cele din urmă, şi-a dat seama că soarta sa era pecetluită.

„Între Yan, condamnatul, şi Patrice, cel care era răzbunat acum, exista o singură legătură: drogul. Unul îl furniza celuilalt. Drogul forma obiectul acuzaţiilor frumoasei Agnès contra lui Yan, fostul ei amant. În studioul din Montrouge, cartier al Parisului unde fusese târât cu forţa, Yan a reuşit să scape la un moment dat «judecătorilor» săi.

— Cea mai bună probă este aceea că în ziua morţii sale Patrice Tesson nu a ieşit cu mine. Deci nu eu am fost acela care i-a procurat drogul, pentru simplul motiv că nu l-am văzut în seara aceea. Patrice mi-a lăsat un cuvânt pe poarta sa – le-a spus «judecătorilor» săi.

— Unde este acest cuvânt? a strigat Agnès. Yan se scotoci prin buzunarele bluzei de motociclist şi nu găsi nimic.

— Trebuie să fie în vesta mea.

— Unde este vesta?

— Am lăsat-o la un prieten care locuieşte în arondismentul al VI-lea.

— Să mergem acolo!

«Judecătorii» au părăsit studioul din Montrouge, s-au îndesat într-o veche camionetă a unuia dintre ei şi au traversat Parisul într-o cavalcadă fantastică a morţii. Yan a început să tremure. Şi-a dat seama că prietenii săi nu glumeau deloc, că erau acum capabili de orice, chiar să facă şi «dreptate». Prietenul din arondismentul al VI-lea nu era acasă. Agnès se înfierbântă:

— Ne-ai minţit!

— Nu am minţit, spuse Yan, şi o rugă: să-l aşteptăm!

— Nu, hotărî Agnès implacabilă, nu vom mai aştepta nici o clipă!

Apoi «judecătorii» şi «acuzatul» au plecat înapoi spre Montrouge. Era pentru Yan ultimul drum. Prin parbrizul maşinii, vedea trecătorii zorind care încotro. Nimeni nu se sinchisea de el.

Deliberările «juriului» au fost reluate. Yan parcurgea de la un colț la altul încăperea studioului, devenită pentru el o celulă, și în același timp boxă de tribunal. Așezați pe taburete – Agnès și «asesorii» ei, care, cu fețele împietrite, o ascultau:

— La moarte! Să moară!

Sentința fusese pronunțată de Agnès și nimeni nu s-a opus.

După injecția cu heroină care i-a fost făcută lui Yan, acesta și-a reluat drumul în lung și-n lat, pledându-și desperat cauza. În acest timp, Agnès, impasibilă, îl urmărea înarmată cu o carabină cu țeava lungă, calibrul 22. Apoi, l-au întins pe divan, unde tânăra i-a descărcat un cartuș în frunte."

Pe rug ard suflete tinere

În afara celor relatate în paginile anterioare, o altă manifestare, tot atât de gravă și lipsită de sens, reține atenția publică în ultimii ani. Suntem de acord cu penalistul și criminologul elvețian Jean Graven, care se întreba, cu tristețe, ce rost au toate aceste incendii în lanț, care se produc asemenea unei veritabile dâre de pulbere ce aprinde școlile.

Ce trebuie să simtă acei polițiști care arestează copii între 7 și 11 ani? Dar acei părinți care așteaptă zadarnic să le vină copiii de la școală și pe care nu îi vor mai vedea niciodată, aceștia zăcând carbonizați între zidurile școlii, în urma unor incendii provocate de colegii lor de bancă și de joacă?!

Sunt întrebări care îți întunecă mintea... Să dăm cuvântul lui Jean Graven:

„La liceul «Pierre Corneille» din Rouen, două incendii au izbucnit în interval de numai 48 de ore: în noaptea de 23 spre 24 ianuarie 1973, apoi în cea de 25 spre 26. Primul s-a soldat cu distrugerea a două săli de curs, iar cel de-al doilea a condus la evacuarea în grabă a internatului. Produse inflamabile erau răspândite în sălile de curs, iar pe jos se zăreau dâre groase de păcură. Un fapt semnificativ, care a atras imediat atenția: incendiatorii avuseseră precauția să taie firele telefonice și curentul electric, pentru a întârzia intervenția pompierilor.

La începutul după-amiezii zilei de 26 ianuarie 1973, într-un colegiu din Anzin, o mică localitate din apropiere de Valenciennes, a izbucnit în trei locuri diferite câte un incendiu. Autorul era un elev în vârstă de 12 ani.

La 28 ianuarie, la Liceul «Chateaubriand» din Rennes, garajul pedagogului este mistuit de un incendiu. La percheziția făcută, se găsește în automobilul său o stropitoare plină cu benzină... Comentariile sunt inutile.

La 1 februarie, ora 3 dimineața, într-o școală primară din Colombes (Hauts-de-Seine), focul distruge trei clase și avariază grav alte trei; rezultatul cercetărilor: mai multe focare și urme de benzină demonstrau prezența unei mâini criminale.

La Liceul din Mont d'Or, Monasque, în noaptea de 3 spre 4 februarie, au ars două săli de clasă, iar la restul încăperilor se constată că sunt sparte geamurile şi forţate uşile.

8 februarie. La Colegiul din Tremblay les Gonesse (Seine Saint-Denis) izbucneşte un puternic incendiu. Cercetările se soldează cu arestarea unor elevi din clasele mici, dovediţi a fi autorii.

15 februarie. Presa locală din Marsilia anunţă că, la «o săptămână după incendiul provocat în cartierul Saint-Just şi la mai puţin de 24 de ore după arestarea celor cinci tineri autori», au avut loc două noi incendii: unul într-o grădiniţă din cartierul Rose, unde focul ameninţa să cuprindă rezervorul de combustibil ce alimenta caloriferul, iar celălalt într-o clasă a unei şcoli din Gavotte-Peyrets. În primul caz focul a fost pus într-un dulap ce conţinea planşe şi hârtii, iar în cel de-al doilea, într-un dulap cu caiete vechi de şcoală."

Şi seria exemplelor – numai dintr-un singur an şi doar din Franţa – continuă, provocând panică şi vii dispute, care degenerează în atacuri violente la adresa unor foruri. În seara zilei de 11 februarie, în plin centru al Parisului, pe strada Edouard Pailleron, un liceu arde ca o torţă. Elevii sunt surprinşi în clase şi cu greu unii reuşesc să se salveze. Sunt carbonizaţi 23 de copii. Se deschide o anchetă şi lucrurile iau proporţii. Este acuzat statul pentru motivul că elementele prefabricate şi tâmplăria metalică a clădirii nu corespundeau exigenţelor de securitate şi nu fuseseră controlate după terminarea construcţiei. Fără discuţie, era un punct de vedere ce nu putea să fie trecut cu vederea, dar nu putem fi de acord cu ziarele care au concentrat întreaga opinie publică în această direcţie şi au insistat infinit mai puţin asupra făptaşilor. Cine erau aceştia? Patrik (14 ani şi jumătate), principalul iniţiator, şi Michel (15 ani), antrenat de primul. Au venit hârjonindu-se la şcoală, aducând în ghiozdanele lor două sticle cu *white-spirit*, pe care le pitiseră bine sub cărţi şi caiete.

Despre motivul gestului lor nebunesc s-a scris doar atât: „...nu erau angajaţi în lupta politică". Ancheta specială oferea o imagine ce făcea gestul celor doi şi mai absurd: Patrik era considerat de ai săi ca „un copil binecrescut, supus şi respectuos"; cât priveşte pe Michel, „nu bătea străzile şi de la şcoală se întorcea acasă în fiecare zi, fără să depăşească ora 17..."

Cercetările au durat mult, durerea celor 23 de familii îndoliate fiind imensă. O moarte stupidă. Şi totuşi gestul lor a fost deliberat, iar ceilalţi elevi erau la curent cu intenţia lui Patrik. Acesta le declarase, cu puţin timp înainte: „Am să dau foc barăcii. Au început să mă calce pe nervi." Ce semnificaţie pot avea aceste cuvinte ale sale? Sau acelea spuse colegilor săi după dramă: „Am să am neplăceri. Nu am vrut să ardă această şandrama."

Comentariile sunt inutile: „A fost necesar un moment de nebunie la aceşti copii teribili, pentru ca şcoala să ardă, însă această «şcoală de hârtie», cum a fost denumită de unii ziarişti, ridică numeroase reflecţii din partea conştiinţei noastre."

UN PROCES NEOBIȘNUIT

Cei doi soți Arnaud[1] s-au cunoscut în timpul activității duse în rezistență. Căsătoria a avut loc la Lyon, a doua zi după semnarea armistițiului. La început, femeia se pare că a avut unele rețineri, dar acestea au fost învinse de fermitatea bărbatului. În ciuda unor temperamente diferite, cuplul a adus pe lume trei copii. Primul, Jean-Pierre, s-a născut la 25 aprilie 1947. În 1949 se naște cel de-al doilea copil, dar existența îi este frântă brusc. În scurtul interval, între cei doi copii s-a închegat un atașament foarte puternic, iar dispariția frățiorului mai mic l-a șocat puternic pe Jean-Pierre, lăsând urme în caracterul și temperamentul său.

Venirea pe lume, în 1954, a unui al treilea copil, Phillipe, avea să umple golul produs. Întreaga afecțiune a lui Jean-Pierre s-a canalizat de îndată asupra acestuia. Avea pentru el sentimente paterne, Jean fiind „cel mare". Între timp, menajul celor doi soți evolua din ce în ce mai prost și, în cele din urmă, la 31 mai 1966, s-a ajuns la divorț. Copiii au rămas în grija mamei. Aceasta era o femeie care, în ciuda vârstei ce încerca să-și spună cuvântul, mai era încă seducătoare. Înzestrată cu o educație aleasă, își câștiga existența dând lecții de limbi străine în instituții particulare.

Între timp, tatăl, care se situa la polul opus, a făcut totul pentru a urca pe scara socială: după ce mai întâi a avut un serviciu la Comisariatul Republicii de pe lângă orașul Lyon, devine reprezentantul unei băcănii *en gros*, apoi garajist și, în cele din urmă, directorul unei societăți de închiriat automobile. Despre sine, subalternii și colaboratorii aveau să declare: „Un om călduros, vesel, muncitor, al cărui comportament se rezuma printr-un singur cuvânt: simpatia." Subalternii au declarat că patronul era „remarcabil" și chiar „formidabil". Și toți aveau să admită că, în ciuda neînțelegerii cu soția sa, acesta păstrase pentru cei doi copii întreaga sa afecțiune paternă.

7 aprilie 1968, strada La Fayette din Lyon. Geamurile caselor sunt zguduite de focuri puternice de armă. Opt la număr. În ciuda șuieratului sinistru al gloanțelor, curioșii nu au întârziat să apară la geamuri. Lor și trecătorilor îngroziți, care se aflau întâmplător pe stradă în acel moment, li s-a înfățișat un spectacol descins de pe ecranul cinematografelor. Un bărbat în puterea vârstei, care abia coborâse dintr-o mașină, se clătina sub gloanțele trase de un tânăr ascuns în parcarea de peste drum. Cu greu mai face câțiva pași, își duce mâinile la abdomen și se prăbușește. Pe partea stângă a hainei era o pată care creștea; sângele țâșnea și se împrăștia pe pietrele caldarâmului.

După primele clipe de zăpăceală și panică, oamenii își revin și aleargă, unii spre cel rănit, iar alții spre agresor. Între timp, alarmată, coboară și doamna

1 K. Kristich, *Le Monde*, 19-21.XI.1969

Arnaud. Ea acordă primele îngrijiri celui rănit, care nu era altcineva decât fostul ei soţ. Rănitul, după o scurtă agonie, se stinge. Criminalul este dezarmat de Bernard Raymond, instalator, şi Alain Chalarond, şofer de taxi. În mâinile lor se afla acum o carabină de calibrul 22, cu ţeava lungă, care mai frigea încă. Cât priveşte pe făptaş, acesta n-a opus nici o rezistenţă şi nici n-a încercat să fugă. Din contră, părea foarte calm, ca şi cum s-ar fi eliberat de o povară; nici o remuşcare, nici un regret. El privea ţintă la cel întins pe pietrele drumului. Identificarea sa nu a prezentat o problemă, fiind cunoscut de cea mai mare parte a celor prezenţi: Jean-Pierre Arnaud. Situaţia era incredibilă: fiul îşi ucisese tatăl, care venise să-l ia la plimbare pe fiul cel mic, Phillipe.

Au trecut aproape doi ani de la cele relatate mai sus. La 18 noiembrie 1969, Jean-Pierre Arnaud a compărut în faţa Curţii cu juri din Rhône, acuzat de uciderea tatălui său.

Cine eşti tu Jean-Pierre Arnaud şi ce motive tainice te-au determinat să-ţi ucizi tatăl?

Aceste întrebări erau pe buzele tuturor celor aflaţi în acea după-amiază de toamnă în sala tribunalului. Deşi trecuse atâta timp de când avusese loc drama, numărul celor prezenţi dovedea că interesul nu scăzuse câtuşi de puţin.

Cum a fost posibil ca acest adolescent, student la ergoterapie, cu un fizic atrăgător, puţin încăpăţânat, dar cu voce timidă, aproape dulce, să ajungă să suprime cu sânge rece pe acela care, pentru a folosi o expresie curentă, i-a dat viaţă?

La această întrebare, în prima zi a procesului, cei aflaţi în sală nu au obţinut decât puţine elemente lămuritoare. Jean-Pierre, aflat la o vârstă când putea înţelege câte ceva şi mai ales simţi, a trăit pas cu pas toată drama despărţirii părinţilor săi. Un băiat timid, şters, rezervat, cum îl caracterizau unii dintre prietenii familiei sale, sau, din contră, chiar puţin nebunatic, cum li s-a părut altora, era apreciat la şcoală ca fiind printre cei mijlocii.

Simone Buffard, psiholog, care a luat parte la anchetă, a spus: „Ceea ce te frapează la prima vedere este aerul bătrânicios. Jean-Pierre a fost traumatizat de decesul fratelui care s-a născut la doi ani după el. Obsedat de sfârşitul acestuia, este posibil să se fi născut în el dorinţa incoştientă de a se ocupa de copii, alegându-şi şi profesia de a îngriji infirmii cu afecţiuni locomotorii de origine cerebrală.

La despărţirea părinţilor săi avea 19 ani şi, fapt ieşit din comun pentru alţi copii de vârsta sa, ţinea un jurnal. Parcurgându-l, cel care-l citeşte poate remarca unele frânturi care răzbat, marcând conflictul căruia îi devenise martor. Nu a rămas indiferent la umilinţa şi actele de violenţă pe care le-a suportat mama sa. Pentru a ne face o imagine este suficient să reţinem că în trei ocazii mama a încercat să se sinucidă."

Jurnalul a fost examinat de o serie de experţi psihiatri. Unul dintre aceştia, dr. Paul Broussolles, este de părere că ar exista un element care ar putea lămuri

conflictul declanșat în sufletul băiatului. „El trăia – a declarat doctorul Broussolles – o dramă pasională aparte, într-un maniheism absolut: binele se încarna în mamă, iar răul în tată. Mama era frumoasă, inteligentă, devotată, dar în același timp martirizată de un om lipsit de scrupule și copilul voia să-i curme calvarul."

Se pare că afirmațiile doctorului Broussolles nu sunt departe de realitate. Într-adevăr, găsim descris în jurnalul lui Jean-Pierre portretul tatălui său: „...un om foarte ambițios, care nu căuta să facă decât rău și să compromită pe altul. (...) Cum – scria el – poți discuta cu un om a cărui viață nu a fost decât o răutate și mariajul o minciună?"

„În fond – reia doctorul Broussolles – ne găsim în fața unui caz particular de complex al lui Oedip, la sfârșitul primei copilării."

Jurații au ascultat în tăcere toate explicațiile experților. „Se poate ca lucrurile să se prezinte astfel – a spus avocatul general Kastner – dar în toate cazurile pe care le-am cunoscut au apărut remușcările. Or aici, nici urmă de așa ceva. Oare acuzatul nu putea găsi alte ieșiri din starea în care se găsea, decât calea pe care a ales-o în mod cu totul deliberat?" În continuare, avocatul general s-a adresat doamnei Buffard:

— În raportul pe care l-ați înaintat Instanței, ați menționat că acuzatul, recunoscând gravitatea gestului său, susține totuși că nu se simte un criminal!

— Atunci când l-am văzut, acesta avea sentimente de regret..., nu aș putea spune remușcări, care au o implicație morală pe care nimeni nu o poate cunoaște. El nu privește actul comis ca pe o crimă, ci ca pe un gest de apărare a mamei sale, un fel de absoluțiune.

— Vă întrebăm dacă, trecând peste o serie de elemente ce reies destul de confuz din sentimentele pe care încercați să le prezentați și care ar sta la baza actului său, acuzatul a acționat de o manieră liberă sau condiționată?

— ...Când l-am văzut, la puțină vreme după fapta sa, se găsea într-o stare nevrotică. Nevroza este o tulburare mentală care nu este sinonimă cu nebunia. În această stare, actele nu sunt totdeauna voluntare. Astfel, de exemplu, oameni care au suportat supărări mari cad cu ușurință victime unor accidente stupide. Este puțin cam la fel.

În încheierea rechizitoriului, avocatul general Kastner s-a referit la climatul familial în care a crescut acuzatul: „Acest băiat – a spus el – a recurs la crimă, într-un acces de tulburare. El a acționat din rătăcire, datorită unui impuls irațional și dezordonat. Dacă totuși i se pot admite circumstanțe atenuante datorită climatului familial în care a crescut, trebuie să fim de acord cu toții că există totuși unele limite peste care nu se poate trece."

Mai înainte ca jurații să se retragă pentru a delibera, Jean-Pierre Arnaud, cu o voce sugrumată, vădit tulburat, poate pentru prima oară, a declarat: „Am

mari dificultăţi să mă exprim aici. Am reflectat însă mult în timpul celor 20 de luni de detenţie. Deplâng gestul meu şi ştiu că m-am înşelat."

Avocatul general al Curţii cu juri din Rhône a cerut o pedeapsă între 10 şi 15 ani.

Juraţii, luând în considerare circumstanţele atenuante pe care le-a admis reprezentantul Ministerului Public şi ţinând seama de pledoariile avocatului apărării, l-au condamnat pe Jean-Pierre la 12 ani de închisoare.

Cazul relatat mai sus nu este senzaţional prin identificarea autorului crimei şi, la prima vedere, am fi tentaţi să ne întrebăm de ce a fost redat. Considerăm că implicaţiile sale sociale sunt mult mai importante. Prin relatarea sa nu am urmărit altceva decât să atragem atenţia asupra uneia dintre multiplele faţete ale factorilor criminogeni – alienarea ce domneşte în societatea în care omul devine tot mai singur în goana după profit. Şi, din nefericire, nici copiii nu pot fi feriţi de implicaţiile pe care le poate avea aceasta.

COPILĂRIE NETERMINATĂ

Multora, Versailles le este cunoscut prin castelul ce-i poartă numele; în realitate, este un mic orăşel ca multe altele, situat în apropierea Parisului. Trecutul glorios al Regelui-Soare se mai resimte peste secole, dar călătorul care îl vizitează constată cu surpriză că, în locul unor relicve istorice marcate puternic de amprenta timpului, se află într-o aşezare urbană extrem de cochetă, cu clădiri bine întreţinute, viu colorate, cu străzi curate şi largi, multă verdeaţă şi linişte, respirând totul o bunăstare tipică pentru cartierele rezidenţiale.

Să încercăm rememorarea unor momente tragice, cu ajutorul ziarelor[1].

Luni 4 decembrie 1967. Se apropie ora prânzului. În Franţa, ca în oricare loc de pe glob, există momentul când în şcoli profesorii se pregătesc să încheie lecţiile, iar copiii socotesc cu înfrigurare minutele până în clipa când va suna clopoţelul. Este ora 11,40. Şcoala „Petit Saint Jean" îşi deschide porţile şi o ceată gălăgioasă şi veselă de băieţi şi fete se revarsă în stradă, răspândindu-se care-ncotro, mai încet sau mai repede, către căminul fiecăruia. Printre aceştia se află şi micuţul Emmanuel Malliart, în vârstă de 7 ani, care locuia nu departe, în arondismentul Saint Jean de Béthuné, strada Douglas-Haig. Dar nu va mai ajunge niciodată acasă...

Minutele trec şi, cu toate că drumul pe care trebuia să-l parcurgă nu-i lua în mod obişnuit mai mult de 8-10 minute, ceasul arăta 12,45, iar Emmanuel nu păşise pragul casei. Mama, neliniştită, se decide să-l trimită în întâmpinarea

1 J. Girbas, *L'Expres*, 1967 (decembrie), B. Lesuer, *Figaro*, 1967 (decembrie)

mezinului pe frățiorul mai mare, Patrice, în vârstă de 15 ani. Poate s-a luat cu joaca și a uitat de masă și casă…

La școală, băiatului i se spune că Emmanuel a plecat. Patrice aleargă într-un suflet până acasă și îi spune mamei că nu a dat de urma fratelui. Doamna Malliart nu mai are răbdare și, așa cum era îmbrăcată, pleacă la rândul ei la școală. Același rezultat: da, Emmanuel a fost la școală, a învățat un cântec nou, a fost cuminte și a părăsit școala o dată cu ceilalți copii. Din biroul directorului, mama telefonează la comisariat. Rămas singur acasă, Patrice își anunță speriat tatăl, care își părăsește biroul din Paris și pleacă precipitat la Versailles. La 13,40 intră în casă, dar nu găsește pe nimeni. Rămâne doar o clipă și iese, îndreptându-se spre școală. Mașinal, la poartă își îndreaptă privirea spre cutia de scrisori. Găsește un plic, fără adresă, pe care erau scrise cuvintele: „Pentru dvs.“ Cu gândul în altă parte, îl bagă în buzunarul drept al pardesiului. Ziua s-a scurs fără nici o noutate și, seara, familia se pregătește să întâmpine prima noapte fără Emmanuel. Mama plânge încetișor. Patrice privește în gol pe fereastră, alți doi frățiori au adormit, iar tatăl cutreieră fără încetare, de la un capăt la altul, salonul.

Marți 5 decembrie. Conținutul plicului găsit de tatăl lui Emmanuel în cutia de scrisori este concludent: „Copilul vă va fi redat în schimbul sumei de 20 000 franci noi, în bancnote de 100 fr. Vă dăm cinci zile, inclusiv pentru a aduce banii. După acest termen și dacă alertați poliția, riscați să nu vă mai vedeți niciodată copilul. Anexăm proba că noi îl deținem. Cele 200 de bilete vor fi învelite într-o hârtie de culoare gri. Veți așeza pachetul, la 4,30 dimineața, în spatele statuii generalului Hoche, Piața General Hoche. Veți urma literalmente indicațiile noastre, fără să încercați să ne înșelați. Vă vom reda copilul a doua zi și nu-i vom face nici un rău. Banii vor fi depuși în dimineața zilei de 8.“

Poliția intră în alertă și cercetările sunt extinse în întreaga țară. De teamă, părinții nu știu ce atitudine să ia: oare nu-i fac un rău copilului solicitând o intervenție energică a autorităților? Recurg mai întâi la un intermediar: părintele Alexandru este autorizat să comunice răpitorilor că familia le cere să stabilească legătura cu el, cu orice preț.

Ora 22. Doamna Verny își oferă, la rândul ei, bunele oficii: răpitorii sunt rugați, ca și data trecută – prin apeluri radio și televiziune, cât și prin presă – să intre în legătură cu un avocat. Acesta ar aranja restituirea copilului sub acoperirea secretului profesional.

Miercuri 6 decembrie. O zi pierdută fără a se realiza vreun progres cât de mic. La un moment dat, un telefon face cunoscut poliției că în cartierul Montreuil s-a remarcat un individ suspect. Un cordon de agenți înconjoară în grabă cartierul și „perie“ străzile. Nimic. La televiziune, doamna Malliart dă un interviu. Crispată, păstrându-și cu greu calmul sub luminile puternice ale

reflectoarelor, comunică răpitorilor invizibili că este de acord cu tratativele. Se mai scurge o zi.

Joi 7 decembrie. Patrice spune colegilor că tatăl său este decis să ofere răpitorilor 60 000 fr. drept răscumpărare. La ora 20, un nou interviu la televiziune – de această dată domnul Malliart. La apelul acestuia se adaugă și cel al ministrului de Interne. Se oferă răpitorilor un răgaz de 24 de ore, timp în care poliția va înceta orice cercetare. Se cere în schimb predarea copilului.

Vineri 8 decembrie. Poliția se abține de la orice cercetare. Răpitorii nu consimt să dea urmare apelurilor. Tensiunea crește; se emit tot felul de ipoteze. În momentul în care acele ceasornicelor arată ora 0,30, în ziua de sâmbătă, este declanșată o cercetare generală, de mare anvergură, cuprinzând un perimetru larg, care are în centru școala și locuința celui răpit.

11 decembrie. Tatăl copilului mai speră într-o minune. Inima de părinte nu vrea să se împace cu ideea pierderii copilului. Malliart nu încetează să adreseze apeluri desperate răpitorilor. Dimineața, când nici nu se luminase, sună telefonul, cerându-l pe domnul Malliart. Acestuia îi tremură receptorul în mână. Este autorul răpirii: solicita majorarea recompensei cu 40 000 fr. Va veni să-i ia după câteva ore, de la locul convenit.

Cercetările poliției sunt tot mai îndârjite și în jurul lor plutește un secret desăvârșit. Nimeni nu poate spune în ce stadiu se află ancheta. Se face seară. Pe strada Douglas-Haig, unde se află locuința familiei Malliart, lucrurile se precipită. La intrarea în această stradă își face apariția o dubă a poliției; ea se postează la colțul din dreapta. La cealaltă extremitate, pe nesimțite, se ivește o a doua mașină. Circulația pe stradă este oprită. Reporterii care așteptau în apropiere sunt invitați să părăsească locul, pentru a nu stânjeni cercetările. Trecătorii devin curioși și capetele ivite la geamurile locuințelor pot să remarce un număr de peste 500 de agenți ieșiți de nu se știe unde. Fiecare casă, fiecare curte și grădină este cercetată și percheziționată cu minuțiozitate. Operația durează mai bine de trei ore.

Ora 20. Sediul Poliției judiciare. De-a lungul străzii Saint Louis alunecă „Peugeot"-ul alb al poliției versailleze. Oprește brusc în fața intrării și doi agenți, așezați pe bancheta din spate, îl fac să coboare pe tânărul pe care-l încadrau. Nimeni nu i-a putut vedea fața, pentru a preciza eventual vârsta. Este condus cu repeziciune la birourile de la etajul I. Mai trec 15 minute și se ivește o a doua mașină, particulară. Din ea coboară o femeie tânără, ce-și ascunde fața cu un batic. Curioșii, presimțind ceva, încep să se adune. Printre ei, nelipsiții ziariști. Comisarul Samson își face apariția la volanul mașinii sale, un „R 16". Aduce și el un pasager misterios, care se ascunde în unghiul mort oferit de bancheta din spate. Este condus în aceeași manieră misterioasă. Încep să se facă tot felul de presupuneri; fără îndoială este vorba de un copil, de

mama sa și de un bărbat, al cărui rol nu se poate preciza. Ipotezele și zvonurile circulă cu repeziciune din gură în gură. Curioșii părăsesc strada Douglas-Haig și se adună în fața sediului Poliției judiciare de pe strada Saint Louis. Toate privirile sunt ațintite spre ferestrele imobilului, care, în scurt timp, sunt luminate. De jos, după jocul umbrelor, se bănuiește o forfotă neobișnuită. Neîncetate veniri și plecări de inspectori se adaugă la confuzia generală și întrebările rămase fără răspuns se înmulțesc. De câte ori se deschide poarta intrării, un freamăt străbate grupurile adunate pe trotuare și chiar în drum. Orele nopții trec chinuitoare, lungi, una după alta, și se ivesc zorile. Polițiștii nu au slăbit nici o clipă ritmul anchetei. Numărul curioșilor s-a rărit considerabil, goniți de frigul nopții. Au mai rămas la datorie doar gazetarii, obligați mai mult de îndatoririle lor. Dimineața, mulțimea se adună din nou.

Câteva indiscreții par să promită noutăți senzaționale. Într-adevăr, către prânz sunt furnizate primele informații oficiale. Stupoarea este generală. Faptele sunt incredibile.

*

Scrisoarea depusă în cutia familiei Malliart a oferit primele indicii polițiștilor și, din aproape în aproape, s-a ajuns la deznodământ. Să recapitulăm: conținutul scrisorii era alcătuit cu caractere decupate dintr-o revistă pentru tineret. S-a emis o ipoteză, care putea sau nu să se dovedească justă: autorul era un adolescent, deci cercetările vor trebui să fie orientate în această direcție. Investigațiile s-au orientat printre camarazii micului Emmanuel Malliart. Totuși, era greu de imaginat ca mintea unui copil să poată concepe și, mai ales, realiza o asemenea acțiune.

Un pas înainte a fost făcut în momentul când telefonul a sunat în casa soților Malliart, în legătură cu răpirea; vocea reclama mărirea recompensei. Prevăzându-se posibilitatea unui telefon, a fost branșată o masă de ascultare, cu înregistrare pe bandă de magnetofon.

Astfel, se dispunea acum și de vocea autorului agresiunii. Următorul pas a constat în anchetarea, cu răbdare și foarte mult tact, a tuturor colegilor lui Emmanuel. Aceștia au semnalat că, la ieșirea din școală, Emmanuel a fost văzut în compania unui tânăr care împingea o cutie așezată pe un șasiu de landou și striga: „Fiare vechi, cârpe vechi!“ Este reconstituit portretul acestuia; timpul presează. După cum avea să se afle mai târziu, se ajunsese la un punct mort. Unii dintre polițiști au considerat cazul ca nefiind opera unor răpitori profesioniști, ci mai degrabă a unui maniac. Aceasta, cu atât mai mult, cu cât unii martori afirmau că îl văzuseră pe Emmanuel la ieșirea de la școală în compania unui tânăr. Incertitudinea nu a durat mult și s-a luat hotărârea ca un vast perimetru din jurul celor două obiective – școala și locuința – să fie

cercetat cu amănunţime, urmărindu-se identificarea unui tânăr cu anumite semnalmente. Fiecare familie era întrebată şi cercetată, urmărindu-se şi persoanele absente. S-a ajuns la François M., un băiat în vârstă de 15 ani. Cei care l-au văzut prima oară şi-au dat seama că se aflau în faţa celui căutat. S-au făcut totuşi că nu-l bănuiesc, că-l consideră doar un complice, arestarea sa putând periclita viaţa copilului.

Timp de 19 ore François M. s-a bucurat de libertate, fiind supravegheat cu discreţie. În cele din urmă, s-a decis arestarea sa. Ştim cum a fost adus la sediul Poliţiei judiciare, urmat la scurt timp de mama sa şi de un „prieten al acesteia".

Mărturisirea

La început, poliţiştii i-au demonstrat lui François că este autorul răpirii lui Emmanuel Malliart şi că este inutilă orice încercare de a tăgădui. Dându-şi seama că nu poate nega, François a pretins mai întâi că nu a jucat decât rolul de intermediar, adevăraţii autori fiind doi gangsteri. Anchetatorii i-au demonstrat netemeinicia povestirii sale. Atunci François a transformat pe cei doi gangsteri în doi prieteni, cu care ar fi urmat să împartă răscumpărarea. A povestit că a ascuns banii în camera sa. Dar întreaga sumă a fost găsită în podul casei, sub o grindă. În faţa acestei probe formale a vinovăţiei sale, François a avut o criză de nervi; o injecţie cu un calmant l-a făcut să doarmă. Câteva ore mai târziu, anchetatorii l-au anunţat asupra stadiului cercetărilor pe Michel Hacq, directorul Poliţiei judiciare din cadrul Siguranţei Naţionale. De teamă că presa, la vederea sa, va deduce că a mărturisit criminalul incitând astfel pe eventualii complici să ucidă copilul, Hacq a uzat de un subterfugiu ca în filme: el era cel care a fost văzut sosind cu cătuşe la mâini, o cuvertură pe cap, la Poliţia judiciară din Versailles, pentru a pleca mai târziu în acelaşi mod. Vânat de maşinile presei, el a făcut totul pentru a trece drept un prieten suspect al familiei lui François M., adus la interogatoriu în localul Siguranţei Naţionale. În realitate, Hacq a mers să aştepte un timp în strada Saussaies, în vreme ce comisarul Chevallier de la Brigada I mobilă a plecat la Versailles, utilizând aceeaşi stratagemă.

Duminică, la 8,30, François se trezeşte. Se hotărăşte brusc să mărturisească totul: da, micul Emmanuel e mort şi a fost ucis de prietenii săi, fără ca ei să-şi mai revendice partea din suma încasată. Poliţiştii sunt neîncrezători. Interogatoriul continuă din ce în ce mai strâns. Copilul nu mai rezistă şi, în cele din urmă, recunoaşte că a făptuit singur crima.

Vestea este uluitoare. Totul trebuia verificat. La 11,35 François este urcat într-o furgonetă, care, încadrată de alte şase maşini ale poliţiei, se îndreaptă în direcţia străzii Douglas-Haig, mai precis spre bulevardul La Porte Verte, cartierul Glatigny. Maşinile presei sunt oprite, străzile blocate. O masă de

oameni privesc de la distanță desfășurarea agenților. În cvartalul Chesnay, unde se afla vila în care locuia François, cercetările decurg într-o manieră ce amintește o operație militară. Împrejurimile sunt răscolite, iar pământul este sondat cu vergi de oțel și detectoare speciale, până la marginea pădurii Villeneuve-l'Étang. La 12,45 furgoneta cu François își face apariția pe bulevardul La Porte Verte. Portiera neagră se deschide și François, însoțit de doi inspectori, coboară. Grupul se îndreaptă pe o mică potecă ce duce spre pădure. Se opresc, discută și nu întârzie mai mult de trei minute. Apoi se reîntorc și prizonierul se urcă în mașină. Corpul victimei a fost găsit. El este încredințat medicului legist Pierre Bailly, care, asistat de un intern de la spital, începe autopsia. Este ora 13,45. Rezultatul nu va putea fi cunoscut mai devreme de orele după-amiezii.

*

François M. împlinise 15 ani în urmă cu două zile. Apreciat de unii ca un întârziat mintal, provenea dintr-o familie dezorganizată. Trăia, după despărțirea părinților, împreună cu două surori – Martine (18 ani) și Sophie (4 ani) – în casa bunicilor. Tatăl, director la o mare firmă de automobile, îl vedea din când în când, mai ales după ce aflase că mama, cadru medical, avea ca amant un coleg de serviciu. François fusese trimis, la sfârșitul ultimului an de școală, la Colegiul „Petit Saint Jean", pe care-l frecventa și micul Emmanuel, situat la circa 1 500 metri de casă.

Cei care l-au cunoscut își făcuseră despre el impresii contradictorii. Astfel, o prietenă a surorii sale mai mari, Rolande Bean, care venise în casa lor, a spus: „Era întotdeauna foarte corect, politicos și serios. Niciodată nu mi-aș fi putut imagina că ar fi capabil să comită o faptă atât de groaznică."

„Îmi provoca teamă – a declarat unul dintre colegii săi de clasă – și prietenilor mei la fel. Joia rămânea singur în pădure și se închidea în cabana sa de lemn cu o carabină. Nimeni nu a îndrăznit să meargă cu el." „Eu nu pot să spun că era anormal, însă comportamentul său era adesea foarte bizar – a spus la rândul său un vecin, care locuia vizavi. Am refuzat întotdeauna să-i las pe copiii mei să se joace cu el. Atitudinea sa era derutantă. După perioade de calm, manifesta o energie dezordonată, se juca mereu cu o carabină și avea o privire neliniștită..." Un educator care-l cunoștea bine pe François a declarat: „Am sfătuit-o pe mama sa să-l ducă la un psihiatru. Sub un comportament aparent normal, acest băiat ascundea importante tulburări de sensibilitate. Unele evenimente care l-ar fi făcut să plângă pe un alt copil de vârsta sa, pe el îl lăsau total indiferent. Această atitudine a mai fost observată și de alte persoane din anturajul său, care și-au manifestat neliniștea după trimiterea sa la școală."

François, după cum avea să mărturisească, își imaginase fapta timp de mai multe săptămâni, inspirându-se din cele auzite și văzute la radio, televizor și

cinema, ca și din cele citite în câteva cărți cu gangsteri. Din revistele de tineret a decupat literele ce i-au permis să întocmească scrisoarea adresată tatălui lui Emmanuel. Preocupat de fapta sa, a omis să distrugă revistele de care se folosise, și acestea au fost găsite cu ușurință de polițiști, în camera sa. Când s-a decis să-și pună planul în aplicare, s-a dus la școală la sfârșitul programului și l-a acostat pe micul Emmanuel, pe care-l cunoștea de mult timp. Fără să se teamă, Emmanuel l-a urmat, urcându-se într-un cărucior pe care se găsea un geamantan. După declarațiile făcute presei de către comisarul Camard, care a condus ancheta, François și-a dus astfel victima circa 1 500 metri, distanță care separa școala de casa sa, strigând: „Fiare vechi, cârpe vechi!“

Nimeni nu i-a acordat atenție și a reușit să se strecoare neobservat, dovedind că planul imaginat era într-adevăr ingenios. Ajuns acasă, l-a împins pe Emmanuel înăuntru și s-a repezit la casa lui, introducând în cutia de scrisori cererea de răsplată pe care o avea pregătită. Întors acasă, fără să pregete, a pus mâna pe un baston și a început să-l lovească pe Emmanuel, până l-a ucis. I-a târât apoi corpul până în pădurea situată în spatele casei și l-a ascuns sub un strat de frunze moarte. Înainte de a-l acoperi, i-a scos încălțămintea și bretelele de la pantaloni, în ideea unor tratative care ar putea urma răpirii. Obiectele urmau să fie folosite ca probe de convingere că cel răpit este în posesia celui care cerea „recompensa“.

VIOLENȚA ȘI IMAGINEA

Când și când, în unele țări, glasuri se ridică împotriva valului de violență, proslăvit în imagini. Pe marginea acestui subiect, René Lenoir, redactor la ziarul *„Le Figaro“*, făcea nu demult o reflecție: „Violența a existat totdeauna, în toate societățile. Se poate spune că unii autori au dreptate chiar când fac o distincție între violența stilizată a westernurilor, romanelor de capă și spadă și a celor așa-zise realiste. Ce diferență între scenele teatrului antic sau clasic și imaginile de la cinematograf sau televiziune! La primele, spectatorii sunt avizați și totdeauna adulți, pe când celelalte sunt vizionate de copii și adolescenți, ca și de adulți, printre aceștia din urmă fiind mulți imaturi[1].“

Toți copiii au un psihic fragil și aproape toți confundă imaginea cu realitatea; să ne gândim cu câtă plăcere ascultă basmele, substituindu-se eroilor acestora. Dar la realitate se ajunge prin parcurgerea unor etape. Slăbirea educației – familială, școlară, socială – lasă copilul sau adolescentul să devină o pradă sigură a violenței imaginii, fără ca el să fie în măsură să judece și să discearnă informația pe care o primește pe această cale.

---

1 R. Lenoir, *Le Figaro*, 10.III.1976

Dar violența a ajuns să ocupe un loc atât de important în *mass media*, încât cine se mai miră? Filmele de groază, cu gangsteri sau vampiri, ca să nu mai vorbim de fluviul de cărțulii ieftine ale „seriei negre" sau „roșii", cu denumiri dintre cele mai sugestive, produc celor care le scot milioane de dolari, înșală pentru moment mii de fanatici adepți ai acestui gen de întâmplări. În cele din urmă toate acestea nu fac altceva decât să deregleze imaginația cititorilor, să șteargă scrupulele prin jocul exemplului, prin stupida tiranie a „modei" și prin însăși – de ce să n-o recunoaștem – universalitatea succesului lor în societatea de consum.

Dar mai există o latură, căreia puțini i-au dat importanță, printre care doctorul David Hubbard, psihiatru din Dallas (Texas), care i-a dedicat un studiu amănunțit. Hubbard a criticat sever presa, televiziunea și radioul pentru tapajul pe care-l fac în cazul unor crime.

Supermanul, caidul, gangsterul sunt prezenți ca veritabili eroi demni de urmat de admiratorii lor din lumea interlopă, prin intermediul romanelor „negre", al revistelor *sexy* sau al spectacolelor de cinema și televiziune.

La Ratisbonne, un băiețel în vârstă de 13 ani a asasinat sălbatic cu lovituri de cuțit și de pietre, pe unul dintre prietenii de joacă, mai mic cu trei ani decât el, pentru „a-și dovedi lui însuși că nu era un laș".

Pentru doctorul Hubbard, enorma publicitate de care se bucură anumiți criminali și unele delicte majore – devalizări de bănci, șantaje, deturnări de avioane – în ziare, la radio și la televiziune nu poate decât să încurajeze pe alți indivizi, adevărați bolnavi mintal, cu un echilibru labil, să comită acte similare, pentru ca să se vorbească și despre ei. Este cazul adolescentului din Mesa care voia să devină celebru, astfel încât auzul numelui său să producă fiori. Prețul „celebrității" sale nu conta: o „bagatelă" de 40 de cadavre, printre care nu l-ar fi deranjat dacă s-ar fi numărat chiar și cel al mamei sale. „Ca să se știe că este el", cu alte cuvinte pentru a ieși din obscuritate, din anonimatul său de „nulitate".

Imitația, pe de altă parte, reprezintă o adevărată primejdie în societate. Despre această „lege a imitației criminale" a scris Gabriel Tarde în lucrarea *„Philosophie pénale"*.

„Forma noastră de civilizație – scria un alt autor occidental – devine o «civilizație de masă» și de «modă», unde totul se copiază, se imită, se amestecă și se aduce la același numitor. Și din această masă informă și amorfă, din care orice individualitate a fost îndepărtată, nimeni nu mai poate ieși, decât printr-un creier modelat după cel al unui superstar al violenței, care face obiectul cronicii de senzații a ziarelor și revistelor."

Doctorul Hubbard a stabilit că o mare parte dintre „marile vedete" care au ținut afișul criminalității erau paranoici și că s-au inspirat din metodele practicate de cei care i-au precedat. Delincvenții citesc sau ascultă cu mare atenție relatările din presă sau de la televiziune, pentru ca, la rândul lor, pe

Dar violența a ajuns să ocupe un loc atât de important în *mass media*, încât cine se mai miră? Filmele de groază, cu gangsteri sau vampiri, ca să nu mai vorbim de fluviul de cărțulii ieftine ale „seriei negre" sau „roșii", cu denumiri dintre cele mai sugestive, produc celor care le scot milioane de dolari, înșală pentru moment mii de fanatici adepți ai acestui gen de întâmplări. În cele din urmă toate acestea nu fac altceva decât să deregleze imaginația cititorilor, să șteargă scrupulele prin jocul exemplului, prin stupida tiranie a „modei" și prin însăși – de ce să n-o recunoaștem – universalitatea succesului lor în societatea de consum.

Dar mai există o latură, căreia puțini i-au dat importanță, printre care doctorul David Hubbard, psihiatru din Dallas (Texas), care i-a dedicat un studiu amănunțit. Hubbard a criticat sever presa, televiziunea și radioul pentru tapajul pe care-l fac în cazul unor crime.

Supermanul, caidul, gangsterul sunt prezenți ca veritabili eroi demni de urmat de admiratorii lor din lumea interlopă, prin intermediul romanelor „negre", al revistelor *sexy* sau al spectacolelor de cinema și televiziune.

La Ratisbonne, un băiețel în vârstă de 13 ani a asasinat sălbatic cu lovituri de cuțit și de pietre, pe unul dintre prietenii de joacă, mai mic cu trei ani decât el, pentru „a-și dovedi lui însuși că nu era un laș".

Pentru doctorul Hubbard, enorma publicitate de care se bucură anumiți criminali și unele delicte majore – devalizări de bănci, șantaje, deturnări de avioane – în ziare, la radio și la televiziune nu poate decât să încurajeze pe alți indivizi, adevărați bolnavi mintal, cu un echilibru labil, să comită acte similare, pentru ca să se vorbească și despre ei. Este cazul adolescentului din Mesa care voia să devină celebru, astfel încât auzul numelui său să producă fiori. Prețul „celebrității" sale nu conta: o „bagatelă" de 40 de cadavre, printre care nu l-ar fi deranjat dacă s-ar fi numărat chiar și cel al mamei sale. „Ca să se știe că este el", cu alte cuvinte pentru a ieși din obscuritate, din anonimatul său de „nulitate".

Imitația, pe de altă parte, reprezintă o adevărată primejdie în societate. Despre această „lege a imitației criminale" a scris Gabriel Tarde în lucrarea *„Philosophie pénale"*.

„Forma noastră de civilizație – scria un alt autor occidental – devine o «civilizație de masă» și de «modă», unde totul se copiază, se imită, se amestecă și se aduce la același numitor. Și din această masă informă și amorfă, din care orice individualitate a fost îndepărtată, nimeni nu mai poate ieși, decât printr-un creier modelat după cel al unui superstar al violenței, care face obiectul cronicii de senzații a ziarelor și revistelor."

Doctorul Hubbard a stabilit că o mare parte dintre „marile vedete" care au ținut afișul criminalității erau paranoici și că s-au inspirat din metodele practicate de cei care i-au precedat. Delincvenții citesc sau ascultă cu mare atenție relatările din presă sau de la televiziune, pentru ca, la rândul lor, pe

baza experienţei predecesorilor, să nu mai repete greşelile săvârşite de aceştia şi care au condus la prinderea lor. Numeroşi criminali şi gangsteri au fost găsiţi în posesia unor tăieturi din ziare sau reviste, în care se relata modul de a opera al altor delincvenţi. Se poate vorbi deci de o adevărată şcoală care se face în mod involuntar, fapt deosebit de grav.

Doctorul Hubbard consideră – şi nu putem decât să-i dăm dreptate – că presa, cinematograful şi televiziunea se comportă de o manieră iresponsabilă atunci când oferă detalii tehnice în legătură cu faptele comise de unii criminali.

Nu trebuie să uităm că mulţi dintre criminali, mai ales cei care şantajează, sunt indivizi dereglaţi psihic, cu pronunţată tendinţă la sinucidere. Ei nu au curajul să-şi ducă până la capăt ideea care-i obsedează şi speră, în subconştientul lor, să fie omorâţi în cursul operaţiunilor pe care le imaginează. Iată deci una dintre explicaţiile temerităţii de care dau dovadă.

Profesorul Libert de la Universitatea din New York, comentând frecvenţa scenelor de violenţă în producţiile televizate, spunea: „Dat fiind că noi exportăm programele noastre violente, în întreaga Europă occidentală, suntem pe cale să pregătim planeta pentru barbarism."

Pentru a se verifica cele susţinute anterior, a fost întreprinsă o anchetă la închisoarea „Marquette" din Michigan. Peste 90 la sută dintre deţinuţi au recunoscut că au urmărit fidel peliculele poliţiste la televizor şi că şi-au notat scrupulos scenele-cheie, „pentru a-şi ameliora cunoştinţele tehnice". Unul dintre aceştia a recunoscut chiar că pentru a fugi de la locul faptei a furat o ambulanţă, aşa cum văzuse în popularul film: „Starsky şi Hutch". „Nu am fost prea atent la emisiune – a povestit mai târziu anchetatorilor – nu era prevăzut să fiu prins[1]." De fapt, regizorii nu consultă specialişti din cadrul poliţiei atunci când fac filme? Deci canalul de „scurgere" a metodelor este cât se poate de autorizat.

Sociologii au calculat că, ajungând la vârsta de 17 ani, un adolescent american de nivel mediu a fost în măsură să privească pe micul ecran peste... 18 000 de crime! Cum să nu presupunem că unele dintre acestea au exercitat asupra lui măcar un vag sentiment de admiraţie, acest adolescent fiind produsul unei societăţi în care violenţa, banii şi sexul nu reprezintă numai un spectacol, ci tot atât de bine, adesea, elemente constitutive ale vieţii cotidiene.

Dar, pentru a ne susţine punctul de vedere, contribuţia violenţei transmise prin diverse căi de informare, să prezentăm cititorilor câteva exemple concludente.

La New York, un cetăţean din cartierul Queens, pe nume Richard Kane, se găsea împreună cu soţia sa, Pauleen, într-un bar din apropierea casei lor. Un camionagiu de 32 de ani, Richard Schroeck, a intrat şi, fără un cuvânt, a tras

---

1 S. Chauvel, *Le Figaro*, 8.III.1976

asupra celor doi consumatori, omorând femeia. Schroeck a fost arestat. La poliție a declarat că i-a venit ideea acestei crime privind o emisiune foarte populară – „Povestea poliției" *(Police Story)*, difuzată de N.B.C. Acțiunea, inspirată din faptele reale ale unui delincvent celebru, arăta explicit seria de crime comise de acesta în baruri.

În octombrie 1973, la Boston, o tânără femeie ce conducea un automobil, aflându-se în pană de benzină, a fost arsă de vie de câțiva tineri care, la anchetă, au declarat „că ideea le-ar fi venit văzând filmul «Fuzz înaintea gărzii»".

Poate că multe din cele povestite în cuprinsul acestei cărți își pot găsi o explicație, cel puțin în parte, în cele relatate în continuare. De pildă, la Monaco, în iulie 1973, o sută din cei mai faimoși specialiști în problemele legate de comportamentul uman au studiat agresivitatea, cauzele și consecințele sale. Echipa belgiană a doctorului Leyens a făcut următoarea experiență: s-au alcătuit două grupe separate de câte 20 de băieți cu vârste cuprinse între 13 și 19 ani, care trăiau în internat. S-a proiectat la prima grupă, în fiecare zi, un film ce făcea parte dintr-o serie de comedii savuroase („Frumoasa americană", „Logodnica lui papa", „Sébastien printre oameni", „Lili" și „Preafericitul Alexandru" etc); pentru cea de-a doua grupă psihologii au ales filme violente („Bonnie și Clyde", „Zorro", „Stângaciul", „Cei 12 derbedei", „Iwo-jima" etc).

Activitatea, relațiile sociale, schimburile verbale ale acelora care au văzut seria de comedii s-au ameliorat net. La ceilalți, s-a înregistrat de asemenea o curbă ascendentă a activității, tradusă însă printr-o dezvoltare fulgerătoare a agresivității verbale și fizice, și aceasta de o manieră durabilă, starea menținându-se timp de 15 zile după vizionarea filmelor a căror caracteristică era violența.

UN ANUMIT MOD DE VIAȚĂ...

Da, un anumit mod de viață, în care nu există îngrădiri pentru a-ți procura o armă și a te „distra" ucigând pe cine îți trece prin cap sau pe cine te-a incomodat cu ceva. Mai ales dacă pedeapsa care te așteaptă este „cât se poate de omenească" și ține seama mai ales de agresor și mai puțin de biata victimă. Nu am inventat nimic din cele ce urmează, cel mult putem fi acuzați doar de prea multă fidelitate în relatare. Vrem să demonstrăm că societatea poartă o foarte mare răspundere – alături de alți factori incriminați mai sus – în înfăptuirea unor crime.

„Roma. O dramă a geloziei a făcut trei victime, noaptea trecută, nu departe de «Vila Borghese». Marchizul Camillo Casati Stampa di Socino, în vârstă de 45 de ani, a ucis cu o armă de vânătoare pe soția sa, Anna Fallarino, în vârstă de 41 de ani, și pe un tânăr student în științe politice, Massimo Minoretti, în vârstă de 25 de ani. Ucigașul și-a curmat de asemenea zilele."

Carabinierii au găsit, pe un mic birou din camera unde se aflau cele trei cadavre, o foaie de hârtie de culoare bleu cu antet princiar, pe care erau scrise cuvintele: „Dragostea mea, iartă-mă, dar nu pot îndura iubirea ta pentru altul. Îți mulțumesc pentru bucuria pe care mi-ai dat-o în trecut.“

Expertiza grafologică a dovedit că scrisul aparținea marchizului, iar uciderea soției infidele și a amantului acesteia fusese într-adevăr opera asasinului sinucigaș. La prima vedere, lucrurile, prin deznodământul menționat, păreau că stau cât se poate de simplu pentru comisarul care ancheta cazul. Și totuși, evenimentele s-au situat curând în atenția opiniei publice italiene, dar și de peste hotare, presa acordându-le spații relativ importante, însoțite de fotografii. Care au fost motivele ce au determinat acest interes neobișnuit pentru o banală „dramă a geloziei“?

Cine era autorul? Marchizul Casati Stampa di Socino era aristocrat și... miliardar. Aristocrat: „... după anuarele italiene nobiliare – se întreceau în detalii reporterii – don Camillo avea dreptul la titlul de marchiz și la acela de conte. Familia, de origine longobardă, este semnalată încă de prin anii 1040.“ Miliardar: „*marchese* Casati“, cum îl numeau intimii, poseda vreo câteva moșii, printre care patru crescătorii de cai de curse și o rezervație întinsă pentru vânătoare; un palat în stil renascentist la Milano și o vilă la Roma, în cartierul rezidențial, insula Zannone în Mediterana, cu o casă de vară. Și pentru ca lucrurile să fie în ton, marchizul avea și un serviciu: cel de consilier al unei mari companii de asigurări. Numai că uitase să dea vreodată pe la firma ce-l plătea cu un salariu exorbitant. Mai dispunea și de numeroase pachete de acțiuni la diverse societăți, care-i aduceau un venit substanțial.

Despre familia Casati avea să povestească o contesă, figură marcantă a vieții mondene și care se pare că nu o dată fusese invitată la petrecerile de pe micuța insulă: „Camillo era un om delicios. Știa întotdeauna să facă sau să spună ceva drăguț, care stârnea admirația pentru finețea purtărilor lui. Desigur, ne despărțea faptul că eu și soțul meu eram pasionați de galop, iar el de trap, dar legăturile noastre nu se întemeiau numai pe comuna noastră dragoste pentru cai, ci și pe încântătoarea delicatețe a prezenței lui. El și Anna erau persoane cu o ținută absolut perfectă, atât la recepții, cât și la vânători sau curse de cai.“

Dar cine era marchiza, soția sa? Anna Fallarino venise de la țară, pe când avea doar 16 ani. Cu un fizic agreabil, poate chiar provocator după unii, fusese mai întâi fată în casă, serviciu la care renunțase în urma unui diferend cu stăpâna casei, ca urmare a favorurilor pe care le acordase soțului... Chelneriță într-un local de noapte, dar nu pentru mult timp, apoi manechin, fusese „descoperită“ de un comerciant bogat și în vârstă. Întâlnirea cu don Camillo i-a deșteptat o pasiune subită și nemărginită. Marchizul, căsătorit și el, grație

banilor răspândiți cu dărnicie, obține anularea ambelor căsătorii de către instanța specială a Vaticanului, iar câteva luni mai târziu, nemaiexistând nici o piedică în calea fericitei perechi, Anna deveni marchiza Casati. Dar marchizul trăia un permanent coșmar, ceea ce nu-l împiedica să ofere o față surâzătoare înaltei societăți, și care în cele din urmă l-a condus la tragicul deznodământ.

Marchizul se sustrăsese sistematic de la plata impozitelor, folosind tot felul de tertipuri. Astfel, era înregistrat la Roma ca agricultor și nu plătise între 1960 și 1968 decât 100 000 de lire anual pentru bunuri impozabile declarate în valoare de 1,9 de milioane de lire, când de fapt averea marchizului depășea 21 de miliarde de lire. Cert este că fiscul, cu toate încercările marchizului de a eluda legea, începuse să-l preseze să-și achite impozitele. Se pare că nu mai avea nici o scăpare și era nevoit să se supună, când a intervenit un moment critic. Anna avusese o „rătăcire" cu un tânăr student sărac și, fire sentimentală, femeia îi dăduse acestuia toate economiile soțului său. Înfuriat, acesta pusese mâna pe armă. Ancheta a stabilit că nu era vorba de gelozie. Marchizul, pentru a-și satisface simțurile blazate, nu numai că era la curent cu „capriciile" soției, dar le și organiza, oferindu-i parteneri pe care îi plătea în funcție de calitatea serviciilor aduse... Și totul se consuma în fața obiectivului aparatului de fotografiat, iar aprecierile imparțialului soț erau consemnate cu minuțiozitate într-un jurnal plin de exclamații admirative la adresa Annei, alături de sumele oferite partenerului.

Deci crima fusese provocată de faptul că Anna îi scăpase de sub control, iar unii dintre ex-amanți începuseră să-l șantajeze. Cum au decurs lucrurile în realitate este totuși greu de aflat, cu tot zelul reporterilor de scandal, dat fiind că o conspirație a tăcerii din partea „înaltei societăți" s-a lăsat în curând asupra cazului, care și așa a stârnit destulă vâlvă.

Dar să presupunem că marchizul nostru nu ar fi avut curajul să îndrepte țeava armei și asupra sa. Ar fi fost judecat și aruncat în închisoare. Soarta sa nu ar fi diferit mult, poate, de cea a unui alt purtător de blazon cu sânge albastru – contele Marino Vulcano – eroul celor relatate mai jos.

Roma, 9 aprilie 1972. Directoarea adjunctă a închisorii din Roma, Giuliana M., „o tânără brunetă și fermecătoare, în vârstă de 30 de ani" – așa o prezintă ziarele – s-a îndrăgostit de un deținut, Marino Vulcano. Cuplul era „protejat" de către un alt deținut, care, cu ajutorul unui emițător-receptor, din celula sa aflată în apropierea biroului directoarei – discret cuib de amor – putea transmite un anumit semnal în cazul apropierii unui gardian. Pe de altă parte, alți doi deținuți, care ispășeau pedepse pentru asasinat, utilizau de asemenea aparatele „ walkie-talkie" pentru a comunica cu diverse persoane din exterior: prieteni, cunoștințe, familie.

La un moment dat au fost interceptate niște convorbiri, care, prin caracterul lor straniu, au suscitat nedumerirea radioamatorilor care le-au captat, deter-

minându-i să anunţe poliţia. După cum era şi firesc, s-a întreprins neîntârziat o anchetă. Printre cei inculpaţi a fost trecut pe listă şi un gardian, care, la rândul lui, îndrăgostit de directoare, îi procura bateriile necesare alimentării aparatelor de emisie.

Marino Vulcano, cu o frumoasă chelie, dar cu o privire fascinantă, în vârstă de 39 de ani, şi iubita sa Giuliana M., una dintre cele patru femei ce făceau parte din administraţia penitenciarului, au trebuit să-şi întrerupă idila ce decurgea în condiţii atât de neobişnuite.

Marino Vulcano, condamnat la 14 ani de închisoare pentru faptul că-şi sugrumase o prietenă în 1964, a fost transferat în altă închisoare, Giuliana M., concediată, şi-a găsit refugiul la mama lui Vulcano (contesă), aşteptând neconsolată ieşirea din închisoare a omului visurilor sale şi pronunţarea unei pedepse de maximum 5 ani de închisoare.

Marino Vulcano comisese o crimă în condiţii neobişnuite: el a ucis într-o stare crepusculară, dat fiind că în noaptea crimei luase o mare doză de calmante. După curioasa achitare şi o reîntoarcere nesperată la libertate, s-a pomenit arestat şi judecat din nou, însă cu circumstanţe atenuante.

Să ne amintim şi de alte închisori vesele care au existat într-un trecut nu prea îndepărtat în Italia. La Budrino, aproape de Bologna, de exemplu, un deţinut trăia într-o celulă-studio luxoasă: bucătărie, sală de baie, divanuri, televizor, *pick-up* şi bar. El a petrecut zile liniştite, până când, dorind să participe la carnaval, a ieşit din anonimatul său, în care se simţea excelent. Într-un local de noapte, unde dansa, a fost recunoscut de şeful gardienilor. Aceasta se petrecea în 1958.

Un alt episod a avut loc în acelaşi an, în mica închisoare Castelnuovo di Porto (aproape de Roma), din care toţi deţinuţii ieşeau când voiau. Dacă unul întârzia cumva, era de ajuns să bată la poartă şi să spună: „Am pierdut autobuzul.“ Lucrurile aveau să iasă la iveală datorită unui denunţ: o soţie geloasă şi-a reclamat la poliţie soţul deţinut, care acorda mai multe favoruri unei rivale.

Chiar în severa închisoare San Vittore din Milano s-a înregistrat un fapt care a lăsat pe toţi perplecşi: o deţinută a născut un copil, după o perioadă de detenţie care depăşise cu mult nouă luni!

VIEŢI PARALELE

Într-o după-amiază, la începutul lunii februarie[1], liniştea părţii vechi a oraşului Veneţia a fost tulburată de strigătele desperate, aproape neomeneşti, ale unei femei care cerea ajutor. Fără să piardă nici o clipă, Elio Bardozzo, agentul

1 Întâmplarea relatată s-a petrecut la 3 februarie 1963.

de poliție ce se afla de serviciu în sector, s-a îndreptat în fugă în direcția de unde veneau strigătele.

Pe o străduță lăturalnică, în intrândul unei case, a zărit o femeie care se zbătea în brațele unui bărbat care o săruta cu pasiune pe gât... La vederea polițistului, necunoscutul și-a abandonat prada și a luat-o la fugă. Femeia s-a prăvălit pe trotuarul îngust, în timp ce din regiunea gâtului șiroia sânge. Bardozzo s-a decis, într-o clipă, să plece în urmărirea fugarului, sperând că rana nu era prea gravă. Necunoscutul se pierduse în labirintul de străduțe și, cu toate că agentul le cunoștea destul de bine, i-a trebuit totuși un timp până să se orienteze. Câteva minute mai târziu se auziră alte strigăte. Coti brusc la dreapta și, la cinci pași de el, zări o altă femeie care încerca, desperată, să scadă pe de îmbrățișarea celui pe care tocmai îl urmărea.

„Mă duceam spre biroul meu, a povestit la poliție ultima femeie, când un bărbat a venit grăbit în direcția mea. La început nu i-am acordat nici o atenție și îmi vedeam liniștită de drum; doar când s-a apropiat prea mult, l-am privit. Era oribil la vedere. Avea fața răvășită și din colțurile buzelor i se scurgeau două șuvițe subțiri de sânge. M-a apucat de umăr, m-a trântit la pământ și a încercat să mă muște de gât. M-am zbătut cu putere și am început să strig după ajutor. Atunci a apărut un polițist și apoi mai mulți oameni."

Agresorul, cu fața mânjită de sângele provenit de la prima sa victimă și cu zgârieturi profunde de la cea de-a doua, a fost imobilizat și condus la postul de poliție. Acolo, spre surprinderea celor care l-au identificat, s-a văzut că cel arestat era bine cunoscutul pictor Giovanni B., în vârstă de 32 de ani, ale cărui lucrări se bucuraseră de succes, fiind expuse în mai multe galerii de artă venețiene.

Anchetatorii s-au găsit într-o situație dificilă, datorită nefirescului ei. Interogat, „vampirul" a declarat următoarele: „Ieri, la începutul după-amiezii, am simțit brusc nevoia să fac câțiva pași. Mi-am părăsit atelierul și m-am oprit din hoinăreala mea fără nici o țintă să beau o ceașcă de cafea. M-a cuprins o stare generală rea și am crezut că am să mor. Cu mare greutate m-am târât până la Biserica Carmelitelor, după care nu-mi mai amintesc ce a urmat..., parcă înotam..., aveam senzația stranie că pluteam deasupra pământului și, deodată, m-am trezit înconjurat de polițiști și de oameni care mă amenințau. Aveam fața plină de sânge."

Examinat de psihiatri, Giovanni B. a fost declarat normal, în ciuda afirmațiilor sale că ar fi săvârșit totul într-o stare halucinatorie. A mai rămas ipoteza drogurilor, știut fiind că atât LSD-ul, cât și marijuana pot provoca stări identice cu cele prezentate de pictor, motiv pentru care a fost internat totuși într-un sanatoriu...

O altă știre ne parvine din Germania: sub ochii întregii familii, în dimineața zilei de 17 ianuarie 1966, în localitatea Wuppertal, a avut loc un fapt incredibil.

Un tânăr în vârstă de 22 de ani şi-a ucis tatăl cu lovituri de bardă; „consiliul de familie", întrunit cu puţin timp mai înainte, decretase condamnarea la moarte a nefericitului om, un emigrant de naţionalitate greacă.

Bunica, soţia şi cele două surori, în vârstă de 12 şi 18 ani, ale patricidului au asistat impasibile, în zorii zilei, la execuţia victimei, care dormea liniştită în patul său. Tânăra soră ce abia împlinise 18 ani chiar şi-a sfătuit fratele: „Ia un cearşaf pentru a nu murdări patul, căci se va lăsa cu mult sânge!" Criminalul însoţit de sora sa mai mică s-au prezentat la postul de poliţie după săvârşirea crimei şi au declarat cum s-au petrecut lucrurile.

S-a aflat ulterior că acest oribil gest a fost precedat de o dramă familială. Tatăl atentase la pudoarea fiicei mai mari. La aceasta s-au adăugat unele bănuieli care au iritat şi mai mult pe membrii familiei: victima revenise cu câteva zile în urmă din Grecia, unde îşi petrecuse singur concediul. Un unchi a telefonat familiei, reproşându-i comportarea celui ucis, menţionând că acesta ar fi avut o atitudine imorală faţă de nora sa. Cele relatate la telefon au constituit ultima picătură care a umplut paharul. Membrii familiei au decis apoi suprimarea celui în cauză.

EXPLOZIA VIOLENŢEI ŞI CÂTEVA CONCLUZII

„Faţa cruzimii este una dintre cele mai detestabile din câte se pot întâlni. Căci ea nu este o mască: ea relevă fondul omului şi, în consecinţă, incapacitatea umanităţii. Ea este aceea a brutei, şi nu a fiinţei socialmente evoluate. Or, aceasta este faţa care se întâlneşte din ce în ce mai mult în societatea noastră, atât de mândră de ea şi care se autonumeşte civilizată" – afirma Jean Graven, un reputat criminolog, referindu-se cu vădită amărăciune la societatea din zilele noastre.

„La fiecare colţ de stradă, în fiecare nou afiş, sub toate latitudinile, imaginile sadice aleargă şi zboară de-a lungul lumii şi triumfă până şi în desenele pentru copii. Şi câţi oameni rămân, de-a lungul vieţii lor, în stadiul de puerilitate, de lipsă de maturitate, într-un cuvânt, de arieraţie mintală şi de viciu total de sensibilitate, care explică atât de multe lucruri..."

În epoca noastră, a fost creată o terminologie adeseori derizorie şi dezumanizantă, pentru desemnarea unor personaje-exponent – „îngerul infernului", „Dumnezeul stadioanelor, sau al pistelor", „regina frumuseţii", „supermanul" – la al căror statut de vedetă există destui pretendenţi.

În goana după publicitate cu orice preţ pot fi comise şi acte criminale, mulţi delincvenţi afirmând după săvârşirea unei infracţiuni că au recurs la această modalitate pentru a ieşi din anonimat, pentru a-şi auzi trâmbiţat numele pe toate canalele de care dispune *mass media*.

Economia de piață este organizată după principiul liberei concurențe, motorul acestei economii fiind concurența. Exagerările nesățioase, pentru obținerea de câștiguri pe orice cale, conduc dincolo de limitele morale, deschizând larg porțile delincvenței. De la criminalitatea în economie până la criminalitatea propriu-zisă nu este decât un pas, una determinând-o pe cealaltă.

„Oare prin forța de a comercializa totul, de a face bani din orice, chiar și, mai ales, din scandal și crimă – se întreba Jean Graven – oferindu-se spre vânzare violența, dezordinea, perversiunea, erotismul, «crima secolului», «amanții diabolici», ucigași demenți și chiar imagini de coșmar – masacre, spânzurări, violuri – care se vând prin forța publicității, așa cum se vând pasta de dinți, aspiratoarele, frigiderele, automobilele sau soldurile, nu se comercializează în același timp sămânța violenței, intrarea în închisori și biletele de loterie pentru scaunul electric?“

După cum foarte bine știm, unul dintre fenomenele cele mai importante care și-au pus amprenta asupra multor țări încă din deceniile trecute a fost recesiunea economică. Cum delincvența este legată într-o mare măsură de situația social-economică generală, pare evident că orice involuție economică trebuie să-și găsească expresie în fenomenul criminalității. Situația judiciară actuală, prin statisticile pe care ni le oferă, permite să se verifice această ipoteză și să se constate strânsa dependență de dificultățile economice. Recesiunea economică își manifestă efectele sale la toate nivelurile: ea influențează delincvența și sporirea recidivelor.

Există – și mulți o știu – infracțiuni care constituie un fel de „barometru“ al situației economice. Când numărul acestora sporește brusc, atingând cota de alarmă, avem un indiciu sigur că situația se apropie de criză. Invers, o situație economică în plină redresare atrage după sine sporirea numărului altui gen de infracțiuni.

Unul dintre principalele fenomene specifice unei economii libere îl constituie însă șomajul. În condițiile crizei economice, ale recesiunii, inflației și ale unei lente redresări economice, tineretul din țările afectate de aceste fenomene reprezintă categoria cea mai expusă puternicului flagel al șomajului și altor fenomene derivate.

Din cele 17 milioane de șomeri (*„Revue internationale du travail“*) care existau la jumătatea deceniului trecut în cele 24 de țări care erau atunci membre ale Organizației pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (O.C.E.D.), 41 la sută erau tineri sub 25 de ani, cu toate că această grupă de vârstă nu reprezenta decât 22 la sută din populația activă a țărilor respective. Din totalul celor care în deceniul trecut au îngroșat rândurile șomerilor, 36 la sută erau, de asemenea, tineri muncitori. În Franța, 42,3 la sută din cei peste un milion de șomeri existenți atunci erau tineri.

În Germania existau, oficial, tot atunci, 251 418 şomeri sub 19 ani. Potrivit unor statistici ale Departamentului pentru Educaţie din Marea Britanie, numărul lor se ridica în această ţară la 231 000 de persoane. În Italia, unde fenomenul cunoaşte dimensiuni deosebite, cel puţin un milion din cei 1,6 milioane de şomeri sunt tineri. În Belgia, numărul şomerilor tineri reprezintă 34 la sută din totalul persoanelor fără lucru; în Olanda, 39 la sută, iar în Germania 27 la sută. Dar situaţia nu este specifică numai Europei occidentale. După cum arată revista „*U.S. News and World Reporter*“, în celelalte ţări industrializate, inclusiv Japonia, se află peste 7 milioane de tineri şomeri. În S.U.A., şomajul atinge 7 la sută, iar persoanele fără lucru provenind din rândul tinerilor reprezintă 17,3 la sută.

Mulţi oameni de ştiinţă au stabilit existenţa unei relaţii directe – confirmată de fapte – între incertitudinea zilei de mâine, lipsa de preocupări sau sentimentul „inutilităţii“ sociale şi creşterea violenţei, a delincvenţei, a consumului de droguri şi alcool, a stărilor depresive şi sinuciderilor, în rândul tineretului.

Refuzat de societatea în care trăieşte, chiar în pragul adevăratei sale intrări în viaţă, tânărul caută o posibilitate de afirmare, o portiţă de ieşire din realitatea care l-a dezamăgit. Şi, uneori, o găseşte în viciile şi practicile amintite. Fapt şi mai tulburător: o bună parte a tineretului – lipsit de posibilitatea exercitării unei profesii, a dreptului inalienabil la muncă – devine pesimistă, abulică, neîncrezătoare în viitor, în orice viitor pe care i-l poate oferi societatea. De aici, o neîncredere generală a valorilor, un nihilism axiologic aproape total, cu consecinţe imprevizibile. Fenomenul, de altfel, a fost sesizat şi analizat de către sociologi, psihologi şi economişti renumiţi, de unele ziare şi reviste occidentale.

I. Madoşa citează statistici ale Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii şi concluziile unui grup de cercetători din Milano: „Depresia neuropsihică de origine socială înregistrează o creştere extraordinară în ţările puternic industrializate, unde milioane de oameni sunt atinşi de această boală «modernă».“

Interesantă este definiţia pe care aceşti cercetători o dau depresiei neuropsihice. La prima vedere s-ar putea crede că este vorba de un fenomen obişnuit, dar opinia specialiştilor este alta. Psihiatrii, psihologii, sociologii, polemizând aprins în ceea ce priveşte cauzele şi metodele de tratare a depresiei, sunt de acord asupra unui aspect: „Depresivul este un om incapabil să se proiecteze în viitor. Pus în faţa unei realităţi încărcate de probleme şi simţindu-se neputincios, incapabil să le rezolve, tânărul traumatizat psihic recurge la acte nesăbuite, ajungând adeseori să alunece pe panta violenţei, a drogurilor, fiind o pradă uşoară pentru diferitele secte sau grupări teroriste.“

Un sfat pe care-l dă turiştilor orice poliţist din marile oraşe şi care pare cel puţin ciudat la prima vedere: „...mai ales nu vă opuneţi dacă sunteţi jefuit!“ Explicaţia este simplă. Iată ce vă poate aştepta, sau care a fost sfârşitul unui

nefericit turist francez la Roma. Asaltat de cinci agresori, a opus rezistență. Aceștia l-au trântit pe trotuar și l-au omorât cu lovituri de picior. Prada: un ceas de aur și 100 fr. Pentru atât a fost luată viața unui om!

Ne oprim aici cu această trecere în revistă; din nefericire exemplele pot fi continuate, și ele se referă atât la domenii cunoscute, cât și la unele insolite ale criminalității. Colectivitatea este supusă zilnic atacurilor elementelor antisociale. Acesta este un aspect; un al doilea aspect pe care dorim să-l scoatem în relief este acela că elementele antisociale beneficiază, pentru realizarea scopului urmărit, de progresele înregistrate pe plan științific, astfel încât descoperirea și întreg procesul de identificare a autorilor devin tot mai dificile.

Trebuie să acționăm astfel încât inițiativa să nu aparțină infractorilor, pentru că de fapt cel care are inițiativa – și aserțiunea este valabilă și în alte domenii – beneficiază de un avantaj, care de multe ori poate fi decisiv. Și infractorii cunosc acest lucru!

Pentru apărarea societății, alături de justiție, știința își aduce o prețioasă contribuție, în primele rânduri situându-se medicina legală, criminologia, criminalistica și toxicologia, urmate de multe alte discipline, fără concursul cărora nu s-ar putea menține un echilibru.

2. EMPIRISM ȘI CĂUTĂRI SAU COPILĂRIA UNEI ȘTIINȚE

Chestiunea preparatorie • Mărturisirea – piatra unghiulară a anchetei. O eroare judiciară. Mortul care vorbește • **Vidocq, fondatorul Siguranței franceze • Progrese în domeniul tacticii: crearea brigăzilor mobile.** Regele viciului

CHESTIUNEA PREPARATORIE

Știința pusă în slujba adevărului, a dreptății, a avut de străbătut un drum lung, dificil, și nu greșim dacă spunem că și extrem de sinuos. Căci înainte de a fi știință a fost „ceva", acel ceva căruia ne vine greu să-i găsim un nume, mai ales să-i facem o caracterizare, așa cum suntem obișnuiți astăzi. Această perioadă premergătoare închegării mănunchiului de științe dedicate scoaterii la lumină a adevărului este caracterizată printr-un amalgam de superstiții, misticism, obiceiuri și interese dictate de dominația anumitor clase și pături sociale. Decantarea a fost lungă și, de ce să n-o recunoaștem, uneori dureroasă, pătată de sânge. Această perioadă îi jenează pe istoricii erudiți și majoritatea se abțin s-o abordeze, rezumându-se la câteva trimiteri la istoria medicinei sau a dreptului[1].

În ceea ce ne privește, cu riscul de a fi acuzați că ne-am rătăcit în labirintul naturii omenești, am considerat normal să începem prin a arăta pe ce teren s-au ivit medicina legală, criminalistica și criminologia, și care au fost factorii care au concurat la formarea lor: mediul, stadiul cunoașterii, evenimente și oameni de geniu.

Din punct de vedere istoric, profesorul Keith Simpson[2] (Londra) distinge trei mari etape în evoluția preocupărilor care au culminat în zilele noastre cu știința criminalisticii:

– epoca medico-legală, ce datează de 2–3 secole;

---

1 J. Thorwald, *„La grande aventure de la criminologie"*, Editions j'ai lu. Paris, 1967
2 În: *The Criminologyst* (Lond.), 1969, vol IV, nr. 11 (februarie), p. 69

– epoca criminologică, inaugurată de lucrările lui Lombroso (1891);
– epoca științifică, fundamentată și dezvoltată în ultimii cinzeci de ani.

Fără să fim în dezacord cu autorul citat, considerăm că, abținându-ne să facem delimitări în timp, marile momente ce caracterizează drumul plin de căutări al investigației sunt marcate prin apariția succesivă a punctelor de sprijin pe care s-a bazat inculparea vinovaților.

Astfel, primul moment îl reprezintă „recunoașterea" sau „mărturisirea"; cel de-al doilea moment începe cu nașterea poliției științifice, iar cel de-al treilea marchează punerea bazelor identificării criminalilor.

Aceste momente constituie de fapt tot atâtea etape istorice, care țin seama de momentele cruciale ce au dominat lupta dusă împotriva fenomenului infracțional.

Dacă ne întoarcem în timp cu milenii, sau dacă ne referim la triburi pierdute în jungla africană sau sud-americană, aflăm că, pentru condamnarea cuiva, proba prin excelență a fost multă vreme și mai este și astăzi *mărturisirea* sau *recunoașterea*.

Din toate timpurile, mărturisirea vinovatului a fost privită ca o probă decisivă și s-a căutat să fie obținută prin orice mijloc. În acest sens, gama procedeelor utilizate „pentru stors" adevărul a beneficiat de un rafinament și de o cruzime demne de o imaginație patologică și inchiziția constituie atingerea unui moment maxim. Dar nu trebuie să uităm că în Evul Mediu recunoașterea în timpul supliciului nu avea valoare decât dacă ea era reînnoită în zilele următoare, fără a se mai apela la vreo constrângere; mai mult, declarațiile înregistrate în cursul anchetei trebuiau să fie confirmate apoi prin constatarea faptelor.

Tortura, ca mijloc oficial de a obține mărturisirea, a rămas nelegiferată până la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Neoficial, ea a continuat să fie practicată și în zilele noastre de unele regimuri dictatoriale, mai ales în cazul proceselor politice.

În Franța, „chestiunea preparatorie" – cum a fost denumită tortura folosită în scopul obținerii recunoașterii vinovăției – a fost suprimată în 1870, iar „chestiunea prealabilă" – în 1788, sub Ludovic al XVI-lea (1754-1793).

MĂRTURISIREA – PIATRA UNGHIULARĂ A ANCHETEI

Mărturisirea sau „proba probelor", cum a mai fost denumită (sub formă verbală sau scrisă, când se numea „*instrumenta*" sau „*chirographa*"), a făcut obiectul unor ample studii ale legiuitorilor romani, care, primii, i-au recunoscut o serie de imperfecțiuni.

În ţările din apusul Europei, mărturisirea s-a impus treptat, ea devenind baza anchetei poliţiste sau a instrucţiei judiciare. Aproape în toate afacerile criminale, anchetarea inculpaţilor şi a martorilor (în acest caz fiind vorba de mărturie – proba testimonială) începea prin întocmirea „procesului-verbal de interogatoriu", pentru a continua cu adunarea tuturor depoziţiilor înregistrate (consemnate) în cursul instrucţiei. Chiar recunoaşterea (mărturisirea), fie ea spontană sau provocată prin abilitatea anchetatorilor, nu putea fi considerată ca valabilă, dacă nu era confirmată prin mărturisirile obţinute ulterior.

Rolul martorilor avea să fie de primă importanţă, deşi, aşa cum vor evolua lucrurile, s-a ajuns ca în zilele noastre mărturia (proba testimonială) să nu mai fie considerată ca o probă judiciară infailibilă.

Privitor la mărturie, dreptul roman s-a ocupat de ea îndeaproape. „*Testis unus, testis nullus*", se menţiona în acesta, adică: „Un singur martor nu este nici un fel de dovadă." În primele secole ale erei noastre, în cadrul probelor pe care le prevedeau legile la diverse popoare – inspirate în majoritate după cele romane – un singur martor nu era considerat ca fiind o dovadă decisivă. Nu valoarea declaraţiei martorului influenţa hotărârea judecătorilor, ci numărul martorilor. Cât priveşte eroarea în declaraţiile martorilor, ea nu se stabilea şi nici nu se excludea prin numărul acelora care depuneau aceleaşi mărturii. Pentru a fi mai expliciţi, să luăm un exemplu: la un proces se prezintă şase martori. Dintre aceştia, cinci martori de bună-credinţă pot face declaraţii identice, dar care să nu reflecte realitatea. Al şaselea poate face o declaraţie diferită de a celor cinci, dar ea să fie într-adevăr singura reală. Conform normelor de drept din acea vreme, erau luate în considerare mărturiile celor cinci, fără să se recurgă la verificarea veridicităţii. De fapt această situaţie privitoare la rolul martorilor, cu toate progresele realizate de justiţie în decursul secolelor care au urmat, nu a înregistrat schimbări prea mari. O dată cu cuceririle ştiinţifice, începând cu secolele al XIX-lea – al XX-lea, acesta va constitui pasionantul capitol al „semnelor" din criminalistica zilelor noastre. Să revenim la mărturisire.

Importanţa şi rolul central acordat mărturisirii au determinat dezvoltarea acestui instrument, apelându-se în mod deosebit la psihologie. Treptat se conturează şi se dezvoltă tehnica interogatoriului, ea impunându-se ca o disciplină de bază în formarea viitorului poliţist, pe de o parte, sau a judecătorului de instrucţie, pe de altă parte. De modul în care acesta din urmă va şti să interogheze martorul sau prevenitul aflat în faţa sa vor depinde tot cursul şi reuşita cercetării.

Cu toate acestea, pentru nici un anchetator cu experienţă nu a fost un secret faptul că mărturisirile oamenilor trebuiau privite cu multă rezervă, fiind dovedit faptul că valoarea lor este adeseori mai mult sau mai puţin relativă.

Căci, mai înainte de toate, autorul unui delict nu este obligat în nici un fel să spună adevărul, dacă recunoașterea sa i-ar putea dăuna într-un fel sau altul. De exemplu, oricine știe că nu se poate pretinde unui tată sau unei mame să-și acuze propriul copil, chiar dacă acesta se face vinovat de un delict grav; de asemenea, justiția nu-i poate audia sub prestarea jurământului. În sfârșit – referindu-ne acum la mărturie – cum s-ar putea pune vreo bază pe afirmațiile unui martor, care, sub impulsul propriilor sale interese, ar fi în măsură să deformeze și chiar să ascundă adevărul, dând intenționat alt curs cercetărilor? De asemenea, sunt dese cazurile când cel anchetat, aparent sănătos, este un bolnav psihic, iar afirmațiile sale sunt simple elucubrații. Câte procese nu au beneficiat de ezitările mai mici sau mai mari ale unor astfel de martori și câte sentințe pot fi contestate? – iată întrebări la care nu se va răspunde niciodată.

Relativitatea mărturisirii, a mărturiei, și adesea carența lor parțială sau totală au constituit dintotdeauna o problemă capitală, nerezolvată până în zilele noastre, deși a făcut obiectul preocupărilor a numeroși specialiști. Complexitatea situațiilor, ineditul lor, constituie tot atâtea semne de întrebare, a căror rezolvare nu suferă amânare, mai ales atunci când orice întârziere se poate solda cu prejudicii ireparabile. Ca o confirmare a celor de mai sus ne-am oprit asupra unor speţe juridice pe care le prezentăm în continuare.

O eroare judiciară

Cadavrul unui oarecare Doise, în vârstă de 65 de ani, a fost găsit în căsuța sa din St. Jean Creppel. Descoperirea a fost făcută de fiica sa, Rosalie, și de soțul acesteia, Gardin.

Bătrânul Doise nu se înțelegea cu copiii săi și parchetul din Hazebrouck, găsind totul în ordine în casă, cu excepția unui ceas de argint care lipsea, a tras concluzia că motivul crimei nu a fost jaful. Între timp, date fiind zvonurile care se întețiseră și care acuzau ca autori ai abominabilei fapte pe fiică și ginere, aceștia au fost arestați.

Mărturiile nu au fost în măsură să pună în evidență culpabilitatea celor doi pretinși asasini, în schimb a fost ușor de demonstrat animozitatea lor față de victimă. Rosalie a fost ținută la secret timp de două luni și locuința percheziționată în amănunțime. Dar nu s-a reușit să se dea de urma ceasului care lipsea. În acest timp, arestata, fiind însărcinată în luna a III-a sau a IV-a, nu înceta să ceară să fie scoasă din celula strâmtă, prost aerisită și iluminată, în care simțea că moare. În cele din urmă, ea făcu cunoscut faptul că ar fi autoarea crimei: „Sunt eu, a declarat ea, cea care a ucis pe tatăl meu; am avut cu el o discuție violentă, el a ridicat asupra mea bastonul, eu i l-am smuls din mâini și l-am izbit cu el. Apoi am plecat, luând cu mine ceasul."

În zadar judecătorul de instrucţie s-a străduit s-o determine să detalieze modul cum a procedat şi să indice ascunzişul ceasului. Rosalie Doise nu a vrut să spună nimic. Ea a compărut în faţa Curţii cu juri din Nord; cât priveşte pe soţul ei, acesta a fost scos de sub acuzare şi lăsat liber.

Spre stupefacţia Curţii şi a juraţilor, cu prilejul audierii, Rosalie Doise a revenit asupra declaraţiei anterioare şi a afirmat, energic, că ea nu era cu nimic amestecată în uciderea tatălui său şi că făcuse mărturisirea numai pentru a fi scoasă din celula în care fusese azvârlită.

Dar, din păcate, declaraţiile depuse la bară de diverşi martori ostili acuzatei au făcut să nu fie luată în consideraţie revenirea Rosaliei Doise. Şi tribunalul a condamnat-o la muncă silnică pe viaţă.

S-au scurs câţiva ani de la această tristă întâmplare şi un individ, pe nume Vanhalewyn, a fost arestat pentru asasinat, însoţit de furt. Cu prilejul anchetei, soţia lui Vanhalewyn a făcut o depoziţie prin care a arătat că soţul său a participat şi la uciderea bătrânului Doise. Dosarul acestuia a fost redeschis şi s-a dispus efectuarea unei anchete. S-a stabilit că Vanhalewyn împreună cu un belgian pe nume Vanhamme uciseseră pe Doise. Puşi în faţa probelor, cei doi şi-au recunoscut vinovăţia şi au arătat că ceasul îl vânduseră unui bijutier, la care de altfel a şi fost găsit.

Vanhalewyn a fost condamnat la moarte iar Vanhamme la muncă silnică pe viaţă. Rosalie a fost eliberată şi reabilitată, dar ce folos: era îmbătrânită, bolnavă şi distrusă de moartea copilului său, născut în închisoare.

Mortul care vorbeşte

Întâmplarea s-a petrecut în Auvergne. Un notar din micul orăşel de provincie a fost rugat, seara târziu, să meargă de urgenţă la o fermă izolată, situată la aproximativ 25 de kilometri distanţă, în plin munte, pentru a primi testamentul unei bătrâne, proprietara fermei. Prezenţa notarului nu suferea amânare, fiind posibil ca bătrâna să nu mai trăiască până în zori.

Puţin entuziasmat de perspectiva unei călătorii nocturne, pe care nu o putea refuza, notarul, credincios îndatoririlor sale profesionale, acceptă să-i urmeze în propria maşină pe cei doi cultivatori veniţi să-i ceară serviciul.

Aceştia erău muncitori agricoli care lucrau câmpul: doi fraţi, bine clădiţi şi puternici. Drumul era strâmt şi desfundat. O oră de mers, când la dreapta, când la stânga, numai hurducături, într-un peisaj sălbatic, înconjurat de păduri bătrâne. Era trecut de zece seara, când notarul, însoţit de cei doi zdrahoni, a pătruns în camera muribundei.

În mijlocul camerei se afla o masă mare; de o parte şi de alta, câte o banchetă, iar în fund, un pat lat cât peretele, acoperit cu draperii, în care zăcea cea care îşi avea de trăit ultima noapte. Alături, pe o banchetă, două vecine o vegheau.

Privindu-i fața, notarul, la drept vorbind, îi găsi expresia ochilor încă vie. Câteva fraze schimbate cu ea l-au asigurat că este în deplinătatea facultăților mintale. Femeia știa bine ce voia și se exprima clar: voia să lase totul vecinilor săi, care se dovediseră devotați ca și cum ar fi fost propriii ei copii, îngrijind-o.

— Aveți familie? o întrebă notarul.

— Doar nepoți, sări să-i explice una dintre vecine, dar aceștia nu s-au preocupat s-o ajute câtuși de puțin!

— Ei bine, conchise notarul, totul mi se pare în regulă. Sunt gata să redactăm testamentul. Cele două femei care sunt prezente aici vor servi ca martore!

Și, îndreptându-se spre masă, se așeză pe una din bănci, după care își deschise servieta, pentru a-și scoate cele necesare scrierii testamentului.

Începu să scrie cu atenție, dar în urma unui gest neîndemânatic, scăpă sugativa pe jos. În momentul când s-a aplecat pentru a o ridica, zări sub imensul pat cu baldachin, o formă umană inertă... Într-o străfulgerare, notarul înțelese realitatea: proprietara era probabil moartă de mult. Cadavrul său zăcea acum ascuns sub pat, fiind înlocuită cu o altă bătrână, care juca rolul testamentarei, mai mult ca sigur mama celor doi zdrahoni. Iar aceștia stăteau lângă el, încremeniți și cu priviri ce nu prevesteau nimic bun. Notarul putea să plătească cu viața cel mai mic semn că și-a dat seama de realitate: așezat cu forța la volanul propriei mașini și apoi un avânt într-o prăpastie n-ar fi fost decât un joc de copii pentru cei doi bandiți.

Dar notarul nu se trădă. Cu o mână sigură își continuă netulburat redactarea testamentului. La urmă îl citi cu voce tare. Bătrâna confirmă că este de acord, iar cele două martore semnară. Răsuflă ușurat, acceptând chiar să bea un pahar cu calvados înainte de a se urca la volan. Demară repede, după ce mai întâi strânse mâinile vlăjganilor. Nu-i venea să creadă că a scăpat. Nu este exclus ca cei rămași la fermă să-și fi făcut visuri că au reușit așa de ușor să-și aducă la îndeplinire planul. În ce-l privește pe notarul nostru, el nu și-a putut reveni o zi întreagă, gândindu-se cu groază la ce i s-ar fi putut întâmpla. Restabilit, a treia zi se așeză din nou la volan și merse la poliție. Alertată, procuratura restabili adevărul și trimise în fața justiției pe impostori. Cât privește pe notar, mânat de simțul datoriei, și-a continuat cercetările pentru găsirea adevăraților moștenitori.

*

La erorile mai mult sau mai puțin intenționate ale martorului de rea-credință mai trebuie să adăugăm erorile inconștiente, care apar în stadiul aducerii-aminte, atunci când sugerăm martorului să încerce să reconstituie mental scena la care a asistat.

„Psihologia martorului“ a constituit obiectul a numeroase studii, care au demonstrat, spre surprinderea celor care încă nu o ştiu, cât este de delicată problema. Experienţe efectuate cu mai mulţi subiecţi, cărora li s-a cerut să relateze, de exemplu, cum era îmbrăcată o persoană care a trecut prin camera în care se aflau, au condus la descrieri diferite, dintre care unele erau total necorespunzătoare.

Chiar şi încercarea de a pune martorului o întrebare precisă sporeşte şansele de eroare, pentru că întrebarea precisă, mai ales dacă este formulată într-o anumită manieră, sugerează într-un anumit fel răspunsul dorit. Binet a constatat forţa de sugestie a unui fapt anterior, distinct de obiectul mărturiei, demonstrând astfel că memoria poate crea confuzii; el a reuşit, cu prilejul unor experienţe făcute pe o serie de subiecţi, să-i facă pe aceştia să reproducă cu precizie, într-o serie de desene, detalii care de fapt nu au existat la obiectele ce le fuseseră prezentate.

Claparède, profesor de psihologie la Universitatea din Geneva, a făcut următoarea experienţă asupra unor studenţi. După ce a expus auditorilor principalele probleme ale psihologiei martorului, le-a distribuit într-o zi foi de hârtie, rugându-i să răspundă unor întrebări:

1. Există o fereastră interioară pe coridorul Universităţii, la stânga cum intri pe poarta Bastionului, fiind faţă în faţă cu fereastra camerei portarului?
2. Care este culoarea perdelelor acestei ferestre?

Trebuie să spunem că fereastra nu avea perdele şi că aceasta era o întrebare „sugestivă“. Cea mai mare parte a studenţilor au mers până acolo încât au negat existenţa ferestrei, care exista totuşi. Unii au descris perdelele în culorile cele mai variate.

Relativ la rolul pe care-l poate juca sugestia, vom expune în continuare experienţa lui Slossom (redată de Grasset în „*Hypnotisme et suggestion*“, p.126). În faţa publicului aflat într-o sală, Slossom a vărsat într-o batistă apa aflată într-o sticluţă şi a anunţat că este sigur că nimeni nu va recunoaşte mirosul compusului chimic. Acesta, deşi puternic şi aparte – a adăugat el – nu va incomoda pe nimeni. Pentru a şti cu ce rapiditate se răspândeşte mirosul, el a rugat ca toţi aceia care îl vor simţi să ridice mâna. La 15 secunde după aceasta, persoane aflate în primul rând au ridicat mâna şi, după un minut, trei sferturi din cei aflaţi în sală „simţiseră“ mirosul. Mai mult, câţiva spectatori au părăsit sala, mirosul imaginar fiind calificat ca dezagreabil.

Nu puţine sunt cazurile când autosugestia a condus la transformarea unei false mărturii într-o teribilă probă acuzatoare care s-a soldat cu condamnarea unui nevinovat. Istoria „erorilor judiciare“ oferă nenumărate exemple. Să ne oprim asupra unui caz, relatat de Guilhermet.

La Lyon trăia un anume Barat, hoț și escroc. Modul său de a proceda era cât se poate de simplu: îmbrăcat în haine de servitor, se prezenta cu o listă, în numele stăpânului său, de regulă un personaj important și bine cunoscut, la diverse magazine, și ridica alimente fără să plătească. Într-una din dăți s-a folosit de numele negustorului Chaix, la care lucrase pe vremuri și mergând la magazinul ținut de doamna Chollet a ridicat 6 perechi de ciorapi, pe care, după spusele sale, stăpânul urma să le plătească în aceeași seară. Bineînțeles că seara nu s-a prezentat nimeni să achite cumpărătura. Doamna Chollet s-a adresat lui Chaix care, la rândul său, a încredințat-o că a fost victima unei înșelăciuni. Semnalmentele pe care i le-a furnizat negustoreasa l-au făcut pe Chaix să-l bănuiască pe un fost servitor al său, pe nume Game.

Ancheta făcută de Chaix printre victimele lui Barat, cărora el le-a prezentat semnalmentele lui Game, a condus la inculparea acestuia din urmă. Cei care căzuseră pradă înșelăciunii nu au ezitat o clipă să recunoască în Game pe escroc. La acuzațiile acestora s-a adăugat și reputația lui Chaix, astfel încât, cu toate protestele lui Game, în realitate total nevinovat, acesta a fost judecat și condamnat la 9 ani de temniță grea. La mai puțin de două luni, nerezistând nenorocirii care se abătuse asupra sa, Game a murit. Cât privește pe Barat, la scurtă vreme a fost arestat pentru înșelăciune. Anchetat, a mărturisit și furturile săvârșite anterior, delicte pentru care fusese condamnat un om complet nevinovat.

Suspendarea „chestiunii preparatorii“ și a „chestiunii prealabile“, cu alte cuvinte a torturii și a bătăii s-a soldat cu orientarea spre o formă nouă și totuși veche de când lumea de obținere a unor elemente în desfășurarea anchetelor: folosirea denunțătorilor.

Și, de ce să n-o spunem, această metodă, departe de a dispărea, este folosită chiar în zilele noastre de unele polițiii ca o armă principală, în ciuda unei eficacități îndoielnice și a primejdiilor și imoralității pe care le prezintă.

În manualele de specialitate, cititorului dornic de o documentare mai amplă îi va fi greu să găsească detalii. „Pudoarea“ autorităților, ca să nu folosim termeni mai aspri, nu acceptă această prezentare a realității. Nu dorim să polemizăm cu nimeni, ci să prezentăm lucrurile așa cum au fost...

În numeroase filme – pe marele sau micul ecran – rezolvarea unor cazuri încâlcite se datorează, de cele mai multe ori, ingeniozității... procurării unor informatori, care, în schimbul ștergerii cu buretele a unor mici găinării sau acordării unor sume de bani, sunt dispuși să ofere detalii pentru stabilirea unor probe eficiente contra celor vinovați. Exemple recente pot fi date în lupta de combatere a Mafiei sau terorismului în Italia, Franța, Germania.

Ce înseamnă această nouă etapă, ne putem da seama parcurgând câteva pagini din istoria Franței, perioadă de care este legată și istoria criminalisticii într-o oarecare măsură.

VIDOCQ, FONDATORUL SIGURANŢEI FRANCEZE

„Poliţia pariziană – atât de proslăvită pentru ascuţimea minţii ei – e cât se poate de iscusită, dar nimic mai mult.“ Acestea sunt cuvintele puse în gura eroului său de către un romancier[1] şi ele de fapt reprezintă o realitate. Dar să-l lăsăm să continue: „...N-are nici o metodă în felul ei de a lucra, afară poate de metoda pe care i-o inspiră momentul. Ia o mulţime de măsuri de ochii lumii, dar care sunt uneori atât de nepotrivite cu scopul urmărit, încât îţi aduci aminte de Monsieur Jourdain[2], care-şi cere halatul de casă, ca să poată asculta mai bine muzica. Adeseori ajunge la rezultate care sunt uimitoare, dar dobândite în cea mai mare parte doar prin muncă şi sârguinţă. Când însuşirile acestea sunt neîndestulătoare, planurile dau greş.“

De fapt, principala sarcină a poliţiei franceze consta în a supraveghea pe inamicii politici ai regelui şi mult mai puţin se preocupa de prinderea răufăcătorilor. Sfârşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea se caracterizează printr-o perioadă de maximă strălucire napoleoniană, Parisul concentrând averi neobişnuite şi devenind, în acelaşi timp, centrul unei lumi prospere, ca să nu mai vorbim de succesele înregistrate pe plan cultural. Acest lucru nu putea rămâne fără urmări: către metropolă se scurg, îndreptându-se spre cartierele mărginaşe, răufăcători, hoţi şi criminali înrăiţi, veniţi din toate colţurile ţării şi chiar din colonii, adăpostindu-se la umbra zidurilor unor case ajunse în paragină.

Delincvenţa cunoaşte o recrudescenţă fără precedent. La aceasta au contribuit, într-o bună măsură, şi războaiele napoleoniene, prin profundele transformări sociale.

Pentru a veghea la liniştea cetăţenilor „Oraşului-lumină“, Henri, şeful „Biroului unu“ din Prefectura poliţiei pariziene, nu dispunea decât de 28 de judecători de instrucţie şi câţiva inspectori! Metodele folosite, prăfuite şi rutiniere, care nu ţineau pasul cu modul de lucru al infractorilor, şi mai ales lipsa unor cadre corespunzătoare noilor sarcini devenite tot mai copleşitoare îl obsedau pe baronul Pasquier, prefectul poliţiei pariziene. Era o situaţie fără ieşire, astfel încât, în 1810, când i s-a făcut oferta tentantă a curăţării oraşului de răufăcători, nu a stat prea mult pe gânduri.

Cine era autorul acestei propuneri surprinzătoare? Pentru cei doi poliţişti, musafirul instalat în fotoliul aflat în faţa biroului din cabinetul prefectului nu era un necunoscut. Era chiar prea bine cunoscut, căci îşi petrecuse un număr de ani în închisorile franceze în calitate de... deţinut. Numele său? Eugène François Vidocq!

---

1 Edgar Allan Poe, „*Scrieri alese*“, Editura Univers, Bucureşti, 1979, p.250.
2 Personajul principal al comediei „*Burghezul gentilom*“ de Molière, prototipul burghezului parvenit, care maimuţăreşte obiceiurile aristocraţiei.

Să ne oprim puțin asupra neobișnuitului musafir. Biografia sa era tot atât de bizară ca și propunerea cu care venise. Mai înainte de a intra în descrierea vieții sale este de reținut că o serie de autori, mai ales compatrioți ai acestuia, la mulți ani după relatarea întâmplărilor, ni l-au descris pe Vidocq ca pe un oarecare pocăit, care, spre sfârșitul vieții, a revenit la vechile apucături. Și, așa cum remarca Chaumeil[1], la această teză se opune cu vehemență atât Vidocq însuși în „Memorii", cât și Vautrin, unul din personajele cele mai complexe ale lui Balzac. Căci, după cum vom vedea, el a servit ca model lui Balzac, fiind unul din eroii „Comediei umane". Spre sfârșitul carierei, Vidocq și-a scris memoriile, care uluiesc chiar și pe cititorii zilelor noastre prin densitatea materialului prezentat. Parcurgându-le, din loc în loc apar însă intervenții mai mult sau mai puțin directe ale autorului care încearcă să se justifice în fața cititorilor săi privind atitudinea pe care a avut-o într-o serie de situații echivoce. Este de fapt ceea ce i se reproșează lui Vidocq, și anume că memoriile sale nu ar avea alt scop decât să se disculpe. Și, în definitiv, pentru ce ar fi avut nevoie Vidocq să se justifice? Era el un om politic? Sau un personaj care să fi fost implicat în anumite evenimente istorice? Este greu de răspuns și orice idee preconceputã nu poate decât să dăuneze restabilirii adevărului. Cert este că funcția pe care a avut-o și, mai ales, ambițiile pe care le-a nutrit l-au pus în situații deosebite, legate strâns de destinele țării. Este sarcina istoricilor să se aplece asupra acestei fațete mai puțin cunoscute și care merită cu atât mai multă atenție, cu cât perioada în care a trăit eroul nostru a avut o mare importanță politică și istorică.

Eugène François Vidocq s-a născut în 22 iulie 1775, la Arras. De mic a fost dotat cu un fizic ieșit din comun: mult mai dezvoltat decât ceilalți copii de aceeași vârstă, el a crescut repede, principala școală fiindu-i strada și maidanul. Obișnuit să domine și să fie primul, organiza cu copiii din cartier adevărate bătălii, de pe urma cărora sufereau geamurile caselor și cădeau victime pisicile și câinii. La 8 ani Vidocq era temut de toți copiii și nici unul nu ieșea din cuvântul său. Ceva mai departe de locuința și negoțul tatălui său, care ținea o brutărie și o mică băcănie, se afla garnizoana orașului. Vidocq s-a împrietenit curând cu soldații, făcându-le diverse servicii și însoțindu-i pe câmpul de exerciții. Se spune că la 13 ani mânuia cu măiestrie floreta și știa atât de bine să călărească, încât nu mai avea ce învăța. Arras, pe atunci un mic târg de provincie, a devenit curând prea strâmt pentru zvăpăiatul băiețandru. La îndemnurile unui prieten de joacă, numit Poyant, golește sertarele prăvăliei tatălui său și, cu 2 000 de franci în buzunar, cei doi pleacă în lume. Un diferend îl face să se despartă de prietenul său și își continuă singur drumul în căutarea

1 J.M. Chaumeil, „*Vidocq*". În: *Revue internationale de criminologie et de police technique*, 1967, vol. XXI, nr. 3 (iulie-septembrie), p. 221-230.

aventurii. Intenţiona să treacă cu o corabie în Anglia şi apoi să se îmbarce spre America. Dar pe la Dunquerque el termină banii şi, pentru a putea trăi, intră într-o trupă ambulantă de saltimbanci. Ca şi ceilalţi membri ai trupei, este pus să facă de toate şi, mai ales, învaţă lucruri noi: dresează animale, face acrobaţii, ceea ce pentru fizicul său nu era prea greu, şi mai ales face pe... canibalul.

Viaţa de hoinar poate că nu i-ar fi displăcut, pentru că se simţea în elementul său în forfota târgurilor, dar, fiind mereu nedreptăţit de directorul trupei, se revoltă şi este abandonat în drum. Povestind ce i s-a întâmplat, este primit de o familie de scamatori, pe care îi cunoscuse mai demult. Când totul părea că se aranjase, neşansa îl paşte iar pe Vidocq: soţia scamatorului, frumoasa Eliza, îl place pe Vidocq şi încearcă să-l seducă. Adolescent, debordând de virilitate şi energie, Vidocq crea o impresie deosebită. Soţul îşi dă seama şi o bătaie se încinge între cei doi. Rezultatul a fost că Vidocq a rămas iar fără lucru. Amărât, se întoarce acasă şi cere iertare tatălui său. Bineînţeles, de bucurie că şi-a regăsit copilul sănătos şi întreg, acesta şterge cu buretele totul. Viaţa de acasă este monotonă: sculatul de dimineaţă, frământatul aluatului şi coptul pâinii nu sunt lucruri pe placul tânărului. Îşi aminteşte de foştii săi prieteni, soldaţii. Şi se hotărăşte brusc: vrea să se înroleze în armată! Tatăl se lasă cu greu înduplecat, dar în cele din urmă reuşeşte să-l convingă. Este repartizat într-o companie de vânători. Vidocq nu se poate plânge că s-a plictisit vreodată cu adevărat şi că nu a dus o viaţă de maximă intensitate. În numai şase luni numele său devenise notoriu: s-a bătut în duel cu sabia de 15 ori, omorându-şi doi adversari şi fiind, la rândul său, rănit.

Că a avut sau nu dreptate, purtarea sa nu putea fi totuşi aprobată de superiorii săi şi Vidocq este băgat la carceră.

Franţa intră în război cu Austria şi regimentul lui Vidocq este trimis pe front. Tânărul luptă sub comanda lui Kellerman şi reuşeşte să dobândească gradul de caporal de grenadiri. O nouă încurcătură sentimentală îl face să intre în conflict cu un sergent, care, din păcate, era şi superiorul său. Neavând altă ieşire, găseşte cu cale să dezerteze. Fuge şi, profitând de lipsa unor evidenţe clare, se înrolează din nou în armată. Îl întâlnim iarăşi pe front, evidenţiindu-se pentru îndrăzneala de care dă dovadă. Când totul părea că-i merge din nou bine, ghinionul îl urmăreşte şi se descoperă că este dezertor. Ce să facă? Nu stă mult pe gânduri şi, într-o noapte, încalecă pe cal şi fuge la inamic. Austriecii au încredere în dezertor şi-l primesc în armată. Dibăcia cu care mânuia armele îl face să fie apreciat şi ajunge profesor de scrimă. Dă lecţii particulare, mai ales tinerilor ofiţeri, vlăstare de nobili care nu se uitau la bani. Vidocq câştigă bine şi-şi permite o viaţă uşoară: face chefuri şi prinde gustul femeilor, care, la rândul lor, se dau în vînt după chipeşul subofiţer. Temperamentul său îl pune din nou în dificultate: intră în conflict cu un brigadier. Pentru a scăpa

de pedeapsă – 20 de lovituri de bici – fuge de la austrieci și revine la francezi, angajându-se în Regimentul 14 – cavalerie ușoară.

Pentru zilele noastre pare de neînțeles toată această vânturare a lui Vidocq de la un regiment la altul și chiar între francezi și austrieci, aflați în plină campanie. Probabil însă că dificultatea unei urmăriri a oamenilor și, mai ales, nevoia stringentă de oameni capabili să lupte au făcut posibil ceea ce azi pare de neînțeles.

Vidocq își regăsește fostul regiment și este primit cu simpatie, mai ales că o amnistie îl va absolvi de cele săvârșite înainte.

O servitoare, cu care Vidocq făcuse cunoștință la piață și care se îndrăgostise fulgerător de el, în dorința de a-i face un dar, își fură patronul, sustrăgându-i mai multe bijuterii, printre care și un ceas de aur. Necunoscând proveniența ceasului, Vidocq îl poartă cu ostentație și este lesne descoperit. Camarazii săi îl blamează, fără să știe că de fapt nu avea nici o vină. Dar, orgolios, nu acceptă să fie jignit și în șase zile se duelează de zece ori cu cei care au încercat să-l acuze, pe nedrept, că ar fi autorul moral al furtului. Lucrurile ar fi putut lua o altă întorsătură, dar în timpul unui atac al inamicului Vidocq este grav rănit. Datorită constituției sale se vindecă repede și-și reia locul în prima linie.

Un glonț îl atinge la piciorul drept și este nevoit să rămână țintuit la pat, în spital, timp de mai multe luni. Pentru meritele sale incontestabile, superiorii l-au propus spre avansare la gradul de sergent. Ajunge la Arras în rândul trupelor de rezervă, în refacere.

Neavând cum să-și umple timpul, face curte femeilor și, bineînțeles, aceasta nu poate să nu atragă după sine și vii dispute cu alți curtezani; ceea ce se și întâmplă, și se trezește în închisoarea din Beaupré. Părinții pun totul în mișcare, inclusiv o mare sumă de bani, și neastâmpărata lor odraslă, care abia împlinise 18 ani, este eliberată. Fizicul său și mai ales viața tumultuoasă pe care o dusese îl făceau să arate mult mai matur. Este numit sublocotenent și trimis din nou pe front. În împrejurimile localității Saint-Omer, într-o clipă când se desprinsese prea mult de restul companiei sale, un husar austriac reușește să-l rănească.

O nouă aventură sentimentală, petrecută în condiții ce nu sunt clare, se sfârșește cu... căsătoria. Cea pe care o va lua de nevastă Vidocq este sora revoluționarului Chevalier, cel care l-a ajutat să iasă din închisoare. Poate că gestul lui Vidocq a fost datorat unui simplu sentiment de recunoștință, căci în momentul căsătoriei mireasa era gravidă.

În timpul unei permisii, Vidocq vine acasă și își surprinde soția în brațele unui subofițer. Divorțează și redevine liber. Mai mult, este eliberat din armată. Pentru Vidocq începe acum o nouă etapă a vieții sale.

Cunoştinţele contractate în mediul interlop, prin intermediul unei prostituate care îl întreţine un timp, îi deschid porţile unei lumi neobişnuite: a trişorilor, escrocilor, hoţilor şi „cavalerilor de industrie“. Că este mai mult împins de împrejurări decât pervertit de mediul pe care îl frecventează ne putem da seama şi după faptul că, atunci când i se oferă prilejul unei căsătorii cu o baroană foarte bogată, pe care a cunoscut-o graţie prietenilor săi, Vidocq preferă să se lase pradă sentimentelor pentru o femeiuşcă fluşturatică, Rosina. Înşelat şi ruinat de aceasta, începe din nou să colinde ţara, poposind ici şi colo. Îl întâlnim în compania unui ţigan, Caron, făcător de vrăji şi vânzător de ponturi. Rezistă la toate propunerile ademenitoare pe care o bandă de hoţi i le face şi preferă să ducă existenţa unui întreţinut, decât a unui hoţ, chit că aceasta îi va aduce trei luni de închisoare, pentru o încăierare cu unul din amanţii femeii cu care trăia. În închisoare face cunoştinţă cu doi falsificatori; oferindu-şi celula acestora pentru plăsmuirea unui fals ordin de eliberare, Vidocq se alege cu acuzarea de complicitate la falsificare de acte publice şi i se intentează un proces. Amanta sa, Francine, făcând uz de farmecele sale, reuşeşte să-i strecoare o uniformă de ofiţer superior în pachetul cu alimente. Vidocq evadează. Este prima evadare din viaţa sa.

Recunoscut de către un sergent, Vidocq îl orbeşte , aruncându-i în ochi un pumn de cenuşă, şi fuge. Nu se bucură mult de libertate şi, arestat din nou, este depus într-un birou, în aşteptarea gărzii care-l va transporta la închisoare. Fuge şi de aici, sărind pe fereastră, dar este prins. Nu se descurajează şi continuă să-l obsedeze gândul evadării. Imaginaţia îi lucrează febril şi schiţează diverse variante, printre care, aşa cum va scrie mai târziu în memoriile sale, se număra şi proiectul de a face o gaură în zidul închisorii. Asemănarea cu eroul lui Dumas este frapantă, numai că puţini ştiu că, de fapt, Dumas s-a inspirat, când a scris „Contele de Monte Cristo“, şi din viaţa lui Vidocq, pe care îl cunoştea personal.

Datorită spiritului său recalcitrant, este închis la un loc cu cei mai feroce şi depravaţi ocnaşi, ale căror fapte îngroziseră ţara. Împreună, pregătesc o nouă evadare, care însă nu se va solda decât cu fuga lui Vidocq şi a unuia dintre aceştia. Ca şi multe puncte de altfel, nici aici lucrurile nu sunt prea clare. Cert este că Vidocq reuşeşte să se strecoare afară din închisoare prin anticamera cabinetului de instrucţie. Procedeul este demn de amintit, suntem siguri că cititorii vor avea senzaţia că au mai întâlnit scena aievea în opera lui Balzac, Dumas sau Sue. Vidocq, îmbrăcat cu o manta şi cu un chipiu de jandarm, păşeşte pe poarta închisorii afişând un aer cât se poate de natural, în timp ce trăgea după el un deţinut cu mâinile legate.

Se scurg câteva zile, timp în care Vidocq se ascunde în diverse locuri. În lipsa amantei sale, pătrunde în casa acesteia pentru a-şi lua lucrurile. Dar nu

se bucură prea mult de libertate, fiind descoperit și arestat. De această dată asupra sa planează grave acuzații, cărora nu știe cum să le facă față.

Francine a fost găsită grav rănită. Alături de ea se afla pumnalul lui Vidocq. Pentru falsificarea actelor și tentativă de crimă, Vidocq era acum în așteptarea unei condamnări de minimum 20 de ani muncă silnică. Perspectiva nu-i surâdea deloc; nu mai așteaptă să fie judecat și evadează din nou. Găsește adăpost la un contrabandist, care îl trece în Olanda. Între timp, Francine se vindecă și declară la poliție că nu a fost atacată de Vidocq, ci încercase să se sinucidă... Mulți ani Vidocq și-i va petrece fie în închisoare, fie hăituit de poliție, în scurtele perioade când reușește să evadeze. Face cunoștință cu cele mai groaznice închisori, dobândind notorietate printre pensionarii acestora.

Anii se scurg unul după altul și viața petrecută de Vidocq împreună cu cei mai fioroși răufăcători îi oferă prilejul să învețe cum să fure, să ucidă cu mâna goală și să se ascundă de urmăritori. Pentru el toate acestea nu mai constituiau un secret. Reușește chiar să câștige încrederea lui Cornu, șeful feroce al unei familii de criminali înrăiți, care, pentru a-și căli copiii și a-i obișnui cu crima, îi punea să se joace încă din primii ani cu capete de mort...

Scârbit de companionii săi, pe când se afla în închisoarea din Roanne, cere o întrevedere cu comisarul general al poliției, Dubois. În schimbul eliberării sale, Vidocq îi denunță pe unii dintre ocnașii care evadaseră. Nu era nimic neobișnuit în comportarea sa: și cu el procedase la fel Neveu.

Începând din această clipă, Vidocq va cunoaște o viață imposibilă. Tracasat și hăituit de răufăcători și de poliție, își schimbă mereu domiciliul, fuge dintr-un oraș în altul sau se deghizează, luând cele mai neobișnuite înfățișări.

Se spune că șeful Poliției generale, Fouché, printr-un emisar al său, Bertrand, îi cere sprijinul pentru a-l răsturna pe Napoleon. Dar Vidocq refuză să participe la complot, după cum va refuza mai apoi, cel puțin așa afirmă el, să intre în banda lui Fessard, renumită prin crimele și jafurile comise. Fessard se răzbună și îl denunță. Din închisoare, el va scrie un memoriu procurorului general Ranson. Ideea care străbate din rândurile scrise în memoriul său se poate rezuma la câteva cuvinte: numeroasele sale evadări nu au decât un singur scop – să dovedească faptul că dorește să trăiască muncind.

Dar răspunsul procurorului general întârzâie să sosească și Vidocq va proceda ca și în alte dăți: va evada. De astă dată se va strecura în toiul nopții, târându-se prin canalele de scurgere.

Se instalează la Versailles împreună cu mama sa și o tânără văduvă, Annette, trăind din câștigul unei dughene modeste deschise la Paris. Un timp și-a văzut de negoț, fiind cunoscut de vecinii săi ca un cetățean respectabil. Când totul părea că merge bine, soarta îi hărăzește o nouă întorsătură. Deși duce o existență cât se poate de șterasă, ascunzându-și identitatea printr-o

deghizare savant imaginată, Vidocq este recunoscut de către doi bătrâni ocnaşi evadaţi: Blondy şi Duluc.

Aceştia, la închiderea prăvăliei, vin la el şi încep să-l şantajeze. Vidocq nu are de ales altă soluţie şi, în aşteptarea unui moment favorabil, le dă banii ceruţi. Într-una din zile, Blondy şi Duluc, cu complicitatea altui bandit, Sain-Germain, ucid cu lovituri de cuţit pe un căruţaş. Vidocq, care nu-i pierduse nici o clipă din vedere pe cei care-i ameninţau libertatea, ia o decizie bruscă: va termina o dată pentru totdeauna să mai fie vânatul hăituit când de poliţişti, când de ocnaşi. Cere o întrevedere cu Henri, supranumit „Îngerul răului", şeful „Biroului unu" din *Sûreté*.

*

Privindu-l, Henri trebuie să se fi simţit într-o mare încurcătură. Vidocq venise să facă o ofertă neobişnuită: în schimbul libertăţii şi al unei funcţii de inspector în poliţie, se angaja să-i denunţe şi să-i prindă pe cei mai primejdioşi criminali şi răufăcători care terorizau Parisul. Situaţia, prin miza ei, era tentantă, dar şi neobişnuită: un fost ocnaş, inspector de poliţie?

Răspunderea pe care trebuia să şi-o asume era prea mare şi avea nevoie de acordul şefului său, baronul Pasquier, prefectul poliţiei. Reîntors acasă, în timp ce aştepta rezultatul de la Henri, în urma denunţului fraţilor Chavalier, Vidocq este arestat. Dar era prea versat pentru a nu-i reuşi o nouă evadare în stilul său: iese pe poarta închisorii travestit într-un biet infirm – ciung şi cu un picior de lemn – căruia nimeni nu-i acordă nici cea mai mică atenţie.

Se prezintă din nou la Henri, reînnoindu-şi oferta. Acesta nu ştie ce să mai creadă. Îl pune la o încercare – aşa va povesti mai târziu Vidocq. Va fi închis la Bicêtre, timp de câteva luni. Recunoscut de unii deţinuţi, aceştia nu se sfiesc să-l pună la curent cu planurile lor cât şi cu complicii pe care-i aveau afară.

Graţie probelor pe care le va furniza lui Henri, va determina condamnarea la doi ani de închisoare a viitorului său ajutor şi urmaş la şefia Siguranţei, cunoscutul hoţ Coco-Lacour.

Baronul Pasquier îşi dă în cele din urmă consimţământul. Aşa afirmă Vidocq şi rezultă şi din documentele oficiale. Dar în spatele acestora nu se ştie ce se ascunde. În „Memorii", Vidocq şi-a motivat astfel neobişnuita propunere: „...mă plictisesc insistenţele acestor fiinţe înrăite. Vă promit că pot scăpa Parisul de ele. Cer în schimb să nu mă trimiteţi la ocnă."

Printre condiţiile puse de Vidocq a fost aceea de a i se da mână liberă în ceea ce priveşte alegerea colaboratorilor şi folosirea metodelor, doleanţă care prin originalitatea ei, surprinde şi în zilele noastre. Vidocq îşi va recruta agenţii din rândul foştilor delincvenţi, optând pentru cei care făcuseră dovada unei

remarcabile ingeniozități în săvârșirea infracțiunilor. Principiul lui Vidocq „cui pe cui se scoate" avea să-și demonstreze în curând valabilitatea.

Ce vor fi gândit cei doi la propunerea bizarului lor musafir? Garanțiile prezentate de acesta puteau foarte bine să fie interpretate și într-un sens și în altul: dacă Vidocq pretindea că-și poate înfrânge foștii colegi de „breaslă", cine asigura că nu va da orașul pe mâinile răufăcătorilor?

Și, pentru ca Vidocq să nu poată trișa, este plasat sub directa conducere a lui Henri și a celor doi colaboratori apropiați ai acestuia: Bertaux, un as în luarea interogatoriilor, și Parisot, șeful închisorilor pariziene. Suntem în anul 1809-1810. Vidocq este polițist! Se pune pe treabă și au loc arestările cele mai senzaționale.

Prima arestare este aceea a lui Watrin, falsificator de bilete de bancă. Judecat, va deveni client al ghilotinei. Prinderea lui Watrin, o adevărată lovitură de maestru, care va face să pălească de invidie pe ruginiții inspectori ai *Sûreté*-ului, a fost realizată de Vidocq singur, doar cu concursul... Annettei, care nu l-a părăsit o clipă, devenindu-i o credincioasă și neînfricată colaboratoare. Și șirul succeselor va număra, printre altele, arestarea lui Belzève, șeful bandei de birjari. Pentru a-l prinde – mărturisește Vidocq – a fost nevoit să-și petreacă o noapte întreagă ascuns într-o ladă de gunoi, urmărindu-l printr-o mică gaură. Va mai captura pe banditul Bossard și va cutreiera nopți întregi cartierele Parisului, deghizat în cerșetor sau vânzător de cărbuni. Vidocq își mobilizează întreaga capacitate și cunoștințele acumulate în lumea interlopă.

Invidia confraților săi nu a fost mică și reacția lor nu a întârziat să se producă. Aceștia nu vedeau cu ochi buni succesele înregistrate de noul venit. Și atitudinea ostilă din partea inspectorilor de poliție, a ofițerilor de poliție și chiar a agenților subalterni a început să se manifeste sub formele cele mai variate, mergând de la lansarea de zvonuri tendențioase și jignitoare, până la întinderea de capcane. Vidocq, imperturbabil, dejuca unul după altul șiretlicurile denunțătorilor și chiar atentatele puse la cale contra sa. Odată, deghizat, a luat parte chiar la un complot îndreptat împotriva sa.

Rezultatele obținute de Vidocq, ținuta sa față de atacurile venite din toate părțile și hotărârea cu care își continua, fără să țină seama de riscuri, sarcina asumată, l-au determinat în cele din urmă pe Henri să-i acorde totală independență. Vidocq va avea în sfârșit propria sa brigadă. La început, în 1812, va dispune doar de doi colaboratori, apoi numărul acestora va spori succesiv la 4, 6, 8 și 12. Subalternilor săi – foști ocnași pe care Vidocq îi cunoscuse în temnițele franceze – le-a impus de la început o disciplină de fier. Cât privește salariile, ele erau acoperite din fondurile secrete puse la dispoziție de prefect. Figurile agenților de poliție care urmăreau pe criminali și hoți nu făceau notă discordantă cu ale ultimilor.

remarcabile ingeniozități în săvârșirea infracțiunilor. Principiul lui Vidocq „cui pe cui se scoate" avea să-și demonstreze în curând valabilitatea.

Ce vor fi gândit cei doi la propunerea bizarului lor musafir? Garanțiile prezentate de acesta puteau foarte bine să fie interpretate și într-un sens și în altul: dacă Vidocq pretindea că-și poate înfrânge foștii colegi de „breaslă", cine asigura că nu va da orașul pe mâinile răufăcătorilor?

Și, pentru ca Vidocq să nu poată trișa, este plasat sub directa conducere a lui Henri și a celor doi colaboratori apropiați ai acestuia: Bertaux, un as în luarea interogatoriilor, și Parisot, șeful închisorilor pariziene. Suntem în anul 1809-1810. Vidocq este polițist! Se pune pe treabă și au loc arestările cele mai senzaționale.

Prima arestare este aceea a lui Watrin, falsificator de bilete de bancă. Judecat, va deveni client al ghilotinei. Prinderea lui Watrin, o adevărată lovitură de maestru, care va face să pălească de invidie pe ruginiții inspectori ai *Sûreté*-ului, a fost realizată de Vidocq singur, doar cu concursul... Annettei, care nu l-a părăsit o clipă, devenindu-i o credincioasă și neînfricată colaboratoare. Și șirul succeselor va număra, printre altele, arestarea lui Belzève, șeful bandei de birjari. Pentru a-l prinde – mărturisește Vidocq – a fost nevoit să-și petreacă o noapte întreagă ascuns într-o ladă de gunoi, urmărindu-l printr-o mică gaură. Va mai captura pe banditul Bossard și va cutreiera nopți întregi cartierele Parisului, deghizat în cerșetor sau vânzător de cărbuni. Vidocq își mobilizează întreaga capacitate și cunoștințele acumulate în lumea interlopă.

Invidia confraților săi nu a fost mică și reacția lor nu a întârziat să se producă. Aceștia nu vedeau cu ochi buni succesele înregistrate de noul venit. Și atitudinea ostilă din partea inspectorilor de poliție, a ofițerilor de poliție și chiar a agenților subalterni a început să se manifeste sub formele cele mai variate, mergând de la lansarea de zvonuri tendențioase și jignitoare, până la întinderea de capcane. Vidocq, imperturbabil, dejuca unul după altul șiretlicurile denunțătorilor și chiar atentatele puse la cale contra sa. Odată, deghizat, a luat parte chiar la un complot îndreptat împotriva sa.

Rezultatele obținute de Vidocq, ținuta sa față de atacurile venite din toate părțile și hotărârea cu care își continua, fără să țină seama de riscuri, sarcina asumată, l-au determinat în cele din urmă pe Henri să-i acorde totală independență. Vidocq va avea în sfârșit propria sa brigadă. La început, în 1812, va dispune doar de doi colaboratori, apoi numărul acestora va spori succesiv la 4, 6, 8 și 12. Subalternilor săi – foști ocnași pe care Vidocq îi cunoscuse în temnițele franceze – le-a impus de la început o disciplină de fier. Cât privește salariile, ele erau acoperite din fondurile secrete puse la dispoziție de prefect. Figurile agenților de poliție care urmăreau pe criminali și hoți nu făceau notă discordantă cu ale ultimilor.

Vidocq reuşise să-şi impună respectul: răufăcătorii îl numeau „domnul Jules“ şi-l ocoleau cu teamă. Cât priveşte pe poliţişti, aceştia începuseră să se obişnuiască cu ideea că aveau de-a face cu un om cu care nu era bine să intri în conflict. În anul 1823, numărul agenţilor încredinţaţi lui Vidocq era de 20 şi atinse 30 în 1824. Ce însemna aceasta ne putem face o imagine dacă avem în vedere, pe de o parte, modestul buget de 500 000 franci alocat anual brigăzii, iar pe de alta, greaua misiune de a veghea la liniştea şi ordinea unui oraş cu un milion de locuitori.

Cu toate acestea, răufăcătorii începură să se neliniştească, neştiind niciodată cine anume se află pe urmele lor. Figura clasică a poliţistului timpului cu care ne-am obişnuit, cum este înfăţişată de pildă în filmul „Mizerabilii“ – agentul cu redingotă, joben şi baston solid şi noduros – a fost înlocuită cu o umbră, care adesea putea fi chiar un tâlhar din bandă! Vidocq sparge canoanele clasice şi înnoieşte tactica poliţienească.

Este lesne de înţeles că Vidocq nu s-ar fi putut descurca cu cei 20-30 de agenţi ai săi, dacă nu şi-ar fi creat o vastă reţea de informatori, care, treptat, a împânzit întreg Parisul, întinzându-se în Franţa şi peste graniţe chiar, în Europa. Faptul că i se dusese faima – şi nu nejustificat, după cum se întâmplă de multe ori – că ştie tot, vede tot, şi este prezent peste tot va sfârşi prin neliniştirea marilor personalităţi ale zilei. Nimeni nu ştia însă că Vidocq, în realitate, depunea o muncă titanică, folosindu-se de metode noi; că, de fapt, nu se putea baza cu adevărat pe nici unul din agenţii săi, care, foşti ocnaşi, nu-l vedeau cu ochi buni şi erau gata să-l trădeze cu orice prilej. Vidocq ştia toate acestea, ştia că nu putea avea încredere în nimeni, fie că era vorba de subaltern, coleg sau ministru. Cât priveşte informatorii şi indicatorii, aceştia erau recrutaţi din rândul foştilor delincvenţi, cărora li se interzisese reîntoarcerea la Paris. Prinşi din nou, aveau de ales între a fi aruncaţi în închisoare pentru cel puţin 10-15 ani şi a deveni iscoade ale poliţiei. Procedeele sale, întâlnite în zilele noastre ca făcând subiectul celor mai neaşteptate intrigi ale romanelor poliţiste sau de spionaj, uimesc prin îndrăzneala lor. Foşti răufăcători erau introduşi în închisori, în celulele companionilor de altădată – numiţi „miei“ – cărora, căutând să le câştige încrederea, le aflau intenţiile şi fărădelegile săvârşite. Scoaterea denunţătorilor se făcea apoi prin numeroase procedee: decese, evadări trucate, false transferări în alte închisori etc. Agenţii provocatori se strecurau pretutindeni, integrându-se în lumea interlopă. Fiecare stradă, cartier şi local rău famat îşi avea indicatorul său. Informaţiile erau predate în locuri conspirative, case cu înfăţişare banală, cu mai multe intrări, departe de sediul poliţiei. Cartierul general al *Sûreté*-ului era adăpostit într-o clădire mohorâtă, situată pe Sainte-Anne, o străduţă micuţă şi liniştită. Agenţilor li se interzisese cu desăvârşire să calce pe aici. Vidocq primea numai

oficialitățile, iar de-a lungul pereților din cele câteva încăperi de care dispunea își îngrămădise arhivele.

Vidocq își începe activitatea, punând în noua meserie multă pasiune. Se dovedi curând a fi dotat cu însușiri înnăscute de polițist, anii lungi de detenție dezvoltându-le la maximum. Cu o mână de oameni reuși să facă mai mult decât întreaga poliție a orașului, întrecând orice așteptări. Într-un singur an el predă închisorilor franceze 812 asasini, bandiți, hoți, escroci și curăță de răufăcători cartiere întregi, în care până atunci nici un reprezentant al legii n-ar fi îndrăznit să se aventureze. Treptat, serviciul pe care-l conducea începe să se bucure de o faimă deosebită: temut de criminali și hoți, apreciat și elogiat de cetățenii orașului.

În mai puțin de două decenii, *La Sûreté* avea să constituie nucleul poliției moderne franceze, cucerindu-și un loc binemeritat în istorie și fiind considerată cea mai veche și totodată cea mai eficientă poliție criminală de pe glob.

Mulți istorici din zilele noastre o consideră ca fiind chiar la originea poliției judiciare din lumea întreagă, prin succesele, modul de organizare și metodele inovatoare folosite. De fapt acesta a fost și motivul pentru care ne-am oprit mai mult asupra ciudatului său fondator.

Vidocq avea „darul ghicitului" – se va spune despre el mai târziu. Noi am spune însă că succesele sale se bazau pe cunoașterea îndeaproape a lumii interlope, a obiceiurilor, locurilor de întâlnire, a tăinuitorilor și a argoului folosit de răufăcători, pe răbdarea și facultatea de a se identifica cu personajul urmărit.

În vederea realizării celor de mai sus își compuse o garderobă specială pentru a se deghiza pe sine și pe agenții săi, instală posturi de observație în cartierele cele mai rău famate, locuri de întâlnire cu o armată invizibilă de indicatori (care erau apoi arestați o dată cu întreaga bandă și, după ce-și îndeplineau misiunea, erau scoși, așa cum am mai spus, cu ajutorul unei evadări trucate sau al unui pretins deces etc.).

Una dintre marile probleme ale timpului a fost – după cum vom vedea mai departe – cea a recidiviștilor. Vidocq, cu o intuiție genială, și-a dat seama de aceasta. El a elaborat principiul unor contacte personale, pentru „a nu uita figura criminalului". Beneficiind de o memorie vizuală excepțională, îi privea îndelung pe cei prinși, căutând să rețină cele mai mici detalii de fizionomie. Când a devenit imposibil să mai tăinuiască noua lui ocupație și postul pe care-l deținea ca șef al Siguranței, pentru a-și păstra proaspete în memorie figurile răufăcătorilor, Vidocq vizita periodic închisorile și-i privea îndelung pe deținuți în timpul plimbării lor prin curte, recomandând subalternilor săi să facă la fel.

Mai mult, cu o răbdare fără precedent, întocmește dosarul fiecărui răufăcător care se perinda pe la *Sûreté*. Între copertele acestor dosare sunt cuprinse informații și semnalmente referitoare la fiecare individ care a călcat o dată

legea. Aceasta a fost concepţia lui Vidocq despre noua poliţie şi principiile emise de el au dăinuit multă vreme.

Secretarul şi mâna sa dreaptă, Coco-Lacour, vechi elev al iezuiţilor şi favoritul curtezanelor, este gata să-l înlocuiască şi o va face cu primul prilej. În 1827, Vidocq demisionează şi-i cedează locul lui Coco-Lacour. Este rechemat în 1832, succesorul său nefiind în măsură să-l facă uitat... El va fi definitiv pensionat câteva luni mai târziu, pe motivul că, pentru demascarea autorilor unui furt recursese la întinderea unei curse. În realitate a fost vorba de un pretext, căci în timpul anilor metodele lui Vidocq au fost împletite nu o dată cu provocări sau ilegalităţi. Că era vorba de o intenţie mai veche a colegilor săi din poliţie o dovedeşte hotărârea luată, la 15 noiembrie 1832, de prefectul poliţiei: „Nici o persoană care a suferit o condamnare nu poate aparţine pe viitor brigăzii Siguranţei."

În plină glorie, Vidocq se retrage de la *Sûreté*, lăsând în urma sa o poliţie cu un prestigiu de invidiat. La scurt timp după pensionare, lipsa de activitate l-a determinat să-şi reia îndeletnicirea de care se ataşase peste măsură. Imaginaţia îi lucrează febril şi Vidocq oferă iar omenirii o inovaţie în materie, poate ultima: creează o agenţie particulară de detectivi, prima din lume. Este solicitat tot mai mult de marii bogătaşi pentru rezolvarea unor cazuri încâlcite, pe care le va descrie mai târziu[1]. Om de afaceri prosper, scriitor (şi-a scris memoriile), Vidocq este şi furnizor – lucru mai puţin cunoscut posterităţii – de idei pentru romanele marelui Balzac.

Printre altele, Vidocq devine bancherul şi girantul bunurilor ocnaşilor şi construieşte pentru stat o fabrică de hârtie destinată confecţionării de bancnote ce nu puteau fi falsificate...

La început, afacerile sale au fost prospere. Dar faptul că Vidocq era posesorul mai multor dosare aduse cu sine de la *Sûreté* nu este pe placul stăpânirii şi i se efectuează mai multe percheziţii, cu care prilej i se confiscă hârtiile. Este supus la tot felul de tracasări şi necazuri, care-l determină în cele din urmă să se retragă la Bruxelles, unde moare, în 1857, în condiţii destul de neclare.

*

Au fost trecute în revistă principalele momente din viaţa lui Vidocq, pentru o mai bună cunoaştere a omului şi pentru aprecierea cât mai obiectivă a legendei ce-l înconjoară. Vidocq trebuie judecat numai prin prisma celor înfăptuite. Căci cine ar fi tentat să-l aprecieze cu prea multă uşurinţă nu trebuie să piardă nici o clipă din vedere epoca în care a trăit şi şi-a desfăşurat prodigioasa activitate: ţara a cunoscut domnia a trei regi şi doi împăraţi, iar

1 Fapt neobişnuit, onorariile nu erau plătite decât în cazul rezolvării cu succes a cazului încredinţat.

totul a fost răsturnat de două revoluții. Pe acest fundal, când Franța – și nu numai ea – a cunoscut mari prefaceri, ne apar mai verosimile soluțiile alese și preconizate de Vidocq.

Să facem doar o comparație privitoare la condiția fizică ce i se cere astăzi unui polițist. Este el în măsură să se compare cu Vidocq? Pregătit la școala aspră a vieții și nu în sălile moderne de antrenament, Vidocq era un atlet capabil să sprinteze, să sară garduri și obstacole, să parcurgă distanțe mari, pe frig și pe ploaie.

Înotător desăvârșit, știa și să călărească și să lupte. Apreciat ca un maestru al floretei, spadei și sabiei, ca boxer și luptător, era redutabil prin modul cum știa să se lupte cu mâinile și picioarele (un fel de *judo* și *karate*). Sunt uluitoare intuiția și priceperea cu care acest precursor al polițistului modern a știut să dezvolte la el și la colaboratorii săi trăsăturile necesare meseriei. Trebuie să recunoaștem că lui i se datorează – în bună parte prin exemplul personal – apariția unora dintre disciplinele predate astăzi în școlile de ofițeri de poliție. În ceea ce privește alegerea colaboratorilor, Vidocq și-a dat seama că selecția trebuie făcută după însușirea acestor calități și nu înainte. Proba vieții era școala și în același timp marele examen la care erau supuși aceștia. Este un aspect ce merită să fie reținut, chiar dacă aparent poate fi combătut!

Calitățile fizice nu erau singurele cărora Vidocq le-a acordat atenție. Sub aspectul pregătirii profesionale era de o meticulozitate împinsă la extrem. Cunoștea aproape 50 de meserii și era în măsură să confecționeze cu unelte improvizate, în câteva minute, o cheie, sau să întocmească un document fals. Stăpânea arta deghizării și a travestirii, realizând adevărate capodopere în ceea ce privește schimbarea sexului și a profesiei. Știa să se transforme într-un infirm – olog sau ciung – fără să trezească cea mai mică suspiciune. Permanent dădea dovadă de o fantezie fără astâmpăr, ce uluia prin originalitatea sa.

Era la curent cu stilul de a opera al diverșilor răufăcători, le cunoștea modul de viață, obiceiurile și relațiile cu tăinuitorii și vânzătorii de ponturi. Privirii sale nu-i scăpa nici o ascunzătoare secretă în care un ocnaș ar fi putut dosi ceva, inclusiv în diverse locuri intime ale corpului. A văzut un mare număr de deținuți și le-a reținut figurile, memorând semnalmentele și mai ales semnele particulare, cum sunt tatuajele. Acest lucru ne îndreptățește să afirmăm că grație intuiției sale a folosit, cu mult înaintea lui Bertillon, portretul vorbit.

Rețeaua de denunțători – o altă idee înnoitoare a lui Vidocq – constituia o lume ocultă, care îi supraveghea din umbră pe toți: pe sărac și bogat, pe urmărit și urmăritor. Utiliza cu precădere în acest scop oameni compromiși și mai ales femei, recrutate nu numai dintre curtezane, dar și din alte medii – de la portăreasă, până la cea mai descurcăreață negustorească sau doamnă de la curte.

Calitatea sa de organizator a reieşit, mai ales, din modul în care îşi clasa notele, informaţiile, din evidenţa dosarelor, acestea fiind în permanenţă reînnoite şi ţinute la zi. Din mărturiile contemporanilor săi şi a celor care l-au cunoscut, unii în calitate de subalterni şi elevi, a reieşit modul strălucit în care conducea o anchetă, cum ştia să culeagă indicii, să citească urmele şi să le interpreteze. Poseda arta de a face să vorbească un vinovat şi se pricepea ca nimeni altul să ia un interogatoriu.

În „Memorii" avea să noteze: „Poliţia trebuie să fie bazată pe experienţa care dezvoltă intuiţia..."

Dar ceea ce surprinde astăzi sunt concepţiile lui, demne de un criminolog contemporan. Astfel, el considera că crima trebuie prevenită şi pentru aceasta supraveghea, permanent, nu numai pe răufăcătorii cunoscuţi sau pe cei care puteau să devină răufăcători, cât mai ales pe victimele probabile. Teoria sa, surprinzătoare pentru vremea aceea, a stat la baza victimologiei din zilele noastre.

Şi Chaumeil, unul dintre biografii săi, face următoarele aprecieri la adresa lui Vidocq: „El denunţa defecţiunile instrucţiei criminale şi ale sistemului de pedepse. Lua apărarea ocnaşilor eliberaţi şi vedea în răufăcător un om care suferă imens. Trebuie ameliorat regimul închisorilor şi al ocnelor – susţinea în altă teză. Vidocq avea idei clare pentru a clasifica pe răufăcători, a recunoaşte pe hoţi, a combate escrocheria, pantru a limita prostituţia şi a proteja de furt. Nu-şi făcea iluzii şi afirma că lumea este condusă de interese, bani, orgoliu şi dorinţa sexuală. Societatea burgheză, poliţia formează un cadru ipocrit, o mască ce ascunde realitatea. Iată pentru ce Vidocq era nemilos şi neîncrezător."

Dar, cu timpul, Vidocq şi-a dat seama de puterea sa şi a început să nutrească dorinţa de a se amesteca în viaţa politică, ţintind să ajungă în guvern, să joace un rol de „eminenţă cenuşie". Această dorinţă nemăsurată de putere *l-a plasat în afara moralei şi multe dintre realizările sale au fost rezultatul unor activităţi ce contraveneau legilor*. Nu înceta să susţină o serie de teze, proprii societăţii pe care o servea: „Pentru a reuşi, trebuie să utilizezi trădarea, denunţul şi instinctele josnice ale oamenilor." Încerca mereu să se servească de alţii: „Totul se cumpără şi totul este corupt."

*

Prin personalitatea sa complexă, plină de contradicţii, Vidocq a reuşit să câştige prietenia lui Balzac, Victor Hugo, Alexandre Dumas, Lamartine, Eugène Sue şi Frédéric Soulié.

Poate că nu este exagerat să afirmăm că fără Vidocq literatura nu ar fi beneficiat de opere inegalabile. Vidocq este Vautrin, iar „Comedia umană" a

lui Balzac este aceea a personajelor pe care le-a cunoscut și descris, prietenilor săi, Vidocq. El este Jean Valjean, din „Mizerabilii" și melodramele din „Misterele Parisului" sunt aventurile romanțate ale hoților și tâlharilor pe care i-a văzut trăind și suferind pe străduțele cu locuințe mizere și supraaglomerate de la periferia orașului.

Atât prin faimoasele sale „Memorii", cât și, mai ales, prin confesiunile făcute marilor scriitori ai timpului, Vidocq este adevăratul inspirator al unei literaturi dinamice, care a pregătit romanul polițist și filmul modern, ridicând vălul unei lumi insolite, aflată la marginea societății.

Și poate că Vidocq nu ar mai fi fost așa cum îl considerăm azi – fondatorul Siguranței franceze – dacă nu ar fi fost împins de ambiția parvenirii și puterii, la urma urmei mai mult presupusă decât reală.

*

La Sûreté: la acest cuvânt o lume de amintiri coboară din filele cărților și te înconjoară. Umbrele lui Vidocq și ale succesorilor săi îți apar pe retină ca ale unor personaje fantastice: agenții Siguranței, adevărați eroi de roman, sunt oameni cu înfățișări banale, schimbându-și aspectul ca personajele unei piese de teatru – într-o zi mijlocitori, a doua zi nobili – aruncând cu bani în dreapta și-n stânga, neprecupețind nici un efort pentru a prinde pe cei urmăriți. Parcă dotați cu puteri miraculoase, înfrângeau orice obstacol, neavând decât să arate legitimația sau să-și spună calitatea, pentru ca toți să li se supună fără murmur.

Iar șeful lor, enigmaticul Vidocq – în jurul căruia, în viață fiind, se crease o adevărată legendă – făcea să tremure o țară întreagă cu o singură mișcare a sprâncenelor!

Aceasta a fost *La Sûreté!*

PROGRESE ÎN DOMENIUL TACTICII: CREAREA BRIGĂZILOR MOBILE

După pensionarea lui Vidocq, la conducerea *Sûreté*-ului se succedă pe rând Coco-Lacour, Allard, Cauler, Claude și, începând cu 1879, Gustave Macé.

Dintre cei care i-au urmat lui Vidocq în fotoliul în fața căruia unii tremurau de teamă, iar alții păleau de invidie, singurul care s-a remarcat printr-o valoare ieșită din comun a fost Macé. Acesta ne-a lăsat o descriere amănunțită a întâmplărilor la care a participat (*„La Police parisienne"*) și a modului de a opera al diferiților delincvenți (*„Dicționarul delincvenților"*).

Gustave Macé era un polițist experimentat, dar avea mari rețineri față de speculațiile teoretice. Un simț practic foarte dezvoltat l-a ajutat să parcurgă

toate treptele ierarhice în cadrul Siguranței, până la cele mai înalte. În 1869, pe când era inspector, el a reușit să descopere pe autorul unei crime comise la Paris – cunoscuta afacere Voirbo – descoperire ce i-a adus celebritatea. Iată pe scurt împrejurările acestui caz.

Într-un puț a fost descoperit un corp tăiat în bucăți și învelit într-un cearșaf, ale cărui margini erau cusute meticulos. Macé, călăuzit de extraordinarul său fler și simț de observație, pornind tocmai de la această meticulozitate ieșită din comun, a reușit, într-un timp foarte scurt, să găsească drumul care să-l conducă la autorul crimei – un croitor pe nume Voirbo. Mai mult, a dovedit că acesta tăiase cadavrul victimei în locuința sa. Modul în care a ajuns la această concluzie face onoare capacității sale deductive: plecând de la principiul că o dezmembrare trebuie să atragă după sine o mare pierdere de sânge, Macé a examinat cu deosebire dușumeaua. Aceasta, vizibil curată, nu prezenta nici o urmă suspectă; remarcă însă faptul că prezenta mari neregularități și inspectorul își dădu seama că Voirbo o spălase cu multă apă și că provocase o umflare a parchetului. A fost suficient să se ridice câteva lamele ale parchetului, pentru a descoperi într-o adâncitură o mare cantitate de sânge coagulat – dovada locului unde se săvârșise crima. Pus în fața probei, Voirbo a recunoscut că el este autorul crimei. Atrăgându-l în locuința sa pe un oarecare Bodasse, cu care era prieten, l-a jefuit și l-a ucis, după care l-a dezmembrat.

Macé și-a cucerit o mare faimă datorită metodei sale deductive, rezolvând grație ei un număr mare de cazuri, care au rămas cunoscute în analele criminalisticii și pe care le-a relatat în memoriile sale.

Poliția lui Vidocq și-a dovedit la scurt timp meritele, reușind să dăinuiască, fără nici o modificare, celor patru schimbări politice care s-au succedat la scurtă vreme: venirea Bourbonilor după Napoleon, monarhia din iulie a lui Ludovic-Filip de Orléans, reîntoarcerea la Imperiu sub Napoleon al III-lea și, în cele din urmă, nașterea celei de-a III-a Republici.

Dacă în privința metodelor preconizate de Vidocq succesorii acestuia nu au avut rețineri, în schimb împotriva personalului polițienesc și a criteriilor de recrutare a acestuia a fost manifestată o opoziție acerbă. Cei 28 de subordonați ai lui Vidocq proveniți din lumea interlopă au fost înlocuiți cu burghezi onorabili. Mai mult, numărul agenților a fost majorat la câteva sute și, ca să fim sinceri, rezultatele consemnate nu au înregistrat un progres proporțional. Și sediul a fost schimbat, mai întâi într-un imobil tot atât de mohorât, situat pe Cheiul Orologiului și, în cele din urmă, pe Quai des Orfèvres.

Dacă se renunțase la agenții cu trecut dubios, în schimb s-a recrutat un mare număr de indicatori din rândul răufăcătorilor și de provocatori printre deținuți. Exemplul lui Vidocq a fost urmat cu sfințenie de toți inspectorii de

poliție: aceștia se duceau cu regularitate în închisori, unde făceau adevărate exerciții de memorie vizuală pentru reținerea figurilor criminalilor, privindu-i cu atenție în timpul plimbărilor zilnice din curtea închisorii. După cum am mai arătat, această idee genială a lui Vidocq, asupra căreia vom mai reveni, constituia la acea dată cel mai bun mijloc pentru recunoașterea recidiviștilor și identificarea celor evadați, care încercau să ia o înfățișare nouă, deghizându-se și arătând acte falsificate. Memorarea figurilor, ca și întocmirea dosarelor răufăcătorilor vor rămâne contribuțiile cele mai de seamă ale acelei perioade la progresul poliției, pentru că, așa cum afirma C. Suciu, „...alte forme mai eficace de luptă împotriva drojdiei societății nu apar încă".

În ceea ce privește dosarele întocmite cu atâta meticulozitate de Vidocq, numărul acestora depășea la acea dată... 5 milioane; ele zăceau grămadă unele peste altele, până la tavan, prăfuite, de-a lungul pereților din birourile prost iluminate de lămpile de gaz ale Prefecturii. Dosarele cuprindeau, pe lângă numele și porecla fiecărui delincvent care se perindase prin fața anchetatorilor, și o serie de date referitoare la semnalmente, condamnările suferite anterior și informații asupra trecutului său, stilul de a opera, legăturile avute cu alți răufăcători, ascunzișurile folosite etc. Volumul acestei cartoteci imense sporea de la o zi la alta, fiind alimentată neîncetat cu fișe provenite de la hanuri și hoteluri cu date privitoare la străinii care erau în trecere prin Paris. În felul acesta exista un control continuu al unui număr tot mai mare de suspecți și oameni certați cu legea. Dar cum nevoia este forța motrice a progresului, indiferent la ce domeniu ne-am raporta, și aici acest principiu și-a dovedit valabilitatea. Este vorba despre găsirea unei soluții mai eficiente de combatere a criminalității: brigăzile mobile. Care au fost împrejurările? Sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea au constituit pentru Franța teatrul unor crime și delicte care aveau să rămână mult timp nepedepsite și care au scandalizat opinia publică și Parlamentul. Răufăcătorii se constituiau și se grupau în bande, operând pe întreg teritoriul țării.

Între 1896 și 1907, „banda lui Pollet" reușise să-și dobândească o tristă notorietate, atacurile sale fiind semnalate în Charente, Touraine, Vendée, Drôme, în regiunea Abbeville și, mai ales, în departamente din nord: Pas de Calais și Somme. În numai doi ani, numărul victimelor a trecut de zece. S-a aflat curând că șeful ocult al uneia dintre bandele care operau era Buchery, proprietarul unui hotel dubios din gara Langon. Membrii bandei, pentru a stoarce mărturisiri de la victimele lor privind locul unde își țineau ascunși banii și unele lucruri mai de preț, foloseau ca metodă de constrângere arderea tălpilor picioarelor.

Numeroși țigani nomazi, căutați de justiție și lipsiți de orice hârtie de identitate, organizați în caravane, parcurgeau țara în lung și-n lat, trăind de

pe urma jafurilor şi a furturilor. Căruţele lor cu coviltir, însoţite de câini, răspândeau teama şi neliniştea îndată ce făceau popas în preajma vreunei localităţi. Toate aceste bande de răufăcători se întreceau în îndrăzneala şi ingeniozitatea cu care îşi săvârşeau fărădelegile. Dar, cea mai mare groază o răspândea mâna de criminali şi hoţi condusă de Abel Pollet.

Regele viciului

Banda lui Pollet a cunoscut o ascensiune fulgerătoare. Înainte de 1901, aceasta nu cuprindea decât o familie de hoţi, în jurul căreia gravita un număr de tăinuitori şi prieteni de ocazie. Şeful bandei era un oarecare Abel Pollet, despre care se spune că întruchipa imaginea clasică a tâlharului la drumul mare. Biografia sa începe cu primul furt, comis la nici 15 ani. La 27 de ani, în cazierul său erau menţionate mai multe condamnări pentru furt, înşelăciune şi atentat la pudoare. Cu timpul şi-a constituit o bandă, formată la început din membrii familiei. Furturile săvârşite se rezumau la mici găinării comise asupra ogrăzilor caselor mărginaşe. Între anii 1901 şi 1905, dând zilnic lovituri din ce în ce mai îndrăzneţe, banda a început să se organizeze, înrolând noi membri. Dar nici poliţia şi jandarmeria nu stau cu braţele încrucişate, probele se strâng şi, la 6 august 1901, Abel Pollet şi Victor Note sunt arestaţi. Abel este condamnat la patru ani închisoare; după trei ani este eliberat pentru purtare bună pe timpul detenţiei.

Ieşit din închisoare, fără să piardă timp, îşi reconstituie banda pe alte baze, iar şirul fărădelegilor începe cu şi mai multă virulenţă. Anii 1905 şi 1906 marchează apogeul delictelor, dacă ţinem seama de frecvenţa şi amploarea fărădelegilor comise.

Abel Pollet sau, cum i se zicea de către acoliţii săi, „Căpitanul“ reuşise să grupeze în jurul lui peste o sută de răufăcători, bărbaţi şi femei, hoţi şi criminali, tăinuitori şi vânzători de ponturi.

> Avea pe atunci 30 de ani, o frumoasă barbă neagră îi încadra faţa şi îşi datora prestigiul numeroaselor sale condamnări, faimei de a fi petrecut un şir de ani în închisoare. Departe de a-l îndrepta, anii de temniţă i-au fost o adevărată şcoală, unde o deprins metode rafinate de exercitare a ceea ce numea el „meseria mea“. Abel Pollet instaurase o disciplină de fier şi-i domina pe membrii bandei prin inteligenţa sa perversă, printr-o şiretenie plină de cruzime şi, mai ales, prin generozitatea cu care împărţea prada, favorizându-i pe cei mai îndrăzneţi. Avea un fizic plăcut şi se dădea în vânt după aventuri galante, reuşind să cucerească femeile printr-un limbaj ales, în care nu făcea economie de complimente, dar desigur argumentul hotărâtor îl constituiau darurile.

La conducerea bandei, Pollet era ajutat de trei locotenenți. Aceștia, departe de a-l concura, erau niște figuri șterse, care se remarcau doar prin zelul cu care-i executau ordinele. Primul era fratele său, Auguste Pollet. Acesta arăta oamenilor o figură flască, cu ochi bulbucați, fiind izbitoare asemănarea sa cu o broască. Nu făcea nimic, fiind un bețivan înrăit, care rareori era văzut treaz.

Théophile Deroo, titularul a peste zece condamnări, era la rândul său un analfabet, redus ca intelect, dar cunoscut pentru caracterul său schimbător și suspicios.

Cel de-al treilea ajutor – Canut Vromant – era vestit pentru violența sa: de la distanță i se puteau citi pe fața-i bestială cinismul și răutatea fără margini.

Toți acești oameni, executanți fideli, erau mai mult sau mai puțin legați de Pollet prin crime, viciu, adulter sau incest. Anii petrecuți îndărătul gratiilor l-au învățat multe pe Pollet. Astfel, banda își înjghebase o adevărată rețea de informatori și vânzători de ponturi, printre care se numărau numeroși patroni de mici localuri. În aceste taverne, unele situate pe drumuri de țară, bandiții se reuneau din când în când, pentru a-și pune la punct loviturile sau pentru a chefui.

Dintre ceilalți membri ai bandei, o mențiune aparte îi revine lui Marie Déram. Misterioasă și bizară în comportări, ea răspândea groaza în rândul celor cu care venea în contact. Fostă patroană de bordel, se ocupa acum, la bătrânețe, cu ghicitul în cărți și făcutul farmecelor – paravan ce servea la găsirea viitoarelor victime. Printre altele i se dusese vestea că putea ghici păgubașilor unde se aflau lucrurile furate. Și, într-adevăr, faima sa nu era departe de realitate. De pildă, într-o zi s-a prezentat la locuința sa un țăran oarecare. Acesta a rugat-o să-i ghicească unde se afla untul ce-i fusese furat. Femeia îi răspunse: „Lângă locul unde te afli, dar numai până diseară.“ Răspunsul sibilic nu a fost înțeles de sărmanul om, dar mai târziu s-a aflat că ea, într-adevăr, nu mințise: untul era ascuns în pivnița de sub casa ghicitoarei și urma să fie vândut în cursul aceleiași seri!

Prin 1905, Pollet, după tratative duse prin intermediul unor emisari, intră în legătură cu o altă bandă de răufăcători, care opera pe teritoriul Belgiei. Banda era condusă de Camile Guyar, poreclit „Lapar“, o figură tot atât de odioasă ca și Pollet. Din acel moment câmpul infracțional a fost constituit cu predilecție de zonele unde supravegherea autorităților se dovedea a fi mai slabă, hoții retrăgându-se apoi în apropierea frontierei, pentru a scăpa de urmărire și arestare.

Așa cum arată rapoartele și documentele vremii, Abel Pollet își pregătea loviturile cu minuțiozitate. Pollet cerea să i se furnizeze indicații cât mai amănunțite și alegerea sa viza de regulă gospodăriile izolate, locuite de bătrâni, femei singure, unde servitorii erau în vârstă și câinii blânzi. Pe aceștia

din urmă, Auguste Pollet se specializase să-i facă inofensivi fie aruncându-le piper în ochi, fie otrăvindu-i cu nucă vomică.

În ascunzători anume pregătite dinainte, membrii bandei aşteptau căderea nopţii, pentru a se repezi apoi asupra caselor pe care urmau să le jefuiască. Tăinuitorii erau anunţaţi în prealabil, ştiind astfel natura şi cantitatea obiectelor pe care urmau să le ascundă şi să le valorifice.

Era convenit ca bandiţii care nu participau la un atac să depună mărturie pentru alibiul celorlalţi. Dacă un membru al bandei era totuşi arestat, nu trebuia să divulge nimic, urmând ca în schimb să-şi primească partea sa de pradă, pachete la puşcărie, iar familia sa să fie ajutată. Bandiţii operau de preferinţă noaptea. Îşi mânjeau faţa cu funingine sau cu cremă de ghete şi erau înarmaţi cu pistoale, bâte şi ciomege. Victimele, surprinse în somn, erau bătute cu o frânghie udă până ce mărturiseau unde aveau ascunşi banii şi obiectele de preţ. În multe cazuri bieţii oameni îşi dădeau sfârşitul în timpul schingiuirilor la care erau supuşi. Bilanţul oficial al activităţii bandei lui Pollet se cifra la o sută douăzeci de jafuri, şase asasinate şi şapte tentative de crimă. La toate acestea trebuie adăugate numeroase alte furturi nedescoperite sau chiar nedeclarate, de teama unor represalii.

Dintre toate crimele, cea comisă la Violaines a provocat un puternic resentiment al opiniei publice. Cu lovituri de vătrai şi cu o uşă de sobă, bandiţii au doborât pe soţii Lecocq, în vârstă de 81 şi 79 de ani, şi pe fiica acestora Eufrosine, în vârstă de 55 de ani.

Când victimele au fost descoperite, s-a putut constata că datorită forţei izbiturilor, vătraiul era deformat, iar uşa sobei spartă. Cât priveşte casa, aceasta era total devastată, dovedind o sălbăticie inimaginabilă. Primarul, însărcinat cu cercetările, consemnează că aceasta lăsa impresia unei băi de sânge.

Prinderea bandei a avut loc la sfârşitul lunii aprilie a anului 1906.

Sălbăticia neobişnuită a crimelor comise de banda lui Pollet, cât şi a altor crime săvârşite atât în Paris, cât şi pe întreg teritoriul Franţei a ridicat problema adaptării mijloacelor de combatere a criminalităţii la recrudescenţa pe care aceasta o cunoştea şi, mai ales, la formele noi sub care se manifesta.

S-a impus tot mai mult ideea creării unei poliţii noi, tehnice, care să asigure legătura între toate serviciile, dispunând de fişe ale delincvenţilor, arhive, şi mai presus de toate, de posibilitatea de a se deplasa cu rapiditate!

Condiţiile în care s-a pus problema reorganizării poliţiei nu erau din cele mai fericite. În acea epocă (din 1869 până în 1885) existau o mare rivalitate şi o competiţie puternică între toate seviciile active ale poliţiei municipale dispuse sub conducerea unui singur şef, ale cărui ambiţii politice rămâneau constante.

Sub Imperiu și sub Republică, șefii poliției municipale – după cum avea să noteze Gustave Macé – se străduiau să camufleze activitatea specifică brigăzilor politice prin includerea în sarcinile acestora și a unor probleme ce țineau de fapt de Brigada judiciară a Siguranței. În acest sens, acestora le-a fost încredințată misiunea de a face cercetări „în interes de familie". Astfel, agenților politici li s-a permis accesul la tot ceea ce era considerat inviolabil. Investiți oficial cu cercetarea persoanelor dispărute, aceștia pătrundeau în case, observau, interogau și chestionau pe copii și bătrâni, într-un cuvânt interesându-se de tot.

Se punea problema ca, în interesul securității publice, să se redea Siguranței (*La Sûreté*) ceea ce îi revenea de drept, acest serviciu urmând să fie direct subordonat magistratului însărcinat cu departamentul de poliție.

Transpunerea în fapt a acestei cotituri cruciale, care avea ulterior să servească drept model polițiilor din lumea întreagă în lupta lor cu delincvența, a fost opera a trei oameni de mare valoare: Célestin Hennion, Jules Sébille și Georges Clémenceau.

Ideea creării unei polții judiciare nu era o noutate în 1907. Deja, în 1898, Garçon emisese propunerea ca atât parchetelor mai importante, cât și celor de pe lângă tribunale să li se afecteze comisari și inspectori a căror competență să coincidă cu a celor destinați Tribunalului sau Curții. Clémenceau, referindu-se la măsurile pe care le preconiza, a spus deputaților: „...pe măsură ce viața socială se perfecționează, urmărirea criminalilor devine tot mai dificilă, căci răufăcătorii trec mai repede frontierele și se servesc de calea ferată, telefon, telegraf, pentru a scăpa de urmăritori. Siguranța Generală nu are încă fișe și arhive. Trebuie luate măsuri pentru remedierea acestor imperfecțiuni!"

Concret, planul lui Clémenceau poate fi sintetizat în următoarele idei principale:

– Reorganizarea Direcției Siguranței Generale (șef: Célestin Hennion), unde va fi creată o Brigadă centrală de poliție mobilă (șef: Jules Sébille), având caracter judiciar și fiind dotată cu o arhivă și personal special de identificare.

– În al doilea rând, crearea de brigăzi regionale mobile, care vor acționa sub ordinele Brigăzii centrale.

Misiunea brigăzilor mobile consta în secondarea autorităților judiciare în opera de cercetare și reprimare a crimelor și delictelor. Aceste brigăzi aveau o misiune specială, întrucât magistrații nu puteau apela la concursul brigăzilor decât în „afaceri în care ordinea publică este special interesată" sau dacă „infracțiunile, prin natura lor specială și gravitatea ieșită din comun, interesează într-un înalt grad securitatea publică".

La intervenția brigăzilor mobile se putea apela numai în cazul în care polițiile locale nu erau în măsură să rezolve cazurile de pe teritoriul încredințat

pentru menţinerea ordinii. În cazul în care o persoană particulară dorea să ceară concursul unei brigăzi mobile, trebuia mai întâi să obţină decizia autorităţilor judiciare. În ceea ce priveşte modul de conducere şi realizarea acţiunii, acestea rămâneau la latitudinea şi iniţiativa ofiţerilor de poliţie judiciară.

Prima brigadă mobilă cunoscută în istoria luptei cu delincvenţa a fost cea din Lille, cu sediul în localul gării oraşului. Agenţii acesteia, în frunte cu comisarul Vignolle, erau detaşaţi de la Siguranţa Generală şi ei asigurau supravegherea obiectivelor încredinţate timp de 24 de ore din 24.

Brigada mobilă din Lille a reuşit să lichideze, după mai multe peripeţii, banda lui Pollet, arestând întreaga reţea de tăinuitori, informatori şi complici. Aşa cum arăta profesorul Locard, graţie intervenţiei brigăzilor mobile, excep-tând marile oraşe, crimele au dispărut de pe teritoriul Franţei, bandele de ţigani nomazi şi jefuitori fiind trimise îndărătul gratiilor.

Succesul înregistrat de înfiinţarea brigăzilor mobile nu a putut trece neobservat şi această inovaţie în combaterea criminalităţii a căpătat o extin-dere continuă, aducându-i-se mereu îmbunătăţiri.

În prezent, brigada mobilă a fost adoptată ca element de maximă opera-tivitate şi eficienţă de către poliţiile din numeroase ţări. În anul 1975, televiziunea franceză, într-o serie de emisiuni puţin romanţate, a evocat „Brigada Tigrului" – supranumele celebrului om de stat Georges Clémenceau, cel care a creat-o.

Lupta anti-gang, contra traficului de droguri şi opere de artă din zilele noastre nu poate fi concepută fără sprijinul brigăzilor mobile.

3. CREAREA POLIȚIEI ȘTIINȚIFICE

Ideea genială a unui grefier. Debutul. Prima victorie • **O vizită la Serviciul de identificare judiciară • Serviciul antropometric • Semnalmentul descriptiv sau „nimic nou sub soare“ • Semnalmentul descriptiv sau portretul vorbit • O invenție remarcabilă și aplicațiile ei • Fotografia judiciară și fotografia signalectică • Afacerea Hervagault sau falsul Ludovic al XVII-lea • O victorie de răsunet**

IDEEA GENIALĂ A UNUI GREFIER

Către sfârșitul secolului trecut, problema identificării domina, cu necunoscutele ei, întreaga anchetă criminală. Și, așa cum menționa mai târziu profesorul Locard, evocând această perioadă, procesul penal se rezuma de fapt la următoarea ecuație:

prevenit = vinovat.

Căci întreg studiul criminalisticii poate fi rezumat și redus la studiul identificării, îmbrățișând domeniile cele mai variate, dar care tind către un singur scop: stabilirea prin diverse probe științifice, concrete, a identității suspectului cu vinovatul, cu alte cuvinte punerea semnului de egalitate sau nu între aceștia.

Procesul de identificare a persoanelor are rădăcini adânci în istorie (Ion Aszody) și apare o dată cu necesitatea de a cunoaște elementele dăunătoare societății, de a le izola, de a le pedepsi și de a încerca recuperarea lor, pe de o parte, iar pe de altă parte, de a preîntâmpina fenomenul criminal, acțiune similară cu profilaxia în medicină.

Înainte de toate, trebuie să facem o distincție între cele două aspecte pe care le prezintă identificarea în criminalistică.

Primul aspect se referă la *identificarea delincventului necunoscut*. Cine este făptaşul? – este întrebarea laitmotiv la care s-au străduit să răspundă poliţiile tuturor timpurilor, de pe toate meridianele globului.

Cel de-al doilea aspect al problemei îl constituie *identificarea unui recidivist*, cu alte cuvinte a unui delincvent care a mai suferit condamnări şi care, pentru a se sustrage de la urmărire şi a-şi continua activitatea delictuală, îşi ia o nouă identitate.

Se poate pune, pe bună dreptate, întrebarea: de ce problema stabilirii adevăratei identităţi a preveniţilor a fost aceea care s-a impus prima, cu cea mai mare acuitate? Pentru că, aşa cum vom vedea în rândurile de mai jos, scrise de un contemporan al acelor vremuri, prin faţa anchetatorilor se perinda un mare număr de delincvenţi recidivişti, care afişau toţi o nouă identitate, afirmând că nu au mai avut de-a face cu poliţia. Preveniţii recurgeau la acest subterfugiu pentru a se sustrage de la pedeapsa mult mai aspră ce se aplică, după cum ştim cu toţii, celor care persevereză în comiterea actelor delictuale.

„În închisorile din Paris[1] se recunoşteau, pe zi, de la şase la opt recidivişti, care îşi dăduseră nume false şi, după părerea unor persoane competente, mai mult de trei sferturi reuşeau să înşele abilitatea agenţilor. Această stare de lucruri nu scăpase fără a fi observată în lumea interlopă şi au fost frecvente cazurile când indivizi căutaţi de poliţie pentru asasinat efectuau deliberat un delict minor şi se lăsau apoi prinşi, pentru a fi închişi la *«Dépôt»* sub o identitate falsă.

Atunci s-a pus întrebarea: care sunt mijloacele existente la îndemâna poliţiei pentru a-i face să-şi recunoască identitatea pe toţi aceia care au interesul să şi-o ascundă?

De multă vreme Prefectura poliţiei a încercat să rezolve problema recunoaşterii în «antrepriză»; o primă fixă de cinci franci este oferită oricărui inspector sau gardian de închisoare care reuşeşte să descopere pe un prevenit ce şi-a dat un nume fals. Natural, zelul fiecăruia este ţinut treaz de această sumă relativ mare, care reprezintă salariul pe mai bine de o zi.

Poliţia dispunea de mai mulţi funcţionari care aveau sarcina să recunoască pe recidivişti. Dorinţa de a primi banii, la care se adăuga sentimentul datoriei, stimula personalul şi astfel numărul celor recunoscuţi se menţinea la cote ridicate. Brigadierii Tructin şi Vincensini aveau ca sarcină să înveţe pe tinerii agenţi începători să recunoască, dintr-o singură privire, fizionomiile celor certaţi cu justiţia, ca şi ale celor care treceau prin faţa lor pentru a doua oară. Urmând exemplul lui Vidocq, inspectorii mergeau la intervale regulate în închisori, unde îşi exersau memoria vizuală. Obligând pe deţinuţi să meargă

1 Alphonse Bertillon, *„L'identité des récidivistes et la loi de relégation"*. În: *Annales de démographie internationale* (Paris), 1883.

în cerc în curtea interioară a închisorii și privindu-i cu atenție, ei încercau să rețină trăsăturile criminalilor.

La acea vreme, această defilare era de fapt singura și cea mai bună metodă care permitea recunoașterea recidiviștilor."

Și autorul continuă: „...La ora sosirii trăsurilor-celule, cei care coboară sunt luați în primire unul câte unul. Au loc interogatorii sumare și curse naive de genul: «Ah, iată-te din nou! Cum, tu ești încă aici?!»

Și dacă era un bătrân cel căruia i se adresau, se prefera să i se spună pe un ton zeflemitor: «Ce mult timp a trecut de când nu te-am mai văzut, bătrâne!»

Acest «mult timp» putea foarte bine să însemne o lună, ca și zece ani. De două sau de trei ori pe zi, din cei 200-250 de nou-veniți, câțiva recidiviști cădeau în cursa ce li se întinsese: «Fantastic! Deci m-ați recunoscut! Și totuși nu mi-am spus numele adevărat!».

Conform celor statornicite, recunoașterea din partea inculpatului era indispensabilă pentru căpătarea primei de cinci franci și inspectorii trebuiau să profite, în cel mai scurt timp, de zăpăceala recidivistului care se crezuse recunoscut, pentru a-i smulge numele adevărat și a nu-i lăsa vreme să se dezmeticească.

Între timp, cei care nu cădeau în capcana acestor trucuri, fie pentru că își dădeau seama de ele sau le cunoșteau, fie că într-adevăr nu fuseseră arestați mai înainte, erau interogați separat și supuși unor noi probe. Prevenițiii trebuiau să răspundă mai întâi la întrebări infinit repetate asupra numelui și prenumelui, apoi asupra restului membrilor familiei. Se recurgea, nu o dată, pentru acei care păreau să aibă ezitări în răspunsul lor, chiar la întocmirea unui fals dosar judiciar.

— Așa, pretinzi că te numești Bernard Paul, născut la Paris în anul cutare; ei bine, nu ai noroc: iată dosarul acestui Bernard care pretinzi că ești; privește-l! Și spunând aceasta, i se prezenta prevenitului care era bănuit că luase un nume fals o fișă cu numele lui Bernard, plină de condamnări. Natural, această fișă «de circumstanță» fusese fabricată cu puțin timp înainte. Dacă înscenarea era bine jucată și arestatul pus la probă era vinovat, trucul reușea de cele mai multe ori.

— Este adevărat, răspundea, am căzut pe un nume rău, va trebui altă dată să fiu mai atent! Și își dădea numele adevărat, cel puțin dacă nu inventa pe moment un alt nume..., și atunci totul începea din nou.

Nu rareori puteai întâlni preveniți care, într-o instrucție de câteva săptămâni, găseau mijlocul de a mărturisi patru sau cinci nume diferite, fără ca în final să li se poată cunoaște adevărata identitate.

Dar când nici unul din șiretlicurile anchetatorilor nu dădea rezultat, mai exista posibilitatea de a se scrie primarului comunei sau tribunalului arondismentului, de care individul declarase că aparține, pentru a se afla cu precizie dacă nașterea figura într-adevăr în registrele acestora.

Pentru indivizii născuţi în departamentul Senei – şi aceştia formau la Paris aproape jumătate din preveniţi – posibilitatea de identificare era extrem de redusă. Un funcţionar de la grefa Tribunalului din Paris spunea că aproape o treime din stările civile ale indivizilor, pe care le-a verificat, la cererea tribunalelor corecţionale, nu figurau în repertoriu. Să ne imaginăm, printr-o exemplificare, cât de dificile şi complicate sunt aceste cercetări: listele alfabetice ale fiecărui volum, întocmite de fiecare primărie, sunt unite la fiecare zece ani într-un repertoriu unic, însă pe arondismente, astfel încât, în cazul unui individ care nu ştie sau nu vrea să declare arondismentul în care s-a născut, funcţionarul este nevoit, pentru a verifica autenticitatea spuselor lui, să-l caute în cel puţin 20 de repertorii. Cercetarea devine atunci aproape imposibilă, pentru că numele şi prenumele sunt comune, existând tomuri care urcă până la plafon cu nume ca Bernard, Duval, Martin, Bertrand... Adăugaţi la această dificultate şi faptul că registrul stării civile din Paris până în anul 1859 au fost arse, fără excepţie, în timpul Comunei.

În această situaţie este greu să reconstitui un act din anii '20! În momentul în care un individ pare mai în vârstă de 22 de ani şi spune că s-a născut la Paris, el poate să declare orice nume, să inventeze orice stare civilă, fără să existe nici cea mai mică posibilitate să-i probezi că nu spune adevărul.

Verificările stării civile sunt îndelungate şi hazardate, întrucât, pentru cea mai mare parte a indivizilor arestaţi, nu există posibilitatea de identificare. În afacerile fără importanţă se recurge la o simplă verificare a cazierului judiciar. Ţinut la Prefectura poliţiei, repertoriul central cuprinde, în ordine alfabetică, numele tuturor indivizilor condamnaţi de tribunalele franceze. Cazierele judiciare nu conţin decât indivizi născuţi în arondismente. Toate cercetările ce se efectuează în cazierele judiciare ale arondismentelor sunt precedate de o verificare în registrele stării civile. Când un ocnaş evadat şi apoi arestat pentru vagabondaj îşi arogă o stare civilă imaginară, spunând că nu a suferit nici o condamnare, acesta este sigur că va scăpa fără a fi descoperit, întrucât biroul de evidenţă va răspunde «necunoscut» la cererea de căutare bazată pe falsa stare civilă."

Această neputinţă de a identifica recidiviştii era cu atât mai gravă, cu cât opinia publică şi presa se preocupau asiduu, la acea epocă, de promulgarea unor legi mai severe contra răufăcătorilor recidivişti.

Dacă aceasta era situaţia la Paris, la *Sûreté*, nici la colegii din Anglia, la vestitul *Scotland Yard*, nu se putea vorbi de o rezolvare fericită a problemei identificării. Ministerul de Interne britanic centraliza şi întocmea lunar listele cu delincvenţii arestaţi sau eliberaţi din închisori, pe care le trimitea la fiecare post de poliţie. Dar, datorită unui aparat birocratic greoi, acestea ajungeau la destinaţie nu mai devreme de... nouă luni! Şi este lesne de închipuit că, după un asemenea interval, acestea nu mai aveau nici o utilitate practică. Şi vajnicii

agenți ai *Scotland Yard*-ului sufereau de un vocabular plat și nesemnificativ în descrierea „clienților" lor, fapt care făcea ca recunoașterea unui recidivist să fie o operație cu puține șanse de reușită.

Fișierul *Scotland Yard*-ului număra nu mai puțin de 115 000 fișe, în care însă era imposibil ca cineva să se poată descurca. Se relatează că funcționarii de *la Convict Supervision Department* căutau, zile la rând, până să dea de urma unui fost deținut. Și aceasta, când se întâmpla, era considerat un caz fericit.

Deși, la sfârșitul secolului trecut, la Paris se înregistraseră progrese importante grație lui Bertillon, *Scotland Yard*-ul bătea pasul pe loc. De pildă, în 1893, când s-a cerut verificarea unui număr de 30 de arestați pentru diverse delicte, 21 de agenți au căutat timp de 57 de ore continuu în fișier, fără să reușească să găsească decât șapte fișe de delincvenți. S-a calculat că, în medie, erau necesare circa 100 de ore de muncă pentru identificarea unui răufăcător!

Și la *Scotland Yard* rămăsese ca metodă de bază pentru recunoașterea foștilor condamnați tot aceea a lui Vidocq; în acest scop, de trei ori pe săptămână, 30 de inspectori se duceau în închisori pentru a memora figurile celor ce-și ispășeau pedepsele.

Ca urmare a stării de lucruri menționate, în anul 1885, Parlamentul francez a votat legea asupra recidivei, agravând pedepsele pentru delincvenții condamnați anterior. Însă legea nu rezolva totul, căci „...nu este suficientă numai o lege contra recidiviștilor, ci ea trebuie să fie și aplicată. Pentru a condamna un recidivist, prima condiție care se pune este aceea de a-i cunoaște adevărata identitate: dacă un individ condamnat altădată sub numele de Pierre susține acum că se numește Paul și că este lipsit de orice altă condamnare, cum s-ar putea bănui că minte? Cum s-ar putea demonstra? Iată problema... Atâta timp cât nu va fi găsită o soluție, legea contra recidiviștilor va avea o aplicare greu de tradus în fapt și limitată[1]."

Problema identificării recidiviștilor nu este nouă, după cum pare la prima vedere. Ea a preocupat dintotdeauna organele judiciare și de represiune: „Însemnarea cu fierul roșu a infractorilor, aplicată încă din secolul trecut, aparține acestei a doua categorii, pentru că urmărea recunoașterea unui infractor deja condamnat. De altfel, însemnarea cu fierul roșu avea, pe lângă caracterul său de identificare, și un caracter de pedeapsă complementară. Această dublă intenție de identificare a răufăcătorilor și de aplicare a unei pedepse accesorii recidiviștilor se manifestă și în vechiul drept românesc.

Astfel, în Pravila lui Matei Basarab, tipărită la 20 martie 1652 la Târgoviște, citim: «Cel ce va fura un lucru cât de puțin de la vreun mișel, acela când va fura întâi să-l bată, iară de va fura și a doua oară, să-l însemneze la nas de o parte, iar de va fura și a treia oară, acesta să moară în furci.»

---

1 *Annales de démographie internationale* (Paris), 1882 (28 decembrie), p. 125.

În Franţa, hoţilor li se ardea pe piele litera V *(voleur)*, falsificatorilor litera F *(faux)*, iar recidiviştii erau marcaţi cu W.

Jeremy Bentham, vestitul filosof şi jurisconsult englez, care a trăit între anii 1748 şi 1822, propovăduia un sistem de identificare prin tatuaj, aplicat nu numai criminalilor, ci şi celorlalţi cetăţeni. Opinia publică engleză a respins propunerea lui Bentham, ca fiind incompatibilă cu demnitatea omenească. Dar, chiar dacă ar fi fost aplicat, sistemul lui Bentham nu ar fi rezolvat problema identificării judiciare[1]."

*

Aşa cum am arătat în capitolul precedent, o dată cu noile invenţii, fotografia a fost adoptată de către Prefectura poliţiei din Paris, intuindu-i-se posibilităţile de a înlesni rezolvarea problemei identificării.

Toţi preveniţii de drept comun care se perindau prin arestul Prefecturii erau fotografiaţi şi, în mai puţin de opt ani, în cartotecile acesteia se înşiruiseră peste 75 000 de fotografii aparţinând unor bărbaţi şi femei de toate vârstele, provenind din lumea interlopă a Parisului.

Când un inculpat nou era adus şi fotografiat, se punea problema examinării succesive a fotografiilor existente. Operaţia, după cum este lesne de înţeles, constituia o imposibilitate, mai ales în condiţiile în care, de la o zi la alta, numărul fotografiilor sporea într-un ritm halucinant. Referitor la dilema fără ieşire în care se afla poliţia pariziană – şi nu numai ea, ci şi semenele ei din marile capitale europene – sunt elocvente cuvintele unui înalt funcţionar însărcinat cu această problemă: „Afară de o sută de asasini redutabili ale căror portrete sunt expuse în sălile noastre şi pe care toţi agenţii le cunosc, se poate spune că cele 100 000 de fotografii nu servesc la nimic. Nu putem pune mâna pe o fotografie decât în momentul în care acuzatul şi-a spus numele adevărat, adică de fapt când nici nu mai avem nevoie de ea."

Poliţiştii îşi dădeau seama că fotografia poate să le uşureze mult munca, că reprezenta un progres faţă de modul de a proceda al lui Vidocq, dar pe moment nu întrezăreau nici o ieşire din impas. Se realizase un progres considerabil graţie acestei invenţii ce entuziasmase lumea întreagă şi care se extindea cu repeziciune, găsindu-şi aplicaţii în toate domeniile.

Evocând aceste momente de răscruce în istoria criminalisticii, profesorul Locard menţiona: „În primele luni care au urmat organizării fotografiei judiciare, s-a încercat un sistem de clasificare, ce a eşuat în mod nefericit, dar care merită totuşi să fie amintit pentru faptul că dovedea necesitatea punerii la punct a unui alt mod de ordonare decât cel alfabetic. În repertoriul actual,

1 Ion Aszody, *„Interpolul în acţiune"*, Edit. politică, Bucureşti, 1968, p. 14.

fotografiile erau clasate după genul de delict al inculpării. «Pick-pocketii», cei care mâncau în restaurante fără să plătească sau furau din prăvălii, aveau fiecare, secțiuni separate. De exemplu, era arestat un hoț prins în flagrant delict într-un omnibuz; se căuta în secțiunea «pick-pocketilor» și se examinau fotografiile precedente ce erau deja clasate. Negăsindu-se una asemănătoare, se presupunea că individul examinat, în cel mai rău caz, ar mai fi putut fi arestat doar pentru un alt delict. Or, această căutare, în alte secțiuni, era copleșitoare."

*

Cu toate progresele realizate prin organizarea poliției, prin metodele introduse de Vidocq și Macé, cât și prin contribuția tehnicii fotografice, nu putea fi ascuns faptul că *La Sûreté* se zbătea într-o criză. Căci, o dată cu industrializarea și transformările pe care societatea le suferea, se constatau, într-o măsură surprinzător de accentuată, modificări și în mediul criminal.

Până la jumătatea secolului al XIX-lea puțini oameni de știință au întreprins cercetări asupra diverselor laturi – economică, socială, biologică și psihologică – ce ar putea să explice „fenomenul criminal".

Să ne oprim puțin asupra acestor precursori – Quételet, Lombroso – pe de o parte, cât și a unor clasici ai biologiei – Darwin și Pasteur – pe de altă parte, fără de care nu ar fi fost posibilă rezolvarea ce era așteptată. Căci, după cum vom vedea mai departe, condițiile speciale ale cercetărilor judiciare impun metode științifice, iar acestea din urmă nu au fost cunoscute mai înainte de sfârșitul secolului trecut.

Scrierile lui Darwin, Compte și Spencer au trezit interes pentru studiul empiric al omului și al societății omenești. Lombroso și școala antropologică a dreptului au căutat să utilizeze aceste metode pentru a descoperi originile criminalității și influența sistemului de combatere și prevenire.

În anul 1871, Cesare Lombroso, psihiatru și medic legist la Padova, în timp ce studia cazul criminalului calabrez Villela, a emis unele ipoteze care ar explica fenomenul criminalității. Cinci ani mai târziu – conturându-și o concepție proprie pe baza acestor ipoteze – publică lucrarea ce avea să devină celebră: *„Uomo criminale"*, prin care a pus bazele școlii antropologice a dreptului.

Măsurând craniile criminalilor aflați în închisorile de la Padova, Lombroso a ajuns la concluzia că fiecare criminal prezintă o serie de anomalii ale cutiei craniene, anomalii care sunt proprii criminalilor. Cu alte cuvinte, după părerea lui Lombroso, criminalitatea este înnăscută, infractorul fiind un produs al atavismului și reprezentând o rămânere în urmă în raport cu ceilalți membri ai societății umane (teza „criminalului înnăscut și a eredității criminale").

Doi dintre discipolii săi, Ferri şi Garofolo, îi aplică ideile în materie de drept şi reuşesc să trezească interesul celorlalţi oameni de ştiinţă asupra fenomenului criminalităţii.

Deşi ideile lui Lombroso nu pot fi contestate sub aspectul originalităţii, biotipologia a fost întrevăzută cu mult timp înainte, de Della Porta („*Physionomie*" – 1640), de Lavater („*Physionomie des animaux*" – 1776) şi de Gall (1758-1828), cunoscutul creator al frenologiei.

Dar o mare influenţă asupra efervescenţei ce domnea în lumea ştiinţifică au avut-o, în primul rând, lucrările lui Charles Darwin şi Louis Pasteur. Acestea, de fapt, se situează la baza noilor concepţii ce aveau să se închege, tinzând să explice fenomenele legate de viaţă şi manifestările ei.

Lotiis Pasteur – creatorul microbiologiei – a dovedit, prin experienţe de laborator, inexactitatea teoriei „generaţiei spontanee". La rândul său, Charles Darwin, cu cartea sa „Originea speciilor prin selecţie naturală sau păstrarea raselor favorizate în lupta pentru existenţă", a revoluţionat ştiinţele biologice, răsturnând preceptele religiei creştine asupra creării omului de către Dumnezeu şi demonstrând, în mod incontestabil, că fiinţele sunt supuse unui lung şi neîntrerupt proces biologic de evoluţie.

Primele statistici criminologice regulate au fost publicate în 1825 şi astfel lui Adolphe Quételet, un genial statistician belgian, îi revine meritul de a fi primul care a căutat să edifice studiul social al criminalităţii pe baze ştiinţifice. El a încercat să stabilească, statistic, numărul răufăcătorilor şi să precizeze procentul acestora în raport cu masa populaţiei. Gaficele întocmite de acesta pe baza seriilor statistice, cunoscute apoi sub numele de „curbele lui Quételet", dovedeau că oamenii puteau fi împărţiţi în grupe, definite în funcţie de dimensiunile corpului lor: există giganţi, pitici, oameni înalţi, ca şi oameni scunzi, dar marea masă o formează cei de statură medie. Mai mult, Quételet susţinea că nu există pe pământ doi oameni ale căror măsuri să fie identice. Posibilitatea de fi întâlniţi doi oameni care să posede aceleaşi caracteristici în privinţa dimensiunilor unor părţi ale corpului lor este foarte redusă.

În Franţa, la scurt timp după fondarea şcolii antropologice a dreptului, de către psihiatrul italian, a fost elaborat un corectiv sociologic al mitului lombrosian al criminalului înnăscut, mai întâi prin lucrările lui Gabriel Tarde şi Lacassagne şi apoi prin cele ale lui Emile Durkheim, acest mare maestru al sociologiei moderne.

În Olanda, fundamentul economic al criminalităţii, considerată ca un fenomen de masă, a fost studiată de Bonger, un neobosit interpret al teoriei marxiste.

În Germania, sub influenţa lui Franz von Listz, dreptul penal s-a apropiat de criminologie şi progresul legislaţiei penale a făcut obiectul unor vaste studii

comparative. Pe de altă parte, „Uniunea internațională a dreptului penal", fondată grație eforturilor conjugate ale lui Listz, Prins, Garçon și von Hamel, a constituit punctul de plecare al opiniilor progresiste în Europa.

În 1880, cu toate progresele revoluționare pe care le-am văzut înregistrate în diverse direcții, un domeniu în care mai domneau rutina și ignoranța era acela al identificării răufăcătorilor. Metodele întrebuințate erau, după cum am văzut, pe cât de primitive, pe atât de ineficace. Ele constau în a specula o mărturisire obținută prin luarea prin surprindere a deținutului, brutal interpelat de un polițist care pretindea că-l recunoaște sau, de obicei, pe baza declarațiilor aceluiași deținut, făcute însoțitorilor din celulă, unui „miel" plătit de poliție pentru a culege astfel de confidențe. Deținutul trebuia să fie prea naiv sau un începător pentru a se lăsa prins prin astfel de procedee. Se impunea deci, ca urmare a unei necesități ce devenea tot mai presantă, găsirea unei rezolvări. Și aceasta a fost opera unui om de geniu, care a fost în măsură să cunoască și să sintetizeze progresele în domeniile amintite. Un om modest, țâșnit din anonimat cu forța unui meteor, care, prin metoda identificării, a pus bazele unei noi științe: criminalistica.

Debutul

Suntem în anul 1879. Prefectura poliției pariziene – o clădire sumbră cu foarte multe încăperi, în care animația se potolește oarecum numai în „orele mici" ale zilei. Se lucra într-un singur schimb doar la ultimul etaj, în care vara domnea o căldură insuportabilă, iar iarna frigul era atât de puternic, încât funcționarii simțeau cum le îngheață picioarele. Aici erau ostracizate birourile serviciilor auxiliare, printre care se afla și fișierul delincvenților.

De-a lungul pereților, în rafturi ce ajungeau până la tavan, se îngrămădeau dosarele, al căror număr de fapt nu-l mai știa nimeni cu precizie, fiind de ordinul miilor.

În dimineața zilei de 15 martie, în cadrul ușii larg deschise, și-a făcut apariția pe neașteptate, șeful serviciului, însoțit de un necunoscut. Cu un gest larg, dar ferm, l-a invitat să intre. Musafirul i-a mulțumit și a pășit timid înăuntru. Era un tânăr slăbuț, cu o față palidă, ale cărei trăsături exprimau tristețe. Mișcările îi erau lente, fiecare gest părând să fie rezultatul unei îndelungi chibzuieli. Funcționarii aflați în încăpere s-au oprit o clipă din lucru și și-au întors capetele spre cei doi.

— Domnilor, vă prezint un nou coleg: începând de astăzi, domnul Alphonse Bertillon va lucra aici, în calitate de auxiliar.

După plecarea șefului, noul salariat a fost luat în primire de cei care îi deveniseră din acel moment colegi. A fost condus într-un colț al încăperii și i

s-a dat un pupitru vechi, care trecuse prin nenumărate mâini. A mulţumit şi a început să-l elibereze de vraful de dosare. Treaba asta a stârnit un nor de praf şi priviri mânioase din partea celor aflaţi la celelalte pupitre.

Apoi, atent, după ce s-a instalat, a ascultat indicaţiile privind viitoarea sa activitate. Munca sa consta în înregistrarea, în fişe, a informaţiilor notate de inspectori cu prilejul arestărilor şi interogatoriilor răufăcătorilor.

Fără să-şi manifeste gândurile, tânărul funcţionar a început sârguincios să transcrie mecanic semnalmentele delincvenţilor. Limbajul folosit era extrem de redus şi uniform, constând cel mai adesea în termeni ca: „mic“, „mare“, „mijlociu“, „faţă obişnuită“ sau „nici un semn particular“. Din când în când privirea i se oprea îndelung asupra vreunei fotografii, căci fişele mai noi erau însoţite şi de fotografii. Chiar şi un profan îşi dădea seama că modul în care erau executate acestea nu permitea ca ele să servească la mare lucru. Fie că fotograful căuta să-şi demonstreze măiestria, fie că cel arestat nu se lăsa fotografiat, rezultatul era mai întotdeauna acelaşi: fotografiile erau prost executate, fiind de la sine înţeles cât de mică era contribuţia lor la recunoaşterea celor cărora le aparţineau.

S-a încercat mai întâi ca dosarele să fie clasate în ordine alfabetică, dar fără rezultat. Răufăcătorii îşi schimbau uşor identitatea şi căutarea în arhivă după nume nu mai folosea la nimic.

S-a crezut apoi că s-ar putea înregistra un progres ordonându-le după vârsta şi modul de operare al infractorilor, ceea ce la prima vedere ar fi redus numărul dosarelor ce trebuiau consultate şi deci operaţia ar fi devenit mai puţin greoaie. Dar, din păcate, lucrurile s-au încurcat şi mai tare, pentru că cei certaţi cu legea dădeau dovadă de o adaptare uimitoare. Ajunşi în acest stadiu, ingeniozitatea celor care au scontat că pot întrezări o ieşire din hăţişurile fişierului s-a dovedit epuizată. Ca atare, munca a fost reluată ca mai înainte, iar căutarea unui recidivist era o întreprindere ce semăna cu aceea de a căuta un ac într-un car cu fân.

Şi lunile se scurgeau chinuitoare, una după alta, iar în mansarda Prefecturii, printre cele peste 80 000 de dosare, Bertillon îşi continua netulburat munca-i de Sisif. Timpul începuse să se încălzească şi frigul ce domnea în încăperile ultimului etaj era înlocuit acum, treptat, de o căldură insuportabilă. O căldură uscată, la care se adăuga mirosul de hârtie încinsă ce emana din oceanul de fişe. Lui Bertillon, care dispunea de o cultură solidă, nu i-a trebuit mult timp să deprindă tainele noii sale îndeletniciri. În schimb, munca era exasperant de simplă şi de monotonă. Pe oricare altul l-ar fi adus la capătul puterilor. Bertillon nu s-a plâns însă niciodată, câtuşi de puţin. La drept vorbind, chiar dacă ar fi vrut, nici nu prea avea cui, căci după primele zile de la luarea în primire a serviciului a început să fie ocolit de colegii săi. Se spunea despre el

că era foarte ranchiunos și că avea o fire taciturnă, neîncrezătoare și sarcastică. Unii îl găseau extrem de pedant și, în același timp, lipsit total de simț estetic, fiind indiferent la orice formă de manifestare a frumosului. Nu agrea spectacolele de operă și nici măcar cele de varieteu. Ce puteai discuta cu un asemenea om? Izolat de colegi și absorbit de munca sa, și-a dat totuși seama că face o muncă inutilă. Oare nu exista nici o posibilitate de a diferenția unul de altul pe acești criminali și răufăcători, în vederea unei identificări științifice ulterioare? Întrebarea a început să-l obsedeze. În luna iulie a aceluiași an, întrezări primele semne ale unei soluții salvatoare. Era atât de cufundat în gânduri, că părea total absent la tot ce-l înconjoară. Mergea și se mișca precum un somnambul. Ideea cea mare, care avea să revoluționeze serviciile de identificare din întreaga lume, se născuse! A fost actul de naștere al poliției științifice. Deci, după cum avea să se scrie mai târziu, a fost nevoie ca întâmplarea să aducă un om cu o asemenea pregătire printre cei care lucrau la Prefectura poliției pentru a se putea pune pilonul de bază al unei noi științe: criminalistica. Dar cine era cel care, ceva mai târziu, avea să recunoască, cinstit, că ideea s-a născut din furia sa împotriva absurdității muncii pe care era nevoit s-o facă?

Născut la 23 aprilie 1853 într-o familie lyoneză (de numele acestui oraș avea să se lege și numele altor doi titani – Lacassagne și Locard), Alphonse Bertillon era fiul doctorului Louis Adolphe Bertillon, un ilustru statistician, vicepreședinte al Asociației de antropologie și nepotul lui Achille Guillard, naturalist și matematician. Bunicul său, un om erudit, avea vederi înaintate, care depășeau cu mult canoanele timpului.

Copil fiind, Alphonse se oprea din joacă și privea, cu uimire, la îndeletnicirile bunicului: acesta clasa plantele în funcție de specie, de familie și apoi alfabetic. Discuțiile dintre tatăl său și bunic asupra raportului dintre forma capului și capacitatea intelectuală a oamenilor trebuie să-l fi impresionat cel mai mult. Cu mișcări lente, pline de solemnitate, bunicul dădea jos din vitrina unui dulap, unul după altul, cranii aparținând diferitelor rase și turna în ele alice de plumb până se umpleau. Volumul acestora era măsurat apoi cu un cilindru gradat de sticlă. Și în toate discuțiile, un nume era des repetat: Quételet!

Pe un perete din cabinetul de lucru al tatălu său se aflau niște planșe cu grafice. Și iarăși același nume: Quételet! Așa cum avea să i se întipărească în minte pentru totdeauna, acest statistician belgian publicase, în 1825, celebrele teze prin care voia să demonstreze că dezvoltarea fizică a oamenilor decurge și este supusă uror reguli stricte. Mai mult, așa cum rezulta din curbele aflate pe aceste planșe, oamenii puteau fi împărțiți în grupe perfect distincte, în funcție de dimensiunile corpului lor. Și tezele lui Quételet rezistau la orice verificare: nu existau pe pământ doi oameni ale căror măsuri să fie identice,

şansa de a găsi doi oameni de talie identică neîntâlnindu-se decât o dată la patru. Statistica şi antropometria – aceste ştiinţe practicate cu pasiune şi dăruire de tatăl şi bunicul său – l-au interesat pe Alphonse mai mult decât latina sau alte materii predate în liceu. Cât priveşte muzica, nu avea pentru aceasta nici cea mai mică înclinaţie, fiind dat afară ori de câte ori clasa avea astfel de ore. Se povesteşte că mai târziu, pe când îşi satisfăcea serviciul militar, Bertillon număra notele emise de trompetă, pentru a face distincţie între semnalele deşteptării de dimineaţă şi cele ale apelului.

Alphonse a învăţat greu şi, din cauza firii sale îndărătnice, a fost nevoit să-şi schimbe de trei ori şcoala pentru a-şi termina liceul[1].

După ce şi-a terminat armata nu s-a mai pus problema să-şi continue studiile, şi s-a angajat funcţionar la o bancă. Rămâne aici doar trei săptămâni şi este concediat. Pleacă în Anglia şi încearcă meseria de perceptor, dar înregistrează un nou eşec. Se reîntoarce acasă şi numai datorită intervenţiei tatălui său, personalitate a timpului, reuşeşte să obţină modesta funcţie de auxiliar la Prefectura poliţiei.

Aici, confruntat cu problemele Serviciului de identificare, Bertillon îşi aminteşte de tezele lui Quételet. Ba mai mult, îşi aminteşte că prin 1860, Stevens, director al închisorii din Louvain şi compatriot al lui Quételet, aflând de lucrările acestuia din urmă, a sugerat să se efectueze deţinuţilor unele măsurători: circumferinţa capului şi a pieptului, lungimea urechilor şi a picioarelor. După părerea lui Stevens, datorită faptului că un adult nu-şi mai modifică anumite părţi ale corpului – şi în special oasele – măsurarea acestora ar putea servi la identificare, indiferent de schimbarea numelui sau deghizarea celui în cauză.

Antropometria practicată de tatăl şi bunicul său, tezele lui Quételet şi ideile lui Stevens au făcut ca, în iulie 1879, să se nască în mintea lui Alphonse Bertillon concepţia unei noi metode de identificare. Pentru a dovedi justeţea concepţiei sale avea nevoie de date statistice, iar acestea nu existau. Trebuia să le obţină singur. În acest scop solicită aprobarea superiorilor să-i permită efectuarea de măsurători asupra preveniţilor ce se perindau prin Serviciul de identificare. Cererea sa este privită cu scepticism, iar colegii, la aflarea ei, nu încetează să facă glume răutăcioase pe seama sa. Bertillon nu renunţă: insistă şi, în cele din urmă, obţine autorizaţia necesară. Înarmat cu un compas şi un metru de croitorie, îşi începe activitatea: măsurarea taliei deţinuţilor, a diametrelor sagital şi transversal ale craniului, a lungimii degetelor, a mâinilor şi picioarelor. Şi teoria sa nu întârzie să-şi găsească primele confirmări în practică: existau indivizi ale căror măsuri puteau fi identice în unele cazuri –

1 Profesorul Ed. Locard pune la îndoială chiar şi faptul că ar fi avut studii secundare (vezi *„Traité de criminalistique"*, Desvigne, Lyon, 1931, p. 70).

de exemplu la mână sau la picior – dar nu în totalitatea lor. De-acum, Bertillon era sigur că ideea sa era justă și că se afla pe drumul cel bun. În cursul lunilor iulie și august se epuizează efectuând măsurători de dimineața până seara. Munca îl doboară: având o constituție debilă, suferă numeroase migrene, iar sângele se pornește pe neașteptate să-i curgă din nas. Nu se lasă învins și, pe baza materialului adunat, își poate permite primele concluzii. Sinteza acestora ia forma unui raport, pe care îl adresează lui Louis Andrieux, directorul serviciilor Prefecturii din Paris.

Răspunsul se lasă așteptat. Bertillon își continuă netulburat măsurătorile. Dimineața, înaintea începerii programului, merge la închisoarea „Santé" și-și efectuează cercetările. Noi date se adună și vin să confirme ipotezele sale. Ce va fi trebuit să simtă Bertillon atunci când, pe de o parte, era conștient că se află în pragul unei mari descoperiri și totuși, pe de altă parte, cei de la care se aștepta să primească ajutor și încurajare îl tratau cu dispreț și glume pline de ironie. În ciuda unei atitudini ostile, Bertillon se închide și mai mult în sine și se adâncește în muncă.

La 1 octombrie 1879 îi este acordată prima promovare în funcție, destul de modestă de altfel. Consideră prilejul nimerit pentru a înainta un nou raport prefectului. De această dată materialul conține suficiente date ca teoria să poată fi acceptată. În el sunt expuse, în mod sintetic, ideile metodei care la scurt timp îi va purta numele și se va răspândi cu o iuțeală de necrezut.

Plin de modestie, Bertillon menționa că, izbit de dificultatea pe care o întâmpinau gardienii din închisori cu privire la identificarea recidiviștilor, a imaginat și aplicat metoda măsurării oaselor, preconizată de Quételet în antropologie. Era vorba de a alege un oarecare număr de lungimi osoase, particular invariabile – cel puțin după vârsta de 20 de ani. Și Bertillon continua: „...oricare ar fi, măsurile omului urmează o lege naturală de repartiție statistică, a cărei reprezentare grafică este de tipul unei curbe de alură constantă[1]."

Alegerea caracterelor de măsurat trebuie să fie bazată pe fixitatea și siguranța lor: prin urmare trebuie să te ferești să măsori ceea ce nu este nici fix și nici categoric sau ceea ce în viitor este supus variației independente. Referindu-se la legea lui Quételet, Bertillon sublinia că doi oameni cu talie identică nu se găsesc decât într-o proporție de 1 la 4. O a doua măsurătoare, spune el, adăugată la aceea a înălțimii, cum ar fi de exemplu cea a circumferinței pieptului, diminuează posibilitatea de a găsi doi indivizi identici, în proporție de 1 la 6. Iar dacă numărul măsurătorilor unor părți ale corpului ar fi să spunem de exemplu 11, probabilitatea ca doi indivizi să fie identici ajunge la proporția de 1 la... 4 191 304. Dacă am mai adăuga încă trei măsurători,

1 P. F. Cecaldi, în *Revue internationale de criminologie et de police technique*, 1964 (aprilie-iunie), vol. XVIII, nr. 2, p. 132.

deci am efectua în total 14, atunci probabilitatea găsirii a doi indivizi la fel va fi de 1 la 286 435 456. Transpusă în practică, această cifră rezultată prin calculul probabilităţilor exclude orice coincidenţă la nivelul unei ţări, chiar dintre cele mai mari.

Dar Bertillon nu se oprea aici: metoda sa trebuie să servească nu numai la identificarea prevenitilor, ci şi la căutarea acestora în fişierul Prefecturii poliţiei pariziene. Iată cum a procedat: inspirându-se din lucrările tatălui său, el a împărţit măsurile în trei grupe distincte: mică, mijlocie şi mare. Plecând de la curba de repartiţie, limitele de grup sunt fixate de aşa manieră, încât să se distribuie unui acelaşi efectiv de indivizi, în care ar putea fi apoi căutat metodic acela căruia i s-au determinat coordonatele particulare.

Raportându-se la cele peste 90 000 de fişe aflate în rafturile Prefecturii pariziene, metoda permitea identificarea unui individ într-un timp record. Astfel, în funcţie de diametrul antero-posterior al craniului, numărul fişelor se reducea într-o primă etapă la 30 000. Diametrul transversal al craniului conducea la o nouă reducere, în funcţie de cele trei grupe, şi anume la circa 10 000. Şi dacă se introduceau pe rând cele 11 măsurători, se obţinea în cele din urmă un grup de maximum câteva fişe, în care urma să se facă identificarea.

Dar ceea ce nu ştia atunci Bertillon era faptul că metoda sa nu putea constitui decât un mijloc negativ de identificare, măsurătorile făcând posibilă doar eliminarea subiecţilor neidentici, fără să permită afirmaţia că un subiect este cu siguranţă unul şi acelaşi cu cel consemnat deja în fişă.

După două săptămâni de aşteptare, Louis Andrieux a dat curs celui de-al doilea raport al lui Bertillon, invitându-l în cabinetul său. Politician versat şi abil sforar de culise, prefectul nu avea decât o pregătire submediocră în ceea ce priveşte problemele poliţiei. Fără să-l lase pe Bertillon să-i explice mai pe larg în ce constă metoda sa, Andrieux i-a tăiat orice elan cu o frază care a rămas celebră:

— Vezi, Bertillon, ştiu că eşti un funcţionar de clasa 20, că lucrezi la noi abia de opt luni... Şi deja ai idei?! Raportul tău pare să fie o glumă...

Stânjenit, Bertillon îi răspunse bolborosind:

— Domnule prefect, vă rog să-mi permiteţi...

Louis Andrieux, pentru a-i face hatârul, încuviinţă, prefăcându-se că-l ascultă, dar, spre ghinionul său, Bertillon nu fu în stare să-şi expună ideile. De fapt, stânjeneala de care era cuprins nu era singura cauză: în general, Bertillon nici atunci şi nici mai târziu nu a reuşit să se facă înţeles. Construia frazele cu greutate şi părăsea o idee începând să dezvolte o alta, creând interlocutorului care-l asculta senzaţia de haos şi confuzie – imagine cu totul opusă logicii şi clarităţii gândurilor care-l stăpâneau.

Nu trebuie deci să ne mire atitudinea lui Andrieux, care, neînţelegând nimic din cele spuse de Bertillon, îl întrerupse fără menajamente, admonestându-l:

deci am efectua în total 14, atunci probabilitatea găsirii a doi indivizi la fel va fi de 1 la 286 435 456. Transpusă în practică, această cifră rezultată prin calculul probabilităţilor exclude orice coincidenţă la nivelul unei ţări, chiar dintre cele mai mari.

Dar Bertillon nu se oprea aici: metoda sa trebuie să servească nu numai la identificarea preveniţilor, ci şi la căutarea acestora în fişierul Prefecturii poliţiei pariziene. Iată cum a procedat: inspirându-se din lucrările tatălui său, el a împărţit măsurile în trei grupe distincte: mică, mijlocie şi mare. Plecând de la curba de repartiţie, limitele de grup sunt fixate de aşa manieră, încât să se distribuie unui acelaşi efectiv de indivizi, în care ar putea fi apoi căutat metodic acela căruia i s-au determinat coordonatele particulare.

Raportându-se la cele peste 90 000 de fişe aflate în rafturile Prefecturii pariziene, metoda permitea identificarea unui individ într-un timp record. Astfel, în funcţie de diametrul antero-posterior al craniului, numărul fişelor se reducea într-o primă etapă la 30 000. Diametrul transversal al craniului conducea la o nouă reducere, în funcţie de cele trei grupe, şi anume la circa 10 000. Şi dacă se introduceau pe rând cele 11 măsurători, se obţinea în cele din urmă un grup de maximum câteva fişe, în care urma să se facă identificarea.

Dar ceea ce nu ştia atunci Bertillon era faptul că metoda sa nu putea constitui decât un mijloc negativ de identificare, măsurătorile făcând posibilă doar eliminarea subiecţilor neidentici, fără să permită afirmaţia că un subiect este cu siguranţă unul şi acelaşi cu cel consemnat deja în fişă.

După două săptămâni de aşteptare, Louis Andrieux a dat curs celui de-al doilea raport al lui Bertillon, invitându-l în cabinetul său. Politician versat şi abil sforar de culise, prefectul nu avea decât o pregătire submediocră în ceea ce priveşte problemele poliţiei. Fără să-l lase pe Bertillon să-i explice mai pe larg în ce constă metoda sa, Andrieux i-a tăiat orice elan cu o frază care a rămas celebră:

— Vezi, Bertillon, ştiu că eşti un funcţionar de clasa 20, că lucrezi la noi abia de opt luni... Şi deja ai idei?! Raportul tău pare să fie o glumă...

Stânjenit, Bertillon îi răspunse bolborosind:

— Domnule prefect, vă rog să-mi permiteţi...

Louis Andrieux, pentru a-i face hatârul, încuviinţă, prefăcându-se că-l ascultă, dar, spre ghinionul său, Bertillon nu fu în stare să-şi expună ideile. De fapt, stânjeneala de care era cuprins nu era singura cauză: în general, Bertillon nici atunci şi nici mai târziu nu a reuşit să se facă înţeles. Construia frazele cu greutate şi părăsea o idee începând să dezvolte o alta, creând interlocutorului care-l asculta senzaţia de haos şi confuzie – imagine cu totul opusă logicii şi clarităţii gândurilor care-l stăpâneau.

Nu trebuie deci să ne mire atitudinea lui Andrieux, care, neînţelegând nimic din cele spuse de Bertillon, îl întrerupse fără menajamente, admonestându-l:

— Dacă se mai întâmplă o dată să-ți treacă prin cap să vii cu ideile tale la Prefectură, nu voi întârzia să te concediez!

Cu acestea, întrevederea a luat sfârșit și Bertillon și-a reluat ocupația. Prefectul însă i-a trimis vorbă lui Bertillon-tatăl că fiul său nu se ține de treabă, ocupându-se de probleme care nu sunt de competența sa și că, în concluzie, dacă nu se astâmpără, riscă să fie dat afară.

Doctorul Louis Adolphe Bertillon a primit vestea ca un trăsnet. Nu știa nimic despre preocupările odraslei sale. Era însă cert că ajunsese la capătul răbdării cu acest fiu, care nu era bun de nimic și care, pe unde trecea, provoca numai adversități ce degenerau în mici conflicte. Furios, îl chemă să se explice. Fără să scoată un cuvânt, Alphonse îi întinse o copie de pe ultimul raport înaintat prefectului. Încruntat, Bertillon-tatăl îl parcurse cu repeziciune o dată, apoi mimica i se schimbă și își reluă lectura de la început, insistând asupra unor pasaje. Era perplex: ceea ce scrisese acolo fiul lui era de-a dreptul neobișnuit și nu se sfii să i-o spună:

— Iartă-mă, nu am îndrăznit să sper că ai să fii în măsură să-ți găsești propria cale. Și ceea ce se află aici îți aparține. Este vorba de o știință căreia nu-i lipsește acuratețea și care va revoluționa metodele polițiste. Trebuie să-l fac să înțeleagă pe Andrieux, trebuie...

Și Bertillon-tatăl a încercat să facă totul pentru a-și ajuta fiul. Dar Andrieux a refuzat să mai audă vorbindu-se de această problemă. După cum avea să se afle mai târziu, un rol important în determinarea atitudinii sale l-a jucat și Gustave Macé, șeful *Sûreté*-ului.

Fire orgolioasă și conservatoare, Macé se bucura de o bună reputație, pe care și-o clădise de-a lungul anilor prin rezolvarea unor cazuri de-a dreptul senzaționale. Rutinier și sclav al metodelor clasice, nu vedea cu ochi buni propunerea tânărului funcționar de la fișier. Și referatul său pe raportul acestuia nu-i era câtuși de puțin favorabil.

Louis Adolphe Bertillon încercă să-l ocolească pe Andrieux, apelând la o serie de persoane sus-puse, dar la capătul firului se afla prefectul, care nu voia să revină asupra deciziei luate. Nu mai exista decât o soluție: să aștepte momentul schimbării lui Andrieux, dar aceasta putea să întârzie. Și Bertillon avu parte de o singură satisfacție: aprecierea tatălui său. Pronunțate în acele împrejurări, frazele acestuia au rămas celebre:

— Vei vedea că, datorită ție, poliția va recunoaște valoarea științei. Vei învăța poliția franceză să folosească știința în activitatea sa.

Cât îl vor fi consolat pe Bertillon aprecierile tatălui său este greu de știut. Cert este însă că nu-i mai rămânea decât să aștepte schimbarea prefectului. Și aceasta a avut loc mai devreme decât spera. Succesorul lui Andrieux a fost Jean Camescasse. Era un om despre care s-au spus multe, mai ales că ar fi fost

opus ca fire şi pregătire predecesorului său. Realitatea era însă departe de imaginea creată de istoriografi. Strădaniile lui Bertillon-tatăl, care a pus în joc relaţii influente, s-au soldat cu o întrevedere între Alphonse şi Camescasse.

Era pe la jumătatea lunii noiembrie a anului 1882, când Bertillon a pătruns din nou în cabinetul prefectului. Expunerea sa nu a beneficiat nici de această dată de prea multă claritate, din contră se pare că l-a exasperat pe Camsecasse. Dar, lucru neobişnuit, prefectul, determinat mai mult de intervenţiile doctorului Adolphe Bertillon, făcute prin intermediul unui faimos avocat parizian – Edgar Domage – a acceptat să-i acorde o şansă[1]:

— Bine, aş vrea să vă ofer posibilitatea – i se adresă Camescasse lui Bertillon – să vă experimentaţi ideile. Începând cu săptămâna viitoare, vă vom pune la încercare metoda de identificare. Veţi fi secundat de două ajutoare... Vă acord un răgaz de trei luni. Dacă înainte de expirarea acestui termen veţi reuşi, graţie sistemului dumneavoastră, să recunoaşteţi un căutat de justiţie... şi prefectul îi făcu un semn cu capul aprobator.

Bertillon acceptă, neavând altă soluţie. Ceva îi spunea că lucrurile nu vor merge fără dificultăţi. Şi cele mai multe piedici i-au fost puse tot de... Macé. Acesta primise ordinul să-i pună la dispoziţie două ajutoare. Aceştia erau oameni fără pregătire, care nu erau conştienţi de sarcina ce le revenea şi făceau treabă fără tragere de inimă şi, mai ales, fără rigurozitatea pe care o reclamau măsurătorile antropometrice. Bertillon reuşi în cele din urmă să-i facă să lucreze corect, neslăbindu-i nici o clipă din ochi. Atmosfera era însă departe de a-l încânta: colegii nu încetau o clipă să facă glume răutăcioase pe seama sa.

Macé, total refractar în ceea ce priveşte spiritul novator, prefera să păstreze vechile metode, opunându-se din toate puterile ideii lui Bertillon. Profitând de funcţia sa, a reuşit ca până la plecarea sa, care a avut loc în 1884, cu toate presiunile şi intervenţiile, să menţină vechea „şcoală de recunoaştere", aşa cum s-a menţinut gazul de iluminat o bună bucată de vreme alături de iluminatul electric. În schimb, datorită spiritului său practic, Macé a îmbrăţişat de la început ideea fotografierii deţinuţilor, deşi şi aceasta era tot o inovaţie în materie judiciară. O explicaţie este greu de găsit, mai ales astăzi, când s-a scurs atâta vreme de la data când s-au petrecut evenimentele. Părerea noastră – poate subiectivă, poate decurgând din comportarea lui Macé – este că la originea opoziţiei acestuia se afla mai mult rivalitatea ascunsă faţă de genialitatea unui modest funcţionar, care, anonim şi tăcut, reuşise să revoluţioneze cercetarea penală, punând bazele „poliţiei ştiinţifice".

„La *«Dépôt»*, persoanele reţinute se lăsau voluntar înscrise în registru şi fotografiate, însă refuzau să se supună măsurătorilor prea detaliate ale dom-

1 J. Thorwald *în Revue internationale de criminologie et de police technique*, 1964 (aprilie-iunie), vol. XVIII, nr. 2, p. 132.

nului Bertillon", avea să noteze cu malițiozitate Macé, după care continua pe același ton: „...am asistat de peste 20 de ori și totdeauna cu dezgust la măsurarea oaselor indivizilor reținuți și înscriși la *«Dépôt»* și care erau apoi lăsați liberi. Posed o fișă scrisă de domnul Bertillon și susțin că nici un om onest nu ar consimți să se lase tratat astfel[1]."

Dar atacurile lui Macé contra lui Bertillon și a metodei sale continuară cu și mai mare vehemență și, așa cum avea să menționeze primul în memoriile sale, criticile trebuiau să facă „praf" antropometria. Cât de „științifice" sunt argumentele lui Macé, ne putem da seama astăzi și desigur că vor stârni zâmbetele cititorilor. Dar, să dăm cuvântul lui Macé: „Domnul Bertillon este convins de-a binelea de infailibilitatea sistemului său, însă eu nu împărtășesc convingerea sa..." La 19 noiembrie 1881, Macé îi scrie lui Bertillon o scrisoare, în care nu se sfiește să-i spună direct că: „...sistemul este prea complicat pentru a se repurta succese".

Era epoca în care Bertillon a fost autorizat să facă experiențe la *„Dépôt"* și, spre părerea de rău a lui Macé, acesta primise dispoziție, după cum am văzut, să-i detașeze doi agenți pentru efectuarea măsurătorilor.

Macé nu-și ascundea nemulțumirea față de hotărârea prefectului Camescasse și nu ezita să împărtășească, oricui voia să-l asculte, impresiile asupra „infailibilei metode", făcând următoarele aprecieri: „Inconvenientele sunt numeroase, curățenia și igiena lăsând de dorit, căci aceleași instrumente, fără a fi perfect curățate, trec de la capul unui deținut la altul." Mai mult, Macé încearcă să facă apel la sentimentele oamenilor: „...operațiile de măsurătoare amintesc toaleta pe care o suportă condamnații la moarte înainte de execuție. Deținuții sunt aduși în picioarele goale, fără palton, gulerul cămășii deschis la nasturi și mânecile suflecate. După aceea sunt așezați lângă un zid, cu brațele în cruce, întinse cât mai mult posibil. Li se măsoară picioarele, mâinile, degetele, capul în toate direcțiile, li se ridică pleoapele și li se examinează culoarea ochilor, asupra căreia nu totdeauna se cade de acord. În sfârșit, timp de aproape un sfert de oră, deținutul suportă, dacă nu o veritabilă tortură, cel puțin o manipulare degradantă în cel mai înalt mod."

Și Macé nu se lasă cu una cu două: la 18 ianuarie adresează prefectului următorul raport: „În numărul de ieri, la rubrica «Abuzurile zilei», jurnalul «La Bataille» a protestat contra măsurării picioarelor și mâinilor pe care a trebuit să o suporte la *«Dépôt»*, cu prilejul vizitei sale, numitul B..., muncitor aflat în grevă la Compania micilor automobile, arestat la întâi ale lunii. Personal, sunt străin de măsurarea deținuților și nu știu de ce procedeu face uz domnul Bertillon pentru a distinge pe acei deținuți care să fie exceptați de la această operație. Astfel, pentru a se evita orice neînțelegere regretabilă, am dat dispo-

1 G. Macé, *„La police parisienne"*, G. Charpentier, Paris, 1890, p. 82.

ziție agenților detașați pe lângă acesta, prin ordinul domnului Caubet, de a nu proceda la măsurări decât în prezența sa și asupra indivizilor desemnați de el."

Trebuie să recunoaștem, din cele de mai sus, că Macé se găsea în relații încordate cu Bertillon și căuta să folosească orice prilej pentru a zădărnici punerea în aplicare a metodei sale, recurgând chiar, ca să folosim un termen din sport, și la „lovituri sub centură", aceasta ca să nu apelăm la o expresie mai dură. Atitudinea este cu atât mai regretabilă, cu cât aparține unui polițist care se afla la apogeul carierei sale și se bucura de un renume pe care Bertillon nici nu se gândea să-l știrbească cu ceva, cum nu se gândea nici să-i ia locul.

„Bertillon – spune Macé – trimite la carceră pe prevenții care refuză să se supună măsurătorii."

Prima victorie

Acestea erau condițiile în care Bertillon își desfășura experiențele. Până la 20 februarie reușise să întocmească aproape 1 800 de fișe ale prevenților. Mai rămăseseră doar zece zile până la expirarea intervalului acordat de prefect pentru verificarea metodei sale și timpul se scurgea fără să apară ceva nou. Lovitura de teatru avea să se petreacă în ziua de 20 februarie. Era cu puțin înainte de terminarea programului, când a fost adus un ultim prevenit pentru măsurători, pe nume Dupont. Bertillon, așezat la birou, nota rezultatul măsurătorilor efectuate de agenții ce-l secundau: diametrul sagital al craniului, 175 mm; diametrul transversal al craniului, 156 mm; degetul mare, 114 mm; inelarul, 89 mm – dimensiuni ce corespundeau celor din categoria mijlocie.

Pentru a câta oară, cu emoția jucătorului, examină fișele din dosar? Această treabă nu-i luă mai mult de câteva clipe, căci numărul acestora nu depășea câteva zeci. Brusc, tresări. În fața sa se afla o fișă ale cărei date erau identice, cu singura deosebire că cel căruia îi aparținea se numea Martin și fusese arestat la 15 decembrie 1882, pentru furtul unor sticle goale.

Bertillon își dădu seama că norocul nu-l părăsise. Își îndreptă spatele și se apropie de arestat:

— Te-am mai văzut, îi spuse el cu o voce gravă, ai fost arestat la 15 decembrie anul trecut pentru furtul unor sticle goale. Te numeai atunci Martin...

Arestatul păli și păru că-și pierde echilibrul. Înghiți o gură de aer și, după câteva clipe de ezitare, timp în care se ghicea zbuciumul ce-l cuprinsese, sfârși prin a spune:

— Ei bine, da, eu sunt, aveți dreptate...

Agenții de poliție care-l aduseseră pe arestat și toți cei prezenți rămaseră perplecși, privindu-l cu uimire pe Bertillon, pe acela care până atunci făcuse obiectul glumelor lor.

Demn și stăpân pe sine, Bertillon nu lăsă să-i scape decât un zâmbet disprețuitor. Își concedie ajutoarele și, așezându-se la biroul său, consemnă într-un raport cele constatate, trimițându-l de îndată la Camescasse. După aceea plecă să împărtășească bucuria victoriei cu singurele ființe care îi erau apropiate: profesoara Amélie Natar – care îl ajutase la întocmirea fișelor și cu care se va căsători la scurt timp – și tatăl său, acum grav bolnav. Triumful fiului său îi produse bătrânului o mare satisfacție – ultima, căci după scurt timp se stinse.

Succesul lui Bertillon avea să sporească mereu, cu toate că nu va fi scutit nici o clipă de adversități. Începând cu a doua zi după recunoașterea lui Dupont-Martin, ziarele au inserat articole care elogiau noua metodă. La rândul său, prefectul – intuind că se află în fața unei invenții epocale, care ar putea să-i servească indirect, sporindu-i popularitatea – îi puse la dispoziție lui Bertillon un birou și câteva ajutoare, pentru a-și continua cercetările. Și rezultatele au continuat să se arate: în luna martie a fost identificat un alt recidivist, iar în cursul următoarelor trei luni au mai fost identificați alți șase vechi condamnați; în timpul lunilor iulie, august și septembrie, sunt identificați încă 15 recidiviști; cât privește fișierul, acesta dispunea de-acum de o „zestre" de 7 336 de cartoane cu semnalmente.

Și teoria lui Bertillon, bazată pe calculul probabilităților, s-a confirmat și în altă direcție: nu au fost găsiți doi indivizi care să aibă măsuri absolut identice.

O VIZITĂ LA SERVICIUL DE IDENTIFICARE JUDICIARĂ

Să urmărim împreună un caz dintre miile ce se petrec anual: o femeie intră la Serviciul de identificare judiciară. Tânără încă, mică de statură, obrazul nefardat pare paradoxal vulgarizat prin contrastul ce-l face cu unghiile vopsite cu un lac ordinar.

La intrare și-a spus identitatea, cel puțin aceea pe care și-a luat-o. Căci nu trebuie să spunem că nu are nici un fel de acte. Pretinde că i s-au furat. Spusele sale nu surprind pe funcționarii de poliție. Sunt obișnuiți. Și chiar dacă ar avea acte, situația nu ar fi mult schimbată. Hârtiile ar putea foarte bine să fie false.

Acceptă să i se ia semnalmentele fără să clipească: semnalmentele antropometrice constând în câteva măsurări ale obrazului și mâinii, consemnarea taliei, semnalmentele descriptive (portretul vorbit). În sfârșit, se procedează la luarea amprentelor digitale. Cele zece degete, unul câte unul, își imprimă urma pe carton; ca măsură de control, încă o dată, sunt trecute pe suprafața cartonului degetele mâinii drepte, toate împreună. Fișa dactiloscopică se

întocmește în două exemplare. Iată femeia înscrisă pentru totdeauna. Chiar fără fotografie, fără semnalmente, se va ști că a fost arestată o dată pentru un anumit motiv. Amprentele dactiloscopice sunt mărturii de netăgăduit.

Clasoarele serviciului cuprind sute de mii de fișe și în fiecare an se adaugă noi cartoane. Cum se găsește repede identitatea unui individ după amprentele sale digitale sau cum se controlează identitatea pe care și-a asumat-o el?

Diferitele desene ale amprentelor sunt împărțite în cinci categorii, numerotate de la 1 la 5; fiecărui deget îi este atribuită cifra categoriei în care se clasează desenul pe care l-a imprimat.

Adunând în ordine cifrele fiecărei mâini, se obțin numere de 5 cifre care pot varia de la 11 111 la 55 555. Unul dintre aceste numere devine numele individului, altul prenumele său. Astfel, tânăra femeie de adineauri se va numi, poate, 34 231 sau 11 542. Iată deci femeia înzestrată cu o nouă identitate cifrată, identitate ce nu se poate schimba, indiferent de vârsta, situația și sănătatea ei. De-acum își va putea schimba numele, înfățișarea, vopsi părul sau modifica privirea: simpla examinare a amprentelor celor zece degete îi va trăda numele dactiloscopic; repertoriul numeric va spune dacă este recidivistă, și va permite cunoașterea trecutului ei judiciar. Serviciul de identitate judiciară ține un repertoriu al tuturor pedepselor.

Îndată ce individul a urcat scara care-l aduce aici este pus automat într-o situație similară cu aceea a unei flori nou descoperite de un botanist sau a unui timbru necunoscut, pe care filatelistul îl clasează în album. Catalogat, etichetat, sunt suficiente numai câteva minute pentru recunoașterea lui, indiferent de anii care au trecut de la primul delict.

În continuare, femeia pe care am urmărit-o intrând va fi acum fotografiată. A plâns puțin. Acum are ochii umflați, carnea pare mai moale și mai albă, ridurile apar conturate puternic. Calmul ei a dispărut. Un scaun o așteaptă – scaun mobil și reglabil de la distanță. Lămpile cu vapori de mercur împrăștie o lumină gălbuie, care îi face tenul și mai livid; sub această lumină neplăcută, femeia devine cu adevărat urâtă. Dar ea nu păstrează aceeași poziție: în clipa în care operatorul vrea să ia clișeul, apleacă puțin capul – truc clasic al răufăcătorilor care nu vor să se lase fotografiați. I se fac trei clișee: profil drept, față și trei sferturi. Totul se face repede, în ciuda rezistenței femeii.

Serviciul antropometric

Serviciul antropometric a fost opera lui Bertillon. Metoda, foarte simplă, consta după cum am mai spus, în a măsura mai întâi talia omului, apoi înălțimea și diametrele craniului, unghiul facial, lungimea piciorului și a

mâinii, cu brațele întinse etc. Se întocmeau dosarele și se trimiteau la arhivă. Să luăm, spre exemplu, cazul unui individ care își dădea un nume fals – Jean Farre, 23 de ani, născut la Lille – și pretindea că nu a mai fost arestat și anchetat niciodată până atunci. El are înălțimea de 1,75 metri. Sunt cercetate dosarele cu 1,75. Există trei categorii, în funcție de măsura capului – mărimea I, mărimea a II-a și a III-a. Omul aparținea celei de-a treia. În această a treia grupă există trei dimensiuni referitoare la lungimea piciorului. În categoria corespunzătoare suspectului există trei mărimi de mâini și așa mai departe, până se găsește o fișă care corespunde exact aceleia făcute de expert pentru cel adus și se descoperă că așa-zisul Jean Farre este născut la Nîmes și are deja opt condamnări la activul său. Și cum la fișă este anexată și fotografia, nu mai poate exista nici un dubiu! Este cazul relatat de ziarul *„Le Paris“* din 17 februarie 1887, care apreciază că: „...S-a scris de nenumărate ori despre sistemul lui Alphonse Bertillon pentru cercetarea semnalmentelor antropometrice ale recidiviștilor care intră în «Dépôt» sub nume false.“

După o primă experimentare, care numai în 1883 s-a soldat cu 40 de recunoașteri, Serviciul de identificare a început să funcționeze în mod regulat de la 1 iulie 1884. Numărul recunoașterilor a sporit lună de lună, în proporții considerabile, iar la 16 februarie 1887 a fost înregistrată cifra-record de o mie de recunoașteri!

„Ultimul recidivist recunoscut – menționa articolul citat – a fost arestat pentru comiterea unui furtișag mărunt, și anume plecase cu paltonul altuia dintr-o cafenea. A declarat că se numește Alexandre Miroli, însă când a fost măsurat după sistemul lui Bertillon și cercetat în cele peste 60 000 de fișe, a reieșit că se numea Ch... și mai fusese condamnat la trei ani închisoare. Pus în fața probelor și a propriei sale fotografii, a recunoscut culpa de asumare a unui nume fals.“

Rezultatele obținute de Bertillon datorită metodei sale au determinat o schimbare bruscă de atitudine din partea colegilor de serviciu și, mai ales, lucru deosebit de important, din partea inspectorilor de poliție. „Fața palidă a Prefecturii“, cum fusese poreclit Bertillon datorită aspectului său bolnăvicios – toată viața a suferit de migrene, epistaxis și dureri de stomac – nu a uitat șicanele și umilințele și, la cei 30 de ani ai săi, afișa o atitudine disprețuitoare și folosea cuvinte usturătoare și ironice în relațiile cu cei cu care venea în contact. Acest fel de a fi nu și l-a schimbat de fapt toată viața. La 1 aprilie 1884, Gustav Macé, cel care condusese din umbră opoziția față de metoda lui Bertillon, este pensionat. Probabil că Bertillon a triumfat în acele zile când bătrânul polițist a fost supus din partea autorităților unei serii de șicane, aparent inexplicabile. Spunem aparent, pentru că Macé, ca și alții dintre cei care s-au perindat înaintea sau după el în fotoliul șefului *Sûreté*-ului, a fost amestecat direct într-o serie de intrigi cu caracter politic.

*

Dintre cei care s-au succedat la conducerea Prefecturii şi a *Sûreté*-ului, o menţiune aparte se cuvine lui Lépine şi, respectiv, Goron.

Louis Lépine, supranumit „prefectul străzii", avea concepţii cu totul diferite de ale predecesorilor săi. El considera că poliţia trebuie să se facă apreciată şi simpatizată de cetăţeni, să le inspire un sentiment de siguranţă. Dând exemplu personal, se arăta cât mai mult în public, fără pază, căutând să-şi câştige popularitatea în rândul oamenilor, intrând în vorbă cu unul, cu altul. În ciuda unor asemenea concepţii, dădea dovadă de o energie neobişnuită, reprimând grevele şi mişcările revendicative fără nici un fel de menajament. Extrem de şiret, nu o singură dată a recurs la puneri în scenă capabile să-l ajute în atingerea scopului propus. Se povesteşte că, la un moment dat, pentru a răspândi o manifestaţie, Lépine a ţâşnit în spaţiul rămas liber între grevişti şi poliţişti, strigând la aceştia din urmă: „Opriţi-vă! Vă interzic să trageţi în aceşti oameni nevinovaţi!" Manifestanţii nu au realizat şiretlicul şi au plecat în linişte care-încotro, fără să bănuiască faptul că cel care ordonase cu câteva clipe mai înainte să se pregătească armele nu fusese altul decât prefectul.

În privinţa recrutării cadrelor, Lépine s-a dovedit a fi iniţiatorul unor criterii care au rămas valabile până în zilele noastre în ceea ce priveşte alegerea agenţilor de poliţie de stradă şi a agenţilor de siguranţă şi spionaj. Pentru agenţii de stradă, Lépine recomanda ca aceştia să aibă o statură deosebită, impozantă, talia lor nefiind în nici un caz mai mică de 1,74 metri. Cât priveşte pe agenţii Siguranţei, aceştia trebuiau să aibă un fizic şters, comun, care să le permită să se strecoare neobservaţi. Talia lor trebuia să fie sub medie.

O altă inovaţie care i se datoreşte lui Lépine este folosirea gazelor toxice, el fiind primul care a recomandat-o poliţiei. Iată care au fost împrejurările: în 1911, o mână de gangsteri terorizau Parisul, reuşind să scape din toate cursele ce li se întindeau şi să omoare mai mulţi poliţişti. Prefectul Lépine s-a adresat directorului Laboratorului municipal, profesorul Kling, căruia i-a cerut să-i prepare o substanţă cu care să ameţească pe răufăcători. După câteva încercări, dr. Kling i-a pus la dispoziţie o grenadă de sticlă încărcată cu un lichid lacrimogen (bromacetat de etil). Într-adevăr, graţie acestei grenade, gangsterii, făcuţi inofensivi, sunt arestaţi, iar Parisul scapă de banda lui Bonnot şi Garnier.

Ideea lui Lépine, deşi nu era nouă, a produs totuşi senzaţie. În America se utilizau, încă de câţiva ani, vaporii de amoniac contra încercărilor de răscoală în închisori, ca şi pentru potolirea ciocnirilor ce aveau loc pe stradă în anumite ocazii, între poliţişti şi manifestanţi.

Dacă acesta a fost prefectul, să vedem cine era principalul său colaborator, şeful *Sûreté*-ului, urmaşul lui Macé. Se numea Goron şi era un breton

mic de statură, obez și cu o barbă deasă ca o perie. Un *pince-nez* cu ramă de argint îi descoperea o privire disprețuitoare, cu care-și țintuia interlocutorul. În ciuda înfățișării sale greoaie, făcea dovada unei activități neobosite în urmărirea răufăcătorilor. Cât privește metodele întrebuințate, acestea semănau mai curând cu cele ale lui Vidocq, decât cu cele ale lui Macé. O armată de informatori, alcătuită din foști delincvenți, țesea o pânză invizibilă din care nu scăpa nimeni.

În timpul interogatoriilor, Goron, crud și dur, îi ținea pe infractori fără mâncare timp de mai multe zile sau le proiecta o lumină puternică în ochi, după care le arăta un prânz îmbelșugat.

*

Biroul pe care-l conducea Bertillon se rodase și funcționa acum fără să mai fie nevoie de intervenția șefului său. Acesta urmărea cu atenție rezultatele și nu-i trebui prea mult să-și dea seama că metoda sa, departe de a fi perfectă și infailibilă, avea nevoie încă de multe îmbunătățiri, inconvenientele fiind datorate: erorilor totdeauna posibile în relevări; fluctuațiilor mai mult sau mai puțin importante ale măsurătorilor; identității eventuale ale măsurilor la indivizi diferiți, adevărați frați gemeni. Se poate spune că stabilirea și apoi perfecționarea acestei tehnici au fost scopul constant și exclusiv al vieții lui Bertillon, el lucrând la aceasta timp de 35 de ani.

În vara anului 1884 îi veni ideea că ar trebui găsită o soluție care să îmbine metoda antropometrică cu cea fotografică. Prin mâinile sale – atunci când întocmea fișele preveniților – se perindau mii de fotografii ale acestora. Și spiritului ascuțit de observație al lui Bertillon nu i-a scăpat un aspect: elementele care alcătuiau fața unui om formau un amalgam, în care se regăseau însă câteva trăsături de bază individualizante, caracteristice fiecărui individ. De exemplu, nasul, urechea, ochii, bărbia, fruntea etc. pot avea diverse forme. Semnalmentul descriptiv, imaginat de Bertillon, furnizează o schemă morfologică exactă a feței, ceea ce presupune cunoașterea caracterelor distinctive și susceptibile de comparație care se pot regăsi.

Fiecare parte a feței este deci studiată analitic; astfel, pentru nas se consideră adâncimea rădăcinii, forma liniei dorsale (în formă de „S“ încovoiat, scobit sau cârn), poziția bazei, dimensiunile șeii, înălțimea și lărgimea; pentru ureche (prin convenție cea dreaptă) – mărimea, implantarea și contururile marginii, lobului, diversele pliuri; pentru ochi – mărimea, distanța dintre ei, culoarea irisului, formatul și linia de orientare a sprâncenelor etc.

Toate aceste date sunt codificate după o scară care merge de la o extremă la alta, trecând prin medie și raportându-se la poziții, dimensiuni și culori.

Un astfel de semnalment comportă în final 15 rubrici corespunzătoare caracterelor, care, nefiind nici oarecare și nici intermediare, constituie în

consecinţă elemente de comparare de mare utilitate. Ansamblul acestor rubrici constituie „Formularul portretului vorbit“, care se predă şi în prezent în şcolile de poliţie din toată lumea, căci el permite întotdeauna identificarea, după un singur semnalment, a unui individ, chiar dacă nu a mai fost văzut de poliţistul în cauză.

Plecând deci de la examinarea fotografiilor deţinuţilor, Bertillon a ajuns la crearea unor noi metode de identificare: semnalmentul antropometric, semnalmentul descriptiv (portretul vorbit), fotografia judiciară şi fotografia signalectică. Să ne oprim pe rând asupra fiecăreia.

SEMNALMENTUL DESCRIPTIV SAU „NIMIC NOU SUB SOARE“

Luat în sensul cel mai larg, cuvântul „semnalment“ înseamnă totalitatea caracteristicilor exterioare după care poate fi identificată o persoană sau un obiect.

Nimeni nu s-a gândit să-i conteste lui Bertillon paternitatea genialelor sale descoperiri sau să-l acuze de rea-credinţă. Totuşi, după cum vom vedea, în multe din inovaţiile sale au existat situaţii care l-au precedat cu mult. Dar nimeni până la el nu a fost înzestrat cu atâta capacitate de sinteză, spirit ştiinţific şi, deloc neglijabil, cu atâta tenacitate în faţa piedicilor de tot felul.

Aşa cum arată profesorul Locard, semnalmentul a fost practicat ca metodă de identificare din cele mai vechi timpuri şi într-o formă detaliată îl regăsim în antichitate. Cel mai vechi care se cunoaşte pare să fie cel al lui Christos. În anul 1923, cercetându-se colecţia Vaticanului – despre care nu se poate spune nici în prezent că a fost inventariată în întregime, pivniţele cetăţii ascunzând inestimabile valori de artă şi literatură – s-a descoperit un raport al proconsulului Publius Lentulus, predecesorul lui Pilat din Pont în Iudeea. Descrierea care urmează se referă la un personaj turbulent, care agită masele, îndemnându-le la răzvrătire – după spusele unor negustori care au denunţat autorităţilor romane pe acest „duşman“ al lor.

Semnalmentul pe care-l descrie documentul face următoarea caracterizare omului cu numele de Christos: „Are părul blond şi lung, fiind neted până la urechi şi de acolo cade în bucle pe umeri. O cărare la mijloc îl separă în două părţi egale. Barba pe care o poartă este de un blond mai deschis decât părul şi se termină în două vârfuri. Ochii sunt de un albastru clar, având o expresie de obicei dulce, însă în unele cazuri reflectă o mânie teribilă. Buzele sunt uşor colorate în roz. Talia acestui om este normală şi este bine legat. El se ţine drept, vorbeşte puţin şi vocea îi este blândă. Nu a fost văzut râzând niciodată, însă

a fost zărit adesea plângând. Are mâinile foarte îngrijite. Se numește Iisus, fiul Mariei."

Un alt semnalment antic, redactat în Alexandria, în limba greacă, datat în anul 106, menționează: „Un tânăr sclav din Aristogena, fiul lui Chrysippe, purtând numele de Kermon, zis Noiles, a fugit. El este un sirian originar din Bambyko, în vârstă de circa 18 ani, de talie mijlocie, fără barbă, are picioarele drepte, bărbia cu gropițe, un neg în formă de linte pe partea stângă a nasului, o cicatrice pe comisura dreaptă a gurii și este tatuat cu caractere barbare la mâna dreaptă. Poartă cu sine o pungă ce conține trei mine de 10 drahme de aur și un inel de argint, pe care sunt reprezentate un vas de parfum și o raclă; este îmbrăcat cu hlamidă și cu un șorț de piele. Este însoțit de sclavul Brion – scurt, larg în umeri, cu ochi verzui și care este îmbrăcat cu o tunică și cu o manta de sclav[1]."

Terminăm această scurtă incursiune în istoria semnalmentului cu o curioasă descriere a lui Napoleon, distribuită soldaților ruși pentru a le permite să descopere și să facă prizonier pe împărat, în timpul retragerii după înfrângerea suferită în campania din 1812 în Rusia: „...talie subțire și adunată; părul negru, drept și scurt; barba neagră și puternică; ras până deasupra urechilor; sprâncenele bine arcuite, însă apropiate către rădăcina nasului; privirea posomorâtă sau impetuoasă; nasul acvilin, cu urme permanente de tutun; bărbia foarte proeminentă. Totdeauna în ținută mică, fără decorații și cel mai adesea învelit într-o manta gri, pentru a nu putea fi remarcat. Este însoțit în permanență de un mameluc".

SEMNALMENTUL DESCRIPTIV SAU PORTRETUL VORBIT

După cum am menționat, pe la jumătatea anului 1884, Bertillon a început să fie tot mai preocupat de unele carențe ale sistemului său antropometric de identificare și a imaginat căi noi de îmbunătățire a acestuia. Atenția i-a fost îndreptată asupra modului în care funcționarii de poliție notau în fișe semnalmentele preveniților. Același nas, de exemplu, era descris de polițiști sub diverse denumiri, fapt care îngreuia, dacă nu făcea chiar imposibilă recunoașterea, datorită fanteziei și culturii mai mult sau mai puțin vaste a celui ce întocmea fișa...

1 Originalul a fost expus de poliția din Hamburg la Expoziția de la Dresda, în 1903. Conținutul a fost tradus în *Archiv für Kriminal Antropologie* (vol. III, p. 318) și în articolul „*L'identification judiciaire et le signalement international*", publicat în *Revue de droit pénal et de criminologie* (Bruxelles), 1908 (ianuarie-februarie).

Transformarea semnalmentului într-o descriere riguros codificată, folosind în acest scop cuvinte constante şi prescurtări convenţionale, constituie cea de-a doua contribuţie şi poate cea mai genială a lui Bertillon.

„Portretul vorbit“ reprezintă o metodă de semnalare pe care Bertillon a adăugat-o – aşa cum avea să menţioneze profesorul Lacassagne – de la început, sistemului său de măsurare. Şi, pentru a folosi propriile sale expresii, „semnalmentul antropometric“ se completează prin „semnalmentul descriptiv“.

Dar, ca multe alte descoperiri şi invenţii, portretul vorbit are o istorie al cărei început se situează cu trei secole şi jumătate în urmă şi se datorează unuia dintre marii maeştri ai picturii: Leonardo da Vinci. Pico Cavalieri susţine că cel care a imaginat şi a descris primul portretul vorbit este marele maestru al Renaşterii. În „*Trattato della pittura*“, la capitolul CLXXXIX, intitulat „*Modo di tenere a mente e del fare un' effigie umana – in profilo – solo colol sguardo di una solo volta*“ („Modalitate de a reţine şi reproduce un chip omenesc – în profil – după ce a fost văzut o singură dată“) se spune: „*In questo caso ti bisogna mandare alla memoria la varietà dei quattro membri diversi in profilo come sarebbe naso, bocca, mento e fronte. E prima diremo dei masi, i quali sono di tre sorti: dritto, concavo, convesso. Dei dretti non veni che quattro varietà, cioe longo, corto, alto con la punta, e basso. I nasi concavi sono di tre sorti, delle quali alcuni hanno la concavità nelle parte superiore, alcuni nel mezzo, alcuni nella parte inferiora. Li nasi convessi, ancora si variano in tre modi, alcuni hanno un gobbo nella parte di sopra, alcuni nel mezzo, alcuni di sotto: li sporti che mettono in mezzo il gobbo del naso si variano in tre modi cioe sono diritti, o concavi, o sono convessi.*“

Se vede că sistematizarea este aici perfectă: fiecare organ este considerat succesiv în diversele sale tipuri (de exemplu, nas drept, concav, convex), apoi subtipuri (nas convex la partea superioară, mijlocie sau inferioară). A trebuit să se aştepte trei secole şi jumătate pentru ca această tehnică să pătrundă în practica poliţistă, datorită unui om care nu a citit „*Trattato della pittura*“ şi care a murit fără să ştie că cea mai admirabilă descoperire a sa fusese deja descrisă la sfârşitul secolului al XV-lea.

*

De altfel, prin semnalmente se înţeleg nu numai particularităţile de „structură“ ale unor părţi ale trupului – îndeosebi ale feţei – ci şi particularităţile mersului, gesticulaţiei, mimicii, vorbirii, manierelor şi obiceiurilor etc. (de „dinamică“), precum şi detaliile îmbrăcămintei.

Dar şi semnalmentele unor detalii anatomice ale capului şi feţei, ce se caracterizează prin dimensiunile, formele, poziţia şi culoarea, aspectul su-

prafețelor lor, gradul de expresivitate, gradul de simetrie etc., joacă un rol extrem de important în identificarea unui individ.

Portretul vorbit imaginat de Bertillon are la bază o împărțire în trei categorii a calităților posibile ale unui organ. Aceste calități se pot referi la dimensiune, formă și culoare. La rândul lor, fiecare dintre acestea poate prezenta abateri mai mici sau mai mari, desemnate prin trei termeni adoptați universal: mic, mijlociu și mare. La termenii aceștia se mai adaugă indicații asupra formei: scobită, rectilinie sau curbată.

Este absolut necesară însă respectarea cu strictețe a unor norme precise de descriere. Pentru descrierea înfățișării exterioare trebuie utilizată numai terminologia uzuală. Iată câteva dintre cele mai frecvente variații în structura diverselor părți ale feței și denumirile lor:

Fața: alungită, ovală, rotundă, dreptunghiulară, triunghiulară, prismatică.

Profilul: cu contur normal, țuguiat, turtit parțial, turtit total, bombat sus în partea din spate, bombat jos în partea din spate.

Nasul (din față): îngust, lung, subțire, drept, lat, scurt, gros.

Nasul (din profil): drept, cârn, coroiat.

Fruntea: înalțimea – înaltă, mijlocie, lată; înclinarea – verticală, bombată, proeminentă, oblică sau fugitivă.

Sprâncenele: scurte, mijlocii sau lungi; subțiri, potrivite sau dese; drepte, oblice în sus, oblice în jos; drepte, nearcuite, unghiulare, arcuite în jos, arcuite în sus, șerpuite.

Ochii: mari, potriviți sau mici; rotunzi, migdalați sau oblici; înfundați în orbite sau bulbucați.

Inserția părului pe frunte: arcuită, dreptunghiulară și ascuțită.

Buzele: foarte subțiri, subțiri, potrivite, groase și foarte groase.

Urechile: complet lipite de cap, lipite în partea superioară, lipite în partea inferioară; pot avea formă intermediară, ovală, rotundă, triunghiulară, rectangulară.

Această metodă permite descrierea, într-un mod extrem de precis și succint în același timp, a fiecăreia dintre părțile componente ale feței unui individ. În mod obișnuit, obiectul descrierii îl constituie trei elemente principale ce compun fața omului: fruntea, nasul și urechea.

Portretul vorbit, imaginat și pus la punct de Bertillon, a rămas neschimbat până în prezent, perfecționările aduse referindu-se la înlesniri privind „internaționalizarea“ sistemului (traducerea termenilor folosiți).

Portretul vorbit și-a depășit curând sfera de utilizare pe care i-a destinat-o la început creatorul său – identificarea recidiviștilor. El este un instrument prețios, utilizat în prezent în urmăriri, cercetări și arestări. Conștient de valoarea practică a descoperirii sale, Bertillon a organizat un curs de predare

pentru însuşirea practicării portretului vorbit. La sfârşitul cursului elevii-poliţişti susţineau un examen practic, după care primeau diploma.

Şi acum, două probleme de criminalistică pentru cititori:

Problema 1 – Alcătuiţi un portret vorbit după desenele de mai jos:

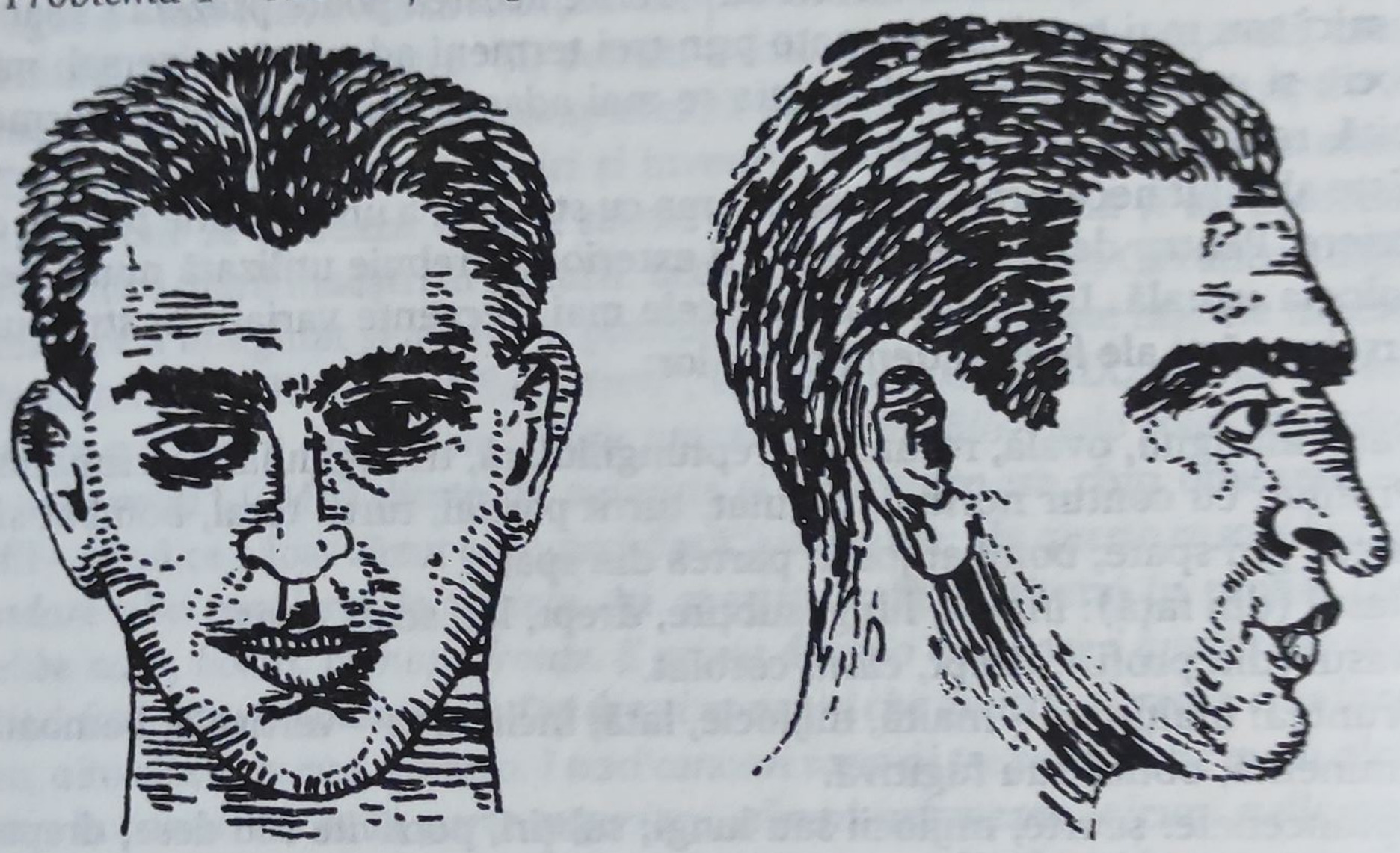

Problema 2 – Orientaţi-vă după descrierea detaliilor feţei şi desenaţi un portret, din faţă şi din profil, cu următoarele semnalmente: bărbat în vârstă de 45-50 de ani, cu părul drept, pieptănat cu cărare în dreapta. Faţa ovală. Profilul turtit parţial, bombat sus în partea din spate a capului. Obrajii uşor supţi. Maxilarul inferior masiv, mult ieşit înainte. Fruntea îngustă, oblică. Nasul subţire, drept. Sprâncenele scurte, subţiri, drepte, arcuite în jos. Ochii mici, oblici în jos. Buza de sus subţire, cea de jos groasă. Colţurile gurii lăsate în jos. Bărbia lată, rotunjită. Urechile triunghiulare, depărtate de cap în partea superioară, lipite în partea inferioară.

Răspunsuri

Problema 1 – bărbat în vârstă de 26-30 de ani, tip caucazian. Păr des, pieptănat spre spate. Inserţia părului pe frunte ascuţită în formă de „M". Faţa ovală, profilul uşor bombat în sus în partea din spate a capului. Fruntea de înalţime şi lăţime mijlocii, uşor oblică. Nasul coroiat, cu vârful uşor lăsat în jos. Sprâncenele lungi şi drepte, dese şi arcuite în jos. Ochii migdalaţi, potrivit de mari. Gură mică, cu colţurile ridicate. Buzele groase. Bărbia ovală, îngustă. Urechile ovale, uşor depărtate de cap.

Problema 2

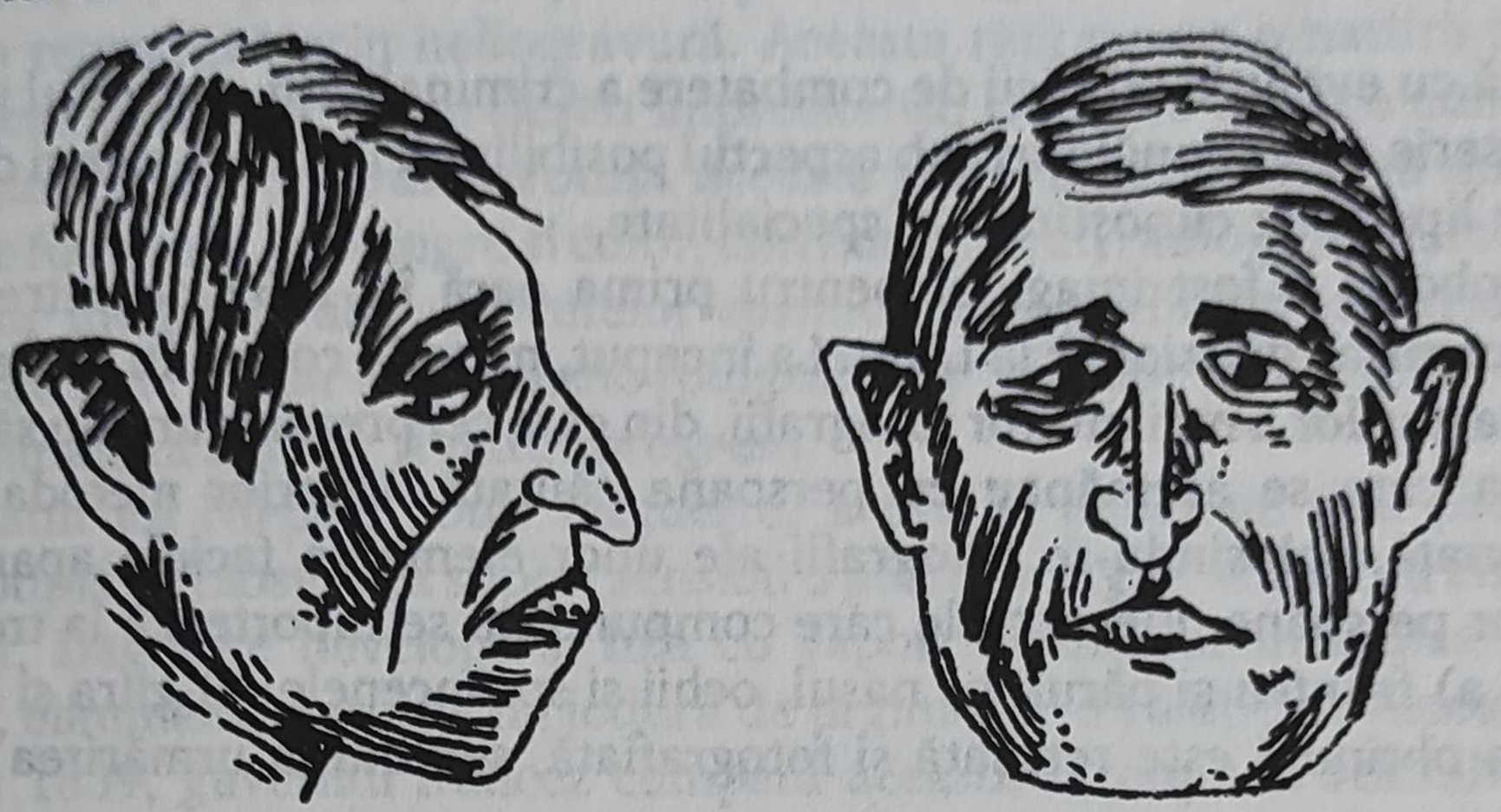

Alături de portretul vorbit, care descrie formele și dimensiunile relative ale trăsăturilor, Bertillon a adus o completare care se referă la culoarea tenului, a părului și a ochilor. Și, lucru surprinzător, Bertillon face dovada unei erudiții extraordinare, arătând posibilele erori ce se pot ivi în aprecierea unei culori. Și exemplul cel mai frapant este cel al culorii negre care se atribuie uneori irisului. Bertillon arată că niciodată negrul nu intră în compoziția culorii irisului. În realitate, irisul este în principiu albastru, cu o nuanță ce variază între azur-pal și albastru-închis, fie pur, fie nuanțat în gri-violet, care conduce la o tentă aproape neagră.

Aprecierea culorii ochilor nu este o operație simplă, cum ar părea la prima vedere și ea depinde, într-o mare măsură, de condițiile de iluminare și de percepția observatorului. Datorită tuturor acestor cauze de erori, Bertillon recomandă prudență în folosirea acestui tip de aprecieri, care trebuie luate în considerare numai pentru a întări concluziile trase în urma măsurătorilor antropometrice – cele mai elocvente.

Un loc important în metoda sa îl ocupă însă capitolul semnelor particulare, și în special al tatuajelor, care în anumite cazuri pot avea o semnificație decisivă. Pentru a fi înlăturată posibilitatea unor interpretări în descriere, el propune următoarea suită de urmat în redarea tatuajelor: forma și natura, locul și dimensiunile. La propunerea sa, descrierea se face și astăzi folosind un fel de cod, alcătuit din abrevieri convenționale. După Bertillon, cei care au acordat un spațiu larg cercetării tatuajelor, sub toate aspectele, au fost profesorii Lacassagne și Minovici.

Dar, incontestabil, Bertillon rămâne cel care și-a dat seama primul de importanța semnelor particulare și a tatuajelor. Descoperirea sa a rămas valabilă până în zilele noastre.

*

O dată cu evoluţia tehnicii de combatere a criminalităţii, portretul vorbit a suferit o serie de îmbunătăţiri sub aspectul posibilităţii utilizării sale şi de către persoane lipsite de cunoştinţe de specialitate.

Fotorobotul a fost imaginat pentru prima oară în 1952 de către Pierre Chabot, comisar divizionar la Lyon. La început, metoda consta în prezentarea în faţa martorilor a mai multor fotografii, din care cei prezenţi urmau să indice pe acelea care se asemănau cu persoana căutată. Ulterior metoda a fost perfecţionată, folosindu-se fotografii ale unor elemente faciale aparţinând diferitelor persoane. Elementele care compun faţa se raportează la trei zone de bază: a) fruntea şi părul; b) nasul, ochii şi sprâncenele; c) gura şi bărbia. Imaginea obţinută este retuşată şi fotografiată, servind la urmărirea infractorului.

Identi-kit-ul a fost realizat de şeriful McDonald din Los Angeles, în timpul celui de-al doilea război mondial. Această metodă constă într-o combinare, manuală sau mecanică, a elementelor faciale (în număr de 500-700), desenate pe un material transparent.

Minicompozitorul este asemănător cu *identi-kit*-ul, cu deosebirea că elementele faciale sunt proiectate pe un ecran, iar martorul arată care dintre acestea sunt asemănătoare cu cele ale persoanei urmărite. Ca şi în cazurile precedente, când se ajunge la o imagine satisfăcătoare, aceasta se retuşează şi se fotografiază.

O INVENŢIE REMARCABILĂ ŞI APLICAŢIILE EI

Ca în foarte multe domenii, secolul al XIX-lea a constituit şi pentru justiţie un moment crucial, dacă ţinem seama de oamenii pe care i-a dat – Bertillon, Marsh, Orfila, Lombroso, Lacassagne – sau de invenţiile şi descoperirile care au fost puse în slujba descoperirii, combaterii şi prevenirii infracţiunilor.

Una dintre realizările în domeniul ştiinţei şi tehnicii a fost fotografia. Încă de la primii săi paşi, după cum vom vedea, aceasta a servit justiţiei. Iată care au fost împrejurările.

La începutul secolului al XIX-lea au devenit tot mai numeroase cercetările asupra efectelor chimice ale luminii, acestea fiind îndreptate cu precădere spre reproducerea imaginilor care apăreau pe faţa posterioară a unei camere obscure. În mai 1816, inventatorul francez Nicephore Niepce a reuşit să fixeze parţial imagini formate pe hârtie acoperită cu clorură de argint. Continuându-şi încercările, el a obţinut în 1826, folosind o placă acoperită cu bitum de

Iudeea, după o expunere de opt ore, prima fotografie adevărată, pe care a putut s-o reproducă prin heliogravură. Aceasta reprezenta o natură moartă, care aducea mai mult cu un desen impresionist, decât cu ceea ce cunoaștem azi sub numele de fotografie. Totuși, această placă de sticlă anunță nu numai viitoarele fotografii, alb-negru și color, cinematograful, radiografiile, fotografiile aștrilor invizibili, ale particulelor cosmice, fotografiile în ultraviolet, infraroșu sau raze X, dar și viitoarele fotografii ale urmelor de tot felul, fără de care criminalistica nu ar fi putut progresa.

Asociatul lui Niepce, Louis Daguerre, a pus la punct un nou procedeu, „dagherotipia". Folosind ca suport sensibil o placă de argint acoperită cu iodură de argint, Daguerre developa și fixa cu vapori de mercur imaginea latentă obținută, eliminând resturile de iodură de argint într-o soluție de hiposulfit de sodiu. În 1839, guvernul francez cumpără această invenție în schimbul unei rente viagere acordate lui Daguerre și fiului lui Niepce. Din acest moment, perfecționările se succed cu repeziciune și, în câțiva ani, această „tehnică de laborator" s-a transformat într-un procedeu simplu și puțin costisitor.

Datorită caracteristicilor sale, deosebit de valoroase, fotografia s-a impus treptat ca una din metodele tehnice științifice cel mai frecvent folosite de cercetarea criminalistică, atât în activitatea de teren a organelor de urmărire penală, cât și în munca de laborator a cercetătorilor criminaliști.

În tratatele de criminalistică și de poliție tehnică, fotografia judiciară face obiectul unui important capitol[1].

Le vom lăsa acestora laturile științifică și profesională, noi propunându-ne să urmărim modul în care fotografia a devenit un auxiliar prețios în lupta contra crimei.

Justiția a apelat pa serviciile pe care le putea aduce fotografia, încă de la începuturile acesteia[2].

Adesea, imaginea unei localități, a unei persoane sau a unui obiect a fost supusă privirilor unui martor sau acuzat, pentru a înlesni descoperirea adevărului. În prezent, puține sunt cazurile judiciare în care să nu se apeleze la fotografie. Se naște întrebarea: de când datează utilizarea fotografiei în justiție? Răspunsul nu este deloc ușor. Profesorul R. A. Reiss (1875-1929), fondatorul Institutului de poliție științifică de la Universitatea din Lausanne, în lucrarea sa „Fotografia judiciară", apărută în 1903 și devenită clasică, menționează următoarele: „...un document care privește fotografia judiciară se găsește în numărul 10, din 10 septembrie al revistei «*Journal des Tribuneaux*» din 1854, sub redacția lui Pellis, avocat din Laussane[3].

1 C. Suciu, „*Criminalistica*", Edit. didactică și pedagogică, București, 1972, p. 23-128.
2 H. Grison, „*La police*", Librairie Illustrée, Paris, 1892, p. 69.
3 *Revue suisse de photographie*, 1902, nr. 2.

Acest document, de cel mai mare interes pentru cei care se ocupă cu istoria criminalisticii, este redactat astfel: «Nou mijloc de anchetă. Ziarele au menţionat de mai multe ori în ultimul an săvârşirea unor furturi în biserici şi case particulare. Aceste furturi au fost comise în circumstanţe adeseori extraordinare, care denotă existenţa unei bande abile şi numeroase. Un lucru a atras în mod special atenţia justiţiei şi publicului, şi anume absenţa oricărei urme la pătrunderea în locul la care se săvârşise furtul. Nu s-au găsit nici autorii, nici obiectele furate şi nu s-a remarcat prin împrejurimi prezenţa vreunei figuri străine suspecte. Trebuia să existe mulţi complici, mulţi bani, mijloace rapide de transport şi vânzare a obiectelor într-un loc foarte îndepărtat. În cele din urmă au fost arestaţi mai mulţi bărbaţi şi câteva femei care erau bănuiţi a fi autori sau tăinuitori.

Printre cei arestaţi se găsea un personaj misterios, căruia nici numele, nici antecedentele nu-i puteau fi descoperite... Judecătorul a dispus să se facă portretul arestatului – care era considerat a fi primejdios – cu ajutorul dagherotipului. S-au trimis cele două exemplare la poliţiile din toate cantoanele Elveţiei, cât şi în ţările vecine. Nu se aştepta un succes prea mare de pe urma acestei încercări noi şi neobişnuite, când, din partea Marelui Ducat din Baden, s-a primit avizul că în portretul trimis a fost recunoscut un om, de către consătenii săi, indicându-i-se şi numele. Ancheta s-a continuat şi au fost interogaţi administratorii diverselor închisori unde acest deţinut ar fi putut fi închis. El a fost recunoscut de către toţi şi peste tot a fost privit ca fiind un om foarte şiret. Pus în faţa probelor verbale şi a corpurilor delicte, arestatul nu a mai rezistat mult timp: el a făcut mărturisiri importante...“

Din relatarea de mai sus, pe care am reprodus-o cu stângăciile de stil caracteristice vremii, rezultă că daghrotipia servea le efectuarea de fotografii, care jucau în parte sau cel puţin rolul fotogafiilor signalectice actuale.

Un aparat „*Daguerréotype*“ costa în 1846 trei sute de franci. Dacă facem calculele respective, trebuie să recunoaştem că aceasta era totuşi o sumă mare pentru timpurile acelea. Greutatea ansamblului de obiecte – de la aparat la chimicale – de care avea nevoie cel care făcea o fotografie era de cel puţin 50 kg. Numai aparatul şi trepiedul cântăreau cam 20-22 kg. Progresele au fost rapide şi, în 1882, George Eastman a lansat „*Kodak*-ul“. Acest aparat fotografic – strămoşul „Minoxului“ liliput din zilele noastre – având dimensiunile de 15x8x8 cm şi cântărind până la 1 kg, devine un aparat portabil, robust şi uşor de manipulat.

Apar îndeletniciri noi: fotoreporterul, fotograful amator şi anchetatorul care se deplasează cu aparatul său la locul săvârşirii infracţiunii.

Trebuie să amintim că realizarea unei dagherotipii necesita o expunere îndelungată, care mergea chiar până la cinci minute. Pentru fiecare nouă fotografie, dat fiind că nu se cunoştea posibilitatea copierii, trebuia reluat totul de la început. Este lesne de imaginat ce răbdare trebuia să aibă subiectul,

căruia i se spunea să rămână imobil până ce operatorul termina de făcut numărul de portrete, adeseori de ordinul a câtorva zeci, necesare a fi trimise districtelor de poliție sau în țările vecine.

Textul reprodus mai sus este, după părerea celor care l-au descoperit, cel mai vechi document elvețian în care se menționează folosirea fotografiei în scopuri judiciare. Dat fiind că în alte țări nu s-au găsit relatări asemănătoare, înclinăm să credem că este primul caz de utilizare a fotografiei în scopuri judiciare.

Mergând mai departe, tot în lucrarea „Fotografia judiciară", Reiss scrie: „Este dificil de fixat data primei întrebuințări a fotografiei ca mijloc de recunoaștere a falsurilor în scris... Expertizele fotografice propriu-zise datează din ultimul sfert al secolului al XIX-lea. Grație lucrărilor lui Bertillon – la Paris, Jeserich – la Berlin, Popp – la Frankfurt, Dennstedt și Schoepff – la Hamburg etc., examenul fotografic al documentelor scrise a devenit relativ frecvent, cu rezultate remarcabile. Mai mulți dintre autorii citați și-au făcut o specialitate din studiul și utilizarea fotografiei pentru descoperirea falsurilor în scrieri.

Utilizarea aparatului fotografic ca instrument de înregistrare este însă mult mai veche. Către anul 1868 fusese folosit deja pentru fixarea aspectului locului crimei etc. După «*British Journal of Photography*», Chicago a fost primul oraș în care, în 1855, a fost creat un atelier fotografic destinat exclusiv poliției și justiției.

Veritabila introducere a fotografiei în materie judiciară – încheie Reiss – datează din 1884, epocă în care A. Bertillon a creat la Paris primul serviciu de identificare judiciară și în care se rezervase un loc important fotografiei."

Grison[1], într-o lucrare scrisă la sfârșitul secolului trecut, menționează că fotografia a fost folosită pentru prima oară în justiție la inițiativa lui Macé, pe vremea când acesta îndeplinea funcția de comisar de poliție în cartierul Notre Dame. Era a doua zi după tragicul eveniment de la Montreout-Buzenval. Un mare număr de înrolați în gărzile naționale căzuseră sub plumbii ucigători ai prusacilor și corpurile lor au fost culese de pe câmpul de luptă. Peste 250 de cadavre, printre care se afla și acela al pictorului Henri Régnault, au fost aduse la morgă. Era imposibil să le expui – după obiceiul timpului – pe cele opt dale care existau atunci și, din păcate, chipiurile pe care erau numerele batalionului celor căzuți erau pierdute, iar înmatricularea nu era în măsură să ajute la ceva. Identificarea celor morți era imposibil de făcut. Macé a dispus transportarea corpurilor celor morți la Cimitirul „Père-Lachaise". Efectele aparținând dispăruților au fost inventariate, numerotate și etichetate și li s-au luat semnalmentele. După aceea, a fost adus un fotograf care a făcut o fotografie de ansamblu, precum și a fiecărui mort în parte. Grație tuturor acestor semnalmente, familiile celor dispăruți au avut la dispoziție un timp suficient și au putut recunoaște pe cei dragi, putându-se întocmi actele de deces de către primăria arondismentului XX.

1 H. Grison, „*La police*", Librairie Illustrée, Paris, 1892, p. 162.

În articolul „*History of Photography in Law Enforcement*“, publicat în „*Finger-Print and Identification Magazine*“ din octombrie 1961, Harris B. Tuttle de la Casa „*Kodak*“ din Rochester (New York) aduce, la rândul său, o precizare importantă. Tuttle semnalează existenţa unui articol apărut în jurnalul „*Philadelphia Public Ledger*“, din care rezultă că criminalii erau dagherotipizaţi în Franţa, încă din anul 1841. „În momentul în care cineva realizează o invenţie ştiinţifică – scria ziarul – el nu cunoaşte încă toate laturile posibile ale întrebuinţării acesteia. Invenţia magică a lui Daguerre, care consta în a picta cu ajutorul razelor solare, a fost utilizată de către poliţia din Paris în lupta contra crimei. În Franţa, când se arestează un criminal sau un suspect, poliţiştii fac imediat un dagherotip şi întocmesc un fişier din portretele astfel obţinute. Oamenii lumii interlope, pentru a împiedica acest procedeu, fac uneori nişte grimase oribile ca să-şi deformeze faţa...“

Un alt autor, André A. Moenssens, susţine la rândul său în articolul „*The Origin of Legal Photography*“, publicat tot *în „Finger-Print and Identification Magazine*“, în numărul din ianuarie 1962, că primele dagherotipii ale criminalilor ar fi fost făcute în... Belgia[1], între anii 1843 şi 1844. Autorul mai aduce precizarea că o parte din aceste dagherotipii se mai păstrează şi astăzi.

Cele mai vechi clişee fotografice judiciare conservate în arhivele Institutului de poliţie ştiinţifică şi criminologie al Universităţii din Lausanne datează de la sfârşitul secolului trecut, însă este greu de precizat cu exactitate anul efectuării lor.

FOTOGRAFIA JUDICIARĂ ŞI FOTOGRAFIA SIGNALECTICĂ

Serviciul fotografic judiciar, care a luat fiinţă datorită străduniilor lui Léon Renault, şi-a început activitatea în luna ianuarie 1874. În paginile anterioare am arătat discuţiile purtate în privinţa paternităţii primei fotografii judiciare. Dar despre un serviciu fotografic cu preocupări exclusiv judiciare nu se poate vorbi până în 1874[2]. Macé, contemporan cu evenimentul, ne-a lăsat o descriere amănunţită a acestuia.

„Prima direcţie a fost încredinţată lui Lombard, funcţionar de poliţie. Succesorii lui Léon Renault au perfecţionat acest serviciu, care a devenit cu timpul un auxiliar indispensabil al poliţiei. Trăsăturile criminalilor, prezenţi sau absenţi, planurile locurilor unde au fost comise crimele, feţele persoanelor transportate la morgă şi care sunt necunoscute – toate acestea reprezintă situaţii în care se apela la fotografie.

---

1 Acelaşi lucru îl susţin C. Suciu şi Şt. Zides în „*Fantastica simbioză*“, Ştiinţă şi Tehnică 1969 (septembrie), nr. 9, p. 49.
2 G. Macé, „*La Police parisienne*“, Charpentier, Paris, 1890, p. 82.

Atelierul de fotografie se găsea într-un corp al clădirii Palatului de justiție; operatorii luau repede imaginile fiecărui individ din față și din profil: în medie se făceau circa 40 de clișee duble zilnic și fiecare clișeu servea la obținerea a cel puțin patru probe.

Fotografia judiciară nu a ajuns la un grad mare de perfecțiune – afirmă cu sinceritate Macé și vom vedea mai departe contribuția în acest sens adusă de Bertillon – căci ea nu putea să redea în mod satisfăcător caracterul individului și, aproape întotdeauna, se ajungea la situații în care chiar operatorii, foarte grăbiți, erau aceia care confereau modelului lor – denaturându-l prin obiectiv cu focarul fix și lumină prost dispusă – o falsă expresie a fizionomiei. (...) Ce de probe plate, fără expresie, comentează Macé – fapt pe care avea să-l constate la rândul său și Bertillon – fără umbră, complet imperfecte sau grosolane, cum este aceea a falsului Campi, al cărui cap a devenit de nerecunoscut prin exagerarea trăsăturilor și a durității părților reliefate ale figurii. Arcadele, sprâncenele, nasul, bărbia micșorată au denaturat aspectul și forma capului, care, din oval, a devenit rotund."

Bertillon a fost primul care, sesizând toate aceste deficiențe, a căutat să le rezolve. Soluțiile date de el au făcut din fotografie cel mai important auxiliar al criminalisticii din zilele noastre. Adăugând fotografia la metoda portretului vorbit, el considera că fiecare fișă nu va avea decât de câștigat. Portretul vorbit nu poate fi utilizat decât de cei inițiați în interpretarea și folosirea lui, în timp ce fotografia este la îndemâna oricui.

Din momentul în care Bertillon s-a impus prin rezultatele metodei concepute de el, i-a fost încredințat, în urma cererii sale, și Serviciul fotografic judiciar. Inovațiile pe care Bertillon le-a adus și în acest domeniu sunt următoarele: executarea fotografiei signalectice și clasificarea fotografică.

Să le urmărim pe rând. Fotografia zisă artistică prezintă o serie de inconveniente grave, dintre care cel mai important este cel legat de retușare și de faptul că ea este făcută din față sau surprinde o rotire pe trei sferturi a subiectului. Dacă se urmărește recunoașterea unor semne particulare – negi, cicatrice, pete – clișeele nu trebuie retușate. Pentru ureche, fotografiile trebuie făcute din profil.

În anul 1912, grație experienței dobândite, Bertillon a adus îmbunătățiri fotografiei signalectice, reducându-i scara de la 1:7 la 1:5. Prin reducerea 1:5 centrul optic al obiectivului se află la 40 cm de placa sensibilă; or, această distanță este cea optimă pentru un ochi obișnuit, normal. În cazul acestor fotografii, asemănarea cu realitatea este cea mai mare, iar detaliile sunt mai bine surprinse.

În ceea ce privește clasificarea, Bertillon a împărțit cele 120 000 de portrete de condamnați, clasați alfabetic în arhivele cabinetului Prefecturii de poliție, în serii de indivizi cu aceleași talii. Aceste serii se subîmpărțeau în grupe

secundare, bazate pe lungimea picioarelor, culoarea ochilor, diametrele capului şi, reducând numărul fotografiilor, autorul ajungea metodic să reunească o sută de capete printre care recidivistul căutat putea să se afle.

Dar, să dăm cuvântul lui Bertillon: „Poliţia din Paris avea în acea vreme (1893) în jur de 120 000 de fotografii de răufăcători parizieni; când era adus un criminal, trebuia mai întâi să ne asigurăm că nu era un recidivist, cu alte cuvinte dacă el se găsea sau nu în fişierul cu criminali; i se cerea, natural, să-şi spună numele, apoi i se căuta fotografia; dacă era găsită, problema era elucidată, însă dacă nu se găsea sub acest nume, trebuia căutat dacă nu cumva se găsea sub un alt nume. Este subînţeles că nu pot fi verificate toate cele 120 000 de fotografii de fiecare dată când ne este adus un nou criminal din lumea subterană a Parisului. Se procedează deci metodic: înainte de toate se iau măsurile fiecărui individ, care vor permite stabilirea identităţii omului în cauză, în ipoteza unei noi întâlniri. Prin urmare, cele 120 000 de fotografii sunt împărţite în trei grupe, fiecare din aceste trei grupe în alte trei, şi aşa mai departe.

În primul rând, cele 120 000 de fotografii se împart în trei serii, de 40 000 fiecare, ţinând seama de lungimea capului, care este mare, mijlocie şi mică.

Fiecare din această serie cuprinde încă trei grupe de circa 13 300, bazate pe lărgimea capului, care poate fi mare, mică sau mijlocie, şi fiecare din acestea se subîmparte încă în trei grupe, în funcţie de degetul mijlociu, care este mare, mijlociu sau mic, fiecare grupă cu aproximativ 4 430 de fotografii. Cele trei lungimi diferite ale piciorului împart pe fiecare din aceste trei grupe încă în alte trei – în jur de 1 480 fotografii – care, prin lungimea antebraţului, se descompun în grupe de aproximativ 500; aceste din urmă grupe se împart, în sfârşit, în funcţie de înălţimea individului, în trei grupe de 170 de persoane.

Această ultimă grupă de 170 de indivizi nu se mai subîmparte metodic în altele, însă se descompune, după caz, în funcţie de culoarea ochilor, lungimea degetului mic, lungimea braţelor desfăcute, înălţimea pieptului, şi se obţin grupe de circa 10 fotografii, în care de fapt se caută omul în cauză.

Graţie acestui procedeu, găsirea unui suspect nu necesită mai mult de câteva minute[1].“

„Până în prezent – afirmau Bertillon şi Caubet – poliţia şi justiţia se învârteau într-un cerc vicios: se fotografia pentru a se descoperi numele unui recidivist, însă pentru a regăsi fotografia făcută mai înainte era nevoie să se aibă numele. Veritabila originalitate a noii metode constă în a servi drept bază la o clasificare, care să permită regăsirea fotografiei unui recidivist cu ajutorul semnalmentelor cifrate, cu condiţia însă ca acesta să fi fost «măsurat antropometric» în prealabil[2].“

---

1 A. Bertillon, „*Appendice sur la classification et l'identification anthropométriques*“, Paris, 1893.

2 A. Bertillon, „*Une application pratique de l'anthropométrie*“, Paris, 1881.

Document obiectiv și imparțial, și nu „portret" în sensul artistic sau chiar obișnuit al cuvântului, acest tip de fotografie trebuia să garanteze o constanță perfectă de prezentare ulterioară în vederea tuturor confruntărilor ce ar fi urmat și, în același timp, precizia și exactitatea trăsăturilor reprezentative: veritabilă fotografie științifică a individului în ansamblul lui.

Dar Bertillon nu s-a limitat numai la cele două aspecte de studiu al omului pe care le poate oferi fotografia și a inițiat un nou domeniu de aplicație: „fotografia geometrică".

Astăzi ne-am obișnuit, datorită filmelor și romanelor polițiste, cu prezența la fața locului comiterii unei crime, a unui furt sau accident, a celor care apar primii, începând cercetarea – fotografii. Dar în prea puține filme sau cărți se precizează, de fapt, la ce servesc în realitate aceste fotografii. Se știe cât este de importantă reconstituirea stării locurilor, așa cum erau ele la primele constatări, înainte de a se fi deranjat ceva: ridicarea în plan și fotografia sunt mijloacele primordiale de fixare a memoriei locului. Bertillon a combinat aceste două operații într-una singură – „fotografia metrică" – mai corect ar putea fi denumită însă „geometrică". Aparatul construit după indicațiile sale permite efectuarea acestui tip de fotografie grație unui număr de două cifre simple și fixe, care reprezintă: înălțimea dintre axa obiectivului și sol, în primul rând, iar în al doilea rând, distanța dintre centrul obiectivului și placă. Probele sunt copiate apoi pe foi ce au la margini cote indicând distanțele reale. În acest fel este ușor de regăsit, de exemplu, distanța care separă cadavrul de o mobilă oarecare sau ușă – toate elementele perspectivei fiind reperate și măsurate prin coordonatele geometrice.

Afacerea Hervagault sau falsul Ludovic al XVII-lea

În finalul prezentării primilor pași ai antropometriei aplicate de Bertillon la identificare, vom reda un caz care constituie un exemplu strălucit al acestei tehnici, vizând o situație neobișnuită, legată de istorie. Este vorba de studiul efectuat de P. Sainte-Claire Deville și care se referă la Hervagault, falsul Ludovic al XVII-lea[1].

„Pe la sfârșitul lunii mai 1798, un băiat cu apucături ce treceau drept bizare este arestat, fiind găsit vagabondând fără nici o hârtie de identitate, în împrejurimile localității Châlons-sur-Marne. Încarcerat la închisoarea din Châlons,

1 P. Sainte-Claire Deville, „*L'enquête historique et la recherche policière*", în *Revue internationale de criminalistique*, 1930, vol. V, nr. 3, p. 183.

a refuzat să-şi spună numele, pretinzând doar că ar avea 13 ani – 13 ani şi jumătate. Referitor la înfăţişarea sa, «fizicul său nu arată mai mult» – scria un funcţionar care l-a examinat. În cele din urmă băiatul şi-a dat o identitate care a trezit bănuieli prin insolitul ei: Ludovic-Antoine-Joseph-Frédéric Longueville!"

Dar, fapt surprinzător, nu era singurul care afirma acest lucru. Cum şi pentru ce oamenii din oraş credeau că au de-a face, sub acest nume de împrumut, cu Delfinul ce se presupunea că ar fi evadat din închisoarea Temple?

În ceea ce ne priveşte este interesant de cunoscut cum au procedat autorităţile la acea dată pentru a stabili adevărata identitate a tânărului.

La sfârşitul lui noiembrie 1798, un croitor din Saint-Lô, René Hervagault, îl revendică pe pseudo-Longueville ca fiind fiul său, dispărut din casa părintească încă din primăvara trecută. Acest băiat vagabondase şi mai înainte, datorită cărui fapt mai fusese închis timp de patru luni, din martie până în iulie, ale anului precedent (1797), în arestul din Bayeux. Puşi faţă în faţă, pseudo-Longueville este recunoscut ca fiind într-adevăr Jean-Marie Hervagault, fiul lui René Hervagault, născut la Saint-Lô, la data de 22 septembrie 1781, recunoaştere controlată de altfel prin verificarea scriptelor prilejuite de transferul de la Saint-Lô al arestatului şi prin confruntarea cu pretinsul tată. Tribunalul corecţional de la Châlons-sur-Marne l-a condamnat pe pseudo-Longueville la o lună închisoare pentru escrocherie.

Abia reîntors în oraşul natal, după ispăşirea pedepsei, a fost din nou (iulie, 1799) condamnat la doi ani închisoare pentru acelaşi delict, de această dată de Tribunalul din Vire.

Eliberat în august 1801, una din admiratoarele sale din Châlons, pe nume Saignes, l-a aşteptat la poarta închisorii şi l-a condus în Champagne, unde i-a oferit timp de doi ani o viaţă lipsită de griji. Ulterior, protectoarea s-a mutat la Vitry şi aici şi-a instalat o mică curte, unde personajul nostru primea omagiile, fără ca totuşi să-şi atribuie originea regală cu care îl gratificau fidelii săi.

Poliţia, care îl supraveghea îndeaproape, a intervenit şi l-a arestat din nou, sub acuzaţia de escrocherie şi recidivă. Condamnat definitiv la patru ani închisoare de Tribunalul criminal din Marna, a fost trimis să-şi efectueze pedeapsa le Bicêtre. Este eliberat în luna februarie 1806, cu o foaie de drum pentru Saint-Lô. Dar, cuprins de dorinţa irezistibilă de a călători[1], a fost din nou arestat, şi de astă dată este încorporat într-un

1 Această dorinţă stranie şi imperioasă de a pleca grabnic dintr-un loc, pentru a rătăci tot timpul (dromomanie), poartă denumirea de „sindromul Elpenor" – de la numele unuia dintre tovarăşii de peripeţii ai lui Ulise. Elpenor face parte dintre acei morţi care nu au fost îngropaţi şi ale căror suflete, potrivit poemului homeric, nu şi-au găsit locul în împărăţia lui Hades, rătăcind veşnic. Şi-a găsit moartea pe insula Ea a frumoasei vrăjitoare Circe. Într-o noapte, fiind beat, s-a suit pe acoperişul palatului ei, de unde a alunecat, frângându-şi gâtul.

batalion de artilerie colonială, la Belle-Isle. Încadrat ca tunar, în 1808, a fost îmbarcat pe vasul „Cybèle". În primăvara lui 1809 dezertează, dar nu se bucură mult timp de libertate, fiind arestat la Rouen și închis din nou la Bicêtre, unde, bolnav, moare la 8 mai 1812.

Trebuie să recunoaștem că argumentul acelora care au văzut în pseudo-Longueville pe fiul lui Ludovic al XVI-lea și al reginei Marie-Antoinette este tulburător. La arestarea sa la Châlons-sur-Marne în mai 1798, s-a apreciat că ar avea vârsta de 13 ani și s-a specificat că înfățișarea sa nu arată că ar avea mai mult. Dar 13 ani era vârsta pe care ar fi avut-o la acea dată Delfinul, născut la sfârșitul lui martie 1785. Jean-Marie Hervagault avea la aceeași dată mai mult de 16 ani și jumătate. Și se estimează, cu câteva aparențe de adevăr, că magistrații nu ar fi putut să se înșele astfel, încât să confunde un adolescent de aproape 17 ani cu un copil de 13. Și, dacă se adaugă mărturisirea celui în cauză, confruntarea cu pretinsul tată nu înseamnă mare lucru: Hervagault-tatăl este cel căruia Ludovic al XVII-lea i-a fost încredințat de salvatorii săi și el l-a ascuns, după cum era normal, sub numele fiului său. Pseudo-Longueville – Ludovic al XVII-lea revendică, nu mai puțin natural, această falsă identitate care i-ar fi permis să și-o ascundă pe cea veritabilă. Frauda este demonstrată prin însuși faptul că pseudo-Longueville ar fi trebuit să aibă 13 ani în primăvara lui 1798 și că Jean-Marie Hervagault, tot atunci, avea cu trei ani și jumătate mai mult; acesta din urmă nu putea deci să fie copilul de 13 ani despre care era vorba.

De fapt, orice răspuns se bazează pe întrebarea: pseudo-Longueville a avut realmente doar 13 ani atunci când această vârstă i s-a atribuit de autoritățile de la Marna prima oară?

S-ar putea ridica, pe bună dreptate, obiecția că este destul de dificil să evaluezi exact, doar pe baza aspectului exterior și a fizionomiei, vârsta unui adolescent. Fiecare știe, din propria sa experiență, că într-o clasă de școlari de la 16 la 17 ani există unii care arată aproape a bărbați și alții cărora nu li se dă nici măcar această vârstă.

Dar dacă se intenționează să se aprecieze vârsta printr-o simplă estimare a taliei? Aceeași experiență ne arată că, într-o clasă de liceu, printre elevii de aceeași vârstă unii au 1,75 m, iar alții 1,50 m și chiar mai puțin.

Magistrații din Châlons-sur-Marne n-ar fi putut să afirme cu atâta ușurință vârsta de 13 ani sau 13 ani și jumătate pentru arestatul necunoscut, pe care de altfel l-au și supus unui examen medical. Într-adevăr, în februarie 1799, administrația Departamentului Marna, sesizată că deținutul ar putea fi o fată deghizată, a cerut să i se stabilească sexul de către doi medici. Această probă dovedește că, dacă ar fi fost necesar, s-ar fi putut proceda la fel și pentru stabilirea vârstei. Or, nimic nu s-a întreprins în această direcție în momentul în care s-a afirmat că pseudo-Longueville nu ar avea decât 13 ani.

S-ar mai putea adăuga faptul că primul care a emis mandatul de arestare, judecătorul din cantonul Cernon, i-a atribuit la prima vedere 14-15 ani şi că numai după ce l-a auzit pe arestat că-şi spune vârsta de 13 ani şi jumătate, autorităţile din Châlons l-au gratificat cu 13 ani – vârstă care face obiectul tuturor controverselor.

Astfel de argumente sunt, fără îndoială, de natură să slăbească afirmaţiile celor care sunt partizanii ideii că pseudo-Longueville ar fi fost Ludovic al XVII-lea, însă nu conferă şi certitudine.

Din fericire pentru istorie, există multe dosare de arhivă care conţin în ele suficiente piese referitoare la această afacere. Pseudo-Longueville nu a dus o viaţă de vagabond şi nu a fost plimbat din închisoare în închisoare – menţionează P. Sainte-Claire Deville – fără să i se fi luat din timp în timp semnalmente exacte şi detaliate.

Şi printre semnalmentele pe care le posedă eroul afacerii se află mai multe care conţin indicaţii precise referitoare la talia şi data când a fost efectuată măsurătoarea. Astfel, se pot menţiona trei măsurători, luate la date îndepărtate unele de altele:

A. Măsurătoare făcută la arestul din Bayeux, în martie 1797: patru picioare, şase degete, adică 1,488 m.

B. Măsurătoare făcută la Châlons-sur-Marne, de către jandarmerie, la 14 noiembrie 1798: patru picioare, unsprezece degete, adică 1,597 m.

C. Măsurătoare făcută la arestul din Saint-Lô, la 21 iulie 1806: 1,640 m.

Să presupunem acum că s-ar atribui succesiv lui pseudo-Longueville, măsurat mai sus, cele două identităţi: a lui Ludovic al XVII-lea şi a lui Jean-Marie Hervagault, urmând să se opteze pentru una dintre ele.

Dacă el ar fi fost Ludovic al XVII-lea (născut în martie 1785):

La data măsurătorii A, ar fi avut 12 ani.

La data măsurătorii B, ar fi avut 13 ani şi opt luni.

La data măsurătorii C, ar fi avut 21 de ani şi 4 luni.

Dacă ar fi fost Jean-Marie Hervagault (născut în septembrie 1781), el ar fi avut la aceleaşi date:

16 ani şi jumătate.

17 ani şi două luni.

24 de ani şi zece luni.

Aceste date permit să se traseze graficul de creştere în înălţime a subiectului nostru (*vezi* fig. de la pag. 118) cu anii corespunzând fiecăreia dintre cele două ipoteze ce se cer verificate, considerând pe abscise vârstele şi pe ordonate înălţimile corespunzătoare. Pe graficul prezentat se trasează în L_A, L_B, L_C punctele corespunzătoare fiecărei măsurători A, B, C, în ipoteza în care pseudo-Longueville este Ludovic al XVII-lea, şi în H_A, H_B, H_C, punctele

corespunzătoare aceloraşi măsurători, însă în ideea că ar fi vorba despre Jean-Marie Hervagault.

Pentru a permite o mai bună demonstraţie, s-au trasat pe aceeaşi foaie, cu titlu de comparaţie:

– o curbă reprezentând variaţia medie a înălţimii în funcţie de vârstă, trasată după statistica Ministerului de Război (1919);

– curba variaţiei înălţimii unui tânăr prieten al lui Buffon, Gueneau de Montebeillard, pe care Buffon l-a calificat ca având o statură impunătoare şi pe care l-a măsurat personal şi cu regularitate la fiecare şase luni, începând de la naştere şi până la 17 ani şi şapte luni. Gueneau de Montebeillard atinsese în acel moment 1,868 m.

Se poate vedea pe figură că cele două puncte L_A şi L_B se plasează foarte exact pe curba înălţimii tânărului Gueneau de Montebeillard. Aceasta vrea să demonstreze că Ludovic al XVII-lea ar fi trebuit să fie foarte înalt pentru vârsta sa, căci la 12 şi la 13 ani el ar fi avut aceeaşi înălţime ca şi tânărul uriaş Gueneau de Montebeillard. Nu se poate concluziona din aceasta nici pro nici contra ipotezei că pseudo-Longueville ar fi una şi aceeaşi persoană cu Ludovic al XVII-lea, ştiind că nu se dispune de nici o măsurătoare a înălţimii micului Delfin. Dar, din aceste înălţimi relativ mari pentru cele două vârste luate în consideraţie, se poate conchide că dezvoltarea ulterioară a lui pseudo-Longueville – Ludovic al XVII-lea ar fi trebuit să conducă, la vârsta de de 21 de ani, la o înălţime analoagă celei a lui Gueneau de Montebeillard, într-un cuvânt la 1,87 sau 1,88 m. Or aceasta nu s-a produs, întrucât acelaşi pseudo-Longueville – Ludovic al XVII-lea, măsurat la o dată când ar fi avut puţin peste 21 de ani, la închisoarea din Saint-Lô, nu avea decât 1,64 m (L_C).

Pentru a continua cu orice preţ să menţinem această identitate, ar trebui să avem o nouă ipoteză, şi anume că Ludovic al XVII-lea ar fi putut avea, ca şi Gueneau de Montebeillard, o talie uriaşă, dar că pe la 14 ani ar fi încetat brusc să se mai dezvolte. Şi dacă acum ne-am referi la curba medie, aceea a Ministerului de Război, am vedea că această oprire bruscă a creşterii la vârsta de 13 ani şi jumătate – 14 ani ar fi cu totul anormală. În concluzie, curba Ministerului de Război este conformă cu altele la origine şi arată că, dacă creşterea anuală a înălţimii începe să înregistreze o uşoară scădere o dată cu vârsta de 14 ani, ea este încă foarte sensibilă până la 18 ani. Numai începând de la această vârstă se observă că ea scade cu câţiva milimetri pe an, pentru a rămâne apoi pe loc.

Situându-ne de partea ipotezei identităţii pseudo-Longueville = Ludovic al XVII-lea, ar însemna să admitem că Ludovic al XVII-lea era un individ mult diferit de normal, a cărui talie, relativ mare, ar fi încetat brusc să mai crească cu 3 ani şi jumătate – 4 ani înaintea perioadei în care la un om normal ea începe să scadă de la sine.

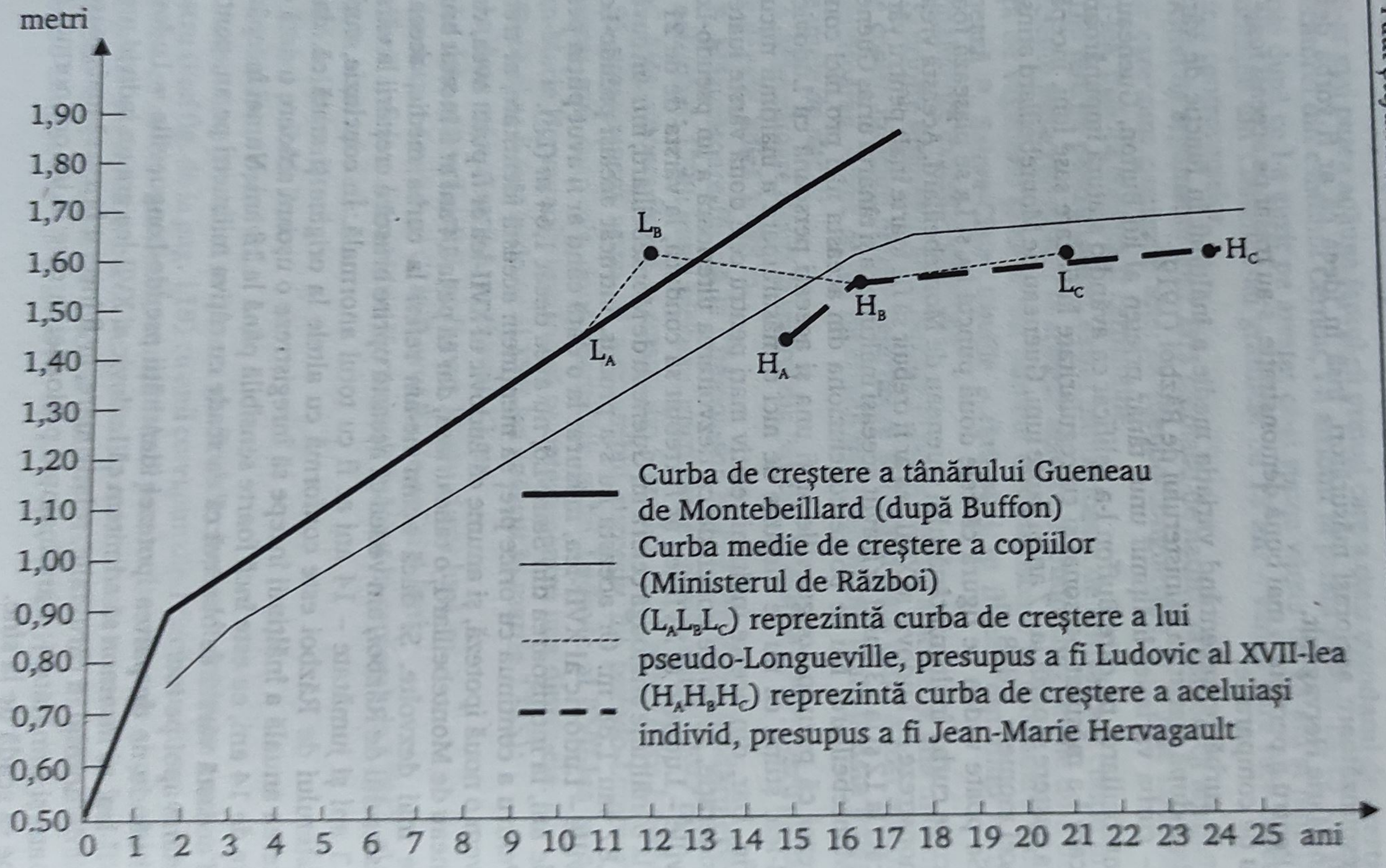
metri
1,90
1,80
1,70
1,60
1,50
1,40
1,30
1,20
1,10
1,00
0,90
0,80
0,70
0,60
0.50
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 ani
L_A
L_B
H_A
H_B
L_C
H_C
Curba de creştere a tânărului Gueneau de Montebeillard (după Buffon)
Curba medie de creştere a copiilor (Ministerul de Război)
($L_AL_BL_C$) reprezintă curba de creştere a lui pseudo-Longueville, presupus a fi Ludovic al XVII-lea
($H_AH_BH_C$) reprezintă curba de creştere a aceluiaşi individ, presupus a fi Jean-Marie Hervagault

Fără să mergem până într-acolo încât să afirmăm că o asemenea anomalie este absolut imposibil de întâlnit, se poate aprecia că ea este totuși extrem de rară. Și, dacă am vrea să susținem și mai departe ipoteza identității, s-ar vedea că trebuie să dovedim că Ludovic al XVII-lea era un fenomen în ceea ce privește creșterea sa în înălțime. Or aceasta este imposibil de dovedit.

Dacă, din contră, s-ar examina ce-a de-a doua ipoteză, și anume pseudo-Longueville identic cu Hervagault, nu am întâlni nici cea mai mică dificultate. Jean-Marie Hervagault, pentru că despre el este vorba acum, ar fi fost un băiat cu o înălțime puțin inferioară mediei, fără ca prin aceasta să fi fost totuși foarte mic pentru vârsta sa. La 17 ani și jumătate, nu-i lipseau decât 3 cm pentru a avea talia medie; după această vârstă, dezvoltarea medie a înălțimii sale până aproape de 25 de ani, figurată pe linia HBHC, a luat o alură cu totul paralelă celei medii. Cu el, legile normale ale dezvoltării fizice sunt respectate, ele fiind, din contră, puternic încălcate dacă am vrea să admitem că este vorba despre Ludovic al XVII-lea. S-ar putea obiecta că o oprire bruscă a dezvoltării ar fi putut fi determinată de o existență mizerabilă, prin lipsă de hrană și îngrijire. Dar în perioada în cauză, și anume din 1798 până în 1802, pseudo-Longueville a fost – atât în închisoarea de la Châlons, cât și în cele din Vire sau Vitry – obiectul celor mai devotate îngrijiri din partea partizanilor săi. Banii acestora îi asigurau – toate mărturiile sunt unanime asupra acestui fapt – tot confortul posibil și mesele cele mai alese și abundente, nesemnalându-se vreodată că ar fi fost bolnav.

Această analiză demonstrează deci că, admițând identitatea arestatului de la Châlons cu Ludovic al XVII-lea, ar trebui admisă o anomalie a dezvoltării fizice, astfel încât ea să echivaleze cu ceva imposibil. Această ipoteză trebuie deci respinsă, și trebuie admisă cea pe care însăși natura o dictează ca fiind normală!

Ar mai rămâne o singură ipoteză, admite profesorul Locard: dacă necunoscutul ar fi fost de sex feminin. De la 10 la 13 ani creșterea tinerelor fete este mult mai rapidă decât cea a băieților, pe care ele îi depășesc în înălțime. Încetinirea creșterii se produce și la acestea, dar mult mai devreme, pe la 14 ani; începând de la această vârstă ele nu mai cresc decât cu câțiva milimetri pe an, pentru a ajunge să aibă în cele din urmă o talie inferioară bărbaților. Deci, dacă pseudo-Longueville ar fi fost fată – or expertiza făcută la Châlons, când avea 13 ani, a constatat că era de sex masculin – nu s-ar fi găsit nici o diferență între măsurătorile succesive efectuate la vârstele de 12, 13 ani și opt luni și la 21 de ani și patru luni. Dar, admițând că totuși ar fi fost fată, atunci cade problema identității cu Ludovic al XVII-lea.

În ceea ce ne privește, ne exprimăm rezerva asupra concluziilor finale, care pot fi altele, dar nu din vina măsurătorilor și metodei antropometrice folosite, cu care suntem întru totul de acord.

O VICTORIE DE RĂSUNET

La începutul secolului trecut, teroriştii din numeroase ţări şi-au ales ca loc de întâlnire Parisul, devenit centrul din care încercau să-şi coordoneze activitatea lor subterană. Seria actelor teroriste avea să fie deschisă de atentatul căruia trebuia să-i cadă victimă Napoleon. Cu acest prilej a avut loc şi înjghebarea primei maşini infernale pe care o cunoaşte istoria.

Astfel, în 1800, când Napoleon Bonaparte era proconsul, refugiaţii francezi aflaţi pe pământul Angliei au pus la cale suprimarea lui. Sorţii au căzut pe trei conspiratori, care, sosiţi la Paris, au intrat în legătură cu prietenii lor, de la care au aflat deplasările pe care urma să le facă Napoleon.

Conform informaţiilor obţinute, în ziua de 24 decembrie a anului 1800, Napoleon urma să meargă la Operă.

Atentatorul, pentru a pregăti maşina infernală, se duse la un dogar, la care comandă un butoi ce semăna la exterior cu un butoi de saca, însă confecţionat din lemn de stejar, cu doagele foarte groase. După terminare, montă butoiul pe un căruţ cu două roate, ca cel al sacalelor obişnuite, îl umplu cu pulbere de puşcă neagră – singurul exploziv cunoscut pe atunci – şi-l armă, în dreptul gurii unde ar fi trebuit să aşeze canaua, cu un fitil de amnar, calculat ca lungime pentru timpul cât trebuia să ardă.

În ziua fixată, atentatorul cu maşina infernală astfel concepută se postă la întretăierea străzilor Malta şi Sainte-Nicaise, pe unde urma să treacă la o oră anumită Napoleon spre a se duce la Operă.

Când cortegiul apăru la distanţa convenabilă atentatorului, acesta aprinse fitilul, care, arzând, produse o explozie formidabilă, însă la câteva secunde după ce Napoleon trecuse prin locul respectiv. Puterea exploziei împrăştie ţăndările doagelor butoiului pe o mare suprafaţă şi omorî o duzină de oameni, rănind de 3-4 ori mai mulţi. Napoleon, graţie întârzierii exploziei, scăpă doar cu o puternică lovitură produsă de unda de explozie.

După Napoleon Bonaparte, un alt atentat de răsunet a fost îndreptat, în luna ianuarie 1858, tot la Paris, împotriva lui Napoleon al III-lea. Bomba, imaginată de teroristul Orsini, era mai complicată. Ea făcea parte din categoria maşinilor infernale care explodează imediat ce este aruncată şi vine în contact cu pământul, sau cu un corp dur. Orsini a luat o cutie de fontă, formată din două bucăţi care se prindeau una de alta prin înşurubare, alcătuind un corp compact. Pe fundul cutiei erau practicate mai multe orificii, în care urma să pună capsele detonatoare cu fulminat de mercur. Partea de jos a cutiei avea pereţii mai groşi, astfel încât, oricum ar fi fost aruncată, urma să cadă pe pământ cu partea cea mai grea, adică cu partea pe care erau fixate capsele. Cutia a fost umplută cu exploziv, iar în lăcaşuri au fost montate capsele.

Când Napoleon a ajuns la Operă – și am văzut că și în cazul precedent, ca și în cel al asasinării președintelui Carnot, Opera a fost aleasă ca loc de înfăptuire a atentatului – în timp ce cobora din trăsură, anarhiștii au aruncat patru bombe construite în acest mod. Dintre acestea, doar trei au făcut explozie, sute de schije fiind proiectate în toate părțile. Deși numărul acestora a fost destul de mare, efectul lor a fost redus, deoarece nu aveau mare putere de pătrundere din cauza pereților prea subțiri ai cutiei și, mai ales, a metalului din care era confecționată.

Șirul atentatelor continuă: la începutul lunii octombrie a anului 1882, la Lyon, o bombă încărcată cu dinamită și bucăți de fier și plumb face explozie în subsolul Teatrului „Bellecour", unde se afla Cafeneaua „Assommoir", un fel de cabaret deocheat, unde își dădeau întâlnire tot felul de indivizi din lumea interlopă, prostituate și susținători, alături de curioși care voiau să se inițieze în dedesubturile vieții de noapte. Au fost nouă răniți. Peste 24 de ore, o nouă explozie, pe Quai de la Vitriolerie, avea să devasteze fațada Biroului de recrutare.

Suntem în 11 martie, zece ani mai târziu, la Paris. Pe bulevardul Saint-Germain, la nr. 136, o clădire cu etaj în care locuiau numeroase familii este aproape distrusă de o violentă explozie. Se produce o panică de nedescris și la fața locului sunt aduse în grabă mai multe mașini de pompieri și de poliție. Ancheta, care la început fusese îndreptată pe o pistă falsă – se bănuise că este vorba de explozia unor gaze acumulate în subsolul clădirii, datorită scurgerii din conducta de alimentare – a dus în cele din urmă la identificarea resturilor unei bombe artizanale ce fusese așezată la etajul doi al imobilului.

Un atentat într-o casă de locuit putea să aibă două cauze: sau explozia se produsese din greșeală, în timp ce bomba era manevrată de cel care o confecționase, sau era îndreptată împotriva unuia dintre locatari.

Curând avea să se dovedească justețea celei de-a doua ipoteze. În imobil locuia președintele Tribunalului, Benoit, cel care cu un an în urmă judecase procesul unui grup de anarhiști ce acționau în capitala Franței. Exista de-acum un fir pe care agenții *Sûreté*-ului se grăbiră să-l urmeze. Dar numărul anarhiștilor care trăiau în Paris era foarte mare și o supraveghere strictă a lor era aproape imposibilă.

În acest timp opinia publică se dovedea a fi tot mai impacientată de teroarea ce amenința din umbră. Vestea, răspândită de ziare, cum că ar fi fost sustrase de la o exploatare minieră mari cantități de explozibil de către autori rămași neidentificați nu a făcut decât să crească tensiunea.

S-a apelat la vechea metodă a lui Vidocq: în mediul anarhiștilor au fost introduse iscoade. Primele informații obținute erau de-a dreptul neobișnuite: ele indicau pe profesorul Chaumartin de la Școala tehnică din foburgul Saint-Denis. Cunoscuților și vecinilor, profesorul Chaumartin le părea un om

obişnuit, timid şi rezervat, care nu ar fi fost în stare să facă nici cel mai mic rău cuiva. Era un burghez liniştit care nu deranja pe nimeni, au declarat unii; un tată de familie grijuliu şi atent, aveau să declare alţii. Şi totuşi... s-a aflat că întreţinea legături secrete cu anarhiştii! Dovezile erau incontestabile. Profesorul Chaumartin a fost arestat. Nu ştim ce dovezi i-au prezentat anchetatorii asupra vinovăţiei sale; cert este că rezistenţa sa a fost slabă şi a sfârşit prin a-şi recunoaşte vina: el era acela care imaginase planul atentatului asupra preşedintelui Tribunalului. Motivul? Chaumartin, în ciuda aparenţelor de cetăţean onest, era un aderent fervent al anarhismului. Nu voia altceva decât să răzbune pe unul dintre compatrioţii săi, care, cu puţin timp înainte fusese judecat şi condamnat de preşedintele Benoit. Dar dacă Chaumartin era autorul planului atentatului, cine îl executase? Răspunsul nu a întârziat: un oarecare Léger.

Poliţia se afla iarăşi pe un drum înfundat: datele pe care le furniza Chaumartin erau confuze şi sărace. Venit din provincie, Léger era un anarhist înfocat, visând distrugerea societăţii. S-au cerut noi detalii asupra înfăţişării lui Léger. În cele din urmă, s-a reuşit să se pună semnul egalităţii între Léger şi un oarecare Ravachol.

În mediul anarhiştilor, Ravachol avea ascendent şi se bucura de un mare respect; se ştia că este autorul sustragerii dinamitei de la mina din Soisy-sur-École. Când, în cele din urmă, i s-a aflat adresa – o cămăruţă pe Quai de la Marine – locuinţa era goală de mult. Dar cel puţin poliţiştilor li s-a oferit o satisfacţie: aici au găsit materialele folosite la fabricarea bombei. Urmărirea a continuat cu şi mai multă perseverenţă, mai ales că se dispunea acum de câteva semnalmente ale celui căutat: 1,60 m înălţime, slab, palid, poartă barbă. Este drept că acestea se potriveau multor oameni, fapt care a şi condus de altfel la multe situaţii neplăcute. În ciuda cercetărilor asidue, nici urmă de Ravachol. Întreaga poliţie a fost mobilizată şi o operaţie de anvergură a fost întreprinsă. Localurile şi hotelurile, ca şi orice ungher care ar fi putut să-l ascundă fură supuse unor cercetări şi supravegheri continue.

Prefectul poliţiei, Henri Lozet, şi-a dat seama că vechile metode folosite de poliţie nu mai sunt în măsură să facă faţă noilor probleme pe care le ridica criminalitatea, adaptată mai repede la progresele societăţii. Era perioada când Bertillon, în plină ascensiune, mergea din succes în succes, metoda sa dovedindu-şi eficacitatea.

Henri Lozet îl convoacă la cabinetul său pe Bertillon: Ravachol trebuie prins, neîntârziat şi cu orice preţ! Ce ar putea face el, Bertillon, pentru rezolvarea acestui caz?

Răspunsul acestuia a fost uimitor de simplu şi a fost un exemplu pentru multe generaţii de poliţişti:

— În primul rând, domnule prefect, va trebui să dispunem de semnalmentele exacte și amănunțite ale așa-zisului Ravachol; numai așa i se va putea da de urmă. Și, în al doilea rând, pe baza acestor semnalmente vom putea stabili cu precizie ceea ce a făcut până acum și, revenind la prima idee: antecedentele sale ne vor conduce la relațiile sale, modul de a se purta și unde s-ar putea ascunde.

Gânditor, Henri Lozet l-a aprobat întru totul pe Bertillon și cercetările poliției au fost canalizate conform sugestiilor acestuia.

Reconstituirea vieții duse până atunci de Ravachol a adus elemente noi. Prima descoperire a fost aceea a numelui: Ravachol, ca și Léger, erau nume de împrumut. Individul se numea Koenigstein și se născuse la 14 octombrie 1849 la Saint-Chaumond, în familia unui modest muncitor olandez. Și, așa cum prevăzuse Bertillon, munca polițiștilor a început să progreseze în mod vizibil. Anarhistul își contura tot mai mult chipul.

Koenigstein a dovedit încă din copilărie o fire deosebită de a altor băieți de vârsta sa: impulsiv și brutal, îi plăcea să chinuie animalele și să lovească pe cei mai slabi decât el, împrăștiind în jurul său teamă și antipatie. Se spune că a ridicat mâna până și asupra propriei sale mame, amenințând-o cu moartea. Ucenic la un vopsitor, nu se ținea de treabă, fiind în cele din urmă dat afară. Rămas fără lucru și nefiind atras de viața dusă în căminul părintesc, Koenigstein pășește pe drumul fărădelegilor. Avea 17 ani când a intrat într-o bandă de contrabandiști și s-a remarcat prin cruzime și străduința de a se face util îndeplinind cele mai abominabile însărcinări.

Poliția îl caută fiind acuzat de o faptă gravă. Urmele duceau la Koenigstein. Despre ce era vorba? La marginea localității Saint-Étienne, în noaptea de 14 mai 1891, un necunoscut profanase cavoul baroanei Roche-Tailler și îi luase defunctei bijuteriile cu care fusese îngropată.

La 19 iunie a aceluiași an, un bătrân care locuia singur este găsit sugrumat și jefuit de suma de 35 000 franci, pe care o strânsese ban cu ban în timpul întregii sale vieți. Koenigstein, care seara fusese zărit dând pe furiș târcoale căsuței bătrânului, este suspectat și arestat. În timp ce jandarmii îl conduceau la poliție, Koenigstein reușește să fugă. I se pierde urma, până când o nouă faptă îngrozitoare îi marchează prezența: la 27 iulie 1891, în Saint-Étienne, pe strada Roanne, două femei ce țineau o mică dugheană cu mărunțișuri sunt găsite asasinate și casa răvășită. Criminalul se folosise de un ciocan pentru a-și suprima victimele. Cât privește suma jefuită, aceasta a fost neînsemnată: 48 franci. Poliția îl consideră autor tot pe Koenigstein, dar acesta este de negăsit.

Acestea erau faptele ce constituiau un voluminos dosar cu privire la Léger-Ravachol-Koenigstein. Mai mult, în 1879, cu prilejul unei arestări pentru participare la furt, poliția din Saint-Étienne îi aplică măsurătoarea antro-

pometrică. Şi agenţii *Sûreté*-ului sunt acum în posesia acestor preţioase date. Ei le aduc la Paris şi i le prezintă lui Bertillon: Claudius-François Koenigstein, zis Ravachol: înălţimea: 1,663 m; lărgimea mâinilor, 1,760 m; circumferinţa pieptului: 0,887 m; diametrul sagital al craniului: 0,186 m; diametrul transversal al craniului: 0,162; lungimea piciorului stâng: 0, 279 m; degetul mare stâng: 0,122 m; urechea stângă: 0,098 m; culoarea irisului stâng: galben către verde; cicatrice la mâna stângă.

Datele pe care le avea sub ochi Bertillon i-au permis câteva reflecţii: conform instrucţiunilor, metoda sa fusese aplicată, dar din nefericire nu aşa cum o cereau acestea. Totuşi, decât nimic, existau de bine de rău nişte date certe şi acestea erau suficiente pentru a fi folosite la urmărirea şi identificarea lui Léger-Ravachol, anarhistul. Dacă l-ar avea în mână, probarea că este una şi aceeaşi persoană cu Koenigstein, autorul atâtor fărădelegi, nu ar fi constituit nici o problemă.

Datele privind descrierea lui Ravachol au fost trimise tuturor ziarelor din Paris şi provincie, iar la 26 martie acestea erau tipărite cu caractere groase pe prima pagină, fiind la îndemâna cititorilor. Drept răspuns, a doua zi la ora 8 explodă o nouă bombă, într-un alt imobil situat pe strada Clichy la numărul 39. Dintre locatari, fusese desigur vizat procurorul republicii, Bulot, participant la un proces intentat unor terorişti. Din fericire, atentatul nu s-a soldat cu victime, ci doar cu răniţi; în schimb, panica a fost imensă.

Îndrăzneala lui Ravachol începuse să depăşească orice limită. (Se povesteşte chiar că ar fi dat un interviu unui ziarist, cu care prilej şi-a expus obiectivele urmărite.) Desigur – gândea prefectul – orice s-ar spune, Ravachol nu a acţionat singur, ci a avut numeroşi complici, numai în felul acesta a reuşit să scape de urmărire atâta timp.

Contrar aşteptărilor poliţiei, care cerceta cu amănunţime cartierele mărginaşe şi micile hoteluri de tranzit din preajma gărilor, Ravachol, mai ingenios, găsise cu cale să se ascundă chiar sub nasul poliţiei, ducându-şi viaţa în plin centrul Parisului.

30 martie. Pe bulevardul Magenta, alături de marile restaurante, se strecurase un local mai modest: „Very“. Aici se întâlneau obişnuiţii cartierului la o supă de ceapă şi un pahar de Beaujolais, vinul preferat al multor francezi din clasa de mijloc. Era ora prânzului şi aproape toate mesele erau ocupate. La peretele opus străzii, la masa din colţ, ocupanţii, patru la număr, terminaseră de mâncat şi acum se înjghebase o discuţie aprinsă. La un semn al unuia dintre cei patru, Lerot – ajutor de chelner – se grăbi să ia comanda a încă unei sticle de vin. În timp ce ştergea masa cu şorţul, fără să vrea auzi o frântură din discuţia comesenilor. De fapt, vorbea mai mult unul dintre aceştia, un bărbat slăbuţ, cam la 30 de ani, care avea o cicatrice la mâna stângă. În peroraţia sa era vorba de băgat frica în judecători: „...când cei care ne pot condamna nu vor mai exista, va veni rândul financiarilor şi al politicienilor...“

Lerot se duse la stăpânul său și îi spuse cele auzite. Fără să piardă o clipă, deși nici prin cap nu-i trecea că putea fi vorba de fugarul căutat în tot Parisul, anunță comisariatul de poliție. Dresch, comisar de poliție, însoțit de patru agenți de stradă, se grăbi la fața locului. Când să intre pe ușă, se izbiră nas în nas cu clientul misterios. În spatele acestuia, Lerot le făcu semn, arătând spre individul care tocmai ieșea. Necunoscutul, surprins pe moment, își reveni cu repeziciune și scoase din buzunar un revolver, încercând să deschidă focul asupra polițiștilor. Se iscă o busculadă și, în cele din urmă, necunoscutul a fost imobilizat și condus la arondismentul de poliție.

Bertillon, convocat de urgență, se prezentă pentru a-i face măsurătorile antropometrice și a-l fotografia. Rezultatele, comparate cu cele ale lui Ravachol, erau concludente pentru Bertillon: în fața sa se afla una și aceeași persoană: Claudius-François Koenigstein, zis Ravachol, zis Léger, hoț, asasin, profanator de morminte și terorist.

Senzaționala descoperire a fost reluată de toate ziarele și publicul răsuflă ușurat, „asasinul numărul unu" aflându-se de-acum îndărătul gratiilor. Și succesul se datora unui singur om și metodei sale!

Bertillonajul – cum avea să fie numită mai târziu metoda de către Lacassagne – își cucerise în sfârșit consacrarea și oamenii de știință din metropolele lumii începură să se intereseze de el.

4. DESENUL VEȘNIC SAU SEMNĂTURA DEPUSĂ FĂRĂ VOIE

Lunga istorie a dactiloscopiei • Niște urme de degete... • Necazurile unui funcționar din colonii • Amprentele sunt folosite la identificarea făptașilor • Punctul de atracție al expoziției internaționale din 1884 • Scotland Yard-ul și amprentele digitale • O crimă pe plantație • „Copiii mei!... El mi-a ucis copiii!...“ • Bertillon părăsește scena • Se pot falsifica amprentele? • Amprentele nu se schimbă • Sugrumătorul femeilor • Dactiloscopia în era calculatorului • Amprentele în literatura polițistă • Succint calendar al dactiloscopiei. Microfișier bibliografic

LUNGA ISTORIE A DACTILOSCOPIEI

Dactiloscopia este rezultatul străduințelor a numeroși oameni de știință, iar cei care încearcă s-o atribuie unui singur autor greșesc. Un alt fapt caracteristic îl constituie momentul consacrării ei, care coincide aproximativ cu cel al creării metodei antropometrice de către Bertillon. Coincidența nu trebuie să ne mire, căci este știut că în lumea întreagă oamenii de știință făceau eforturi tot mai susținute pentru punerea la punct a unor metode eficiente de identificare. Întâmplarea a făcut ca Bertillon s-o ia înainte, dar, după cum vom vedea, victoria sa va fi efemeră și către sfârșitul vieții va asista, neputincios, la înlocuirea metodei antropometrice cu dactiloscopia.

În capitolul de față ne-am propus să-l purtăm pe cititor prin meandrele dactiloscopiei. Istoria ei constituie poate unul dintre cele mai grăitoare exemple ale străduinței depuse de mai mulți cercetători, din diverse colțuri ale lumii, adesea fără ca vreunul să știe de realizările celorlalți. Se verifică încă o dată faptul că, în momentul în care o idee prinde să încolțească în mintea unui om de știință, acesta nu constituie un fenomen izolat, ci se regăsește concomitent – este drept, poate în stadii diferite – printre preocupările mai multor cercetători.

Iar marele motor al ideii îl constituie nevoia, aceasta fiind cea care dictează progresul științei, indiferent despre ce tărâm este vorba.

*

În activitatea noastră zilnică ne servim de mâini pentru îndeplinirea celor mai diverse activități: deschidem o ușă, ducem la gură o cană cu cafea sau un pahar cu apă, și multe altele. Pare incredibil, dar ori de câte ori atingem cu degetele un obiect, mai ales dacă acesta are o suprafață netedă și dură, trecerea noastră este marcată prin lăsarea unei urme invizibile. Este o „semnătură" pe care o depunem fără să ne dăm seama și care este proprie fiecăruia dintre noi. Căci, așa cum două semnături nu sunt la fel, tot așa și două urme lăsate de degetele noastre nu se regăsesc, practic, în mod identic la doi oameni.

Domeniul dactiloscopiei este la îndemâna fiecăruia dintre noi și abordarea lui nu necesită mijloace costisitoare și condiții speciale – din contră. Vă invităm să faceți o experiență pentru că, această lume a urmelor pe care le împrăștiem în jurul nostru fără să vrem, să devină vizibilă și, totodată, pentru a înțelege prin descifrare, tainele ei. Luați, de pildă, o foaie de hârtie albă: apăsați-vă palma pe ea și apoi presărați deasupra puțin negru de fum sau cărbune vegetal, depinde de ce aveți la îndemână, după care scuturați ușor praful, îndepărtându-l. Pe hârtie vor apărea un număr mare de linii ce formează palma și degetele: aveți în fața ochilor amprenta dumneavoastră, și numai a dumneavoastră!

Să ne înarmăm cu o lupă și să examinăm aceste linii. Ele formează curbe cu forme dintre cele mai diferite. De-a lungul crestelor epidermice sunt dispuse orificiile glandelor sudoripare.

Liniile prezintă trei caracteristici demne de remarcat: în primul rând, ele rămân neschimbate în tot cursul vieții, de la naștere până în clipa morții; apariția lor se face aproximativ în cea de-a șasea lună a vieții intrauterine a fătului și copilul le are deja în momentul când vine pe lume; pe măsură ce individul se dezvoltă, mâna, la rândul ei, se mărește, liniile se subțiază și se îndepărtează, fără să-și modifice însă configurația. Astfel, nu există nici o diferență între amprenta luată, de exmplu, la naștere, și aceea luată la 5 ani, apoi la 21 de ani, la 50 sau la 75 de ani. Chiar dacă am compara clișeele mărite ale fotografiilor succesive, tot nu am constata modificări. Hershell, despre care vom vorbi mai târziu, și-a luat propriile amprente timp de peste 20 de ani în intervalul 1860-1888, dar nu a găsit nici un detaliu care să se fi modificat.

Dacă amprentele digitale nu se modifică în decursul vieții, tot așa ele nu pot fi schimbate dacă se acționează asupra lor. De asemenea – fapt deosebit de important, pe care se bazează dactiloscopia – nu există pe glob doi oameni care să prezinte amprente identice. Sunt aspecte asupra cărora vom reveni, necesitând o examinare mai amănunțită.

Dar cine a descoperit primul amprentele digitale? Se poate spune, pe drept cuvânt, că descoperirea aparţine primilor oameni. Locuitorii cavernelor îşi ornau pereţii grotelor cu desene reprezentând animale şi oameni. În mijlocul acestor desene, exploratorii au întâlnit adeseori reprezentări ale mâinii omeneşti. În roşu sau în negru, ca în celebrele grote din Altamira, aceste mâini păstrau esenţialul, fiind stilizate cu mult meşteşug, astfel încât păreau creaţia unui pictor modern. Autorul a găsit, probabil, în adâncurile pământului, o vână de minereu de oxid roşu de fier. Instinctul sau poate cine ştie ce imbold necunoscut l-a făcut să-şi cufunde mâna în el şi apoi s-o aplice pe pereţi, la lumina unei torţe de răşină: a fost prima semnătură ancestrală sau... prima operă de artă! În grota din Gargas, descoperită de Regnault şi descrisă de Cartailhac şi Breuil, palma era aplicată pe peretele umed, iar un praf negru (praf de cărbune) şi altul roşu (oxid roşu de fier) fuseseră probabil aruncate împrejurul palmei şi al degetelor desfăcute, reliefându-le conturul. Dar, ceea ce avea să frapeze la prima vedere pe arheologi a fost frecvenţa mare a aplicării uneia dintre mâini, şi anume mâna stângă: 89 la sută din cazuri. De aici s-au tras unele concluzii: în mâna dreaptă oamenii ţineau torţa – o creangă aprinsă – şi pe cea stângă o aplicau pe perete: erau deci dreptaci.

Garrick-Mallery a descoperit, în anul 1892, pe rocile din Kejimkoojik (Canada), o mână gravată pe care se vedeau detaliate liniile papilare[1]. În 1832, cu prilejul săpăturilor practicate într-un *tumulus* din insula Morhiban, a fost scos la lumina zilei un coridor subteran, lung de 13 metri, alcătuit din două şiruri de menhiri, reuniţi la partea superioară cu dale orizontale. 23 de lespezi verticale aveau pe ele desene formate din linii curbe, pe care Alexandre Bertrand le-a asemuit cu amprentele. Ipoteza acestuia a fost întărită de studiul lui Stockis (1920), care a relevat că petroglifele bretone reprezintă, de fapt, o colecţie de desene papilare omeneşti ale degetelor şi palmelor. Pentru a-şi demonstra punctul de vedere, Stockis a aşezat desenele din Morhiban, alături de diverse amprente luate din colecţia sa. Asemănarea nu putea fi contestată. Dar faptul surprinzător şi care denotă gradul de observaţie al pictorului preistoric îl constituie grija acestuia de a reprezenta terminaţiile liniilor şi bifurcaţiile, atât de caracteristice crestelor, ceea ce constituie puncte de reper pentru expertul zilelor noastre.

S-au căutat explicaţii ale acestor desene şi unii le-au atribuit chiar o semnificaţie religioasă: exces de imaginaţie sau, poate, adevăr... Enigma nu a fost încă rezolvată.

Să trecem mai departe: oamenii din neolitic au învăţat să modeleze argila din care îşi confecţionau vase şi figurine. În timpul operaţiei, liniile palmelor

1 E. Stockis, *„Le dessin papilaire digital dans l'art préhistorique"*, în *Revue anthropologique*, 1920, p. 18 şi *L'Anthropologie*, 1921, p. 81.

se imprimau în pasta moale și semnăturile olarilor – după uscarea la soare și coacerea în cuptor – au supraviețuit mileniilor.

Descoperirea liniilor papilare pe ceramica japoneză preistorică l-a determinat pe Faulds să se dedice dactiloscopiei. Sir Galton, unul dintre pionierii acestei științe, a descoperit amprente pe olane din vremea romanilor, iar Turner, pe sculpturi; Haidcook – pe cărămizi asiriene aparținând dinastiei Sargon; Squier și David – pe cărămizi nearse găsite în lăcașurile funerare mexicane, datând de mai multe mii de ani[1-3].

Olarii din neolitic au privit pentru moment surprinși amprentele pe care mâinile lor le lăsau în lutul moale și poate că în ipoteza lui Franchet există un sâmbure de adevăr, atunci când acesta crede că gravura decorativă s-a născut la acești olari primitivi o dată cu amprentele pe care le lăsau degetele lor pe pământul frământat...

Indiferent care au fost primele imagini – mâini aplicate pe pereții grotelor sau în argila vaselor și figurinelor – este cert că oamenii din neolitic au fost într-un anume fel pionierii dactiloscopiei[4].

Gravurile de piatră din Kejimkoojik și din Gavr'Inis sunt primele reproduceri ale amprentelor – unele schematice și grosiere, altele dând însă dovadă de știința detaliului și mult simț artistic.

Niște urme de degete...

Fapt cu totul inexplicabil, o dată cu scurgerea anilor, amprentele digitale au fost uitate de popoarele din țările Europei, ceea ce nu se poate spune despre cele din Orient. Astfel, în februarie 1925, s-a descoperit printre ruinele cetății Ur un zid datând de aproximativ 2 800 de ani. Pe acesta au fost găsite întipărite adânc în argila cărămizilor urmele a două amprente digitale. După unele ipoteze, se pare că avem de-a face cu cele mai vechi amprente cunoscute a fi folosite ca semn de identitate.

Și totuși, s-a descoperit faptul că cea mai mare extindere a folosirii amprentelor digitale a fost cunoscută în Extremul Orient – în China și Japonia. În secolul al VII-lea, legile lui Yung-hwui recomandau chinezilor care nu știau să scrie, să aplice amprenta degetului mare în josul actelor de divorț. Același

---

1 E. Stockis „*Le dessin papilaire digitale dans l'art préhistorique*", în *Revue anthropologique*, 1920, p. 18 și *L'Anthropologie*, 1921, p. 81.
2 A. Morlet, „*Empreintes de mains néolithiques*", în *Presse médicale*, 1927 (16 februarie), p. 17.
3 F. Galton, „*Finger-prints*", MacMillan, Londra, 1892.
4 Privită sub aspect empiric.

lucru îl regăsim mai târziu – către anul 1160 – menţionat într-unul din romanele populare, şi anume în „*Schwui-hu-Chuen*“, în care operaţia luării amprentelor celor cinci degete ale mâinii purta numele de „*Shan-mu-yng*“. Episodul este descris astfel: „Si Li-chung, după ce secretarul său a scris ce-i dictase, a pus semnul său şi şi-a imprimat semnele mâinii.“ Şi mai departe, într-un alt capitol, în care se relatează prinderea a două femei ce se făcuseră vinovate de asasinat, se arată că acestea au fost obligate să-şi moaie degetele în cerneală şi apoi să le apese pe hârtie.

Din cele mai vechi timpuri, apăsarea degetului mare pe un sigiliu de ceară sau lac moale a servit în Cambodgia şi Vietnam pentru confirmarea autenticităţii unui act[1].

În Japonia, legea stipula că, în cazul divorţului, soţul trebuie să-i dea femeii un document în care să se menţioneze datorită căreia dintre cele „şapte vinovăţii capitale“ (nesupunere, sterilitate, necinste, gelozie, bolnavă de lepră, vorbăreaţă sau hoaţă) era trimisă în faţa judecătorului. Documentul trebuia să fie scris de mâna soţului, însă în cazul în care acesta era neştiutor de carte el trebuia „să-şi pună degetul“.

Ploos-Bartel, în cartea sa „*Das Weib*“ (vol. II, p. 542), arată că în vechea Chină contractele ce se încheiau între părţi erau semnate cu amprenta mâinii şi a piciorului drept, muiate în cerneală.

În Coreea, Cooyer semnalează utilizarea încă înainte de anul 1 000 a amprentelor digitale. Folosirea acestora în loc de semnătură era extrem de răspândită şi s-a încetăţenit atât de mult, încât s-au găsit numeroase acte semnate cu amprentele digitale. S-a discutat foarte mult în jurul următoarei întrebări: până la ce grad era cunoscută dactiloscopia la aceste popoare? Vucetici şi Locard, de pildă, sunt de părere că imprimarea amprentelor avea un caracter mistic, şi anume de a încorpora în act o părticică din cel care l-a făcut. Spre deosebire de aceştia, Robert Heindl, în urma studiilor pe care le-a întreprins, considera că amprentele digitale erau cunoscute şi studiate de chinezi încă de pe la anul 650.

În manuscrisele găsite, chiromanţii chinezi din secolul al XII-lea distingeau două tipuri de semne digitale: „*lo*“ sau verticilul şi „*ki*“, bucla.

Fapt cu totul ieşit din comun, în acest timp, în Europa nu se semnalează decât un singur caz, relatat de Locard şi Byron. La Ospiciul „Alise Sainte-Reine“ se păstrează un sigiliu cu amprenta digitală aparţinând lui Ludovic al XIV-lea, aplicată pe un document care relata vizita suveranului la acest stabiliment.

În acest context, merită să fie menţionate vechile zapise româneşti din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, în care semnăturile se făceau prin punerea degetului. „Este evident – opinează Suciu şi Zaides – că atât la noi,

1 Ed. Locard, „*L'identification des récidivistes*“, Librairie Maloine, Paris, 1909, p. 159.

cât și în alte părți ale lumii, toate aceste impresii digitale nu erau făcute numai în vederea identificării persoanelor respective. Și destui autori tind să înțeleagă așa ceva. Alții însă – nu puțini la număr – consideră gestul ca un fel de jurământ, atribuindu-i deci un conținut mistic. Oricum ar fi, cert este că de aici a purces procesul nașterii dactiloscopiei[1]."

Începuturile unui studiu științific al amprèntelor este atribuit în Europa lui Marcello Malpighi, anatomist renumit din secolul al XVII-lea, care a folosit în cercetările sale microscopul. Prima mențiune referitoare la subiectul nostru o găsim într-o scrisoare din anul 1686, adresată lui Jacobum Ruffus, în care Malpighi descrie desenele papilare și orificiile glandelor sudoripare.

Cercetările lui Malpighi au suscitat interesul și, după el, numeroși anatomiști au început să cerceteze crestele papilare. Heindl, într-o lucrare în care se ocupă de acești precursori mai apropiați ai dactiloscopiei științifice, îi enumeră pe câțiva. De exemplu, în 1747, Christian Jacob Hintze și-a susținut teza de doctorat intitulată „*Examen anatomicum papillarum cutis tactui inserientium*", pe care a publicat-o la Göttingen în anul 1751, în care trata descrierea crestelor papilare și a liniilor mâinii.

Dar atât el, cât și B. S. Albinus (1764), care reia subiectul, nu merg cu investigațiile mai departe. Un progres este realizat în 1812 de către Prosaska din Viena, care descrie structura liniilor papilare. În aceeași epocă, Johan Friederich Schröter din Leipzig realizează, după imaginile văzute la microscop, o serie de planșe ale crestelor papilare, descriind bifurcațiile și porii.

Dar, în toate aceste lucrări, începând cu cele ale lui Malpighi și terminând cu cele ale lui Schröter, studiul caracteristicilor digitale și palmare a avut un caracter exclusiv anatomic, el fiind îndreptat asupra structurii papilelor, și nu asupra morfologiei desenelor papilare.

Dacă Malpighi a fost inițiatorul primelor studii științifice asupra dactiloscopiei, Purkyně este considerat în unanimitate părintele acestei științe.

> Jan Evangelista Purkyně s-a născut în 1787 la Leitmeritz, în Boemia. Aparținând congregației piariștilor, el a studiat mai întâi filosofia, dar, simțindu-se atras de medicină, urmează și această facultate, terminând-o în anul 1819. Grație pregătirii sale strălucite, este remarcat și numit profesor de anatomie și fiziologie la Facultatea din Praga, una dintre cele mai renumite la vremea aceea în Europa. Patru ani mai târziu, pleacă la Breslau, unde predă anatomia și patologia. Aici, la 22 decembrie 1823, își susține teza de doctorat în limba latină, lucrare în care face o analiză minuțioasă a liniilor mâinii și picioarelor. Aceasta a fost prima lucrare în care au fost descrise și clasificate desenele digitale. Mai târziu, Purkyně revine la Praga și întemeiază revista cehă „*Ziwa*". Publică un mare număr

1 C. Suciu și St. Zaides, „*Amprenta – o semnătură depusă fără voie*", în *Știință și Tehnică*, 1969, nr. 11 (noiembrie), p. 36.

de articole privind anatomia animalelor, cât şi din domeniul botanicii. Moare în 1869, din păcate fără să-şi mai fi reluat lucrările începute în 1823 asupra dactiloscopiei[1].

De fapt, Purkyně, deşi a studiat liniile degetelor şi a clasificat desenele observate în nouă categorii, nu s-a preocupat câtuşi de puţin de valoarea pe care acestea ar fi putut-o prezenta sub aspectul identificării. Descoperirea lui Purkyně a trecut neobservată pentru contemporanii săi. El a revenit în actualitate mult mai târziu, când diverşi autori au început să se preocupe de condiţiile în care a avut loc evoluţia dactiloscopiei.

La rândul lor, Huschke (în 1845) şi Kölliker (în 1852) efectuează şi publică studii aupra desenelor papilare, dar fără să le acorde o altă importanţă decât cea pur anatomică.

La fel procedează, în 1856, şi Herman Welcher – profesor de antropologie la Universitatea din Halle.

NECAZURILE UNUI FUNCŢIONAR DIN COLONII

Spre deosebire de toţi oamenii de ştiinţă pe care i-am menţionat şi care, prin natura profesiei lor, erau mai mult sau mai puţin implicaţi în studierea desenelor papilare sub aspect anatomic, au existat totuşi şi observatori mult mai fini, care nu aveau vreo tangenţă cu medicina. Şi aşa începe marea aventură a dactiloscopiei.

Primul a fost William James Hershell, administrator-şef al districtului Hooghly din Bengal. Împins de natura serviciului său şi poate inspirat din obiceiurile localnicilor, a cerut prin 1858 unui indian cu numele de Rajydar Konai, de la care urma să cumpere materiale de construcţie necesare executării unei şosele, ca în josul contractului să-şi apese mâna dreaptă, după ce mai înainte şi-o va muia în cerneală.

La început, lui Hershell nu i-a trecut prin cap să-i acorde acestui gest o altă importanţă decât aceea de a impresiona pe furnizorul său. Hershell se simţea hărţuit de multiplele probleme ridicate zilnic de serviciul său. Deşi tânăr – nici nu împlinise patruzeci de ani – munca în colonii îl epuizase din punct de vedere fizic. Suferea de o infecţie amibiană, care îi provoca dese accese de febră. Îşi ascundea paloarea feţei cu o barbă rară, iar obrajii plini de riduri îi confereau un aer de bătrân. Ochii erau duşi în fundul capului, iar vocea abia se făcea auzită. Într-adevăr, Hershell era grav bolnav şi numai o voinţă de fier i-a permis să atingă vârsta de 76 de ani[2].

---

1 Ed. Locard, „*Traité de criminalistique*“, vol. I, Desvigne, Lyon, 1931, p. 19-20.
2 S-a născut în Anglia, în 1831, şi a murit la Littlemore-Oxfordshire, în 1907.

Când a procedat astfel, după cum avea să recunoască el însuși mai târziu, nu s-a gândit la altceva decât să profite de ideea mistică de care hindușii erau convinși, ca și chinezii, și anume că o urmă a corpului lor lăsată pe un act constituie un angajament mult mai puternic decât o semnătură. Spiritului de observație al tânărului funcționar colonial nu-i scăpase faptul că, pe când era secretar la Hooghly, negustorii chinezi care invadaseră Bengalul își apăsau deseori degetul gros pe un contract pentru a-i conferi valabilitate. Mai mult, aflase că acesta nu era un gest singular: de exemplu, în China, era obiceiul ca atestarea unui act de divorț să se facă de către bărbat prin amprenta mâinii sale, iar la internarea în cămine a copiilor găsiți abandonați, de asemenea se luau amprentele.

Hershell a procedat la început în mod mecanic, dar semnificația gestului său nu a încetat să îl preocupe. Spirit iscoditor, a privit mai îndeaproape amprentele și a văzut că liniile pe care degetele le lăsau pe obiectele cu care veneau în contact constituiau un soi de desen ciudat: formau bucle, spirale, arcuri, și se bifurcau. Gânditor, a început a răsfoiască dosarul cu actele pe care furnizorii săi semnaseră cu... degetul muiat în cerneală. A căutat să găsească două amprente la fel, dar nu a fost posibil! Și atunci, pentru a se convinge, a procedat metodic. Timp de 19 ani a colecționat amprente și în dosarele sale s-au îngrămădit mii de impresii digitale. (Având firi înrudite, a procedat întocmai ca și Bertillon, care strânsese cu tenacitate mii de măsurători antropometrice.) Și, lucru incredibil, nu existau două la fel!

Dar să nu credeți că Hershell nu avea o problemă care-i provoca o mare bătaie de cap și că toate cercetările le făcea din pură plictiseală. Printre obligațiile care îi reveneau era și aceea de a face plata pensiilor soldaților indieni. Dar, de la început s-a izbit de mari dificultăți. Fețele acestora se asemănau într-atât, încât era imposibil să-i deosebești; mai mult, nici culoarea ochilor sau a părului nu-i putea veni în ajutor. Cât privește scrisul, majoritatea erau analfabeți, iar numele, după modul cum se pronunța, apărea unui european imposibil de diferențiat. Situația în care se găseau autoritățile britanice nu a scăpat neobservată solicitanților și un mare număr de impostori încasau bani ce nu li se cuveneau. Hershell s-a gândit ca în loc de semnătură, în momentul plății, să le ceară să-și aplice degetul muiat în cerneală. În felul acesta, a conchis el, era exclusă orice posibilitate de înșelătorie. Și viitorul avea să-i confirme justețea teoriei sale.

Hershell cunoștea de-acum amprentele și era în măsură să distingă una străină de cele ale titularilor înscriși în registrele sale. Din propria-i experiență și fără să apeleze la cunoștințele altora – de altfel nici nu avea la cine – Hershell observase că la om, o dată cu înaintarea în vârstă, deși trăsăturile și corpul sufereau transformări importante datorită bătrâneții și bolilor, liniile degetelor rămâneau neschimbate. Din momentul în care a introdus sistemul „semnării“ cu degetul în registrul de pensii, nu au mai existat tentative de escrocherie!

Încurajat de aceste prime rezultate, s-a gândit să le extindă. Într-una din închisorile ce se afla pe raza districtului său, a dat ordin ca fiecare deţinut, alături de nume, să-şi depună şi amprentele mâinilor. Şi de această dată, succesul nu s-a lăsat mult aşteptat. Ca prin minune a început să domnească ordinea acolo unde, până atunci, erau închişi nevinovaţi în locul răufăcătorilor sau recidiviştii nu puteau fi identificaţi.

Şi, întocmai ca Bertillon, Hershell s-a gândit să extindă aplicaţiile descoperirii sale. Era văzut petrecându-şi după-amiezele pe terasa *bungalow*-ului în care se afla cantina ofiţerilor din Junipur. Singur, retras într-un colţ, şedea la o masă pe care zăceau în neorânduială maldăre de foi de hârtie având pe ele nişte semne ciudate: amprentele tuturor acelora cu care Hershell venise în contact. Înarmat cu o lupă, le examina una câte una şi era atât de absorbit de operaţia pe care o întreprindea, încât părea absent le tot ce-l înconjura.

Dar, mergând din aproape în aproape, Hershell ajunse la concluzia că cel mai important domeniu în care pot fi folosite amprente digitale îl constituie identificarea, activitate ale cărei carenţe se făceau tot mai mult simţite în acea vreme, la toate poliţiile din lume. Cât priveşte latura lor criminalistică – identificarea urmelor lăsate la locul delictelor – încă nu li se întrezărea aplicarea.

La 5 august 1877, Hershell adresă o scrisoare inspectorului general al închisorilor din Bengal, în care îşi expunea rezultatul cercetărilor: „Am onoarea să anexez un studiu asupra unei noi metode de identificare. Ea constă în a lua amprenta arătătorului şi a degetului mare de la mâna dreaptă (pentru a se simplifica aplicarea, ne vom limita doar la aceste două amprente), în felul în care se lipeşte un sigiliu. Se poate folosi cerneală îmbibată într-un tampon obişnuit. Acest procedeu este tot atât de uşor, ca şi punerea unui sigiliu. Am făcut experienţe cu deţinuţi, cu persoane venite la biroul de stare civilă sau cu prilejul plăţii pensiilor şi, de luni de zile, nu am avut să mă plâng de cel mai mic inconvenient. Fiecare persoană din Hooghly care depune în prezent o cerere în vederea obţinerii unui document oficial este obligată să-şi depună şi amprentele digitale. Până în prezent nimeni nu a protestat împotriva acestei reguli. Consider că, dacă s-ar hotărî să se aplice pretutindeni metoda mea, s-ar pune capăt, o dată pentru totdeauna, falsificării identităţii... De douăzeci de ani, am întocmit mii de fişe cu amprente digitale, pe baza cărora mă consider în prezent capabil să identific fiecare individ. Este inutil să mai insist asupra avantajelor pe care le prezintă identificarea criminalilor. Amprenta digitală constituie un mijloc infailibil, care, de fiecare dată, va permite descoperirea oricărei fraude şi va stabili dacă deţinutul şi omul condamnat de judecători sunt una şi aceeaşi persoană. Ar fi suficient să se ducă deţinutul şi să i se ia amprentele. În caz de înşelătorie, adevărul va ieşi la iveală imediat. Şi dacă deţinutul nu răspunde la apel, fiind decedat, cadavrul său posedă totuşi degete, care sunt în măsură să răspundă la întrebare.

Permiteți să supun atenției dumneavoastră amprentele pe care le veți găsi în acest plic. Al dumneavoastră devotat, W. Hershell"[1]

Zece zile mai târziu sosi și răspunsul mult așteptat: o scrisoare în care, printre rânduri, inspectorul general se întreabă dacă nu cumva cele scrise nu erau rezultatul unei minți cuprinse de febră...

Și, într-adevăr, Hershell se îmbolnăvi grav și renunță pentru totdeauna să mai vorbească despre amprentele digitale. La sfârșitul anului 1879 se reîntoarse în Anglia și după câțiva ani muri, fără ca dispariția sa să fie remarcată.

Amprentele digitale au pierdut prima bătălie, dar Hershell, peste ani, avea să-și ocupe locul de frunte în galeria celor care au creat știința dactiloscopiei.

AMPRENTELE SUNT FOLOSITE LA IDENTIFICAREA FĂPTAȘILOR

În anul 1880, John Whitmore era redactor-șef al prestigioasei reviste londoneze „*Nature*". Revista, atunci ca și în zilele noastre, se făcuse remarcată prin publicarea unor scurte articole din toate domeniile științei, adeseori de o valoare excepțională. Într-una din zile, pe la sfârșitul lunii ianuarie, curierul i-a așezat d-lui Whitmore în coșulețul de corespondență un vraf de scrisori. Dintre acestea, atenția i-a fost atrasă de un plic lunguieț, confecționat dintr-o hârtie deosebit de fină, satinată. Și-a aruncat ochii pe el: venea tocmai din Japonia. Forma neobișnuită a plicului l-a făcut pe dl Whitmore să-l desfacă înaintea celorlalte. Și alegerea sa avea să se dovedească inspirată:

„Sir, anul trecut, în timp ce examinam câteva vase preistorice de argilă dezgropate în Japonia, atenția mi-a fost atrasă de amprentele digitale care datau, desigur, din momentul în care argila era încă moale. O comparare între aceste amprente și altele, luate recent, m-a determinat să mă preocup de ansamblul acestei probleme."

Și, în continuare, ciudatul autor, dând dovadă de o imaginație neobișnuită, avansă câteva propuneri: ...„Amprentele ridicate de la locul unui delict vor înlesni ancheta și arestarea criminalului. Eu însumi am repetat experiența în două rânduri. Medicii legiști ar putea fi în măsură să aibă și alte avantaje; dacă în activitatea lor, de exemplu, ar avea de-a face cu un cadavru mutilat, din care nu ar rămâne intactă decât mâna, și dacă aceasta ar fi găsită, datorită «liniilor sale papilare», ei ar dispune de o probă convingătoare, întocmai ca în romanele polițiste. Ar fi suficient să se ia amprentele fiecărui răufăcător după arestare, pentru a constitui un fișier. În ipoteza în care un criminal, arestat

1 J. Thorwald, „*La grande aventure de la criminologie*", vol. I, Editions j'ai lu, Paris, 1967, p. 24.

mai târziu pentru un alt delict, şi-ar da de această dată un nume fals, el va putea fi demascat prin simpla comparare a amprentelor sale. Desenul liniilor nu suferă nici o modificare de-a lungul vieţii individului şi, în consecinţă, poate fi mai util pentru identificare decât fotografia. Al dumneavoastră, dr. Henry Faulds."

Revista „*Nature*" i-a publicat scrisoarea lui Faulds la 28 octombrie 1880. Cine era autorul acestui ciudat articol-scrisoare? Medic scoţian, paşii îl duse-seră în Asia şi se fixase pentru o bună bucată de vreme la Tokyo. Aici, în cadrul Spitalului „*Tsukiji*", preda studenţilor fiziologia. Doctorul Henry Faulds n-a auzit niciodată de Hershell şi nici de experienţele sale. În schimb, a fost frapat de locul pe care-l ocupau şi frecvenţa cu care amprentele mâinii reveneau în viaţa japonezilor. Pe documentele nipone, se putea întâlni deseori folosită, ca sigiliu, amprenta mâinii muiată în cerneală roşie sau neagră. Mai mult, exista obiceiul ca la hanuri clienţii să semneze în registre prin simpla apăsare a degetului. Cu prilejul unor călătorii la ţară, a observat un obicei al localnicilor: aceştia imprimau, în roşu sau alb, imaginile mâinilor pe case şi pe porţi.

Anul 1879 a fost pentru doctorul Faulds un an greu. În cabinetul său, lampa cu ulei de rapiţă ardea până în zori. Enigma amprentelor l-a absorbit în întregime, căci probleme erau numeroase. Trebuia mai întâi să lămurească dacă apartenenţa la o rasă avea vreo influenţă asupra configuraţiei liniilor. Apoi, oare desenul se transmite din tată în fiu? Şi Faulds a procedat metodic. Ca şi Hershell, a reuşit să cunoască universul miraculos al păienjenişului amprentelor. Şi aceasta doar în interval de un singur an, în timp ce lui Hershell îi trebuiseră 20 de ani de cercetări! Dar Faulds avea un atu de care Hershell, din nefericire, era lipsit: spiritul omului de ştiinţă cimentat de vastele cunoş-tinţe medicale!

Faulds a imaginat mai întâi o tehnică originală pentru luarea amprentelor, folosind în acest scop o placă de cositor şi cerneală. Pentru identificare, el proiecta amprentele de comparat colorându-le diferit. Mai mult, a fost tentat să facă o clasificare a desenelor digitale. În acest scop a colecţionat două sute de tipuri de amprente, pe care le-a diferenţiat prin silabe. Colecţia de amprente gravate pe plăci de cupru a lui Faulds s-a păstrat şi poate fi văzută şi astăzi în Biblioteca de la „*Royal Faculty of Physicists and Surgeons*".

Şi cum întâmplarea se spune că este prietena cercetătorilor, zicala nu s-a dezminţit nici în cazul lui Faulds. Pe neaşteptate, ea i-a venit în ajutor într-o zi, determinându-l să ajungă la concluziile pe care le-am văzut expuse în scrisoarea adresată revistei „*Nature*".

În casa vecină cu a sa pătrunsese un spărgător, sărind un zid vopsit în alb. Urmele degetelor infractorului au rămas imprimate foarte limpede pe zid. Faulds, auzind că hoţul fusese prins, nu s-a lăsat mult rugat şi, fiind

cunoscut că se ocupa cu amprentele, a fost invitat la poliție pentru a-și da concursul. Între timp, agenții au adus pretinsul făptaș, pe care-l prinseseră într-o ceainărie. Faulds i-a rugat pe polițiști să ia amprentele prevenitului și le compară cu cele găsite pe zid. Ele erau complet diferite și Faulds declară că omul arestat era nevinovat. Avea dreptate. După câteva zile, adevăratul hoț a fost prins, iar Faulds i-a luat și acestuia amprentele. De această dată nu mai încăpea nici o îndoială: ele erau identice cu cele de pe zid. Poliția japoneză a fost puternic impresionată de erudiția doctorului scoțian.

Întâmplarea aceasta avea să-i dezvăluie doctorului Faulds noi perspective: „Ce-ar fi – și-a pus întrebare dr. Faulds – dacă la locul fiecărei crime am căuta urmele făptașilor? Liniile papilare nu se schimbă niciodată; în consecință, ele pot fi folosite pentru identificarea criminalilor sau a recidiviștilor cu mai multă siguranță decât fotografia."

Și întâmplarea avea să intervină din nou: poliția îl chemă pe dr. Faulds să rezolve un alt caz.

Într-o casă se săvârșise un furt. Dr. Faulds își începuse cercetările și pe un pahar găsi amprentele unei mâini întregi. Le compară cu cele ale servitorilor din casele vecine și, spre marea sa stupefacție, constată că amprentele unuia dintre ei se potriveau perfect cu cele găsite pe pahar. Suspectul, interogat din scurt, își mărturisi fapta.

Faulds își schiță în linii mari metoda: pentru a lăsa urme, nu era necesar ca mâna să fie înmuiată în cerneală. Glandele sebacee secretă un lichid special, care, ca și un colorant sau grăsimea, permite imprimarea desenelor digitale. Căutarea acestor urme la locul făptuirii unui delict și apoi compararea cu cele ale suspecților ar conduce la identificarea vinovatului. Descoperirea sa va revoluționa metodele de lucru ale polițiștilor din întreaga lume. Era o aplicație pe care Hershell nu o întrezărise.

Contrar așteptărilor, poliția japoneză nu a înțeles să tragă foloase de pe urma descoperirii lui Faulds. O soartă asemănătoare a avut-o și articolul publicat un an mai târziu în revista „*Nature*". Indiferența contemporanilor nu se putea explica decât prin faptul că ideile sale devansau cu mult cunoștințele vremii.

După cum știm, în 1879, Hershell revenise în Anglia pentru a-și reface sănătatea șubrezită. El a citit articolul publicat în „*Nature*" și, plin de mânie, a trimis o scrisoare redacției, în care își revendica paternitatea descoperirii amprentelor digitale. Scrisoarea sa a fost publicată în 22 noiembrie 1880. Și între cei doi începu o luptă înverșunată. Cu ce am greșit eu oare, se întreba Faulds pe bună dreptate, că Hershell nu și-a publicat cercetările? El nu avusese cum să ia cunoștință de ele! Mai mult, el, Faulds, fusese cel care făcuse cunoscută public importanța amprentelor digitale. Și Faulds se hotărî să-și apere cu orice preț descoperirea. Pentru aceasta se decise să se reîntoarcă în

Anglia. Dar înainte de a pleca la drum, începu să pregătească terenul. În acest scop, adresă o serie de scrisori unor personalităţi oficiale şi savanţi, Ministerului Afacerilor Interne al Marii Britanii, preşedintelui poliţiei din Londra, Edmund Henderson, ca şi lui Charles Darwin[1]. Toate însă rămăseseră fără răspuns şi pe coridoarele *Scotland Yard*-ului dr. Faulds era taxat drept un impostor. Decepţionat, îşi încercă norocul în Franţa şi scrise la Paris prefectului Louis Andrieux. Dar, ca şi scrisoarea lui Hershell, nici aceasta nu se bucură de atenţie.

Şi amprentele digitale fură sortite să fie date uitării pentru a doua oară.

În timp ce Hershell şi Faulds îşi disputau paternitatea descoperirii amprentelor digitale, doi americani reuşiseră să folosească în mod practic dactiloscopia. Unul, pe nume Gabor, fotograf în San Francisco, propusese utilizarea amprentelor digitale la înregistrarea emigranţilor chinezi. Gabor, după cum vedem, a căutat să găsească o nouă metodă de identificare, fiind frapat de asemănarea indivizilor de această naţionalitate.

Celălalt american, Gilbert Thomson, era de profesie geolog şi răspundea de concesiunile miniere din Arizona şi New Mexico. Ca şi Hershell, în cazul pensionarilor militari, Thomson s-a izbit de problema plăţii lucrătorilor din exploatările miniere. Mexicanii, care formau majoritatea minerilor, semănau unul cu altul şi adeseori se prezentau la ridicarea salariului de mai multe ori, fără a avea posibilitatea de a fi deosebiţi. Thomson i-a pus să semneze prin aplicarea degetului muiat în cerneală, reuşind astfel să evite înşelăciunea. Din câte se pare, nici unul dintre ei nu avea cunoştinţă de cercetările întreprinse de Hershell în India şi de Faulds în Japonia, dar ambii ajunseseră la rezultate identice şi suficient de avansate. Din nefericire, nici unul nu şi-a publicat rezultatele cercetărilor sale cu privire la clasamentul desenelor digitale.

Un alt autor care a rămas necunoscut a fost W. Eber. Acesta a scris un studiu în limba germană asupra amprentelor, iar manuscrisul a fost preluat, comentat şi publicat de către Heindl în „*Archiv für Kriminologie*“ abia în august 1929. Articolul a trecut neobservat.

PUNCTUL DE ATRACŢIE AL EXPOZIŢIEI INTERNAŢIONALE DIN 1884

La sfârşitul secolului trecut, marile capitale europene îşi disputau întâietatea în a oferi găzduire Expoziţiei Internaţionale. În anul 1884 a fost rândul Londrei. Alături de pavilioane şi standuri în care erau expuse realizări din cele

1 Deja la 15 februarie 1880 Faulds îi mai scrisese lui Charles Darwin pentru a-i semnala asemănarea izbitoare dintre desenele digitale ale omului şi cele ale maimuţelor şi lemurienilor, şi consecinţa acestei observaţii din punctul de vedere al descendenţei omului.

mai variate domenii, ale țărilor participante, se întâlneau locuri de amuzament cu diferite curiozități, unele de-a dreptul neobișnuite, în fața cărora publicul vizitator se îmbulzea.

Să ne oprim și noi în fața uneia dintre barăci și să ne strecurăm printre numeroșii curioși care făceau coadă, dornici să intre! Ceea ce atrăgea ca un veritabil magnet era numărul mare de instrumente strălucitoare și neobișnuite, etalate pe o estradă. În mijlocul lor, un tânăr cu privire pătrunzătoare și mișcări iuți, îmbrăcat într-o redingotă neagră cu revere liliachii, își invita oaspeții, în schimbul câtorva penny, să urce pe podium și să ia loc pe fotoliul ce aducea cu un scaun dentar. Aici, erau supuși unui examen cu totul neobișnuit: li se măsurau volumul aerului expirat, fiind puși să sufle într-un tub de cauciuc conectat la un vas cilindric ce se ridica încet, anvergura brațelor, diametrele craniului, forța mușchilor, cicumferința toracică, greutatea, li se apreciau culoarea ochilor, rapiditatea reflexelor și finețea auzului. Rezultatele erau consemnate pe niște cartonașe albastre, completându-se rubricile respective, și, la sfârșit, pe baza acestora, vizitatorul își primea fișa cu portretul „aptitudinilor sale fizice și psihice".

Testul, cu totul inedit, mai ales dacă ținem seama de data când avea loc, se bucura de un succes neobișnuit, încât au fost necesare tipărirea unor noi formulare. Spectatorii care se perindau prin baracă au putut să remarce, așezat pe un scaun, un bărbat în vârstă, elegant îmbrăcat, care supraveghea totul cu atenție. După atitudinea sa, putea fi luat drept asociatul celui ce efectua măsurătorile. Realitatea era alta: ciudatul privitor nu era altcineva decât Sir Francis Galton, un valoros om de știință, care, atras ca și vizitatorii de insolitul măsurătorilor pe care le efectua proprietarul barăcii, se gândea la folosirea lor într-o direcție cu totul nouă.

Întâmplarea s-a servit de „Expoziția Internațională" din 1884 ca să aducă față în față pe un om de știință și un ingenios artist de bâlci. Din această întâlnire a rezultat imaginarea unui sistem de identificare mult mai eficace decât bertillonajul.

Sir Francis Galton s-a născut la 1822 la Duddleston, în apropiere de Birmingham, în familia unui industriaș foarte bogat. Averea moștenită i-a servit de altfel în decursul întregii sale vieți pentru a-și satisface nepotolita sete de cunoaștere. Sir Galton a studiat medicina mai întâi la Birmingham, apoi la Cambridge, unde și-a obținut și diploma de doctor. Dornic de a cunoaște lumea și mai puțin de a practica medicina, a întreprins o serie de călătorii în cele mai insolite locuri: Africa Centrală și Egipt, în 1846, și sud-estul african, în 1850.

Pe la jumătatea secolului trecut, întreaga lume era cuprinsă de frenezia descifrării petelor albe pe care le mai cuprindeau încă unele regiuni ale globului. Și Galton s-a transformat în explorator și a plecat în căutarea

izvoarelor Nilului. A străbătut cu piciorul Egiptul de la un capăt la altul pentru a obţine un răspuns la misterul care înconjura, învăluind în legende, locul de origine al fluviului sacru al constructorilor piramidelor.

Curând, o nouă pasiune puse stăpânire pe el: zborul cu balonul. Şi îşi construi un balon, cu care, din insulele Shetland, întreprinse mai multe lansări spre oceanul albastru al cerului. Trecu apoi la oceanul propriu-zis şi, în 1850, la bordul unui velier, făcu un voiaj în Africa de Sud.

Influenţat de ideile vărului său, Charles Darwin, se dedică antropologiei: şi astfel se face că-l întâlnim efectuând măsurători la membrii triburilor pierdute în jungla africană. De fapt, acesta a fost punctul de plecare al unei preocupări căreia avea să-şi dedice întreaga viaţă.

Călare sau în trăsură, străbate Europa: Giessen, Budapesta, Belgrad, Constantinopol, Veneţia, Milano, Geneva, Paris şi iarăşi acasă la Londra. Dar toate aceste călătorii aveau să lase urme asupra sănătăţii sale, şubrezind-o. Acesta a fost şi unul din motivele care l-au determinat, în cele din urmă, să se dedice unei activităţi mai sedentare. Cu excepţia unor scurte călătorii, de exemplu până la Paris, ca să-l viziteze pe Bertillon, şi-a petrecut restul vieţii în locuinţa din Londra, pe strada Ruthland Gate la numărul 42. Era o vilă construită în stil elisabetan, cu încăperi mari, înconjurată de un parc, în care se întâlneau arbori de pe toate meridianele. Din casă dădeai într-o seră imensă, plină de plante ciudate, de diferite forme şi culori, al căror parfum greu şi ameţitor te izbea când te apropiai.

Locuinţa lui Sir Galton era un amestec greu de definit: bibliotecă – pentru că pereţii erau acoperiţi până în tavan de rafturi ce cuprindeau tomuri legate în piele fină de Cordoba, muzeu – pentru că pretutindeni te întâmpinau vitrine cu tot felul de colecţii, începând cu fluturi imenşi din Djawa (Java) şi Borneo, capete de om micşorate ale indienilor de pe Amazon, sau laborator – căci pe mese ţi se înfăţişa un număr impresionant de aparate ştiinţifice de fizică şi chimie. Pretutindeni domnea o căldură înăbuşitoare, întrucât stăpânul, fiind plecat atâţia ani, nu mai putea suporta climatul ţării sale.

Prin 1860, Charles Darwin, cu care adesea avea nesfârşite discuţii privind originea speciilor, l-a lămurit să cerceteze unele particularităţi fizice şi psihice ale omului din punct de vedere ereditar. Galton şi-a dat seama că, pentru a-şi putea duce la bun sfârşit sarcina pe care şi-o asumase, îi era necesar un mare număr de date statistice provenite de la diverşi indivizi, de-a lungul câtorva generaţii.

Am ajuns în anul deschiderii Expoziţiei Internaţionale la Londra şi acum ştim cine era ciudatul vizitator care-şi petrecea zile la rând, de dimineaţa până seara, privind cu atenţie modul cum decurgeau măsurătorile. Sir Galton s-a gândit că acestea i-ar putea fi de mare folos pentru cercetările sale şi atunci a încheiat un târg cu proprietarul „cabinetului“: pentru doi penny de fiecare fişă, urma ca acesta, la închiderea expoziţiei, să-i predea dublurile tuturor fişelor examenelor antropometrice.

Sir Galton nu a pierdut timpul și a deschis un laborator propriu de antropometrie, pe care a găsit de cuviință să-l instaleze în „*South Kensington Museum*" din Londra. Și aici, ca și în baraca Expoziției Internaționale din 1884, vizitatorii se ofereau pentru a fi măsurați, făcând mult haz de aceasta. Operațiunile le executa sergentul Randal – un bărbat plin de gravitate, având fața încadrată de o mustață enormă ce-i ajungea până la urechi.

Sir Galton nu mai era tânăr, avea de-acum 66 de ani, și reușise, datorită lucrărilor sale științifice, să se bucure de un frumos prestigiu. Prin 1866, paralel cu măsurătorile antropometrice, Galton a început să studieze și amprentele degetelor.

Lucrările și mai ales succesele lui Bertillon ajunseseră să fie cunoscute și la Londra; de asemenea și faptul că la Paris se înființase un serviciu de identificare judiciară care folosea metoda antropometrică. „Bine, dar noi avem un mare savant în materie de antropologie" – și-au spus membrii societății britanice „*Royal Institution*". „La ce este bună această descoperire a antropometriei? Să ne vorbească Sir Galton!". Și Sir Galton a fost invitat să le țină o conferință distinșilor săi confrați, într-una din ședințele de vineri, mai precis la 28 mai 1888, despre antropometrie și posibilitățile ei de aplicare în domeniul identificării.

Ca orice om de știință care iubește exactitatea, Sir Galton s-a gândit că un contact cu Bertillon i-ar fi mult mai de folos decât conspectarea articolelor din reviste. Și nu a pregetat să plece la Paris, pentru a-l cunoaște pe domnul Bertillon, șeful Serviciului de identificare judiciară al Prefecturii. Iată cum a relatat el mai târziu impresiile prilejuite de această întâlnire: „În cursul unei scurte vizite la Paris, am făcut cunoștință cu dl Bertillon și am avut prilejul să mă familiarizez cu sistemul său. Nimic nu mi-a scăpat neobservat din modul cum se efectuau măsurătorile criminalilor de către asistenții săi. Aceștia lucrau repede și cu precizie. Totul era perfect organizat..."[1]

Dar Sir Galton avea acum un scop precis – cum am spune în zilele noastre – o temă de cercetare aplicativă, și nu fundamentală, teoretică, așa ca până atunci, când făcuse știință din pura pasiune de a ști, de a descifra tainele naturii.

După cum am arătat anterior, prin 1866 începuse să se preocupe de studiul amprentelor. Și-a adus aminte că văzuse în revista „*Nature*" un articol, în care autorul propunea utilizarea amprentelor în scopul identificării oamenilor. Sir Galton s-a gândit să se prezinte în fața auditoriului său nu numai cu o conferință despre metoda antropometrică folosită de Bertillon la identificare, ci și despre alta, complet ignorată până atunci, a amprentelor, la care își aduseseră contribuția unii compatrioți... Sir Galton s-a deplasat de îndată la redacția

1 F. Galton, „*Memories of My Life*", Londra, 1908

revistei „*Nature*“ şi a solicitat scrisorile lui Faulds şi Hershell. Dar redactorul-şef murise, o parte din arhivă se pierduse şi înlocuitorul său nu a fost în măsură să-i pună la dispoziţie decât un exemplar din revista în care Hershell îşi publicase scrisoarea. Sir Galton i-a căutat adresa şi i-a trimis o scrisoare la Littlemore. Încântat că în sfârşit se găsise cineva care să se intereseze de descoperirea sa, Hershell îl vizitează pe Sir Galton, aducându-i întreaga documentaţie de care dispunea. Mai mult, îi face o demonstraţie practică privind modul cum trebuie luate amprentele.

Şi Galton şi-a dat seama că avea acum în mână un sistem de identificare judiciară simplu şi infailibil! Cunoştinţele sale de antropometrie i-au oferit o perspectivă, pe care Bertillon, Hershell sau Faulds nu o avuseseră.

La data stabilită, Sir Galton şi-a ţinut conferinţa despre bertillonaj la „*Royal Institution*“, dar solemn adăugă că, în afara acestei metode de identificare, mai exista una – cea a amprentelor – despre care nu s-a vorbit nimic până atunci.

Cu o forţă de muncă uimitoare şi o vitalitate debordantă, în ciuda sănătăţii sale fragile, pe care şi-o degradase în lungile călătorii întreprinse în tinereţe, Sir Galton se aşterne la lucru. Studiază colecţia de amprente strânsă cu migală de Hershell timp de trei decenii şi în mintea sa încep să se contureze tot mai precis liniile generale ale unei metode care să permită căutarea unei amprente sau a unei serii de amprente într-o colecţie mare. Pentru a-şi putea continua cercetările, introduce printre testele făcute vizitatorilor laboratorului său de la „*South Kensington Museum*“ şi luarea amprentelor. De asemenea, pentru a face mai uşoară compararea, recurge la fotografierea amprentelor, procedând apoi la mărirea clişeelor. Şi, în trei ani de muncă asiduă, reuşeşte să închege o colecţie de amprente incomparabil mai bogată decât cea a lui Hershell.

Un lucru era clar: nu existau doi indivizi care să posede amprente identice, iar dacă ar fi să aplice calculul probabilităţilor, ţinând seama de numărul semnelor ce caracterizau o amprentă, pentru a se putea reîntâlni două la fel nu exista decât o posibilitate la 64 miliarde – o cifră cu mult mai mare decât numărul locuitorilor globului!

Concluzia care se impunea era evidentă: amprentele puteau servi la identificare. Mai trebuia rezolvată o problemă: clasificarea lor, pentru a putea fi regăsite cu uşurinţă şi rapiditate. Şi Sir Galton şi-a adus aminte de metoda de clasificare a lui Bertillon, folosită de acesta pentru întocmirea fişierului cu măsurători antropometrice de la Serviciul de identificare judiciară. Dar cum ar putea rezolva această problemă? Şi răspunsul avea să-l afle citind teza lui Purkyně. Acesta observase existenţa a circa 60 de tipuri de amprente diferite. Purkyně, încă din 1823, remarcase adesea repetarea câtorva desene ale liniilor papilare: spirale, elipse, arcuri, volute sau bucle duble. Şi Sir Galton se hotărî să urmeze indicaţiile lui Purkyně, comparând mii şi mii de amprente, corec-

tându-și înaintașul și descoperind că, în realitate, patru tipuri de desene papilare ar putea fi considerate de bază și ca punct de plecare pentru toate celelalte. Galton denumi triunghiul pe care în general îl formează liniile degetelor „*delta*", întrucât se aseamănă cu litera respectivă din alfabetul grecesc. Mai departe, constată că desenele formate de liniile degetelor puteau fi clasificate în patru tipuri principale: fără triunghi, cu triunghi la dreapta, cu triunghi la stânga și cu mai multe triunghiuri. „Nu era acesta un criteriu care ar permite conceperea unui fișier după o ordine precisă? Evident, un sistem bazat pe luarea amprentelor unui singur deget al fiecărui individ nu ar oferi elemente suficiente pentru a constitui un fișier. Dar cu amprentele a două degete se obțineau deja 16 combinații, fiind în măsură să servească drept criteriu în selecționarea fișelor. Și cu amprentele a 10 degete, posibilitățile de împărțire a fișelor în funcție de diferitele categorii atingeau astronomica cifră de 1 048 570"[1-2].

Raționamentul, trebuie s-o recunoaștem, nu diferea de cel imaginat de Bertillon. Sir Galton își așternu pe hârtie gândurile și, în 1891, trimise articolul revistei „*Nature*". Plin de respect, el ținu să elogieze aportul pe care William Hershell îl adusese cel dintâi, la această problemă.

Articolul stârni fulgere de mânie din partea lui Faulds, care își afirmă sus și tare prioritatea ideii folosirii amprentelor ca mijloc de identificare judiciară. Dar atât articolul lui Sir Galton, cât și agitația lui Faulds nu avură efect asupra opiniei publice. Cât privește pe Sir Galton, acesta își continuă netulburat cercetările.

Sir Asquith – secretar de stat pentru „*Home Office*" – constituie o comisie sub președinția lui Edward Troup, care să opteze pentru una dintre cele două metode de identificare: antropometria sau dactiloscopia.

Comisia, după ce s-a întreținut cu Sir Galton și a lucrat alături de acesta în laboratorul de la „*South Kensington Museum*", s-a deplasat la Serviciul de identificare al închisorii din Pentonville. În raportul încheiat, s-a propus ca alături de măsurătorile antropometrice să se adauge luarea amprentelor digitale și fotografierea prevenitului. Pe data de 12 februarie 1894 raportul a fost depus[3]. Imediat, Asquith a fost de acord cu concluziile și ca urmare a însărcinat pe doctorul J. G. Garson să realizeze programul și să organizeze clasamentul fișelor. Garson căpătă titlul de „*Expert Adviser and Identification*", dar, după cum vom vedea, alegerea sa nu s-a dovedit a fi tocmai cea mai fericită.

Garson era un adept convins al antropometriei, pe care o învățase de la Bertillon. El imaginâ un sistem de clasificare de tip antropometric, cu o

1 F. Galton, *Revue scientifique*, 1891 (2 mai).
2 J. Thorwald, „*La grande aventure de la criminologie*", vol. I, Éditions j'ai lu, Paris, 1967, p. 63.
3 Ed. Locard, „*Traité de criminalistique*", vol. I, Desvigne Lyon, 1931, p. 23

subclasificare pe tipuri de amprente de la degetele mare și arătător (police și index) de la mâna dreaptă, sistem care din păcate nu s-a dovedit a fi cel mai fericit ales. Aplicarea sa a avut o existență scurtă, în anul următor Garson fiind înlocuit cu Henry.

Să revenim la Sir Galton. Meritul acestuia a fost de a fi dus primul la bun sfârșit un studiu complet din punct de vedere biologic asupra amprentelor digitale și de a fi întrezărit posibilitatea utilizării dactiloscopiei în criminalistică. Rezultatele cercetărilor sale, fructul unei activități de o viață întreagă, au fost adunate în cartea intitulată „*The Finger-prints*“ („Amprentele digitale“), apărută în 1892. Sir Galton nu a realizat cu adevărat un clasament utilizabil, dar a înțeles un lucru: dacă amprentele digitale nu vor fi categorisite după un anumit sistem, dacă nu va fi găsit un mijloc de înregistrare, de evidență, care să permită formarea unui sistem de cartoteci ușor de consultat, amprentele nu vor putea servi ca metodă de identificare. Galton a dovedit, prin calcul statistic, că în cazul unei amprente digitale complete – adică luată după cele zece degete ale omului (dactilograma decadactilară) – probabilitatea ca amprentele celor zece degete să fie identice cu ale unui alt om este de 1 la 64 de miliarde! Cu alte cuvinte, practic imposibil.

Sir Galton a furnizat toate elementele necesare pentru ca să se ajungă la posibilitatea efectuării unei clasificări. După părerea sa, existența acestui sistem ar fi evident mult mai eficace decât „bertillonajul“.

Grație autorității sale științifice, Sir Galton a reușit să impună guvernului acceptarea dactiloscopiei în practica polițistă.

Sir Francis Galton a murit în 1921, cu satisfacția de a-și fi adus o contribuție importantă la progresul științei.

SCOTLAND YARD-UL ȘI AMPRENTELE DIGITALE

Edmund Spearman avea o mare pasiune: criminalistica. Deși autodidact în acest domeniu, reușise să acumuleze cunoștințe ce-l impuseseră ca un mare specialist în materie. Cât privește fizicul, era un bărbat înalt și slab, cu o față energică, ce radia bună dispoziție. Zilnic își schimba costumul, la butoniera căruia purta veșnic o floare, după cum pe brațul stâng îi atârna nelipsita umbrelă cu mânerul de argint. De fapt, se spunea că acesta se putea deșuruba, dând la iveală lama unei florete ascuțite ca un brici.

Pe la sfârșitul anului 1884, vestea că un francez reușise să repurteze succese în descoperirea infractorilor prin punerea la punct a unui sistem de identificare l-a determinat să facă un voiaj la Paris. Bertillon l-a primit mai întâi cu răceală, dar politicos i-a descris metoda sa. Spearman a înțeles că se afla în fața unei descoperiri epocale; plin de entuziasm, el și-a exprimat fără înconjur admirația

sa. Bertillon, cucerit în cele din urmă de elegantul englez, i-a făcut o demonstrație practică. Și Spearman a declarat că-i îmbrățișează întru totul metoda.

Întors la Londra, reușește să convingă pe Charles Russel și pe Richard Webster, înalți funcționari la Ministerul de Interne, care aveau de îndeplinit o sarcină cu caracter politic la Paris, să nu uite să treacă pe la Bertillon, pentru a se convinge singuri de descoperirea acestuia. Cei doi englezi își terminaseră treburile și mai zăboviră câteva zile în capitala Franței. Bertillon i-a primit cu amabilitate, mai ales când a auzit că vin din partea domnului Spearman. Nu a făcut nici un secret din știința sa și cei doi au plecat complet satisfăcuți că nu au pierdut timpul. Mai mult, Webster a declarat la întoarcerea sa că a cunoscut cel mai bun sistem de identificare ce se poate imagina. Și cei trei își începură eforturile pentru a-l convinge pe secretarul de stat, Sir Asquith, să introducă și în Anglia „bertillonajul".

Când lucrurile păreau că sunt ca și hotărâte, s-a produs o lovitură de teatru. Un membru al lui „*Royal Society*" face să-i parvină lui Asquith cartea scrisă de Sir Galton asupra amprentelor digitale. Pentru moment, ministrul păru dezorientat: în carte scria, negru pe alb, despre posibilitatea folosirii amprentelor la identificarea răufăcătorilor. Era o metodă, cel puțin așa cum se prezenta în cele scrise de Sir Galton, incomparabil mai avantajoasă decât cea folosită de francezul Bertillon. Se hotărî pe dată să suspende dispozițiile pe care abia le dăduse în ceea ce privește aplicarea antropometriei și numi o comisie care să studieze ambele metode și să se pronunțe asupra celei mai avantajoase. Din comisie făceau parte Charles Edward Troup, funcționar superior la Ministerul de Interne, comandantul Griffith și Melville Macnaghten. Dacă Troup era un polițist care ocupa o funcție administrativă, ceilalți doi alcătuiau o pereche neobișnuită. Griffith avea funcția de inspector al închisorilor britanice și era cunoscut de public prin numeroasele cărți pe care le publicase și în care descria lumea interlopă. Cât privește pe Macnaghten, acesta era comisar la Departamentul anchetelor judiciare al *Scotland Yard*-ului.

Comisia s-a întrunit în octombrie 1893 și membrii ei au căzut de acord să-i facă o vizită lui Sir Galton. După ce au urmărit demonstrațiile acestuia, l-au întrebat dacă dispune de un sistem de fișare a amprentelor. Din nefericire, Galton a fost nevoit să recunoască faptul că din acest punct de vedere nu ajunsese la un rezultat satisfăcător.

— În cât timp considerați că veți ajunge la un rezultat? l-a întrebat Griffith.

— Poate fi o chestiune de zile, dar tot atât de bine poate să dureze și trei ani!

Răspunsul lui Galton căzu ca un trăznet. Ce era de făcut? Comisia se văzu în fața unei dileme de nerezolvat. Pentru moment, nu aveau altceva mai bun de făcut decât să meargă și la Bertillon. Ceea ce și făcură. Primul contact îl avură cu prefectul Lépine. Acesta îi primi cât se poate de curtenitor și le

descrise, în cuvinte pline de laudă, rezultatele Serviciului de identificare din cadrul Prefecturii, serviciu condus de Bertillon. Dădu dispoziţiile de rigoare şi celor trei musafiri li se organiză un program de vizite, din care să rezulte superioritatea metodei antropometrice de identificare. Bertillon le explică pe îndelete metoda sa şi, pentru a-i convinge de simplitatea ei, îi invită să facă ei înşişi măsurătorile câtorva preveniţi. Dar invitaţii săi nu păreau prea entuziasmaţi: antropometria cerea mult timp şi era pasibilă de erori, mai ales dacă măsurătorile nu se efectuau sub supravegherea unui om avizat. Cât priveşte portretul vorbit, englezii l-au găsit prea complicat pentru a putea fi folosit de un agent cu pregătire medie, părere pe care viitorul avea să o confirme.

Macnaghten conchise: „Sistemul lui Bertillon este prea îmbibat de teorie şi este lipsit de valoare practică". Comisia se întoarse la Londra şi începu să examineze problema pe toate feţele. Situaţia nu era prea uşoară, dat fiind că Spearman, căruia i se alăturase şi antropologul J. G. Garson, se străduia să găsească tot mai mulţi adepţi ai metodei antropometrice de identificare. Raportul a fost încheiat şi, la 19 februarie 1894, cei trei îl prezentară ministrului de Interne.

Concluziile raportului oglindeau dilema autorilor săi; pe scurt, aceştia propuneau ca poliţia londoneză să utilizeze ca mijloc de identificare metoda lui Bertillon, cu unele modificări, care să-i reducă la minimum timpul necesar aplicării: de exemplu, din cele 11 măsurători, să se efectueze doar cinci şi să se renunţe la portretul vorbit, care va fi înlocuit cu luarea amprentelor de la cele zece degete. Cât priveşte fişierul, acesta va fi întocmit după modelul lui Bertillon.

Ministrului de Interne i-a trebuit mult timp până să ia o decizie. Abia pe la jumătatea lunii iulie a anului 1895 acceptă propunerile comisiei şi însărcină cu aducerea lor la îndeplinire pe sergenţii Collins şi Hunt.

Cât priveşte pe Spearman, la auzirea deciziei făcu o adevărată criză de nervi. Orice reducere a numărului de măsurători – afirma Spearman – atrage după sine o reducere proporţională a eficacităţii metodei lui Bertillon. Cât priveşte amprentele, Spearman le considera lipsite de orice importanţă şi fără vreo valoare practică.

Şi *Scotland Yard*-ul introduse în practica sa curentă metoda modificată a lui Bertillon, completată cu luarea amprentelor digitale. Dar problema nu era închisă; din îndepărtata Indie, un necunoscut avea să rezerve noi surprize. Numele său: Edward Henry. Dar despre el, într-un capitol viitor.

O CRIMĂ PE PLANTAŢIE

Suntem în India anului 1898, adică exact cu 18 ani după ce Hershell, descurajat şi bolnav, se reîntorsese în Anglia. Pe la sfârşitul lunii august, şeful poliţiei din districtul Julpuguri a fost anunţat că pe una dintre plantaţiile de

ceai a fost săvârșită o crimă feroce. Fără să piardă timp, încălecă și, pe drumul cel mai scurt, străbătând o bună porțiune din junglă, ajunse la locul dramei. I-a fost de ajuns o scurtă privire pentru a-și da seama că *bungalow*-ul era pustiu, fără vreun semn de viață împrejur. Poarta locuinței era dată de perete și vântul se izbea într-una din ferestrele deschise, făcând-o să scoată un scârțâit sinistru. Totul amintea de un decor de film, care îl pregătea pe spectator să asiste la o dramă.

Și spectatorul, șeful poliției, când ajunsese în dormitor, fu martorul unei scene ieșite din comun: întins de-a latul patului, zăcea proprietarul plantației cu gâtul tăiat. Rana era oribilă la vedere și tăietura aproape că-i despărțise capul de trunchi. Sângele cursese din abundență și se împrăștiase în jur. Bărbatul, necăsătorit, convietuia cu o indigenă, care nu a fost găsită acasă. Servitorii, speriați, părăsiseră și ei casa, răspândindu-se care încotro.

Polițistul, fără să piardă timp, și-a început metodic ancheta. Mai întâi și-a trimis ajutoarele să-i strângă pe toți ai casei. Până să vină aceștia, a examinat încăperile. Peste tot domnea o mare dezordine, lucrurile erau scoase din dulapuri și sertare, zăcând aruncate pe jos. Casa de bani era goală, ca și portofelul victimei. Mobilul era limpede: victima fusese ucisă pentru a fi jefuită. Examinând încă o dată cu atenție portofelul, polițistul găsi înăuntrul acestuia un calendar-carnet, pe a cărui copertă se zărea o pată făcută de un deget plin de sânge. Gândindu-se că poate această urmă ar fi în măsură să-i servească la identificarea făptașului, a introdus calendarul într-un plic și l-a trimis la Calcutta. Aici funcționa ca inspector general al poliției Edward Henry, un englez care, ca și Hershell, își consacrase toată energia studiului amprentelor digitale. Henry examină cu atenție amprenta și ajunse la concluzia că avea de a face cu urma lăsată de policele mâinii drepte. Dădu dispoziție să se ia amprentele tuturor persoanelor din anturajul victimei, inclusiv ale acesteia. Dar compararea amprentelor servitorilor cu cea de pe calendar nu duse la nici un rezultat. Interogați, aceștia nu au fost în măsură să furnizeze noi elemente. Femeia cu care trăise victima a afirmat că în momentul crimei nu era în casă: tocmai se întorcea de pe plantație și, pe cînd se apropia de casă, a zărit un bărbat care se îndepărta în mare grabă; fiind însă pe înserat, nu a reușit să-l identifice.

Ancheta a fost reluată și a fost îndreptată pe o nouă pistă: s-a pus întrebarea dacă victima nu avea dușmani. A reieșit că, în urmă cu trei ani, unul dintre servitori, pe nume Charan, a fost dat pe mâna poliției de către proprietar, fiind acuzat de furt. Judecat și închis, servitorul a jurat să se răzbune, declarându-se nevinovat.

Henry a mers la poliție și a comparat amprenta luată lui Charan cu prilejul arestării sale cu cea găsită pe calendarul victimei. Nu era nici un dubiu:

identitatea era perfectă. Trecem peste peripeţiile care au dus la găsirea lui Charan; ele sunt descrise în lucrarea lui Henry, din care am extras şi episodul de mai sus. Arestat, Charan a negat orice participare la crimă. Pentru prima oară în istoria justiţiei, în faţa judecătorilor apărea ca singură probă materială acuzatoare o amprentă. Situaţia a provocat lungi dezbateri şi, în cele din urmă, magistraţii s-au decis să-l condamne pe Charan pentru furt, şi nu pentru crimă. Căci – cum menţionează şi Thorwald – pentru aceşti magistraţi, care până atunci îşi pronunţau sentinţele pe baza declaraţiilor martorilor sau a constatărilor făcute personal, părea ceva extravagant să condamne la moarte pe cineva, având de data aceasta ca singură dovadă amprenta unui deget!

Cum a fost posibil ca în îndepărtata Indie autorul unei crime să fie descoperit şi condamnat cu ajutorul unei amprente? Reconstituirea drumului parcurs de Henry, în ceea ce priveşte cercetările acestuia asupra amprentelor, este o operaţie extrem de anevoioasă. După unii autori[1] Henry nu ar fi ştiut nimic despre lucrările lui Hershell; Jürgen Thorwald ocoleşte cu prudenţă problema şi menţionează că „Henry a trăit în aceleaşi condiţii şi a suferit aceleaşi influenţe ca şi Hershell, interesându-se de amprente încă din 1892, independent de predecesorul său".

Dar cine era Henry? Unde a trăit şi a lucrat el? Şi, mai ales, a fost posibil oare să nu fie la curent cu lucrările lui Hershell? Să încercăm să răspundem la aceste întrebări.

Edward Henry s-a născut în 1850 la Hadwell, o mică localitate situată la răsărit de Londra. Tatăl său era medic şi s-a îngrijit să-i ofere o educaţie aleasă. După obiceiul timpului, majoritatea tinerilor de condiţie modestă mergeau în colonii pentru a-şi face o carieră şi o stare materială, care să le permită apoi să-şi petreacă restul vieţii fără griji în metropolă. Aşa a procedat şi Henry. La 23 de ani şi-a început cariera ca funcţionar în administraţia civilă din India. Ca urmare a sârguinţei depuse, menţionează biografii săi, cât şi, mai ales, calităţilor de care a dat dovadă – inteligent, amabil, ordonat şi cu o imaginaţie ieşită din comun – a ajuns ca la 43 de ani să ocupe funcţia de inspector general al poliţiei din provincia Bengal.

La curent cu metoda lui Bertillon, Henry a introdus-o în anul 1891 şi în poliţia din India. S-a întâmplat însă exact ceea ce aveau să prevadă, în 1894, membrii comisiei numite de Asquith: „bertillonajul" cerea o conştiinciozitate şi o precizie prea mari pentru pregătirea adeseori sub medie a multor agenţi de poliţie, mai ales din colonii, cărora le venea deosebit de greu să se adapteze la sistemul metric.

---

1 I. Aszody, *„Interpolul intră în acţiune"*, Edit. politică, Bucureşti, 1968, p.20

Rezultatele nesatisfăcătoare ale „bertillonajului“ l-au făcut pe Henry să-și îndrepte atenția spre găsirea altui sistem de identificare. Profesorul Locard[1] menționează că Henry „... a fost colegul și succesorul lui Hershell. Cu alte cuvinte, el era perfect la curent cu problema amprentelor digitale“. Mai mult, în 1893 a citit cartea lui Sir Galton, „Amprentele digitale“, iar în anul următor a fost pus în temă cu conținutul raportului comisiei întocmite de Asquith, care evidenția faptul că Sir Galton nu reușise să soluționeze problema clasificării amprentelor.

În vara anului 1896, Henry a venit la Londra să-și petreacă aici concediul. Îndată ce a sosit, prima grijă pe care a avut-o a fost să-i facă o vizită lui Sir Galton. Celebrul om de știință, trecut acum de 70 de ani, nu a ezitat să-l informeze asupra lucrărilor sale. După concediu, Henry s-a întors la Calcutta, dedicându-se exclusiv studiului amprentelor.

În decembrie, problema clasificării prinsese de-acum contururi. Henry nota în jurnalul său: „Dacă sistemul meu de fișe se va dovedi demn de încredere, antropometria va fi, probabil, lichidată.“

La începutul lunii ianuarie 1896, Henry a completat metoda lui Bertillon cu luarea amprentelor celor zece degete. Peste un an, în ianuarie 1897, înaintă un memoriu guvernatorului general al Indiei, în care propunea înlocuirea metodei lui Bertillon cu dactiloscopia. Guvernatorul a numit o comisie care să examineze problema și să facă propunerile de rigoare, desemnându-l ca președinte pe generalul S. Shahan.

La sfârșitul lunii martie 1897, comisia terminase cercetarea problemei încredințate, raportul înaintat guvernatorului încheindu-se cu următoarele fraze: „...studiind aplicarea sistemului antropometric și constatând defectele sale, am supus unui examen detaliat metoda amprentelor digitale. Am fost surprinși, în primul rând, de ușurința procedeului și de exactitatea sa. Aplicarea nu necesită nici personal calificat și nici un fel de instrumente. Dl Henry ne-a explicat sistemul său de clasificare. El este așa de simplu..., încât noi am reușit cu cea mai mare ușurință și siguranță să regăsim amprenta originală a două urme extrem de complicate. ...Într-un caz care prezenta dificultăți deosebite, datorită faptului că amprenta era puțin distinctă, au fost suficiente două minute pentru a găsi fișa corespunzătoare...“

Și o zi memorabilă a intrat în istoria criminalisticii: 12 iulie 1897, dată la care guvernatorul general al Indiei a decis înlocuirea „bertillonajului“ cu dactiloscopia! Deci, a doua țară unde a fost adoptat sistemul de identificare pe baza amprentelor digitale a fost India.

---

1 Ed. Locard, „*Traité de criminalistique*“, vol. I, Desvigne, Lyon, 1931, p.24

Următorul pas pe care l-a făcut Henry în aplicarea dactiloscopiei a fost identificarea autorului unui delict după urmele lăsate la locul faptei. Este vorba despre afacerea Charan, cu care am început capitolul.

În 1898 au fost identificaţi, numai în Bengal, cu ajutorul dactiloscopiei, un număr de 345 de criminali recidivişti, iar alţi 569 în anul următor. În 1899 a avut loc, la Douvres, Congresul Asociaţiei britanice pentru progresul ştiinţelor, prilej cu care Henry şi-a prezentat sistemul de clasificare dactiloscopică. În 1900 îi apare prima ediţie a cărţii „*Classification and Uses of Finger-prints*“, lucrare care a rămas timp de mai multe decenii cartea de referinţă a metodei dactiloscopice în Anglia.

Între timp, duelul continua între partizanii metodei antropometrice şi cei ai dactiloscopiei. Rutina şi spiritul conservator se opuneau din răsputeri introducerii metodelor moderne. Edward Bradford, prefectul poliţiei londoneze, ca şi Robert Anderson, şeful departamentului de anchete judiciare, se găseau la capătul carierei, aşteptându-şi pensionarea. În acele momente, revoluţionarea metodelor de identificare necesita o energie pe care bătrânii poliţişti, obosiţi de peste trei decenii de luptă cu criminalitatea, nu o mai aveau. Serviciul antropometric de identificare, condus de Melville Macnaghten, funcţiona cu rezultate ce nu străluceau.

Existau tot mai mulţi adepţi ai dactiloscopiei care erau conştienţi de faptul că aplicarea acesteia ar oferi posibilităţi mult mai mari. Sir Galton îşi publică o nouă carte: „Manual de amprente digitale“, care nu a făcut altceva decât să sporească numărul patizanilor dactiloscopiei.

În aceste condiţii, s-a luat hotărârea numirii unei noi comisii care să examineze stadiul cunoştinţelor în domeniul impresiunilor digitale şi oportunitatea introducerii dactiloscopiei ca metodă de identificare. La 5 iulie 1900, noua comisie condusă de Lord Belper şi compusă din dr. Garson, partizan al antropometriei, Macnaghten, Spearman şi Collins şi-a început lucrările la Londra. Sir Galton a fost invitat să contribuie în calitate de expert. Cât despre Henry, acesta a venit de la Calcutta pentru a-şi susţine sistemul de clasificare a impresiunilor digitale. Discuţiile au fost îndelungate, partizanii antropometriei nevrând cu nici un preţ să cedeze terenul. Verdictul a fost dat în noiembrie 1900: s-a renuţat la metoda antropometrică, urmând să se adopte sistemul dactiloscopic imaginat de Henry!

Dar lucrurile nu s-au oprit aici şi Ministerul de Interne l-a transferat pe Henry la Londra, numindu-l în anul 1901 la *Scotland Yard*, în funcţia de şef al serviciului de identitate, în locul lui Sir Garson.

Henry, reorganizând Serviciul de identificare, începe prin a-şi învăţa subordonaţii cum să ia corect amprentele, astfel încât Collins reuşeşte să devină în scurt timp unul dintre cei mai mari specialişti în materie de amprente digitale. Fapt cu totul semnificativ, numai într-un singur an *Scotland Yard*-ul

a identificat 1 722 de răufăcători, adică în medie de patru ori mai mult decât prin aplicarea, pe aceeași perioadă de timp, a metodei lui Bertillon.

Urmează o lovitură de teatru: în momentul când Henry își repurta succesele unul după altul, o altă metodă dactiloscopică și-a anunțat prezența – ea era aplicată în America de Sud!

„COPIII MEI!... EL MI-A UCIS COPIII!...“

La 8 iulie 1892, comisarul orășelului argentinian Necochea își terminase de redactat raportul privitor la o dublă crimă. În birou era cald, transpirația îi țâșnea prin toți porii și polițistul mai dădu încă o dată citire hârtiei, care parcă îi frigea degetele. Ar fi făcut orice numai să nu scrie; pentru această treabă apela la un subaltern, dar, ca un făcut, acesta era plecat în concediu. Așa că, până la urmă, a fost nevoit să se descurce singur.

Raportul era adresat directorului poliției din La Plata – Guillermo Nunez, căpitan de marină. Pe scurt, iată despre ce era vorba: la 29 iunie, noaptea târziu, oamenii dintr-un cartier aflat la periferia orașului au fost treziți din somn de strigătele desperate ce veneau dinspre o cocioabă mizeră situată în marginea străzii, acolo unde începea câmpul: „Copiii mei!... El mi-a ucis copiii..., Velasquez!...“.

Francisca Rojas, o tânără cu fața descompusă de spaimă și părul răvășit, se zbătea pradă unei deznădejdi cumplite. În singura încăpere din care era compusă așa-zisa locuință, zăceau în poziții nefirești, cu țestele zdrobite, cei doi copii nelegitimi ai ei: un băiețel de șase ani și o fetiță de patru.

La sosirea polițiștilor, oamenii se grăbiră să-i lămurească: Velasquez, pe care Francisca îl acuza ca fiind autorul abominabilului asasinat, era un bărbat mult mai în vârstă decât femeia cu care trăia în concubinaj. Muncitor la o fermă învecinată, era cunoscut ca un om simplu, redus, fapt care-l făcea să nu fie pe placul femeii, deși îi botezase pe cei doi copii și ținea cu orice preț să se căsătorească cu ea. Când s-a mai liniștit, femeia a fost în măsură să relateze faptele: în ziua precedentă, pe la prânz, a vizitat-o Velasquez, care, printre altele, ca de obicei, a insistat cu cererile de căsătorie. Dar ea a răspuns negativ, motivând că iubește un alt bărbat, mai tânăr. Furios, Velasquez a încercat s-o brutalizeze și a părăsit încăperea, amenințând-o că se va răzbuna, omorându-i copiii. Francisca a plecat la lucru și s-a întors seara, târziu. A găsit ușa colibei spartă și, în momentul când a pășit înăuntru, Velasquez a țâșnit afară, dispărând în fugă pe câmp. În cameră, copiii zăceau morți. Și comisarul, fără să mai examineze locul faptei, își îndreptă eforturile către prinderea lui Velasquez.

Când nu se luminase încă de ziuă, presupusul asasin a fost arestat, fiind găsit într-un hambar la ferma unde lucra. Velasquez nu a opus nici o rezistență și i-a urmat calm pe polițiști. Modul în care a decurs interogatoriul ilustrează faptul că inchiziția își mai avea adepți în ceea ce privește metodele. Bătut, a fost legat și lăsat să-și petreacă noaptea în camera luminată puternic, având în față cadavrele copiilor... Și, timp de opt zile și opt nopți, agenții se schimbau într-una, fără a reuși să obțină recunoașterea faptei. În cele din urmă, comisarul își îndreptă atenția și în alte direcții; începu cu iubitul Franciscăi Rojas, care, după spusele unor martori, declarase în mai multe ocazii că ar lua-o de nevastă dacă nu ar exista copiii, în care vedea o piedică.

Nu a fost omisă nici Francisca Rojas, dar interogatoriul, deși departe de a fi fost făcut cu mănuși – documentele menționează, foarte scurt, că a fost de „gradul trei" – nu a marcat nici un progres în cercetarea cazului, mama copiilor asasinați persistând în a-l acuza pe Velasquez ca autor al faptei.

În urma raportului înaintat de comisarul din Necochea, Nunez a însărcinat pe inspectorul Alvarez cu rezolvarea cazului. Acesta sosi la 8 iulie la Necochea și, știind că orice întârziere diminuează șansele de elucidare a cazului, își începu de îndată cercetările. Alvarez era un polițist capabil și bine pregătit; mai mult, el își perfecționa continuu cunoștințele de specialitate, fiind la curent cu ultimele descoperiri, cum ar fi de exemplu experiențele lui Juan Vucetici asupra impresiunilor digitale.

Punerea în temă cu stadiul anchetei întreprinse la Necochea l-a convins că aici domnea confuzia și lucrurile fuseseră îndreptate pe o pistă greșită. De exemplu, a reieșit că Velasquez nu se găsea la locul faptei în momentul asasinatului, alibiul său fiind sigur. Nu același lucru se putea spune în cazul mamei copiilor: mărturiile demonstrau că era în colibă..., deci ea devenea „suspectul nr. 1"! Dar care era mobilul și cum putea fi acuzată o mamă de uciderea propriilor copii, în condiții atât de groaznice? Alvarez avea nevoie de dovezi. Și începu să le caute metodic, așa cum îi impunea situația. El cercetă cu minuțiozitate coliba Franciscăi Rojas, timp de mai multe ore. Nimic. Reluă de câteva ori totul, de la capăt. Obosit, se pregătea să renunțe, când privirea îi fu atrasă de o urmă de culoare brună ce se zărea pe ușă. Inspectorul își aminti deodată de Vucetici. Se apropie și, cum razele soarelui cădeau perpendicular pe misterioasa pată, nu i-a fost greu să-și dea seama că era vorba de urma unui deget acoperit de sânge.

Inspectorul, spre surprinderea polițiștilor care-i urmăreau mișcările, ceru un ferăstrău și tăie din lemnul ușii bucata în mijlocul căreia era misterioasa pată. O apucă cu grijă și se îndreptă spre comisariat. Luă loc la biroul comisarului și așeză în dreapta sa bucata de lemn decupată din ușă. Apoi ceru comisarului o tușieră, câteva foi albe de hârtie și ordonă să fie adusă Francisca

Rojas. Și, așa cum citise că proceda Vucetici, îi luă femeii amprentele: ea își apăsă degetele mai întâi pe tușieră și apoi pe hârtia albă. Francisca rămase în picioare în fața biroului, alături de comisar și câțiva agenți. Alvarez scoase o lupă, o șterse îndelung cu batista albă de mătase și se apucă să cerceteze amprentele. Fără să aibă prea multă experiență, și-a dat seama de îndată că amprenta de pe ușa colibei era identică cu una din urmele degetelor de pe hârtie: aceea a degetului mare de la mâna dreaptă.

Alvarez își ridică ochii și o privi lung pe femeia care stătea în fața sa și care îl urmărise tot timpul. Îi oferi lupa și o obligă pe Francisca să privească amprenta degetului său și pe aceea găsită pe ușă, a ucigașului. Și Alvarez reuși să obțină ceea ce nici cu amenințările, nici cu bătaia nu reușiseră anterior polițiștii. Francisca își schimbă brusc atitudinea, recunoscând că-și ucisese copiii, zdrobindu-le capul cu o piatră, pe care a aruncat-o apoi într-un puț. Își aminti că s-a spălat după aceea pe mâini, dar uită că mai înainte atinsese ușa cu mâna plină de sânge. A fost gestul care avea să o demaște. Cât privește mobilul, acesta era incredibil: o mamă a ucis doi copilași, pentru că… stăteau în calea căsătoriei sale cu bărbatul mult mai tânăr decât Velasquez!

Întâmplarea pe care am relatat-o, așa după cum arătam la început, s-a petrecut în vara anului 1892. Și, dacă ne întoarcem cu câteva pagini, constatăm că în această perioadă Sir Galton își publica rezultatul cercetărilor sale în „*Nature*“ și în cartea „*The Finger-prints*“.

Dacă Faulds, în India, reușise cu câțiva ani mai înainte să identifice autorii unor furturi, pe bază de amprente, în schimb, Henry abia în 1898 a utilizat impresiunile digitale la prinderea autorului unei crime. Rezultă deci că „afacerea Rojas“ a rămas în istoria criminalisticii prin faptul că, pentru prima oară, amprenta găsită la locul crimei a permis identificarea autorului.

Pe bună dreptate, se poate pune întrebarea: cum a fost oare posibil ca într-o perioadă în care în Europa nu se ajunsese la progrese importante în domeniul dactiloscopiei, tocmai în Argentina, un caz încâlcit să fie rezolvat utilizându-se această metodă? Răspunsul este simplu: datorită cercetărilor lui Juan Vucetici. Și brusc, datorită „afacerii Rojas“, atenția întregii lumi a fost îndreptată asupra lui Vucetici.

Dacă Bertillon, Lacassagne și Locard, printr-o ciudată coincidență, sunt originari toți din regiunea lyoneză, Juan Vucetici și Purkyně provin din Dalmația.

Născut la 20 iulie 1858 la Lesina, Vucetici a emigrat în 1884 și s-a stabilit în Argentina. La vârsta de 30 de ani s-a angajat ca funcționar la departamentul central al poliției din Buenos Aires. Vucetici nu poseda nici studii superioare și, din câte se pare, nici nu terminase liceul. Avea în schimb o inteligență ascuțită și o înclinare către matematică. Datorită capacității sale, reușește să promoveze și, cinci ani mai târziu, îl găsim în postul de director al biroului de statistică din La Plata.

Guillermo Nunez, directorul poliţiei oraşului, avea o fire ambiţioasă: nu accepta să fie mai prejos decât colegii săi din marile capitale europene. Şi pentru aceasta ţinea să fie informat cu tot ceea ce se realiza în domeniul combaterii criminalităţii, mai ales că în provincii numărul delictelor ameninţa să atingă proporţii îngrijorătoare. Ştirea că poliţia franceză pusese la punct un sistem ingenios de identificare l-a făcut să-l roage pe un amic al său care făcea o călătorie în Franţa, dr. Drago, să-i aducă toată documentaţia pe care putea pune mâna.

La 18 iunie 1891 se gândi că, dintre subalternii săi, cel mai indicat să organizeze un serviciu antropometric ar fi Vucetici. Îl chemă în cabinetul său şi, remiţându-i materialele aduse, îi ordonă să introducă neîntârziat „bertillonajul". Lui Vucetici nu i-au trebuit decât opt zile ca să pună pe picioare, făcându-l să funcţioneze din plin, un serviciu antropometric. Întâmplarea face[1] ca, ceva mai târziu, să citească un articol scris de Varigny[2] privitor la lucrările lui Sir Galton asupra amprentelor digitale şi palmare. Dându-şi seama de importanţa metodei dactiloscopice, se hotărî să aprofundeze studierea ei. Problema nemodificării liniilor mâinii a început să-l preocupe şi încercă să obţină un răspuns studiind cadavrele de la morga oraşului sau mumiile de la muzeul de ştiinţe naturale. Convingerea că liniile nu suferă modificări, chiar după sute şi mii de ani, îi întări ideea că dactiloscopia oferă orizonturi nebănuite în lupta dusă contra criminalităţii. Paralel cu măsurările antropometrice, Vucetici îi obligă pe răufăcătorii care îi erau aduşi să-şi lase şi amprentele digitale. Şi, în timp ce strângea fişele cu amprente, îi veni prima idee de clasificare a acestora.

Vucetici[3], independent de Galton şi Henry, ajunsese să stabilească patru tipuri de bază, care de altfel corespundeau celor găsite de Galton: „...amprenta conţinând exclusiv arcuri, buclă la dreapta, buclă la stânga, spirale. Pentru a indica amprenta unui deget mare după una dintre aceste categorii, el a folosit primele litere ale alfabetului: A, B, C şi D, iar pentru celelalte degete, cifrele 1, 2, 3 şi 4. Astfel, în cazul unei mâini ale cărei linii ale degetului mare formau arcuri, ale arătătorului o buclă la stânga, ale degetului mare o buclă la dreapta, ale inelarului o spirală şi ale degetului mic, iarăşi arcuri, toate acestea erau reprezentate prin formula următoare: A, 3, 2, 4, 1. Formula care indica amprentele celor zece degete nu era decât de două ori mai lungă şi putea fi, de exemplu: A, 3, 2, 4, 1/C, 2, 2, 3, 3. Dat fiind că fiecare deget figura în patru variante posibile, numărul formulelor atingea cifra de 4 la puterea 10, ceea ce corespundea numărului 1 048 576."

---

1 Jürgen Thorwald, de pildă, menţionează că Nunez i-ar fi dat numărul din *Revue scientifique.*

2 H. de Varigny, „*Les empreintes digitales d'après Galton*", în *Revue scientifique*, 1891 (2 mai), vol. *XLVII*, nr. 18

3 J. Thorwald, op. cit. p. 77

Și Vucetici împărți fișele în funcție de literele și cifrele ce cuprindeau formulele. Să presupunem că urma să se stabilească dacă un individ mai figura în fișier: i se stabilea formula liniilor care îi reprezentau amprentele și apoi aceasta era căutată în fișier. Vucetici a numit această primă tentativă de clasificare a amprentelor „icnofalangometrie".

La 1 septembrie 1891 el a clasificat primele 23 de fișe. La 7 decembrie avea de-acum 645. A urmat apoi cazul Rojas, în care asasina a fost descoperită, după cum am văzut, pe baza amprentei lăsate la locul faptei. Trebuie să spunem că Vucetici a depus multe eforturi și a cheltuit multă energie pentru a-și convinge superiorii de avantajele pe care metoda dactiloscopică le prezenta față de cea a lui Bertillon.

Și în sprijinul afirmațiilor sale se adăugară noi succese: astfel a fost găsit corpul unui sinucigaș a cărui identitate era învăluită în mister. Dar Vucetici îi luă amprentele și căută în clasor; formula corespundea unui individ care, cu câteva luni în mai înainte, ispășise o scurtă condamnare în închisoarea din Sierra Chica.

Și iarăși un caz de identificare a unui criminal: negustorul Don Rivas din La Plata este ucis. Pe tejgheaua sa, Vucetici descoperă o serie de amprente. Ele aparțineau lui Audifrasio Gonzales, un tâlhar înrăit.

În ciuda strădaniilor depuse de Vucetici și a probelor care se adunau de la o zi la alta, autoritățile nu puteau fi convinse. La 1 ianuarie 1893 îi apare prima lucrare în care tratează ideile legate de dactiloscopie – „*Instrucciones generales para el sistema antropometrico*", în care, dovedind o înaltă ținută etică, menționa că datora lui Sir Galton ideea studierii amprentelor și că de la acesta a împrumutat și „*las nociones primarias o bases naturales de su primer sistema*".

Locard menționează că la sfârșitul anului 1892, dr. Francisco Latzina efectuase o vizită la sediul serviciului lui Vucetici și a publicat un articol în „*La Nacion*" din Buenos Aires, la 8 ianuarie 1893, în care făcea propunerea de înlocuire a cuvântului impropriu „icnofalangometrie" cu cel de „dactiloscopie". Deci, cuvântul „dactiloscopie" nu a fost inventat de un specialist în materie de amprente, ci de un medic-publicist, dr. Latzina.

În loc de recunoștință, în iunie 1893, Vucetici fu somat de către superiorii săi să renunțe la orice preocupare în domeniul dactiloscopiei. Vestea îl afectă profund și se îmbolnăvi grav. Restabilit cu greu, avea să sufere până la sfârșitul vieții de dureri de stomac. Demn și credincios idealului său, nu cedează presiunilor și își continuă cercetările. Îi apare cea de-a doua carte: „*Sistema de filacion*" („Sisteme de identificare"). Pentru a și-o putea publica este nevoit să suporte cheltuielile, vânzându-și mobila din casă.

Dar, în cele din urmă, persecuțiile luară sfârșit, o dată cu venirea la conducerea poliției a unui nou șef, Narciso Lozano. Acesta îl încurajează și, în

1894, avantajele metodei dactiloscopice sunt evidente, astfel încât se votează acordarea unei sume de 5 000 pesos-aur pentru a-l despăgubi pe Vucetici de cheltuielile făcute. Dar adversarii săi îi pun noi piedici și, până la urmă, nu mai primește nimic. A trebuit să mai treacă doi ani până ce avantajele acestei noi metode, față de „bertillonaj", să devină evidente pentru autorități și poliția teritorială argentiniană să abandoneze complet sistemul antropometric în favoarea amprentelor.

Argentina a devenit prima țară din lume care a folosit amprentele digitale ca mijloc de identificare. După ea, alte țări ale Americii Latine au recunoscut, una după alta, dactiloscopia: Brazilia și Chile, în 1903; Bolivia, în 1906; Peru și Paraguay, în 1908. Numeroase publicații sud-americane și europene au răspândit în toate țările metoda lui Vucetici. Ea a fost adoptată de numeroase țări, cu unele modificări.

În 1913, Vucetici face un împrumut în valoare de 25 000 pesos, cu titlu de avans din viitoarea sa pensie, și întreprinde o călătorie în jurul lumii, pentru a aprofunda unele aspecte ale dactiloscopiei. Vizitează India, Japonia, China, Europa și America de Nord. La Paris, plin de intenții bune, în toamna lui 1913, s-a prezentat la Bertillon, pentru a-și exprima stima. La vederea cărții sale de vizită, pe care i-a prezentat-o secretara, Bertillon a fost cuprins subit de furie: Cum, oare, era posibil?! Omul acesta, care contribuise la abandonarea antropometriei, vine să-l sfideze la el acasă?! Se spune că, după ce l-a făcut să aștepte ceasuri întregi în anticameră, Bertillon a deschis ușa biroului și, privindu-l plin de mânie, în timp ce Vucetici îi întindea mâna, i-a aruncat în obraz, disprețuitor, următoarele cuvinte: „Domnule, mi-ați făcut mult rău!"... și i-a închis ușa în nas.

Purtarea lui Bertillon l-a durut mult pe Vucetici. Întors acasă, întreprinde o serie de proiecte – cum ar fi, de exemplu, recenzarea întregii populații a Argentinei pe bază de amprente (1916: *Registro general de la identificacion)* – dar este întâmpinat cu ostilitate și răceală. Este boicotat și, în cele din urmă, este nevoit să se pensioneze. Bolnav de tuberculoză, se retrage în orășelul natal al soției sale. Un cancer la stomac îi grăbește sfârșitul și Vucetici se stinge la 25 ianuarie 1925.

BERTILLON PĂRĂSEȘTE SCENA

Din anul 1878, când Alphonse Bertillon a intrat la prefectură ca simplu ajutor de grefier, acesta a dat dovadă de o imensă energie, tenacitate și inteligență. În timp, ca apa care macină piatra cea mai dură, Bertillon a trecut toate obstacolele ce i s-au ivit în cale: în 1882 i s-a permis experimentarea

metodei antropometrice, în 1885 metoda a fost recomandată de minister și, în cele din urmă, în 1888 ea era oficial adoptată.

După răsunătoarea identificare a teroristului Ravachol, Bertillon și metoda sa au făcut obiectul atenției a tot mai numeroși oameni de știință. Printre aceștia citățm pe dr. Behterew din Petersburg, Serghei Krasnov din Moscova, dr. Stockis din Liège, von Hüllessem, șeful Serviciului de poliție judiciară din Berlin etc.

În timp ce la Londra se mai purtau încă discuții între partizanii antropometriei și cei ai dactiloscopiei, marile capitale europene au adoptat „bertillonajul": în 1896 doctorii Stockis și Laveley l-au introdus în Belgia; au urmat, rând pe rând, Spania, Italia, Portugalia, Danemarca, Olanda, Germania și, la 3 aprilie 1898, Austria.

În acești ani, Bertillon are imensa satisfacție să constate că metoda sa se răspândește în lumea întreagă: în sfârșit, cunoaște gloria și recunoașterea unanimă a meritelor sale. Și încet, chiar fără voia sa, serviciul pe care-l conducea este transformat într-un vast la laborator de cercetări, în care sunt abordate numeroase probleme de criminalistică. Serviciul lui Bertillon a fost, de fapt, primul laborator de poliție științifică din lume. Menționăm că după modelul acestuia, primele servicii de identificare judiciară care și-au înjghebat laboratoare de poliție științifice sunt cel al lui Henry la Londra, Vucetici la Buenos Aires și Oloriz la Madrid.

Embrionul poliției științifice a fost preluat de la Bertillon și dezvoltat, ridicat pe culmi nebănuite, de o pleiadă de oameni de știință, a căror contribuție la patrimoniul universal a fost de o valoare inestimabilă. Reiss a fondat la Lausanne o școală de poliție științifică, unde s-au format numeroase cadre; la Lyon, îl găsim pe profesorul Locard; în Belgia, sunt cunoscuți Stockis, De Rechter și Borgerhoff; în S.U.A., Wentworth; în Germania, Dennstedt, Voigtländer, Popp, Paul, Schneickert, Becker, Roscher; în Spania, Oloriz, Lecha-Marzo, Ferrer; în România, Nicolae și Mina Minovici; în Italia, Ottolenghi, Tomellini; în Danemarca, Jorgensen; în Norvegia, Daae; în Olanda, Van Ledden Hulsebosch.

În 1894, contrar voinței sale, Bertillon este amestecat în afacerea Dreyfus. Este consultat în calitate de grafolog, domeniu care îi era complet străin. Comite o gravă eroare și raportul său contribuie la condamnarea unui nevinovat. Chiar după reabilitarea lui Dreyfus, Bertillon nu a vrut să-și recunoască greșeala. Este un gest care, ca și cel al alungării lui Vucetici, îi va umbri imaginea...

Bertillon a suferit toată viața de migrene. Poate că această suferință și-a pus amprenta și asupra caracterului său. Cert este că, prin anul 1913, migrenele și durerile de stomac și intestine se intensifică. La toate acestea, se adaugă o stare de slăbiciune generalizată. Are senzație permanentă de frig: se

învelește cu pleduri și încinge soba. Medicii îi diagnostichează o anemie pernicioasă avansată. Și starea sa psihică se înrăutățește, mai ales la aflarea faptului că pretutindeni metoda antropometrică este înlocuită cu cea dactiloscopică. Este cuprins de accese de furie și firea sa devine și mai insuportabilă pentru cei din jur. Se recurge la o ultimă încercare, riscantă pentru vremea aceea: i se face o transfuzie de sânge. Bertillon își recapătă vederea și puterile, reluându-și activitatea. Dar nu pentru mult timp: după două luni boala îi revine, iar repetarea transfuziilor nu mai are efecte de lungă durată. Aproape orb, își petrece zilele într-un fotoliu. O ultimă mângâiere: i se acordă Rozeta Legiunii de Onoare. Alphonse Bertillon moare la 13 februarie 1914.

Câteva săptămâni mai târziu, are loc o conferință internațională la Monaco. Sunt prezenți reprezentanți ai polițiilor din întreaga lume. Printre problemele care sunt dezbătute este și aceea a opțiunii pentru antropometrie sau dactiloscopie. Și dactiloscopia întrunește sufragiul unanim. Cu Bertillon – nota Thorwald – dispare și metoda sa. De menționat că, în ajunul primului război mondial, o singură țară a rămas fidelă antropometriei: România.

Și acum, în încheiere, câteva cuvinte despre raporturile lui Bertillon cu dactiloscopia. Trebuie să menționăm – fapt cu totul inexplicabil – că încă de la început Bertillon a avut o aversiune pentru amprente, pe care le numea „pete minuscule“ („*taches minuscules*“) și care nu puteau servi, după opinia sa, niciodată, ca mijloc esențial la constituirea unui sistem de identificare valabil. În 1893, menționa în „Manualul de antropometrie“: „Este dovedit că liniile pielii nu sunt suficient de vizibile pentru a fi utilizate ca mijloc de identificare.“ De asemenea, a negat orice credit și valoare amprentelor găsite la locul faptei.

A rămas o enigmă faptul că, în fața unor probe evidente, Bertillon a refuzat cu cerbicie să adopte dactiloscopia. Atunci când Sir Galton i-a propus să contribuie la studiul amprentelor, nu a găsit alt motiv ca să-l refuze pe ilustrul savant, decât acela că metoda este dificilă, pentru că… murdărește degetele! La rândul lor, alți doi prieteni și admiratori ai săi, profesorii Lacassagne și Locard, s-au străduit în zadar să-l convingă de avantajele dactiloscopiei.

Și, ca o ironie, presa a răspândit ideea că identificarea cu ajutorul amprentelor se datorează lui... Bertillon! Totuși Bertillon era la curent cu dactiloscopia: în 1894 s-a inițiat în secret asupra principiilor care-i stau la bază. El a fost constrâns să aplice dactiloscopia nu datorită modei, ci progresului tehnicii. După numeroase ezitări și cu o evidentă rea-voință, a introdus amprentele pe fișele de identificare din serviciul său, una câte una, ca și cum ar fi folosit un numărător de picături. Și el a utilizat clasificarea dactiloscopică nu ca pe o metodă esențială, ci cu titlu complementar, în cazurile în care măsurătorile antropometrice dădeau rezultate nesatisfăcătoare, ca de exemplu la tineri. Așa se explică faptul că în 1902, în ziua de 17 octombrie, este

chemat să rezolve un caz, primul în analele criminalisticii din Europa când autorul unei crime este descoperit cu ajutorul amprentelor. Și, ca un renghi al soartei – tocmai de către el, care era cel mai mare inamic al dactiloscopiei, deși metoda se va impune până la urmă, după cum am văzut, înlocuind-o pe cea antropometrică.

Este vorba despre afacerea Scheffer. Un anume Joseph Reibel îndeplinea funcția de servitor în casa unui dentist, ce locuia în Faubourg Saint Honoré, la nr. 187. Reibel era pederast și, fără știrea stăpânului său, primea în casa acestuia pe partenerul său de viciu, numit Scheffer. În ziua de 17 octombrie 1902, întorcându-se acasă dentistul, își găsește în salon servitorul ucis, mobila răsturnată, biroul cu sertarele forțate și vitrina unui dulap spartă. Sosiți la fața locului, polițiștii au bănuit la început că este vorba de o crimă camuflată de o spargere, pentru a se ascunde adevăratul mobil.

Ce se întâmplase? După cum avea să se afle ulterior, servitorul, ca de obicei, a primit în lipsa stăpânului său pe Scheffer – de data aceasta în salon. De cum a intrat, acesta a zărit în încăpere mai multe obiecte de artă într-o vitrină. Pentru a le fura, nu a ezitat să-l asasineze pe servitor, după care a spart geamurile vitrinei.

La solicitarea judecătorului de instrucție Jolliot, Bertillon a luat la laborator cioburile de sticlă ale vitrinei și a descoperit pe ele amprente digitale. După diverse încercări, le-a fotografiat, obținând patru imagini digitale în care liniile papilare se distingeau cu claritate. Împreună cu colaboratorii săi, a început să caute în fișierul Prefecturii. A reușit, în cele din urmă, să stabilească faptul că cele patru amprente – ale degetelor mare, arătător, mijlociu și inelar – provin de la mâna dreaptă a unui oarecare Henri Leon Scheffer, condamnat anterior, la 4 aprilie 1876. Studiul detaliat al amprentelor de pe bucățile de sticlă a arătat pentru degetul mare trei puncte caracteristice, indiscutabil asemănătoare acelora din fișe, patru puncte pentru arătător, patru pentru mijlociu și șase pentru inelar.

Au fost trimise semnalmentele și fotografia urmăritului, care a fost arestat la Marsilia. Recunoscându-și fapta, a fost judecat și condamnat la muncă silnică pe viață[1].

Trebuie să mai subliniem un lucru: Bertillon, care avea geniu și care din nefericire nu accepta cu nici un preț ideile altora, a inventat toate elementele unei clasificări dactiloscopice, care se asemăna uimitor cu cea a lui Vucetici. Nimeni nu poate bănui că Bertillon a „împrumutat-o" de la maestrul argentinian, pentru care nutrea o ură sălbatică și o desconsiderare totală. Dar cunoașterea antropologiei și a statisticii l-a condus în mod inevitabil la aceleași concluzii, fapt care nu trebuie să ne mai surprindă: Bertillon considera ca o

1 R. A. Reiss, *„La photographie judiciaire"*, p. 61

soluţie combinarea celor două metode – antropometrică şi dactiloscopică – soluţie preferabilă ca siguranţă şi rapiditate de execuţie în identificarea unui suspect.

Dactiloscopia – sub diversele variante ale celor două sisteme de bază – a început să cunoască o răspândire tot mai mare. În 1902, Ungaria a adoptat metoda amprentelor şi a abandonat „bertillonajul"; în acelaşi an a urmat Austria. La 18 aprilie 1902, Danemarca a adoptat metoda lui Henry. Spania, nemulţumită de unele erori datorate antropometriei, a făcut şi ea pasul. Sarcina de a organiza sistemul dactiloscopic de identificare a revenit profesorului de anatomie M. Aquilera. Elveţia, păstrătoare a „bertillonajului" încă un timp, a folosit concomitent şi luarea unor amprente (ale degetului mare şi arătătorului stâng, precum şi ale primelor patru degete de la mâna dreaptă). Dar, în cele din urmă, serviciile de identificare din Arrau, Bâle, Geneva, Lucerna şi Zürich au început să întocmească exclusiv fişiere dactiloscopice.

În Germania, dactiloscopia a fost introdusă mai întâi la Dresda, în 1895, de către Koetting, şeful poliţiei judiciare. De fapt, acesta nu a făcut decât să asculte sfaturile unui tânăr student în drept din München, pe nume Robert Heindl, care, auzind de lucrările lui Henry, i-a scris acestuia şi, obţinând de la el explicaţiile necesare, a înaintat numeroase memorii prefecţilor principalelor oraşe germane. La 24 octombrie 1903, Saxa s-a decis să aplice metoda amprentelor, urmată fiind până la sfârşitul anului de Berlin şi Hamburg.

Şi ţările europene, rând pe rând, au abandonat antropometria. Belgia, ţară în care dr. Stockis era adept convins al „bertillonajului", a aderat în cele din urmă la noul sistem. Trebuie să spunem că lucrurile nu au decurs de la sine şi că în fiecare ţară s-a dat o adevărată „luptă" ştiinţifică între partizanii uneia sau alteia dintre cele două metode. De pildă în Belgia, succesul dactiloscopiei este legat de rezolvarea unor cazuri criminale. Vom aminti doar două dintre cele mai importante, care au contribuit la înclinarea balanţei în favoarea dactiloscopiei. În 1904, poliţia era în căutarea unui anarhist care teroriza ţara. Identificarea şi prinderea s-au făcut graţie descoperirii amprentei degetului său pe o scrisoare de şantaj pe care o trimisese autorităţilor. Al doilea caz îl constituie cel al unui asasin feroce, care, după ce-şi ucisese soţia, în prima noapte după ce aceasta fusese înmormântată, a pătruns în cavou pentru a-şi cere iertare pentru fapta săvârşită. Urma amprentelor sale pe uşă a condus la identificarea şi prinderea sa.

Rusia a introdus dactiloscopia în 1906, iar în 1908 – Norvegia şi Suedia. Italia s-a alăturat şi ea ţărilor menţionate. Printre ultimele ţări, exceptând Franţa, Luxemburg şi Monaco – fidele antropometriei – a fost România. Aceasta se explică prin faptul că Nicolae Minovici studiase la Paris şi se iniţiase, de la început, în tehnica lui Bertillon.

În țara noastră, Nicolae Minovici împreună cu Mina Minovici au înființat Serviciul antropometric al poliției din București. Ulterior, studiind îndeaproape toate metodele timpului, Nicolae Minovici se dedică dactiloscopiei, legându-se printr-o mare prietenie de Vucetici. Serviciul de identificare al Tribunalului Ilfov a fost organizat în 1919 pe baza dactiloscopiei, devenind în 1928 o centrală dactiloscopică a delincvenților din întreaga țară. A fost adoptat sistemul de clasificare a fișelor dactiloscopice decadactilare al lui Oloriz, modificare a metodei Vucetici. Desenele papilare sunt divizate în: adeltice, dextro-deltice, sinistro-deltice și bideltice și sunt însemnate cu cifrele 1, 2, 3, 4 sau A, D, S și B.

O problemă mult dezbătută, chiar și în prezent, o constituie răspunsul la dilema privind creatorul primei clasificări dactiloscopice. Un articol apărut în „*Times*“ la 6 ianuarie 1909, sub semnătura lui George Darwin și intitulat „*Identification by Finger-prints*“, a deschis polemica în jurul problemei, autorul articolului afirmând că inventatorul dactiloscopiei nu a fost Henry, după cum se credea, ci... Sir Galton. Cititorii își pot da seama, din cele prezentate, că Sir Galton a avut o contribuție importantă. Dar sus-numitul articol a aprins spiritele și, printre răspunsurile primite în favoarea paternității unuia sau a altuia, nu putem omite a cita, de exemplu, că Henry Cotton a pretins ca autor pe Hershell; un altul, austriacul Pollaky, din contră, a atras atenția asupra uitatului Purkyne, iar sud-americanul dr. Quesada a fost de acord că Henry a fost predecesorul lui Vucetici.

Dar nici partizanii lui Vucetici nu s-au lăsat mai prejos, și unul dintre aceștia, Reyna Almandos, a ripostat cu vehemență, incidentul luând o mare amploare.

Câteva date, marcate de unele evenimente ce nu au putut trece neobservate, sunt în măsură să ofere o clarificare a problemei. De exemplu, sistemul imaginat de Vucetici în iulie 1891 a fost adoptat oficial în luna septembrie a aceluiași an de către poliția din Buenos Aires. În Bengal, amprentele au fost introduse în 1892, ca auxiliare ale metodei antropometrice și, abia în 1897 fișele dactiloscopice întocmite pe baza sistemului lui Henry au fost generalizate de administrație în întreaga Indie. Este stabilit deci că sistemul lui Henry este ulterior celui al lui Vucetici. Dar, așa cum reiese dintr-un articol scris de Vucetici, acesta a recunoscut că în urma citirii unei lucrări a lui Sir Galton i-a venit ideea clasificării dactiloscopice. Și deci „prioritatea“ îi revine lui... Vucetici!

Mai trebuie amintit că, în afara celor două sisteme dactiloscopice menționate, în Indochina franceză, Pottecher a imaginat în mod independent un alt sistem original, aflat sub influența obiceiurilor și tradițiilor locale. El nu a cunoscut însă o largă răspândire, ca celelalte.

Dar, spre norocul științei, disputa dintre toți acești cercetători neobosiți – și nu trebuie să-i uităm nici pe Faulds sau Hershell, ca să nu mai vorbim de

alţii pe care i-am menţionat la timpul respectiv – a avut ca urmare crearea unui fundament solid al dactiloscopiei.

Avantajele şi dezavantajele celor două sisteme de bază, luate fiecare în parte – al lui Vucetici şi al lui Henry – prea multe subdiviziuni şi, respectiv, complicaţii au determinat nenumărate încercări de îmbunătăţire, fapt care s-a tradus prin apariţia unui mare număr de sisteme, nici unul perfect, fiecare cu avantajele şi inconvenientele sale, dar fiecare apt de a conduce la scopul propus.

Locard, în „Tratat de criminalistică“[1], face o succintă şi atotcuprinzătoare sinteză a situaţiei: „...desenele papilare au atras atenţia omului preistoric sau cel puţin a artistului din era cuaternară. De atunci interesul pentru cunoaşterea acestor desene s-a estompat, o oarecare preocupare persistând în Orient şi Extremul Orient. Acolo, aplicarea urmelor degetelor ca semne de identitate corespundea mai mult unei concepţii mistice, decât unei noţiuni cu valoare de identificare. Ştiinţific, crestele papilare remarcate de Marcello Malpighi, în 1686, au fost cu adevărat descoperite, descrise şi clasificate de Evanghelista Purkyně, în 1823, şi redescoperite – nu poate fi spus altfel – în 1886, de Francis Galton.

De atunci progresul dactiloscopiei s-a datorat celor două surse: empirică şi ştiinţifică. Inspirându-se din vechile tradiţii asiatice şi studiindu-le, Hershell şi apoi Henry în India, Faulds în Japonia şi Pottecher în Indochina au folosit amprentele digitale pentru a autentifica documentele şi a identifica oamenii. Plecând de la lucrările lui Galton şi Charles Féré, elevii lui Lacassagne – Schlaginhaufen, Oloriz, Balthazard şi alţii – au studiat morfologia, anatomia comparată şi utilizările în criminalistică ale crestelor papilare. În acest timp, Vucetici şi toţi cei care l-au urmat, imitat şi perfecţionat au construit numeroase sisteme dactiloscopice. Astfel, s-a obţinut o asociere fecundă între empirism şi lucrările de laborator.“

Se pot falsifica amprentele?

Hermeto Lima relatează că, în anii premergători primului război mondial, la Lyon, au fost comise o serie de asasinate misterioase. De fiecare dată, pe fruntea victimei era găsită o amprentă: urma însângerată a degetului mare. Nu mică a fost stupoarea poliţiştilor atunci când au constatat că amprenta aparţinea nici mai mult, nici mai puţin, decât lui Lépine, prefectul poliţiei din Paris.

S-a presupus că asasinul, care nu a fost descoperit niciodată, îşi făcuse un mulaj din ceară de pe amprenta degetului prefectului şi apoi o reproducere în cauciuc pe care o purta pe deget.

1 Ed. Locard, „*Traité de criminalistique*“, vol. I, Desvigne, Lyon, pp. 26-27

Relatarea, demnă de imaginația unui autor de romane polițiste, nu se știe dacă a fost sau nu adevărată (Locard), cert este că ea a făcut senzație la vremea respectivă și a ridicat problema posibilității confecționării de amprente aparținând unei anumite persoane și răspândirii acestora la locul unui delict.

Cu alte cuvinte, este posibilă realizarea unor false amprente digitale? La această întrebare trebuie să răspundem afirmativ, rezolvarea fiind o problemă de tehnică ce ține de domeniul confecționării bancnotelor și a timbrelor. Desigur, nu vom intra în detaliile de virtuozitate, din motive lesne de înțeles, și ne vom mărgini la descrierea cu titlu de curiozitate a unui procedeu pe care-l datorăm unui colaborator al lui Bertillon[1]: o amprentă a fost obținută prin presiunea pe o lumânare de stearină. S-a plombagiat cu grijă urma și apoi a fost cufundată într-o baie de galvanizare unde, prin trecerea curentului, s-a depus un strat de cupru. Se obține un clișeu de o claritate deosebită în ceea ce privește dipoziția liniilor. Comparată cu amprenta adevărată, se constată o identitate absolută.

După o altă tehnică, se realizează o amprentă din colodiu a epidermei și crestelor papilare ale unei persoane și această „falsă piele", aproape invizibilă se lipește pe propriul deget, în felul următor: operatorul acoperă ușor amprenta lăsată pe gelatină cu puțin ulei și o așază cu fața în sus pe o sticlă de ceas, după care se toarnă deasupra colodiu, pentru a acoperi placa și a forma un strat gros de doi milimetri. Mișcând violent sticla de ceas timp de unu-două minute, se exercită o presiune care împinge lichidul în fiecare șanț al amprentei, apoi se ridică pelicula de colodiu cu amprenta și se lipește pe deget tot cu soluție de colodiu.

Și acum urmează relatarea unui caz real în care sunt implicate falsele amprente.

Afacerea R. din Copenhaga. La 3 august 1907, cu prilejul unui furt săvârșit prin efracție, Biroul central de identificare din Copenhaga a găsit pe o cutie din tablă de cupru, aflată la locul faptei, două amprente digitale, extrem de bine conturate, ce aparțineau degetului mare de la ambele mâini. Studierea fișierului Biroului a permis identificarea amprentelor ca provenind de la un criminal numit R. Acesta, arestat la câteva zile, a negat orice amestec. Din lipsă de alte probe, a fost pus în libertate. La 2 februarie 1914, în urma unui alt furt prin efracție s-a găsit pe un dulap un fragment de amprentă a degetului mare drept. Cercetarea în colecții s-a soldat cu identificarea și a acestei urme. Ea provenea tot de la R. S-a mai găsit la locul săvârșirii delictului o bucată de ziar, care, din cât s-a stabilit, servise la învelirea instrumentului cu care se săvârșise spargerea.

1 De Rechter, „*Des fausses empreintes digitales*", în *Arch. int. Méd. lég.*, 1912 (iulie)

La 9 februarie R. este arestat din nou. Ca și prima dată, neagă participarea la spargere și nici cu prilejul percheziției domiciliului acestuia nu sunt găsite obiectele furate. La percheziția locuinței soției sale, de care pretindea că este despărțit, s-a descoperit într-o valiză un fragment de ziar care se potrivea perfect cu bucata găsită la fața locului. R. este condamnat la 2 ani muncă silnică.

La cererea comisarului Bugge, șeful Biroului central de identificare, se reia afacerea din 1907. R. este anchetat din nou, dar neagă a fi autorul furturilor. La 24 iulie, redacția unui cotidian transmite poliției o bucată de jurnal (numărul din 23 iulie) și o scrisoare pusă la poștă în ziua precedentă și semnată „pictorul". Autorul acestei scrisori mărturisea făptuirea furtului pentru care R. tocmai fusese condamnat. Pentru veridicitatea rândurilor sale a trimis și o brățară ce făcea parte din lucrurile furate. Cât privește amprentele relevate pe bucățile de jurnal și scrisoare, acestea corespundeau celor găsite la locul ambelor furturi. Ele erau, de altfel, mediocru distincte. Cum R. nu primise nici o vizită în închisoare între 22 și 24 iulie, s-a crezut că este vorba de o falsă amprentă. Învinuitul pretindea a fi văzut mai înainte pe soția și pe mama sa că-i pun degetul pe un cocoloș de mastic.

S-a stabilit că de fapt R. își fabricase singur sigiliul din clei de făină, produs de care se folosise la lipirea unor tuburi de hârtie. Cleiul fiind prea fluid, a adăugat var și praf...

A fost condamnat de Curtea Supremă la un an muncă silnică în plus față de prima condamnare.

Amprentele nu se schimbă

După cum am văzut, aproape toți cercetătorii care au pus bazele dactiloscopiei – începând cu Purkyne și continuând cu Hershell, Faulds, Galton, Henry și sfârșind cu Vucetici – s-au preocupat de problema dacă amprentele rămân sau nu neschimbate pe tot timpul vieții. De fapt, acesta este și unul dintre principiile pe care se bazează dactiloscopia.

Hershell și-a lua propriile amprente la un interval de 28 de ani, între 1860 și 1888, și nu a găsit nici cel mai mic detaliu care să fi fost schimbat. Alți cercetători au urmărit copii în timpul creșterii: nu a reieșit că amprentele ar suferi vreo modificare. Dar, dacă amprentele nu se modifică datorită vârstei și prin evoluția fiziologică, o dată cu trecerea anilor și survenirea unor maladii, este posibil ca din cauza unor factori externi să se producă modificări ale lor? De pildă, dacă ne frigem și se formează o flictenă, după spargerea acesteia, țesutul nou care se formează păstrează până în cele mai mici detalii imaginea

amprentei dinainte de arsură? Profesorul Locard, unul dintre pionierii criminalisticii, a efectuat numeroase experiențe, supunându-se unor probe penibile și dureroase. El și-a ars vârfurile degetelor cu ulei încins și fierul roșu, pentru a dovedi că desenul liniilor papilare rămâne neschimbat.

„Nu numai că liniile papilare rămân identice cu ele însele de la naștere până la moarte – afirmă profesorul Locard – dar ceea ce este esențial, ele nu sunt modificabile nici patologic, nici prin voința subiectului. Individul urmărit, pentru a face imposibilă identificarea sa, își distruge printr-un procedeu oarecare integritatea tegumentelor digitale; or, această alterare nu poate fi efectuată decât prin două mijloace: arsura și incizia. Dar aceste două metode sunt ineficace[1]."

S-a văzut că, în unele uzine, muncitorii ale căror degete au fost în contact cu acizi sau baze tari au prezentat arsuri puternice și adânci, afectând porțiuni întinse din țesut. Cu toate acestea, după vindecare, amprentele au reapărut fără nici cea mai mică modificare. Se cunosc cazuri când răufăcătorii au încercat să-și altereze amprentele, frecând degetele de cărămizi sau corodându-le cu formol sau acid azotic, dar cicatrizarea și vindecarea leziunilor au făcut să reapară desenul natural.

În concluzie, pe de o parte, s-a constatat că arsurile la extremitățile degetelor, după vindecare, restituie desenele papilare, cu toate detaliile anterioare, și punctele caracteristice dinaintea producerii lor. Astfel, în fabricile de perii de celuloid, degetele lucrătorilor care folosesc acetonă au pe fața palmară arsuri persistente și mereu reînnoite: or, crestele din regiunea ulcerată se continuă fără tranziție cu cele ale pielii sănătoase; nu există nici o alterare a desenului, chiar după mai multe săptămâni.

Lecha[2] a constatat că formolul distruge crestele: amprenta devine punctată, însă foarte rapid redevine normală. Yvert citează cazul unui recidivist, care, văzându-se arestat pentru a doua oară și știind la ce examinare va fi supus, nu a ezitat să-și cufunde ambele mâini în apă fierbinte. Imediat după vindecare s-a putut constata că amprentele sale digitale prezentau o asemănare izbitoare cu cele luate cu ocazia primei arestări.

Pentru ca o amprentă digitală să fie deformată de o arsură, voluntară sau nu, astfel încât să nu mai fie posibilă identificarea, trebuie ca agentul care a acționat să fi distrus profund epiderma, care să fie înlocuită cu un țesut cicatriceal scleros și neted. Cicatricele provenind de la distrugeri voluntare devin, la rândul lor, adevărate „amprente" și nu constituie un obstacol în identificarea autorului lor. Singurele maladii care determină distrugerea crestelor papilare sunt lepra și panarițiul Morvan (de origine siringomielitică sau periferică).

---

1 Ed. Locard, *„Traité de criminalistique"*, vol. I, Desvigne, Lyon, p. 86.
2 M. Lecha, *Revista de medicina y cirurgia practicas*, 1909 (29 decembrie), nr. 1104

Dar, descoperirile ştiinţifice şi punerea acestora în slujba unor oameni lipsiţi de probitate şi care s-au lăsat corupţi, au ajuns, nu o dată, la îndemâna răufăcătorilor.

Jack Klutas, zis „Klutas-Frumuşelu“, datorită feţei sale de copil bucălat, student la Universitatea din Illinois, iar în timpul liber şeful unei redutabile bande, ştia foarte bine că este sortit morţii. Avea pe „conştiinţă“ câteva omoruri şi era „specializat“ în răpirea unor „înalte personalităţi“ din lumea interlopă în cadrul căreia nu există pericolul de a se face apel la poliţie în caz de şantaj. Ştia că moartea îl putea surprinde în orice clipă. De obicei, când vorbea cu străinii, rămânea cu picioarele uşor depărtate, cu mâna dreaptă în şold, cu degetul mare spre spate, cu celelalte degete în faţă şi aplecat. Mâna stângă o ţinea în general în buzunarul hainei. În această poziţie, era pregătit să scoată cu iuţeala fulgerului pistoalele automate pe care la ţinea în buzunarele lui, special croite.

La 6 ianuarie 1934, Healy, sergent aparţinând poliţiei oraşului Chicago, însoţit de trei agenţi ai F.B.I., reuşi să dea de urma lui Klutas. Aceasta se datora faptului că un membru al bandei sale – Julius Jones – îl denunţase poliţiei. Agenţii opriră maşina în faţa vilei din Bellwood, care îi servea drept ascunzătoare, şi aşteptară. Timpul trecea încet şi aproape îngheţaseră când, după patru ore, Jack Klutas îşi făcu apariţia la bordul maşinii sale. Fără să bănuiască ceva, deschise portiera. În acel moment zări patru revolvere îndreptate asupra sa. Printr-un gest reflex dădu să-şi scoată revolverul, dar glonţul, calibru 38, porni mai repede din pistolul lui Healy şi o rafală scurtă îl doborî.

Când sosi ambulanţa Spitalului „Sfântul Bernard“, Jack mai găsi putere să scape o înjurătură, după care căzu pe targă şi muri. Poliţiştii însărcinaţi cu luarea amprentelor, operaţie de rutină care se făcea chiar în cazul unor persoane cunoscute, observară cu uimire că degetele cadavrului lui Klutas nu mai avea linii papilare, sau mai bine zis, acestea erau abia schiţate. Ce se întâmplase? Se aflau în faţa unui caz singular de om fără amprente sau Klutas reuşise cumva să şi le distrugă? Enigma a fost dezlegată la scurt timp: amanta gangsterului a mărturisit că un medic necunoscut îl operase cu câtva timp mai înainte, scoţându-i pielea de pe vârful degetelor. Totuşi, liniile papilare începuseră să se formeze din nou.

Cazul lui Jack Klutas nu a fost singular. În luna mai a aceluiaşi an, alţi doi criminali, Carips şi Baker, au apelat la serviciile unui chirurg, dr. Joseph P. Moran. Intervenţia, extrem de dureroasă, a constat în scoaterea unor lambouri de piele de pe buricele degetelor, operaţie efectuată cu un dispozitiv special, folosit în cazuri de transplant la cei care au suferit arsuri grave. Trebuie să menţionăm că dr. Moran, cunoscut în lumea interlopă pentru că el însuşi călcase legea de mai multe ori, s-a pretat la efectuarea operaţiei în schimbul

unei mari sume de bani. După patru săptămâni, spre uimirea celor doi gangsteri, aceștia și-au văzut amprentele reapărând încet. Contactul doctorului Moran cu lumea interlopă a avut deznodământul firesc: acesta și-a găsit sfârșitul pe fundul lacului Michigan, cu un pietroi legat de gât.

John Dillinger, gangsterul a cărui faimă concurează cu cea a lui Al Capone, s-a supus și el, în mai 1934, unei operații de „ștergere" a amprentelor. De fapt, era vorba de a i se da o cu totul altă înfățișare. Într-un cartier mărginaș al orașului Chicago, bucătăria strâmtă a unui apartament a fost transformată în sală de operație. Doi chirurgi, eliberați recent din închisoare – unul fusese închis pentru contrabandă de stupefiante, iar celălalt implicat într-un omor, l-au supus unei operații estetice pentru a-i schimba înfățișarea. Cât privește liniile papilare, degetele lui Dillinger au fost tamponate în repetate rânduri cu apă regală, până la dispariția completă a acestor linii.

La 22 iulie, în fața unui cinematograf, Dillinger a fost ciuruit de o rafală de pistol-mitralieră. Când i s-au examinat degetele, cei de la Biroul de amprente au constatat că liniile de pe degetele gangsterului se refăcuseră în întregime.

Într-una din serile lunii octombrie a anului 1934, pe o străduță situată la periferia orașului Chicago, în timp ce un polițist își efectua rondul, găsi în șanțul străzii cadavrul unui om, găurit de gloanțe. Întorcându-l cu fața în sus, la lumina felinarului, polițistul îl recunoscu pe cel ucis: Gus Winkler. Mortul era urmărit de poliție de multă vreme pentru săvârșirea mai multor crime și jefuirea unor bănci. Din câte se vedea, își găsise sfârșitul în urma unui conflict cu un alt gangster, mai abil în mânuirea pistolului. La morgă s-a prezentat un agent de la serviciul identificare, pentru ridicarea amprentelor – operație de rutină care avea să ducă la surprize, ca și în cazul lui Klutas: amprentele lui Winkler erau clare, dar comparate cu cele existente la fișier, nu corespundeau. Examinarea amprentelor cadavrului avea să ofere dezlegarea misterului: chirurgul care-i „șterse" suprafața buricelor degetelor se mărginise să opereze doar unele mici porțiuni. Efectul era surprinzător: amprenta nu mai semăna cu cea dinainte.

La unul din sediile F.B.I.-ului din California au fost convocați cei mai mari specialiști în materie: chirurgi plasticieni și dermatologi. Cazul lui Winkler, după părerea unui reputat specialist – doctorul L. Uppdegraff – nu constituia o rezolvare a problemei. Mai devreme sau mai târziu, lui Winkler i-ar fi reapărut amprentele originare. Singura modalitate de ștergere a amprentelor o constituia, după părerea acestuia, transplantul. Dar istoria criminalisticii nu cunoștea încă un asemenea caz. Și totuși el s-a ivit.

Pe când scriam aceste rânduri, presa occidentală a anunțat moartea lui Robert James Pitts, cunoscut de întreaga poliție americană ca „omul fără amprente digitale".

Pitts a decedat la vârsta de 62 de ani într-o închisoare din Carolina de Sud, unde ispășea o condamnare pe viață, pentru uciderea unui om de afaceri. Lipsa amprentelor nu constituia o anomalie din naștere. Prin anii '30, pe când Pitts era deținut într-o închisoare, a aflat de la alți gangsteri nou-sosiți că un chirurg era în căutarea unui „cobai uman", pentru a experimenta o operație de „ștergere" a amprentelor digitale. La ieșirea din închisoare a dat de urma chirurgului – doctorul Leopold William August Brandemburg din Union City (New Jersey) sau, mai pe scurt, cum era cunoscut în lumea interlopă, „Doc Brandemburg".

În luna mai 1941, a fost efectuată operația, care a constat în înlăturarea pielii de pe degetele „pacientului" și lipirea acestora, timp de trei luni, pe propriul său piept, până când pielea de pe această parte a corpului, netedă și fără amprente, s-a grefat pe degete. Operația a reușit și iată că Pitts și-a putut continua „cariera" de răufăcător nepedepsit, pentru că nu lăsa amprente. În cele din urmă, arestarea sa a survenit, din pură întâmplare, în timpul unei razii polițienești efectuate la Austin, în Texas. Era la 31 octombrie 1941. Arestatul, ca și ceilalți reținuți, a fost condus la biroul de amprente. Funcționarul a luat pe rând degetele lui Pitts și le-a rotit pe tușieră, apoi pe fișa de identificare. A controlat apoi dacă operația a fost executată corect. Rămase stupefiat, plimbându-și privirea de la hârtie la omul care stătea în fața sa și zâmbea disprețuitor. Omul nu mai avea nici urmă de linii papilare!

Suspectul a fost cercetat cu multă atenție și pe pieptul acestuia au fost găsite zece cicatrice lungi, câte cinci de fiecare parte, unele mai proaspete decât celelalte. Acum era limpede: se procedase la un transplant, și anume pielea scoasă de acolo fusese folosită la înlocuirea epidermei de pe vârfurile degetelor. Dar cine era „*rara avis*" pe care puseseră mâna? De bună seamă un criminal ieșit din comun, căci altfel nu și-ar fi putut permite o asemenea operație. La toate întrebările a păstrat tăcerea cea mai desăvârșită. S-a căutat în cartotecile F.B.I.-ului și, în cele din urmă, s-a găsit fișa lui Robert James Phillips, arestat în urmă cu nouă ani pentru furt de automobile. Mai trecuse pe la poliție și la 28 martie 1941, la Miami, când mai „avea" amprente. Nu era nici o îndoială – fotografia din fișă era a arestatului. Pus în libertate, avea să revină, după cum am văzut, îndărătul gratiilor, de astă dată pentru totdeauna.

Până în prezent nu se mai cunosc alte cazuri de „ștergere" a amprentelor, deși nu este exclusă posibilitatea existenței lor.

Am văzut că primul care a întrezărit posibilitatea utilizării căutării și recunoașterii amprentelor la locul săvârșirii unui delict, în vederea identificării autorului, a fost dr. Faulds (1880). Dar multă vreme după aceea, pentru a fi observate amprentele digitale, singura metodă folosită consta în luminarea

puternică, sub un anumit unghi. Revelarea amprentelor – termen împrumutat din vocabularul specific tehnicii fotografice, s-a făcut ceva mai târziu, datorită unei întâmplări. Profesorul Chantre – povestește Locard – în cursul unei misiuni în Asia Mică, colecționase numeroase documente privitoare la etnologia armenilor. Pentru a studia forma mâinii la acest popor, a solicitat unui număr mare de oameni să-și apese palmele pe foi albe de hârtie, înscriind conturul cu un creion. La câțiva ani după reîntoarcerea sa din Asia Mică, a predat foile de hârtie, cu conturul palmelor, lui Forgeot, colaborator al profesorului Lacassagne, din Lyon. Într-una din zile, printr-un gest neîndemânatic, s-a vărsat călimara peste una dintre aceste foi și Forgeot a zărit, cu uimire, apărând amprentele unei mâini al cărei contur fusese trasat cu creionul de către profesorul Chantre, în Asia Mică. Din întâmplare, Forgeot a descoperit astfel, primul, procedeul de colorare a amprentelor latente.

Dar istoria dactiloscopiei și mai ales a revelării amprentelor latente este legată și de un alt nume: dr. Wilhelm Eber, medic veterinar din Berlin. Prin 1888, Eber a înaintat Ministerului de Interne prusian un memoriu, care, prin conținutul său, dacă ar fi fost luat în considerare, ar fi permis situarea țării sale printre promotoarele dactiloscopiei în criminalistică. Eber a observat, în abatoare, urmele de sânge pe care le lasă mâinile măcelarilor pe halatele albe și prosoape. Curios, a întreprins o serie de cercetări, care l-au condus, independent de Faulds, la aceleași rezultate: el era convins că criminalii pot fi descoperiți cu ajutorul amprentelor pe care aceștia le lăsau la locul crimei. Eber a mai descoperit că vaporii de iod permit revelarea chiar și a celor mai slabe amprente.

Procedeul său a rămas până în zilele noastre, intrând curent în arsenalul tehnicilor de revelare a impresiunilor digitale. La 8 iunie 1888, von Richthofen, șeful poliției berlineze, returnându-i memoriul, a făcut următoarea remarcă: „Până în prezent... și de altfel după câte își amintesc funcționarii noștri, urmele revelate în urma examenelor atât de minuțioase care au fost făcute la locul crimelor, pe clanțe, pahare și alte obiecte susceptibile de a păstra urmele liniilor mâinii nu au permis în nici un mod reconstituirea acestor linii."

Și descoperirea lui Eber a rămas uitată, cel puțin pentru contemporanii săi.

Tehnica descoperirii amprentelor latente a cunoscut de-a lungul anilor o perfecționare continuă, ajungându-se în prezent la o mare varietate de metode și procedee, aplicate de la caz la caz. Nepreocupându-ne latura tehnică a problemei[1], nu vom intra în detaliile de specialitate, dar trebuie totuși să menționăm că aceasta este deosebit de complexă. De exemplu, un cec sau un

1 În acest scop, recomandăm a fi consultate lucrările: Ed. Locard, „*Traité de criminalistique*", Desvigne, Lyon, 1931-1938; P. Kirk, „*Crime Investigation*". University din California, 1966; C. Suciu, „*Criminalistica*", București, 1972; Ministerul de Interne, „*Tratat practic de criminalistică*", București, 1976.

document important ce nu trebuie deteriorat nu poate fi supus aceloraşi procedee ca o bucată de sticlă. În altă ordine de idei, există credinţa înrădăcinată că o mână foarte transpirată care a atins un obiect neted lasă o amprentă perfectă. Concepţia este cât se poate de greşită, căci în realitate o mână uscată şi un contact uşor conduc la o mai bună amprentă. O mână uscată sau chiar îngheţată va imprima pe obiectele cu suprafaţă netedă pe care le atinge o semnătură incontestabilă. Astfel, delincventul îşi va marca trecerea prin lăsarea propriilor amprente pe vitrinele pe care le va sparge, pe sertarele şi uşile pe care va încerca să le deschidă, casetele şi casele de bani, fişetele cu suprafeţe lăcuite, pe sticlele şi paharele de care se va fi servit şi, în general, pe orice obiect a cărui suprafaţă este netedă şi lucioasă. Din contră, pe suprafeţele rugoase, inclusiv pielea şi veşmintele, cu rare excepţii, cu greu se pot regăsi impresiunile digitale în măsură a fi identificabile.

Posibilitatea lăsării amprentelor la locul delictului şi faptul că acestea pot constitui probe convingătoare în faţa justiţiei au produs consternare în lumea interlopă.

Cronologic, după cum am văzut, prima condamnare de către un tribunal a unui vinovat a avut loc în 1898 (afacerea Charan) în India, dar împrejurările neobişnuite au făcut ca marele public din Europa şi America să nu aibă cunoştinţă de aceasta. Abia în 1905, vâlva stârnită de dublul asasinat săvârşit la periferia Londrei (în Deptford) a adus în prim-plan importanţa dactiloscopiei.

În dimineaţa zilei de 27 martie 1905, pe ultima pagină, în colţul rezervat ştirilor sosite la redacţie în ultimul moment, jurnalele londoneze îşi informau cititorii despre o crimă ieşită din comun.

La începutul secolului, Deptford era un mic orăşel ce se învecina cu cartierele mărginaşe ale Londrei. Oamenii îşi vedeau liniştiţi de treburi, majoritatea fiind salariaţi în abatoarele, atelierele şi fabricile ale căror coşuri răsăreau peste noapte ca ciupercile.

La nr. 34, pe *High Street*, o firmă modestă atârnată deasupra intrării unui magazin atrăgea atenţia trecătorilor că pot găsi înăuntru tot felul de vopsele şi chimicale de care cineva are nevoie într-o gospodărie. Proprietarul, Farow, era un om amabil şi cumsecade, trecut de 70 de ani, iubit şi stimat de vecinii săi. În dimineaţa amintită, pe la ora 7,30, un băiat de prăvălie care îl ajuta pe bătrânul Farow, venind ca de obicei la lucru, a găsit uşa magazinului închisă. După cum avea să povestească mai târziu, acest lucru l-a surprins, ştiind că vopselarul obişnuia să se scoale de dimineaţă pentru a-şi servi clienţii, care, în drumul lor spre serviciu, mai aveau timp câteva clipe pentru a-şi cumpăra cele trebuincioase. După ce a bătut în uşă de mai multe ori, fără să obţină vreun răspuns, a intrat în curticica din spatele casei şi s-a apropiat de fereastra magazinului, pentru a arunca o privire în interior. Îngrozit de cele văzute, a început să strige, alarmând vecinii şi trecătorii.

Fiind anunțată poliția, la locul evenimentului sosiră inspectorul Fox, câțiva agenți, precum și Melville Macnaghten, șeful biroului de identificare, cu care am făcut cunoștință în paginile anterioare. O dată pătrunși în interiorul magazinului și al cămăruțelor ce comunicau cu acesta și care serveau drept locuință soților Farow, polițiștii, oameni care văzuseră multe, avură un moment de oroare: spectacolul, cum avea să-l caracterizeze procurorul Richard Muir, era „...oribil, pe drept cuvânt oribil".

Vom apela la presa vremii, pentru a spicui unele relatări.

„Dormitorul era pur și simplu devastat, mobilele fiind răsturnate sau rupte, sertarele scoase și golite și hârtiile răvășite într-un talmeș-balmeș de neimaginat. Și toată această dezordine părea și mai sinistră prin petele de sânge ce se zăreau pretutindeni, până și pe pereți. Bătrânul Farow, în pijama, zăcea la pământ, cu capul introdus în cămin. Inspectorul Fox, mergând cu grijă, ca să nu deranjeze ceva, reuși să reconstituie scena care probabil se derulase.

Din câte se pare, în zori, cineva bătuse la ușa magazinului și bătrânul vopselar, care încă nu se sculase, s-a grăbit să-i deschidă. A fost atacat și doborât aproape imediat, deși încerca să opună rezistență și să ceară ajutor. Dar, se vede treaba că nu a mai reușit. În camera de la etaj a fost găsită, zăcând în pat, cu craniul zdrobit, bătrâna Farow. Dusă de îndată la cel mai apropiat spital din Greenwich, ea a murit după patru zile, fără să-și mai fi revenit în simțiri."

Fox și Macnaghten își începură cercetările cu mare grijă, pentru a nu șterge vreun indiciu care ar putea să-i pună pe urmele autorului sau autorilor.

S-a stabilit de îndată că era vorba despre doi făptași: aruncate într-un colț, au fost găsite două măști confecționate dintr-o pereche de ciorapi vechi de mătase neagră. Sub patul din dormitorul soților Farow a fost găsită o casetă goală, în care bătrânii își păstrau economiile pentru zilele ce le mai aveau de trăit. Examinată cu atenție, ochiului lui Macnaghten nu i-a scăpat o urmă de culoare mai închisă ce se afla pe capac. Bănuind că ar putea fi vorba despre o amprentă, ridică cu grijă caseta și o trimise, cu mare precauție, la laboratorul condus de Collins. Acesta a stabilit că amprenta aparținea degetului mare. S-au luat neîntârziat amprentele soților Farow, ale băiatului de prăvălie și ale sergentului de poliție care descoperise caseta și s-au efectuat comparările: nu corespundeau.

Inspectorul Fox și-a îndreptat cercetările asupra vecinilor bătrânului vopselar. Cine putea da cea mai mică informație era rugat să-și dea concursul.

Primul martor a fost lăptarul străzii. Pe la ora 7,15 acesta a zărit doi tineri care ieșeau în grabă din magazinul lui Farow, dispărând cu repeziciune. Lăptarul, fără să le acorde prea mare atenție, a reținut totuși că unul dintre ei purta un pardesiu și pantofi de culoare maro.

Al doilea martor, era o fetiţă. Pe la 7,25 când traversa strada, în uşa prăvăliei lui Farow a văzut apărând faţa însângerată a unui bărbat, care s-a retras apoi, trântind uşa. Fetiţa nu a dat importanţă întâmplării, căci în Deptford, datorită abatoarelor, feţele şi halatele de lucru însângerate erau ceva obişnuit.

Al treilea martor, o vecină, Ethel Stanton, a relatat că a văzut, cam pe la aceeaşi oră cu lăptarul, doi tineri care fugeau pe stradă. Unul avea o haină de culoare maro.

Unul dintre agenţii *Scotland-Yard*-ului, pe când se afla într-o cafenea din Deptford, a surprins o discuţie cu privire la faptul că în lumea interlopă se zvonea că fraţii Stratton – Alfred şi Albert, sunt socotiţi ca făptaşi ai dublului asasinat. La *Scotland Yard*, aceştia, în ciuda vârstelor lor – 22 şi respectiv 20 de ani, se bucurau de o proastă reputaţie, refuzând să lucreze, schimbându-şi mereu domiciliul şi trăind din proxenetism.

Inspectorul Fox porni de îndată pe urmele celor doi şi ajunse la patroana unei case de raport, situată pe *Knott Street*, o oarecare Kate Wade. Aici, Alfred Stratton închiriase o cămăruţă mizerabilă. Femeia a mai mărturisit că, într-una din zile a găsit în camera lui Albert, sub saltea, două măşti confecţionate din ciorapi negri. În acelaşi imobil locuia şi amanta lui Alfred – Hannah Cromarty – o tânără care practica „cea mai veche meserie din lume“. Inspectorul Fox a început s-o descoasă cu abilitate şi tânăra femeie, furioasă, abia a aşteptat să-şi verse focul. Cu puţin timp înainte, Alfred Stratton o bătuse zdravăn, încât i se mai vedeau încă vânătăile ce-i stricau „firma“ şi-i goneau clientela. Hannah a povestit că în noaptea asasinatului Alfred a dormit la ea, dar în timpul nopţii un bărbat a bătut la fereastră şi, după ce au schimbat mai multe cuvinte în şoaptă, au plecat împreună. Fata a povestit, de asemenea, că pardesiul de culoare maro al lui Alfred Stratton a dispărut; întrebându-l unde este, i-a răspuns că l-a dat unui prieten căruia îi datora nişte bani. Un amănunt curios: amantul ei îşi vopsise pantofii, din maro în negru. Dar de cea mai mare importanţă era faptul că Alfred îi ceruse, sub ameninţarea cu bătaia, să spună, dacă va fi întrebată, că-şi petrecuseră împreună noaptea de 26 spre 27 martie şi că se sculaseră târziu, pe la 9 dimineaţa.

După cum se vede, fraţii Stratton ridicau grave semne de întrebare şi poliţia londoneză începu căutarea lor. Dar Hannah îi avertizase şi aceştia îşi pierduseră urma, refugiindu-se în tenebrele marelui oraş. Arestarea a necesitat multă trudă şi perseverenţă, iar când poliţiştii au reuşit să pună mâna pe cei doi, aceştia au opus o rezistenţă îndârjită. Bineînţeles că, la interogatoriu, Alfred şi Albert Stratton au contestat faptul că ar fi autorii dublului asasinat. Probele lipseau şi judecătorul de instrucţie se vedea pus în situaţia să înceteze urmărirea şi să-i elibereze.

Fox și Macnaghten se hotărâră să facă o ultimă încercare: compararea amprentelor celor doi cu urma găsită în casa bătrânilor Farow. Collins fu însărcinat cu această operațiune și își prezentă concluziile: amprenta de pe casetă corespundea perfect celei a degetului mare al lui Alfred Stratton. Confruntarea dintre lăptar și cei doi Stratton nu s-a soldat cu vreun rezultat, lăptarul nerecunoscând în arestații din fața sa pe cei pe care îi zărise fugind în dimineața de 27 martie. Cât privește pe Ethel Stanton, era singurul martor care pretindea că cel mai mare dintre frați era unul dintre cei doi fugari suspecți.

Acestea erau împrejurările în preziua procesului. Judecata a început la 5 mai 1905. În sala tribunalului, pe masa procurorului Richard Muir se afla caseta de bani cu amprenta ucigașului. El trebuia s-o supravegheze continuu, avertizând curioșii să n-o atingă, pentru a nu deteriora amprenta. Cât privește pe Collins, acesta stătea în imediata sa apropiere, pentru a fi gata în orice moment să furnizeze informațiile de specialitate necesare.

Acuzații erau apărați de avocatul Boath, asistat de Curtis Bennet și Harold Morris. Alături se aflau doi experți, chemați de Boath: dr. Garson și dr. Faulds. Fiecare dintre aceștia urmăreau să se răzbune pe autorități, din motivele pe care le știm: Garson, pentru că metoda antropometrică a fost înlocuită cu dactiloscopia, iar Faulds, pentru că nu i se recunoscuse întâietatea în conflictul cu Hershell.

Procurorul Muir își începu rechizitoriul, accentuând caracterul monstruos al săvârșirii omorului. La sfârșit, „amprenta" a fost prezentată tribunalului. Arătând cu degetul spre cutia de bani a vopselarului, Muir spuse: „Această casetă, care aparținea victimelor, posedă pe ea o amprentă, care fără nici o îndoială este a degetului mare al acuzatului Alfred Stratton." Apoi a chemat la bară pe Collins și l-a invitat să demonstreze identitatea amprentei de pe casetă cu cea a lui Alfred Stratton.

Apărarea nu a reușit să constate nimic și, după două ore de deliberări, către zece seara, jurații au revenit în sala tribunalului. Asistența aștepta încremenită, cu răsuflarea tăiată. Judecătorul Channell rosti solemn: „Frații Stratton au fost găsiți vinovați! Sentința: moartea prin spânzurare."

Afacerea din Deptford a constituit o etapă decisivă în istoria dactiloscopiei, fiind primul caz de recunoaștere a acesteia în justiție și de pronunțare a unei sentințe – condamnarea la moarte – exclusiv pe baza probei amprentelor.

Pe continent – un caz similar, interesant pentru că este vorba tot de o condamnare la moarte, de altfel singura pronunțată în Franța până în 1930, pe baza dactiloscopiei. Este vorba despre afacerea Didier. O vom reda din descrierea lui Locard:

„Doamna Schneider locuia în Lyon, pe strada Sevient la nr. 5, împreună cu o cameristă, numită Eugénie Morel. La 5 iunie 1918, după-amiază, trei indivizi au urcat scara imobilului și au găsit-o pe Eugénie Morel ocupată cu spălatul

scării. Imediat s-au aruncat asupra ei şi, fără să-i mai lase timp să strige, au băgat-o în apartament, unde au legat-o, introducându-i un căluş în gură. După aceea au început să răscolească prin camere, în timp ce biata femeie, sufocată, şi-a dat sfârşitul.

Ancheta a condus la arestarea unui oarecare Augier, băiat de cafenea, ale cărui amprente au fost găsite pe o cutie de lemn lăcuit. Încolţit, Augier a denunţat pe un anume Brenner, ca fiind complicele său. El a povestit că au plănuit împreună să comită jaful, dar că, mergând spre locuinţa doamnei Schneider, s-au întâlnit cu un individ, mic de statură şi brunet, pe care îl cunoştea prietenul său, astfel încât drumul a fost continuat în trei. Augier a afirmat că, de fapt, acest necunoscut ar fi săvârşit singur asasinatul, punându-i-se în seamă totul. Dar cine era acesta? Nici un nume şi nici un semnalament, decât câteva indicaţii vagi: mic de statură, brunet şi îmbrăcat în albastru. Poliţia, pe baza unor informaţii culese din mediul interlop, şi-a îndreptat bănuielile asupra unui anume Didier Lucien, zis Machot, urmărit pentru tentativă de asasinat la Grenoble. Amprentele digitale aparţinând lui Didier au fost trimise la laboratorul de poliţie din Lyon, unde s-a stabilit un raport minuţios de identitate cu urmele găsite pe oglinda unui şifonier din casa doamnei Schneider. La proces, care a avut loc la 26 noiembrie 1918, Didier avea ca piesă acuzatoare contra sa amprenta degetului arătător, găsită la locul crimei. Alibiul furnizat s-a dovedit a fi fals. Între timp, Didier a fost condamnat la moarte de Tribunalul din Isère pentru o altă faptă. Juriul din Rhône, la rândul său, l-a găsit vinovat, singura probă constituind-o amprenta sa.

Didier şi Brenner au fost condamnaţi la moarte, iar Augier, beneficiind de circumstanţe atenuante, pentru că a recunoscut şi mărturisit fapta, s-a ales cu 20 de ani de muncă silnică."

*

Câteva cuvinte despre cazuri de excepţie. S-a constatat, de exemplu, că uneori fraţii gemeni au amprente mult asemănătoare, dar nu identice[1]. La prima vedere, un asemenea caz întâlnit în practică de o persoană mai puţin avizată ar putea conduce la o concluzie greşită.

De reţinut că, la înapoiaţii mintali, ca şi la unele persoane care suferă de boli congenitale, desenele digitale prezintă unele modificări. Locard menţionează că „amprentele degeneraţilor amintesc pe cele ale maimuţelor". Şi autorul citat relatează un caz extrem de sugestiv din practica sa: „...Am reuşit să obţin mărturisiri complete datorită unei descoperiri de acest gen. Un tânăr, încă băieţandru, mi-a fost adus la laborator după ce fusese prins cu prilejul

1 E. Locard, *„Policiers de roman et policiers de laboratoire"*, Payot, Paris, 1924, p. 179.

unui furt prin efracție. Cu toată vârsta sa fragedă, era un recidivist primejdios. Unul dintre asistenții mei mi-a atras atenția asupra fișei dactiloscopice pe care tocmai o terminaserăm de întocmit: una dintre amprente prezenta o asemănare extraordinară cu cea a maimuțelor. Am privit băiatul în ochi și i-am spus:

— Tu faci pipi în pat!

— Da, mi-a răspuns, dar cum ați aflat?!

— Știu de asemenea că furi!

— Este adevărat și asta! V-au spus-o degetele mele?

Este inutil să vă spun că examenul crestelor papilare nu era în măsură să arate că posesorul lor era hoț, însă prezența unui caracter specific maimuțelor nu putea să se explice decât prin existența unor tare congenitale, or, se știe că, uneori, acestea se însoțesc de enurezis."

Teama de a nu-și lăsa amprentele la locul faptei a devenit problema numărul unu a criminalilor cât de cât conștienți de pericolul pe care îl reprezintă urma micuță, adesea invizibilă pentru ochiul omenesc. Pentru a evita aceasta, exceptând transplantul, care nu poate fi la îndemâna oricui, răufăcătorii nu au la dispoziție decât două metode: prima constă în a nu atinge nimic din ceea ce ar putea păstra imaginea degetelor, ceea ce practic este imposibil; a doua metodă se referă la interpunerea între mâini și suprafețele ce urmează să fie atinse, a unui izolator. Și pentru un necunoscător, în acest caz, soluția care se propune, pe nerăsuflate, este aceea de a folosi mănuși! Dar în practică problema nu este chiar atât de simplă, și este explicabil, majoritatea infracțiunilor săvârșindu-se la adăpostul întunericului. Hoțul operează noaptea și în locuri care îi sunt străine. Pentru a se orienta, el nu se poate servi de lumină decât arareori și „ochii" săi sunt, de fapt, degetele, obișnuite să pipăie, rolul lor fiind asemănător cu cel al antenelor unor insecte. În astfel de condiții, este ușor să ne imaginăm că, oricât ar fi de subțiri, mănușile îl transformă pe răufăcător într-un om legat la ochi. Iată de ce folosirea mănușilor nu este oportună și în numeroase cazuri infractorii renunță la ele.

În altă ordine de idei, mănușile sunt incomode mai ales pentru cei care nu sunt obișnuiți să le poarte, dovadă că adeseori la locul unei spargeri au fost găsite aruncate. Adeseori poate ne-am pus întrebarea de ce au făcut acest gest? Răspunsul trebuie să-l căutăm într-un gest reflex, urmare a unui moment de enervare și mare tensiune, când răufăcătorul a fost stânjenit de mănuși.

Pe de altă parte, așa cum remarca un eminent criminalist, mănușa pe care o poartă hoțul arar se află în stare bună. Veche și necorespunzătoare mâinii sale, are tendința de a se descoase sau găuri, mai ales dacă ne gândim că posesorul are de sărit garduri, de escaladat ziduri etc. Chiar în stare perfectă la început, mănușile ajung, la sfârșitul unei spargeri, într-una jalnică.

Experiențele de laborator întreprinse de numeroși cercetători, pe de o parte, iar pe de altă parte analiza urmelor găsite la locul infracțiunilor au relevat

că folosirea mănuşilor nu constituie un obstacol în calea amprentelor, fapt explicabil dacă ne gândim că mănuşile uzate lasă să treacă picături de sudoare ce permit formarea de amprente, dacă nu complete, măcar fragmentare.

Locard descrie un caz pe care l-am preferat multora, chiar mai recente, pentru faptul că a constituit o premieră.

> În noaptea de 6 spre 7 noiembrie 1919, un mare magazin de blănuri, situat pe strada Hôtel-de-Ville din Lyon, a făcut obiectul unei spargeri, fiind sustrase blănuri în valoare de 90 000 franci. A doua zi dimineaţa, cercetările întreprinse nu ofereau nici o pistă. Nu fusese văzut nici un suspect, nici pe stradă, nici în jurul magazinului. Cât priveşte informatorii poliţiei, aceştia nu au fost în măsură să furnizeze nici cel mai vag indiciu. Examinate cu atenţie, unul din cioburile vitrinei a prezentat o amprentă foarte neobişniuită: se distingeau net striurile lăsate de contactul cu mănuşile şi în unele locuri urmele unor creste papilare. Fără îndoială că dacă o parte din aceste creste se imprimaseră trecând prin materialul mănuşii, altele veniseră în contact direct cu sticla, la nivelul unor rupturi. În două ore fragmentul de sticlă a fost depus pe masa laboratorului de criminalistică, iar după încă alte zece minute fusese aflat numele posesorului amprentelor: Maurice Reynaud. Astfel, în ciuda faptului că purtase mănuşi, au fost suficiente exact zece minute pentru a colora amprenta, a căuta în fişier şi a-l identifica pe autor. Reynaud a fost arestat imediat, iar a doua zi au fost găsite şi blănurile furate.

Dacă mănuşile din piele sau ţesături textile se poartă cu mai multă uşurinţă, în schimb ele sunt stânjenitoare în cazurile în care se cere o fineţe tactilă. Există un număr restrâns de infractori care folosesc mănuşi chirurgicale, de cauciuc subţire, dar pentru o persoană neobişnuită cu ele purtarea lor este dificilă.

Sunt cazuri în care infractorii încearcă inducerea în eroare, lăsând la locul faptei obiecte cu amprentele unor persoane nevinovate sau îmbrăcând mănuşi din materiale plastice, cu reproducerea unor amprente străine.

*

Încheiem capitolul cu un alt aspect: folosirea amprentelor la identificarea cadavrelor. Gama cazurilor care se pot ivi în practică este largă şi oferă un vast câmp de cercetare. Ne vom opri la relatarea câtorva mai semnificative.

> În ziua de 1 iunie 1930 a fost găsit, în dreptul casei cu nr. 36 din strada N.R., cadavrul unui necunoscut, având pe abdomen o rană produsă de un instrument înţepător şi tăios, rană din care se scursese o mare cantitate de sânge. Cu toate cercetările poliţiei, nu s-a putut stabili identitatea sa şi cu atât mai puţin cea a criminalului.

I s-au luat amprentele, care, căutate în cazierele serviciului central de identificare judiciară, s-a constatat că aparțin numitului M.D., născut în 1911. Individul fusese arestat pentru comiterea mai multor delicte. Furnizând organelor polițienești aceste date cu privire la identitatea victimei, s-a putut ajunge și la depistarea criminalului.

Pe o stradă din orașul B. este găsit în nesimțire individul D. S. Internat la spitalul F., moare după două zile cu diagnosticul de hemoragie cerebrală. Neivindu-se nici o reclamație, D. S. este înmormântat de administrația spitalului. După trei luni se fac reclamații de către tribunalul din S., care cere să se constate dacă individul decedat în spitalul F. este aceeași persoană cu cel căutat de poliția din S. și dacă nu cumva este vorba despre vreo substituire de persoană.

Se face exhumarea după 127 de zile și se constată o putrefacție foarte avansată. O identificare după fișa serviciului de identificare judiciară este imposibilă. Mai rămăsese o singură posibilitate: epiderma degetului arătător stâng, al cărei desen papilar mai era încă vizibil. Din cauza putrefacției înaintate epiderma era foarte fragilă, încât criminalistul s-a văzut silit să abandoneze metodele clasice și să procedeze așa cum îi indicau împrejurările. A fixat în acest scop epiderma degetului arătător pe o bucată de plută, a fotografiat-o, iar după aceea a comparat-o cu impresiunea digitală de pe fișa infractorului. S-au găsit 34 de creste papilare identice, putându-se astfel stabili că cel îngropat în B. sub numele de D. S. era într-adevăr infractorul căutat de poliția din S.

Afacerea Calmuțki. David Calmuțki pășise în toamna vieții. Trăia singur și era văzut, uneori, în compania unei femei cu mult mai tânără decât el. Venea în locuința acestuia, rămânea timp de mai multe zile și apoi dispărea pentru o bună bucată de vreme.

Despre David Calmuțki vecinii nu știau prea multe lucruri; se zvonea că ar avea bani și bijuterii. La observația poștașului, într-una din zile, că nu au fost ridicate ziarele din cutia de scrisori, oamenii au început să se impacienteze. Calmuțki nu obișnuia să se deplaseze din localitate și era văzut zilnic, dimineața și pe înserat, făcându-și micile cumpărături sau întârziind îndelung la câte o discuție cu cine se nimerea.

Era un bărbat de statură mijlocie, bine clădit, cu obrajii ușor congestionați și sprâncenele groase, albe. Calm și cumpătat, își cumpărase locuința în urmă cu doi ani, venind dintr-un îndepărtat colț de țară.

Au mai trecut câteva zile și o ploaie însoțită de un vânt puternic a atras din nou în centrul atenției vecinilor pe Calmuțki. Ușa de la locuința acestuia era întredeschisă. Nu mai fusese zărit de câteva zile; câte? – nimeni nu putea

preciza. Ideea că i s-ar fi putut întâmpla ceva i-a făcut pe oameni să se adreseze autorităţilor.

La sosirea agenţilor, poarta de la stradă a fost găsită încuiată; în schimb, uşa de la casă era deschisă. Înăuntru – nimeni, dar după modul în care erau răvăşite unele lucruri se putea deduce lesne că unul sau mai mulţi necunoscuţi căutaseră ceva: în sertarele unui mic birou, ale căror încuietori fuseseră forţate, sub rufele din şifonier şi salteaua patului. La prima vedere, se părea că nu lipseşte nimic, cel puţin din obiecte şi îmbrăcăminte. Dispariţia proprietarului şi impresia că nu lipseau obiecte de valoare făceau să planeze un mister ce a dat naştere la tot felul de speculaţii, care mai de care mai fantastice. Se vorbea chiar – dar nimeni nu putea spune cine răspândise zvonul – că David Calmuţki fusese spion şi, fiind descoperit, fusese nevoit să părăsească totul în grabă.

Casa a fost încuiată şi sigilată, în aşteptarea unui eveniment care să poată prilejui găsirea unui fir călăuzitor în lămurirea misterului. Zilele treceau una după alta, fără a surveni ceva nou. S-a procedat la o nouă descindere. Totul a fost „periat“ cu cea mai mare atenţie, ridicându-se şi amprentele. Examinate, s-a dovedit că aparţin la două persoane. Rămânea de stabilit cine erau posesorii. Calmuţki nu avea cazier, iar arhiva Serviciului de evidenţă a populaţiei fusese distrusă în război. Cineva a avut o idee: s-au căutat amprentele pe vasele din bucătărie – toate erau identice. Pe noptieră s-a găsit un pahar; tratat cu vapori de iod, au ieşit la iveală amprentele care, comparate, corespundeau celor din bucătărie. S-a dedus că unele dintre amprente aparţineau dispărutului. Dar celelalte?

O altă echipă a plecat în căutarea tinerei femei care-l vizita pe Calmuţki. Trecem peste amănuntele care au permis găsirea acesteia şi care, ele singure, ar putea constitui subiectul unui capitol de roman poliţist. Femeia, Angela M., de o moralitate îndoielnică, nu avea o ocupaţie precisă. Locuia singură, la marginea oraşului, într-o căsuţă modestă, rămasă de la părinţi. Au urmat interogatoriile – la început mai generale, apoi tot mai strânse. A recunoscut că trăia cu Calmuţki şi că acesta îi recompensa „favorurile“ cu diverse sume de bani. Dar se certaseră – era zgârcit, spunea ea, şi nu-l mai văzuse de peste o lună de zile, afirmaţie care coincidea şi cu mărturisirile vecinilor lui Calmuţki, care confirmară că, într-adevăr, femeia nu mai apăruse pe la locuinţa acestuia de foarte multă vreme. S-a dispus percheziţionarea locuinţei femeii. Nu s-a găsit nimic. Au fost cercetate grădina şi magaziile – nişte cocioabe ce stăteau să se prăbuşească. Iarăşi nimic. Nici un progres. Angela M. avea un amant; acesta a fost pus sub supraveghere discretă. De meserie şofer, lucra sporadic pe diverse şantiere, câteva luni aici, câteva dincolo, preferând compania unor chiulangii, în zone de periferie. Se spunea că ar fi întreţinut de Angela M.

S-au reluat interogatoriile Angelei M., insistându-se asupra relaţiilor cu Calmuţki şi, mai ales, reconstituindu-se pas cu pas timpul petrecut cu prilejul

așa-zisei ultime întrevederi. Dacă la început Angela M. lăsa impresia că este sigură pe ea, treptat a început să șovăie și în depozițiile ei apăreau contradicții, care, deși nu ofereau deocamdată un indiciu, reușiseră totuși să trezească îndoiala anchetatorilor.

Locuința femeii, ca și a dispărutului sunt cercetate din nou. Cu acest prilej, se stabilește că amprentele găsite pe lucrurile răvășite din locuința lui Calmuțki și rămase neindentificate aparțineau Angelei M. Prin urmare, aceasta fusese în casa bărbatului după așa-zisa dispariție a acestuia și căutase ceva, fiind deci sigură că nu va fi descoperită în timp ce scotocea prin sertare. Sau poate, o făcuse cu știrea lui. Lucrurile începeau să se complice. Procurorul care ancheta cazul consideră mai prudent ca, pentru început, să nu i se spună nimic femeii despre amprente.

Dar să revenim la locuința acesteia. Unuia dintre agenții ce făceau cercetările i s-a părut că într-una din magazii, mai degrabă un șopron închis, ceva este în neregulă. Pe când se învârtea prin magazie dintr-un colț într-altul printre vechiturile pline de praf ce zăceau într-o mare neorânduială, agentul – vechi în meserie – a avut impresia că într-un anume loc pământul ar fi parcă mai moale. A căutat o găleată și a început să care apă de la pompa din curte, vărsând-o pe jos. Si atunci a observat că apa era mai ușor absorbită într-un loc, denotând că pământul fusese săpat proaspăt. Chemă un coleg, se înarmară cu două lopeți și începură să sape, scoțând cu grijă pământul. În curând, căpătară certitudinea că pământul fusese scurmat recent. Cam pe la un metru și treizeci de centimetri ajunseră la un strat de pământ ce părea că nu făcuse cunoștință cu sapa. Nu au găsit nimic, dar groapa exala un miros fetid de cadavru. Ceva fusese îngropat acolo un timp, dar apoi cine știe când fusese scos și dus spre o destinație necunoscută. Polițiștii începură să examineze cu atenție maldărul de pământ proaspăt. Deodată, atenția le fu atrasă de câteva „bucățele de hârtie“ veche, de culoare alb-cafenie. Procurorul, chemat între timp, luă cu grijă micile fragmente pergamentoase și chemă medicul legist să-și spună părerea. Fără să stea prea mult pe gânduri, acesta declară categoric: „Bine, dar acestea sunt bucăți de piele omenească!“ Și, privindu-le mai atent, spusese sentențios: „Provin de pe palme și de pe buricele degetelor.“

Pământul a fost supus unei noi cercetări, dar nu a mai dat la iveală altceva decât alte trei fragmente identice cu precedentele și... un nasture de haină. Duse la Institutul medico-legal, bucățile de piele, extrem de friabile, au fost supuse unui tratament special pentru a fi conservate și a le păstra elasticitatea. Au fost fotografiate la o sursă puternică de raze ultraviolete. Fotografiile mărite, comparate cu cele ale amprentelor găsite în casa lui Calmuțki, demonstrau o perfectă identitate.

Angela M. nu a mai putut tăgădui. Îl atrăsese pe Calmuțki acasă la ea și, ajutată de șofer, îl ucise, servindu-se de un ciocan și o bară de fier. Apoi femeia

a intrat noaptea în casa victimei şi a furat carnetele C.E.C. şi o casetă cu bijuterii. Cadavrul îl îngropaseră în magazie. Când au prins de veste că poliţia face cercetări privind soarta bătrânului, l-au dezgropat şi l-au aruncat în autobasculanta plină de beton, pe care amantul s-a dus şi a descărcat-o în fundaţia unei construcţii ce se executa în extremitatea cealaltă a oraşului.

Trecuseră peste trei luni de la asasinarea lui Calmuţki, când cei doi l-au dezgropat pentru a-l face să dispară pentru totdeauna. Trăgându-l afară, datorită stării avansate de putrefacţie, s-au detaşat lambouri din pielea de pe mâini. Acestea aveau să servească mai târziu, graţie spiritului de observaţie al poliţiştilor, la dezlegarea enigmei şi condamnarea celor doi asasini. Iată deci că o „crimă perfectă", aşa cum fusese concepută, a putut fi totuşi descoperită pe baza amprentelor.

SUGRUMĂTORUL FEMEILOR

Atunci când s-a mutat în apartamentul pe care i-l oferise, contra unui comision substanţial, un bătrân misit, Mr. Brown a crezut că a făcut o afacere bună, chiar excelentă. Mr. Brown era funcţionar la o fabrică de dulciuri, nu avea copii şi locuia împreună cu soţia şi mama acesteia, o femeie în vârstă şi pe jumătate paralizată. Făbricuţa, dacă se poate numi astfel, unde trudea zilnic opt ore, aplecat deasupra hârtiilor, se afla în cartierul de vest al Londrei. Or, fosta locuinţă se găsea la o distanţă respectabilă de serviciu şi, în cel mai fericit caz, dacă totul mergea strună, făcea mai bine de o oră până la lucru; la întoarcere la fel, astfel încât mai mult de două ceasuri le pierdea pe drum.

Acum putea merge pe jos: exact opt minute de mers agale – atât cronometrase că făcea de la noua locuinţă situată în Rillington Place, la nr. 10.

Mr. Brown, fără a fi zgârcit, era un gospodar chibzuit, astfel încât şi-a procurat pe îndelete şi din timp cele necesare mutării şi mobilării noului apartament, pentru a-i da o înfăţişare cât mai plăcută. Se gândea chiar că avusese un noroc formidabil, fără să ştie că lucrurile nu vor sta chiar aşa. Dar să nu anticipăm.

25 martie 1953. Iată-l deci pe Mr. Brown, înarmat cu cele trebuincioase, trebăluind în noua sa locuinţă. Încins cu un şorţ de pânză cauciucată şi înarmat cu o găleată cu apă săpunită în mâna stângă, a început să spele şi să răzuiască pereţii. Vechile tapete decolorate se desfăceau în fâşii şi în casă se răspândise un miros de clei şi sodă, caracteristic locuinţelor care îşi schimbă înfăţişarea.

Sub unul dintre tapete simţi că se mişcă ceva: era o scândură care nu era prinsă prea bine. Fără să ezite, o apucă de un capăt şi trase cu putere. Se aştepta

la orice, mai puțin la un... cadavru înfășurat într-un pled. Șocat, așa cum se găsea, o luă la fugă spre postul de poliție.

Când în cele din urmă a reușit, cu greutate, să se facă înțeles, inspectorul Griffin de la *Scotland Yard* l-a urmat la fața locului, fără îndoială mai puțin impresionat, dar în orice caz mai curios decât Mr. Brown.

Săpăturile făcute în spatele scândurii au dus la descoperirea altor două cadavre, și acestea înfășurate în pleduri.

Dar polițiștii nu s-au oprit la jumătatea drumului: părându-li-se neobișnuită configurația parchetului, l-au desfăcut.

Sub lamele care se mișcau se afla ascuns un al patrulea cadavru!

În acele momente nu bănuiau că erau pe punctul de a deschide dosarul uneia dintre cele mai extraordinare afaceri criminale pe care le cunoscuse *Scotland Yard*-ul.

Bilanțul macabrei descoperiri era neobișnuit: cadavrele a patru femei, îmbrăcate toate doar în lenjerie de corp; toate patru fuseseră sugrumate: prima cu o frânghie subțire, iar celelalte cu câte un ciorap. S-a apreciat că decesul primelor a avut loc în urmă cu trei săptămâni, iar al celei de-a patra, de sub parchet, cu mai multe luni în urmă. Dată fiind starea de descompunere avansată a cadavrelor, identificarea nu a fost posibilă, decât comparând amprentele digitale cu cele consemnate în fișele femeilor dispărute în cursul anului.

După cum era și normal, cercetările au început cu ultimul locatar al apartamentului, un oarecare John Christie. El părăsise apartamentul în urmă cu o săptămână, ducând cu sine o valiză și câinele. Vecinilor, în momentul când își luase rămas bun, le-a spus că mergea la soția sa, instalată încă de la Crăciun la Birmingham, la sora ei. Mai adăugase că intenționa să-și găsească de lucru în acest oraș.

Christie nu era total necunoscut de poliție, căci făcuse obiectul mai multor condamnări pentru: furturi, falsuri și chiar loviri și răniri – lovise o femeie cu un baston de cricket, fapte care însă n-au constituit un impediment în calea angajării sale în poliție. Asta se petrecea în timpul războiului.

În ultima vreme era funcționar la o întreprindere de transporturi rutiere, dar se mai ocupa, pentru a-și rotunji veniturile, cu fotografia. Putea fi văzut la banchete și reuniuni familiale cu aparatul său fotografic, încercând să surprindă câte o scenă demnă de a nu fi uitată.

Dar aceasta nu era tot ce se știa despre el. Locuința sa era de-acuma cunoscută, bucurându-se de o tristă notorietate; bineînțeles, actualul chiriaș, Mr. Brown, nu știa nimic. Dacă ar fi știut, era limpede că nu ar fi acceptat să se mute. În cartier, casa de la nr. 10 din Rillington Place era denumită „casa crimei". De fapt, în urmă cu mai bine de patru ani, Timothy Evans, un alt chiriaș al acesteia, fusese acuzat că-și ucisese soția și copilul în vârstă de numai 14 luni. Când s-a judecat procesul, la vremea respec-

tivă, principalul martor al acuzării nu a fost decât... John Christie. Pe baza declaraţiilor sale, Timothy Evans a fost condamnat şi spânzurat, în ianuarie 1950.

Afacerea se arăta de la început neobişnuită. Inspectorul Griffin a luat două măsuri: a emis un mandat de urmărire a lui John Christie şi a continuat explorarea tuturor cotloanelor casei, pentru a fi sigur că nu mai ascund şi alte cadavre.

Drept urmare, *Scotland Yard*-ul a difuzat semnalmentele lui Christie: înalt (măsura aproape doi metri), slab, îmbrăcat elegant, păr negru, cu început de chelie. Purta ochelari cu ramă de baga şi era îmbrăcat cu un costum bleumarin de *tweed*, pălărie de fetru maro-închis, pantofi galbeni şi impermeabil cenuşiu.

În ciuda cercetărilor asidue şi a difuzării fotografiei sale, la 27 martie 1953, acest bărbat de cincizeci de ani, manierat şi elegant, nu a putut fi găsit. Vecinii, care îl descriseseră ca pe un om liniştit, şi-au adus aminte că adeseori rămăsese fără serviciu, dar din modul său de viaţă nu s-a putut constata că a dus vreodată lipsă de bani, ba dimpotrivă. Ancheta avea să descopere destul de repede sursa principală de venituri a lui Christie: acesta, împreună cu soţia sa, provoca în mod clandestin întreruperi de sarcină. În acest caz, cadavrele din Rillington Place puteau fi, eventual, ale clientelor care sucombaseră în timpul chiuretajului. Or, s-a descoperit că cel găsit sub pardoseală era al soţiei sale – Ethel Christie. Motivul uciderii acesteia, în acel stadiu al anchetei, era inexplicabil.

La 28 martie, pe baza amprentelor digitale, s-a reuşit să se identifice şi celelalte cadavre. Era vorba de corpurile a trei femei venite să pozeze pentru fotografii de nuduri – era singura ipoteză plauzibilă.

Cu toate acestea, poliţiştii, experţi în percheziţii, continuau să cerceteze zidurile. Trecură apoi la grădină, înarmaţi cu vergele subţiri şi cazmale. Strădaniile fură încununate de găsirea unui schelet şi a unui craniu, calcinate, aflate într-un container de deşeuri menajere – totul îngropat sub gazonul grădinii din spatele locuinţei.

Scheletul şi craniul aparţineau unei femei de aproximativ 30 de ani, al cărei deces era apreciat că se produsese în urmă cu aproximativ patru ani. Sondajul cu ajutorul vergelelor de oţel avea să ducă la noi descoperiri. La trei metri adâncime s-a dat peste alte oseminte, printre care un femur şi o tibie, înconjurate de resturi de veşminte femeieşti. Se părea deci că era vorba de două serii de crime, ultima presărându-şi victimele la date din ce în ce mai apropiate. Aceasta a sugerat ipoteza că autorul trebuie să fie un bolnav, un sadic, şi că dorinţa sa de a ucide a devenit, o dată cu scurgerea timpului, tot mai imperioasă, crizele survenind la intervale tot mai scurte şi fiind tot mai incontrolabile. *Scotland Yard*-ul a luat hotărârea să fie evacuaţi toţi locatarii imobilului, iar casa să fie demolată cărămidă cu cărămidă.

Christie era de negăsit şi oroarea descoperirii celor şase cadavre a provocat o veritabilă psihoză în rândul opiniei publice.

Ieșind din rezerva obișnuită, *Scotland Yard*-ul a cerut presei să publice anunțurile de urmărire a lui Christie, care, după toate probabilitățile, era capabil să comită și alte crime.

La nr. 10 din Rillington Place se continuau cercetările, clădirea fiind examinată pe măsură ce era desfăcută bucată cu bucată.

La 1 aprilie 1953, la ora șase dimineața, un jurnalist, care îl cunoștea pe Christie din vedere, a venit în fugă la comisariatul de poliție din Notting Hill și a declarat că l-a văzut pe cel căutat șezând pe platforma unei camionete. Identificară mașina – nici urmă de Christie.

Două ore mai târziu, un bărbat nebărbierit și speriat se sprijinea de parapetul cheiului Tamisei, în apropierea podului Putney. În această dimineață de primăvară, el privea cu melancolie docherii care descărcau un șlep. Gardianul Thomas Ledger, în vârstă de 43 de ani, cu o înălțime de 2,06 m, își făcea rondul obișnuit. Zări omul. Era ora opt și zece minute. Ledger se apropie de necunoscut:

— Dv. sunteți John Christie?

Omul bolborosi mai multe cuvinte neinteligibile.

Legile britanice interzic să fie arestat un om fără să existe un mandat. Polițistul i se adresă din nou, politicos:

— Sunteți de acord să mă urmați până la comisariat?

— Da.

Alți doi polițiști s-au alăturat curând lui Thomas Ledger și grupul s-a urcat într-o mașină de serviciu a *Scotland Yard*-ului. Unul dintre polițiști i-a cerut necunoscutului să-și scoată pălăria. Toți trei au constatat începutul de chelie, așa cum se menționa în semnalmentele notei de urmărire a lui Christie.

Ajunși la comisariatul din Putney, John Christie a cerut un pahar cu apă. Era evident că se afla la capătul puterilor; nu mâncase de mai multe zile. Omenoși, polițiștii l-au servit cu ceai și cu o bucată respectabilă de jambon. După scurt timp, John Christie, întremat, și-a recăpătat forțele și a început să privească în jur.

Atunci când, anunțat, inspectorul Griffin a venit să-l ancheteze, peste trei sute de persoane, în majoritate femei, se înghesuiră în fața comisariatului.

Câteva ore mai târziu, John Christie era inculpat pentru uciderea soției sale, căci în Marea Britanie nu puteai fi acuzat și judecat în același proces decât pentru o singură crimă. Când, la 1 aprilie 1953, opinia publică a luat cunoștință de arestarea lui Christie, s-a produs o mare ușurare. Inspectorul Griffin, la rândul său, scăpase de răspunderea ce-l apăsa. Cu toate acestea, îndărătul acestui suspin de ușurare colectiv, exista încă o problemă, care mult timp va rămâne neclarificată.

La 2 aprilie 1953 a avut loc prima audiere în fața Tribunalului de primă instanță din districtul de vest al Londrei. Ea nu a durat nici cinci minute. John

Christie părea cufundat într-o stare de prostraţie totală şi a trebuit să fie condus la infirmeria închisorii din Brighton. Nu a negat, dar nici nu a recunoscut ceva. În acest timp specialiştii criminalişti au reconstituit scheletele din grădină, asamblându-le cu fire de sârmă, apoi le-au acoperit cu un burete şi o masă plastică ce semăna cu pielea, astfel încât să dobândească aspectul corpului omenesc. Măsurătorile scheletelor au fost comunicate poliţiei, pentru identificare. La acest punct al anchetei, cum Christie se abţinea să nege sau să afirme orice participare la uciderea acestor şase femei, trebuiau lămurite trei chestiuni:

1. Christie a ucis din sadism, sau pentru a ascunde proba tentativelor de avort provocat şi cu sfârşit letal?

2. Ethel Christie, soţia sa, care îl ajuta în efectuarea operaţiilor clandestine, a fost complicea sa la primele două asasinate, şi în acest caz de ce ar fi omorât-o?

3. Timothy Evans, spânzurat pentru că-şi ucisese soţia şi copilul, a fost victima unei erori judiciare?

La 4 aprilie 1953, problema vinovăţiei lui John Christie era de notorietate publică. De mai multe zile se evita să se facă aluzie la cele două cazuri judiciare, însă corelarea afacerii Christie cu afacerea Evans era atât de evidentă, încât nu se mai putea recurge la un subterfugiu.

Iată faptele care au constituit afacerea Evans. La 1 decembrie 1949, Evans s-a prezentat la postul de poliţie al cartierului:

— Mi-am ucis soţia, a declarat el; era certăreaţă şi nu-mi lăsa nici o clipă de răgaz. Am aruncat-o în haznaua casei. O veţi găsi la locuinţa mea: Rillington Place nr. 10, în grădina din spatele casei.

Cercetările aveau să ducă la descoperirea nu numai a corpului doamnei Evans, ci şi al copilei sale – ambele împachetate în hârtie. Ulterior, în cinci rânduri consecutiv, Evans va confirma că el este ucigaşul soţiei sale. Dar, atunci când a apărut în faţa Curţii criminale din Old Bailey, acest om, care nu ştia nici să scrie, nici să citească, şi care părea de o inteligenţă limitată, a povestit o serie de lucruri care difereau de cele declarate anterior:

— Beryl, soţia mea, spuse el, aştepta un copil. Nu doream acest copil, care ne îngreuna bugetul. Am vorbit cu vecinul meu, John Christie. «Pot să opresc sarcina fără nici o primejdie pentru ea», mi-a declarat Christie.

La 8 decembrie, întorcându-mă de la serviciu, am găsit pe vecinul meu pe scară.

— «Soţia ta a murit în timpul chiuretajului», mi-a spus el.

Întâmplarea pare stranie, iar urmarea a fost la timpul respectiv nu mai puţin tenebroasă. Evans l-a ajutat pe Christie să transporte cadavrul în

apartamentul aflat la etajul de deasupra, momentan liber. Din spusele sale, nu a mai revăzut corpul soției după transportare. Vecinul său i-a propus să-i dea copilul, pentru a-l încredința unor prieteni care să-i poarte de grijă. El nu a aflat de moartea acestuia, decât în momentul în care poliția i-a găsit cadavrul, alături de cel al mamei sale. Evans a spus că nu a denunțat această crimă, pentru a-i veni în ajutor lui Christie.

La vremea aceea, relatarea făcută de Evans a părut neverosimilă. Nu se putea crede că acesta nu a fost niciodată neliniștit în privința soartei cadavrului soției sale și nici că nu a fost curios să afle locul unde fusese dat spre îngrijire copilul său.

Interogat de avocatul apărării, Christie, martorul principal în procesul Evans, a respins toate acuzațiile îndreptate împotriva sa de către Evans și cele constatate de medicii consultați i-au venit în ajutor: tentativa de avort era absentă, doamna Evans murind strangulată cu o frânghie subțire.

În zilele procesului intentat lui Christie, rememorând faptele, poliția și magistrații care l-au condamnat pe Evans au observat că ceea ce părea neverosimil în momentul procesului a devenit plauzibil: Christie a putut foarte bine să-o ucidă pe soția lui Evans și să camufleze crima sa printr-un avort nereușit.

Două aspecte în afacerea Christie se dovedeau acum de o importanță capitală. În primul rând, trebuia oare considerat Christie drept un bolnav mintal, sau era responsabil de actele sale, caz în care acesta ar fi trebuit să fie spânzurat? În al doilea rând – și acest aspect dădea de gândit tuturor cetățenilor – executarea lui Evans nu a fost o eroare judiciară?

Christie trebuia deci să răspundă pentru uciderea soției sale, act care era foarte dificil de explicat prin traversarea unui moment de nebunie sadică. Oricând putea găsi motive pentru a-și suprima soția. În consecință, avocatul apărării va încerca să probeze faptul că Christie a ucis mai multe femei înainte și după Ethel Christie și să pledeze pentru nebunia clientului său, adică pentru iresponsabilitatea acestuia. Astfel, după ce, timp de mai multe săptămâni, Christie negase faptele săvârșite, acum le recunoștea. Printre altele, în pledoaria sa, avocatul apărării a precizat că, în timpul războiului din 1914, clientul său a fost gazat: timp de șase luni fusese lipsit de vedere și sănătatea sa rămăsese precară.

Atunci când Christie se îndrepta încetișor către boxa de unde trebuia să fie audiat, el a privit pe furiș către jurați și și-a scos batista – pentru a-și șterge lacrimile, spuneau unii, pentru a-și sufla nasul, spuneau alții. Nu încape îndoială că era emoționat atunci când a început îngrozitoarea sa relatare și avocatul s-a străduit, cu deosebită abilitate, să scoată în evidență starea mintală a clientului său.

— Christie, de fapt câte femei ai ucis?

— Nu știu, nu-mi amintesc.

— Cum? Nu mai eşti în măsură să-ţi aminteşti acum?! exclamă surprins judecătorul.

— Sunt momente când simt că ceva mă determină să nu mai fiu în măsură să mă apăr...

Apoi, cu o voce scăzută şi timidă, clipind des în dosul ochelarilor de miop, Christie, omul liniştit, obscurul funcţionar al unei întreprinderi de transport, a dezvăluit că a ucis pentru prima oară în urmă cu zece ani.

Prima din şirul celor şapte victime a fost micuţa austriacă Margaret Friesel, al cărei schelet a fost găsit în grădina macabră.

— Am întâlnit-o pe Margaret Friesel, spuse Christie, atunci când eram poliţist, în 1943. Ea a venit de două ori la mine.

— Ce i-ai făcut în cursul celei de-a doua vizite?

— Am strangulat-o, cu un ciorap, cred.

Cea de-a doua victimă a fost domnişoara Muriel Eraidy, care l-a întâlnit în 1944. A asfixiat-o mai înainte de a o sugruma. Atunci când avocatul l-a întrebat dacă îşi aduce aminte să mai fi omorât şi alte femei, el a răspuns că nu-şi aminteşte.

Şi completul de judecată a revenit la cea de-a treia victimă: Christie recunoaşte că a strangulat-o pe doamna Evans. În schimb, el neagă cu hotărâre că ar fi omorât şi pe fetiţa acesteia.

— La 7 noiembrie, spuse acuzatul, am simţit un miros de gaz în cameră. Am urcat la doamna Evans şi am descoperit-o întinsă pe jos. Robinetul de gaz era deschis. Am deschis fereastra şi am ajutat-o să se scoale, după care i-am adus un pahar cu apă. Doamna Evans m-a rugat să nu spun nimănui despre cele întâmplate. A doua zi, doamna Evans m-a căutat. Ea mi-a povestit că nu a avut curajul să se sinucidă. Mi-a cerut s-o omor. Acesta a fost motivul pentru care am strangulat-o cu un ciorap.

În ceea ce priveşte uciderea soţiei sale, el a pretins că ar fi găsit-o într-o seară pradă unor suferinţe atroce:

— Avea convulsii şi nu puteam să suport văzând-o cum se chinuie. Am luat un ciorap şi i-am strâns gâtul, pentru a-i scurta suferinţele.

În cele din urmă, el a dezvăluit mobilul real al crimelor sale: avea relaţii sexuale cu victimele sale, înainte şi după ce le strangula.

Există în toate procesele, chiar în cele mai macabre, momente neobişnuite. De exemplu, când Christie relata că, lucrându-şi grădina, dezgropa adesea un craniu sau o tibie... Sau când pretindea că a ascuns corpul soţiei sale sub duşumea pentru a nu fi separat de aceasta...

Modul de a proceda în privinţa strangulării victimelor – mereu acelaşi – ca şi alte amănunte denotă, în mod evident, că Christie nu era în posesia facultăţilor sale mintale.

Legile britanice nu admit iresponsabilitatea decât în cazul în care acuzatul nu este capabil să-și dea seama că a călcat legea în momentul când a săvârșit crima. Cum psihiatrii nu au fost de acord, reprezentanții Ministerului de Justiție au făcut observația că, întrucât asasinul ascundea cadavrele victimelor sale, o dată crimele săvârșite, era normal că el era conștient de violarea legilor. Deci era vinovat! În baza acestei logici, s-a reușit pronunțarea condamnării la moarte a lui John Christie.

La 15 iulie Christie a fost spânzurat.

În ceea ce privește celelalte omoruri săvârșite, dosarele acestora au fost clasate cu mențiunea: „Criminal prezumtiv: John Christie."

DACTILOSCOPIA ÎN ERA CALCULATORULUI

Astăzi, majoritatea polițiilor din diverse țări (S.U.A., Anglia, Franța etc.) utilizează calculatoarele în vederea luptei și mai eficace contra răufăcătorilor. Au fost specializați agenți în toate departamentele, pentru utilizarea programelor care clasează pe toți autorii crimelor sau delictelor grave, pe de o parte după semnalmente, iar pe de altă parte după *modus operandi*.

Informațiile necesare sunt obținute, astfel, mult mai repede, iar suspecții sunt puși în evidență cu mare viteză. Aceste informații sunt furnizate imediat poliției judiciare, care procedează la anchete.

De asemenea, computerele sunt folosite și pentru identificarea amprentelor digitale. Profesorul Charles Sannie[1] notează că, de la începutul studierii lor, amprentele digitale au pus o problemă de matematică, ce a dat naștere la numeroase calcule, printre care și cel al valorii probei pe care acestea o reprezintă atunci când sunt întrebuințate pentru identificarea unui individ.

Omul de știință precizează că identificarea ia în considerare două aspecte: pe de o parte clasificarea dactiloscopică bazată pe morfologia amprentelor a zece degete, caz în care probabilitatea de eroare este aproape nulă, iar pe de altă parte, compararea cu o urmă lăsată la locul crimei sau al unui delict. Acest ultim aspect al problemei a incitat poliția din Zürich să pună la punct un serviciu specializat, care să folosească un computer pentru a permite identificarea răufăcătorilor. Cercetările au condus la rezultate pozitive chiar în cazurile în care nu s-au găsit urme distincte, care să facă posibilă compararea, decât de la un singur deget. În acest din urmă caz s-a utilizat clasamentul monodactilar.

---

1 În *„La recherche scientifique du criminel"*, Collection Armand Colin, Paris, 1967.

Profesorul Pierre Fernand Ceccaldi s-a dedicat problemei identificării cu ajutorul amprentelor digitale[1]. El explică faptul că semnalmentul decadactilar (amprentele celor zece degete) pune mai înainte de toate problema modalităţii de clasificare, dată fiind abundenţa datelor şi a cercetărilor. Modurile de clasificare sunt numeroase. Prima determinare se face plecând de la forme fundamentale, cum ar fi arcul, bucla şi voluta. El insistă asupra faptului că întinderea şi claritatea desenului digital sunt cele două condiţii indispensabile pentru clasificare şi cercetare.

Autorul a precizat, de asemenea, că la locurile delictelor urmele sunt lăsate fără ştirea subiectului, în cursul unor manipulări diverse, făcute, în general, în grabă. Ele sunt izolate, fragmentare şi adesea nefolosibile, căci sunt şterse sau supraimprimate. Aceste condiţii fixează limitele de acţiune ale experţilor. Este necesar deci să se obţină un număr suficient de puncte de comparare indiscutabile. Au fost făcute şi calcule şi Ceccaldi ne semnalează că dacă se ajunge de exemplu la 17 coincidenţe, riscul teoretic de confuzie este de 17 179 869 184. În practică aceasta permite să se afirme formal identitatea şi să se conchidă că nici o altă metodă nu poate fi comparabilă[2].

AMPRENTELE ÎN LITERATURA POLIŢISTĂ

Nu trebuie să credem că dactiloscopia este de dată recentă în atenţia scriitorilor de romane poliţiste. Se pare că primii care au menţionat-o în scrierile lor au fost chinezii.

În zilele noastre există un număr considerabil şi în continuă creştere de romane poliţiste, în care, într-o măsură mai mică sau mai mare, acţiunea se derulează spre deznodământ plecând de la o amprentă. Unele chiar prin titlul lor sugerează locul central pe care îl ocupă în tramă amprenta, şi citătm ca exemplu „*Le pouce*“, de Léon Saizie. Folosind prilejul, am vrea să facem o menţiune aparte la adresa majorităţii acestor cărţi de ultimă oră: autorii vădesc o slabă pregătire de specialitate, o superficială documentare, cu repercusiuni asupra exactităţii şi veridicităţii celor prezentate.

Dar ceea ce surprinde este receptivitatea unor romancieri, care, contemporani fiind cu perioada de debut a dactiloscopiei, după o gestaţie incredibil de scurtă, au reuşit – şi nu cu puţin succes – să transpună în operele lor aspectele legate de aceasta. Să-l luăm de pildă pe Mark Twain[3], care, în „Viaţa pe Mississippi“, se referă la impresiunile digitale. Twain povesteşte despre un

1 „*La criminalistique*“, Presses Universitaires de France, Paris, 1965.
2 M. Le Clere, „*Manuel de police technique*“, Colecţia „*Police Revue*“, Paris.
3 În „*Opere*“, vol. IV, E.S.P.L.A., Bucureşti, 1958.

anume Ritter, a cărui familie a fost ucisă în timpul războiului, de soldați rămași necunoscuți. Eroul, căutând printre soldați, a găsit calea să folosească o metodă inedită, care să-l ducă la identificarea făptașului. El se prefăcea că citește viitorul, examinând amprentele soldaților. Iată ce spunea Twain, în 1882, despre evenimentele care s-au petrecut între anii 1861 și 1865: „Aveam un fir călăuzitor, un fir care pe nici un detectiv nu l-ar fi ajutat prea mult, de vreme ce n-ar fi știut să se folosească de el.“ Să-l lăsăm pe Ritter să se destăinuie: „Uneltele mele erau simple: puțină vopsea roșie și o bucățică de hârtie albă. Mânjeam buricul degetului mare, îl apăsam pe hârtie, îl cercetam noaptea cu lupa și preziceam a doua zi viitorul... În tinerețea mea cunoscusem un francez bătrân care fusese paznic la închisoare. El îmi spusese că un singur lucru nu se schimbă la om niciodată: liniile de pe buricul degetului mare... În zilele noastre noi îl fotografiem pe orice criminal nou, ca să ne servească la o eventuală identificare în viitor. Dar francezul acela, pe vremea când era paznic, lua fiecărui nou pușcăriaș câte o amprentă digitală... El zicea întotdeauna că fotografiile nu serveau la nimic: deghizările ulterioare puteau să le răpească orice valoare. «Degetul cel mare este singurul lucru – zicea el. Asta nu se poate deghiza».“

Biografii și criticii nu au reușit să stabilească filiera prin care marele scriitor a ajuns la dactiloscopie. Să fi fost, cum se întâmplă de atâtea ori, o inspirație de geniu[1]?

Dar anii au trecut și importanța amprentelor lăsate la locul faptei nu mai constituie nici un secret pentru nimeni, inclusiv pentru lumea interlopă.

Scriitorul american Ray Bradbury, într-una din schițele sale intitulate „Fructele de ceară“, zugrăvește un ucigaș obsedat de teama că și-a lăsat undeva, în încăpere, amprentele, fapt pentru care se apucă și curăță tot ce-i iese în cale.

„...În timp ce freca pantofii, îi trecu prin cap o idee și, după o clipă, se ridică și se îndreptă spre masă.

Scoase până la unul fructele de ceară din fructieră și le frecă.

— Așa e mai bine, murmură el și se întoarse la cadavru. Dar abia se aplecă peste el, că privirea începu să-i alerge de colo-colo, maxilarul i se contractă; se porni să delibereze cu sine însuși, apoi din nou se apropie de masă. Frecă tabloul.

Dar în timp ce-l freca, descoperi... peretele.

. . . . . .

Îl găsiră la șase și jumătate dimineața, în mansardă. Toată casa strălucea. Sclipea, scânteia! Îl găsiră în mansardă scuturând de praf lăzi vechi, cufere, scaune desfundate, cărucioare de copil, jucării, patefoane, vaze și tacâmuri, cai de lemn și monede prăfuite din vremea războiului civil. Terminase jumătate din mansardă, când agentul apăru în spatele lui, cu revolverul în mână.

L-au prins!

---

1 I. Aszody, *„Interpolul intră în acțiune“*, Edit. politică, București, 1968, p. 24.

Când îl duseră, Anton se opri în faţa uşii de la intrare, şterse cu batista mânerul, îl făcu să strălucească, apoi triumfător, trânti uşa în urma lui."

Să trecem la „clasici": Edgar Allan Poe şi Conan Doyle. Dupin, eroul lui Edgar Allan Poe, a făcut arareori apel la cercetarea amprentelor digitale. Dar a făcut, şi aceasta este un mare merit al scriitorului, mai ales dacă ţinem seama de anul publicării: 1841. În crimele din *rue Morgue*, Dupin şi-a construit mai întâi o ipoteză, după care a trecut la verificarea la faţa locului. Urmele i-au permis să-şi dea seama foarte repede că este vorba despre o maimuţă: descoperind şi examinând mai întâi firele de păr găsite şi, mai ales, procedând la revelarea amprentelor pe care autorul nu a încercat să şi le ascundă. Dar, cum avea să-şi dea uşor seama, urmele nu semănau cu cele lăsate de degetele unui om, chiar degenerat[1].

Să trecem la Conan Doyle. Deşi a făcut studii de medicină legală la Edinburgh, eroul său, Sherlock Holmes, ale cărui calităţi le vom sublinia pe parcursul lucrării noastre, a neglijat foloasele pe care le-ar fi putut avea de pe urma studierii amprentelor. În vremea când autorul îşi plasează întâmplările prin care trece eroul său, amprentele digitale începuseră să facă deja vâlvă. Colaboratorul lui Sherlock Holmes, Watson, mărturiseşte, într-una din poveştirile sale („*A Study in Scarlet*"), că şi-a susţinut teza în 1878 şi l-a cunoscut pe Holmes către 1881. Povestirile ce interesează aspectul pe care-l studiem au următoarele datări: „Problema finală", în primăvara lui 1891; „Casa goală", în martie 1894; „*Pince-nez*-ul de aur", în 1894; „Drama de la Abbaye de Grange", în iarna lui 1897; „Vitejia finală", în 1914.

Să rememorăm principalele date care punctează dactiloscopia: teza lui Purkyne, susţinută în 1832; articolul lui Alix, publicat în 1867; cel al lui Hershell din „*Nature*", în 1880; lucrările lui Sir Galton, publicate între 1888 şi 1897; comunicarea lui Féré la Societatea de biologie, în 1891; teza lui Frécon, în 1889; cea a lui Forgeot, în 1891.

Aşa cum a constatat şi Locard, aventurile lui Sherlock Holmes sunt contemporane cu cercetările care au pus bazele dactiloscopiei[2-3]. Ar fi nedrept să afirmăm că Holmes a neglijat complet amprentele, ca dovadă nuvela „Antreprenorul din Norwood", în care descoperă că o amprentă este falsă.

Există însă numeroase aventuri care ar fi putut fi rezolvate mult mai simplu, dacă ar fi fost luate în considerare amprentele. Iată un exemplu citat de Locard: o femeie pretinde că a fost legată de trei oameni („*The Adventure of Abbery Grange*"), care apoi au furat. Ei au băut în cameră – şi s-au găsit, într-adevăr, trei pahare cu urme de vin. Dar această povestire este o minciună şi spargerea

1 Edgar Allan Poe, „*Scrieri alese*", Edit. Univers, Bucureşti, 1979, p. 262.
2 Ed. Locard, „*L'identification des recidivistes*", Librarie Maloine, Paris, 1909, p. 159.
3 Ed. locard, „*Traité de criminalistique*", vol. I, Desvigne, Lyon, pp. 28-39.

a fost simulată. Examinarea amprentelor digitale lăsate pe pahare și pe sticla de vin ar fi dus la rezolvarea enigmei într-un timp record.

În povestirea „*The Adventure of Black Peter*“ au fost găsite la locul crimei o sticlă de rom și două pahare cu urme de băutură. Câteva zile mai târziu, a fost arestat un individ care încercase să pătrundă în camera în care avusese loc crima. A fost suspectat ca fiind autorul acesteia. Examinarea amprentelor a arătat, de îndată, că nu era acela care băuse cu victima în timpul nopții când s-a petrecut drama.

În „Câinele din Baskerville“, o scrisoare anonimă servește lui Holmes la descoperirea expeditorului și, în cele din urmă, la dezlegarea enigmei grație amprentelor digitale.

SUCCINT CALENDAR AL DACTILOSCOPIEI

Cel care scrie aceste rânduri, atras de pasionanta dispută privind paternitatea dactiloscopiei, pe de o parte, iar pe de altă parte, împins de necesitatea unei sistematizări a materialului, s-a văzut nevoit să întocmească un tabel cronologic al principalelor momente care au punctat evoluția acestei științe (întreprindere care nu a fost simplă, cum pare la prima vedere, și care a necesitat multă răbdare și eforturi). Îl redăm mai jos, cu speranța că ar putea fi util unora dintre cititori. La sfârșit, pentru cei interesați, indicăm de asemenea o microfișă bibliografică, în care sunt selectate lucrările de referință ce pot servi la detalierea unor aspecte, cărora, din diverse motive, nu le-am putut oferi un spațiu mai mare în economia prezentei lucrări.

I. Perioada empirică, premergătoare[1]

Neolitic. În Grota de la Gargas sunt descoperite, de către Regnault, amprente – roșii și negre – aparținând oamenilor primitivi.

4000-2000 î.H. Squier și David au găsit amprente pe cărămizi nearse, în lăcașurile funerare mexicane.

2800 î.H. Au fost găsite (februarie 1925) două amprente, în argila cărămizilor provenite de la zidul cetății Ur.

100 î.H. Au fost găsite vase romane confecționate din lut și cărămidă având imprimate amprentele făuritorilor.

650 În Coreea, amprentele digitale erau folosite în loc de semnătură. Amprentele digitale au fost studiate de chinezi.

1200 Chinezii distingeau două tipuri de desene digitale: „*lo*“ și „*ki*“.

1 Sunt menționate descoperirile care atestă izvoarele cele mai vechi ale dactiloscopiei.

II. Perioada ştiinţifică

1686 Anatomistul Marcello Malpighi descrie desenele papilare şi orificiile glandelor sudoripare într-o scrisoare adresată lui Jacobum Ruffus.

1747 Christian Jacob Hintze îşi susţinea teza de doctor în medicină cu subiectul „*Examen anatomicum papillarum cutis tactui inserientium*“, pe care o publică la Göttingen în .1751 (în lucrare face o descriere a crestelor papilare şi a liniilor mâinii).

1764 B. S. Albinus reia subiectul descrierii liniilor mâinii în cartea „*Academicae annotationes*“ (capitolul X).

1787 Se naşte Jan Evangelista Purkyně, la Leitmeritz (Boemia).

1812 G. Procháska din Viena, în „*Disquisitio anatomico-physiologica organismi corporis humani ejusque processus vitales*“, descrie structura liniilor papilare cu creastă dublă paralelă.
De asemenea, Johann Friederich Schröter din Leipzig, în „*Das menschliche Gefühl oder Organ des Getastes*“, include o serie de planşe în care crestele papilare sunt mult mărite, lăsând să se observe în detaliu bifurcaţiile şi porii.

1823 La 22 decembrie, Purkyne îşi susţinea teza de doctorat la Breslau (azi Wroclaw), având ca subiect o descriere minuţioasă a liniilor mâinilor şi picioarelor.

1824 Prima amprentă digitală care a fost folosită în Europa ca semn de identitate. Fosdick (cit. de Heindl) a văzut şi fotografiat titlul unei cărţi engleze, pe care proprietarul său scrisese data „ianuarie 1824“, urmată de o amprentă însoţită de aceste cuvinte: „Thomas Bendrick, His Mark“. (Bendrick a fost un cunoscut desenator englez care a trăit între 1753 şi 1828).

1831 Se naşte William James Hershell.

1845 Hurschke publică lucrarea „*Splanchnologia*“, în care atrage atenţia asupra varietăţii desenelor papilare.

1850 Se naşte, la Hadwell (lângă Londra), Edward Henry.

1852 R. A. Kölliker publică „*Handbuch der Gewebelehre für Ärzte und Studierende*“ („Manual de histologie pentru medici şi studenţi“), în care menţionează că „liniile papilare, vizibile pe suprafaţa epidermei, nu necesită o descriere detaliată“.

1856 Herman Welcker, profesor de antropologie la Universitatea din Halle, a folosit în cursul unui studiu asupra crestelor papilare propria sa mână; avea atunci 34 de ani. Şi-a reluat studiul propriilor amprente în 1897, la vârsta de 75 de ani, şi în 1898 a publicat două figuri ilustrative *în „Archives de Gross“*, vol. XXV, pp. 29-32.

1858 Hershell a cerut unui hindus să-şi semneze contractul privind livrarea unor materiale de construcţie cu amprenta mâinii drepte. La 20 iulie se

naște, la Lesina, în Dalmația, Juan Vucetici. În 1884 imigrează și se stabilește în Argentina.

1866 Sir Francis Galton începe studiul amprentelor digitale.

1867 Alix publică un articol asupra amprentelor.

1869 Moare J. E. Purkyně.

1877 La 5 august Hershell adresează un memoriu inspectorului general al închisorilor din Bengal, în care propune folosirea amprentelor pentru identificarea preveniților.

1880 La 28 octombrie, revista „*Nature*“ publică scrisoarea trimisă din Japonia de dr. Henry Faulds privind utilizarea amprentelor la identificarea răufăcătorilor sau a morților necunoscuți (în 1879 a reușit să identifice doi hoți cu ajutorul amprentelor).

22 noiembrie – Hershell, bolnav, revine în Anglia și adresează o scrisoare redacției revistei „*Nature*“, în care protestează și își revendică paternitatea descoperirii amprentelor digitale.

Gabor (la San Francisco) propune folosirea amprentelor pentru identificarea imigranților chinezi, iar Gilbert Thomson (Arizona) folosește „punerea degetului“ pentru semnarea unor acte de plată și eventuala identificare a semnatarilor.

1888 Wilhelm Eber, medic veterinar, a înaintat Ministerului de Interne un memoriu privind importanța amprentelor în descoperirea criminalilor. A constatat că vaporii de iod permit revelarea celei mai slabe amprente (manuscrisul a fost publicat și comentat de Heindl în „*Archiv für Kriminologie*“, în august 1929).

1889 Frécon elaborează teza despre utilizarea amprentelor digitale în criminalistică.

1891 Sir Francis Galton trimite un articol revistei „*Nature*“, în care propune folosirea dactiloscopiei în locul antropometriei.

La 2 mai, H. de Varigny publică un articol în „*Revue scientifique*“, vol. XLVII, nr. 18, cu titlul „*Les empreintes digitales d'après Galton*“.

Vucetici, în Argentina, citind articolul lui Varigny, imaginează metoda de clasificare a amprentelor, capabilă a fi utilizată la identificarea indivizilor (icnofalangometria). La 1 septembrie avea clasate primele 23 de fișe, iar la 7 decembrie, 645, în închisoarea din La Plata. Poliția din Buenos Aires adoptă oficial sistemul lui Vucetici. Fișele sale se mai păstrează și în prezent. Féré face o comunicare la Societatea de biologie privind amprentele digitale.

Forgeot – colaborator al lui Lacassagne – își susține teza asupra amprentelor digitale. Descoperă din întâmplare metoda revelării amprentelor.

1892 Apare, la Londra, cartea lui Sir Francisc Galton: „*The Finger-prints*“ („Amprentele digitale“).

Edward Henry începe, în India, studiul amprentelor digitale. În Bengal, pe baza propunerii lui Henry, dactiloscopia este folosită ca auxiliar al antropometriei.

La 8 iulie, în orăşelul argentinian Necochea are loc o dublă crimă: Francisca Rojas îşi ucide copiii. Este descoperită graţie amprentelor.

1893 La 1 ianuarie apare prima carte a lui Vucetici – *„Instrucciones generales para el sistema antropometrico“* – în care tratează şi elementele de dactiloscopie.

Dr. Francisco Latzina, în numărul din 8 ianuarie al ziarului *„La Nacion“* din Buenos Aires, propune înlocuirea termenului de „ icnofalangometrie“ cu cel de „dactiloscopie“.

1894 Argentina devine prima ţară din lume care introduce dactiloscopia ca mijloc de identificare.

La 12 februarie, Sir Francis Galton depune un raport Ministerului de Interne pentru a se înlocui antropometria cu dactiloscopia.

1896 Henry, în India, completează metoda antropometrică cu luarea amprentelor celor zece degete.

1897 Henry realizează sistemul de clasificare dactiloscopică şi înaintează un memoriu guvernatorului general al Indiei, în care propune înlocuirea metodei lui Bertillon cu dactiloscopia. La 12 iulie guvernatorul decide înlocuirea „bertillonajului“ cu dactiloscopia şi astfel India devine a doua ţară din lume care foloseşte ca sistem de identificare dactiloscopia.

1898 Afacerea Charan în India: pentru prima oară în istoria justiţiei este adusă în faţa judecătorilor, ca probă materială într-un caz de crimă, o amprentă digitală.

1899 La Douvres are loc Congresul Asociaţiei britanice pentru progresul ştiinţelor, prilej cu care Henry îşi prezintă sistemul de clasificare dactiloscopică.

1900 Apare cartea lui E. Henry *„Classification and Uses of Finger-prints“*. Anglia introduce sistemul dactiloscopic imaginat de Henry, renunţând la cel antropometric al lui Bertillon.

1902 Ungaria, Austria, Danemarca şi Spania abandonează „bertillonajul“ şi introduc metoda de identificare dactiloscopică.

La 17 octombrie Bertillon descoperă autorul unei crime cu ajutorul dactiloscopiei – afacerea Scheffer – primul caz din Europa.

1903 Germania adoptă dactiloscopia.

În noiembrie se comite o spargere la o locuinţă din Meissen (Germania). Răufăcătorul a spart tăblia uşii şi cu acest prilej şi-a lăsat amprentele. Acestea sunt comparate cu cele ale numitului L. şi se dovedesc a fi identice. L. este condamnat pe baza acestei singure probe (Robert Heindl, *„Die Vervielfältigung von Finger abdunckblätern“*, 1903).

1904 Apare lucrarea lui Vucetici „*Dactiloscopia comparada*".
Belgia adoptă dactiloscopia. Stockis descoperă pe autorul unei crime cu ajutorul amprentelor, în momentul judecății adăugându-se și alte probe (*Ann. Soc. Méd. leg. Belg., 1904)*.

1905 Brazilia, Chile și Uruguay introduc dactiloscopia.

1906 Rusia introduce și ea dactiloscopia.

1907 Moare, la Littlemore Oxfordshire, James Hershell. În Ungaria, un anume Lakatos este condamnat pe baza amprentelor.

1908 Norvegia, Suedia, Italia, Peru și Paraguay introduc sistemul de identificare dactiloscopic.
Henry a introdus fișierul dactiloscopic și răufăcătorii au început să opereze cu mănuși de cauciuc. Prima condamnare a avut loc în 1908: la Birmingham a fost comisă o spargere, iar răufăcătorii au lăsat amprentele mai multor degete pe o sticlă de șampanie (William Wills, „*An Essay on the Principles of Circumstancial Evidence*", ed. a VI-a, editor Alfred Wills, Botterworth, Londra, 1912).

1910 Primul caz de condamnare în Norvegia doar pe baza probei dactiloscopice (Olso, 14 octombrie). El a fost publicat de către Daac în „*Archives*", revistă condusă de Lacassagne.
Bert Wentworth menționează că tribunalele în S.U.A. condamnă doar pe baza unei singure probe materiale – a amprentelor digitale, cu condiția ca urmele să fie clare. La Chicago, un om a fost spânzurat doar pe baza unei probe dactiloscopice, iar la New York există numeroase cazuri în care singura dovadă contra acuzatului constă într-una sau mai multe amprente.

1912 Moare Sir Francis Galton.
Are loc prima condamnare în Rusia pe baza amprentelor, ca singura probă (cazul farmacistului Scharlamoff).
În Elveția se semnalează primul caz de condamnare pe baza dactiloscopiei (la 31 octombrie), a unui oarecare Emile H., care a spart o cafenea din Kursaal.

1913 Brazilia: primul caz de condamnare doar pe baza probei dactiloscopice este menționat de E. Simoes Coreea în „*Boletin politicial*" din 1913. Este vorba despre un individ care a fost descoperit grație inițiativei Serviciului de identificare, cu ajutorul a trei amprente de la o mână, care au permis reconstituirea unei formule parțiale și regăsirea fișei în cazier.
În Portugalia, la 11 octombrie, doi spărgători au fost condamnați la opt ani muncă silnică, proba vinovăției lor fiind amprentele lăsate pe un pahar de porțelan. Prima identificare dactiloscopică a fost efectuată la 8 noiembrie 1904, la morga din Lisabona și publicată de către Rodolfo Xavier da Silva în „*Archivo de medicina legal*", vol. I, anul I. p. 436.

1914 La Monaco are loc Conferința polițiilor din întreaga lume, cu care prilej se decide înlocuirea sistemului de identificare antropometric cu cel dactiloscopic.
1916 Vucetici creează „*Registro general de la identificacion*“.
1918 În Franța face vâlvă „afacerea Didier“, în care autorii crimei sunt descoperiți cu ajutorul amprentelor și sunt condamnați la moarte.
1925 La 25 ianuarie moare Juan Vucetici.
1929 În Grecia, după cum menționează Yatis, au loc două condamnări având ca singură probă materială rezultatul examenului dactiloscopic: prima – în 1928, la Chalcis, iar a doua – în 1929, la Pireu.

Microfișier bibliografic

ALCADE DEL RIO H. – Cavernes espagnoles peintes et gravées, *L'Anthropologie*, 1906, p. 626.

BACH – Die Priorität bei der Enfindung der Daktyloskopie, *Berliner tierärztliche Wochenschrift*, 1915, vol. XXX, nr. 5 și 10.

CARTAILHAC ȘI BREUIL – Les peintures et gravures animales des cavernes pyrénéennes, *L'Anthropologie*, 1910, p. 140.

DASTRE – Des empreintes digitales comme procédé d'identification, Comptes rendus de l'Académie des sciences (Paris), col. CXLV, pp. 28-47.

FAULDS H. – On the Skin Furrows of the Hand, *Nature (Lond.)*, 1880, vol. XXII, p. 605.

GALTON FR. – Finger-prints, MacMillan, Londra, 1892.

HEINDL R. – System und Praxis der Daktyloskopie, Walter de Gruyter, Berlin, 1927, vol. V, p. 11.

HERSHELL – The Origin of Finger-printing, Oxford, 1916.

LOCARD ED. – L'histoire de la dactyloscopie, *Revue internationale de criminalistique*, 1930 (aprilie), nr. 4.

MALLERY G. – Picture Writing of the American Indians, The *Xth* Annual Report of the Bureau of Ethnology, Smithsonian Institution, 1888-1889, Washington, 1893, p. 740.

REGNAULT F. – Empreintes des mains humaines dans la grotte de Gargas, *Bulletin et Mémoires de la Société d'Anthropologie (Paris)*, 1906, vol. VII, p. 331.

STOCKIS E. – Le dessin papillaire digital dans l'art préhistorique, *Revue anthropologique*, 1920.

STOCKIS E. – Les pétroglyphes de Gavr'Inis et leur interprétation, *L'Anthropologie*, 1921.

STOCKIS E. – Figuration préhistorique des lignes papillaires digitales, *Revue de droit pénal et de criminologie (Brux.)*, 1921 (februarie)

WILDER H. H., WENTWORTH B. – Personal Identification, Badger, Boston, 1919.

5. MEDICINA LEGALĂ – O ȘTIINȚĂ NOUĂ ȘI TOTUȘI VECHE

Rădăcinile unei științe • Punctele cardinale ale medicinei legale • Necunoscutul de la Millery • Vacher • Jack Spintecătorul • O dublă crimă în Manhattan • Identificarea și medicina legală • O dispariție stranie • Crima „științifică“ • Drama din Anvers • Landru – contabilul morții • Urmașul lui Landru • Cadavrul femeii fără cap • O descoperire macabră • Un caz neobișnuit • Cufărul – fascinația asasinilor

RĂDĂCINILE UNEI ȘTIINȚE

Marele public a luat cunoștință despre existența medicinei legale destul de târziu, și anume pe la sfârșitul secolului trecut. Împrejurările care au condus la popularizarea acesteia – până atunci ea fiind apanajul unui cerc restrâns de specialiști – sunt legate de un caz rămas celebru până în zilele noastre: „afacerea Gouffé“. Dar despre aceasta, mai târziu.

Se știe că într-un mare număr de cazuri[1], atât în procedura civilă, cât și în cea penală, sunt necesare cunoștințe medicale pentru soluționarea unor probleme – fie că este vorba, de exemplu, despre determinarea unor fapte sau a raportului unor fapte cu altele, în general, fie de constatarea și elucidarea unor circumstanțe importante pentru decizia judecătorului, în cazuri speciale.

În această ordine de idei se înscriu, printre altele, toate cazurile în care prejudiciile sunt urmarea pierderii stării de sănătate sau a vieții însăși și care devin obiectul unei instrucții judiciare, ca și acelea unde este vorba despre constatarea stării fiziologice, mai ales legate de reproducere.

Intervenția medicilor are loc din aceleași motive ca și aceea a altor experți, mai ales în criminalistică (traseologie, toxicologie etc.). Astfel, când aprecierea

---

1 E. Hofmann, *„Nouveaux éléments de médecine légale“*, J. B. Baillière, Paris, 1981, p. 1.

unui caz supus instrucției necesită cunoștințe de specialitate și competență în domeniul respectiv, cu scopul de a examina și elucida aspectele în care numai pregătirea juristului nu este suficientă. Probele căutate prin astfel de mijloace poartă denumirea de „probe prin expertiză".

În sensul celor arătate mai sus, ni se pare ilustrativ cazul relatat de jurnalele din Berlin cu foarte mulți ani în urmă. Este vorba despre o femeie, Kwilecka, acuzată și dată în judecată pentru substituire de copil. După lungi dezbateri ce au durat circa 20 de zile, Kwilecka a fost acuzată de substituire de copil, pentru a obține dreptul la o moștenire. Moștenitorii direcți ai defunctului pretindeau că Kwilecka a simulat o naștere și că își procurase un copil, pe care l-a cumpărat de la o anume Cecile Mayer. Două servitoare și o moașă au fost, de asemenea, acuzate, fiind implicate în proces pentru complicitate și mărturie falsă. Interesant pentru acest proces este faptul că tribunalul, pentru a putea scăpa de contrazicerile și nesiguranța mărturiilor, și pentru a ajunge la un verdict fundamentat științific, solicită expertiza. Curtea a decis ca o comisie alcătuită din doi medici și un pictor portretist, căreia i se alătură un comisar criminalist, să examineze și să compare din punct de vedere al conformației craniului pe Josef Stanislas Kwilecki, copilul femeii, cu membrii familei Kwilecki și cei ai familiei Mayer. Medicii și pictorul au arătat calea prin care au ajuns a dovedi ca fiind reală maternitatea femeii Kwilecka. Se constată o foarte mare asemănare între urechea copilului și aceea a acuzatei, mama sa. Al doilea caracter anatomic examinat l-a constituit rădăcina nasului și originea sprâncenelor, iar un al treilea a fost acela al culorii irisului.

Astfel, sub aceste aspecte, micul Josef Stanislas este portretul femeii Kwilecka. Prin structura bărbiei, copilul seamănă perfect cu surorile sale, dar deloc cu mama sa. Bazându-se pe această expertiză, jurații au dat un verdict de achitare tuturor acuzatelor.

Acest mod de a proceda – și cerem scuze cititorului pentru introducerea didactică – îl regăsim în legislația vechilor evrei (*„Talmud"*), la romani în „Legea celor douăsprezece table", în Imperiul bizantin în „Codul lui Justinian", în special în ceea ce privește expertiza medicală. Cu timpul, dispoziții mai formale în această privință întâlnim în legile germane din secolul al VI-lea, ca și în codurile ulterioare, mai ales în ordonanțele împăratului Carol al V-lea din anul 1532 cu privire la pedepsele capitale[1].

Într-o primă perioadă, se știe că popoarele au avut o legislație rudimentară, care s-a inspirat din deprinderile primelor vârste ale omenirii (dreptul cutumiar). Cărțile sfinte ale marilor seminții proclamau legea talionului. Codul lui Hammurabi și cărțile sfinte conțineau primele elemente arhaice de jurispru-

1 Débuts de la médecine légale en Europe comme institution pratique et comme science, *Ann d'hygiène et de médecine légale*, 1872, vol. XXXVIII, p. 358.

denţă medicală, dar încă nu se poate vorbi de urmele existenţei unei medicine legale. Se pot cita preceptele mozaice privitoare la stabilirea virginităţii, a violului și a omuciderii.

Preoţii (toţi pontifii acelor vremuri erau jurisconsulţi), bătrânii cetăţii și chiar primul venit la locul faptei (acesta din urmă fiind un obicei care se va păstra încă multe secole) erau implicaţi în practicile juridice, care nu necesitau cunoștinţe speciale.

În Grecia, Solon condamna la scoaterea ambilor ochi pe acela care scoate ochiul unui chior. Și aici era obiceiul ca primul venit la locul faptei să fie consultat ca judecător.

Una dintre vechile legi romane[1-3], atribuită legendarului Numa, impunea histerectomia la femeile suspecte de sarcină care decedaseră din motive obscure. La Roma, orice cetăţean avea dreptul să vadă cadavrele celor morţi de o moarte violentă, acestea fiind expuse în public, astfel încât fiecare dintre cei de faţă era liber să-și spună părerea, în funcţie de cunoștinţele și experienţa sa.

Suetonius ne relatează că medicul Antisius, care a examinat și a disecat corpul lui Cezar, a ajuns la concluzia – după Tacitus – că dintre cele 23 de lovituri de pumnal cu care fusese lovit acesta, una singură fusese mortală, și anume cea primită în piept, între prima și a doua coastă.

În scrierile medicului grec Galen (secolul al II-lea) se găsesc multe pasaje ce sunt privite ca aparţinând domeniului medicinei legale (de altfel s-a ocupat și de matematică, filosofie și drept). Astfel, printre altele, Galen relatează despre raportul unui medic ce salvase o tânără grecoaică de pedeapsa cu închisoarea, prevăzută pentru adulter. Această femeie născuse un copil care nu semăna câtuși de puţin cu soţul ei. Medicul reușise să dezlege cauza acestei întâmplări: în dormitorul femeii se găsea portretul unui bărbat, pe care ea îl privise în mod inconștient în perioada cât fusese însărcinată... (?!).

Trupul neînsufleţit al lui Scipio Africanul care a avut parte de o moarte subită – a fost expus în public; la fel s-a procedat și cu Britannicus, bănuit a fi fost otrăvit de Pison.

În acea perioadă nu erau permise autopsiile, ceea ce a făcut ca anatomia și fiziologia să progreseze extrem de lent, fiind încă la vârsta „copilăriei". În antichitate nu putea fi vorba despre autopsie, pentru că mai la toate popoarele, orice atingere adusă cadavrului era considerată o profanare.

Dar, în ciuda faptului că medicina evolua cu greu, jurisprudenţa înregistra progrese însemnate. Efectele acestui ritm nu au întârziat să se repercuteze

---

1 Ch. Desmaze, „*Histoire de la médecine légale*", Masson et Cie, Paris, 1880, pp. 1-25.
2 A. Lacassagne, „*Précis de médecine judiciaire*", Masson et Cie, Paris, 1878, pp. 1-8.
3 A. Lacassagne, „*Précis de médecine légale*", Masson et Cie, Paris, 1921, p. 1

aupra unor „ştiinţe", imprimându-le o evoluţie mai accelerată. Solon este însărcinat să facă legi; la Roma, aceeaşi misiune este acordată decemvirilor, care promulgă „Legea celor douăsprezece table". Urmează o perioadă în care, vorbind despre istoria medicinei legale, se vorbeşte, de fapt, despre evoluţia... dreptului, până acolo s-au întrepătruns cele două discipline. Acestui fenomen, cu interacţiunile sale, merită să i se acorde o atenţie specială în cadrul istoriei omenirii, în general, şi al ştiinţelor, în special.

Dreptului primitiv i-a urmat dreptul pretorian, iar *„questiones perpetuae"* stabileau că persoanele lezate sunt acelea care trebuie să aprecieze gravitatea răului ce li s-a făcut. În această primă perioadă pe care am analizat-o, legislaţia era impregnată de spiritul teologic şi metafizic.

Împăraţii Hadrianus, Antoniu Pius, Marc Aureliu şi Septimius Sever şi-au bazat multe dintre deciziile lor relative la starea civilă sau la delicte atât pe doctrina lui Hipocrate *(propter auctoritatem doctissimi Hippocratis)*, cât şi pe scrierile lui Aristotel.

Lacassagne şi Desmaze menţionează că împăratul Hadrianus, după ce s-a consultat cu medicii curţii, a decis că naşterea poate avea loc şi în luna a XI-a. Din dispoziţia lui Justinian (530-534) şi sub conducerea lui Trebonian, materialele legislative au fost reunite de către jurisconsulţii romani într-un corp de legi *(Corpus iuris civilis)*. Au apărut succesiv *„Codul"*, *„Instituţiile"*, *„Novellele"* şi *„Digestele"*. Demn de remarcat este faptul că în acele timpuri medicii au jucat un rol important în justiţie. În *„Digestes"* găsim următoarea menţiune: *„medici non sunt proprie testes, sed magis est judicium quam testimonium"*. Aquilius, în anul 572, a emis o lege care avea ca scop să pună capăt abuzurilor în anumite cazuri extrem de controversate până în zilele noastre: determinarea gradului în care o rănire poate provoca moartea şi dovedirea demenţei unei persoane în cazul în care familia solicită punerea sub interdicţie a acesteia. Alte articole priveau recunoaşterea unui avort provocat şi a unei maladii simulate.

Legile romane şi-au găsit ecou în multe ţări şi dacă Orientul le-a ignorat din cauza unei puternice tradiţii locale, în schimb ţările europene s-au grăbit să le adopte, cu modificări mai mici sau mai mari.

În ţările europene, puterea legislativă era în mâna adunărilor populare, fiind smulsă treptat din mâinile monarhilor. Este perioada în care probele scrise şi testimoniale au început să fie înlocuite cu dovezi palpabile sau ordalii, permiţându-se practicarea duelului judiciar.

Popoarele năvălitoare, venind în contact cu civilizaţia localnicilor nu au întârziat să împrumute o serie de instituţii şi obiceiuri. Astfel, vizigoţii şi burgunzii şi-au modelat legile inspirându-se într-o mare măsură din legislaţia romană. Dar s-a petrecut şi fenomenul invers: de pildă, francii şi-au modificat legile, imprimându-le caracterul aspru al celor ce aparţineau năvălitorilor.

Pentru că suntem în acest domeniu, trebuie să mai menționăm că din rațiuni economice și politice – rămășiță a puterii absolute a monarhilor și conducătorilor – se admitea plata unei sume de bani pentru orice delict sau crimă comisă. Izvorul acestor legi trebuie căutat la popoarele de origine germanică, dar fiind că în „*Lex Almanorum*" sunt descrise numeroase detalii cu privire la răniri, locul și importanța lor în integritatea individului. În „Legea salică", de exemplu, se menționează: „Dacă cineva lovește pe altcineva la cap și dacă se văd oasele, învinuitul va plăti 35 *sous* pentru fiecare lovitură de ciomag sau pumn, iar dacă s-a făcut scurgere de sânge, 3 *sous*...".

Influența germanică a fost mult mai importantă decât ne-o imaginăm și Carol cel Mare, de exemplu, a trebuit să depună mari eforturi pentru a înlătura pătrunderea și menținerea și pe mai departe a acestor legi neobișnuit de aspre și crude. În „*Capitulaires*", el cere judecătorilor să țină seama, în verdictele pe care le dau, de avizul medicilor. Iată deci o strângere a legăturii dintre medicină și justiție și o oficializare a cunoștințelor de medicină judiciară. Dar fărâmițarea imperiului său a condus la instalarea regimului feudal.

*

Și, așa cum am mai arătat și cu alte prilejuri, Orientul a fost leagănul unor importante descoperiri științifice. Prima dovadă convingătoare că medicina este în măsură să sprijine justiția datează de prin secolul al XIII-lea. În anul 1248 a fost scrisă o carte având titlul „*Hsi Yüan lu*". Aceasta nu era altceva decât un ghid, care indica modul de folosire a cunoștințelor medicale în urmărirea și identificarea răufăcătorilor și a criminalilor. Deși medicina chineză avea în epoca respectivă un real avans față de cea a altor popoare ale lumii, totuși se remarcă, fapt constatat de altfel și în cartea amintită, că o serie de prescripții datorau mult mai mult fanteziei decât realității. Lucrarea dispune de capitole ample tratând autopsia și tehnica de realizare a acesteia, rănirile provocate de diverse corpuri ascuțite – și de aici reconstituirea actului agresor și încercarea de identificare a celui care l-a provocat – ca și întreg cortegiul simptomatic al asfixiei provocate prin strangulare și sugrumare. Problema asfixiei a preocupat încă din acele timpuri pe oameni, fiind sesizată dificultatea de a se pune în evidență cauza care a provocat moartea și momentul când aceasta a survenit (după cum știm, la noi, Mina Minovici a făcut cercetări laborioase, lucrările sale în acest domeniu fiind apreciate pe plan mondial). Același lucru este valabil și în cazul incendiilor (de altfel vom vedea că, în secolul al XX-lea, această dilemă în legătură cu momentul în care a survenit moartea unei persoane a făcut obiectul unor procese de moștenire răsunătoare).

Fapt cu totul surprinzător pentru timpul respectiv, mai ales dacă ţinem seama de stadiul cunoştinţelor în Europa, *„Hsi Yüan Lu"* recomanda un examen foarte amănunţit al locurilor şi împrejurimilor unde s-a comis o crimă, insistându-se în mod special asupra păstrării nemodificate a eventualelor urme lăsate de agresor. *„Hsi Yüan Lu"* poate fi considerată un precursor al medicinei legale şi chiar al criminalisticii zilelor noastre.

*

În Europa, evul mediu nu va concura nici pe planul medicinei legale cu ştiinţa Extremului Orient. Căci, fără a intra în detaliile preocupărilor din cartea chinezească menţionată, ce pot fi considerate pe drept cuvânt ştiinţifice, în ţări ca Italia, Franţa, Spania şi altele, tortura camuflată prin denumiri pudice era considerată ca unicul mijloc, infailibil – oblăduit de religie – prin care se putea descoperi făptaşul unei crime. Cât priveşte celălalt aspect – legat de victimă – şi a cărui importanţă nu poate fi minimalizată, trebuie să ne amintim că autopsia şi disecţia erau total interzise. Totuşi, progresul nu putea fi împiedicat, indiferent de căile pe care şi le alege.

Începe o nouă perioadă în istoria medicinei legale şi chiar a dreptului, în care îşi face loc dominaţia tradiţiilor şi a obiceiurilor, justiţia pierzându-şi treptat caracterul său religios şi misterios pe care i-l conferiseră popoarele din nordul Europei. Se face tot mai mult remarcată, în diverse împrejurări, contribuţia medicilor la elucidarea unor cazuri ce depăşesc competenţa organelor de judecată laice. Desmaze arată că în Normandia medicii şi moaşele acordau felurite consultaţii, printre care un loc important îl ocupa constatarea dezvirginării şi a traumatismelor de orice fel. Religia, şi anume catolicismul, se impune tot mai mult, manifestându-şi influenţa atotputernică atât asupra legislaţiei, cât şi asupra organelor ce o aplicau. Călugării erau deţinătorii prin tradiţie ai normelor de drept roman, dar dreptul canonic este cel care câştigă teren. Una dintre figurile reprezentative pentru această epocă este Thomas D'Aquino (1225-1274), fondatorul şcolii teologice, care atribuia o origine divină statului şi dreptului. Era normal ca, o dată cu transformările economico-sociale, să asistăm la transformarea dreptului criminal şi a dreptului civil. Dar amestecul dintre misticism, credinţa în forţele oculte şi elementele de progres se întâlneşte sub o formă care este greu de înţeles pentru omul zilelor noastre. Probele apei, focului şi examinării cadavrelor erau considerate ca având o acceptare divină. Dar poate că mulţi vor zâmbi când vor afla că în pregătirea unui medic, printre materiile de bază se aflau deopotrivă astrologia, magia, şi... medicina.

Justiţia admitea duelul judiciar şi cel care nu se prezenta să-şi încrucişeze spada era privit ca un laş, fiind dezonorat şi pierzându-şi cauza. Ludovic cel

Sfânt (1260) interzice duelul judiciar și introduce probe testimoniale. Filip cel Frumos (noiembrie 1311) și Ioan al II-lea (aprilie 1352) menționează în legile pe care le emit o nouă funcție: „chirurgul jurat", numit astfel pentru faptul că depunea un jurământ special în fața regelui și a lui Dumnezeu în momentul când își primea sarcina. De obicei, acesta se regăsea în persoana chirurgului regelui și avea dreptul să prezideze Adunarea chirurgilor de la Saint-Côme.

Henric al III-lea (1570) adaugă la dispozițiile predecesorilor săi noi ordonanțe asupra modului de întocmire a rapoartelor în justiție, asupra vizitării deținuților bolnavi, a femeilor condamnate la moarte și asupra avizului ce se cerea experților în cazuri de greșeli comise de către medici.

Și, așa cum menționam mai sus, biserica reușește să-și impună punctul de vedere, modificând și decretând noi legi. Apare o jurisprudență nouă, ieșită din deciziile papilor și ale conclavelor. Papa Grigore al IX-lea, în 1234, nu face altceva decât să înmănuncheze legile cunoscute sub numele de „Decretalii". Ultimul cuvânt îi revenea bisericii: papa avea dreptul să modifice deciziile ce urmau să fie transpuse în fapt de tribunalele ecleziastice sau laice, indiferent de natura cazului judecat.

Un loc central în preocupările juridice ale clericilor îl joacă instituția familiei. Biserica proclamă căsătoria nedezlegabilă. Dar problema a necesitat abordarea multor aspecte, fiind necesară reglementarea tuturor condițiilor esențiale pentru unirea matrimonială, inclusiv stabilirea cauzelor impotenței și „proba Congresului". Cât era de „științifică" aceasta din urmă este lesne de imaginat; cert este că a condus la împărțirea dreptății folosind o balanță cu un braț mai lung și cu celălalt mai scurt, situație care a dăinuit multă vreme.

În legătură cu aceasta se povestește următorul caz:

> Prin 1667, marchiza de Langeais își acuză soțul că este impotent și, în consecință, solicită divorțul. Impotența, alături de adulter și lepră erau singurele motive admise de tribunal. Și Congresul s-a înclinat în fața probelor marchizei, dându-i câștig de cauză: a pronunțat divorțul. Dar, la puțin timp după aceasta, marchizul se recăsătorește și soția îi aduce pe lume nu mai puțin de șapte copii! Unde a fost greșeala? – se întreabă cu maliție Lacassagne, ilustrul fondator al medicinei legale moderne.

O pagină neagră în istoria dreptului, a medicinei legale și în general a omenirii este cea scrisă de inchiziție, introdusă de către papii Inocențiu al III-lea și Grigore al IX-lea (1233). „Chestiunea preperatorie" și „chestiunea prealabilă", cu alte cuvinte tortura despre care am mai vorbit în prima parte a lucrării noastre, sunt considerate ca indispensabile în toate afacerile capitale pentru a obține mărturisirea, recunoașterea de către acuzat a săvârșirii faptei. Apare o „specialitate" nouă: cea a inchizitorului cu cunoștințe medicale, înlocuit nu o dată chiar printr-un medic, și istoria consemnează din păcate numeroase asemenea cazuri, în care medicul avea misiunea să asiste la torturi în beciurile

tribunalelor şi castelelor, indicând cu precizie momentul în care „chestiunea" trebuia oprită, pentru ca nenorocitul învinuit să nu-şi dea sufletul. Este lesne de imaginat, mai ales dacă ţinem seama de cunoştinţele medicale ale timpului, de câte ori cei care aveau această sarcină au apreciat greşit momentul!

În asemenea condiţii este normal ca în evul mediu să nu putem remarca un progres însemnat al medicinei legale. Un pas important a fost făcut în anul 1374, când Facultatea din Montpellier a obţinut autorizaţia de a face disecţii (în Italia, în 1316, Mundini a efectuat prima disecţie autorizată). Disecţii au mai fost făcute şi până atunci, dar implicau un mare risc, fiind efectuate în cel mai desăvârşit secret. Progresul de astăzi al medicinei legale se bazează pe contribuţia modestă a unor anonimi, aparent nesesizându-se uneori legătura directă. Temerarii au fost deopotrivă medici, şi pictori,şi sculptori. Şi istoria artelor este plină de asemenea mărturii, mai ales privitoare la marii maeştri italieni. Am considerat că ilustrăm cel mai bine aportul slujitorilor artelor prin redarea unui pasaj din viaţa lui Michelangelo, fragment care surprinde momentul când Titanul caută să cunoască misterele corpului omenesc[1].

„Camera mortuară era mică, cam de doi metri şi jumătate pe trei, fără ferestre, cu pereţii de piatră văruiţi şi cu podeaua din blocuri nefasonate. În mijlocul încăperii, pe scânduri înguste aşezate pe doi căpriori de lemn, înfăşurat din creştet până-n tălpi într-un giulgiu, zăcea un cadavru.

Rămase rezemat de uşă, respirând anevoie, cu lumânarea clătinându-i-se în mână, ca pomii în timpul unui *tramontana*. Se afla pentru prima dată singur într-o cameră cu moartea şi, pe deasupra, mai era şi încuiat pe dinăuntru şi venit cu un scop nelegiuit. Simţea încrâncenându-i-se carnea; era mai înspăimântat decât fusese vreodată în viaţa lui.

Cine era cel ce zăcea acolo înfăşurat în giulgiu? Ce va găsi când va dezveli corpul şi va lăsa pânza înfăşurată să cadă pe podea? Ce păcate făcuse această făptură nefericită, ca acum, fără ştiinţa şi voia ei, să fie ciopârţită? «Dar ce prostii sunt astea? se întrebă. Ce însemnătate mai poate să aibă pentru un mort? Doar nu trupul lui intră în împărăţia cerurilor, ci numai sufletul. Şi n-am nici cea mai mică dorinţă să disec sufletul bietului creştin, chiar dacă aş da din întâmplare peste el.»

Liniştit de propriul său umor sinistru, puse traista jos şi căută un loc unde să-şi aşeze lumânarea, de mare preţ pentru el, nu numai ca izvor de lumină, dar şi ca măsură de timp; căci pentru a putea să iasă cu bine de aici trebuia să termine înainte de ora trei dimineaţa, când se sculau călugării care lucrau la brutăria cea mare, de la colţul dintre Via Sant'Agostino şi Piazza Santo Spirito, ca să pună la copt pâinea zilei, pentru nevoile mănăstirii, pentru săracii merituoşi şi pentru rudele tuturor celor care locuiau în mănăstire. Avusese nevoie de multe încercări până

1 I. Stone, *„Agonie şi extaz"*, Edit. pentru literatura universală, Bucureşti, 1966, p. 232.

să poată măsura cu siguranță cât timp arde fiecare fel de lumânare. Aceasta pentru care căuta acum un loc unde s-o așeze era dintre cele ce ardeau timp de trei ore: când va începe să sfârâie prima oară, va trebui să plece. Trebuia de asemenea să bage de seamă să nu poată fi descoperite picături de ceară a doua zi dimineață.

Scoase din traistă foarfecele și cuțitul de bucătărie, apoi așternu traista pe podea. Ținu lumânarea aplecată o clipă, apoi o lipi repede în ceara moale scursă. Își scoase mantia, căci îl trecuseră nădușelile în încăperea rece, o puse într-un colț, rosti un fel de rugăciune care suna cam așa: «Doamne, iartă-mă, că nu știu ce fac» și se apropie de cadavru.

Întâi trebui să-l desfășoare din giulgiul în care era înfășurat. Masa, cocoțată pe căpriori, era îngustă. Nu-și închipuise că poate fi atât de neîndemânatic. Se luptă, bucată cu bucată, cu corpul țeapăn, ridicându-i întâi picioarele, până când giulgiul alunecă sub partea de jos, apoi îl săltă de mijloc și-l ținu cu brațul stâng la pieptul său, până ce izbuti să desfășoare pânza din jurul torsului și capului. Giulgiul încolăcit era lung; se văzu nevoit să repete de cinci ori operația de desfășurare înainte de a izbuti să dezvelească în întregime cadavrul.

Luă lumânarea de pe podea, o ridică în sus cu mâna stângă, ca să cerceteze corpul. Cel dintâi simțământ fu de milă pentru omul acela mort. Cel de-al doilea de spaimă.

— Iată cum voi sfârși și eu!

Dintr-o dată, toate deosebirile dintre viață și moarte deveniră strigătoare.

Chipul era lipsit de expresie; gura întredeschisă, pielea verde, din cauza cangrenei. Omul fusese puternic clădit și se afla la jumătatea vieții, când, după cum se părea, primise o lovitură de cuțit în piept. Cadavrul se afla acolo de destulă vreme, pentru ca temperatura lui să fi coborât la cea a încăperii înghețate.

Trase pe nări un miros, ceva asemănător cu al florilor vechi putrezite în apă. Nu era un miros prea puternic, așa că pieri imediat ce se rezemă o clipă de perete ca să-și revină; dar îl simți din nou îndată ce se apropie de cadavru, și din clipa aceea îi rămase în nări fără putință de scăpare.

De unde să înceapă? Ridică brațul dinspre el și simți o răceală cum nu mai cunoscuse niciodată. Nu fiindcă ar fi fost mai rece decât orice simțise până atunci, dar era alt fel de rece. Era o răceală plină de senzații noi, o răceală înțepenită, nu atât a pielii, cât a mușchiului de dedesubt. Pielea era moale, ca o catifea, îi fu scârbă, parcă o mână de fier îl strângea de stomac. Prin minte îi trecură toate amintirile lui despre brațe sau umeri calzi. Se îndepărtă.

Numai după o vreme îndelungată fu în stare să ridice de jos cuțitul și să-și aducă aminte tot ce citise despre corpul omenesc, puținele imagini pe care le văzuse. Nehotărât, rămase aplecat deasupra cadavrului, aproape la fel de înghețat ca acesta, înghițind din greu, în sec. Apoi coborî cuțitul

şi făcu prima tăietură, de la coşul pieptului până în jos, la vintre. Dar nu apăsase îndeajuns. Pielea era uimitor de rezistentă.

O luă de la început. Proptindu-se cu putere în cuţit, descoperi că materia de sub piele era foarte moale. Pielea se despică pe o porţiune cam de doi centimetri. I se ivi în minte întrebarea: «Dar unde o fi sângele?» căci nu curgea. Asta îi mări senzaţia de moarte şi de rece. Apoi văzu grăsimea, de un galben închis, mat. Ştia ce este, căci văzuse în piaţă cum se tăia grăsimea de pe vite. Făcu o tăietură niţel mai adâncă, ca să ajungă la muşchi, care avea altă culoare decât pielea şi grăsimea şi era mai greu de tăiat. Cercetă coloanele de fibre roşu-închise. Tăie încă o dată, şi văzu intestinele.

Mirosul devenea tot mai greu. Începu să i se facă greaţă. După prima tăietură îşi adunase toate puterile ca să meargă mai departe; acum toate senzaţiile îl năpădeau deodată: frigul, teama, mirosul, împotrivirea în faţa morţii. Atingerea ţesutului alunecos, grăsimea ce i se scurgea printre degete ca untdelemnul îl scârbeau. Ar fi vrut să-şi vâre mâinile în apă fierbinte şi să se spele.

— Ce mă fac acum?

Se înfioră auzindu-şi glasul trimis înapoi de zidurile de piatră. Nu era nici o primejdie de a fi auzit, căci era apărat în spate de un zid gros, dincolo de care se afla grădina, de capela pentru slujbele morţilor, iar înspre infirmerie un zid de piatră, prin care nu putea răzbate nici un sunet.

Adâncul deschizăturii din pântece era întunecat. Îşi aşeză traista sub piciorul cadavrului şi propti lumânarea la înălţimea trupului.

Toate simţurile îi erau ascuţite la culme. Intestinele, pe care începu să le mânuiască acum, erau reci, alunecoase, mişcătoare. Simţi o durere răsfrângându-i-se prin propriile-i măruntaie. Apucă marginile tăieturii cu amândouă mâinile şi le desfăcu, pentru ca să poată privi cu atenţie. Văzu un şarpe străveziu, cenuşiu-deschis, răsucit colac, de nenumărate ori. La suprafaţă avea o înfăţişare de sidef strălucitor, datorită umezelii, şi era plin cu ceva ce mişca şi se golea când era atins.

Curiozitatea învinsese prima senzaţie de dezgust. Apucă cuţitul şi începu să taie în sus, pornind de la coşul pieptului. Cuţitul nu era destul de tăios. Încercă atunci cu foarfecele, dar trebui să taie pieziş şi coastele, una câte una. Osul coastelor era tare, parcă tăia sârmă.

Deodată lumânarea începu să pâlpâie. Trecuseră trei ceasuri."

*

Dar primii care au procedat la adevăratele disecţii au fost egiptenii, atunci când, împinşi de credinţa lor, au studiat problema îmbălsămării. Căci îmbălsămarea, aşa cum o practicau ei, necesita golirea toracelui şi a abdomenului printr-o incizie directă. Un prilej mai nimerit pentru a constata cauza decesului nici că ar putea exista. Aşa se explică deci, cunoştinţele aprofundate de

anatomie, care au constituit o rezervă pentru perioada ce avea să vină în viața civilizației, când împrejurările erau potrivnice unui progres în acest domeniu.

Așa cum am arătat într-o lucrare anterioară[1], a existat și o altă etapă, de mare interes pentru incursiunea noastră, când, datorită conjuncturii istorice, otrava a deținut un rol important, Arnaud de Villeneuve, profesor la Montpelier, se dedică studiului otrăvurilor și, mai ales, modului cum acestea puteau fi puse în evidență în cazul unui act criminal. La Veneția apar, în 1492, două lucrări voluminoase tratând despre acest subiect; nu trebuie să ne surprindă faptul, dat fiind că Italia a fost „leagănul otrăvurilor".

În Spania și în Anglia apar primele scrieri asupra maladiilor mintale. Este drept că într-o epocă în care amprenta religiei este încă puternică, în care misticismul și magia îi obsedează pe oameni, tratamentul prescris era departe de a fi cel cuvenit unui bolnav.

În istoria medicinei legale există o pagină luminoasă scrisă de Pigray, la sfârșitul secolului al XVI-lea. Succesiv, medic al regilor Carol al IX-lea, Henric al III-lea și Henric al IV-lea, Pigray, prin intervenția sa energică, izbutește să salveze de la ardere pe rug 14 oameni acuzați de vrăjitorie și cărora, prin tortură, li se smulsese mărturisirea unui păcat de care nu se făcuseră vinovați. Era un act de mare curaj din partea acestui medic, ca, într-o epocă sumbră, să impună și să apere adevărul în fața autorității tribunalului, deoarece, cu toată protecția regească, risca să împărtășească soarta hotărâtă celor 14 victime ale obscurantismului.

Va mai curge mult sânge nevinovat, mii și mii de inocenți vor mai fi aruncați în tainițele subpământene ale închisorilor, până ca societatea să se ridice la înălțimea concepției potrivit căreia nu este cu putință aplicarea principiilor de drept, fără ca făuritorii și cei care aplică legea să cunoască nu numai pe omul fizic, dar să fie inițiat și în tainele omului moral. Cât de dezonorante pentru societatea veacului al XVI-lea ne apar astăzi afirmațiile pe care le face Nicolas Remigies, sfetnic al ducelului de Lorena, în al *său „Traité sur la démonolatrie"*: își face un titlu de glorie din a fi contribuit, într-un interval de cincisprezece ani, la condamnarea a o sută de nenorociți învinuiți de vrăjitorie!

Și în lucrările medicilor se resimte înclinația spre supranatural, multe pagini fiind dedicate preocupării de a salva pe cei posedați de diavol. Isteria face ravagii, iar credința în incubii și succubii, ca și obsesiile de tot felul acaparează deopotrivă gândirea medicilor acelor vremuri. Explicațiile și remediile preconizate sunt naive.

Anatomia face progrese importante datorită lucrărilor lui Vesalius, Ingrassia, Eustachio, Fallopio, de Varolio, Aranzio etc.

---

1 P. Ștefănescu, *„Drama otrăvirilor"*, Edit. medicală, București, 1980.

În secolul al XVI-lea apar primele tratate care au ca obiect modul în care trebuie întocmite de către medici rapoartele destinate autorităţilor administrative sau judecătoreşti.

Jehan Milles publică, în 1541, „*Praxis criminis persequendi*“. În capitolul patru el dă un exemplu de raport în care se relatează examenul a trei cadavre, cu descrierea amănunţită a rănilor, unele mortale, altele nu. În notele care însoţesc acest raport, Milles expune regulile practicii judiciare la care se referă.

O lucrare asemănătoare, în care se semnalează regulile practicii judiciare privitoare la rapoartele medicale în justiţie, este cea publicată în 1551 de către Josse Damhoudère, jurisconsult din Bruges.

Preocupările medicilor, ca şi cele ale juriştilor nu au rămas fără efect: în 1532, Carol Quintul a impulsionat votarea, în Dieta de la Ratisbona, a actului legislativ „*Constitutia criminalis*“. Cunoscută sub numele de „Carolina“, aceasta constituie primul document care priveşte organizarea medicinei legale. Printre altele, se menţionează că pedepsele trebuie să fie proporţionale cu vătămările cauzate şi că, în anumite împrejurări, justiţia va recurge, neapărat, la serviciile medicului, care s-o ajute şi „s-o lumineze“ în soluţionarea cazului.

Expertiza, în secolul al XVI-lea, se preocupa, în primul rând, de acuzaţiile de vrăjitorie, celelalte chestiuni căzând pe planul al doilea.

Interesul nu era trezit de problemele majore ce afectau societatea acestui secol – inversiunile sexuale şi otrăvirile, atât de frecvente sub dominaţia familiilor Medici şi Borgia – ci de numeroasele acuzaţii de vrăjitorie, care, aproape zilnic, aduceau pe ruguri, atât în Franţa, cât şi în Spania şi Italia, mii de victime. Lucrări scrise cu mare risipă de erudiţie, demnă de o cauză mai bună, dovedesc aceste preocupări. Rolul medicului expert în afaceri de acest fel era acela de a căuta pe corpul acuzatului „urmele diavolului“. Secolul al XVI-lea a fost bântuit de un vânt demolator, alimentat de femei bolnave de isterie.

În secolul al XVII-lea, prin „Ordonanţa criminală“ din 1670 promulgată de Ludovic al XIV-lea în Franţa, se organizează expertiza medico-legală în tot cuprinsul ţării. Această legiuire dă şi directive asupra modului cum trebuiau să se întocmească rapoartele. În cea de-a doua jumătate a secolului, intrăm în perioada certitudinilor riguros ştiinţifice. În 1681, J. Schreyer (Germania) aplică, pentru întâia oară în soluţionarea unui caz juridic, fenomenul docimaziei hidrostatice (diferenţierea între plămânul copilului născut mort şi cel al copilului decedat după ce a apucat să respire). În 1753, Louis (Franţa) aduce preţioase contribuţii semnelor încetării din viaţă şi pune în lumină caracterele anatomice ale morţii prin spânzurare. Lafosse studiază fenomenele cadaverice, iar Chaussier face cercetări asupra pruncuciderii, a viabilităţii şi efectuării autopsiei.

Am ajuns într-un moment când ştiinţele, în general, şi medicina legală în special cunosc un ritm neobişnuit de dezvoltare – este sfârşitul secolului al

XVI-lea și începutul celui de-al XVII-lea. Trei mari țări – Italia, Franța și Germania – reținatenția prin acele personalități ce aveau să-și aducă o importantă contribuție la cristalizarea noii științe: medicina legală.

Cercetătorii afirmă, în unanimitate, că meritul de a fi cultivat medicina legală – această ramură a medicinei – revine Italiei. Medicii italieni din secolele al XVI-lea și al XVII-lea au fost adevărații pionieri ai medicinei legale, fiind primii care au pus bazele acestei discipline, delimitând-o totodată.

Primele monografii speciale și primele tratate generale au apărut în Italia, încă din secolele al XV-lea și al XVI-lea. Între 1621 și 1658 a apărut opera fundamentală pentru dezvoltarea medicinei legale de pretutindeni: *„Questiones medico-legales“*, aparținând lui Paul Zacchia. Lucrarea lui Zacchia, împărțită în zece părți, cuprinde un vast expozeu al întregii materii medico-legale acumulate până atunci. A fost considerată ca text clasic nu numai în Italia, dar și în toată Europa și, fapt surprinzător poate, până la începutul secolului al XIX-lea nu a fost depășită de nici o altă lucrare. Toate problemele sunt rezolvate cu autoritatea medicului ce a acumulat și experiența juristului, autorul vădind erudiție atunci când face apel la citate din cei mai strălucițiautori ai tuturor timpurilor. Este un repertoriu bogat și judicios al problemelor medico-legale cu care sunt confruntate tribunalele, precum și al soluțiilor practice de rezolvare a acestora.

Paul Zacchia[1] s-a născut în 1584 și a murit în 1659, la Roma. Om al Renașterii, Zacchia a fost un erudit, preocupându-se, ca mai toți exponenții acelor vremuri, de medicină, justiție, pictură și, în același timp, de poezie și muzică. În timpul vieții s-a bucurat de o considerație deosebită, fiind apreciat în special de papa Inocențiu al X-lea, al cărui medic a fost.

Paul Zacchia a fost medic al Vaticanului și de trei ori protomedic al Romei și al Statului pontifical. A îndeplinit funcția de consultant al Tribunalului ecleziastic al Rotei. Acest tribunal judeca cele mai diferite spețe: dispense de post, calitățile pentru intrarea în călugărie, valoarea dovezilor, validitatea testamentelor, căsătoria, capacitatea civilă, avortul, crima etc.

Prin opera sa, așa cum am mai spus, Zacchia este unul dintre întemeietorii medicinei legale. El a tratat o serie de probleme, care, mult mai târziu, în secolele al XIX-lea și al XX-lea, aveau să facă obiectul unei atenții deosebite din partea specialiștilor. Dar în cărțile sale pot fi găsite și pasaje total absurde, cum ar fi acelea ce relatează cazul unor oameni care, grație operațiunilor magice, pot fi transformați în torțe vii sau al unei femei care a născut într-un an 365 de copii (!)...

A excelat în descrierea și diferențierea unor aspecte-problemă, cum ar fi de exemplu deosebirea dintre rănile provocate de o armă de foc și cele

1 După *Revista de medicină legală*, 1938-1939, nr. 1-2, p. 260.

determinate de una ascuţită sau contondentă, dintre moartea prin strangulare şi cea prin sufocare sau sugrumare, dintre o sinucidere şi un omor. În lucrările sale se opreşte îndelung asupra unor probleme legate de cauzele morţii, asupra crimelor săvârşite de sadici sexuali sau demenţi, ca şi asupra avortului şi infanticidului. Vedem deci că Zacchia poate fi considerat, pe drept cuvânt, unul dintre întemeietorii medicinei legale în Europa.

Pentru a ne face o imagine despre ştiinţa timpului în materie de medicină legală, vom reda în continuare câteva cazuri care, sub pana lui Zacchia, ilustrează mai bine aspectele de care ne ocupăm[1].

Afacerea André Casali. Un nobil în floarea vârstei din Bologna, pe nume André Casali, a plecat în război, fără să mai dea vreun semn de viaţă. Anii au trecut şi, după cum era de aşteptat, rudele sale cele mai apropiate şi-au disputat drepturile succesorale, împărţindu-şi averea presupusului defunct. După mulţi ani se prezintă un necunoscut, care venea de la Roma şi pretindea că se numeşte Casali, reclamându-şi averea de care fusese deposedat. Deşi în sprijinul solicitării sale aducea unele dovezi care la o examinare mai atentă nu ar fi putut fi trecute cu vederea, totuşi autorităţile îl aruncară fără să pregete în temniţă. A sosit ziua procesului şi, printre probele pe care moştenitorii le-au adus împotriva celui închis, era şi aceea că nu semăna cu André Casali, cel care plecase la război.

Paul Zacchia, în calitatea sa de consultant al Tribunalului ecleziastic al Rotei, a fost chemat să-şi dea avizul dacă era posibil ca figura unui om să se schimbe într-atât, încât să fie de nerecunoscut după mai mulţi ani. După ce a expus numeroasele cauze care ar putea schimba complet fizionomia unui om, chiar într-un timp foarte scurt – cum ar fi de exemplu unele maladii, felul de viaţă, vârsta, apucăturile – Zacchia a declarat că ar fi injust să nu se ţină seama de reclamaţiile celui închis, numai pentru singurul motiv că nu se regăsesc la el trăsăturile lui André Casali. „Dacă ne gândim, a continuat Zacchia, că reclamantul acesta a lipsit din ţara sa mai mult de 30 de ani, că el a trăit în tot acest timp la barbari, unde a îndurat cele mai mari privaţiuni, intemperii şi o hrană groaznică, nu se poate să nu tragem din toate acestea concluzia că a avut motive să devină de nerecunoscut.“ Şi tribunalul, ţinând seama de cele afirmate de Zacchia, care era recunoscut ca o somitate medicală şi totodată ca un veritabil enciclopedist, l-a pus pe André Casali în posesia tuturor bunurilor şi drepturilor sale de cetăţean [2-3].

---

1 P. Zacchia, „*Questiones medico-legales*“, vol. III, constitium XLI.
2 G. de Pitaval, „*Causes célèbres et intéressantes avec le jugement qui les ont décidées*“, vol. I, Michel Rhey, Amsterdam, 1774, p. 164.
3 Ed. Locard, „*Traité de criminalistique*“, Desvigne, Lyon, 1931, p. 13.

Afacerea Gueux de Vernon[1-2]. În afacerea Gueux de Vernon (1654) este vorba despre un mic copil care este recunoscut de niște oameni ca fiind băiatul unei femei văduve, Le Moiné, despre care se știa că avusese doi copii, dar că aceștia fuseseră furați. Copilul era întreținut de un bărbat, care pretindea a fi tatăl băiatului. Suspectat, omul este arestat. În acest timp, văduva Le Moiné refuză, atunci când îi este prezentat copilul găsit, să recunoască în el pe unul dintre băieții dispăruți. Pretinsul tată al băiatului este dat în judecată, fiind acuzat de furt de copii. În vederea stabilirii identității, se face apel la competența unui chirurg. Examinând copilul, chirurgul constată prezența unei cicatrice pe fruntea acestuia și a mai multor alunițe. Or, se știe că băiatul femeii Le Moiné avea urmele unei răni pe frunte, iar cât privește alunițele, acestea erau frecvente în familia părinților săi. Pe de altă parte, în ciuda celor de mai sus, arestatul reușește să probeze că el este tatăl micului Louis și că acesta nu aparține văduvei Le Moiné. Examinând părțile și probele prezentate, judecătorii nu sunt de acord cu concluziile examenului făcut de chirurg, pe motivul că o cicatrice la față nu constituie o probă de identitate suficientă, dat fiind că mai multe persoane pot s-o aibă chiar în același loc.

Dar prima lucrare care cuprinde ansamblul problemelor de medicină legală a apărut în Franța, la 1575, și se datorează celebrului chirurg francez Ambroise Paré, medicul regelui Henric al II-lea.

Ambroise Paré s-a născut în 1509 la Bourg-Hersent, lângă Laval, și a murit la Paris, la 20 decembrie 1590. După obiceiul timpului și-a început studiile medicale la un bărbier, în Angers. Mai târziu, datorită aptitudinilor și destoiniciei sale, a fost angajat la Hôtel Dieu în calitate de infirmier. Aici reușește în scurt timp să acumuleze o vastă experiență practică. Dând dovadă de o mare îndemânare și dotat cu un spirit de observație ieșit din comun, s-a remarcat prin efectuarea, cu bune rezultate, a unor intervenții chirurgicale deosebit de dificile. La 19 ani i s-a recunoscut titlul de bărbier-chirurg.

Epoca în care a trăit, caracterizată prin războaiele italice și cele religioase care au lăsat în urma lor vaste câmpuri de luptă acoperite de morți și răniți, a fost în același timp o înaltă școală de chirurgie, în care necesitățile au impus metode intensive de însușire a profesiei de chirurg.

Ambroise Paré a fost un novator. Dintre tehnicile preconizate de el, ne vom referi la una singură: hemostaza prin ligaturarea arterelor, după amputare. Această inovație i-a adus consacrarea, conferindu-i-se – pe drept cuvânt – titlul de părinte al chirurgiei moderne. Trebuie să spunem că până la el arterele nu se ligaturau, utilizându-se cauterizarea cu fierul roșu.

1 G. de Pitaval, op. cit. p. 164.
2 Ed. Locard, op. cit. p. 13.

Devine chirurg al regilor Henric al II-lea, Francisc al II-lea şi apoi al lui Carol al IX-lea, pe care îl salvează în timpul nopţii Sfântului Bartolomeu, ascunzându-l în camera sa.

Dar Ambroise Paré a fost şi medic legist. Medicina legală ca ştiinţă distinctă datează din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, dar primul tratat care abordează problemele ridicate de această disciplină este cel scris de Ambroise Paré, la 1575. Printre altele, el ne-a lăsat o descriere detaliată a stării plămânilor unui copil strangulat şi a întreprins cercetări în scopul stabilirii urmelor pe care le lasă un agresor sexual asupra victimei.

Dar atât Ambroise Paré, cât şi Fortunato Fidelis din Palermo (1602) şi Paul Zacchia au un precursor, în ceea ce priveşte disecţia cadavrelor pentru a stabili cauza decesului, în flamandul Andreas Vesalius (născut la Bruxelles în 1514 şi mort în 1566).

Anatomist celebru, Vesalius a efectuat un mare număr de disecţii, animat de spiritul său ştiinţific, de dorinţa de a cunoaşte cât mai mult organele interne ale omului.

În 1667, medicul şi naturalistul Jan Swammerdam avea să descopere o metodă care până atunci condusese la sustragerea de la pedeapsă a unui număr necunoscut de mame criminale. El a constatat că introducând într-un vas cu apă plămânii unui copil nou-născut se poate stabili, cu precizie, dacă copilul s-a născut mort sau nu, cu alte cuvinte dacă mama sa poate fi sau nu considerată vinovată de moartea copilului. În cazul în care copilul s-a născut viu, apucând să respire măcar o dată, plămânii conţin aer şi plutesc, iar în caz contrar, se lasă la fundul vasului, fiind mai grei (docimazia hidrostatică). Experienţa sa a fost reluată şi aprofundată, în 1681, de medicul german Schreyer, care o valorifică din punct de vedere medico-legal.

Constatăm că preocupările medicinei legale încep să fie tot mai diversificate. Subliniem, şi cu acest prilej, că una dintre marile teme care au fost în atenţia deopotrivă a judecătorilor, cât şi a medicilor, încă din primele secole ale erei noastre, a fost aceea a identităţii. Istoria procesului de identitate – menţiona Locard – se găseşte risipită în culegerea cazurilor celebre, care au făcut obiectul a numeroase afaceri de-a lungul anilor. Iată unul dintre acestea:

> Martin Guerre, în vârstă de... 11 ani, s-a căsătorit în 1539 cu Bertrande de Rols. Menajul a durat până în anul 1550, când în urma unor neînţelegeri cu tatăl său, îşi părăseşte căminul şi pleacă în lume. Opt ani mai târziu, apare un bărbat în care Bertrande îl recunoaşte pe Martin, soţul ei, şi cuplul îşi continuă viaţa, aducând pe lume în următorii doi ani câte un copil. Cele patru surori ale lui Martin Guerre, ca şi un unchi, nemaivorbind de vecini şi prieteni, au recunoscut în cel reîntors acasă pe cel plecat în 1550. Pentru a nu crea nici o umbră de îndoială, el a povestit întâmplări din copilăria sa, cunoscute de cei în cauză.

Toate ar fi fost bune, dacă nu s-ar fi întâmplat ca, într-o bună zi, un soldat oarecare, întorcându-se la vatră, să-l zărească din întâmplare pe Martin și să spună în dreapta și stânga că acesta era un impostor și că el l-a cunoscut pe adevăratul Martin Guerre, care era înrolat în armata din Flandra. În urma unor dispute în legătură cu averea, unchiul, care era la curent cu afirmațiile soldatului, s-a decis să obțină averea nepotului său, intentându-i în acest scop un proces și acuzându-l că este un impostor, și nu veritabilul Martin Guerre. Judecata a avut loc mai întâi în fața Tribunalului din Rieux și apoi în fața Parlamentului din Toulouse. Toate probele se strângeau pentru a-i da câștig de cauză celui care era acuzat de impostură, când, spre surpriza generală, sosește Martin Guerre în persoană, venind de pe frontul din Flandra, unde își pierduse un picior cu prilejul asediului localității Saint-Laurent.

Justiția și-a întrerupt timp de mai multe zile dezbaterile, neștiind care dintre cei doi împrumutase starea civilă a celuilalt. Cu toate acestea, s-a stabilit că acela pe care Bertrande l-a primit ca pe soțul ei era în realitate un străin numit Arnauld de Tilh. Semnele de identitate stabilite cu ajutorul martorilor erau următoarele: „Martin Guerre era solid și brunet; el avea corpul și picioarele subțiri, era puțin cocoșat și își ținea capul între umeri. Bărbia era despicată și adusă în sus la vârf; buza inferioară îi atârna, nasul era mare și turtit, dinții foarte mici.“ Or, indivizii examinați prezentau, și unul, și celălalt, conformații care corespundeau întru totul acestor semnalmente și asemănarea lui Arnauld de Tilh cu surorile aceluia care pretindea că este era izbitoare, fiind argumentul ce determinase la început pe judecători să-l considere veritabilul Martin Guerre.

Rezolvarea enigmei avea s-o aducă cizmarul: acesta a mărturisit în fața tribunalului că „Martin Guerre purta încălțăminte de 12 numere, în timp ce Tilh purta 9 numere“. Pe de altă parte, adevăratul Guerre avea o ulcerație pe față și o cicatrice la sprânceana dreaptă; or, deși Tilh avea numeroase cicatrice pe față, totuși acestea nu erau dispuse pe locurile menționate.

În cele din urmă, vinovatul și-a recunoscut înșelăciunea. El a mărturisit că, fiind soldat în Flandra, l-a cunoscut pe Martin și, câștigându-i încrederea, l-a determinat să-i povestească o serie de detalii din viața sa, grație cărora apoi a reușit să-i convingă familia că el este Martin. La 12 septembrie 1560, Tilh a fost condamnat la moarte prin sugrumare și ars[1].

În Germania, Constituția Carolină a pus bazele organizării medicinei legale și a instituit obligativitatea intervenției medicilor în anumite împrejurări. Încă din 1507, ordonanța episcopului de Bamberg oficializa rolul și necesitatea prezenței medicilor într-o serie de cazuri. Sunt primele încercări, timide, ale medicinei de a participa la lupta dusă de justiție pentru stabilirea adevărului.

1 G. de Pitaval, „*Causes célèbres et interessantes avec le jugement qui les ont décidées*“, vol. I, Paris, 1735, p. 1.

Debutul medicinei legale în Germania a beneficiat de o solidă bază practică. Lucrările publicate de Weyer (1564), Augenius (1595) şi Libavius (1599) se ridică cu tărie împotriva prejudecăţilor şi superstiţiilor timpului, căutând să diminueze numărul victimelor pe care intoleranţa şi superstiţia judecătorilor le trimiteau la moarte. Secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea se remarcă printr-un avânt al medicinei legale, aceasta rivalizând cu celelalte ramuri ale medicinei.

Controlul exercitat asupra rapoartelor primilor experţi de către universităţi şi colegii superioare ridică nivelul practicii şi al ştiinţei. Cazurile cele mai interesante sunt culese şi comentate. La începutul secolului al XVIII-lea încep să apară primele tratate generale, care ocupă un loc important în literatura medico-legală. În ceea ce priveşte mişcarea ştiinţifică, până în prima jumătate a secolului al XVIII-lea medicina legală germană poate fi considerată sub nivelul celei italiene. Constatarea aceasta nu ne aparţine şi ea se bazează, printre altele, pe cuvintele lui Johann Ludwig Casper, medic legist la Berlin, profesor la Facultatea de stat de medicină şi unul dintre fondatorii iluştri ai medicinei legale în Germania. În prefaţa lucrării sale „Manual de medicină legală“, apărută în 1862, menţiona: „nu trebuie considerat ca un reproş dacă afirm că medicina legală, mai ales în Germania, este practicată de oameni posedând cunoştinţe ştiinţifice, erudiţie şi îndemânare cu privire la datele cele mai diverse, dar care nu pot înlocui lipsa de experienţă personală. Nu aş cita decât un singur nume, pe acela al lui Henke; ca şi alţii, acesta apără cu pasiune medicina legală, dar, din câte ştiu, el nu a efectuat niciodată o autopsie, nu a trecut pragul unei închisori sau al unei case de toleranţă, să fi examinat caracterul unui criminal sau simptomele unei maladii simulate.“

Johann Ludwig Casper s-a născut în Berlin, la 11 martie 1796, şi a încetat din viaţă la 24 februarie 1864. Doctor în medicină al Universităţii din Halle (1819), docent la Universitatea din Berlin, a fost apoi profesor de medicină legală la Universitatea din Brandenburg (1839). În 1841 este chemat la Catedra de medicină legală de la Universitatea din Berlin.

Casper a fost adevăratul reformator al medicinei legale germane, introducând în practică şi învăţământ metoda documentară şi pe cea experimentală.

În prezentarea probelor de medicină legală, Casper a propus o nouă clasificare, împărţind materia în două părţi – una biologică şi alta tanatologică.

În concluzie, în timpul acestei a doua perioade din istoria medicinei legale, perioadă de tranziţie, îmbibată încă de puternice influenţe metafizice, se constată că legislaţia a cunoscut un continuu şi real proces de perfecţionare. Aplicarea justiţiei a fost tot timpul dependentă de ideile filosofice ale timpului.

După unii cercetători, începând cu secolul al XVIII-lea, se poate vorbi de perioada ştiinţifică a medicinei legale, sau perioada pozitivă, cum o mai numeşte Lacassagne. Toate lucrările care se vor elabora în aceşti ani sunt

marcate de un spirit nou, științific. În 1783, Chaussier întocmește un memoriu, rămas celebru, prin care arată și reliefează importanța medicinei legale. Deși medicina legală va aduce mari servicii societății, o serie de evenimente politice care au avut loc pe arena mondială au împiedicat-o să-și continue evoluția în ritmul de mai înainte.

În Franța, secolul de aur al medicinei legale, deschis de Ambroise Paré, avea să fie continuat de titani ca F. E. Foderé (1764-1835), Mathéo José de Buenaventura Orfila (1787-1853), Alphonse Devergie (1798-1879), Ambroise Tardieu (1818-1879), Legraud de Saulle (1830-1886), Charles Vibert și Paul Brouardel (1837-1906).

În acești ani, oamenii au fost impresionați în mod deosebit de moartea produsă prin spânzurare. Era și firesc ca problema să stea în atenția medicilor legiști pe care i-am citat și în lucrările cărora apar studii dedicate elucidării unor aspecte legate de aceasta.

Spânzurarea este cunoscută din antichitate, și în toate epocile medicii s-au preocupat de condițiile care determină o moarte atât de rapidă. Teoriile care au fost emise au evoluat o dată cu progresul experimentărilor și cercetărilor medico-legale. Puțin câte puțin, fapte noi au fost puse în evidență și s-au putut preciza condițiile acestei modalități de suprimare a vieții, condiții care treceră neobservate.

În Biblie sunt relatate șapte cazuri de sinucidere prin spânzurare, dintre care cel devenit celebru e al lui Iuda Iscariotul.

Sinuciderea Iocastei a fost descrisă cu lux de amănunte de Sofocle, iar Virgiliu ne-a lăsat o relatare privind pe cea a Amatei, soția lui Latinus, care s-a spânzurat din desperare la aflarea veștii că fiica sa, Lavinia, a luat de bărbat pe Enea. Fedra, fiica lui Minos și Pasiphe, s-a spânzurat și Emipine ne povestește că mâinile sale se încleștară pe frânghie, în dorința neclintită de a-și curma zilele. Dejanire, desperată, a procedat la fel.

Plutarh relatează că în Milet a bântuit printre tinerele fete o adevărată epidemie de sinucidere prin această modalitate: „Erau cuprinse de o dorință imperioasă de a muri și o poftă necontrolată le împingea să se spânzure.“ Elocvent pentru frecvența cu care oamenii recurgeau la spânzurare este un pasaj în care Plutarh povestește despre un oarecare Timon, care s-a adresat într-o bună zi concetățenilor săi: „Mulți s-au spânzurat de smochinul meu, de aceea doresc să-l tai. Dacă mai există cineva printre voi care dorește s-o facă, să spună.“

Soția lui Mithridate, regele Pontului, frumoasa Monima, a primit de la soțul său, învins de Lucullus, ordinul de a se sinucide. I s-a oferit posibilitatea de a alege moartea cea mai rapidă și mai puțin chinuitoare. Și-a desprins de pe frunte panglica regală, și-a înnodat-o în jurul gâtului și s-a spânzurat de un stâlp al camerei. Dar legătura, fiind prea fragilă, s-a rupt. Monima a strigat: „Blestemată diademă, care nu ești în măsură să-mi faci nici măcar acest ultim

serviciu!" – după care a dat ordin unui eunuc s-o sugrume. Racine redă această scenă în tragedia *„Mithridate"*.

Autorii latini vorbesc, de asemenea, de sinuciderile prin spânzurare. La Roma, pedeapsa cu moartea se concretiza în următoarele modalităţi de execuţie: aruncarea în prăpastie, decapitarea şi strangularea.

În evul mediu numai nobilii aveau privilegiul de a fi executaţi prin decapitare, cealaltă metodă de suprimare, spânzurarea, fiind rezervată oamenilor de rând şi tâlharilor.

„Spânzurat de gât, până ce moare!" – menţionau în sentinţa lor judecătorii. Mult timp şi în numeroase ţări spânzurarea a constituit modalitatea de materializare a pedepsei capitale.

Lucrările care apar în această perioadă – datorită unei pleiade de oameni de ştiinţă, dintre care citǎm în principal pe Bohn, Teichmeyer, Alberti, Planck, Metzger, Fodéré, Louis, Lafosse, Mahon, Frank etc. – au condus la crearea a două curente: pe de o parte, o serie de savanţi se străduiau să dea o interpretare medicală tuturor actelor care intervin sub o formă sau alta, direct sau indirect, la săvârşirea unor fărădelegi, indiferent de natura şi caracterul lor, iar pe de altă parte, medicii au început să fie tot mai conştienţi de rolul şi necesitatea controlului din punct de vedere al igienei sanitare. Propagarea epidemiilor, mai ales în marile oraşe, a făcut obiectul unor preocupări intense, care au fost încununate de succes. În secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, în Germania şi Austro-Ungaria, preocupările legate de medicina legală şi igiena publică au alcătuit un tot unitar, conturându-se o nouă profesie, cunoscută sub numele de „medic de stat".

*

Când vorbim de chimie, ne vine în minte imaginea unor laboratoare, cu aparate complicate, din metal şi sticlă, cu zeci şi sute de flacoane, a căror manipulare îţi poate pune viaţa în primejdie. Aici este locul unde îşi desfăşoară activitatea chimiştii. Dar când vorbim de medicină legală, gândul ni se îndreaptă, fără să vrem, spre acel locaş, izolat şi sumbru, retras de obicei în colţul cel mai ascuns al unui spital: morga. Căci morga este principalul loc unde medicii legişti îşi desfăşoară activitatea. Puţini dintre noi i-am păşit pragul, foarte puţini din curiozitate şi din păcate unii împinşi de o împrejurare nefericită. Contrar prezentării idilice pe care o fac unele romane poliţiste, chiar în zilele noastre şi în ţările cele mai dezvoltate, morga te impresionează în mod neplăcut. Căci dacă curăţenia nu mai constituie o problemă, fiind rezolvată în majoritatea cazurilor, în schimb un miros pătrunzător te întâm-

pînă de cum te apropii. Porțelanul, sticla și emailul dau un aspect ce amintește pe cel al unei săli de operații...

Să ne întoarcem în timp și să încercăm să reconstituim împrejurările în care au fost nevoiți să-și desfășoare cercetările pionierii medicinei legale. Să-l luăm, de pildă, pe Casper. Acesta lucra în condiții care ar fi umplut de oroare generațiile de medici ce au urmat. La început, el a avut la dispoziție o pivniță întunecoasă și sumbră,veche de peste o sută de ani, la Institutul de anatomie din Berlin, apoi subsolul de la Charité, pe care a trebuit să-l părăsească după doi ani, pentru a se instala într-o hrubă și mai pestilențială decât celelalte, situată pe Luisenstrasse. Și din păcate, aceste condiții de lucru mai sunt întâlnite chiar și în secolul al XX-lea!

Etimologia cuvântului „morgă“ este îndoielnică. După opinia lui Vangelas, cuvântul este o veche locuțiune și înseamnă „față“. La intrarea în închisori, odinioară, se afla un vast vestibul („morga“), în care, pentru câteva clipe, erau reținuți toți prevenții în momentul aducerii lor, în scopul examinării și luării semnalmentelor.

În Franța, Decretul din 1 septembrie 1717 menționa: „Este interzis paznicilor de la intrare să permită accesul vreunui deținut în morgă mai înainte ca el să fi fost în prealabil trecut în registru.“

Mai târziu, în același vestibul, erau expuse cadavrele cărora justiția voia să le determine identitatea. În acest scop, publicului îi era permis să privească corpurile necunoscuților printr-un ghișeu practicat în poarta de la intrare.

La Paris, morga a cunoscut de-a lungul anilor mai multe gazde, ultima datând din 1804. Locașul îl forma o clădire austeră și joasă, cu o fațada strâmtă, limitată la dreapta și la stânga de zăbrele de fier. La intrare erau dispuse două panouri: unul servea la afișarea fotografiilor necunoscuților ale căror corpuri nu au putut fi păstrate prea mult timp, dar ale căror veșminte erau expuse în sală, iar celălalt conținea indicații referitoare la data descoperirii cadavrelor, la sex și semne particulare – cicatrice, tatuaje – care ar fi putut înlesni recunoașterea și determinarea identității. În spatele acestui vestibul era sala principală de expunere, unde pe 12 dale erau întinse corpurile morților aduși la morgă și unde familiile, vecinii și prietenii veneau să caute și să recunoască pe nefericiții, adesea groaznic mutilați, ajunși aici datorită unui anumit concurs de împrejurări.

Punctele cardinale ale medicinei legale

Punerea bazelor medicinei legale științifice este legată de două nume: Orfila și Lacassagne. Mulți istorici, printre care se numără și contemporanul Jürgen Thorwald, urmărind mai ales latura de senzație și speculând abun-

denţa relativă a unor scrieri privind unele afaceri rămase celebre şi care s-au întipărit adânc în memoria generaţiilor, îl nedreptăţesc pe Orfila, atribuindu-i în întregime lui Lacassagne meritul de a fi smuls medicina legală din sanctu-arul sacrosanct şi misterios la care aveau acces un număr restrâns de iniţiaţi, făcând-o cunoscută tuturor. Respectul pe care-l purtăm adevărului istoric ne îndreptăţeşte să corectăm unele erori.

Suntem la începutul secolului al XIX-lea şi, după cum vom vedea într-un capitol viitor, crimele au luat o turnură deosebită. Cât priveşte victimele, acum era la modă „ciopârţirea“ lor, care, în stadiul în care se aflau cunoştinţele, îngreuna la maximum identificarea şi, respectiv, descoperirea mobilului care să conducă la aflarea vinovatului.

După cum am văzut mai înainte, identificarea a constituit piatra unghiulară a criminalisticii, pusă la baza acesteia de către Bertillon. Tot cu problema identificării – de astă dată nu a omului viu, ci a cadavrului – avea să înceapă perioada ştiinţifică a medicinei legale.

Trebuie să recunoaştem că identificări de cadavre s-au mai efectuat şi până acum, dar procesul în sine nu făcea apel la o metodă şi la cunoştinţe riguros ştiinţifice, ci se baza mai mult pe recunoaşterea, de către cunoscuţi sau rudele apropiate, a celui dispărut. Cât era de subiectivă această manieră de a proceda, ne putem da seama după numărul mare de confuzii ce se produceau, când „mortul“ învia sau se înmormântau unele persoane în locul altora. Făcând abstracţie de latura tragicomică, această stare de lucruri nu a trecut neobservată şi a inspirat răufăcătorilor – delapidatori şi criminali – numeroase substituiri de persoane.

Progresele înregistrate de biologie la acea dată se concretizează în acumularea unor cunoştinţe valoroase, ce impuneau reconsiderarea medicinei, în general, şi a medicinei legale, în special. Perfecţionarea adusă microscopului simplu de către Leeuwenhoek atrage după sine descoperirea celulei, descrierea şi studierea elementelor morfologice ale sângelui, cercetări legate de ţesuturi, conturându-se o nouă disciplină – histologia. Se deschid orizonturi largi şi se oferă posibilităţi nebănuite cunoaşterii corpului omenesc.

Şi să nu uităm ceea ce este esenţial, şi anume faptul că disecţia corpului omenesc nu mai era oprită. Punerea în valoare a celor de mai sus nu a întârziat şi împrejurările au condus la ivirea a două prilejuri, dintre care primul este mai puţin cunoscut, trecând neobservat marelui public. Despre ce este vorba?

În anul 1833, Orfila este chemat să efectueze o expertiză în privinţa stabilirii identităţii unui cadavru, ale cărui fragmente fuseseră exhumate dintr-o grădină din Paris. Iată ce nota ilustrul medic legist: „Oasele au început să piardă periostul şi se mai pot observa, cu greutate, urmele cartilajelor; doar o materie negricioasă mai reprezenta viscerele.“ Orfila, ajutat de Marc, Barrurel şi Boys de Loury începe migăloasa muncă – în condiţii pe care nu este

cazul să le amintim – de reconstituire a celui ale cărei jalnice rămășițe erau etalate pe una din dalele de piatră ale morgii din Paris.

Reconstituind scheletul și examinând oasele pelviene, experții au determinat sexul, ajungând la concluzia că au de-a face cu o femeie.

Înălțimea, starea suturii oaselor craniului, încovoierea corpului vertebrelor indicau o vârstă avansată, care putea fi fixată între 60 și 70 de ani. Șuvițele de păr roșu amestecate cu fire albe serveau la stabilirea identității; o curea cu șase încolăcituri, plasată în jurul vertebrelor cervicale, începând cu a treia și până la a șasea, nu lăsa nici o îndoială asupra felului în care fusese provocat sfârșitul femeii.

Semnalmentele au condus neîntârziat la concluzia că era vorba despre o văduvă, doamna Houet, care fusese ucisă cu scopul de a fi jefuită. Datorită senzației pe care a produs-o această rapidă identificare, numele lui Orfila era pe buzele tuturor, trezind o profundă admirație. Dar Orfila – „prințul toxicologilor", cum era supranumit – avea să-și afle consacrarea în 1840, cu prilejul afacerii Lafarge, o insolită otrăvire criminală cu arsenic.

Orfila s-a născut la Mahon[1], în insula Mallorca, la 1787. Tatăl său, un mic comerciant, voia să-l facă marinar. Un timp a servit ca ajutor de pilot pe un vas de comerț ce făcea curse în Mediterana, însă, din cauza nesiguranței călătoriilor pe mare și a piraților, s-a hotărât să-și aleagă o carieră mai puțin periculoasă. Fiind atras de medicină, s-a înscris la Facultatea de medicină din Valencia, apoi din Barcelona, dar, nemulțumit de nivelul scăzut al cunoștințelor predate, merge la Paris, atras fiind de reputația profesorilor din capitala Franței.

Orfila absolvă cursurile Facultății de medicină, obținând în 1811 doctoratul. Este chemat în patria sa, oferindu-i-se Catedra de chimie la Universitatea din Madrid. Refuză propunerea și rămâne la Paris, unde, în 1812, deschide un curs liber de chimie și își instalează un laborator, în care întreprinde primele cercetări experimentale. Își dă seama că la acea vreme știința chimiei era incapabilă să deceleze o otravă într-un lichid organic, cu alte cuvinte observă că toxicologia cu aplicare în cercetările medico-legale, în căutarea otrăvurilor în excrețiile oamenilor vii și în organele cadavrelor, nu exista și trebuia creată. Până la el, otrăvurile se căutau numai în căile digestive ale cadavrelor și în lichidul de vărsătură. El a arătat că otrăvurile se absorb, că se fixează pe hemoglobina din sânge, în ficat, în rinichi și că apoi sunt eliminate prin urină. Ele trebuie căutate în parenchimul organelor menționate și în lichidele organice, când nu sunt decelate în căile digestive.

Orfila întreprinde asidue și laborioase cercetări de toxicologie, iar în 1815 publică un voluminos tratat, punând bazele toxicologiei medico-legale. În

1 *După Revista de medicină legală*, 1938, nr. 1-2, p. 228.

același an este ales Membru al Academiei Franceze și, peste alți patru ani, i se încredințează conducerea Catedrei de medicină legală.

Necunoscutul de la Millery

Hazardul se servește de cele mai neobișnuite prilejuri pentru a scoate din anonimat oameni și întâmplări, făcând cele mai grotești asocieri. Acestea sunt gândurile care ne trec prin minte, acum când răsfoim documentele ce consemnează o afacere judiciară petrecută la Paris în anul de prag ce despărțea secolul al XIX-lea de cel de-al XX-lea. Dar trebuie să prevenim pe cititori că nu atât grozăvia crimei – căci despre o crimă este vorba – a electrizat opinia publică franceză, ci faptul că medicina legală s-a impus, aducându-și contribuția la descifrarea unei enigme ce depășea imaginația celui mai fertil romancier.

În dimineața zilei de 22 noiembrie 1899, micii vânzători de ziare din Paris străbăteau în fugă marile bulevarde strigând: „Cadavrul a fost identificat!“. Și trecătorii se îmbulzeau, smulgându-le din mână gazetele, oprindu-se o clipă din drumul lor către serviciu, pentru a afla mai devreme dezlegarea unei enigme ce le pusese curiozitatea la grea încercare. Miile de ochi priveau avizi cele două fotografii, trecând plini de oroare de la una la altă. Una dintre ele reprezenta fața unui om pe când era încă în viață, iar cealaltă, capul complet descompus și de nerecunoscut al unui cadavru oribil.

Povestea a fost banală la început. Gouffé, un obscur portărel – ce e drept puțin cam afemeiat – a dispărut în condiții ce i-au creat peste noapte o popularitate de vedetă, la care contribuiseră – trebuie să recunoaștem – și strădaniile infructuoase ale poliției de a-l găsi. Bineînțeles că toate acestea au fost aduse cât mai pe larg la cunoștința publicului, din motive lesne de ghicit: rezolvarea avea să aducă niște lauri, de care se simțea mare nevoie… Numai că lucrurile s-au complicat. În apropiere de Lyon, la Tour-de-Millery, a fost descoperit un cadavru într-o stare de descompunere ce făcea imposibilă identificarea sa. Și cum lui Gouffé nu i se dăduse de urmă, s-a pus întrebarea dacă nu cumva corpul găsit îi aparține. Ei bine, ziarele anunțau că este vorba de una și aceeași persoană și, în plus, descriau cu lux de amănunte cum s-a ajuns la această concluzie, precizând totodată și cui anume aparținea deducția. Poliției? Nu! Era vorba de un om de știință – profesorul Lacassagne!

Bineînțeles că polițiștii nu s-au simțit jigniți de această înfrângere, ci au tras învățămintele ce se cuveneau, îmbogățindu-și arsenalul. Iată ce menționa în acest sens *„Le Petit Journal“*: „Națiunea franceză a dat lumii pe Alphonse Bertillon, care a revoluționat metodele poliției judiciare. Modul în care a fost descifrată enigma de la Millery ne determină să considerăm că medicina

franceză este în măsură să orienteze criminologia pe un drum nou. Identificarea cadavrului de la Millery marchează un moment crucial în istoria ei."

Puțin înainte de prânz, în ziua de 27 iulie 1889, comisarul Brissaud, șeful postului de poliție din arondismentul Bonne-Nouvelle, fu anunțat că un domn cere insistent să-i vorbească. Nu i-a trecut prin minte că urma să fie martorul începutului uneia dintre cele mai senzaționale afaceri ale secolului. Sergentul de serviciu a introdus un domn bine îmbrăcat, care, vădit stânjenit, a început să explice comisarului că Gouffé, cumnatul său în vârstă de 49 de ani, a dispărut. Comisarul l-a privit cercetător și i-a cerut o serie de amănunte, în speranța că vreun indiciu ar putea să-l scutească de amestecul într-o poveste de familie, cu un soț care își ia lumea în cap...

Dar lucrurile nu stăteau așa. Gouffé era portărel și văduv și locuia într-un apartament împreună cu fetele sale. Cât privește lămuririle suplimentare, domnul Landry, cumnatul „dispărutului", la început a ezitat să le dea, dar la insistența comisarului a oferit în cele din urmă unele amănunte: Gouffé era un mare amator de aventuri galante și întreținea legături cu numeroase tinere de moravuri ușoare. „S-ar fi putut să facă o escapadă cu una dintre prietenele sale!" – a aruncat o vorbă comisarul. Landry a părut puțin convins și a plecat, urmând să se informeze reciproc în cazul în care vor interveni elemente noi.

Au trecut trei zile și Gouffé nu a apărut și nici nu a dat vreun semn de viață. Comisarul Brissaud a transmis dosarul judecătorului de instrucție Dopffer și șefului *Sûreté*-ului, Goron.

Goron s-a decis să înceapă ancheta cu locuința lui Gouffé. Fără să piardă timp – și așa trecuse multă vreme și șansele ca indiciile cele mai prețioase să se fi păstrat erau mici – o porni către apartamentul portărelului. Începu cu biroul. Pe podea, în fața casei de bani, descoperi aruncate în neorânduială resturile a 18 bețe de chibrituri, arse aproape în întregime. Era clar că „cineva" a avut nevoie de lumină și că, intenționat, nu s-a servit de lampa cu gaz care se afla pe masa de lucru. Șansele ca acesta să fie chiar proprietarul erau logic minime. Întrebată, portăreasa se grăbi să-și amintească cum că, în seara zilei când a dispărut domnul Gouffé, a venit acolo un necunoscut ce avea o cheie potrivită, cu care a deschis biroul fără nici o ezitare, rămânând acolo mai mult timp, după care a plecat încuind ușa și trecând calm prin fața chițimiei portăresei. Exprimându-și surprinderea în legătură cu lipsa de vigilență de care dăduse dovadă aceasta, Goron reuși să obțină noi amănunte: când bărbatul a urcat scara ce ducea spre apartamentul portărelului, văzându-l din spate, a avut impresia că este însuși Gouffé, dar și-a dat seama că este vorba de un străin abia în momentul când a coborât și a trecut din nou prin dreptul ferestrei sale, părăsind imobilul.

Șefului *Sûreté*-ului îi era acum clar că un necunoscut, aflat în posesia legăturii de chei a portărelului, venise seara și, pătrunzând în biroul acestuia,

încercase să deschidă casa de bani. Cercetările întreprinse în localurile din vecinătatea locuinţei dispărutului nu au condus la nici un rezultat. Au fost interogate sute de persoane şi misterul rămânea tot atât de nepătruns. Aria cercetărilor a fost extinsă. Fotografia şi semnalmentele dispărutului au fost trimise la toate posturile de poliţie de pe teritoriul Franţei, invitând pe oricine putea să dea asemenea informaţii despre un bărbat slab, de circa 1,75 m înălţime, bine îmbrăcat, cu păr bogat, castaniu, purtând o barbă tăiată în colţuri.

Au fost emise tot felul de supoziţii şi nici una nu a fost neglijată. Posibilitatea ca, lipsit de acte de identitate, Gouffé să zacă ucis undeva nu a fost exclusă. Şi Goron dădu dispoziţie să fie examinate, cu cea mai mare atenţie, cadavrele găsite şi nici unul să nu fie îngropat fără asentimentul său. El însuşi supraveghea totul cu cea mai mare străşnicie.

În dimineaţa zilei de 17 august, Goron a venit la serviciu prost dispus. Se aştepta să primească o muştruluială bună din partea prefectului. Blestematul caz ce-i picase din senin şi în care nu găsea un capăt de unde să-l apuce îl irita enorm. Repezi băiatul de prăvălie ce-i adusese cafeaua şi ziarele şi se aşeză în fotoliul din spatele biroului, privind gânditor în gol. Trebuia să facă ceva. Dar ce? Gouffé dispăruse pur şi simplu, părând că-l înghiţise pământul. Începu să răsfoiască maldărul de ziare. „*Le Quotidien Provençal*“ şi „*La Lanterne*“ aveau fiecare inserată aceeaşi ştire: locuitorii unui sat din preajma Lyonului descoperiră din întâmplare, pe malul Rhônului, corpul unui om introdus într-un sac. Cadavrul fusese transportat la morga din Lyon. Goron îi telefonă imediat judecătorului de instrucţie Dopffer, cerându-i să telegrafieze la Lyon; răspunsul omologului său, judecătorul de instrucţie Bastide, era însă dezarmant: era vorba despre un necunoscut, în orice caz nu putea fi Gouffé, cel puţin aşa indicau măsurătorile antropometrice efectuate.

Goron primi ştirile fără să se lase prea convins de cuprinsul lor. El se decise să ceară lămuriri suplimentare şi se adresă… ziariştilor din Lyon. Din experienţa sa ştia că deseori reporterii vedeau lucruri pe care poliţiştii le scăpaseră din vedere sau pur şi simplu le omiseseră. Iată ce i se comunică lui Goron: pe la începutul lunii august, câţiva locuitori din marginea localităţii rurale Millery au început să fie tot mai neliniştiţi din cauza unui miros respingător pe care-l aducea vântul dinspre malurile râului. În cele din urmă, Goffy, gardianul satului, condus de miros, a reuşit să depisteze o groapă, din care a scos un sac mare de iută. Tăindu-l cu cuţitul, a zărit înăuntru un corp omenesc pe jumătate descompus, al cărui craniu era acoperit cu şuviţe de păr negru. Îngrozit, gardianul Goffy a alergat într-un suflet la jandarmerie. Câteva ore mai târziu, un reprezentant al procurorului din Lyon, Bérard, şi un medic, Paul Bernard, s-au deplasat la faţa locului să vadă despre ce este vorba. Era de-acum seară şi, la lumina felinarelor, nu se putea distinge mare lucru, aşa încât cei doi dispuseră să se transporte cadavrul la morga oraşului Lyon.

În zorii zilei de 14 august, când căldura nu prinsese încă a se lăsa, doctorul Bernard a efectuat autopsia. Redactându-și raportul, el avea să menționeze că bărbatul, complet gol, fusese vârât în sac, cu capul înainte. Corpul îi era învelit într-o pânză impermeabilă și legat cu o frânghie lungă de 7,5 metri. Omul măsura 1,70 m și putea avea cam 35-45 de ani. Părul și barba îi erau negre. Laringele prezenta fracturi în două locuri, denotând că moartea îi fusese provocată prin strangulare.

În timp ce-și redacta ultimele fraze ale raportului său, dr. Bernard fu încunoștințat să se prezinte pentru face o nouă constatare. Un țăran, care culegea melci pe malul Rhônului, a găsit într-o viroagă un cufăr ce exala un puternic miros fetid. Jandarmul satului găsi de cuviință să trimită cufărul la poliția din Lyon. Și bine a făcut. Polițiștii găsiră pe misteriosul geamantan, rupt în mai multe locuri, o etichetă a căilor ferate, pe care se putea citi: „Paris 1231 – Paris la 27.07.188“...

La poliția din Lyon s-a făcut imediat o legătură între cadavrul găsit și cufăr, presupunându-se că, probabil, acesta servise la transportarea corpului necunoscutului. Ipoteza avea să fie confirmată de faptul că același paznic Goffy, căutând în jurul locului unde găsise sacul, a descoperit o cheiță ce se potrivea perfect la închizătorile cufărului.

Șeful *Sûreté*-ului a aflat datele expuse mai sus de la reporterul ziarului „*La Lanterne*“. Erau mai prețioase decât ale polițiștilor din provincie. Pentru a exclude orice eroare, dispuse ca Landry, cumnatul lui Gouffé, însoțit de un agent de poliție – brigadierul Soudais – să meargă la Lyon pentru a confirma dacă omul găsit la Millery era sau nu Gouffé.

Ajungând spre seară la Lyon, cei doi au fost întâmpinați cu rezervă de autoritățile locale, lezate în amorul propriu de faptul că „centrul“ nu le acorda suficientă încredere. Așa că Landry și Soudais fură îndrumați către morgă.

Este un fel de a spune morgă: stabilimentul în cauză, demn de pana unui Dostoievski, trezea fiori celui care se încumeta să-i treacă pragul. Morga din Lyon – la acea vreme – era o fostă baracă marinărească, aflată în fața spitalului comunal, pe malul râului. Un miros insuportabil de cadavru luase acum locul celui de pește și fructe de mare, făcându-se simțit până la câteva sute de metri împrejur.

Pe mesele de zinc zăceau, în poziții nefirești, „clienții“ acestei case a morții. Și peste tot în acest imperiu al tragicului domnea papa Delaignue, un bătrân soios, cu părul și barba crescute în dezordine, cu îmbrăcămintea murdară, în jurul căruia, când își făcea apariția în piață, se făcea gol.

După ce Landry și Soudais i-au spus bătrânului gardian despre ce este vorba, acesta a luat un felinar de lângă culcușul pe care și-l amenajase într-un fel de cocioabă la intrarea barăcii și le-a făcut semn cu capul să-l urmeze. Cu

paşi nesiguri, s-a apropiat de o grămadă informă ce amintea vag corpul unui om şi a ridicat felinarul la înălţimea capului. Cei doi au privit nedumeriţi cadavrul pe jumătate descompus, simţind că li se întoarce stomacul pe dos. Landry atât a putut să remarce: părul celui ce se afla pe masa de zinc era negru, în timp ce cumnatul său avea părul şaten. S-au dus să se culce, urmăriţi de coşmarul celor văzute. A doua zi în zori au telegrafiat şefului Siguranţei, anunţându-l că nu putea fi vorba de cel căutat. Cu primul tren s-au întors apoi la Paris şi s-au despărţit, tăcuţi, în gară.

Vâlva stârnită de insolita descoperire, la care contribuiseră şi ziarele locale, a făcut ca în aceeaşi zi să se prezinte la judecătorul Vial din Lyon un birjar, pe nume Laforge. Depoziţia acestuia cuprindea în linii mari următoarele: în ziua de 6 iulie, pe când se găsea cu birja în faţa gării, a apărut un pasager însoţit de alţi doi necunoscuţi, care au adus un cufăr ce părea greu, şi toţi trei au cerut să fie duşi în apropierea localităţii Millery. Ajunşi la destinaţie, cel care părea „şeful“ i-a cerut birjarului să aştepte puţin, făcându-se toţi trei nevăzuţi, cu cufărul, în direcţia pădurricii de pe marginea râului. Nu a trecut mult timp şi cei trei s-au reîntors cu mâinile goale, semn că se debarasaseră de neobişnuitul bagaj. S-au urcat din nou în trăsură şi s-au reîntors la Lyon, plătindu-i un bacşiş gras. La început, birjarul a crezut că a avut de-a face cu nişte hoţi, dar ulterior, gândindu-se mai bine, a venit să declare cele întâmplate. Când i s-a arătat cufărul găsit de poliţie, Laforge nu a ezitat să recunoască faptul că despre acesta era vorba. Prezentându-i-se mai multe fotografii, birjarul a indicat trei dintre acestea, recunoscând în ele pe cei trei clienţi ai săi. Fotografiile aparţineau numiţilor Chatin, Revol şi Bouvanet. Faptul se complica prin aceea că cei trei erau arestaţi de pe data de 9 iulie, fiind implicaţi într-un caz de omucidere. Şi judecătorul Vial i-a făcut cunoscut lui Goron că necunoscutul de la Millery nu are nici o legătură cu dispărutul de la Paris şi că a dat dispoziţie să fie îngropat, dată fiind starea avansată de putrefacţie.

Goron, mânios, nu şi-a ascuns nemulţumirea, menţinându-şi părerea că cei din Lyon se înşală. Şi derularea evenimentelor avea să-i dea dreptate experimentatului poliţist, al cărui fler era demn de invidiat.

În acest timp nu a slăbit nici o clipă ancheta în jurul dispărutului. A reuşit astfel să-i parvină informaţia că în ziua de 25 iulie Gouffé a fost văzut în Braseria „Goutemberg“ în compania unui oarecare Michel Eyraud, pretins comerciant, şi a amantei acestuia, Gabrielle Bompard. Perechea se bucura de o proastă reputaţie, trăind din afaceri necurate, iar câteodată de pe urma prietenilor de ocazie ai tinerei femei. Goron a cerut amănunte asupra celor doi, dar, fapt curios, Michel şi Gabrielle nu au mai fost văzuţi din ziua în care fusese semnalată dispariţia lui Gouffé: 27 iulie. Goron nu a mai ezitat şi a dat ordin ca cei doi să fie căutaţi. Perechea însă nu era de găsit: timp de o lună cercetările nu au condus la nici un rezultat. Nici cea mai mică urmă.

Tapajul făcut în ziare pentru identificarea lui Gouffé a făcut ca opinia publică să devină tot mai insistentă, cerând prefectului să rezolve cazul. Și Goron simțea cum prestigiul său și, mai ales, fotoliul pe care îl ocupa se clatină. Se decise să reia problema necunoscutului de la Millery.

Judecătorul de instrucție Vial îi răspunse că cei trei arestați negau că ar fi participat la uciderea portărelului și că, după părerea sa, vor dezvălui în cele din urmă identitatea celui pe care îl uciseseră. Dar legat de aceasta, Vial îl rugă pe Goron să verifice dacă vreun funcționar din La Gare de Lyon nu-și amintea de persoana care expediase cufărul. Judecătorul credea că un călător fusese jefuit și apoi introdus în propriul său cufăr. Felul în care arăta acesta nu putea să nu fi atras atenția cuiva.

Coincidențele se țineau lanț: Gouffé dispăruse la 27 iulie; un cufăr servind la transportul unui cadavru fusese expediat din Paris la aceeași dată; perechea Michel și Gabrielle dispăruse la aceeași dată, ca înghițită de pământ, iar la Lyon apăruse un cadavru necunoscut ce venea de la Paris, trimis cu cufărul misterios. Goron nu putea fi convins că necunoscutul găsit la Millery nu era Gouffé, în ciuda raportului medico-legal sau a afirmației cumnatului lui Gouffé asupra identității omului din sac.

Judecătorul de instrucție Dopffer încuviință în cele din urmă ca Goron să-și extindă ancheta la Lyon, dând în acest sens dispozițiile necesare. Faimoasa *Sûreté*, deși avea agenți în toată țara, oficial nu putea acționa decât în perimetrul Parisului!

La 11 noiembrie șeful *Sûreté*-ului, însoțit de inspectorul Jaume, sosi la Lyon. Primul drum îl făcu la judecătorul de instrucție Vial reproșându-i acestuia neconcordanța dintre realitate și faptele relatate de birjarul Laforge. Acesta din urmă pretindea că dusese cufărul, împreună cu cei trei pasageri, de la gara din Lyon până în împrejurimile satului Millery pe data de 6 iulie; cum se face însă că hârtiile dovedeau că expedierea acestuia din Paris și sosirea la Lyon purtau data de 27 iulie? Era exclus ca autoritățile căilor ferate să fi făcut o asemenea greșeală. Numai dacă birjarul nu i-a servit o poveste imaginară!

Vial își dădu seama de greșeala elementară pe care o făcuse și îl chemă pe Laforge. În fața lui Goron, birjarul fu nevoit să spună adevărul: da, minți se pentru a se face apreciat de poliție, fiind speriat la gândul că săvârșise o găinărie, ar fi putut avea neplăceri și i s-ar fi ridicat autorizația de a mai avea trăsură.

Goron nu-l slăbi pe Vial: îi pretinse să ordone exhumarea cadavrului găsit la Millery și să procedeze la o nouă autopsie. La început, Vial încercă să se opună, simțind că reputația sa ar fi avut de suferit, dacă s-ar fi dovedit că a procedat pripit. Procurorul Bérard era de față și, implicat fiind și el, căută să-l

sprijine pe Vial, apelând la o serie de subterfugii avocăţeşti. Dar Goron era inflexibil şi le atrase atenţia celor doi că afacerea ar putea lua proporţii nedorite, dacă nu se da curs cererii sale. Disputa a durat până seara şi Goron îşi impuse în cele din urmă voinţa: judecătorul Vial şi procurorul Bérard încuviinţară exhumarea şi autopsia necunoscutului găsit la Millery pentru data de 12 noiembrie 1889, autopsia urmând să fie practicată de Lacassagne, profesor de medicină legală la Facultatea din Lyon.

La 12 noiembrie 1889, în primele ore ale zilei, prin burniţa măruntă şi rece de toamnă, un grup alcătuit din cinci persoane – Goron, Jaume şi Lacassagne, însoţiţi de doi gropari – mergea pe aleea principală a cimitirului din Lyon. „Omul de la Millery“ fusese îngropat undeva mai în spate, la dreapta capelei. Când au ajuns în dreptul figurii nr. 126, s-au oprit. Aici erau locurile rezervate municipalităţii şi pe care aceasta de obicei le concesiona oamenilor lipsiţi de mijloace materiale. Goron a verificat încă o dată numărul înscris pe bucata de tablă şi făcu semn groparilor să se apuce de treabă. Pământul era afânat şi nu începuse să se taseze; găsiră sicriul destul de repede. Un furgon l-a transportat la Facultatea de medicină, iar cei trei şi-au dat întâlnire aici pentru după-amiază, în amfiteatrul în care profesorul Lacassagne îşi ţinea cursurile. Până atunci, Goron însoţit de Jaume au dat o fugă la redacţia ziarului „*La Lanterne*“, sperând să mai obţină ceva informaţii.

La ora paisprezece, corpul necunoscutului de le Millery se afla pe masa de ardezie din amfiteatrul lui Lacassagne. Sala, de obicei plină până la refuz – căci lecţiile profesorului erau audiate nu numai de studenţi, ci şi de un public foarte eterogen, atras de erudiţia şi elocinţa acestuia – era acum pustie. În bănci se găsea un singur ocupant, şi acesta sus, în ultimul rând, cu o batistă enormă pe care o ţinea la nas: inspectorul Jaume.

Alături de profesor şi de asistentul său – doctorul Saint-Cyr – stăpânindu-şi cu destulă greutate repulsia, se aflau Goron, procurorul Republicii, Bérard, dr. Rollet şi dr. Bernard, cel care efectuase prima autopsie a necunoscutului de la Millery.

Lacassagne dădea acum pentru prima oară cu ochii de cadavrul pe care avea să-l disece. Fiind extrem de ocupat în restul zilei, corpul fusese aşezat pe masă de către laboranţii săi. De la prima privire şi-a dat seama de starea în care se afla cadavrul: Bernard efectuase autopsia de aşa manieră, încât inciziile distruseseră şi ceea ce mai rămăsese intact în urma putrefacţiei. Sarcina pe care o avea de îndeplinit nu era uşoară şi, pentru a o duce la bun sfârşit, i-au trebuit 11 zile. Bineînţeles că nu l-a scutit pe dr. Bernard de o muştruluială zdravănă, cu atât mai usturătoare, cu cât acesta o primise în faţa unei asistenţe ce nu era de neglijat.

Lacassagne a început prin a degaja scheletul de carnea puternic intrată în putrefacţie. Ne putem da seama de condiţiile în care lucrau medicii legişti în

acea epocă, când nu existau nici frigidere și nici mănuși de cauciuc sau antibiotice, pentru a opri o infecție ce pândea în orice clipă.

Oasele urmau să-i servească la aprecierea taliei necunoscutului. Lacassagne împreună cu colaboratorii săi efectuaseră recent studii laborioase, pe zeci și zeci de cadavre, în vederea stabilirii unor corelații între lungimea oaselor și talie.

Lucrările lui Étienne Rollet (1889), Tourtarel (1892) și Lacassagne (1891) au permis punerea la punct a unor metode de mare precizie cu privire la reconstituirea sexului, a înălțimii, a vârstei etc., pe baza măsurării și examinării diverselor oase, a craniului sau dinților. De exemplu, prin examinarea dentiției, a cărei evoluție este bine cunoscută, poate fi stabilită vârsta. De pildă, între trei și cinci ani omul posedă 20 de dinți; de la 7 la 12 ani, 24; de la 14 la 16 ani, 28 și apoi 32 de dinți, exceptând unele anomalii. Dar lucrurile merg și mai departe: Broca a stabilit patru grade de uzură a dentiției, corespunzătoare la tot atâtea perioade de vârstă ale omului. Dar aspectul atât de diferit al dentiției permite și stabilirea identității. Anomaliile de dezvoltare, schema cariilor, dinții îmbrăcați sau plombați reprezintă date care, de obicei, sunt cuprinse în fișele medicale în momentul când are loc o consultație stomatologică. De aici și până la reconstituirea pe baza lor a identității unor cranii nu este decât un pas.

Stabilirea sexului se face examinându-se maxilarul inferior, oasele bazinului etc. O dată stabilit sexul, se trece la reconstituirea înălțimii. În cazul adulților, pentru a afla înălțimea se înmulțește lungimea (în cm) a unui os lung cu una din valorile următoare (măsurători ce se execută ținând seama de tabelul osteometric al lui Broca):

	Femur	Tibie	Peroneu	Humerus	Radius	Cubitus
Bărbat	3,66	4,53	4,58	5,06	6,86	6,41
Femeie	3,71	4,61	4,66	5,22	7,16	6,66

În prezent s-au întocmit tabele mult mai detaliate, care permit o mai mare precizie. La sfârșitul secolului al XIX-lea, medicul suedez Gösta Gustafson a întreprins vaste cercetări pentru a determina schimbările înregistrate de dentiție pe parcursul vieții. Lucrările sale au fost reluate și adâncite de Lacassagne.

Dar să ne întoarcem în amfiteatrul lui Lacassagne. Profesorul măsură oasele brațelor, înmulți valoarea obținută cu factorul de corelație, rezultatul obținut indicându-i înălțimea de 1,76 m; repetă măsurătorile și calculele cu oasele picioarelor – de astă dată rezultatele indicau o înălțime de 1,81 m. Și, așa cum

recomanda în lucrarea sa pe care tocmai o publicase – „Măsurarea oaselor lungi ale membrelor şi raporturile lor cu antropologia, clinica şi medicina judiciară" – el făcu media celor două rezultate: 1,785 m. Aceasta era înălţimea omului de la Millery. Goron nu ştia ce să creadă: Gouffé, după spusele cumnatului său, nu măsura mai mult de 1,75! Spusele acestuia trebuiau verificate: s-a gândit să se adreseze Comisariatului militar din Paris, care avea evidenţa tuturor acelora care îi trecuseră pragul la vârsta efectuării stagiului militar. Telefonă la Paris: cercetându-se fişa lui Gouffé, s-a constatat că la încorporare el măsura 1,78 m. Rezultatul era surprinzător. Goron era obişnuit ca în meseria sa să aplice principiul: măsoară de două ori şi apoi taie! S-a gândit să mai facă o verificare şi a cerut cumnatului lui Gouffé să-l ducă la croitorul acestuia. Croitorul a deschis un registru în care îşi însemna comenzile şi măsurile clienţilor: Gouffé avea înălţimea de 1,78 m. Şi cifrele corespundeau, uimitor, cu datele avansate de Lacassagne.

Între timp, profesorul îşi continuase cercetările, concentrându-şi atenţia în întregime asupra scheletului, transformat acum într-o grămadă de oase curăţate şi spălate cu o soluţie de sublimat. Cercetate unul câte unul, observă că oasele piciorului drept erau mai puţin dezvoltate. Această deficienţă era mai evidentă la partea inferioară a femurului. Constatările îl duseră cu gândul la existenţa unei maladii. Continuând cercetările, convingerile aveau să-i fie întărite de modificările osoase decelate. Meticulos, Lacassagne cântări oasele: diferenţa dintre greutatea totală a piciorului drept şi greutatea piciorului stâng era de aproximativ 39 g. Nu mai încăpea nici o îndoială că necunoscutul prezentase o deformaţie destul de serioasă, datorită unei boli – probabil tuberculoză – care se instalase în tinereţe.

Goron ascultă cu atenţie explicaţiile amănunţite ale profesorului, admirându-i spiritul deductiv. Şeful Siguranţei se deplasă la Paris şi merse la locuinţa lui Gouffé. Fiica acestuia, medicul şi croitorul portărelului au confirmat că Gouffé şchiopăta uşor, în urma unei afecţiuni dobândite în tinereţe. Goron găsise în sfârşit un fir ce-l putea conduce la elucidarea misterului. Se întoarse la Lyon, unde Lacassagne avea să-i furnizeze noi amănunte. Examinând mandibula şi gâtul, profesorul a descoperit fracturarea cartilajelor laringiene. Deci victima fusese strangulată şi, după opinia lui Lacassagne, care se orientă după forţa necesară săvârşirii actului, era mai degrabă vorba despre o sufocare cu mâna a victimei. Aprecierea vârstei a fost o operaţiune care s-a bazat în mare parte pe cercetările anterioare ale lui Lacassagne. Examinând uzura fiziologică a dinţilor, el a precizat că necunoscutul de la Millery trebuia să numere circa 50 de ani. Dar acum Goron nu a mai fost deloc surprins de informaţia lui Lacassagne: avea deplină încredere în ştiinţa şi arta profesorului. Într-adevăr, Gouffé avusese 49 de ani!

Dar Lacassagne avea să mai ofere o probă de competență profesională: analiza părului. Am spus la început că, datorită gradului avansat de putrefacție, cât și autopsiei efectuate neîndemânatic de dr. Bernard, profesorul și-a concentrat întreaga atenție asupra cercetării scheletului și a părului. Terminând cu oasele, veni rândul părului.

Exista un mare semn de întrebare datorat neconcordanței dintre cele spuse de cei ce-l cunoșteau pe Gouffé, și anume că acesta avea părul șaten, și faptul că părul cadavrului găsit la Millery era negru. Lacassagne a rezolvat și această problemă: a luat câteva fire de păr și le-a spălat; acestea au devenit șatene! Părul victimei fusese deci vopsit și, în pământ, datorită condițiilor mediului, își schimbase culoarea, devenind negru. Pentru a se convinge, trimise pe inspectorul Jaume la Paris să aducă peria de cap a lui Gouffé. Firele de păr rămase în aceasta au fost comparate cu cele ale omului de la Millery: erau identice.

La 21 noiembrie 1889, profesorul Lacassagne invită, pentru ultima oară, în amfiteatrul său pe cei în a căror prezență, în după-amiaza zilei de 12 noiembrie, începuse autopsia necunoscutului de la Millery.

— Domnilor, le spuse profesorul, arătând cu brațul stâng spre masa de ardezie pe care se zăreau resturile omenești, „necunoscutul de la Millery“ are acum un nume: Gouffé!

*

Cele relatate mai sus au apărut a doua zi în marile ziare pariziene, bineînțeles presărate cu multe amănunte, pe care nu le-am mai redat. Și mult timp după aceasta reportajul putea fi regăsit, cuvânt cu cuvânt, în cărțile și lucrările de specialitate.

Dar, pentru Goron, o dată cu identificarea lui Gouffé – succes care, trebuie să recunoaștem, se datora în cea mai mare parte profesorului Lacassagne, dar, ca să nu-l nedreptățim pe șeful *Sûreté*-ului, și încăpățânării sale de a afla cine era omul de la Millery – abia începea adevărata sa misiune. Cu alte cuvinte, greul. Deci, trebuia găsit asasinul lui Gouffé. Stimulat de faptul că mergea pe un drum bun, Goron s-a apucat de treabă.

Singura probă palpabilă de care dispunea în acel moment era cufărul în care fusese trimis cadavrul lui Gouffé de la Paris la Lyon. Trebuia deci căutat cel care făcuse această operație. Aduse cufărul la Paris și, după ce dispuse să i se facă reparațiile necesare ca să arate ca la început, îl expuse la morga din Paris, anunțând în ziare publicul că este rugat să furnizeze orice informație posibilă legată de acesta. Mai mult, fotografia a fost publicată și în ziare. Prin fața cufărului s-au perindat zeci de mii de persoane, dar nimeni nu a fost în măsură să dea nici cea mai vagă indicație. După câteva zile, s-a prezentat un

şelar la poliţie şi a declarat că cufărul era de construcţie englezească şi nu se vindea pe piaţa franceză. Goron tocmai primise o scrisoare expediată din Londra de către un francez, Chevon, prin care acesta îi făcea cunoscut că, la recomandarea unei prietene, doamna Vesprès, închiriase o cameră unui oarecare Michel, care era însoţit de fiica sa. Patru zile mai târziu chiriaşul a cumpărat de la magazinul „Zwanziger", situat pe Euston Road, un cufăr identic cu cel fotografiat în ziarele pariziene. Pe la jumătatea lunii iulie ciudaţii chiriaşi au părăsit Londra, plecând într-o direcţie necunoscută.

Fără să piardă timp, în aceeaşi zi, Goron a însărcinat pe unul dintre inspectorii săi, Hulier, să plece la Londra cu misiunea de a extinde cercetările. Inspectorul şi-a început ancheta la magazinul „Zwanziger". Unul dintre vânzători şi-a amintit că a vândut, la 11 iunie, un asemenea cufăr unui francez. Reţinuse bine aceasta, pentru că bărbatul, în vârstă de aproximativ 50 de ani, făcea notă discordantă cu însoţitoarea sa: era un om cu o faţă dură, încadrată de o barbă rară. Mâinile, extrem de lungi, contrastau cu picioarele scurte, ceea ce-i dădea un mers caracteristic. Însoţitoarea, foarte frumoasă, schimbase cu necunoscutul câteva fraze în limba franceză.

Inspectorul telefonă de îndată şefului *Sûreté*-ului, comunicându-i rezultatul anchetei sale. Goron, nerăbdător să nu piardă vreun amănunt, se decise să continue personal ancheta. Luă cufărul şi plecă la Londra, unde ajunse la 19 decembrie. Reluă ancheta la firma „Zwanziger". Vânzătorul încuviinţă, fără ezitare, că era vorba de cufărul vândut francezului. Merse apoi la Chevon. Da, era cufărul pe care-l zărise la chiriaşul său! Goron era un om care nu putea fi păcălit uşor, cunoscuse îndeaproape lumea interlopă şi obţinuse fiecare gradaţie cu preţul unei trude îndelungate, aşa că-şi puse imediat întrebarea: de unde-l cunoştea doamna Vesprès pe francezul pe care-l recomandase lui Chevon? O invită deci la circumscripţia de poliţie şi o supuse unui interogatoriu în toată regula. Femeia a cedat repede. Necunoscutul se numea Michel Eyraud şi trăise cu el în urmă cu 14 ani. Cât priveşte pe însoţitoarea acestuia, pretinsa sa fiică, ea nu era în realitate decât amanta lui, Gabrielle Bompard.

Goron îşi aminti că primele cercetări efectuate la Paris îi furnizaseră informaţia că portărelul fusese văzut, adeseori, în compania cuplului Michel Eyraud şi Gabrielle Bompard.

Nemaiavând ce face la Londra, Goron se reîntoarse la Paris. Organiză de îndată o adevărată vânătoare a celor doi. Primele informaţii care-i parveniră din lumea interlopă se refereau la Eyraud. Conform celor relatate, acesta era un aventurier şi un escroc, mare amator de femei, în ciuda celor 56 de ani ai săi şi a unei chelii, pe care şi-o ascundea sub o perucă. În ultima vreme trăia cu o prostituată – Gabrielle Bompard – pe cât de frumoasă, pe atât de depravată la cei numai 20 de ani ai săi.

Cercetările în Franța nu au dus la nici un rezultat. Atunci Goron a trimis numeroase scrisori și fotografii ale suspecților la ambasadele și consulatele din Europa, America de Nord și America de Sud.

La 16 ianuarie, poșta i-a adus o scrisoare trimisă din New York. Expeditorul își scrisese numele pe cealaltă parte a plicului: Michel Eyraud. Surpriza lui Goron a fost indescriptibilă. Nici nu a știut când a deschis plicul și a scos din acesta scrisoarea ce conținea nici mai mult, nici mai puțin, decât 20 de pagini.

El, Eyraud, declara că este foarte indignat de comportarea poliției franceze. Cum era posibil să fie acuzat de asasinarea prietenului său Gouffé?! Fusese nevoit să părăsească Franța din motive financiare. Cât privește pe Gabrielle Bompard, probabil că aceasta era vinovată de uciderea lui Gouffé, cu care trăia. Pe scurt, cam acesta era cuprinsul lungii misive. Dar nu avea să fie singura. În cele două care îi urmară – în zilele de 18 și 20 ianuarie – Eyraud, într-un stil incoerent, își pleda nevinovăția.

În după-amiaza zilei de 22 ianuarie, în anticamera biroului șefului *Sûreté*-ului și-a făcut intrarea o pereche, solicitând o audiență. Bărbatul, un american, se numea George Garanger și era un bogat om de afaceri. Însoțitoarea sa: „mică, elegantă, dar, în ciuda celor abia 20 de ani ai săi, trăsăturile îi trădau o viață dezordonată. Ceea ce te izbea din primul moment era senzualitatea care irupea din toți porii săi… ". Când secretara a trebuit să-i scrie numele în carnețelul său, mâna a început să-i tremure: tânăra se numea Gabrielle Bompard!

Goron i-a primit imediat și, așa cum avea să recunoască mai târziu, i-a trebuit câtva timp pentru a-și stăpâni emoția care-l cuprinsese. Bărbatul, într-o franțuzească stâlcită, a început să explice: în cursul unui voiaj de afaceri a făcut cunoștință cu un francez, pe nume Vanaerd și a fiicei sale, Berthe, de care s-a îndrăgostit. Cu permisiunea tatălui, americanul a venit la Paris însoțit de Berthe, al cărei amant a devenit. De fapt, voia s-o ia în căsătorie pe fată. La Paris a avut surpriza să afle că, de fapt, Vanaerd se numea în realitate Eyraud și că era căutat de poliție pentru uciderea lui Gouffé. Americanul venise să pledeze pentru nevinovăția iubitei sale, care îi relatase, plângând, următoarele: Eyraud închiriase în Paris un mic apartament pe strada Tronson-du-Coudray. A convins-o pe Gabrielle să accepte un *randez-vous* cu Gouffé în ziua de 26 iulie. Dar, în aceeași zi a anunțat-o pe tânără că Gouffé nu va mai veni, având alte afaceri mai importante. A doua zi, cei doi au plecat în sud, Eyraud având printre bagajele sale și un cufăr care cântărea mult. La Lyon, Eyraud a închiriat o birjă și a plecat în direcția satului Millery. Ajuns acolo, s-a întâlnit cu un om, căruia i-a încredințat cufărul.

La puțină vreme a convins-o pe Gabrielle să-l urmeze în America, unde pretindea că este pe punctul să întreprindă mari afaceri. Aceasta a fost

relatarea americanului, care, sorbind-o din ochi pe Gabrielle, sublinie, pentru a mia oară, că era sigur de inocenţa acesteia, ca dovadă că a convins-o să vină la poliţie pentru a înlătura orice suspiciune împotriva sa.

Dar Goron şi-a dat seama că întreaga poveste servită de naivul american era opera femeii, în încercarea de a-şi salva viaţa pentru fărădelegea la care fusese părtaşă. Goron apăsă pe butonul soneriei roşii: îşi făcu apariţia inspectorul de serviciu. Şi, spre stupefacţia vizitatorului, o declară arestată pe Gabrielle Bompard, încredinţând-o agentului pentru a o conduce la arest.

A urmat apoi tratamentul aplicat marilor criminali ce se dovedeau îndărătnici în a-şi recunoaşte vina: interogatorii ce nu mai conteneau zi şi noapte, şi mâncare puţină. Supusă unui astfel de regim, la sfârşitul lunii ianuarie, Gabrielle începu să se destăinuiască. Participase activ la crimă, dar afirma cu tărie că nu a fost decât o unealtă pasivă în mâinile lui Eyraud, care pur şi simplu o domina, nefiind capabilă să se sustragă influenţei sale. Crima fusese pregătită până în cele mai mici amănunte...

...Deasupra capătului patului, Eyraud fixase de plafon un inel prin care trecuse o frânghie subţire, la extremitatea căreia ataşase un cârlig; totul era ascuns de o draperie. În seara zilei de 26 iulie, Eyraud s-a ascuns în spatele draperiei, fără să-şi trădeze prezenţa. La puţină vreme a sosit Gouffé, „tremurând de dorinţă" (ziarele nu au omis nici cele mai mici amănunte, după cum se vede). Gabrielle l-a primit foarte tandră, având pe ea o rochie de casă transparentă. După câteva momente, femeia s-a întins pe pat atrăgându-l pe Gouffé după ea. Au început să se joace şi, scoţându-şi cordonul rochiei, sub un pretex oarecare, l-a înnodat în jurul gâtului lui Gouffé. În acel moment Eyraud a apucat de cele două capete, le-a înnodat şi le-a trecut pe după cârlig, trăgând cu toată puterea de frânghie. Gouffé, în ciuda poziţiei în care se afla, a mai avut puterea să scoată câteva strigăte. Alarmat că ar putea fi auzit, Eyraud s-a repezit şi l-a strangulat cu propriile sale mâini. Deci Lacassagne reconstituise în mod magistral modul cum decurseseră lucrurile. Gouffé şi-a dat sfârşitul repede. Fără să piardă timp, Eyraud l-a împachetat într-o bucată de pânză impermeabilă, legându-l strâns cu multă sfoară. După aceea l-a introdus în faimosul cufăr englezesc. Însuşindu-şi cheile portărelului, asasinul a lăsat-o pe Gabrielle în compania mortului şi s-a dus la biroul acestuia, în speranţa că va putea sustrage o mare sumă de bani. Dar întreprinderea s-a soldat cu un eşec total. Reîntorcându-se, furios, şi-a descărcat nervii pe Gabrielle, aplicându-i o bătaie zdravănă. Dimineaţa au transportat cufărul la gară şi a urmat călătoria la Millery, cu scopul de a ascunde corpul în mărăcinişurile de pe malul apei. Resturile cufărului au fost aruncate într-o groapă.

Locuinţa în care fusese săvârşită crima, pe strada Tronson-du-Coudray, a atras o mare mulţime de curioşi. Faptul a fost speculat de câţiva indivizi

întreprinzători, care înțelegeau să obțină profituri din orice prilej. Aceștia au închiriat apartamentul și apoi au permis vizitarea în schimbul unei taxe de intrare.

Reconstituirea episodului de la Millery, la 7 februarie, a necesitat protecția unui detașament de cavalerie, pentru a ține la distanță mulțimea curioasă ce se îmbulzea să o vadă pe frumoasa criminală.

Eyraud întreprinse o serie de încercări disperate pentru a-și salva pielea. Trimise mai multe scrisori ziarului „*L'Intransigeant*", în care își declina responsabilitatea, acuzând-o pe Gabrielle și pe un pretins amant al acesteia de uciderea lui Gouffé. La 19 mai, Eyraud a fost recunoscut la Havana. Urmărit, a fost arestat în momentul când părăsea o casă de toleranță. Imediat a fost anunțat Goron, care trimise pe inspectorii Soudais și Gaillard să-l aducă. La 30 iunie vaporul „La Fayette" îl depuse la „Saint-Nazaire", în timp ce pe chei oamenii se călcau în picioare să-l zărească mai de-aproape.

Ultimul episod al „omului de la Millery" s-a derulat la 16 decembrie 1890, când a început procesul intentat lui Eyraud și Gabriellei Bompard, în fața Curții cu jurați a Senei. Gabrielle a găsit un apărător destoinic, în persoana avocatului Henri Robert. Acesta a dat dovadă de o deosebită abilitate, pretinzând că clienta sa a participat la crimă fiind în stare de hipnoză. Și subiectul fiind destul de controversat la epoca respectivă, el a suscitat discuții aprinse. Cert este că apărătorul a reușit să-și atingă într-o mare măsură scopul.

În ziua de 20 decembrie, la ora nouă seara, s-a pronunțat verdictul: Eyraud – pedeapsa capitală; Gabrielle Bompard – 20 de ani muncă silnică.

La 2 februarie 1891, capul lui Eyraud căzu retezat de ghilotina călăului Deibler.

*

Și acum, că am ajuns la sfârșitul acestui episod, poate că cititorii se vor întreba de ce șeful *Sûreté*-ului, Goron, solicitase ca autopsia să fie făcută la Lyon, și nu la Paris, și de ce de către Lacassagne. Cine era Lacassagne? Ce făcuse acesta încât reușise să-și impună stima și respectul lui Goron, temutul șef al Siguranței?

Alexandre Lacassagne s-a născut la Cahors, în anul 1843. După terminarea liceului s-a înscris la Școala militară de medicină din Strasbourg. În 1866 îl găsim intern al spitalelor și preparator al profesorului de medicină legală Tourdes. În anul următor obține titlul de doctor și, în calitate de medic militar, începe să peregrineze prin diverse locuri ca Marsilia, Alger și Tunis. Sunt ani în care Lacassagne, dotat cu un spirit de observație și simț analitic ieșite din comun, avea să acumuleze o vastă experiență teoretică, dar mai ales practică. Nimic nu trăda pe savantul de renume ce își căuta făgașul. Devenind vacantă

Catedra de medicină legală a Facultăţii din Lyon, Lacassagne se prezintă la concurs şi reuşeşte să ajungă profesor titular, în anul 1880. În numai câţiva ani, trebuie să subliniem, Alexandre Lacassagne creează o şcoală de medicină legală cu reputaţie mondială, fiind un adevărat deschizător de drumuri. Reconstituirea vastei opere a acestui erudit om de ştiinţă, fie numai enumerând preocupările şi problemele pe care le-a abordat la sfârşitul secolului trecut, ar necesita un volum.

În perioada când a fost trimis ca medic militar în Africa de Nord, Lacassagne a observat că mulţi bărbaţi obişnuiau să se tatueze. Cu o răbdare ieşită din comun, a început să colecţioneze tatuaje pe foi de calc. Cercetările întreprinse în acest domeniu – continuate apoi de Locard şi fraţii Minovici – au permis realizarea unor progrese importante în domeniul identificării.

O altă problemă care l-a preocupat în mod deosebit a fost aceea a morţii aparente. Erorile legate de aprecierea corectă a morţii unei persoane încă au stârnit dispute, constituind un subiect la ordinea zilei. Cel mai des era utilizat un procedeu empiric: se apropia de gura subiectului o oglindă; dacă aceasta se aburea, era semn că omul trăieşte. Lacassagne a pus în evidenţă importanţa apariţiei rigidităţii şi a petelor cadaverice pentru stabilirea decesului şi a timpului de când a survenit.

Încă din 1811, Pierre Nysten a observat că după deces rigiditatea se instalează progresiv, afectând diversele categorii de muşchi. Până atunci, fenomenul a prilejuit numeroase interpretări, care mai de care mai fanteziste. Urmărind îndeaproape pe oamenii care decedau, Nysten a constatat că muşchii maxilarelor erau primii care se întăreau, fiind urmaţi imediat de cei ai gâtului, braţelor şi picioarelor. Şi, fapt care la început a surprins, după un timp mai mult sau mai puţin îndelungat, în funcţie de o serie întreagă de factori, această rigiditate dispare, urmând o succesiune asemănătoare. De cele mai multe ori, ea dispare complet între a treia şi a patra zi de la deces.

Lacassagne a întreprins studii amănunţite asupra rigidităţii cadaverice, demonstrând că rigiditatea apare mai întâi la muşchii inimii şi pe urmă la cei ai maxilarelor. De fapt, el nu urmărea decât să afle un răspuns la întrebarea care de regulă se pune atunci când este găsit un cadavru: care este ora la care a decedat victima?

Legată de această problemă ce a preocupat generaţii de medici legişti este şi aceea, cu largi implicaţii, a urmăririi succesiunii în care decurge răcirea diverselor părţi ale corpului.

Când intrai în cabinetul profesorului, primul lucru pe care îţi cădea privirea era un schelet, aşezat imediat lângă uşă. Pentru mulţi, aceasta constituia poate o curiozitate, menită să dea o notă caracteristică ambianţei în care îşi desfăşura activitatea Lacassagne. Dar prezenţa scheletului era legată de o întâmplare reală.

În noaptea de 21 decembrie 1898, la nr. 14 de pe strada Villette, bătrâna văduvă Foucheraud, proprietara unei modeste cafenele, a fost găsită asasinată, întinsă pe spate în mijlocul încăperii. O sticlă mânjită de sânge se afla lângă corpul ei, iar la cap, printr-o ironie stupidă, asasinul pusese o legătură de napi. Dintr-un dulap, ce fusese forțat lipseau banii și o cutie cu bijuterii. Pe patul victimei, materii fecale[1]...

În acea vreme, o bandă condusă de Nouguier și Gaumet teroriza orașul, dedându-se la numeroase spargeri și furturi. Cercetările poliției băteau pasul pe loc, când bătrânica de pe strada Villette a fost ucisă. Primele bănuieli s-au îndreptat asupra bandei celor doi. Câteva zile mai târziu, Barrel, Paretti și Motte, care făceau parte din bandă, au fost arestați. Dintre aceștia, Barrel, în cele din urmă, a făcut mărturisiri și a denunțat pe Nouguier și Gaumet ca fiind asasinii femeii, ceilalți trei participând doar la furt. După cercetări dificile și după o urmărire plină de peripeții, Gaumet a fost capturat la Saint-Étienne. Aici plănuia să comită o nouă spargere și își petrecea timpul într-o casă de toleranță. Patronul bordelului l-a zărit pe când etala niște bijuterii în fața „pensionarelor" și, bănuind că trebuie să fie ceva necurat la mijloc, l-a denunțat la poliție. Când polițiștii au ajuns la fața locului, s-a încins o luptă cu focuri de revolver, în urma căreia Gaumet, refugiat într-un bistrou, a fost arestat. Cât privește pe Nouguier, acesta a fost prins la Lyon, în momentul în care, cu revolverul în mână, era pe punctul să comită un furt. Nouguier și Gaumet au fost aduși în fața judecătorului de instrucție Benoit. Ei negau, cu tărie, orice participare la uciderea sărmanei bătrâne. Cât privește pe complicii acestora, la început și-au acuzat șefii, dar apoi au sfârșit prin a cădea de acord că singurul vinovat era Nouguier. Ce se întâmplase? Numărul și gravitatea condamnărilor pe care le avea la activul său Gaumet îi făceau dificilă apărarea, în timp ce Nouguier putea să se apere și să spere o achitare sau, în cel mai rău caz, o pedeapsă ușoară. Nouguier era convins de aceasta și a consimțit să-și asume cea mai mare parte a responsabilităților pentru a salva cel puțin pe complicele său. A fost momentul în care s-a făcut apel la expertiza medico-legală.

Profesorul Lacassagne a fost rugat să contribuie la rezolvarea dilemei: era sau nu deopotrivă vinovat și Gaumet? Lacassagne a început prin a examina locul unde se făptuise crima. Privirile i s-au oprit pe materiile fecale. Cunoștea foarte bine obiceiul sau mai bine zis această superstiție a răufăcătorilor. A luat o probă din materiile fecale găsite pe pat, pe care a supus-o analizei coprologice. S-a depistat un parazit – oxiurul. După

1 Menționăm că există o superstiție printre hoți și spărgători legată de lăsarea dejecțiilor la locul faptei, mai ales cu prilejul primelor operări, crezând că aceasta le va „purta noroc". Fiziologic, faptul își găsește o explicație prin aceea că, datorită tensiunii puternice resimțite de făptași, mai des de începători, aceștia simt nevoia „să iasă afară".

cum se ştie, acesta trăieşte în intestin şi femela îşi depune în fiecare seară ouăle la extremitatea inferioară a tubului digestiv. Trebuia deci să se verifice dacă printre acuzaţi era un purtător al acestui parazit. Analizele coprologice au arătat că doar Gaumet avea oxiuri. Proba a fost prezentată în faţa instanţei şi, la 1 decembrie 1899, Curtea cu juri a Rhônului a condamnat la pedeapsa cu moartea atât pe Nouguier, cât şi pe Gaumet.

În timpul toaletei care a precedat execuţia, Gaumet a cerut să vorbească profesorului Lacassagne: el şi-a exprimat mirarea şi, în acelaşi timp, admiraţia pentru calea urmată în expertiză. El a recunoscut spontan că concluziile raportului erau exacte şi, ca dovadă că nu-l urăşte pe ilustrul medic legist, îi cedează corpul, rugându-l ca după autopsie să-i prepare scheletul şi să-l păstreze lângă el.

Astfel se explică prezenţa constantă la uşa cabinetului profesorului Lacassagne de la facultate a unui schelet, a cărui vertebră cervicală ruptă purta o urmă roşie, semnalând punctul unde a izbit cuţitul ghilotinei mânuite de Deibler.

Iată un alt caz rezolvat de profesorul Lacassagne. În 1897, o curioasă afacere, aceea a lui Thodure[1], aducea în discuţie un alt element de identificare: „entomologia medico-judiciară".

Era vorba de a stabili dacă nişte oase aparţineau unui anume Logut, dispărut in urmă cu două luni. Lacassagne, ajutat de Gabriel Roux, a demonstrat, prin examenul larvelor de insecte găsite în craniu, că corpul rămăsese în aer liber pentru o perioadă de timp ce se putea întinde de la o lună şi jumătate la două luni. Pe de altă parte, vârsta şi sexul celui căruia îi aparţinuseră aceste oase, firele de păr aderente şi veşmintele – totul demonstra că era vorba de osemintele lui Logut.

Ca expert, Lacassagne a fost însărcinat să efectueze numeroase expertize. Multe dintre acestea, studii de sute de pagini, au fost publicate în volume. *„L'affaire Gouffé"* (1891), *„L'assasinat du président Carnot"* (1894), *„Vacher l'Eventreur et les crimes sadiques"* (1899), *„L'affaire Tarbé des Sablons"* (1901) etc., pentru a cita numai câteva, sunt adevărate modele ale genului, în care măiestria literară se îmbină cu un înalt nivel ştiinţific.

Profesorul Lacassagne, care a arătat cu discernământ importanţa operei lui Bertillon şi chiar a creat cuvântul „bertillonaj", şi-a dedicat într-o bună măsură timpul problemelor de identificare, făcând studii aprofundate, aşa cum am menţionat, asupra tatuajului. Lucrările sale au fost continuate de Locard, iar în zilele noastre, de Jean Graven. Ultimul a ajuns la concluzii interesante în ceea ce priveşte existenţa unor corelaţii între tatuaje şi fenomenul criminal contemporan.

---

1 A. Lacassagne, *„Précis de médecine légale"* Masson et Cie, Paris, 1906, p. 300.

Lacassagne a studiat și importanta problemă a criminalității. Contrar școlii italiene a lui Cesare Lombroso, care consideră degenerescența fizică și mintală drept cauza principală a criminalității, el atribuie mediului social rolul capital.

Lacassagne a inițiat o turnură magistrală, deschizând în epoca sa calea către anchetele statistice, abia întrezărite de Lombroso, și care i-au condus pe savanții criminologi moderni către explicația materialistă a problemei. Profesorul Lacassagne a imprimat antropologiei criminale o nouă orientare, după o perioadă puternic lombrosiană (în 1882, publică lucrări asupra „criminalității“ animalelor și asupra raporturilor taliei cu mărimea anvergurii), stabilind că factorul antropologic nu este preponderent în geneza criminalității. Cu prilejul Congresului de antropologie criminală de la Roma (1885), el a pus accentul pe rolul primordial al mediului, apropiindu-se, fără dogmatism însă, de pozițiile apărate de Enrico Ferri. Pe baza unei profunde cunoașteri a omului – ceea ce i-a permis să prezinte cu luciditate drumul pe care-l va urma criminologia – el și-a formulat părerile sub forma unor postulate, reluate și enunțate de discipolul său, profesorul Étienne Martin, dintre care menționăm: „Fatalitatea organică nu este inevitabilă!“

VACHER

Poate că nici un alt exemplu nu se potrivește mai bine cu aserțiunea că marii generali și conducători de oști nu ar putea exista fără războaie: într-adevăr, perioada în care a trăit Lacassagne s-a caracterizat printr-o activitate delictuală ieșită din comun, pe care profesorul a știut să o studieze, scoțând la iveală lucrări care nu și-au pierdut din valoare nici în zilele noastre. Câteva dintre acestea le-am amintit deja. Ne vom opri în rândurile ce urmează asupra uneia dintre cele mai reprezentative: „Vacher Spintecătorul și crimele sadice“ (1899)[1-2].

Aspectele medico-legale ridicate de cazul acestui odios criminal, care ocupă o poziție de excepție în galeria marilor psihopați, au fost supuse unei minuțioase analize de Lacassagne. Pe baza descrierilor și a documentelor publicate de acesta, vom încerca să reconstituim dosarul unei afaceri care a solicitat la maximum autoritățile franceze ale timpului.

Lacassagne își începe studiul coborând cercetările până în copilăria lui Vacher, extinzându-le chiar și asupra părinților și rudelor acestuia. Fără a intra în detalii, menționăm că atât în copilărie, cât și în adolescența sa, Vacher nu s-a remarcat prin nimic care ar fi lăsat să se întrevadă faptele sale de mai târziu.

---

1 A. Lacassagne, „*Vacher l'Éventreur et les crimes sadiques*“, Paris, 1901, p. 280.
2 E. Laurent, „*Sadisme et masochisme*“, Vigot Frères, Paris, 1903, p. 122.

Există totuşi o singură afirmaţie făcută de însuşi Vacher, şi anume că la o vârstă destul de fragedă ar fi fost muşcat de un câine turbat şi că familia, pentru a-l salva, i-ar fi administrat un tratament empiric. Acest precedent a fost folosit ulterior de Vacher în apărarea sa, pentru a-şi motiva accesele de furie.

S-a căutat să se verifice veridicitatea afirmaţiilor sale, stabilindu-se astfel că Vacher nu a fost niciodată muşcat de un câine turbat. De fapt, despre ce era vorba? Într-una din zile, un mic câine de curte, într-un acces de simpatie pentru copil, s-a repezit asupra acestuia lingându-l pe faţă. La câteva zile, fiind bănuit că este turbat, câinele a fost ucis. Părinţii s-au speriat şi au alergat să cumpere unul din numeroasele remedii secrete, care se bucurau de faima de a feri de turbare. Pe scurt, copilului i s-a dat să bea conţinutul unei sticle destul de mari. Ca urmare, Vacher a rămas năuc o bună bucată de timp: nu mai era ca toţi oamenii. După cum avea să afirme, era total schimbat: din când în când se simţea cuprins de o dorinţă irezistibilă să plece în lume, pentru ca apoi, cu trecerea anilor, să se simtă ca turbat!

Medicii care l-au examinat nu au reţinut afirmaţiile pe care le-a făcut în legătură cu cauza comportării sale – contaminarea cu virusul turbării sau aşa-zisul remediu secret băut.

Odată cu anii, firea lui Vacher se contura, acesta devenind tot mai viclean, înclinat spre acte violente, îi plăcea mai ales să rupă picioarele animalelor din preajma sa. Astfel, într-o zi, într-un acces de mânie şi răzbunare, a pus mâna pe o armă şi a tras asupra prietenilor care încercaseră să-i facă o glumă. (Într-o seară, pe cărarea pe care Vacher urma să se întoarcă acasă, întinseră de-a latul o sârmă, de care acesta urma să se împiedice. Reacţia, după cum am văzut, a fost neaşteptat de violentă şi disproporţionată.)

Ajuns la o anumită vârstă, nu s-a mai putut înţelege cu familia sa şi a încercat să devină independent; se angajează în diverse locuri, dar datorită caracterului său nu a reuşit să se acomodeze în nici unul, schimbându-şi unul după altul stăpânii. Este perioada când a început să se manifeste trăsătura ameninţătoare a caracterului său, şi încă de pe atunci un părinte avea să declare: „După părerea mea, era o imprudenţă să-l fi lăsat singur în compania unor copii!“

Nereuşind nicicum până la vârsta de 18 ani să-şi găsească un adăpost şi o ocupaţie care să-i asigure a bucată de pâine, Vacher sfârşeşte la 20 noiembrie 1887 prin a încerca să se călugărească, bătând la poarta Mănăstirii Saint-Genis-Laval. Dar nu rămâne în mănăstire prea multă vreme şi porneşte iar pe drumuri. Din această perioadă au rămas informaţii din care rezultă că era sub impulsul unui exacerbat simţ genezic, încercând să violeze un băiat...

Bolnav, apelează la medicii din Grenoble şi Lyon pentru a-şi trata o blenoragie complicată cu orhită şi care, în final, s-a soldat cu pierderea testicului stâng.

Vindecat, Vacher pleacă la Geneva în căutare de lucru, dar și aici, pe zi ce trece, devine tot mai asocial, ceea ce-l face în cele din urmă să eșueze în tentativa sa. Astfel, într-una din zile, amenință cu cuțitul pe unul dintre patroni. „Nu mă miră gestul său – declară cel amenințat – m-am așteptat la orice din partea lui Vacher, căci probabil are un păianjen în cap… "

„Înainte de intrarea în armată – menționează textual medicii experți în raportul lor – Vacher a prezentat tendința de a săvârși inversiuni sexuale, având în același timp o comportare necinstită, care făcea să se nască neîncrederea și teama celor din jur, justificând astfel afirmațiile unora că ar fi putut avea creierul bolnav."

Suntem în anul 1891, an în care Vacher, în vârstă de aproape 22 de ani, își începe stagiul militar. La început, purtarea sa în noul mediu a fost satisfăcătoare, dar nu fără să-și manifeste, și aici, caracterul prefăcut și răzbunător. Nu înceta nici o clipă – menționează profesorul Lacassagne – să se plângă superiorilor săi de mizeria și persecuția la care era supus. În realitate, camarazii, datorită caracterului său, nu-l puteau suferi, îi făceau șicane cu orice prilej și ofițerii trebuiau să intervină, pentru a-l scoate din mâinile lor. În ciuda tuturor acestora, Vacher-soldatul nu punea alcool în gură, nu călca pe la bufetul regimentului și nu manifesta nici un interes pentru anturajul femeilor. Dificil în preferințele sale, nu frecventa casele de toleranță și prefera să se culce cu femeile ce „făceau trotuarul". Era poreclit „Nebunul".

„Știam – a declarat locotenentul Grimfelder – că fusese poreclit «Nebunul» și eram la curent cu zvonurile care circulau pe seama sa. Făcându-și stagiul de elev-caporal, nu a reușit să obțină gradul, fapt care l-a determinat la un act de desperare ieșit din comun: și-a tăiat gâtul cu un brici; transportat la infirmerie, redactează o reclamație adresată colonelului, comandantul garnizoanei, iar acesta, dând curs cererii sale, îl supune unei reexaminări, cu care prilej Vacher dovedește într-adevăr că este stăpân pe materie, fiind numit caporal."

Dar se pare că există și alte opinii asupra acestui incident din viața lui Vacher. Iată ce rezultă din spusele altui martor, și anume comandantul lui de pluton: „În 1891, seara, la plecarea din sala de clasă, Vacher, furios că nu obținuse avansarea la gradul de caporal, făcea în absența mea un tapaj extraordinar, proferând amenințări la adresa mea. Întâmplător, am intrat în acel moment în încăpere și i-am spus să înceteze. Cum avea un brici în mână, se aruncă asupra mea, pentru a mă tăia. Cu ajutorul soldaților aflați în cameră în acel moment, am reușit să-l imobilizez și să-i iau briciul și, în aceeași seară, cu aprobarea sergentului-major, Vacher a fost trimis la infirmeria unității, unde și-a petrecut noaptea. A doua zi dimineața a fost trimis la spitalul din Besançon, unde a fost supus unui tratament medical timp de 8 zile. La ieșirea

din spital i-a fost acordat un concediu de 30 de zile, iar la reîntoarcerea în unitate obține avansarea la gradul de caporal."

După această întâmplare, apucăturile lui Vacher ies la iveală tot mai des, culminând cu tendința de a ucide la cel mai neînsemnat prilej. Astfel, este semnalat următorul episod: în timp ce Vacher se afla culcat pe patul său, un subofițer trecu pe lângă el și-i aruncă o glumă, la care Vacher reacționă, din nou, exagerat; cuprins subit de furie, sare din pat, apucă la nimereală o banchetă de lemn și se repede asupra omului, cu intenția de a-l lovi. Acesta nu a reușit să scape decât apărându-se cu sabia.

Un alt superior al său a declarat următoarele despre Vacher: „Acest om era nebun și-l tratam ca atare. Într-o zi, în urma unei discuții lipsite de orice importanță, s-a ținut după mine înarmat cu un foarfece de croitorie, amenințându-mă tot timpul că are să-mi taie gâtul."

Când Vacher a obținut gradul de caporal, și-a schimbat și mai mult atitudinea: mergând în inspecție prin dormitoare, acolo unde găsea ostași într-o oarecare neregulă le căuta pricină, pentru a-i provoca la bătaie. În ceea ce privește camarazii săi de dormitor, acestora le inspira frică, dat fiind că nu o singură dată îi amenințase că are să la taie gâtul cu un brici, de care nu se despărțea niciodată. Teama pe care o inspira era așa de mare, încât se povestește că unul dintre vecinii săi de pat se culca cu un topor sub pernă, pentru a se putea apăra la nevoie.

Într-una din zile, Vacher, care de regulă se abținea de la a bea alcool, ingeră o jumătate de litru de rachiu. Fu cuprins pe dată de furie și-și amenință camarazii că-i va omorî cu baioneta. „M-am apropiat de el – avea să declare un martor – și brusc i-am smuls din mână sticla ce conținea încă puțin rachiu și, cum începusem să-l dojenesc, el se căută repede prin buzunare și scoase un brici pe care-l deschise, scoțând un strigăt de animal sălbatic." Același martor continuă: „...nu știam ce intenții avea Vacher în acel moment, însă, pentru a evita orice risc, i-am apucat încheieturile mâinilor și, ajutat de cei prezenți, am reușit cu mare greutate să-i iau briciul. Rămas fără armă, Vacher se prăbuși la pământ, rămânând nemișcat, ca un trunchi de copac fulgerat. Am adus medicul, care a dispus să fie transportat la infirmerie."

Suferind de un fel de manie a persecuției, Vacher nu vedea în jurul său decât dușmani și oameni care îi voiau răul. Era dominat de o permanentă stare de enervare, drept care suferea de insomnii; cu ochii în tavan, vorbea singur, însoțindu-și cuvintele cu gesturi amenințătoare, și, cea mai mică observație venită din partea camarazilor săi nu făcea decât să-i sporească la paroxism starea se surescitare. Cu orice prilej, le spunea că le va tăia gâtul cu briciul. Era o obsesie care nu-l părăsea nici o clipă. Camarazii săi trăiau sub o adevărată teroare și seara fiecare se culca cu gândul că ar putea cădea victimă acestui

nebun; mai toți luaseră obiceiul să-și pună baioneta la îndemână, pentru a se apăra în caz de nevoie. „Timp de zece-cincisprezece nopți consecutive – spunea un martor – Vacher se trezea, se ridica sau rămânea culcat în patul său, murmurând cuvinte fără înțeles. Nu reușeam să disting decât aceste cuvinte: «Sânge!... Ei nu știu de ce sunt capabil... Am să-i omor!...» De teamă să nu-mi facă de petrecanie, mă culcam cu sabia ascunsă sub pătură."

La plângerile repetate ale camarazilor săi, în cele din urmă a fost internat la infirmeria regimentului și pus sub observație. Doctorul Grandgury avea să treacă în foaia de observație constatarea că internatul suferea de idei fixe și mania persecuției. I s-a acordat o permisie, fiind trimis acasă pentru a-și regăsi echilibrul zdruncinat. La reîntoarcerea din permisie a fost numit sergent. Doctorul Grandbury, care de-acum nu-l mai slăbea din ochi, constată repetarea crizelor și, neavând altceva mai bun de făcut, îi acordă din nou o permisie, sperând încă o dată într-o ameliorare.

În timpul acestei permisii, Vacher a săvârșit prima sa tentativă de crimă, deschizând astfel șirul fărădelegilor abominabile, al căror număr adevărat nu avea să se stabilească niciodată!

În zilele de permisie, Vacher rătăcea pe străzile orășelului Baume-les-Dames. De altfel, camarazii săi aveau o mie și unu de motive de a nu-l lua cu ei în vizitele pe care le făceau caselor de plăceri.

Totuși, într-o zi, s-a produs miracolul: cu prilejul unei sărbători, la un bal, Vacher de îndrăgostește de o tânără servitoare, Louise, mai mult dezghețată decât frumoasă. Era prima femeie din viața sa. O iubea aproape tot așa cum o diviniza pe Fecioara Maria, din tot sufletul său și cu toată ardoarea de care era capabil. Nu trebuie să uităm că Vacher căpătase la călugării marișți deprinderi pe cât de spartane, pe atât de mistice. Nu o dată camarazii săi l-au surprins recitând psalmi și se spunea că venera, deopotrivă, pe Dumnezeu și pe colonelul regimentului. Poate că pentru aceasta i s-au trecut multe cu vederea.

Tânăra Louise, capricioasă, nu i-a acordat mai multă atenție decât altor curtezani. Ea îl neglija chiar, în ciuda comportamentului plin de devotament și a unor stângăcii care o amuzau uneori. Ca multe tinere inconștiente, se lăsa iubită cu dezinvoltură, fericită de tulburarea pe care o vedea născându-se în ochii mari și sumbri ai adoratorului său. Mai mult, îi făcea plăcere gândul că purtarea sa era în măsură să-i provoace accente de desperare. Și, de ce să n-o recunoaștem, pe Louise o încânta faptul că Vacher o urma pretutindeni ca un câine credincios, știindu-l gelos și nefericit.

Pentru a se consola, Vacher își cumpără o armonică. Deși nu știa să cânte, încerca să transpună în muzică întregul său elan erotic, scoțând niște melodii ciudate. Louise nu înceta o clipă să râdă de el și între cei doi izbucneau certuri dese, certuri în cursul cărora Vacher reușea cu mare greutate să-și stăpânească ceea ce el denumea „marea sa mânie".

A venit şi ziua în care sergentul Vacher, eliberat din armată, a trebuit să părăsească unitatea ce îi asigurase până atunci adăpost şi-l ferise de grija zilei de mâine. Înfipt pe marginea trotuarului, lipsit de uniforma care îl jena un pic, dar care cel puţin avea meritul de a-i conferi cât de cât o prestanţă, Vacher se simţea complet dezorientat. Cu sacul în care îndesase câteva rufe vechi şi desperecheate, fără ţintă, fără slujbă, cu câţiva franci în buzunar, care reprezentau solda primită, Vacher nu avea în cap decât o singură idee: s-o întâlnească pe Louise, şi aceasta cât mai repede.

Trebuie să spunem că îi dăduse o întâlnire, stabilind să se vadă imediat ce se va elibera din armată. Tânăra fată acceptase *rendez-vous*-ul, gândindu-se că ar cam fi timpul să termine cu legătura care o stânjenea. Dar Vacher nu bănuia hotărârea luată de fată. Această întâlnire avea să constituie momentul-cheie care urma să rupă fragilul echilibru psihologic al acestui om ce mergea, inconştient, pe marginea prăpastiei.

Vacher sosi la întâlnirea ce-i fusese fixată într-o micuţă cafenea, nu departe de casa în care Louise era servitoare. Dar iată că aceasta venise mai devreme şi-l aştepta pe Vacher; văzând-o, el îi adresă un surâs, care încerca să exprime întreaga sa fericire. Îşi şi vedea visul înfăptuit. Dar, la apariţia sa, Louise izbucni în hohote de râs:

— Vai, cât eşti de caraghios!...

Stupefiat, Vacher simţi cum i se curmă brusc elanul ce-l mâna spre iubita sa.

— Cred că ai fi făcut mai bine să fi rămas militar, aveai cel puţin un aer mai galant în uniforma cu nasturi poleiţi!

Vacher se simţi total descumpănit. Îşi dădea perfect de bine seama că trebuia să arate îngrozitor cu aceste haine vechi de doi ani, în care nu mai încăpea. Redevenise brusc un ţăran picat la oraş, cu aerul nătâng, neştiind ce să facă cu cele două mâini enorme şi roşii care-i atârnau de-a lungul corpului, cu capul ras, lipsit de chipiul care-i dăduse până atunci o înfăţişare cât de cât acceptabilă.

Pentru oricare altul care ar fi fost în locul său, capriciul Louisei nu ar fi însemnat mare lucru. Cine nu a fost refuzat măcar o dată de o fată? Nu este o nenorocire! Dar pentru Vacher, conştient de fizicul său, acest refuz a fost ca un duş rece. „Marea sa mânie“, turbarea ce-i întuneca mintea, puse stăpânire pe el. Cei doi se despărţiră supăraţi, pentru totdeauna. Dacă pentru Louise a fost o uşurare, în schimb pentru Vacher a început lungul drum al torturii.

Louise s-a transformat într-o obsesie, Vacher încercând toate mijloacele şi folosind cel mai neînsemnat prilej pentru a-i cerşi o întrevedere între patru ochi. O urmărea continuu, şi atunci când nu o zărea avea senzaţia stranie că lumea a încetat să mai existe în jurul său.

Din perioada stagiului militar, Vacher a reuşit să-şi însuşească un revolver cu butoi şi mai multe cartuşe. Învelit într-un petic de cârpă unsuroasă şi

murdară, el l-a ascuns mai întâi sub salteaua pe care dormea și apoi pe fundul sacului de călătorie. În dimineața zilei de 25 iunie a anului 1893, după o noapte extrem de agitată, bântuit de coșmaruri incredibile, și-a scos arma și a plecat să cutreiere străzile în căutarea iubitei sale. Negăsind-o nicăieri, s-a postat în poarta casei unde era angajată și a început să aștepte, cu speranța că în cele din urmă va trebui să se arate, fiind trimisă poate după cumpărături. Nu după mult timp, a zărit-o venind: proaspătă și bine dispusă, cu un șorț curat și o bonetă albă pe cap, Louise sălta ușor în mersul său tineresc, balansându-și coșulețul de piață pe brațul stâng.

Părăsind locul de așteptare, unde era prea expus, Vacher, fără a-și dezvălui prezența, a început s-o urmărească de la distanță, ascunzându-se după trecători și în pragurile caselor. Nepăsătoare, Louise s-a întâlnit cu o prietenă, au sporovăit puțin, a cumpărat un buchețel de flori și apoi și-a continuat drumul, împărțind zâmbete în dreapta și-n stânga, știindu-se admirată și dorită. Pe neașteptate, în colțul străzii Eglise, Louise simți că cineva o apucă de braț. O mână de fier o trăgea spre un colț mai ferit. Era Vacher.

— Dă-mi drumul, Joseph, mă doare! Nu mai avem nimic să ne spunem!

— Trebuie neapărat să-ți vorbesc, Louise, trebuie să-ți vorbesc, vino!

Femeia se opuse, iar trecătorii, surprinși, începuseră să întoarcă capul privind la individul nu tocmai plăcut la vedere, care încerca s-o tragă după sine pe tânăra fată. Lucrurile se precipitară și, până ca cineva să poată interveni, necunoscutul scoase un revolver și descărcă trei gloanțe în trupul femeii. Louise nici nu a mai apucat să-și dea bine seama ce se petrece cu ea. Se prăbuși pe trotuar, într-un lac de sânge. Crezând-o moartă, Vacher se aruncă în genunchi, acoperindu-i fața și mâinile cu sărutări și, ridicând privirea către cer, strigă: „Doamne, vreau să mor o dată cu ea!“

Apoi, fără să mai ezite, își trase două gloanțe în cap, pierzându-și cunoș- tința.

Louise nu a murit. Deși grav rănită, după două săptămâni constituția sa robustă a învins, intrând în convalescență. Pentru ea, această tragedie nu a constituit decât un accident nefericit și nimic mai mult. L-a uitat repede pe Vacher și s-a căsătorit, întemeindu-și o familie cu mai mulți copii. Mai târziu, Lacassagne va afla de la ea descrierea exactă a scenei petrecute.

Cât privește pe Vacher, la rându-i grav rănit la cap, după tentativa de crimă și sinucidere, a fost transportat la Spitalul din Baume-du-Dames. O intervenție chirurgicală a permis extragerea unuia dintre gloanțele rămase în cap. Dar cel de-al doilea se găsea într-un loc inaccesibil bisturiului și medicii au renunțat să-l mai scoată. Vacher trebuia să-și ducă zilele cu această bucată de plumb. Proiectilul îi pătrunsese prin urechea dreaptă, ceea ce i-a provocat pierderea parțială a auzului, precum și dureri insuportabile ce reveneau uneori. Cert este că din acel moment a rămas definitiv dezechilibrat.

Pe patul său de spital, Vacher se zbătea ca un posedat. Își smulgea neîncetat pansamentele și urla, alternând rugăciunile cu cuvinte fără șir. Uneori, reușea să se ridice și, țâșnind pe coridor, rătăcea ca o nălucă, amenințând pe cei întâlniți în cale. Bolnavii aflați împreună cu Vacher în marele salon tremurau îngroziți de comportarea acestuia și, în cele din urmă, trebuiră să-l lege de pat. Directorul spitalului, neștiind ce să mai facă cu acest bolnav furios, s-a gândit să-l transfere într-un azil de nebuni. Lucrurile s-au petrecut astfel, și Vacher a fost internat în Ospiciul din Saint-Robert (Dôle), fiind considerat nebun. Dar pe ce bază s-a făcut acest transfer?

Suntem în 1892. Cu exact 54 de ani mai înainte, adică la 30 iunie 1838, legiuitorii se preocupau pentru prima dată în Franța de soarta bolnavilor mintali, reglementând situațiile și promulgând legile ce priveau internarea acestora. În principiu, legea obliga ca fiecare departament să dispună de un stabiliment destinat să acorde asistență nebunilor încredințați. S-a vorbit despre aceștia ca despre niște bolnavi care, conform noii legi, trebuiau să fie sechestrați. Și, pentru ca cineva să poată fi sechestrat ca fiind bolnav mintal, era nevoie de un certificat medical. În acest stadiu se aflau lucrurile din punct de vedere juridic atunci când a fost internat Vacher. Cel care a eliberat actul medical de internare în Ospiciul din Saint-Robert a fost directorul Spitalului din Baume-les-Dames. Pentru reconstituirea acelor momente dispunem de o mărturie de primă mână, și anume însemnările lui Vacher: treizeci de pagini acoperite cu un scris mărunt și înghesuit. Este un fel de reportaj asupra Ospiciului din Saint-Robert: „Ca să încep, trebuie să spun că a doua zi dimineața după sosirea mea am observat că patul meu, ca și al celorlalți bolnavi, era acoperit cu paraziți. După câteva zile, directorul ospiciului, găsindu-mă în picioare, a prescris paznicului să-mi introducă în rănile provocate de cele două gloanțe rădăcină de valeriană. Care, după spusele sale, trebuiau să se dilate și să permită extracția mai ușoară a proiectilului pe care-l mai aveam încă în cap… “

Trebuie să adăugăm că nici rădăcina de valeriană și nici operația de la Saint-Ésprit nu s-au soldat cu îndepărtarea glonțului, și Vacher va trebui să suporte durerile cauzate de rana ce se închidea greu, sporindu-i furia până la turbare.

La intrarea în ospiciu a fost considerat un simplu bolnav ce are un glonț în cap; la ieșire… Ce s-a petrecut cu Vacher în acest an cât a stat închis la un loc cu orbi, nebuni și infirmi, într-o îngrozitoare promiscuitate? Se iscau bătăi pentru un codru de pâine și se scuipau unii pe alții fără motiv. Epavele omenești se stingeau din cauza subalimentației, în timp ce alții urlau ore întregi, agățați de gratiile încăperilor în care erau izolați.

Pentru a ne face o imagine asupra infernului dantesc din acest azil, menționăm că doar cu câțiva ani mai târziu, prin 1910, s-a descoperit aici un

paznic pe nume Thabuis, supranumit „ucigașul nebunilor". Spre a putea obține cei 20 de bănuți care se alocau pentru fiecare îngropare, el a început să strângă de gât pe cei care îi erau încredințați spre îngrijire și supraveghere. Când, într-un târziu, s-a observat că numărul celor îngropați era neobișnuit de mare, s-a ajuns la descoperirea criminalului. O bună parte dintre cei care își dormeau somnul în groapa comună săpată în întunecosul parc ajunseseră acolo mai devreme, datorită zelului sinistrului gardian, dornic de a-și obține cei 20 de bănuți!

În acest veritabil mediu de cultivare a demenței, Joseph Vacher a încercat să se apere cum a putut, izolându-se în colțuri și ferindu-se de toate și de toți. În raport cu ceilalți internați, comportarea sa trebuia să pară aproape normală. Și medicul specialist în „tratarea" cu rădăcină de valeriană a cazurilor de chirurgie craniană nu a întârziat să se pronunțe, considerându-l vindecat pe Vacher. La 1 aprilie 1893, Vacher este eliberat, având mențiunea de „vindecat" (?!) pe certificatul de ieșire.

Datorită acestei mențiuni obținute la ieșirea din ospiciu, după cum aveau să remarce medicii experți, „...tentativa de asasinat urmată de tentativa de sinucidere care constituie afacerea Baume-les-Dames, nu prezintă caracterul net al unui act delirant. Par mai curând faptele unui om violent și răzbunător, furios pe refuzul fetei – la care nu se aștepta – aflat și sub influența alcoolului. Actul a fost premeditat, mai ales dacă ținem seama de ascunderea revolverului. Putem spune că ne găsim în fața unei crime pasionale, pentru care, conform moravurilor vremii, opinia publică se arăta deosebit de indulgentă. Fapta lui Vacher nu atrăgea după sine decât o eventuală condamnare, relativ minoră, pe de o parte datorită faptului că nu cauzase un rău prea mare tinerei, iar pe de altă parte pentru că tentativa de sinucidere nu fusese simulată: avea un glonț în cap, într-o regiune unde doar câțiva milimetri în plus i-ar fi putut provoca o moarte fulgerătoare." De aceea, urmărirea penală îndreptată asupra sa a fost anulată.

Faptele sângeroase pe care le va săvârși Vacher ulterior nu sunt decât un șir de manifestări identice ale unei firi sadice și sângeroase. Ele se dovedesc a fi actele unui criminal monstruos, și nu ale unui nebun. *Este de fapt amprenta caracteristică pe care o vom întâlni la toate cazurile expuse și care dovedește aceeași modalitate de a proceda la acest tip de criminali.* Astfel, descrierea crimelor sângeroase săvârșite de Vacher conduce la observația că toate au fost efectuate în condiții aproape identice: „Vacher nu a improvizat niciodată – menționează experții care l-au studiat; el a folosit întotdeauna același mod de a proceda. Vagabond neobosit, evitând orașele și satele, rămânea puțin în preajma localităților, peregrinând într-un permanent du-te-vino pe drumuri și

şosele, pe la marginea pădurilor. Se strecura pe sub arbori, ca vânătorul în căutarea vânatului, şi *aştepta ca fie întâmplarea, fie nesfârşitele peregrinări să-i ofere o pradă uşoară, în anumite condiţii, care să nu-i poată scăpa.*

Aflat într-o continuă stare de excitaţie, el îşi satisfăcea repede instinctul sexual, indiferent de locul unde se afla, pe şosele sau drumuri, ca şi în alte locuri mai puţin obişnuite; nu lăsa să-i scape nici un prilej."

După ce a părăsit ospiciul din Saint-Robert (Dôle), Vacher s-a angajat la familia Lecomte, pentru a ajuta la treburile fermei. Ziua îngrijea animalele şi seara, aşezat pe un braţ de fân, cu privirea în gol, încerca să însăileze melodii nemaiauzite la armonica de care nu se mai despărţise. Era privit ca o fiinţă cu obiceiuri ciudate, dar muţenia sa nu deranja pe nimeni. Pentru durerile insuportabile de cap ce îi provocau o stare neobişnuită, s-a gândit la un remediu pe măsura creierului său zdruncinat...

Suntem în iarna anului 1893, într-o pădure din munţii Jura. Domneşte o tăcere mormântală, iar zăpada, căzută timp de câteva zile şi nopţi, s-a aşezat într-un strat gros. Într-un mic luminiş, printre brazi, nămeţii de zăpadă par pictaţi de un maestru. Tot ce va urma nu a fost inventat, ci a fost reconstituit pas cu pas, după mărturii; poate decorul să fi diferit puţin, dar credem că nu greşim prea mult nici cu acesta.

În spatele unui mărăciniş, un om stă la pândă, imobil, cu capul descoperit, formând o imensă pată neagră în contrast cu zăpada, de un alb strălucitor. Îşi ţine respiraţia şi barba sa zburlită, alături de o pereche de mustăţi groase, îi conferă o înfăţişare înfricoşătoare. Ochii îi sunt aţintiţi asupra unui punct ce se ghiceşte undeva, jos, spre marginea luminişului. Stă încordat şi aplecat, pe jumătate ascuns de crengi. În mână strânge o bâtă enormă. Degetele i s-au albit de frig, sau din cauza încleştării pe lemnul noduros? Dar punctul a început să se mişte. Prin mici salturi succesive, el se apropie de omul care stă la pândă. E un fel de bulgăre alb, ca de zăpadă, cu două urechi lungi şi drepte – un iepure.

Minutele se scurg încet. Omul nu mişcă nici cu un milimetru, încordat, atent. Animalul nu bănuieşte nimic şi se apropie mai mult. A ajuns aproape la un metru depărtare. În ultima clipă, a simţit ceva. S-a oprit şi ochii neliniştiţi se rotesc, încercând să ghicească de unde vine primejdia. Dar este prea târziu. Ciomagul se abate nemilos asupra sa o dată, de două ori. Zăpada afânată se transformă într-o ploaie fină de steluţe argintii.

Un surâs schimonosi faţa brutală a neobişnuitului vânător, punând şi mai mult în evidenţă două cicatrice monstruoase, una la frunte şi cealaltă la marginea urechii. Vacher era mulţumit. Apucă corpul mătăsos şi neînsufleţit al micuţului iepuraş şi, aşezându-se pe o movilă de zăpadă, scoase din hăul

unui buzunar un cuțit cu teacă de lemn, îi încercă tăișul, după care începu să-și jupoaie prada. Lucră repede, iar câteva minute mai târziu se sculă, având în mâna dreaptă blănița încă caldă, plină de sânge, a iepurașului. Cu un pas târșit, traversă luminișul și se îndreptă spre ferma stăpânilor săi, lăsând în urmă pe zăpadă corpul animalului.

Vacher avea acum ce-și dorise: o blană pentru a-și face o căciulă. A lăsat-o să se usuce și apoi, cu gesturi stângace, a cusut-o, dându-i o formă neobișnuită. Și-a pus-o pe cap, sperând să-și protejeze creierul mutilat și bolnav de durerile ce nu-i mai dădeau pace.

A mai rămas la fermă puțin timp, atât cât i-a fost necesar să-și mai confecționeze o pereche de încălțări – dacă se pot numi așa – pe care, legând-o cu o sfoară, a aruncat-o pe umăr. Pe celălalt umăr spânzura armonica. Și, într-o bună dimineață, a pornit la drum… a început să bată drumurile de țară, pentru a-și îndeplini destinul și a deveni tot atât de „celebru“ ca și Jack Spintecătorul, contemporanul său din cețoasa Londră. Aceeași nebunie îl va duce într-o lume a spaimelor. Vacher va parcurge, la întâmplare, drumurile de-a lungul câmpiilor și pădurilor. Adesea se va opri ici și colo efectuând munci agricole, dar zadarnice vor fi încercările unora de a-l reține. Vacher este un lucrător voinic, harnic și puțin vorbăreț. Dar niciodată nu a rămas prea mult timp în același loc. El are nevoie de libertate, pentru a-și duce la bun sfârșit „misiunea“ pe care și-a asumat-o. Este o misiune secretă, mistică, oribilă, pe care o va îndeplini timp de trei ani, răstimp în care va face drumul de la Jura la Pirinei, din Alpi la Puy de Dome, de la Ardèche la Savoia. Prin multe sate va trece acest călător sângeros, cu capul vârât – atât vara cât și iarna – într-o neobișnuită căciulă de iepure.

Începutul avea să fie la Saint-Genis-Laval. În acest sătuleț, la 20 mai 1894, a asasinat și violat o tânără de 21 de ani, Eugénie Delhomme. Era seară și, după ce adunase lemne uscate, tânăra se întorcea spre casă, mergând pe un drum izolat. Urmărind-o, Vacher a ajuns-o din urmă și, aruncându-se asupra ei, o sugrumă, apoi îi tăie gâtul cu cuțitul, o izbi în pântece de mai multe ori cu bocancul și îi smulse o parte din sânul drept. După aceea își transportă victima în spatele unui gard de mărăcini, îi rupse veșmintele și o violă.

Corpul nefericitei, având pe piept o cruce însângerată făcută cu cuțitul, a fost descoperit a doua zi, dar asasinul a avut timp să fugă neobservat. Traversând câmpia, s-a angajat la o gospodărie de oameni înstăriți, din preajma orașului Grenoble.

Ancheta întreprinsă nu a fost în măsură să pună în evidență nici un indiciu care să servească la identificarea și prinderea făptuitorului. Și totuși, comisarului Gilbert nu i-au scăpat neobservate urmele de bocanc întipărite în pământul umed de pe marginea drumului. Le-a studiat cu grijă, făcându-le

mulajul. Ulterior, aveau să servească drept probe acuzatoare împotriva lui Vacher.

Primele bănuieli ale poliției s-au îndreptat, succesiv, asupra mai multor tineri din Beaurepaire, ca urmare mai puțin a unor indicii concrete, cât a unor denunțuri fără temei făcute de locuitorii satului.

De la Grenoble, Vacher a plecat la Bresse, unde nu a rămas decât puțin timp, luând-o în direcția Menton, unde spera să găsească găzduire la una dintre surorile sale, care locuia aici. Drumul, destul de lung, l-a parcurs cu piciorul, ca de obicei. La 20 noiembrie 1894, în apropierea satului Vidauban, într-un loc izolat, întâlnește o fată în vârstă de 13 ani, care păștea oile – Louise Marcel. O apucă de gât și o târăște către o stână părăsită, unde se adăpostește. Încearcă mai întâi s-o sugrume, apoi îi taie gâtul, îi spintecă abdomenul și îi taie sânii, fără să o violeze. Își abandonează victima groaznic mutilată, cu pieptul crestat de o cruce sângerândă, și își continuă bezmetic drumul, necunoscut, parcurgând distanțe enorme, ascunzându-se de trecători, luând-o pe poteci lăturalnice și traversând direct câmpiile. Revine la Grenoble și rămâne timp de trei luni la ferma ospiciului, fără să trădeze prin nimic crimele săvârșite. Brusc, se hotărăște să plece la Paris și părăsește ferma; trece prin Dijon și Lyon. Mai avea puțin de mers până la Lyon și, în ziua de 12 mai 1895, fiind singur pe șosea, întâmplarea îi scoate în cale o nouă victimă: o fată de 17 ani. Vacher aruncă priviri furișe în dreapta și în stânga: drumul pustiu, doar el și necunoscuta. Nu stă pe gânduri și, brusc, se aruncă asupra fetei, tăindu-i gâtul cu un cuțit. O trage în hățișul de pe marginea drumului și își continuă opera macabră: victima a fost găsită cu sânii tăiați și cu același însemn al crucii. Dar nu apucă să-și termine treaba, că aude zgomotul produs de o căruță care se apropia. Renunță la viol, dar nu renunță la jaf: își descalță victima și îi smulge cerceii, luând-o la fugă de-a lungul câmpului, printre tufișuri.

Conform impulsurilor de moment, Vacher și de astă dată renunță la proiectul propus, și anume de a merge la Paris. Fiind timpul cositului, își oferă serviciile unui țăran. Acesta, fără a bănui câtuși de puțin cu cine avea de-a face, îi dă de lucru. O dată treaba terminată, pleacă din nou, apucând-o pe drumul care ducea la Chambery și Aix-les-Bains. Pe drum, în dimineața zilei de 24 august 1895, îi atrage atenția o casă izolată. Bate la poartă și în față îi apare o femeie în vârstă, doamna Araud. Îi cere să-i dea puțină apă. Femeia, o văduvă în vârstă de 65 de ani, încrezătoare, îl primește în casă. Asigurându-se că nu se mai găsea altcineva în gospodărie, își sugrumă gazda și o violează. Vacher încuie casa și fuge. Cadavrul este descoperit la puțin timp: pe veșmintele nefericitei femei se constată existența unor pete de ulei. Ulterior, în sacul pe care-l purta Vacher s-a găsit o sticlă cu ulei. La ce-i trebuia? Nu a putut da nici o explicație. Așa cum aveau să menționeze profesorul Lacassagne și ceilalți

experți care l-au anchetat după prinderea sa, se pare că criminalul plănuise, în imaginația sa morbidă, suplicii de neînchipuit. Nu a povestit niciodată, deși a dat dovadă de scrupulozitate în descrierea faptelor sale. Dar se pare că nu le-a recunoscut pe toate.

Mai trec câteva zile și, la 31 august, îl găsim dând târcoale localității Benonces. Lupul își căuta prada: și o găsește în persoana unui cioban de numai 16 ani. Nebănuind ce gânduri avea trecătorul, tânărul intră în vorbă cu acesta. La o cotitură a drumului, brațul lui Vacher i se încleștează în jurul grumazului: este sugrumat rapid. Criminalul scoate apoi cuțitul și-i aplică o serie de lovituri: la gât, la abdomen și la organele genitale. Monstrul începe să-l muște, ca o adevărată fiară turbată. Detaliile actului bestial avea să le descrie după prinderea sa, cu un cinism greu de imaginat.

Vacher își schimbă iarăși direcția: traversează departamentele Ain și Isère, trece prin Drôme și, în poala unei păduri, se află în fața satului Truinas. Este 22 septembrie. Vacher îl ocolește și se adăpostește sub arbori. O fată de 16 ani se întorcea acasă purtând o legătură de vreascuri. Mergea aplecată de povara mult prea grea pentru făptura ei firavă. Din câteva salturi se apropie, îi smulge legătura de crengi și fata, paralizată de spaimă, nu mai are timp nici să țipe. Vacher o sugrumă și începe s-o mutileze cu cuțitul: aproape îi desparte capul de corp, o spintecă și-i ciopârțește organele genitale. Pleacă mai departe, parcurgând distanțele într-un ritm amețitor. De fapt, acest mers dezordonat – când într-o direcție, când în alta – presărându-și victimele la distanțe enorme, a dezorientat cercetările.

La 29 septembrie îi apare în față o nouă localitate: Saint-Étienne-de-Boulogne. Vacher nu-și face apariția pe străzi, știind că ar fi riscat prea mult. Era conștient că victimele pe care le presărase în goana sa dezordonată alertaseră întreaga poliție franceză. Și el nu greșea deloc. Aștepta. Se retrase într-un loc dosnic, nu departe de șosea, lângă o potecă pe care oamenii din partea locului tăiau de-a dreptul drumul. Vremea era încă frumoasă și toamna întârzia să-și facă simțită prezența. Dar iată că pe potecă se ivește un băiețandru: se ducea cu mâncare la ciobanii care aveau în îngrijire oile. Abia împlinise 14 ani și era ultima zi din viața sa atât de fragedă, care abia începuse să înmugurească. Vacher îl urmărește cu privirea cum se apropie și apoi, sub pretextul că-l întreabă numele satului, îl atacă. Urmează același procedeu, care devine semnătura sumbră a criminalului: sugrumarea, tăierea gâtului, spintecarea abdomenului, mutilarea organelor genitale și violul.

Comisarul Gilbert nu-și găsește nici el astâmpăr: gonește în toate părțile unde i se semnalează o prezență suspectă. Sunt reținuți numeroși vagabonzi, mai ales țigani, și supuși unei anchete minuțioase. Descinderile nu aduc nici o rază de lumină. Lângă ultima victimă, polițistul intră în posesia unei noi

dovezi că sărmanul ciobănaş căzuse victimă aceluiaşi scelerat: conturul unui vârf de bocanc – cel drept – care rămăsese imprimat într-un cheag de sânge amestecat cu noroi. Şi mai era încă ceva: sub cadavru este găsit un nasture mic de metal, din cei folosiţi la uniformele militare. Era smuls împreună cu un petic de stofă cenuşie, ce nu depăşea ca suprafaţă o monedă. Era o probă, dar care încă nu servea la nimic...

Şi lucrurile par să fi intrat în normal. Trec luni de zile şi nu se mai semnalează nici o victimă. Urmează un episod de necrezut prin lipsa de vigilenţă ce-l caracterizează. Dar să nu anticipăm. Vacher se afla la Sarthe; pe un maidan încerca să violeze un copil de 11 ani. Nu a mai procedat ca înainte, şi copilul începe să ţipe. Îi vine în ajutor un paznic, dar Vacher îl culcă la pământ cu o lovitură de picior în plină faţă şi o ia la fugă. La ieşirea din sat îşi mai domoleşte fuga şi este oprit de un jandarm ce îşi făcea rondul pe bicicletă. I se cer actele. Vacher le prezintă, fără ca să trezească vreo bănuială. Jandarmul nu recunoaşte în omul din faţa lui pe fiara căutată pe o bună parte din teritoriul ţării. Îl lasă să-şi continue drumul.

Parchetul din La Flèche încearcă să reconstituie împrejurările în care a decurs agresiunea asupra copilului din Sarthe. Vacher, a cărui lipsă a fost în sfârşit semnalată, este pus sub urmărire pentru vagabondaj. Mai mult, parchetul din Beaugé îl deferă tribunalului şi este condamnat în contumacie la trei luni închisoare. Acuzaţia: vagabondaj, lovire şi rănire. Dar Vacher este de negăsit. În schimb, sinistrul personaj, a cărui tristă faimă producea fiori, îşi continua fărădelegile nestânjenit. Populaţia era îngrozită. În iulie 1896, Vacher traversează departamentul Seine-et-Oise din direcţia Précy, luând-o spre Midi. La 10 septembrie, lângă Busset, face o nouă victimă: tipicul este acelaşi – comisarul Gilbert simte că înnebuneşte: o tânără, în vârstă de 19 ani, este găsită strangulată, cu gâtul tăiat şi îmbrăcămintea ruptă. În rest, nimic: agresorul nu a mai avut timp să profaneze cadavrul şi, probabil, a trebuit să fugă. Din degetul victimei lipsea verigheta de aur.

1 octombrie, Haut-Loire, satul Varenne-Saint-Honorat. Un cioban în vârstă de 14 ani este găsit asasinat într-o pădurice de pini. După cele constatate, ancheta stabileşte că era vorba despre unul şi acelaşi criminal odios.

Crima următoare ar fi rămas necunoscută, dacă Vacher, într-un moment de slăbiciune, datorită vanităţii, nu ar fi mărturisit-o. În ultimele zile ale lunii mai 1897, vagabonda în împrejurimile oraşului Lyon. Noùa victimă este un copil de 14 ani, care îşi părăsise părinţii fiindcă îl băteau şi încetaseră să se mai ocupe de el, lăsându-l în voia soartei. Plecase în lume. Vacher l-a sugrumat, apoi probabil l-a spintecat şi necinstit. Corpul i l-a aruncat într-un puţ părăsit. Resturile, prezentând o stare de mumificare, au fost scoase la lumina zilei la 25 octombrie.

Departamentul Rhône, 18 iunie 1897. Pe islazul micului sat Courzieu-la-Giraudière, un băieţel de 13 ani păştea vitele. Vacher se aruncă asupra lui,

încearcă să-l sugrume, dar renunță și-i taie gâtul. Îl spintecă și-i mutilează organele genitale, după ce mai întâi, așa cum aveau să stabilească medicii legiști, încă în agonie, îl violează.

Fără să fie stânjenit câtuși de puțin, Vacher traversează Lyonul, îndreptându-se, pe drumuri pe care le mai parcursese nu o singură dată, spre Isère. Dar acum populația, avertizată de pericolul care o pândea, era cu ochii în patru. La Champis avea să fie dezvăluită identitatea bestiei.

Iată cum au decurs lucrurile: o tânără, în timp ce culegea vreascuri pentru foc, zărește tâșnind din spatele unui tufiș un fel de namilă sălbatică, îngrozitoare la vedere, cu ochii scăpărând scântei și agitând în mână un cuțit enorm. Începu să țipe. Monstrul prinse a o fugări, ajungând-o în cele din urmă. Femeia nu încetă o clipă să țipe și strigătele sale răsunară în întreaga pădure. După ce a trântit-o la pământ, agresorul și-a aruncat cuțitul și a început să-i smulgă veșmintele, pradă unei dorințe bezmetice. Poate pentru prima oară recurgea la viol înainte de a-și ucide victima sau poate, pur și simplu a uitat să mai ucidă.

În casa pădurarului, aflată la câteva sute de metri numai, bărbatul a auzit țipetele femeii, care nu era alta decât soția sa. A alergat într-un suflet în direcția de unde veneau. Din fericire, a reușit să ajungă la timp. Necunoscutul este împiedicat să fugă de însăși femeia pe care o atacase: încleștată de el, cu ultimele puteri, a rezistat până la venirea bărbatului său. Agresorul este doborât, bătut și legat, fiind predat jandarmilor. Stupoare generală: acesta nu era altul decât Joseph Vacher!

Comisarul Gilbert începe ancheta: conturul bocancilor lui Vacher coincide perfect cu amprentele ridicate de comisar cu prilejul altor două crime săvârșite. Mai mult, când, înainte de a fi trimis în arestul preventiv, i se confiscă alături de ce avea în buzunare și cureaua de la pantaloni, în fața ochilor comisarului apar pantalonii cărora le lipsea nasturele de sus, smuls împreună cu un petic de stofă. Ceilalți nasturi erau identici cu cel găsit sub băiatul ucis la Saint-Étienne-de-Boulogne. Erau nasturi militari. Dovada că cel arestat era una și aceeași persoană cu odiosul „spintecător“ era făcută! Vacher înțelege că nu mai poate să-și ascundă faptele. Are loc o transformare subită: comisarul Gilbert are în fața sa o zdreanță murdară cu chip omenesc. Și... Vacher își povestește faptele cu o apatie totală. Da, el a comis crimele, și detaliile sunt redate, o dată, de două ori, de câte ori i se cer. Este alcătuită o comisie de medici legiști, în frunte cu profesorul Lacassagne.

Comisarul Gilbert se afla acum într-o dilemă: în perioada aprilie 1894-iunie 1897, pe teritoriul pe care-l străbătuse Vacher într-un du-te-vino haotic, au fost identificate un număr mai mare de crime, având caracteristici identice și pe care Vacher nu le recunoscuse!

În studiul medico-legal asupra lui Vacher întreprins de profesorul Lacassagne, studiu de care ne-am folosit în relatarea cazului, deoarece este cel mai complet, omul de știință își exprimă opinia că Vacher a comis mai multe crime decât cele recunoscute: „ ...Vacher păşise pe drumul crimei, încă înainte de sosirea sa la regiment (...); printre crimele care i se pot atribui, datorită asemănării cu cele recunoscute ca fiind săvârşite de el în serie, se pot include: în iunie 1888, o femeie este găsită decapitată la Joux (Rhône) şi cadavrul ascuns în pădure; în iulie 1888, la Chamberac, o fată în vârstă de 14 ani este sugrumată; la 30 iunie 1890, la Moiraves a fost găsit într-o cabană cadavrul unei prostituate: fusese strangulată şi prezenta la cap numeroase răni; la 20 septembrie 1890, la Vaucieux, o fetiță de numai 9 ani este sugrumată, spintecată şi oribil mutilată, asasinul violând cadavrul; la 17 şi 18 mai 1894, două femei au fost atacate în împrejurimile localității Beaurpaire de către un individ ce nu era altul decât Vacher; la 14 aprilie 1895, o vânzătoare de portocale este atacată de un individ ale cărui semnalmente corespund cu cele ale lui Vacher; la 6 septembrie 1895, în cartierul Autun, este găsită moartă o femeie în vârstă de 30 de ani: avea gâtul tăiat, capul fiindu-i aproape detaşat de corp; prezenta urme de violare; la 18 martie 1897, un copil de 9 ani este asasinat şi apoi violat la Belfort, şi şirul se încheie cu nenumărate tentative de omucidere şi viol.“

Oare cifra este exactă? Doctorul Emile Lourent este rezervat: nu exclude posibilitatea ca şi alte crime care au scandalizat opinia publică în acea perioadă să-l revendice tot pe Vacher ca autor al lor, pentru aceasta pledând modul în care au fost săvârşite – adevărată carte de vizită a odiosului asasin lăsată la locul faptei.

În închisoarea din Tournon, judecătorul de instrucție îl întrebă pe Vacher:

— Pentru ce ai făcut toate acestea? Poți să explici?

— Sunt urât şi nimeni nu mă place!

Şi Vacher mărturisește tot, spontan, cu lux de amănunte şi detalii de necrezut. Explicațiile sunt naive şi mistice, pomenind la tot pasul numele lui Dumnezeu. Dar ceea ce surprinde, poate, este faptul că a reuşit, în închisoare fiind, să umple mai multe pagini cu memorii. Citățm un pasaj: „Sunt un sărman bolnav nevinovat, de care Dumnezeu a ținut să se slujească pentru a face lumea să reflecteze asupra unui țel, la care nici un om nu are dreptul să gândească.“

Când s-a mai calmat, a explicat cu seninătate judecătorului: „De fiecare dată am fost cuprins de un fel de febră, de un tremur nervos, eu nu voiam să omor, nici să violez, dar a trebuit s-o fac.“

Joseph Vacher a fost judecat şi, la 28 octombrie 1898, verdictul este pronunțat: condamnarea la moarte! La auzul sentinței, Vacher a început să se zbată în boxă încât a fost necesar să fie ținut cu forța de paznicii săi. În timp ce era condus spre ieşire, striga neîncetat: „Nenorocire! Nenorocire vouă! Sunt nevinovat!“

Două luni mai târziu, la Bourges, în zorii zilei de 1 ianuarie 1899, a fost dus ca un pachet la eșafodul ghilotinei. Fără căciula de iepure, tuns la piele și fără barbă, într-o cămașă de ocnaș, îngrozit, mai oribil ca niciodată la vedere, Joseph Vacher este executat la vârsta de 30 de ani.

La autopsie, care începuse să se efectueze cu regularitate celor executați, s-au găsit aderențe meningiene.

A fost sau nu nebun Vacher? La vremea aceea, medicii care l-au examinat au răspuns negativ.

Progresele înregistrate de psihiatrie ne permit azi să nu ne raliem părerii experților contemporani cu Vacher. Este cunoscut faptul că există bolnavi psihici care-și pregătesc cu minuțiozitate planul unei crime.

De ce au fost necesari aproape trei ani până să fie prins? Trebuie luat în considerare un complex de factori. Unul dintre aceștia era veșnicul du-te-vino al lui Vacher, care parcurgea distanțe enorme pe jos, într-un timp foarte scurt. Victimele și le alegea profitând de împrejurări: în general persoane lipsite de apărare și aflate în locuri izolate. Mediul în care își căuta victimele era de regulă cel rural; depozițiile martorilor, prin forța împrejurărilor, nu permiteau identificarea autorului. Rămânea doar modul de a opera al acestuia. Dar nu era suficient, mai ales pentru acele vremuri. În zilele noastre, șansele de a bate acest trist record i-ar fi fost considerabil reduse.

Atitudinea profesorului Lacassagne față de știință, pe care a slujit-o timp de 46 de ani, a rămas neschimbată până în ultimele clipe ale vieții. În februarie 1924, a fost victima unui accident de automobil. După o chinuitoare suferință de aproape șase luni, a încetat din viață. Cât se poate de interesantă este ultima lui dorință: „Doresc să mi se facă autopsia și corpul să-mi fie dus la Laboratorul de medicină legală, în amfiteatrul ce poartă numele lui Tourdes. Autopsia va fi făcută pe aceeași masă în fața căreia am predat și făcut eu însumi autopsii, în prezența elevilor și a prietenilor care vor vrea să asiste. Doresc ca aceasta să fie un învățământ și un exemplu!“

Dorința i-a fost respectată. La autopsie s-a constatat că traumatismul îi provocase o hemoragie meningiană, punctul de plecare al unei pahimeningite hemoragice.

JACK SPINTECĂTORUL

Se poate spune, pe drept cuvânt, că figura singulară a acestui criminal a făcut să curgă valuri de cerneală, despre el scriindu-se un număr impresionant de pagini. Nici în ziua de astăzi nu-i este cunoscută adevărata identitate, ceea ce a aprins imaginația multora, astfel încât viața și faptele sale au făcut obiectul

sau mai bine zis subiectul celor mai bizare şi neaşteptate supoziţii, îmbrăţişate deopotrivă de istorici, cât şi de autori de romane poliţiste.

Dar cum punctul nostru de vedere în alcătuirea cărţii de faţă diferă de cel al autorilor menţionaţi – ale căror opinii cititorii le pot găsi cu uşurinţă în rafturile marilor biblioteci – ne vom limita la relatarea faptelor, aşa cum au fost ele consemnate[1-2].

În zorii zilei de 1 decembrie 1887 a fost găsit la Whitechapel, într-una din suburbiile Londrei, cadavrul groaznic mutilat al unei tinere femei. Ziarele au preluat ştirea, şi în zilele următoare cazul a făcut subiectul primei pagini, reporterii lansându-se în tot mai multe presupuneri asupra mobilului şi autorului fioroasei crime. Ancheta efectuată de vestita poliţie londoneză nu a permis punerea în evidenţă nici a celei mai mici urme care să conducă la o cât de vagă bănuială. Cercetările nu au putut progresa şi zilele se scurgeau, rămânând doar ca întâmplarea să-şi joace rolul în scoaterea la iveală a făptaşului.

La 7 august 1888, în acelaşi cartier, nu prea departe de locul sângeroasei drame din anul precedent, este găsit cadavrul altei femei. Raportul medico-legal avea să menţioneze sec, printre alte constatări, şi pe aceea că „victima prezintă 39 de lovituri de cuţit". Poliţia este prezentă, dar... nici o urmă.

Nu trece o lună de zile şi, la 31 august, când ceaţa dimineţii se ridică, pe trotuarul îngust al unei străduţe, în dreptul unui magazin închis pentru renovare, este găsită o altă femeie, având o rană imensă la gât şi abdomenul spintecat. Capul era aproape separat de restul corpului, iar victima, aşezată pe spate, avea veşmintele în dezordine, smulse şi rupte. Din abdomen, printr-o tăietură, ieşeau intestinele. Spectacolul înfăţişat celor care au descoperit cadavrul era înfiorător. Înainte de a fi mutilată, victima fusese sugrumată: în jurul gâtului era petrecut un batic – propriul ei batic. Acest indiciu a dat naştere ulterior la diverse speculaţii: victima îşi cunoştea agresorul? Au stat de vorbă sau au mers o bucată de drum împreună? Agresorul i-a cerut baticul sub un pretext oarecare şi apoi s-a servit de el? Ipotezele nu puteau fi excluse, căci, dacă femeia ar fi strigat, oamenii care locuiau în casele din jur ar fi fost imposibil să nu audă. Iată ce scrie MacDonald: „Corpul era mutilat într-o aşa măsură, încât o descriere a leziunilor era imposibil de făcut; se putea spune doar că se procedase de o manieră voită, cu ajutorul unui cuţit lung de 12-13 centrimetri şi cu cunoştinţe anatomice. Uterul şi organele erau scoase din abdomen de cineva care ştia unde să le găsească; nici una dintre tăieturi nu era inutilă..."

---

1 MacDonald, „*Le criminel type dans quelques formes graves de la criminalitè*", Lyon, 1894

2 E. Laurent, „*Sadisme et masochisme*", Vigot, Frères, Paris, 1903, p. 113.

Lăsăm în mod deliberat spre observația cititorilor, a specialiștilor, anumite caracteristici comune cazurilor pe care le descriem în lucrarea noastră.

La 30 septembrie 1888, într-o curte, la câteva case mai departe, încă o femeie omorâtă. Prima lovitură pe care o primise probabil că o amețise, făcând-o să cadă pe spate, cu picioarele îndoite de la genunchi sub corp. Abdomenul era deschis și intestinele scoase și așezate cu grijă pe umărul drept. Fața, de nerecunoscut, era o masă sângerândă, iar gâtul era tăiat transversal, după procedeul întrebuințat de parlagii în cazul vitelor.

O dată cu lăsarea serii, populația se retrăgea în case și străduțele lăturalnice erau ocolite cu grijă. Cartierul Whitechapel își căpătase un trist renume și umbra misteriosului criminal, poreclit de popor „Jack Spintecătorul", părea că-și pândește victimele la fiecare colț de stradă.

În octombrie 1888, sub bolta ce sta să cadă a unei magazii părăsite, a fost descoperit cadavrul altei femei: era mutilat și într-o stare avansată de putrefacție. Capul fusese pur și simplu despărțit de trunchi, tăietura respectivă fiind făcută transversal, în dreptul celei de-a șasea vertebre cervicale. De data asta criminalul își măcelărise monstruos victima: partea inferioară a corpului și bazinul lipseau; brațele erau detașate din articulațiile umerilor și laringele prezenta mai multe tăieturi.

La 9 noiembrie, în același an – o nouă victimă, ucisă în aceeași manieră, diferea doar decorul. Era vorba de o femeie tânără, de moravuri ușoare, care a fost găsită întinsă pe pat, în locuința sa. Gâtul prezenta o tăietură ce se întindea de la o ureche la cealaltă și apoi cobora de-a lungul coloanei vertebrale. Nasul și urechile erau tăiate, la fel și sânii, care se găseau așezați pe o măsuță aflată în apropierea patului. Cât privește restul feței, era groaznic mutilat, încât recunoașterea victimei de către vecini era imposibilă. Prin marea tăietură practicată, îi fuseseră scoase inima și rinichii, care erau așezate pe coapsa stângă. Cât privește partea inferioară a corpului, până la începutul coapselor, ca și uterul, lipseau. Nu au mai fost găsite niciodată!

Poliția luase măsuri speciale: pe străzi patrulau grupuri de gardieni și agenți în civil: aveau ordin să tragă la prima somație în cazul unui suspect. Raziile în localurile rău famate se țineau lanț. Casele de toleranță și cei ce le patronau erau puse sub observație. Cercetări asidue erau întreprinse și în lumea comercianților cu carne, mai ales printre tinerele ajutoare ale acestora. Necunoscutul autor se dovedise doar a fi obișnuit să mânuiască cuțitul.

La 1 iunie 1889, o nouă descoperire macabră: partea inferioară a trupului unei tinere femei zăcea pe un câmp, la marginea orașului. La scurt timp, în locuri diferite, au fost găsite și celelalte părți lipsă ale corpului, mai puțin bazinul.

În luna următoare, pe data de 17, pe o mică străduță din Whitechapel, zăcea cadavrul unei femei: avea gâtul tăiat ca și celelalte victime, iar pe

abdomen purta urme de tăieturi superficiale. Apropierea cuiva îl împiedicase, probabil, pe agresor să-şi continue sinistra ocupaţie şi fugise.

10 septembrie 1889. Aproape de ora prânzului, sub un pasaj de cale ferată, nişte copii ce se jucau în preajmă fură îngroziţi de priveliştea ce li se înfăţişa în faţa ochilor. Începură să strige, alergând peste câmp. Primii oameni care sosiră nu au ştiut ce s-a întâmplat: au crezut că este vorba de un accident. Sub podeţ, zăcea o femeie, cu capul despărţit complet de trunchi, cu veşmintele în dezordine, iar prin tăieturile practicate în abdomen ieşiseră intestinele.

Seria crimelor din capitala britanică, având ca numitor comun atât sexul victimelor – toate femei –, dintre care unele de moravuri uşoare, cât şi modul în care fuseseră ucise se sfârşeşte aici.

Între 1 decembrie 1887 şi 10 septembrie 1889, s-au comis opt crime! Fără a face speculaţii sau a folosi surse de mâna a doua, să dăm cuvântul specialistului contemporan întâmplărilor şi care le-a studiat cu atenţie: „Crimele lui Jack, menţionează MacDonald, se disting prin faptul că sexualitatea îmbracă o formă specifică, sângeroasă şi criminală. Este probabil că Jack tăia gâtul victimelor fie pentru că aceasta îi producea juisarea, fie pentru că ducea la moartea lor, fapt ce-i permitea să se dedea ulterior la cruzimile care îi procurau plăcerea: desfigurarea, secţionarea abdomenului, scoaterea intestinelor şi mutilarea organelor genitale.“ În unele cazuri, după cum am văzut, Jack lua cu sine organele sexuale pentru a-şi procura juisări ulterioare, fie prin simpla lor privire, fie servindu-se de ele pentru a se masturba. Sunt puţine motivele care ne-ar face să credem că, în nebunia lui, Jack – oricine ar fi fost el – nu ar fi fost tentat în cele din urmă să facă mărturisiri complete. Dementul este „mândru“ de crimele sale, motiv pentru care, dacă ne putem exprima astfel, este mult mai „onest“ decât un criminal oarecare şi sfârşeşte, atunci când este prins, prin a face mărturisiri pline de detalii. Faptul că el a reuşit să scape urmăririi nu pledează însă în favoarea nebuniei.

„Ca în multe cazuri asemănătoare, probele demonstrează că ucigaşul simţea o plăcere sexuală atât de puternică, încât orice repulsie faţă de cruzimi era anihilată, cel puţin pe moment, sau că această repulsie era foarte slabă. Ideea inexistenţei unei cruzimi asociate nu explică plăgile făcute în abdomen şi sustragerea organelor. Faptul că aşeza, într-un caz, intestinele pe umărul victimei şi că, într-altul tăia sânii şi-i punea pe o masă indică – subliniază în continuare MacDonald – că ucigaşul avea timp suficient pentru a-şi desăvârşi, nestingherit fapta, şi a urmări să dea crimei sale un aspect cât mai oribil pentru publicitate. Această stare psihică nu survine decât după trecerea impulsului sexual.“

În timp ce comitea aceste monstruozităţi, ca şi după săvârşirea lor, Jack nu-şi pierdea câtuşi de puţin cumpătul; or se cunoaşte din experienţa poliţiei

că un mare număr de criminali contribuie la propria lor descoperire, prin agitația, imposibil de controlat, pe care o manifestă. Pe la 1889, poliția, fie chiar și celebrul *Scotland Yard*, nu dispunea desigur de mijloacele moderne de identificare ale zilelor noastre, astfel încât calmul și, poate, hazardul au fost suficiente pentru a-i deveni protectori de nădejde lui Jack. Dar, poate, de mare ajutor i-a fost și zvonul potrivit căruia odiosul criminal ar face parte din casa regală, zvon de care, desigur, a ținut seama și... vajnicul *Scotland Yard*.

O DUBLĂ CRIMĂ ÎN MANHATTAN

Vacher și Jack Spintecătorul, ca și predecesorii lor reprezintă o epocă trecută. La violență și sex, societatea, așa cum arătam la începutul cărții de față, a adăugat un nou mobil: drogul.

Cititorilor le sunt cunoscute o serie întreagă de crime săvârșite sub imperiul stupefiantelor sau, și mai grav, al asocierii acestora cu practicarea unor ritualuri mistice ce țin de magie și proliferarea diverselor secte. Pentru criminalist, acest nou scenariu a complicat întrucâtva lucrurile, ascunzând adeseori adevăratele mobiluri ale unei crime. De pildă, în S.U.A., la începutul anilor '70, după cum mărturisea însuși Herbert Hoover, numai un sfert din totalul crimelor au fost elucidate[1].

O ilustrare a celor de mai sus o constituie cazul pe care îl prezentăm în continuare. L-am ales pentru că este mai puțin cunoscut (spre deosebire de măcelul petrecut la vila actriței Sharon Tate), dar mai ales pentru că faptul prezintă o serie de trăsături caracteristice și marchează începutul unei noi pagini în istoria neagră a crimei.

Pe la sfârșitul lunii septembrie a anului 1963, o dublă crimă a avut loc la New York, într-un apartament din Manhattan, ocupat de trei tinere fete: Patricia Tolles, Emily Hoffert și Janice Wylie[2].

> Emily și Janice fuseseră asasinate. Corpurile lor zăceau pe pardoseala unuia dintre dormitoarele apartamentului. Janice era complet goală, în timp ce Emily era îmbrăcată. Ambele fuseseră izbite, sălbatic, cu un cuțit de bucătărie. Abdomenul lui Janice fusese spintecat și viscerele smulse. Cele două tinere erau legate una de cealaltă într-un mod grotesc, cu cearșafuri răsucite sub formă de frânghii: Janice era întinsă pe spate, iar Emily, alături, cu fața la ea. Peste tot sânge, ca la abator. Era un spectacol pe care însăși poliția marelui oraș, obișnuită să vadă multe, l-a suportat cu greu.

1 Kenneth Allsop, „*Chicago sub teroare*". Edit. politică, București, 1978, p. 18.
2 Brussel A. James, „*Psychanalyse du crime*", Tchou, Paris, 1970, p. 145.

Patricia, Emily şi Janice erau trei tinere femei, prin nimic deosebite de altele, şi care se lăsaseră atrase de luminile Manhattanului şi de promisiunile unei vieţi independente. Nu cu mult timp în urmă, mai erau încă studente. Acum, tinere femei independente, luau parte activă la viaţă, închiriaseră un apartament şi trăiau din banii pe care îi câştigau prin muncă cinstită.

Pat Tolles, douăzeci şi unu de ani, era o fată frumoasă, cu un păr închis la culoare. Tatăl ei era rectorul Colegiului universitar „Hamilton" din Clinton, New York. Tinerei îi plăcea jurnalistica şi lucra, deocamdată, ca documentaristă stagiară la secţia bibliografică a revistei *„Time-Magazine"*.

Janice Wylie, douăzeci şi unu de ani, făcea parte din familia scriitorului Max Wylie şi era nepoata celebrului autor Philip Gordon Wylie. Era o blondă extrem de seducătoare, care nutrea ambiţia să devină actriţă. Aşteptând un moment prielnic pentru a-şi pune în aplicare planurile, ea se angajase în serviciul de tăieturi din presă a periodicului *„Newsweek"*.

Emily Hoffert, douăzeci şi trei de ani, cea mai în vârstă dintre ele, era fiica unui cunoscut medic din Minneapolis şi se hotărâse să se dedice carierei didactice. O aştepta un post în Long Island. Trebuia să-şi ocupe serviciul în luna septembrie şi îşi folosea ultimele săptămâni ale verii pentru mobilarea unui apartament propriu în Park Avenue, situat în apropierea gării Long Island. Părul îi era brun, purta ochelari şi avea o faţă agreabilă. Venită de curând de la Cambridge, Massachusetts, fusese puternic impresionată de asasinarea unei bune prietene – Beverly Samans, de către un sadic cunoscut sub numele de „Sugrumătorul din Boston". De atunci, speriată din cale-afară, nu mai ieşea decât arareori, seara, pe străzi, neînsoţită.

Apartamentul celor trei tinere fete avea două dormitoare şi se găsea la nr. 88 pe East-Street, între Madison Avenue şi Park Avenue, la câteva blocuri de limita sudică a Harlemului. Era un cartier considerat „la modă". Imobilul avea nouă etaje şi era bine întreţinut. Un portar se găsea la postul său începând cu ora 7 dimineaţa, unde rămânea până la miezul nopţii. Cât priveşte locatarii, majoritatea erau liber-profesionişti sau femei singure, salariate în diverse locuri.

Fratele lui Pat Tolles, Ted, locuise mai înainte în acelaşi apartament, împreună cu câţiva prieteni. Proprietarul şi vecinii nu aveau decât cuvinte de laudă despre băieţi şi se spunea că aceştia se comportaseră civilizat şi respectuos cu ceilalţi locatari. Acelaşi lucru se spunea şi despre cele trei fete. Cât priveşte vizitatorii, este adevărat că ele primeau mulţi prieteni, care veneau în permanenţă, dar nu deranjau pe nimeni.

Viaţa a decurs normal până în ziua de miercuri 28 august 1963. Era o zi însorită şi frumoasă, dar destul de răcoroasă. Cu câteva zile mai înainte Janice plănuise să călătorească la Washington, pentru a participa la o manifestaţie în favoarea drepturilor civile, şi se învoise să nu meargă la serviciu în acea zi. Dar, în ultimul moment, şi-a dat seama că nu dispune de suma necesară şi a

renunțat să mai plece. Pentru a-și umple timpul, s-a gândit să-și facă mici cumpărături și să facă ordine în apartament. Și-a permis totuși luxul să se scoale ceva mai târziu.

Cât privește pe Emily, ea era preocupată de pregătirile pe care le necesita postul de învățătoare ce urma să-l ia în primire două luni mai târziu. În ziua aceea intenționa să-și ducă niște lucruri în noul apartament din centrul orașului. Se sculase devreme și își pregătise câteva valize. La ora 9,25 a plecat de acasă, pentru a vizita un prieten care locuia la o distanță de treizeci de minute. Emily poseda o mașină mică, un Fiat, care nu era suficient de încăpătoare ca să se poată servi de ea pentru transportul lucrurilor. Acest prieten urma să-i împrumute o mașină mai mare pentru câteva zile.

La 9,30, Pat plecase la birou, la „*Time-Magazine*". Janice era încă în pat. Pentru Pat, cea mai mare parte a zilei s-a scurs ca oricare alta. S-a întors acasă în jurul orei cinci și jumătate. Ca de obicei, ușa apartamentului era închisă cu cheia. Fata a descuiat-o, a pătruns în micul hol de la intrare și, trecând în camera de zi, s-a oprit brusc, împietrită.

Camera de zi dădea impresia că a fost traversată de niște animale cuprinse de panică. Lampadarele și fotoliile erau răsturnate; hârtii și cioburi erau răspândite pretutindeni. Pat mai făcu un pas înainte și, deodată, fu cuprinsă de o groază imensă. Se întoarse repede și o luă la fugă. Nu se opri până la apartamentul lui Max Wylie, situat cu două blocuri mai departe. Wylie le cunoștea și le simpatiza pe prietenele fiicei sale și adeseori le invita pe toate trei la masă. El o ascultă pe Pat, care, cu sufletul la gură, înfricoșată, îi povesti ce văzuse, și apoi o însoți acasă.

Max făcu înconjurul camerei de zi, dădu o raită prin bucătărie și printr-unul din dormitoare. Apoi aruncă o privire și în cel de-al doilea dormitor, unde în fața ochilor i se oferi un decor de sânge și oroare.

După câteva clipe, în momentul în care își mai reveni puțin, telefonă repede la poliție. Primii care sosiră la locul dramei au fost comisarul adjunct Walter Arm și detectivul șef Lawrence McKearney.

Cazul era derutant. Probele nu conduceau la nici o ipoteză evidentă și clară. În apartament, după cum avea să se constate, se găseau peste tot amprente digitale, aparținând fie celor trei tinere, fie celor care, băieți și fete, fuseseră invitați în decursul timpului la ele. Nu existau amprente însângerate. Era cert că criminalul își luase măsuri de precauție. După petele de sânge de pe chiuveta din baie și șervete, s-a dedus că acesta, înainte de a pleca, se spălase pe mâini. Câteva pete de sânge s-au mai găsit și pe mobilele din dormitor.

Ora morții tinerelor fete, așa cum a putut fi determinată, fusese cu puțin după douăsprezece. Emily – și aceasta avea să se confirme mai târziu – părăsise casa prietenului ei, în mașina împrumutată, pe la ora 11. După conținutul stomacului său, medicii au apreciat că fata se oprise pe drum pentru a lua masa.

Apreciind că a făcut un ceas pe drum, datorită traficului intens de la acea oră, ca şi timpului necesar pentru a-şi parca maşina, şi că apoi i-a trebuit încă o jumătate de oră pentru masă, poliţia gândea că Emily a ajuns acasă pe la 12,30 sau cu puţin mai târziu, însă în mod sigur nu înainte de ora 12. Janice nu luase masa, ceea ce denota că, probabil, moartea nu se produsese după ora 13.

Deşi crima părea să fie opera unui detracat sexual, cum apreciau în stilul lor diferite ziare, nu exista o probă sigură că ucigaşul, într-un fel sau altul, se servise de fete pentru a-şi satisface apetitul sexual – doar dacă se considera simbolic cuţitul ca fiind corespondentul potenţei masculine. Emily avea himenul intact. Nu existau urme şi semne privind relaţii recente şi nici manipulări manuale sau instrumentate asupra vreuneia din fete. Nici o urmă de sperma nu a fost descoperită pe corpul victimelor şi nici în apartament[1].

Bineînţeles că aceste constatări nu permiteau îndepărtarea totală a mobilului sexual al crimei ci, din contră, ridicau o serie de întrebări, al căror răspuns nu se întrevedea pentru moment. Criminalul se prea poate să se fi aflat în situaţia de a nu-şi putea satisface instinctul. Poate că a fost întrerupt de o bătaie în uşă.

Pat avea să declare că a găsit uşa de la intrare închisă cu cheia când s-a întors de la serviciu. Criminalul putea s-o fi deschis cu o mică lamă de celuloid – aşa cum avea să demonstreze mai târziu unul dintre poliţişti – sau, foarte bine, una dintre fete să-l fi lăsat să intre în apartament. Dar uşa care dădea din apartament pe scara de serviciu era întredeschisă. Aşa a fost găsită în momentul când Max Wylie a sosit la locuinţa fetelor. Foarte probabil, asasinul fugise pe aici. De obicei, tinerele o încuiau cu cheia pe dinăuntru.

S-au descoperit trei cuţite: două pline de sânge, în dormitorul în care se aflau victimele, şi un al treilea, tot însângerat, în baie. Toate cele trei cuţite proveneau din bucătăria fetelor. Pe jos, în dormitor, în apropierea corpurilor lor, se găseau cioburi dintr-o sticlă de Coca-Cola. După toate aparenţele, Janice fusese izbită în cap cu această sticlă. Cioburi de sticlă erau înfipte adânc în palmele lui Emily, demonstrând că ea se opusese cu desperare. Pe pardoseală, printre resturile de sticle şi petele de sânge, se găsea un obiect a cărui prezenţă se explica cu greu: un borcan cu cremă de toaletă.

Prima impresie a celor care au intrat în apartament a fost că această crimă abominabilă începuse printr-o spargere şi se terminase brusc într-un asasinat sadic, atunci când Janice, sau Emily, sau chiar amândouă surprinseseră pe intrus. Dezordinea din camera de zi putea constitui o probă a tentativei de cambriolaj. Se putea adăuga ca o probă suplimentară faptul că crima s-a produs într-o zi de lucru a săptămânii. Un hoţ, gândeau poliţiştii, ar fi ales

1 Această constatare ne îndreptăţeşte să privim cu rezervă declaraţiile celui care a fost considerat drept autor şi condamnat. Este posibil să nu dispunem de date suficiente pentru o apreciere justă (n. aut.).

logic o asemenea zi pentru a opera într-un apartament ocupat de niște fete care erau la serviciu până după-amiaza. Un sadic ar fi așteptat până seara, adică până în momentul când ar fi fost sigur că ar fi găsit fetele acasă. Dar Pat Tolles nu a constatat dispariția vreunui obiect de valoare. O verificare a celorlalte apartamente din imobil s-a soldat cu constatarea că nu s-a pătruns și nici nu s-a încercat să se pătrundă în vreunul. Și alți locatari se aflau acasă la acea oră, dar nimeni nu a remarcat prezența vreunei persoane străine pe coridoare și nici nu a auzit zgomote neobișnuite. Un spărgător care operează în plină zi își ia precauția să bată sau să sune la ușă, până se asigură că nu răspunde nimeni. Atunci când ușa se deschide, el oferă o explicație plauzibilă și se retrage. Nici un personaj de acest gen nu fusese semnalat în ziua aceea.

Era normal să se ivească supoziția că criminalul mersese drept la apartamentul celor trei fete. Pentru ce îl alesese tocmai pe acesta? Dacă el studiase imobilul și aflase câte ceva despre locatarii acestuia, atunci putea prefera alte apartamente, care conveneau mai bine intenției de jaf, tinerele fete posedând puține obiecte de valoare.

Privită mai de aproape, camera de zi contrazicea ipoteza unei spargeri: nu era răvășită în urma căutării, ci a luptei. Prezenta dovada unei lupte sălbatice, și nu a trecerii unui om care intrase cu intenția să fure. Se năștea întrebarea: pentru ce intrase acest necunoscut în apartament? Pentru a-și satisface cu una dintre fete instinctul sexual pervertit? Așa se părea, și o altă probă venea să întărească această ipoteză: în cursul ultimelor săptămâni, la biroul său de la „*Newsweek*“, Janice primise mai multe telefoane cu conținut obscen și vag amenințător. Tinerele fete primeau adeseori asemenea telefoane. Cei care le dădeau erau de obicei bărbați care, din timiditate, nu îndrăzneau să le abordeze altfel. Obscenitatea era un fel de defulare a dorinței, la adăpostul anonimatului, în penumbra sigură a unei cabine telefonice. Astfel de indivizi aleg numărul de telefon la întâmplare, din lista abonaților. Alteori cel ce se pretează la o asemenea ispravă este un coleg de serviciu care se interesează și află numele și numărul de telefon al persoanei dorite. Cel care îi telefonase lui Janice, probabil că îi cunoștea numele, dar părea că deține și diverse amănunte privind persoana sa.

Janice se plânsese colegelor sale de telefoanele primite. O dată, când nu a găsit-o la telefon, a vorbă unuia dintre colegii săi: „Spune-i lui Janice să mă caute sau, mai bine, tatălui ei, căci poate cel mult săptămâna viitoare fiica sa nu va mai fi în viață!“ Și a lăsat un număr de telefon unde Janice ar fi putut să-l găsească. Janice a povestit tatălui ei acest incident, dar Max Wylie a sfătuit-o să-l uite. Totuși, îngrijorată, fata a telefonat la numărul pe care i l-a lăsat necunoscutul: nu a răspuns nimeni. Mai târziu, poliția avea să constate că era numărul unei cabine telefonice situate nu departe de clădirea periodicului „*Newsweek*“.

Cu două săptămâni înaintea asasinatului, necunoscutul de la telefon i-a vorbit din nou, pentru ultima oară, din câte se pare. Abia începuse să debiteze obişnuitele cuvinte, când fata l-a întrerupt, spunându-i: „Nu am intenţia să te mai ascult! Nu mă mai chema!“ Necunoscutul i-a răspuns: „Foarte bine. Ai să suporţi consecinţele!“ – şi a închis.

Examinarea (pentru a câta oară?) a scenei în care s-a derulat drama a dus la unele ipoteze. De exemplu, ustensilele de care s-a servit ucigaşul, cele trei cuţite de bucătărie şi sticla de Coca-Cola, denotă că în momentul venirii nu avea intenţia să ucidă şi nici nu a prevăzut că va face aceasta. Aparent, nu putea fi vorba nici de un spărgător. Apoi, corpurile victimelor. Să începem cu Janice: doar coapsele erau oarecum curate, restul corpului, lenjeria, par-doseala, pereţii – totul era stropit cu sânge. Doar o dâră sinuoasă marca, de la genunchi până la mijloc, fiecare coapsă. Privindu-le, gândul te ducea la un pictor care s-a servit de un deget sau de latul palmei pentru a trasa cu sânge un desen sinuos. Se putea trage foarte bine concluzia că fapta aparţine cuiva care a efectuat un ritual; multiplele lovituri de cuţit, extirparea viscerelor, ştergerea sângelui de pe coapse şi trasarea dungilor alcătuind un fel de gesturi rituale făcute pe îndelete.

Corpul lui Emily Hoffert era în întregime îmbrăcat. O parte din veşmintele sale fuseseră rupte cu prilejul luptei, însă nu era nici o dovadă că asasinul ar fi încercat s-o dezbrace. Aceasta denotă că mai înainte fusese ucisă Janice şi apoi Emily, care venise mai târziu. Probabil suprimarea ei a fost necesară pentru a o reduce la tăcere. Dar de ce nu a mai procedat la fel cu corpul acesteia, era dificil de răspuns. Este foarte posibil să-şi fi satisfăcut dorinţele cu Janice şi nu a mai dispus de timpul necesar executării unui ritual atât de îndelungat şi cu Emily. După toate aparenţele, ucigaşul trebuie să fie un schizofren paranoic. Schizofrenia se caracterizează printr-o retragere din lumea reală. Se ştie că viaţa instinctuală a schizofrenului regresează către vârste anterioare, până în copilărie, acolo unde fiecare dintre noi găseşte mai multă siguranţă şi un adăpost. Depăşit de problemele lumii adulte, el se retrage într-o lume populată cu imagini create de el, de fantezia sa. Era limpede că ucigaşul celor două tinere trăia într-o asemenea lume imaginară. Aparent, acesta era incapabil de a accepta femeile aşa cum sunt ele şi viaţa aşa cum este ea. Dar în ceea ce priveşte viaţa sexuală, regresul său nu a fost împins mai departe. Maniera sa de a aborda femeile era desigur bizară, însă nu este mai puţin adevărat că se simţea atras de aceleaşi femei care puteau interesa pe orice bărbat adult normal.

Modul în care curăţase urmele sale, cum se spălase pe mâini, denota faptul că este un bărbat îngrijit. El trebuie să le fi cunoscut pe fete; ştia că Emily mai era liberă încă două săptămâni şi putea fi găsită în zilele de lucru acasă. Poate că a căutat-o pe ea şi a nimerit peste Janice. Nu este exclus s-o fi cunoscut pe

Janice, și telefoanele pe care ea le-a primit întăresc această supoziție. Probabil că a auzit de intenția ei de a renunța la călătoria la Washington și că o poate găsi miercuri acasă; sau poate că i-a dat un telefon la birou și a aflat de la colegi că este acasă. În orice caz, foarte probabil că o cunoștea pe Janice și că evolua în anturajul acesteia. Era desigur bine îmbrăcat, educat și de o vârstă ce nu depășea 30-35 de ani. Efortul fizic necesar efectuării crimei implica un om în putere, în orice caz sub 50 de ani. Mai mult ca sigur, era vorba de un bărbat tânăr.

Un detaliu curios se detașa din toate datele cunoscute: Janice era goală. Ea avea obiceiul să doarmă noaptea așa. De ce nu și-a luat o rochie pe ea când cineva a bătut la ușă? Toți cunoscuții săi au fost anchetați și alibiurile lor nu au trezit nici cea mai mică bănuială. Mulți au declarat că nu o vedeau pe Janice primind, la ora prânzului, goală, pe un amant în apartament, din moment ce știa că prietena ei trebuia să vină dintr-o clipă într-alta. Janice nu avea reputația de a fi o ușuratică.

Criminalul transformase dormitorul fetei într-o adevărată baie de sânge. Este aproape de neconceput cum a putut părăsi apartamentul și apoi imobilul fără a fi zărit de cineva, pe o stradă atât de frecventată, în plină zi.

La sfârșitul anului 1964, o pereche excentrică, Nathan și Marjorie Delaney, s-a prezentat la postul de poliție de pe East-Street pentru a face o depoziție. Ambii se drogau și Nathan era în așteptarea unei condamnări pentru trafic de droguri. Bărbatul a început prin a preciza că nu vrea să-și agraveze situația prin tăinuirea numelui unui eventual criminal și prin a-și exprima speranța că va obține niște circumstanțe atenuante prin cooperarea sa cu poliția, ceea ce s-a și întâmplat de altfel. Cuplul avea un prieten, Richard Robles, în vârstă de 22 de ani, care se droga cu heroină. Îi trebuiau cel puțin 15 dolari pe zi pentru a-și putea cumpăra drogul și poliția îl cunoștea ca fiind spărgător de locuințe. Cei doi îl bănuiau că a efectuat o spargere în ziua dublului asasinat. La început au crezut că nu este vorba decât de o simplă spargere, și nimic altceva. Cu prilejul unei partide de drog la locuința lor, el a vorbit despre fete, despre cuțite și sânge. Cei doi Delaney erau convinși că Robles era ucigașul celor două tinere. Poliția a întins o capcană. În apartamentul soților Delaney a montat niște microfoane ascunse și a cerut celor doi să-l provoace la o discuție pe Robles. Conversația a fost înregistrată și a fost considerată ca revelatoare. Marți, 26 ianuarie 1965, puțin înainte de miezul nopții, Richard Robles a fost arestat. Iată ce a declarat poliției: nu le-a cunoscut mai înainte nici pe Janice Wylie, nici pe Emily Hoffert. El a pătruns în apartamentul lor pentru a fura. Nu a putut da explicații în legătură cu faptul că a trecut neobservat pe sub nasul portarului. Broasca yalei era la fel cu a altor apartamente. Toate se deschideau cu ușurință cu ajutorul unei balene de celuloid sau al unei bucăți de sârmă. A ales acest apartament la întâmplare, fără să poată furniza un motiv

plauzibil. La început, tânăra s-a arătat surprinsă să-l vadă, însă s-a calmat repede şi a devenit chiar prietenoasă (!?). În cele din urmă, sub forţa unui impuls necontrolabil şi sadic, Robles a atacat-o pe Janice cu cuţitul şi a omorât-o. După aceea a sosit în apartament Emily. A omorât-o şi pe ea, pentru a o reduce la tăcere.

Richard Robles a fost judecat în octombrie 1965. Neconcordanţele dintre spusele sale şi realitate au fost puse pe seama influenţei drogului. La 2 decembrie a fost declarat vinovat şi condamnat la închisoare pe viaţă.

IDENTIFICAREA ŞI MEDICINA LEGALĂ

Problema identificării este deosebit de complexă şi, ca şi în criminalistică, în medicina legală ea îmbracă aspecte multiple. În cele ce urmează ne vom referi doar la câteva cazuri şi nu vom aborda laturile tehnice, lăsându-le pe seama lucrărilor de specialitate.

Adeseori rămăşiţele unui corp omenesc parvin pe neaşteptate, sub forma unor resturi macabre: fragmentele unui corp ce a fost ciopârţit, oseminte găsite în pivniţe, în grădini sau puţuri de scurgere, oase calcinate etc. De exemplu, Lacassagne semnalează o metodă neobişnuită la care s-a apelat, în 1884, în localitatea Creuse din Franţa pentru căutarea unor fragmente de cadavru.

Iată faptele, aşa cum au fost relatate de doctorul Boyron:

> O femeie, Amelie C., avortase şi nega acest lucru. Cu prilejul examenului făcut, dr. Boyron reuşise să găsească resturi de placentă şi încerca acum să descopere copilul. Toate cercetările sale fură în zadar. La puţin timp, însă, un câine al unui vecin a fost văzut alergând cu o halcă de carne însângerată în gură. Prins, cu mare greutate şi-a abandonat prada. Examinarea acesteia a dovedit neîndoios medicului că avea în faţa sa o părticică din corpul unui nou-născut: o porţiune dintr-un umăr. A fost anunţat procurorul, care, deplasându-se la faţa locului, a dispus să i se aducă o duzină de câini de vânătoare. Căutările acestora s-au soldat cu... 25 de fragmente din corpul unui copil. „Era îngrozitoare vânătoarea de resturi omeneşti – scria ziarul local; când un câine descoperea o bucată de carne, aceasta trebuia să-i fie smulsă cu forţa."

Pentru că a venit vorba de resturi de cadavru, nu trebuie să omitem faptul că de cele mai multe ori acestea, adunate, nu permit reconstituirea întregului corp din care provin. Ciopârţirea are tocmai scopul de a face să dispară o persoană, prin fragmentarea trupului său. Dar asupra acestui lucru vom reveni mai târziu.

Vom reda în continuare o suită de cazuri, care încearcă să surprindă câteva dintre aspectele menţionate mai sus.

Doctorilor Papillant și Capitan li s-a cerut să identifice un cadavru exhumat, presupus a fi al amiralului american Paul Jones. Singura posibilitate de care dispuneau cei doi experți pentru a putea să-și îndeplinească sarcina era un bust al amiralului, sculptat de Houdon. Bazându-se pe fidelitatea operei față de model, experții au efectuat măsurătorile respective la cadavru și la bust. Prezentarea alăturată a rezultatelor a dus la concluzia că, într-adevăr, cadavrul aparținea lui Paul Jones[1].

Iată rezultatul (în cm) al măsurătorilor efectuate:

	Bust	Cadavru
Înălțimea feței (de la inserția părului la bărbie)	19,5	19,5
Distanța de la inserția părului la baza nasului	12,7	12,9
Distanța de la nas la bărbie	7,5	7,4
Înălțimea buzei superioare	2,4	2,5
Înălțimea buzei inferioare și a bărbiei	4,6	4,6
Lărgimea maximă a frunții	10,4	10,2

Paul Richer a fost însărcinat de Academia de Arte Frumoase să identifice un craniu care se găsea la muzeu și care era atribuit lui Descartes[2].

Iată metoda folosită: după cum se știe, unul dintre portretele cele mai veridice ale lui Descartes este acela care a fost pictat de Franz Hals și se află în posesia Luvrului. Richer a trasat, după fotografia tabloului, numai desenul craniului. Un cap prezintă un mare număr de puncte de reper foarte precise, aparente pe pictura lui Hals. Pe acest prim desen, punctele negre, foarte vizibile, au fost marcate la rădăcina nasului, la apofizele orbitare externe, la spina nazală și punctul incisiv.

Pe de altă parte, Richer a desenat craniul presupus a fi al lui Descartes, cu orientarea și la scala întrebuințate de Hals în pictura sa. Aceste imagini au fost executate de expert cu ajutorul camerei clare. Pentru a preveni orice obiecție, Richer a executat, de asemenea, după numeroase tatonări, o fotografie a craniului, care s-a dovedit a fi exact superpozabilă desenului făcut cu camera clară. În final nu a mai rămas decât să se suprapună desenul scheletului obținut după tabloul lui Hals pe cel al craniului de la muzeu sau pe fotografia acestuia. Concordanța era perfectă; în același timp nu a existat vreo asemănare cu celelalte cranii luate cu titlu de control. Richer a conchis că craniul conservat la muzeu aparține probabil lui Descartes și oferă o similitudine absolută cu cel al portretului făcut de Franz Hals.

---

1 Ed. Locard, „*Traité de criminalistique*“, vol. III, p. 211.
2 P. Richer, „*Identification du crâne supposé de Descartes*“, *Sem. Méd.*, 1913, 5 februarie, p. 213.

Identificarea criminalului, dar mai cu seamă a victimei pe baza examinării dinţilor cunoaşte o frecvenţă tot mai mare. Vom reda în continuare câteva cazuri deosebit de ilustrative în această privinţă.

La 23 noiembrie 1894, profesorul Parkmann din Boston a dispărut subit de la domiciliul său. Bănuielile au fost îndreptate imediat asupra colegului său, Webster. Percheziţii făcute la Şcoala de medicină au condus la găsirea, într-o cămăruţă-debara, a unor resturi de cadavru, care prezentau asemănări uimitoare cu unele semnalmente ale lui Parkmann. La o a doua cercetare, s-au descoperit într-un cuptor, calcinate sub cenuşă, oasele unui picior şi fragmente dintr-o dantură falsă. Prin eforturile depuse în scopul reconstituirii acestei piese, s-au găsit suficiente date pentru a fi stabilită identitatea victimei. Dintre acestea, mărturia dentistului, care, cu patru ani în urmă, îi pusese lui Parkmann dinţii falşi, a fost de cea mai mare importanţă: s-a demonstrat că unul dintre fragmentele găsite avea o formă specială, care corespundea unei conformaţii particulare a dinţilor acestuia.

Cazul pe care îl prezentăm în continuare s-a petrecut în Chile, în primul deceniu al secolului. Iată faptele: într-un mic sat, Calen, situat în Anzi, în mijlocul pădurii, bandiţii au comis un jaf însoţit de crimă. O patrulă formată din locuitori s-a înarmat şi, având în frunte pe primarul localităţii, a început să inspecteze împrejurimile. Deodată, la ieşirea dintr-o grotă, s-au văzut faţă în faţă cu o mică tabără, alcătuită din şapte oameni îmbrăcaţi grotesc şi înarmaţi. Aceştia au fost luaţi prin surprindere, consideraţi fiind cei căutaţi. Fără să piardă timp, patrula a deschis focul şi a omorât pe unul dintre ei, iar pe alţi trei i-a rănit grav. Cei rămaşi au fost luaţi prizonieri şi închişi în aşteptarea judecăţii.

Între timp s-a aflat că cei prinşi nu erau decât nişte oameni oneşti şi inofensivi, nişte vânători germani. Ambasadorul german a cerut, la rândul său, punerea în libertate a celor reţinuţi şi pedepsirea celor care se făcuseră vinovaţi de o asemenea confuzie cu urmări tragice.

Tot în această perioadă, ambasada Germaniei la Valparaiso a fost incendiată şi, puţin mai târziu, şi cea aflată la Santiago. Înaltul funcţionar Beckert şi ambasadorul german, baronul von Bodman, au primit mai multe scrisori anonime, prin care erau ameninţaţi cu moartea dacă mai continuau urmărirea nefericiţilor din Calen. Beckert părea foarte impresionat şi povestea pretutindeni că se aşteaptă să fie asasinat de la o zi la alta.

La 5 februarie 1909, pe la 12,30, ambasadorul von Bodman şi primul său secretar, baronul Welczeck, ieşeau de la ambasada germană, unde mai rămăseseră doar al doilea secretar, Willy Beckert-Frambhuer, şi portarul, Ezequiel Tapia. La ora 1,40 a izbucnit un incendiu care a distrus ambasada germană, mistuind şi alte şapte case vecine. Ambasadorul german bănuia că o mână

criminală asasinase pe secretarul său și apoi dase foc ambasadei. El a ordonat să se cerceteze cu atenție resturile incendiului și, de sub dărâmături, a fost scos un cadavru pe jumătate carbonizat. Cadavrul a fost transportat la morga orașului, unde medicii legiști au efectuat autopsia, fără să poată stabili cauzele morții și identitatea acestuia.

În consecință, a fost necesară o a doua autopsie, care a fost practicată de doi medici germani și unul chilian. Aceștia au demonstrat că moartea fusese provocată înaintea incediului, fiind cauzată de o lovitură la cap, urmată de o împunsătură de cuțit, care trecuse prin inimă. Pe cea de-a doua falangă a unui deget s-a găsit un inel de căsătorie cu inițiale N.L. Or, soția lui Beckert se numea Natalia Lopez. Alături de cadavru era o bucată de cămașă purtând inițialele W.B. și lornionul lui Beckert. Medicii germani n-au constatat lipsa vreunui dinte și au cerut văduvei lui Beckert să le spună dacă soțul avusese toți dinții. Crezând că o întreabă doar despre incisivi, văduva a răspuns afirmativ. În spaniolă cuvântul „dinți" este denumirea dată tuturor dinților din gură – incisivi, canini și molari – însă vulgar este întrebuințat cuvântul „dinți" doar pentru incisivi, și acesta a fost sensul dat acestei noțiuni de către văduva lui Beckert când a răspuns afirmativ. Medicii au crezut deci că Beckert avea toți dinții înaintea morții. Femeia portarului Tapia a declarat, la rândul său, că soțul ei avea toți dinții sănătoși, exceptând o măsea de minte superioară, care era cariată. Atunci când a fost întrebată dacă recunoștea cadavrul ca fiind al soțului ei, ea a răspuns că nu poate afirma nimic. Medicii germani au concluzionat: cadavrul găsit aparține lui W. Beckert. Și au ajuns la această concluzie mai mult prin autosugestie, decât dintr-o convingere bazată pe probe.

Otto Izakowich, austriac, care cunoștea foarte bine și de mult timp pe Beckert, a declarat judecătorului de instrucție că l-a văzut pe Beckert în noaptea incendiului și că i-a vorbit în germană, la care Beckert i-a răspuns în spaniolă că nu-l cunoaște. Unii au văzut în această declarație opinia unui halucinat sau a unui om în stare de ebrietate; alții, din contră, au început să se îndoiască de moartea lui Beckert.

Funeraliile au fost fixate pentru marți 8 februarie, ora 16. Către ora 13,30 a venit un dentist, doctorul Valenzuela Bastarrica, directorul Școlii dentare din Chile, care și-a oferit spontan serviciile sale judecătorului de instrucție, în vederea determinării identității atât de discutate a cadavrului carbonizat. La orele 14, doctorul Valenzuela, cu autorizația judecătorului, s-a prezentat la casa mortuară și a scos din bogatul sarcofag părțile care compuneau maxilarele. El a obținut permisiunea să le ducă în cabinetul său, pentru a le studia mai bine. Cunoscător al tuturor meandrelor limbii vorbite, mai înainte de a părăsi casa, Valenzuela a cerut și el văduvei lămuriri cu privire la dinții lui

Beckert. Ea i-a declarat că soţul său avea dinţii incisivi îmbrăcaţi în aur, mai multe măsele obturate cu amalgam şi că unele îi lipseau. Tratamentul fusese efectuat de doctorul Denis Lay, din Santiago. Din acest moment, doctorul Valenzuela era pe calea adevărului.

Cu pachetul său lugubru sub braţ, s-a dus neîntârziat la dentistul indicat de văduvă. Acesta era plecat în vilegiatură, însă asistentul său i-a arătat registrul unde se găsea fişa dentară a lui Beckert. Din aceasta rezulta că Beckert plătise pentru tratament 588 franci, că suferise mai multe extracţii de molari, că avea dinţi îmbrăcaţi în aur, o coroană de aur etc. În ceea ce priveşte starea maxilarelor şi a arcadelor dentare ale cadavrului, iată situaţia: şapte dinţi – patru incisivi, doi canini şi o bicuspidă – îşi pierduseră coroana de aur prin calcinare, însă partea rămasă în alveole era complet sănătoasă, ca şi canalele radiculare; nu prezentau nici cea mai mică urmă de îngrijire medicală! Restul de 16 dinţi superiori erau absolut sănătoşi; numai ultimul molar drept (măseaua de minte) era profund cariat. Feţele triturante ale măselelor aveau tuberculele normale, fără nici cea mai mică urmă de uzură.

Mandibula prezenta o fractură între primul şi al doilea molar din stânga. Latura stângă era distrusă de foc până la condil, însă acum era posibilă reconstituirea alveolelor şi a celor 16 dinţi ai acestui maxilar. Focul distrusese coroanele a patru dinţi – un incisiv central, doi laterali şi un canin. Nici unul dintre dinţi nu fusese atins de un dentist!

La ora 15,45 maxilarele au fost din nou depuse în sicriu şi la ora 16, în timp ce doctorul Valenzuela îşi făcea raportul, au început funeraliile lui Beckert. După serviciul divin, oficiat în biserica germană evanghelică, cortegiul s-a pus în mişcare către cimitir. Carul funebru era tras de patru cai cu harnaşamente bogate, împodobiţi cu panaşe, şi era urmat de întreaga colonie germană, de doi reprezentanţi ai preşedintelui republicii, de oameni de vază şi întreg corpul diplomatic. La cimitir, numeroase şi bogate coroane acopereau mormântul unde au fost depuse resturile lui Beckert, iar ambasadorul von Bodman a pronunţat un discurs foarte sentimental.

A doua zi, la 10 februarie, jurnalele publicau raportul doctorului Valenzuela cu următorul titlu, scris cu caractere groase: „Cadavrul găsit sub cenuşa ambasadei germane nu este cel al lui Beckert.“ După acest raport, poliţia a telegrafiat la toate frontierele şi, câteva zile mai târziu, la frontiera argentiniană, a fost arestat Willy Beckert. Acesta a recunoscut a fi autorul scrisorilor anonime, hoţul a 47 000 franci din fondurile ambasadei, falsificatorul unor documente, asasinul portarului şi incendiatorul ambasadei. El a mărturisit că a fracturat tibia victimei sale, pentru că se ştia că el suferise o fractură de tibie cu câţiva ani în urmă. După aceea spărsese dinţii nefericitului portar cu un ciocan şi calcinase ce mai rămăsese cu arzătorul de sudură.

Fără competența profesională a dentistului, planul său diabolic ar fi reușit. Beckert a fost condamnat la moarte și executat prin împușcare.

Identificarea cadavrului lui Hitler constituie o pagină care merită, cu prisosință, să-și găsească loc în istoria medicinei legale. Fideli evenimentelor consemnate, ne revine rolul de a le reproduce întocmai[1]:

„În grădina cancelariei Reichului – povestește autoarea – unul dintre ostașii aflați în subordinea locotenet-colonelului Klimenko, Ciurakov, observase o groapă făcută de o bombă, la stânga intrării în «buncărul Führerului», dacă se sta cu fața către acesta. (...) Sărind în fundul gropii, nimerise peste cadavrele pe jumătate arse al unui bărbat și al unei femei, acoperite cu un strat de pământ. Așa au fost descoperite cadavrele lui Hitler și al Evei Braun. Ostașul își chemase tovarășii să-l ajute și, împreună, le scoaseră de acolo."

Numele celor găsiți se află înscrise în procesul-verbal întocmit în ziua următoare.

«Berlin, Armata de operații
PROCES-VERBAL
Anul 1945, luna mai, ziua 5

Subsemnații: locotenent-major de gardă Panasov Aleksei Aleksandrovici și soldații Ciurakov Ivan Dmitrievici, Olenik Evghenie Stepanovici și Serouh Ilia Efremovici, am descoperit și scos două cadavre arse, unul femeiesc și cel de-al doilea bărbătesc, lângă adăpostul antiaerian personal al lui Hitler, în apropierea locului unde au fost găsite cadavrele lui Goebbels și al soției sale, din zona cancelariei Reichului, orașul Berlin.

Cadavrele sunt foarte arse și nu pot fi identificate fără unele date suplimentare.

Cadavrele se aflau într-o gaură de bombă, la trei metri distanță de intrarea în adăpostul lui Hitler, și erau acoperite cu un strat de pământ».

După aceea se săpase din nou în groapă și mai fuseseră descoperiți și doi câini morți – unul ciobănesc și un cățel.

Și se mai întocmise un proces-verbal: «...subsemnații am descoperit și scos la suprafață doi câini omorâți.

Semnalmentele câinilor:

1. Câine ciobănesc german (cățea) cu părul cenușiu-închis, de statură mare, cu o zgardă de gât, dintr-un lanț cu zale mărunte. Nu s-au găsit răni și sânge pe stârv.

2. Cățel de statură mică, cu părul negru, fără zgardă la gât; nu a fost rănit; osul de la jumătatea superioară a botului a fost spart; s-a găsit sânge în regiunea respectivă.

Stârvurile câinilor s-au găsit într-o groapă de bombă, la o distanță de 1,5 m (un metru și jumătate) unul de altul și acoperite cu puțin pământ.

1 E. Rjevskaia, *„Miros de migdale amare"*, Edit. Meridiane, 1979, p.119.

Există temeiuri să presupunem că omorârea câinilor s-a petrecut cu 5-6 zile în urmă, deoarece stârvurile nu răspândesc miros şi nu le cade părul.

În scopul de a se descoperi obiecte care să poată sluji drept confirmare pentru stabilirea proprietarului acestor câini, precum şi a cauzelor care au dus la pieirea lor, locul şi pământul de unde au fost scoase stârvurile câinilor au fost scormonite şi cercetate cu minuţiozitate şi s-au mai găsit:

1. Două fiole de medicamente, din sticlă de culoare închisă.

2. Pagini răzleţe arse, din cărţile tipărite cu mijloace tipografice, şi bucăţele mici de hârtie, pe care s-a scris cu mâna.

3. Un medalion metalic, de formă sferico-elipsoidală, prins de un lănţişor subţire, cu bile, lung de 18-20 cm; pe reversul medalionului era gravată inscripţia: «Lasă-mă pentru totdeauna lângă tine!»

4. Bani germani, şase sute de mărci, în bancnote de 100 mărci.

5. O matricolă metalică, de formă sferico-elipsoidală.

31.907...

Căpitan *Dereabin*
Locotenent-major de gardă *Panasov*
Sergent *Ţibocikin*
Soldaţii: *Alabudin, Kirilov, Korşak, Guleav*».

Câinii fuseseră uşor de identificat. „Câinele personal al lui Hitler“, de rasă ciobănească, era „înalt, cu urechi lungi“, după cum stătea scris într-un proces-verbal.

Figurile arse ale bărbatului şi femeii erau de nerecunoscut. O cercetare efectuată cu multă minuţiozitate a stabilit că aceştia erau într-adevăr Hitler şi Eva Braun. Cadavrele lor mai purtau unele semnalmente.

Ancheta organelor sovietice a stabilit că ostaşii din serviciul de informaţii al locotenent-colonelului Klimenko au reţinut un SS-ist din garda personală a lui Hitler. Se numea Harry Mengershausen. Iată ce a declarat la interogatoriul său: „În ziua de 30 aprilie am fost de gardă la cancelaria Reichului şi patrulam pe coridorul unde se găseau situate bucătăria şi sufrageria verde. În afară de asta răspundeam şi de supravegherea grădinii, deoarece la o distanţă de optzeci de metri de sufrageria verde se afla adăpostul antiaerian al Führerului.

Pe când patrulam pe coridor şi m-am apropiat de bucătărie, m-am întâlnit cu un cunoscut de-al meu, care se ducea într-acolo – Bauer – curierul Führerului. Mi-a spus că Hitler se împuşcase în buncărul său. M-am interesat unde era soţia Führerului. Bauer mi-a răspuns că şi ea zace moartă în buncăr, dar nu ştia dacă se otrăvise sau se împuşcase.

Cu Bauer am stat de vorbă doar câteva minute: se grăbea la bucătărie. Acolo se gătea pentru suita lui Hitler. Peste puţin timp s-a înapoiat în buncăr.

Nu am crezut știrea lui Bauer privitoare la moartea lui Hitler și a soției sale și am continuat să patrulez în sectorul meu.

N-a trecut mai mult de un ceas de la întâlnirea mea cu Bauer, când, ieșind pe terasă, care se afla la vreo 60-80 metri de bunker, i-am văzut deodată pe adjunctul personal al Führerului, Sturmbahnführerul Günsche, și pe valetul lui, Sturmbahnführerul Linge, cărând prin ieșirea de rezervă a buncărului cadavrul lui Hitler și depunându-l la vreo douăzeci de metri de ușă, pentru ca apoi să se întoarcă și s-o aducă, după câteva minute, pe Eva Braun moartă, așezând-o tot acolo. Mai la o parte, lângă cadavre, erau două canistre, de câte douăzeci de litri, cu benzină. Günsche și Linge au început să toarne benzina peste cadavre și să le dea foc."

Șeful lui Mengershausen a făcut următoarea depoziție:

„Cadavrele lui Hitler și al Evei Braun ardeau anevoie și atunci am coborât să dau dispoziții să se mai aducă benzină. Când am urcat iarăși, cadavrele fuseseră acoperite deja cu puțin pământ. Santinela Mergenshausen mi-a declarat că nu se mai putea sta în post din cauza mirosului insuportabil și că el, împreună cu un alt SS-ist, din dispoziția lui Günsche, le-au răstunat în groapa unde zăcea câinele otrăvit al lui Hitler."

În cadrul Spitalului ambulant de campanie nr. 496, la data de 8 mai s-a efectuat autopsia celor două cadavre de către Anna Iakovlevna Maranț, șef anatomopatolog al Frontului Bielorus. Comisia avea ca șef pe locotenent-colonelul Faust Iosifovici Șkaravski, iar ca membri pe șeful anatomopatolog al Armatei Roșii, locotenent-colonelul Kraievski și pe medicii Maranț, Bogi-uslavski și Gulkevici.

Autoarea menționează că, desigur, ar fi fost mult mai important să relateze despre un indiciu depistat la examenul medico-legal: o deficiență fizică a lui Hitler, mai precis o anomalie care fusese consemnată atunci în procesul-verbal de autopsie. Într-adevăr, aceasta ar fi putut furniza material pentru explorarea și aprecierea complexelor lui Hitler. Însă n-am dorit să vorbesc amănunțit despre acest aspect, deoarece aparține unui domeniu de specialitate diferit – și anume fiziopatologiei. Până și acest unic indiciu servise ca probă, suficient de temeinică, pentru momentul identificării. Totuși, achiziția anatomică de bază, după cum au considerat experții, a fost dantura lui Hitler. În concluziile medicilor legiști se arăta: „Principala achiziție anatomică, putând fi utilizată pentru identificarea persoanei în cauză, sunt maxilarele acesteia, având un mare număr de punți, dinți, coroane și plombe."

Autoarea descrie apoi felul în care a decurs acțiunea de depistare a medicilor curanți ai lui Hitler și Evei Braun. Primul găsit a fost Käte Häusermann, colaboratoarea profesorului Blaschke. În ziua de 10 mai, aceasta și-a început relatarea:

„În toamna anului 1944 am participat la extracţia celui de-al şaselea dinte din stânga al lui Hitler, de pe maxilarul superior. În acest scop am plecat, împreună cu profesorul Blaschke, la cartierul lui general din regiunea munţilor Rastenburgului. Pentru extracţia acestui dinte profesorul Blaschke pilise, cu ajutorul frezei, puntea de aur dintre dinţii 4 şi 5 din stânga maxilarului superior. În timpul acesta am ţinut oglinda în gura lui Hitler şi am supravegheat, cu atenţie, întreaga procedură."

Declaraţia dr. Häusermann a putut fi confruntată apoi cu procesul-verbal medical din 8 mai, unde era scris: „Puntea maxilarului superior din stânga, pornind de la rădăcina molarului mic (4), a fost pilită vertical", cu întreaga descriere amănunţită a danturii, care ocupă suficient de mult spaţiu în procesul-verbal, precum şi cu radiografiile găsite în adăpostul subteran al cancelariei Reichului, în caseta din cămăruţa profesorului Blaschke. Şi, mai ales, cu însăşi dantura, pe care Häusermann o examinase şi o recunoscuse: Asta-i dantura lui Hitler!

Tehnicianul dentar Fritz Echtmann lucrase încă din 1938 în laboratorul particular al profesorului Blaschke, situat pe Kurfürstendamm, şi executase lucrările protetice destinate lui Hitler şi Evei Braun. A prezentat din memorie o descriere a danturii celor doi.

Fritz Echtmann, mijlociu de statură, cu chip palid, părea să aibă vreo treizeci şi ceva de ani. Părul lins, de culoare închisă, arătând ca ud, îi cădea peste ochi, iar el îl dădea mereu la o parte cu mâna în timp ce examina dantura lui Hitler, aflată în faţa lui pe o masă. A recunoscut-o. În privinţa danturii Evei Braun, a spus: „Construcţia aceasta de punte dentară este o invenţie personală a mea şi nimănui altcuiva nu i-am confecţionat o asemenea punte şi n-am mai întâlnit niciodată o astfel de construcţie pentru fixarea unei danturi. Asta s-a petrecut în toamna anului 1944. Prima punte mi-a fost respinsă de Braun, pentru că i se vedea aurul atunci când ea deschidea gura. I-am lucrat o a doua punte, înlăturând neajunsul. Am folosit o metodă originală..."

O DISPARIŢIE STRANIE

Cazul pe care îl vom relata în continuare s-a petrecut în cea mai mare parte în timpul ocupaţiei naziste a Franţei. Pe scurt, iată despre ce a fost vorba: lipsa de materii prime pentru maşina de război germană se făcea simţită tot mai mult. Printre materiile prime care se cereau se numărau şi metalele neferoase, atât de necesare în construcţia maşinilor de tot felul, de la autovehicule şi tancuri până la avioane şi vase de război, ca să nu mai vorbim de arme propriu-zise.

Frontul și numeroasele bombardamente lăsaseră în urmă numai ruine și, printre acestea, o armată întreagă de căutători de metale scormoneau zi și noapte. Aceștia, la rândul lor, le predau ocupanților germani. Zilnic, convoaie întregi de camioane, trenuri sau cargouri luau drumul Germaniei naziste, ducând tone și tone de cupru, zinc, cositor, plumb și fier, pentru a satisface nesățiosul moloh care înghițea totul.

A doua zi după Eliberare, s-a deschis „procesul metalelor neferoase", care trebuia să se termine prin sancțiuni severe împotriva acelora care realizaseră beneficii scandaloase în detrimentul Franței. Dar procesul trena, ciudat, din lipsă de probe, după cum se afirma, deși ziarele menționau cu litere groase în paginile lor despre: „Formidabila afacere a metalelor de sub ocupație", „60 de traficanți urmăriți pentru că au trimis în Germania 300 000 tone de metale, realizând beneficii de miliarde".

Imensul trafic reprezenta un veritabil lanț, ale cărui verigi începeau cu colectorii de metale și se terminau cu marii angrosiști ce aveau contacte la nivel înalt cu ocupanții. Dar lipsa marilor potentați de pe banca acuzării s-a datorat inexistenței unor dovezi palpabile contra lor. Explicația este simplă: fuseseră rupte câteva verigi intermediare. Printre aceste verigi se înscrie și asasinarea lui Débattice, pusă la cale din spatele ușilor capitonate ale marilor afaceriști de după război, răsăriți ca ciupercile, dar care își trăgeau seva din tranzacțiile efectuate în timpul ocupației. Pentru ca să doarmă liniștiți, trebuiau suprimați cei care știau prea multe și care ar fi putut vorbi. François Débattice se număra printre aceștia.

Dar industriașul belgian, în vârstă de 45 de ani, despre care se vorbea în cursul proceselor, dispăruse misterios. Era evident că mărturia sa ar fi putut aduce elemente determinante, susceptibile de a implica persoane sus-puse. Ancheta poliției s-a izbit de această moarte – verigă a lanțului, ruptă într-un mod inexplicabil.

Pe la ora 9 dimineața, François Débattice, după micul dejun, și-a luat la revedere de la soție, spunându-i în treacăt că are o întâlnire de afaceri în Franța, la Turcoing, privind achiziționarea unei cantități de cupru. Este ultima oară când Marguerite, soția sa, avea să-l mai vadă. Cât despre soarta sa, abia peste șase luni avea să se afle adevărul cu privire la cauzele dispariției sale, atunci când i se va descoperi corpul, sau mai bine-zis, ceea ce mai rămăsese din el.

Trecând câteva zile, doamna Débattice a alertat jandarmeria din Leers, poliția belgiană, Crucea Roșie belgiană, comisariatul din Tourcoing, cât și Gestapoul. Unii spuneau că industriașul fugise în Spania, pentru a-și ascunde mai bine averea. Se vorbea că ar fi dispus de un cont de 23 de milioane franci, în mare parte format din lingouri de aur și dolari, dar nimeni nu știa ceva

precis. Alţii răspândiseră zvonul că în realitate Débattice ar voiaja prin Europa, protejat de germani, pentru a-şi extinde afacerile.

Semnalmentele sale, transmise în toate părţile, lăsau să se înţeleagă că era un „bărbat bine“, elegant îmbrăcat, purtând în deget o verighetă groasă de aur, o şevalieră cu un rubin enorm şi o brăţară de argint, ca mai toţi industriaşii îmbogăţiţi ai zilei. Pleca întotdeauna cu un portofel burdușit de bani, pe care îl desfăcea generos în restaurantele de pe „pieţele negre“ sau în localurile la modă. Profita din plin de viaţă graţie conjuncturii favorabile pentru o anumită categorie de oameni, nerefuzându-şi nimic: distracţii şi femei. Cu toate acestea, se întorcea cu regularitate la căminul său, căci îşi adora băieţelul. Pentru acest motiv dispariţia sa a devenit inexplicabilă şi, în acelaşi timp, o piedică pentru soţia sa, care nu putea nici să dispună de bunurile soţului, nici să se recăsătorească. Timpul trecea şi războiul luase sfârşit. Doamna Débattice, rămasă singură şi lipsită de mijloace de existenţă pentru a-şi creşte copilul, a fost nevoită să deschidă o mică prăvălioară.

Primele cercetări ale poliţiei franceze datează din luna decembrie a anului 1947, când, cu prilejul urmăririi unui răufăcător internaţional, agenţii au făcut cunoştinţă cu amantul doamnei Débattice, numit Mouscron. Acesta a relatat agenţilor misterioasa dispariţie a industriaşului, cât şi încurcătura în care se găsea: „François este mort, spunea el, şi eu nu pot să mă căsătoresc cu doamna Débattice.“

Reîntorşi la Lille, agenţii poliţiei franceze au început să caute în arhivă şi au găsit un mic dosar, în care se vorbea despre această dispariţie, trecută neobservată la vremea respectivă.

„Câteva zile mai târziu – consemnează J. M. Chaumeil[1], însărcinat cu ancheta – din rutină, am mers să comparăm la comisariatul din Tourcoing două sau trei procese verbale întocmite în momentul dispariţiei lui Débattice. Printre alte afaceri clasate definitiv, era şi o notă în care se menţiona rezultatul negativ al anchetelor efectuate de trei poliţişti. O însemnare de mână era adăugată pe notă: «După dispariţia sa, Débattice s-a dus să bea un coniac într-o cafenea unde era un papagal.» Nici un poliţist nu-şi aducea aminte de această menţiune şi nimeni nu putea să furnizeze nici cea mai mică informaţie în privinţa locului unde se afla această cafenea. În şase ani, multe lucruri se schimbaseră. Au fost întrebaţi şi cei mai vechi angajaţi ai comisariatului, inclusiv cei în retragere. S-a trecut apoi la o cercetare sistematică a cafenelelor din Tourcoing, Roubaix, Muovaux şi Lille, extinsă apoi la întreaga regiune, dar fără nici un rezultat, fie el cât de vag.

---

1 În *Revue Internationale de criminologie et de police technique*, 1976, vol. *XXIX*, nr. I, p. 73

Afacerea părea să fie îngropată definitiv, până într-o zi, când s-a ivit prilejul unei discuții întâmplătoare cu un dresor de papagali – pe care acesta îi vindea în cafenelele patronilor, pentru amuzamentul clientelei. L-am întrebat dacă nu ne poate furniza o informație. «Da, spuse dresorul, am mers într-un bar, pe strada Malsense la Tourcoing, acum 5 sau 6 ani.» Era punctul de pornire și de orientare al cercetărilor.

Trecem peste relatările privitoare la identificarea patronilor fostului bar. „...Soții Vanhoe au declarat că îl cunoșteau pe Débattice și își aminteau că în ultima zi când a venit să bea la ei – probabil un coniac mic – era însoțit de un individ înalt, ce purta pe cap o pălărie moale. Cei doi oameni discutau dur. În cele din urmă, au convenit să se vadă a doua zi.

În ziua următoare, dimineața, Débattice a sosit primul la local, apărând la scurt timp și omul cu pălăria moale. Débattice i-a întins un pahar cu băutură, dar necunoscutul l-a refuzat, cerându-i să-l urmeze. L-a tras după el în casa de vizavi, cu numărul 57. Aproape imediat au auzit o voce care cerea ajutor, voce a cărei intensitate scădea cu fiecare strigăt nou.

Întrebată, proprietara apartamentului, Gabrièlle Autissier, care la puțin timp după aceea ieșise în fața casei, a răspuns nepăsătoare că nu s-a întâmplat nimic. Dar Débattice nu a mai revenit la cafenea nici măcar pentru a-și plăti consumația. Soții Vanhoe au declarat că nu l-au mai văzut ieșind din casa cu numărul 57, dar că, peste câteva ore de la strania întâmplare, doi necunoscuți au scos din casa de peste drum un fel de divan-saltea, pe care l-au urcat pe un cărucior și au dispărut cu el în susul străzii.

La numărul 57 locuiau și soții Holvolt, și doamna Mefroy. Nu s-a putut discuta decât cu aceasta din urmă, bărbatul murindu-i între timp. Ea a spus că împreună au trăit aceste evenimente, «omul cu pălăria moale» fiind văzut apoi săpând o groapă în peticul de grădină al doamnei Autissier. Întrebat, acesta a răspuns că vrea să îngroape niște cupru.

Poliția a fost încunoștințată și a făcut cercetări, anchetând atât pe doamna Autissier, cât și pe «necunoscutul cu pălăria moale». Dar, fapt surprinzător, în arhiva comisariatului din Tourcoing nu a fost găsit nici un proces-verbal referitor la această problemă și nimeni nu-și aducea aminte de ceva.

Cercetările s-au îndreptat atunci, după cum era și firesc, asupra Gabrièllei Autissier. Era o femeie mică, brunetă, durdulie, cu ochii mari, cam la 35 de ani, de meserie croitoreasă. Eram convinși că deținea cheia misterului dispariției lui Débattice. Am dus-o la sediul comisariatului și am început interogatoriile, după toate regulile artei. Timp de două zile și două nopți Gabrièlle a ținut piept anchetatorilor, care se schimbau în permanență. În cele din urmă, cum era și firesc, nervii i-au cedat și ne-a oferit versiunea sa. «Omul cu pălărie moale» se numea Jean Lampe, zis Marele Jean, camaradul ei din Rezistență.

Pe când intra în bucătărie l-a surprins pe Jean în timp ce-l lovea pe Débattice. Nu-l văzuse înainte pe Débattice şi l-a recunoscut când i-am arătat fotografia. Jean l-a dus apoi pe Débattice în pivniţă, unde a rămas timp de câteva ore. A părăsit apoi locuinţa, lăsându-i cheile lui Jean Lampe, fiind stabilit ca acesta împreună cu un oarecare Georges să-l îngroape în grădină în timpul nopţii. Pretindea că pentru participarea sa la crimă nu a fost plătită şi că nu a văzut nimic din bijuteriile ce-i aparţineau lui Débattice şi nici portofelul. I-a mai dat apoi o saltea pentru a ascunde corpul victimei, a spălat pivniţa şi bucătăria unde sângele stropise totul, dar de alte amănunte nu-şi mai aduce aminte, fiind prea speriată de cele întâmplate.

Afirmaţia că ar fi aparţinut Rezistenţei s-a dovedit a fi o minciună, deoarece îşi câştiga existenţa nu prin muncă, iar în perioada respectivă era frecventată de un gestapovist, a cărui fotografie o ţinea la vedere pe bufet.

Gabrièlle putea spune orice despre Jean Lampe, căci avea de partea ei o şansă incredibilă: ştia că acesta murise la sanatoriul din Liessis, la 3 iulie 1944, ducând cu el în mormânt secretul crimei sale şi motivul pentru care a făcut-o. Mai mult, ea ignora total locul unde fusese îngropat Débattice. De-acum eram siguri de un lucru: Débattice fusese asasinat de Lampe. Însă justiţia nu recunoaşte crimele fără cadavre. Cu toate acestea Gabrièlle a fost acuzată de complicitate la asasinat.

S-a început prin a se reconstitui trecutul lui Jean Lampe. Participarea sa la Rezistenţă s-a dovedit a fi o pură invenţie. Pentru a se ajunge la această concluzie, s-a făcut apel la mărturiile multor membri care acţionaseră clandestin.

Un argument în plus îl furniza modul în care fusese doborât Débattice: «Cei din Rezistenţă nu foloseau cuţitul, ci se serveau de o rafală de automat, lăsând cadavrele celor pedepsiţi pe loc... Chiar şi ocupanţii procedau la fel.»

S-a aflat că Lampe făcea trafic cu metale, fiind un partener de afaceri al lui Débattice. Probabil că au avut unele neînţelegeri. Ipoteza trebuia verificată. Jean Lampe era căsătorit cu Rolande Demeestere, ce locuia la Loires. O discuţie cu ea putea, eventual, să furnizeze unele indicii. La început femeia a fost foarte rezervată, dar când i-am câştigat încrederea, convingând-o că nu-i vom pricinui nici un fel de neplăceri, ne-a mărturisit că Jean Lampe era un individ fără nici un fel de scrupule, ocupându-se cu speculaţii la «piaţa neagră». Am adus vorba despre un om ucis de Lampe; probabil, am căutat noi să-i câştigăm încrederea, datorită faptului că făcuse parte din Rezistenţă, avusese o misiune de îndeplinit. Femeia a început puţin câte puţin să spună că soţul său nu-i iubea pe germani şi că, într-adevăr a trebuit să omoare pe unul. Făcând pe dezinteresaţii, noi i-am spus că ar trebui s-o demonstreze. «Este simplu, a spus ea, el este îngropat în garajul tatălui lui Jean.»“

Înfierbântați, polițiștii și-au continuat cercetările. Se făcuse noapte când au ajuns pe strada Leers nr. 22, la Roubaix. Era în aprilie, afară era frig și bătrânul Lampe, trecut de 72 de ani, se culcase. Locuia într-o cameră mică, deasupra unui garaj transformat în magazie de obiecte inutile și despere-cheate... „Pentru a-l face să ne deschidă, a trebuit să batem strașnic la poartă, fiindcă bătrânul era complet surd. Am deranjat jumătate din stradă cu zgomotul nostru, până și-a făcut apariția în pragul ușii.

Greu s-a înfiripat o discuție la o oră așa de neobișnuită. Am vorbit despre război și i-am lăudat meritele fiului său, accentuând asupra faptului că, printre altele, din ordinele Rezistenței, a executat un german. Noi căutam cadavrul pentru a proba «meritele» fiului său. După câteva ezitări, bătrânul a spus polițiștilor: «Eu nu știu unde este acest german, a fost îngropat în garaj, însă nu știu unde; dacă doriți, n-aveți decât să-l căutați.»“

Trecuse de ora 22, când cei trei polițiști, la lumina slabă a unei lanterne, și-au scos hainele și au început să sape într-un pământ înțelenit, dur, acoperit cu ulei de automobil și gudron. Bătrânul Lampe ședea într-un colț și pe figura sa se citea un surâs șiret. Trecuse de acum o oră și nu găsiseră nimic. S-a schimbat tactica. Vechiturile au fost mutate și au început să sape în colțurile garajului. După câteva lovituri de târnăcop, a ieșit la iveală un craniu omenesc. Bătrânul Lampe s-a apropiat la rândul său să vadă mai bine. Într-o cutie de săpun au fost depuse oasele dezgropate. Printre ele s-a găsit o pereche de bretele, o cravată, o cutie de tutun și o cheie.

Oasele mâinilor și ale picioarelor, mari și lungi, arătau că omul fusese înalt și solid. Maxilarele aveau majoritatea dinților, ceea ce era un semn al tinereții.

Expertizele odontologice legale au confimat faptul că era vorba de Débattice, căruia i se cunoșteau toate măsurile, inclusiv formula dentară. Bucata de cravată care rezistase putrezirii a fost recunoscută de soția sa. Iar cheia, ruginită, a mai servit o dată la deschiderea garajului victimei, la Estaimuis (Belgia). După aprecierea experților, moartea survenise în urmă cu 6-7 ani.

Epilog. Dacă s-a reușit să se stabilească cine este vinovatul și a fost găsit și identificat cadavrul victimei grație expertizei medico-legale, în schimb cercetările s-au oprit aici, nefiind posibilă realizarea nici unui progres în privința elucidării împrejurărilor care au determinat suprimarea lui Débattice.

Bătrânul Lampe, aflat într-o avansată stare de senilitate, nu a mai fost dat în judecată, fiind lăsat în libertate. Gabrièlle Autissier a fost condamnată la doi ani de închisoare pentru dosire de cadavru. Era maximum de pedeapsă ce se putea acorda după lege, iar dovezi ale participării sale la crimă nu existau...

Doamna Débattice și-a recăpătat bunurile soțului puse sub sechestru și s-a recăsătorit. Dar Françoise Débattice a dus taina milioanelor sale în mormânt. Ele nu au mai fost regăsite niciodată.

*

Identificarea cadavrelor pe baza examenului dentar a fost folosită în numeroase situaţii. Dinţii au o mare importanţă pentru identificarea unui individ şi exemplele pe care le prezentăm ilustrează cu pregnanţă acest lucru. Există cazuri extreme, când, din diverse motive, cadavrele sunt grav mutilate sau carbonizate, situaţii în care de cele mai multe ori dinţii rămân intacţi. Astfel, un examen odontologic serveşte la identificarea persoanei, făcându-se comparaţie cu fişa acesteia, aflată la medicul stomatolog. De exemplu, prinţul Bonaparte, fiul lui Napoleon al III-lea, care a servit în armata colonială britanică din Africa, şi-a pierdut viaţa cu prilejul unei ambuscade, la Natal, în 1879. Cadavrul groaznic ars şi mutilat a putut fi identificat de către dentiştii englezi graţie examinării danturii.

În 1897, la bazarul „*Charité*“ din Paris, în timpul orelor de program, a izbucnit un puternic incendiu. S-a produs o învălmăşeală de nedescris, cu care prilej 126 de persoane au pierit carbonizate. Pentru identificarea celor morţi, poliţia a apelat la serviciul dentiştilor, care au reuşit să stabilească numele fiecărui mort.

Iată un alt caz: la sfârşitul lunii februarie 1968, pe colina Costebelle (Franţa), a fost descoperit cadavrul carbonizat al unei femei. Anchetatorii nu au avut la dispoziţie decât dantura victimei. Lipsind orice alt indiciu, investigaţiile trenau şi se părea că în cele din urmă dosarul va fi clasat.

Un dentist din Hyères, comparând fişa dentară difuzată de poliţie tuturor dentiştilor din acea regiune cu cea aflată în cartoteca sa, a remarcat, cu uimire, asemănarea cu caracteristicile danturii clientei sale Pierette Hottan, în vârstă de 20 de ani, domiciliată în acel oraş. Soţul victimei, Claude Hottan, a fost pus sub supraveghere discretă şi a fost întreprinsă o anchetă printre vecinii săi. A reieşit că cei doi aveau o existenţă conjugală zbuciumată, cu certuri zilnice, femeia fiind acuzată de soţul ei că duce o viaţă uşoară. În ziua de 3 martie una dintre vecine a declarat că l-a văzut pe Hottan încărcând în maşină o ladă grea. Era de fapt ziua în care Hottan semnalase poliţiei dispariţia soţiei sale. Anchetat, Hottan a recunoscut, în cele din urmă, comiterea crimei.

Federaţia odontologică latino-americană, cu prilejul sesiunii din 1920 ţinute la Montevideo, a analizat implicaţiile examenului dentar al persoanelor decedate. Federaţia a adoptat o recomandare adresată guvernelor delegaţiilor participante cu privire la anexarea unei fişe dentare la documentele de identitate personale. Specialiştilor stomatologi li s-a cerut să ţină registre privind starea dentiţiei tuturor pacienţilor pe care îi examinează. Acesta a fost începutul, iar ulterior o serie de congrese internaţionale au dezbătut această problemă. Astfel, cu prilejul celei de-a 21-a sesiuni a Adunării generale a

Interpolului, ținută la Stockholm în 1951, s-a recomandat „cunoașterea, respectiv predarea odontologiei legale în serviciile poliției judiciare".

Dar cel mai mult de pe urma odontologiei a beneficiat medicina legală, și anume în cazul marilor catastrofe, când nu există un alt mijloc de identificare a cadavrelor. De exemplu, la 27 noiembrie 1962, un avion de pasageri „Boeing-707" a explodat în momentul când ateriza pe aeroportul Callao din Peru. Toți pasagerii aflați la bord, în număr de 95, au murit carbonizați. Identificarea s-a izbit la început de mari dificultăți, datorită mai ales faptului că majoritatea erau cetățeni străini. Problema a fost rezolvată în cele din urmă grație fișelor odontologice.

Sesizând importanța deosebită a odontologiei, Interpolul, în colaborare cu Federația Dentară Internațională, a inițiat o acțiune de standardizare a fișelor.

CRIMA „ȘTIINȚIFICĂ"

Când un asasin și-a omorât victima, la adăpostul ușilor închise, principalul obstacol care se interpune între el și lege este cadavrul. Și este stânjenitor acest cadavru, care a fost detestat atât de mult, încât... i s-a luat viața.

„Este mai mare mortul decât omul..." spunea Henric al III-lea, în fața resturilor ducelui de Guise, pe care tocmai îl asasinase.

Cum să se debaraseze de această probă a crimei – este prima preocupare a criminalului și ideea care îi vine în gând este să ascundă cadavrul de propriii săi ochi și să-l bage într-o cutie, într-un cufăr, într-un fel de sicriu, unde să nu-l mai vadă deloc.

Deceniile care marchează sfârșitul secolului trecul și începutul secolului nostru aveau să prezinte aspecte noi din punctul de vedere al criminalității. Unul dintre ele și poate cel mai important este acela izvorât și plăsmuit în laboratoarele secrete ale unor creiere bolnave: „crima perfectă".

Ce va caracteriza această nouă categorie de crime: în afară de premeditare, care privește latura juridică a problemei în primul rând, făptuitorii au început să se preocupe atât de ștergerea urmelor pe care le-ar putea lăsa, cât și de ascunderea identității victimei, fapt care, indirect, îngreuiază sau face imposibilă găsirea autorului.

„Ciopârțirea criminală – menționează Lacassagne – este operațiunea care constă în a tăia corpul omenesc într-un număr nedeterminat de fragmente; uneori capul, membrele, trunchiul sunt separate, alteori sunt reduse la bucăți, dat totdeauna scopul este de a înlătura corpul victimei și de a face cât mai dificilă constatarea identității."

Ciopârţirea criminală a fost întâlnită din cele mai vechi timpuri, la societăţile primitive, unde constituia cea mai netă manifestare a instinctului distructiv; apoi a fost oficializată de preoţi şi de judecători şi, în cele din urmă, la ea au recurs numai criminalii.

Cauzele psihologice care împing pe criminal la ciopârţirea victimei sunt multiple şi variate. În ciopârţirea criminală se disting două motivaţii psihologice bine diferenţiate: ofensivă şi defensivă. Motivaţia ofensivă este pusă în aplicare de o impulsivitate comandată de un acces violent de ură sau de o impulsivitate morbidă, inconştientă, care se manifestă la un individ sănătos sau la unul bolnav. Acestui tip de motivaţie îi aparţin ciopârţirile făcute de bolnavi psihici, spre a-şi satisface unele impulsuri pasionale sau perversiuni sexuale. Ciopârţirea în cazul criminalilor sadici este destul de frecventă. Dominanta oricărui act sadic este cruzimea, aceasta manifestându-se concomitent cu orgasmul, de care pare să fie strâns legată. Crima sadică constă în mutilarea fiinţei vii, criminalul sadic aflându-şi excitaţia în împotrivirile victimei sub influenţa durerii.

La necrosadici, excitaţia sexuală se obţine prin mutilarea cadavrelor. Necrosadicul este mânat de instinctul de distrugere. Necrosadismul se manifestă sub două forme: ciopârţirea şi necrofagia. Istoria consemnează actele săvârşite de sergentul Bértrand, care dezgropa cadavrele, le spinteca pântecele, dezarticula membrele inferioare şi superioare, masturbându-se în apropierea lor.

Referindu-se la ciopârţirea practicată de Jack Spintecătorul, Lacassagne menţiona: „Criminalul îşi omora victimele prin surprindere, căci niciodată nu se găseau urme de luptă. Tăia gâtul victimei în aşa fel încât să curgă cât mai puţin sânge, apoi mutila cadavrul cu un cuţit foarte subţire şi totdeauna după moartea victimei. Apoi îi secţiona abdomenul, smulgea viscerele şi îi tăia faţa. Pare să fi dobândit multă experienţă în ciopârţirile sale, din cauza numeroaselor crime pe care le făcuse. În unele cazuri el exciza organele sexuale."

Acestea sunt ciopârţiri de origine sexuală, iar victimele în mai toate situaţiile sunt femei. În asemenea cazuri, mutilările sunt specifice, aproape întotdeauna identice, încât examenul expertului va descoperi uşor ciopârţirea unui necrosadic.

Ciopârţirea ofensivă este executată de nebuni, degeneraţi, sadici sau impulsivi, adică indivizi care nu pot fi consideraţi criminali.

Motivarea defensivă a ciopârţirii criminale, cea mai des întâlnită astăzi, este născută din nevoia imperioasă a criminalului de a scăpa de justiţie şi, prin urmare, de pedeapsa pe care o merită. El recurge la îndepărtarea corpului delict, adică a cadavrului, care, prin fragmentare, îngreuiază atât stabilirea identităţii victimei, cât şi recunoaşterea cauzei criminale a morţii, care ar putea fi atribuită astfel unui accident.

Primele ciopârțiri criminale ieșite din comun sunt menționate în Franța și Belgia și sunt comise, în ordine cronologică, de: 1825 – Dautun; 1832 – Regey; 1835 – Lhuissier; 1849 – Huguet; 1851 – Viou; 1854 – Dombey; 1866 – Avinain; 1870 – Vignat; 1872 – Toledano și Stibon; 1876 – Billoir (Belgia); 1878 – Barré și Lebiez; 1879 – Prévost; 1880 – Menesclou; 1884 – Mielle; 1884 – Pell; 1885 – Euphrasie Mercier.

Dar aproximativ în același timp sunt semnalate crime mai mult sau mai puțin asemănătoare ca mod de săvârșire și în Anglia, Germania, Italia, Statele Unite etc. Opinia publică de pretutindeni este cuprinsă de oroare la descrierea detaliată a modalităților în care au fost suprimate victimele. Tot mai multe glasuri aduc critici vehemente la adresa autorităților, acuzându-le de lipsă de inițiativă.

Să urmărim descrierea câtorva din aceste cazuri, parcurgând împreună notele lui Georges Grison. Intenționând să scrie o „Istorie completă a ghilotinei", autorul a publicat o serie de articole în ziarul „Figaro", unele dintre acestea tratând ciopârțirea de cadavre. Așa cum arată Macé, relatările sunt exact consemnate, prezentând interes și în zilele noastre, căci, după cum vom vedea pe parcursul lucrării, există chiar și „discipoli" contemporani.

Cel care poate fi considerat ca adevăratul inițiator al crimei însoțite de dezmembrare și ciopârțire a fost un ofițer, Charles Dautun, locotenent din Regimentul „4 ușor" – un bărbat cu un fizic plăcut, în vârstă de 35 de ani. Dautun și-a omorât o mătușă, doamna Vannes, domiciliată în Paris, strada Grange Battelière nr. 7, și propriul frate, Auguste Dautun. Criminalul, după ce și-a suprimat victimele, le-a tăiat cadavrele în bucăți, pe care le-a risipit prin diverse locuri din centrul și periferia Parisului. Descoperit și arestat, este condamnat la 25 februarie 1825 la pedeapsa capitală, fiind ghilotinat după trei zile în *Place de Grève*.

După locotenentul Dautun a urmat sergentul de stradă Regey. Iată faptele: „...În dimineața zilei de 30 august 1832, casierul Ramus a fost trimis de către patronul său la bancă pentru a depune suma de 3 107 franci, valoare importantă pentru zilele acelea. Dar omul nostru nu a mai apărut. În ziua următoare, pe la ora cinci dimineața, marinarii din portul Tuiles au zărit un individ ce arunca în Sena o cutie. Necunoscutul, prinzând de veste că a fost observat, a luat-o la fugă. Surprinși și neliniștiți, marinarii încercară și reușiră în cele din urmă să pescuiască pachetul. Cât privește conținutul, vederea acestuia a produs fiori de groază celor prezenți: înăuntru se afla un cap de om proaspăt decapitat. Două zile mai târziu, din canalul deversor de pe strada Huchette a fost scos un trunchi de om, iar din Sena, în apropierea lui *Pont Neuf*, două

picioare. Duse la morgă, asamblarea tuturor acestora a permis reconstituirea corpului lui Ramus.

Primele bănuieli s-au îndreptat de îndată asupra prietenului său Regey, cu care fusese văzut bând cu puţin înainte de dispariţia sa. Dar Regey nu era de găsit. În cele din urmă, s-a aflat că părăsise Parisul şi plecase undeva în provincie, fără să lase vorbă unde anume. Pentru a-l forţa să se arate, poliţia uzează de un şiretlic: îl arestează pe fiul său, la care se ştia că ţine foarte mult. Şi, într-adevăr, de îndată ce află, Regey îşi părăseşte ascunzătoarea şi vine la Paris. Mai mult, recunoaşte totul şi povesteşte în amănunţime cum s-au petrecut lucrurile. Sub pretextul de a-i oferi ceva de băut, el l-a atras pe Ramus la domiciliul său din strada Huchette. De fapt, planul de a-l jefui îi încolţise în minte mai demult şi rămăsese doar să găsească momentul când Ramus ar fi avut asupra sa o sumă de bani mai importantă.

Fără să bănuiască deloc pericolul ce-l aştepta din partea prietenului său, care pe deasupra era şi sergent de stradă, Ramus acceptă să se abată din drum pentru a bea un păhărel, mai ales că invitaţia îl onora peste măsură. Luă paharul pe care gazda i-l întinse şi-i goli conţinutul dintr-o singură înghiţitură. Dar, brusc, se prăvăli pe podea şi după câteva zvârcoliri, se sfârşi. Regey îi introduse în băutură o cantitate imensă de acid prusic. Mirosul acestuia, amintind pe cel al migdalelor amare, era mascat de aroma caracteristică a băuturii.

După ce-l deposedă de banii pe care-i avea asupra sa, îl tăie în bucăţi, pe care le aruncă, după cum am văzut, în mai multe locuri, sperând astfel că va şterge orice urmă a faptei sale.

În timpul procesului, Regey îşi schimbă brusc atitudinea şi încercă să nege cele recunoscute anterior, pretinzând că Ramus ar fi murit din alte motive, şi nu din cauza sa. Tribunalul nu a ţinut seama de retractarea sa şi, la 26 ianuarie, l-a condamnat la moarte prin ghilotinare. Execuţia a avut loc la 2 martie 1833, pe locul viran din preajma braseriei Saint-Jacques.“ Grison îşi încheie laconic relatarea: „...el a murit ca un laş, trebuind să fie dus pe sus la eşafod“.

Cazul Lhuissier a precedat cu aproape 85 de ani pe cel al lui Landru, cu care din anumite puncte de vedere este întrucâtva asemănător.

La 1 martie 1836, un condamnat este purtat pe braţe şi adus până în preajma eşafodului ridicat în piaţa Saint-Jacques. Se plângea în permanenţă că dureri atroce îi împungeau picioarele şi nu putea să meargă. Trei agenţi solizi au fost nevoiţi să-l ducă mai întâi de la celula închisorii la capela acesteia, apoi la şareta cu care călătoresc pe ultimul drum condamnaţii la moarte şi, în sfârşit, cei câţiva paşi până la platforma pe care călăul îl aştepta, impasibil, cu mâinile încrucişate pe piept şi cu o glugă roşie trasă pe cap. Era un spectacol pe care publicul parizian îl aprecia în mod deosebit.

Despre cine era vorba și de ce fapte se făcuse vinovat cel al cărui cap, ridicat de mâna noduroasă a călăului Samson, mai ținea încă ochii deschiși, fixând mulțimea?

La începutul lunii aprilie 1835, un client banal la înfățișare păși timid pragul biroului matrimonial situat pe strada Grenelle: dorea să se căsătorească. Numele acestuia era, după cum avea să noteze în registru funcționarul, caligrafiindu-l cu litere frumoase, Martin Lhuissier. Vârsta: 40 de ani. Ocupația: tapițer. Pretenția celui care stătea respectuos în fața ghișeului cu zăbrele de lemn era cât se poate de obișnuită: își dorea o tânără soție, care, dacă ar dispune de ceva dotă, bineînțeles, ar ușura mult intenția sa de punere pe picioare a unei afaceri. Ce fel? Preferabil bani peșin. „Va trebui în acest caz să plătiți comisionul firmei, domnule" – îl informă funcționarul, un bătrânel politicos, îmbrăcat în redingotă neagră, cu un lanț gros de aur la jiletcă. Și clientul se conformă, fără prea multe codiri.

Reprezentantul onorabilei case matrimoniale îi satisfăcu pe dată cererea, indicându-i adresa unei tinere drăguțe, Catherine Ferraud, care era dornică să-și înjghebeze un cămin. Dar, după cum avea să se stabilească ulterior, Martin Lhuissier era căsătorit cu o oarecare Lecomte, ceea ce atât agentul matrimonial, cât și Chaterine Ferraud nu aveau de unde să știe.

Fără a mai descrie cititorilor aspectul fizic al ciudatului candidat la căsnicie, reținem doar că el a impresionat-o pe Chaterine, despre care, în treacăt fie spus, se zvonea că este certată cu bunele moravuri... Cei doi s-au plăcut, și în așteptarea zilei căsătoriei, s-au mutat împreună într-un apartament închiriat pe strada Richelieu nr. 92, locuință pe care o mobilară cu ce avea fiecare.

Și Lhuissier își puse în aplicare planul fără întârziere. Vecinii aveau să declare că din ziua următoare mutării nu au mai zărit-o pe tânăra lor colocatară. Trei zile mai târziu, fragmente ale cadavrului său, tăiate cu lovituri de secure, aveau să fie scoase din Sena – picioarele în preajma podului Concorde, iar capul și unele părți ale corpului au fost găsite lângă Chaillot. Tapițerul, după ce a omorât-o cu lovituri de ciocan, i-a ciopârțit cadavrul și bucățile le-a îndesat într-un sac. Folosindu-se de căruțul cu care își transporta mobila, ucigașul și-a dus macabra povară până la malul Senei, împrăștiindu-i din loc în loc conținutul. Identificarea victimei nu a prezentat mari dificultăți și, date fiind circumstanțele, s-a reușit destul de repede să se ajungă pe fir la agenția matrimonială. De la început bănuiala s-a îndreptat spre pretendentul la căsătorie, iar mărturiile vecinilor nu au făcut decât să întărească probele care pledau împotriva lui Lhuissier. Urmărit, câteva zile mai târziu, a fost arestat pe când arunca bani în dreapta și-n stânga, cheltuind fără rost bruma de avere a nefericitei Chaterine. Pus în fața probelor, a recunoscut totul, fiind cuprins de o frică neobișnuită.

Să trecem la alt dosar. După cum vom vedea, în speranța că li se vor pierde urmele, Sena a fost aleasă de ciopârțitorii de cadavre parizieni ca locul ideal de a se debarasa de resturile victimelor lor. Dar speranțele se dovediră deșarte, progresele medicinei legale contribuind, într-o mare măsură, la reconstituirea înfățișării celor asasinați.

La 23 ianuarie 1849, în apropierea podului Austelitz, câțiva marinari au zărit ceva suspect plutind în valurile Senei. Nebănuind despre ce ar putea fi vorba, reușiră după oarecare sforțări să tragă la suprafață ciudatul obiect ce-i intrigase. Așezați pe mal, îl desfăcură cu înfrigurare. Era un trunchi de femeie, împachetat într-o rochie de lână de culoare neagră. A fost anunțată poliția și corpul a fost transportat la morga orașului. Aici, după obiceiul timpului, a fost expus publicului, pentru a fi recunoscut. Dar nimeni nu a reușit să spună despre cine era vorba. Câteva zile mai târziu au fost găsite și picioarele: unul la Argeteuil, iar altul la Neuilly. Până la urmă, sforțările poliției se dovediră a fi încununate de succes: numele de familie al femeii era Huguet. S-a aflat că se stabilise la Paris de șase ani, împreună cu soțul, venind din mica localitate Auvergnats, unde cei doi soți se ocupau cu cărbunăritul.

Viața la Paris a fost prea grea și, contrar așteptărilor, soțul luă hotărârea de a se întoarce acasă. Femeia, sătulă de munca ce o aștepta, refuză să-l urmeze. În iulie 1848 cunoscu un bărbat cu numele de Lemoine și acesta, în cele din urmă, o convinse să se mute la el, în strada Roquette la nr. 35. Pe neașteptate își făcu apariția Huguet, care se convinse de infidelitatea soției sale. Avură loc scene violente și Lemoine își abandonă amanta. Dar urma soților Huguet fu pierdută din acel moment. Acum, brusc, după cum am văzut, a fost găsit corpul femeii. Normal, s-a emis ipoteza unei crime din răzbunare, determinată de gelozie. Bănuiții erau cei doi bărbați care trăiseră cu victima: amantul și soțul. Lemoine își dovedi însă nevinovăția, justificând întrebuințarea timpului minut cu minut. Rămăsese soțul. Cu mare greutate a fost găsit la Montargis și arestat. Adus la Paris, mai întâi negă orice amestec în uciderea soției sale. Pus în prezența unui martor care-l văzuse asudând în timp ce ducea un colet în direcția Senei, se hotărî să recunoască. Huguet și-a omorât soția cu o lovitură de bardă, după care a tăiat-o în bucăți, pe care le-a ambalat în două pachete. Crezându-se neobservat, le-a dus pe rând la malul Senei, aruncând conținutul în mai multe locuri. După aceasta a părăsit Parisul, având impresia că a înlăturat orice urmă care i-ar fi trădat mârșăvia.

Huguet a fost judecat la 31 mai 1849 și, bucurându-se de circumstanțe atenuante din partea juriului, care a ținut seama de comportarea imorală a soției sale, a fost condamnat la muncă silnică pe viață.

„Criminalul cu față de înger" este titlul sub care, în anul 1851, a apărut în ziarele pariziene relatarea cazului Viou.

Pe una dintre cele mai elegante străzi ale Parisului, Saint-Honoré, își avea magazinul de bronzuri Poirer Desfontaines, un bărbat trecut de prima tinerețe. Trăia singur și era ajutat la treburile prăvăliei de un tânăr în vârstă de 21 de ani, cu fața bucălată și roz, amintind de cea a îngerilor din picturile maeștrilor Renașterii. Numele acestuia era Eugène Viou.

Într-una din zile, Viou își omorî patronul, îi dezmembră corpul, tăindu-l apoi în bucăți, pe care le abandonă într-un cufăr la Château-roux. Șeful Siguranței, Canler, se folosi de un șiretlic pentru a deruta pe asasin, care, crezând că nu este bănuit, a fost arestat câteva zile mai târziu, în timp ce se reîntorcea la locuința sa.

Interogat, avea să-și recunoască crima, dar în același timp pretindea că a făcut-o sub impulsul răzbunării: patronul său era homosexual și a atentat la pudoarea sa. Juriul nu a ținut seama de aceste explicații și Viou a fost condamnat la moarte. Ultima dorință înainte de a muri a fost aceea de a i se servi un pui fript. Și, fapt straniu, el l-a mâncat liniștit, ca și cum nu urma să se întâmple ceva, sugând și ronțăind fiecare oscior în parte. A fost executat la 18 iunie 1851 în piața Saint-Jacques, fiind penultimul condamnat care-și va mai primi pedeapsa aici.

La 7 decembrie 1854, Victor Dombey, un tânăr de 20 de ani, urca cu nepăsare treptele eșafodului din piața Rocquette. Atitudinea sa sfidătoare a surprins mulțimea curioasă adunată. Dombey, tânărul cu părul blond, imberb și cu aer infantil, comisese una dintre cele mai groaznice crime.

Cu puțin timp în urmă el reușise, grație aerului său nevinovat, să atragă în cursă și să omoare pe un ceasornicar elvețian venit la Paris. Este vorba de Moise-Isaac Wahl, evreu originar din Locle. Venise la Paris cu intenția de a-și rezolva o serie de afaceri ce reclamau expres prezența sa. Dombey, care era și el lucrător ceasornicar, îl convinge pe bătrânul Wahl de posibilitatea încheierii unei tranzacții fructuoase cu niște clienți de peste ocean. El îl invită pe Wahl într-o cameră a unui mic hotel, situat pe strada *Petit Pont* la nr. 17, unde, pe la spate, îl lovește cu un baston în cap, în timp ce acesta era aplecat asupra unei valize cu eșantioane. (Este o crimă care, ca mod de săvârșire, va fi mai târziu imitată de sergentul de stradă Prévost, a cărui victimă va fi tot un ceasornicar.) Să revenim la Dombey. După ce s-a convins că bătrânul nu mai este în viață, trimise pe un cunoscut al său, pe nume Cailloux, să-i aducă un cufăr. Între timp, tăie în bucăți cadavrul bătrânului ceasornicar și curăță camera. Cufărul cu conținutul său neobișnuit a fost depus, prin intermediul lui Cailloux, la biroul de bagaje de la *Gare de Lyon*.

La scurt timp, mirosul de putrefacție ce se răspândea din coletul abandonat a determinat autoritățile să-l deschidă. Cercetările au dus la urmărirea lui Cailloux, care, anchetat, a mărturisit rolul ce-l jucase fără să-și dea seama

câtuşi de puţin. Cât priveşte pe Dombey, cu un aer candid şi-a descris fapta, lăsând juriului impresia că nu înţelege pentru ce este judecat. Calm până în ultima clipă, el considera abominabila crimă ca o... glumă nevinovată. Comportarea sa, pe baza cunoştinţelor actuale, ne permite fără tăgadă să-l privim ca pe un bolnav psihic, ceea ce nu-l absolvă însă de vină.

Timp de 12 ani opinia publică nu a mai fost tulburată de faptele nici unui ciopârţitor de cadavre, când, brusc, în 1866, atenţia a fost reţinută de faimoasa afacere a măcelarului Avinain, supranumit „Curăţătorul de oase". Numărul victimelor sale nu a fost stabilit niciodată, cu toate încercările făcute. A fost descoperit în urma unor peripeţii ce ar putea face subiectul unui roman negru de invidiat; menţionăm doar că, până să fie prins, şi-a schimbat de mai multe ori numele, înfăţişarea şi domiciliul, punând poliţia în faţa unor adevărate enigme. Pentru crimele comise a fost condamnat la moarte şi ghilotinat.

Locuitorii micului sat Pont-Rose nu au bănuit nici o clipă că paşnicul lor consătean, Casimir Vignat, ar fi capabil să facă un rău cuiva, dar să ucidă un om... Şi totuşi, prin anul 1872, zvonuri ciudate au început să circule. Aproape de doi ani soţia acestuia nu mai fusese zărită şi vecinii au putut constata că o femeie tânără, până atunci slujnică prin sat, îi luase locul. Anchetat, într-un moment de slăbiciune, Vignat mărturiseşte că şi-a ucis soţia. Nimeni nu-şi mai amintea când a fost văzută ultima oară, mai ales că gospodăria sa se afla aşezată într-o margine a satului. Vignat şi-a omorât femeia, tăind-o apoi în patruzeci de bucăţi. Şi, cum în curte avea o grămadă de bălegar pus la dospit, noaptea a îngropat sub aceasta resturile victimei, gândind că astfel va fi mascat mirosul emanat în timpul putrefacţiei. Ingeniozitatea criminalului a mers mai departe şi, sub pretextul că una din oile sale este bolnavă de gălbează, a rugat pe un vecin s-o omoare. După aceea, a tăiat oaia în bucăţi şi a amestecat resturile cu cele ale victimei sale. Interogat de ce a procedat astfel, avea să motiveze: „Dacă s-ar fi descoperit ceva, eu aş fi avut ce să spun." După un timp, bălegarul cu resturile nefericitei femei şi ale oii a fost răspândit pe câmp. Mai bine de o lună de zile au fost depuse strădanii pentru descoperirea oaselor şi reconstituirea scheletului victimei. Judecat, Casimir Vignat a fost condamnat la moarte şi executat.

Dacă până acum crimele descrise au avut un singur autor, datele consemnează ivirea unor crime comise de doi autori: în 1872, Toledano şi Stibor din Marsilia au omorât şi tăiat un negustor pe nume Grégo, pentru a-l jefui. Tot în acelaşi an, şi în acelaşi scop, Vinchet din cantonul Vaud, de unul singur, a asasinat şi ciopârţit, la Geneva, pe un agent de afaceri – domnul Vioget. Mai trecură câţiva ani şi gazetele menţionară o nouă crimă: este vorba de Billoir,

care, după ce a ucis-o pe Marie Le Manach, a tăiat-o în două. „Era – avea să menționeze Georges Grison în «*L'histoire complète de la guillotine*» – un palid imitator al precursorilor săi."

La 14 decembrie, „femeia tăiată" – după cum o denumise opinia publică – a fost recunoscută: ea se numea Marie Le Manach și fusese servitoarea și amanta unui individ care frecventa cafenelele din Montmartre. Acest om era Billoir, arestat de agentul Lecros. Interogat de judecătorul Bresselles, el a negat ciopârțirea fostei sale amante, însă, pus în fața probelor materiale, a povestit că în noaptea de 7 spre 8 noiembrie, în urma unei certe, a lovit-o cu piciorul în abdomen pe Marie Le Manach, fapt în urma căruia femeia a murit. Dezolat, s-a gândit să-i taie corpul în două pentru a arunca bucățile în Sena, între Saint-Quen și Clichy. „Vrând – spunea el – să ascund greșeala, eu m-am pierdut."

Condamnat la moarte, Billoir, a fost executat la 26 aprilie 1877. Solicitând comutarea pedepsei, președintele Franței a considerat că acest subofițer, decorat cu Medalia Militară, nu merită clemență.

Macé spune: „Am urmărit această dramatică procedură; ca multe altele ea ascunde o enigmă judiciară și am convingerea că Billoir a fost mai mult nefericit decât vinovat."

Crima tânărului cuplu Marie Boyer (16 ani) și Eugène Vitalis (23 ani) s-a remarcat prin insolitul ei. Cei doi se decid, din motive puerile, să înlăture din calea lor pe mama fetei. Și nici un film de groază din zilele noastre nu se situează la nivelul „operei" cuplului blestemat: după ce-și omoară mama, ajutându-și în acest scop amantul, îi taie corpul în mai multe bucăți și-l vâră într-un cufăr aflat în colțul camerei. Marie Boyer se așază apoi pe capacul cufărului, în timp ce amantul său îi servește brânză tăiată cu cuțitul de care se serviseră la asasinat. Hotărârea juriului a indignat opinia publică: datorită vârstei, fiica criminală a fost grațiată.

Un loc aparte în galeria marilor criminali îi revine lui Maestdag, cizmarul din Anvers. Acesta, după ce și-a ucis consoarta, a tăiat-o în, nici mai mult nici mai puțin decât... 103 bucăți. Masa informă a fiert-o într-o oală mare, iar conținutul l-a vărsat într-un cimitir, gândind că va șterge orice urmă. Procedeul său avea să servească drept model sergentului de stradă Prévost.

După cum am mai menționat, Prévost l-a atras în locuința sa pe bijutierul Lenoble, suub pretextul că ar dori să cumpere de la el un colier pentru femeia sa. Lenoble își etalează pe masă bijuteriile, iar Prévost îl izbește pe la spate cu o bilă grea de plumb ce servea la curățatul hornurilor. Bijutierul s-a prăbușit fulgerat. Criminalul l-a tăiat în bucăți, pe care le-a semănat apoi în întreg cartierul.

Prins, avea să surprindă pe anchetatori mărturisind că nu trecuseră nici trei ani de când procedase la fel cu amanta sa, pentru a-i lua banii. Crima rămăsese nedescoperită. Cum s-au petrecut lucrurile: la 2 mai 1876, o tânără cu numele Blondine, amanta lui Prévost, la cererea familiei, a fost dată dispărută. Opt zile(?!) după aceasta, dosarul a fost clasat, având menţionat un raport negativ ce rezulta din cercetările întreprinse. Prévost îşi ucisese amanta şi o tăiase în numeroase bucăţi, iar pentru a şterge orice urmă şi a împiedica identificarea, capul i l-a fiert şi l-a îngropat în taluzul din faţa fortificaţiilor de la poarta *La Chapelle*, loc pe care îl avea sub supraveghere. Prévost a fost ghilotinat la 19 ianuarie 1880.

Louis Menesclou a fost arestat în timp ce ardea resturile însângerate ale victimei sale. A fost condamnat la moarte şi executat pe eşafod la 7 septembrie 1880.

Menesclou îşi atrăgea victimele fluturându-le prin faţa ochilor diverse podoabe strălucitoare sau... o crenguţă de liliac, ca în cazul micuţei Louise Deu, în vârstă de patru ani, pe care la 15 aprilie 1880 a reuşit să o determine să intre la el. A violat-o, după care i-a tăiat gâtul şi a ciopârţit-o în 39 de bucăţi, pe care a încercat să le incinereze. Când comisarul Veron l-a arestat, Menesclou mai avea încă în buzunar mâinile sărmanei copile, iar în focarul sobei s-a găsit capul, în parte calcinat.

Louis Menesclou, zis Marin, avea 20 de ani. Ca urmare a practicării unor acte sexuale anormale (cu copii şi animale), tatăl său a făcut în aşa fel încât să fie închis, în două rânduri, la închisoarea de copii „*Petite-Roquette*“. Îmbarcat ca mus la bordul unei corăbii, datorită comportării sale a suferit în timp de 18 luni nu mai puţin de 176 de pedepse, după care a fost concediat.

În ziua în care Ragon, judecător de instrucţie, s-a deplasat la locul crimei, fără intervenţia poliţistului Honorat, femeile din cartier l-ar fi linşat pe criminal. Noaptea de 15 spre 16 aprilie şi-o petrecuse dormind pe cadavrul victimei sale, pe care o vârâse în salteaua de paie a patului.

După Menesclou, menţionăm pe Felix Mielle, arestat la 4 iulie 1884, la Bar-sur-Aube. A asasinat şi tăiat în bucăţi pe prietenul său Lebon. Crima a avut loc la Paris în strada Lyon, iar bucăţi din cadavrul lui Lebon au fost găsite în diverse locuri. A fost prins, după o urmărire dificilă, de către Kuehn, şeful Siguranţei.

În iulie 1884, publicul ia cunoştinţă de cazul ceasornicarului Pel, domiciliat la Montreuil, strada Eglise. A fost acuzat şi condamnat pentru că şi-a ucis, ciopârţit şi incinerat servitoarea, pe nume Elisa Boéhmer, devenită amanta sa.

Anul 1883. O crimă recentă și misterioasă captează atenția tuturor, alertând întreaga poliție. Se ordonă o anchetă amănunțită, dar primele cercetări conduc la clasarea dosarului. Totul a pornit de la o simplă scrisoare. În luna august a aceluiași an, nepoata domnișoarei Elodie Ménétret a înaintat o plângere scrisă prefectului de poliție, prin care cerea găsirea mătușii sale; lucrul era perfect normal. Pe cerere prefectul pune rezoluția de a i se da curs. Sarcina de a începe cercetarea revine uneia dintre brigăzile speciale ale poliției municipale. În raportul înaintat de aceasta se menționează că Elodie Ménétret trăiește și este internată într-o casă de sănătate din Luxemburg.

Efectuarea cercetărilor fusese încredințată unui agent ce-și culesese informațiile de la menajera dispărutei, Euphraise Mercier, cea care era bănuită că nu ar fi străină de dispariția stăpânei sale. Cert este că Euphraise a reușit să-l convingă pe agent și dosarul a fost, după cum am văzut, clasat. Este una din nenumăratele și gravele greșeli ale poliției din acea vreme, greșeli care au condus în final la reorganizarea acesteia sub Georges Clemeceau.

Dosarul este redeschis și ancheta reluată. Percheziția efectuată la domiciliul numitei Euphrasie Mercier din Villemouble (Seine) a avut ca rezultat găsirea unor oseminte de om, îngropate în grădină. Bătrâna Euphrasie pretindea că proprietatea se situa pe locul unui vechi cimitir. Totuși, un examen atent al oaselor a permis să se constate că unele erau negre și calcinate. Judecătorul care instruia această afacere a avut ideea fericită să trimită spre examinare măselele și dinții la dentistul care o îngrijea pe domnișoara Ménétret. Acesta a remis judecătorului de instrucție o fișă găsită în cartoteca predecesorului său și care purta mențiunea următoare: „Domnișoara Ménétret. O îmbrăcare în aur a primului molar inferior drept. O obturație a celui de-al doilea molar superior drept."

Judecătorul a încredințat maxilarele și resturile de dinți stomatologului (dr. Goldenstein) care a efectuat reconstituirea. Acesta a găsit dintele îmbrăcat în aur și dintele obturat cu oxiclorură de zinc. Presată cu întrebări, bătrâna menajeră și-a recunoscut fapta. În aceeași zi, 19 august 1885, Euphrasie Mercier este arestată.

Fostă vânzătoare de pantofi, ea se angajase ca servitoare la Elodie Ménétret și, după ce o ucide în luna aprilie 1883 pentru a-și însuși bani și obiecte de preț din locuința acesteia, o face bucăți și resturile le arde, îngropând totul sub un strat de flori, așezat la vedere pe peluza locuinței sale. Zilnic își uda florile, fără ca cineva să bănuiască secretul pe care îl ascundeau.

Euphrasie Mercier este prima femeie care, după ce și-a ucis victima, a ciopârțit-o și i-a ars cadavrul.

În 1920, doamna Bessarabo, cunoscută sub pseudonimul literar de Hera Myrtel, și-a ucis soțul – un misit. După aceasta, a transportat geamantanul-

coșciug la gară. Descoperirea coletului macabru la Gara de Est a condus pe Hera Myrtel la Curtea cu juri, ceea ce a prilejuit una dintre cele mai frumoase pledoarii maestrului Moro-Giafferi.

În septembrie 1922, asasinul lui Frédéric Rigaudin, rămas nepedepsit, a procedat mai ingenios: el a expediat cufărul, care a fost descoperit în magazia de bagaje a gării din Lille.

La fel ca Eyraud și Gabrielle Bompard, Andrée Farré și Robert Planet au ucis, la Paris, pe un rentier bogat, Thelier. După ce au pus cadavrul într-un geamantan, l-au îmbrâncit în Trou-d'Enfer, în apropiere de Sables-d'Olonne.

Se pare că este dificil să-ți procuri un geamantan destul de mare pentru a cuprinde un cadavru în întregime. Foarte adesea, pentru a se debarasa mai ușor, asasinul își ciopârțește victima. Aceasta pare să fie, la prima vedere, o sarcină supraomenească. Totuși, ciopârțitorii o fac cu ajutorul unor unelte de ocazie și, surprinzător, foarte adesea, printre aceștia se numără multe femei.

Putem aminti pe Aimée Rabilloud, această sexagenară din Savigny-sur-Orge, care, după ce toată viața ei a fost torturată de soțul ei, un adjutant în retragere, l-a omorât într-un moment de revoltă și l-a tăiat în 327 de bucăți, pe care le-a presărat ici și colo.

O femeie slabă, Jeanne Bordier, a tăiat, în decembrie 1962, corpul amantului ei, Armand Ferrari – un solid profesor de educație fizică – și l-a dus, în trei colete, la ghișeul de bagaje din Gara Austerlitz. A fost judecată la Curtea cu juri a Senei.

Cu timpul, unii ciopârțitori n-au mai încredințat coletele compromițătoare ghișeelor din gări – unde mai devreme sau mai târziu erau totuși descoperite – și au adoptat tehnica gangsterilor americani. Aceștia îmbracă cadavrul victimei într-o gangă de ciment și merg să arunce acest sarcofag în mare. Adeseori victimele Mafiei sfârșesc îngropate în betonul fundației unui zgârie-nori sau al unei șosele. Aceasta presupune, evident, mijloace pe care nu le are oricine la dispoziție.

În 1934, la Lyon, un oarecare Collini, zidar de meserie, și-a omorât amanta. La anchetă a afirmat că citise ordinul categoric de a ucide în... ochii iepurilor de casă pe care îi creștea. A tăiat-o pe nefericita femeie și a zidit în jurul acesteia cărămizi, din care își făcuse și casa.

Angel Solei, originar din Martinica, și el zidar de meserie, a procedat „mai aparte". El și-a ucis amanta în locuința sa din Courbevoie. După aceea a tăiat-o și a zidit bucățile într-un fel de șemineu. Era în 1938. Urmărit de „fantoma" moartei care-i tulbura somnul, a fost nevoit să se mute. Noii locatari, con-

siderând că falsul șemineu este inestetic și inutil, l-au demolat și astfel au descoperit cadavrul ciopârțit. Angel Soleil și-a sfârșit viața în închisoare.

În 1923, Saget, un medic din Aix-en-Provence, a încercat o metodă mai... „științifică": a dizolvat cadavrele victimelor sale în acid clorhidric. Însă această substanță nu este la îndemâna oricui... Sinistrul doctor Petitot le arunca într-o groapă cu var nestins, iar Landru, după cum vom vedea, le ardea în soba din bucătărie. Cât privește pe Haartmann, măcelarul din Hanovra, acesta oferea spre vânzare carnea victimelor sale.

Dar pentru a răsturna orice regulă, criminalii provin din cele mai variate medii, chiar și din familii la care te poți aștepta cel mai puțin. Acesta este cazul sinistrilor Barré și Lebiez. Plictisul unei vieți ordonate și obișnuite i-a determinat să alunece pe panta procurării cu orice preț a senzațiilor tari, a preocupării de a ieși din cotidianul oamenilor cinstiți. De la un flirt la altul, ei au trecut în cele din urmă la asasinat. Barré și Lebiez au ajuns să-și confecționeze chei false pentru a forța închizători. Barré a mers până acolo, încât fura și banii prostituatelor pe care le întâlnea.

La 31 iulie 1878, Curtea cu juri i-a condamnat la pedeapsa cu moartea pentru atragerea în cursă și asasinarea cu premeditare a văduvei Gillet. Crima avea ca mobil furtul unor valori. Victima, o bătrână lăptăreasă, își vindea marfa sub portalul unei case de pe strada Paradis. Făcuse greșeala să-i mărturisească lui Barré faptul că posedă 14 000 de franci sub formă de titluri. Barré a luat un ciocan de fier subțire și lung, pe care l-a învelit în hârtie neagră, astfel încât să fie luat drept un portofel mare. S-a prezentat de trei ori la domiciliul văduvei Gillet și de fiecare dată împrejurările l-au împiedicat să săvârșească asasinatul. În cele din urmă a chemat-o la el acasă, sub pretextul să-i aducă laptele la agenția pe care o ținea în strada Hauteville. În momentul în care bătrâna s-a aplecat pentru a turna laptele într-un vas, Barré i-a aplicat două lovituri puternice în cap. Prietenul său Lebiez, pentru a-i grăbi sfârșitul, s-a înarmat cu un răzuitor, cu care i-a dat șase lovituri în regiunea inimii. Scena a fost scurtă.

Lebiez, student la medicină, nu a tăiat imediat cadavrul, căci învățase că circa două ore după moarte sângele mai curge încă. Criminalii au mers să-și petrecă acest timp la cafenea.

— Mergi și ia valorile bătrânei, în timp ce eu am să-mi fac „treaba"! – îi spuse Lebiez lui Barré.

Și această treabă consta din a detașa cu un brici capul, brațele și picioarele victimei și a îndesa totul într-un cufăr aparținând lui Barré.

La întoarcerea complicelui său Lebiez i-a spus:

— Ce păcat că a fost deteriorat capul din cauza ciocanului ! L-aş fi vândut cu 25 de franci.

La câteva zile după efectuarea crimei, când încă nu se bănuia cine sunt autorii oribilului asasinat, Lebiez nu s-a sfiit să ţină o conferinţă în Sala de Arras, prilej cu care îşi expuse sistemul şi crezul său „filosofic". Cei doi criminali au fost executaţi la 7 septembrie 1878.

Drama din Anvers

18 martie 1878. În vechea sală a Curţii cu juri a oraşului nu mai era nici un loc liber; mulţimea se înghesuia tăcută în spaţiile rămase libere între ultimele şiruri de bănci şi perete. Era ora 11 când a fost introdus acuzatul: Gustav Mestag, o figură inteligentă, înfăţişare decentă, îmbrăcat în negru, calm.

Juriul, prezidat de consilierul regal Terlinden, îl întrebă pe cel adus cum se numeşte şi-l invită să-şi declare, după uzanţă, vârsta şi profesia. Formalităţile de rigoare fiind îndeplinite, face semn grefierului, încuviinţând că poate da citire actului de acuzare[1].

„Procurorul general de pe lângă curtea de apel din Bruxelles expune că, prin Hotărârea din 23 februarie 1878, a trimis în faţa Curţii cu juraţi din provincia Anvers, actualmente deţinut, pe numitul Gustav Mestag, acuzat de crimă prevăzută conform articolelor 392, 393 şi 394 ale codului penal. Ca urmare, procurorul general sus-menţionat a întocmit prezentul act de acuzare, din care rezultă faptele şi detaliile următoare:

Soţii Mestag locuiau în Anvers, pe o mică ulicioară, Nacelle, într-o clădire situată la nr. 34, casă care adăpostea numeroase familii. Locuinţa celor doi era compusă dintr-o singură cameră, situată la parter, şi pivniţă. Alături de camera lor, văduva Van Immerseel ocupa două camere. La primul etaj, deasupra apartamentului văduvei Immerseel, se afla apartamentul doamnei Verlinden, tot văduvă, iar deasupra camerei soţilor Mestag se găsea cea locuită de văduva Goes, încăperile fiind separate de un plafon extrem de subţire, prin care răzbătea şi cea mai uşoară şoaptă.

În această casă, la capătul unei ulicioare arhiaglomerate, unde nici un strigăt sau zgomot, oricât de slab, nu puteau trece nepercepute, mai ales în liniştea nopţii, a fost comisă, în noaptea de 13 spre 14 august 1877, o crimă neobişnuită. În spaţiul a câtorva metri numai, o nefericită femeie a fost ucisă, tăiată în bucăţi, autorul acestui abominabil fapt neputând fi descoperit decât după îndelungi strădanii ce au durat circa patru luni de zile! Acest trist record

1 Ch. Desmaze, *„Histoire de la médecine legale"*, Paris, 1880, p. 273

a fost posibil datorită unor precauții extreme și, mai ales, unui concurs de împrejurări cum greu se poate imagina."

Originar din Termode, Mestag se ocupa cu cioplitul pietrei. Visând o viață mai ușoară, s-a decis să meargă la Paris. Aici nu i-au rămas străine plăcerile pe care o mare capitală le pune la dispoziția celor amatori, incapabili să reziste unor tentații.

În 1875 pleacă la Anvers și leagă o strânsă prietenie cu François Vingeroets, un stâlp al cabaretelor. Sora acestuia, Jeanne, o văduvă în vârstă de 58 de ani, îi va deveni după puțin timp soție. A rămas un mister cum Mestag a decis să se căsătorească cu o femeie care avea de aproape două ori vârsta sa și care pe deasupra nu era deloc atrăgătoare. După unele ipoteze, a făcut acest pas tentat de ideea că văduva intrase cu puțin timp înainte în posesia a 20 000 de franci, obținuți din vânzarea unei case. Sau poate că, din discuțiile cu amicul său François, a aflat că sora acestuia, negustorească de haine vechi, făcea afaceri prospere. O asociere cu ea i-ar fi oferit o viață ușoară și ar fi putut renunța la aspra meserie de cioplitor de piatră.

Cert este că la 17 iunie 1876, acuzatul a luat de soție pe Jeanne Vingeroets și că această căsătorie, cu toată diferența de vârstă și lăsând la o parte patima amândurora de a bea, nu părea în primul moment nefericită.

Sfârșitul zilei îi găsea adeseori pe cei doi soți, care formau o pereche neobișnuită, în câte un mic bistrou din cartier. Amatori de băuturi tari, nu se opreau din băut până ce, amețiți, cu mințile tulburi, nu se luau la ceartă. La început disputele între cei doi se terminau repede și totul reintra în normal. Cu timpul, situația a început să se schimbe și, la un an după căsătorie femeia a început să se plângă cunoscuților de comportarea soțului său. Mestag exercita asupra soției o dominație absolută, înspirându-i o adevărată frică, urmare a unor bătăi deosebit de violente, ale căror urme se puteau citi pe fața și în ochii îndureraţi ai femeii. Dacă viata în comun devenise insuportabilă pentru Jeanne Mestag, nu mai puțin adevărat este și faptul că pentru tânărul soț aspectul fizic al soției sale devenise o obsesie, fiindu-i tot mai greu să vină acasă și să împartă patul cu ea.

Cu opt zile înainte de a se debarasa de Jeanne, acuzatul și-a spus păsul unuia dintre copiii acesteia: „Nu știu cum să fiu pe placul mamei voastre; m-am gândit s-o părăsesc, iar dacă n-am s-o fac, atunci nu știu ce mi-ar mai rămâne de făcut."

Fără îndoială că încă din acea perioadă acuzatul rumega ideea uciderii femeii, intenție pe care câteva zile mai târziu o va pune în practică. Dar mai înainte de a relata crima, este important să cunoaștem circumstanțele în care a fost descoperită aceasta.

La 2 septembrie 1877, Mestag s-a prezentat la un ofițer de poliție și i-a făcut cunoscut, manifestându-și îngrijorarea, că i-a dispărut soția. Cu puțin

timp înainte avusese loc una din obişnuitele certuri între cei doi, mai precis, din câte îşi amintea, pe data de 10 august. Femeia îl enervase şi îi vorbise urât; el a ripostat trăgându-i câteva palme. Dar, după aceea, totul intrase în normal, pentru ca la 13 august, într-o luni, femeia să se supere din senin şi să-l ameninţe că-l va părăsi, retrăgându-se la familia ei.

Acuzatul menţionează că nu a luat-o în seamă; şi-a băut porţia de vin şi s-a culcat în pat alături de soţia sa. A doua zi dimineaţa, când s-a trezit, a constatat că femeia nu mai era lângă el. La început a bănuit că Jeanne plecase la Bruxelles, unde mergea de obicei la piaţă, în interesul afacerilor pe care le întreprindea. Dar absenţa a început să se prelungească şi, văzând inutilitatea demersurilor făcute pentru a-i da de urmă, s-a hotărât să se adreseze poliţiei. Mestag adăugă, cu o profundă ipocrizie, că avea impresia că soţia sa îşi pusese capăt zilelor ori îşi găsise moartea într-un accident.

Câţiva vecini, audiaţi în aceeaşi zi, confirmară spusele soţului. Poliţia se deplasă la locuinţa reclamantului şi, după o inspecţie sumară, plecă fără nici un rezultat.

Cu toate acestea, a doua zi, Divizia de poliţie judiciară întreprinse şi ea, la rândul ei, o serie de cercetări, suspectându-l pe Mestag că s-ar fi debarasat de soţia lui. Locuinţa i-a fost supusă unui examen ceva mai minuţios, haznaua a fost sondată, fără a fi însă golită. Rezultatele fiind negative, acuzatul s-a crezut pentru moment scăpat.

La 3 ianuarie a fost întreprinsă o nouă anchetă. Parchetul a fost informat de către vecini că Mestag, în ziua de 14 august, adică a doua zi după data la care femeia sa fusese zărită pentru ultima oară în strada Nacelle, scosese peste 50 de găleţi de apă de la pompa din stradă şi le cărase în casă, după care dăduse afară o apă murdară, pe care o azvârlise într-o hazna aflată ceva mai în susul străzii. Mai mult, la un moment dat, unii au avut impresia că lăturile aveau o culoare roşiatică şi că în ele pluteau chiar bucăţi de carne însângerată.

La aflarea acestor informaţii neliniştitoare, parchetul a venit din nou la locuinţa soţilor Mestag şi, cum bărbatul nu a fost în măsură să infirme acuzaţiile vecinilor, s-a dispus arestarea lui. Cu acest prilej, s-a dat ordin să se golească complet haznaua. Operaţia era anevoioasă. Se făcuse noapte, când poliţiştii au găsit aruncate în hazna 153 de bucăţi de carne care proveneau dintr-un corp omenesc. Se formase o grămadă oribilă de resturi însângerate, compusă în principal din fâşii de piele, grăsime, tendoane, muşchi şi unele resturi de organe. Cât priveşte oasele, acestea lipseau complet, exceptând câteva fragmente de coaste şi oase ale capului. S-au mai descoperit o rotulă întreagă şi, caracteristic pentru aceste crime, un pachet învelit într-o bucată de hârtie de culoare gri, legat cu un cordon, în care se aflau doi omoplaţi şi părţile cărnoase învecinate.

Examinate mai îndeaproape, s-a constatat că toate aceste resturi proveneau, fără nici o îndoială, din corpul unei femei, și această femeie nu putea fi alta decât soția lui Mestag, mai ales că printre aceste bucăți de carne însângerată se găseau un lob de ureche sfâșiat și un smoc de păr negru încărunțit. Or, se știa că soția lui Mestag avea părul de această culoare și una dintre urechile sale avea lobul rupt.

Această descoperire infirma toate explicațiile mincinoase ale lui Mestag. Acesta a încercat totuși să nege și, când magistratul i-a făcut cunoscut că au fost descoperite resturile mutilate ale corpului soției sale, cerându-i să explice prezența lor în haznaua locuinței sale, a căutat să câștige timp, eschivându-se: „Nu cred în această descoperire. Poliția a făcut deja cercetări în hazna și nu a găsit nimic."

A doua zi Mestag se prezentă în fața magistratului instructor cu un nou sistem de apărare. El spune: „Luni 13 august, soția mea s-a îmbătat și, către orele 4 după-masă, era așa de beată că a trebuit să o aduc pe sus acasă; am culcat-o și m-am culcat și eu alături. Către ora 9 seara, când m-am sculat, dormea liniștită. M-am ridicat din pat, am lăsat-o să doarmă și m-am dus la cabaretul «Dobbellaar» ținut de De Herdt. M-am îmbătat și am rămas acolo până la ora 2 dimineața. Când am fost adus acasă și am pătruns în camera noastră, mi s-a înfățișat un spectacol îngrozitor: soția mea zăcea pe dușumea, în mijlocul unui lac de sânge, alături de un pahar răsturnat. Avea pe față o rană profundă și, fiind moartă demult, corpul i se răcise. La vederea acestui spectacol, m-am gândit la dezonoarea ce se va abate asupra memoriei soției mele, dacă oamenii vor afla că ea a murit din pricina beției. M-am decis să fac dispărut cadavrul și, după încercări zadarnice, l-am tăiat în două bucăți printr-o incizie deasupra abdomenului. Una dintre bucăți, nu mai știu care, am vârât-o într-un sac pe care, traversând străzile orașului, l-am dus către bariera Kiel. Ajuns acolo, mi-a fost frică și m-am gândit că este imposibil să abandonez sinistra sarcină; l-am adus din nou acasă. Aici am început să tai în bucăți corpul soției mele și să scot carnea de pe oase. Lugubra operație a durat toată noaptea și o parte din zi. Pentru a spăla sângele a fost nevoie să car atâta apă cât au menționat vecinii. Carnea cadavrului soției mele am aruncat-o în hazna; cât privește oasele, le-am dus miercuri, pe la ora 10 seara, într-un sac, la cimitirul din Kiel. Acolo, am sărit gardul și am săpat o groapă în care le-am vârât.

Veșmintele purtate de soția mea, ca și ale mele de altfel, erau pline de pete de sânge, așa că pe acestea, împreună cu sacul cu care transportasem o jumătate din corp și cuțitul cu care am tăiat corpul, le-am ars după aceea."

Pentru a zădărnici orice întrebări din partea magistratului instructor, Mestag conchise, zicându-i: „Nu vă voi da niciodată un alt răspuns, chiar dacă

îmi veţi cere să vă spun cum a murit soţia mea! Vă voi spune mereu că ea era moartă când m-am reîntors!"

În concluzie, cu excepţia câtorva variante fără mare importanţă, acuzatul şi-a menţinut acest sistem de apărare în tot timpul anchetei. Este adevărat că el a trebuit să recunoască faptul că nu a sărit gardul cimitirului din Kiel, susţinând apoi că a aruncat osemintele descărnate ale soţiei sale într-o groapă a şantierului esplanadei din sud a oraşului şi, chiar dacă ar fi spus adevărul, era imposibil şi inutil să fie căutate acolo.

Între timp, Mestag şi-a modificat depoziţia privind motivul care l-a determinat să ciopârţească şi să ascundă resturile soţiei sale, afirmând, la interogatoriul din 19 ianuarie, după 15 zile de reflecţie în arestul parchetului: „Când m-am întors acasă, în noaptea de 13 august, am găsit pe duşumea resturile neînsufleţite şi însângerate ale soţiei mele şi mi-am spus imediat: fratele meu a fost condamnat pentru crimă; eu de asemenea voi fi condamnat pentru că mi-am ucis soţia şi, când mi-am dat seama că era imposibil să transport cadavrul întreg, l-am tăiat la mijloc. Eram sugrumat de mânie, de beţie, eram un alt om. Am început să sfâşii acest cadavru în bucăţi, cu furia unui leu."

Dar aceste explicaţii de ultimă oră nu modifică sensibil sistemul de apărare al acuzatului, rezumându-se de fapt la această afirmaţie: „Soţia mea era moartă când m-am reîntors, nu am atentat la viaţa ei şi este adevărat că nu are importanţă din ce motiv am tăiat şi am ciopârţit cadavrul său." Acuzatul, cu toată lipsa sa de cultură, ştia probabil că legea penală nu pedepseşte grav pe acela care ciopârţeşte un om mort. Dar un asemenea mod de disculpare este greu de conceput. Nefericita femeie, dacă ar fi să-l credem pe acuzat, s-ar fi ridicat de pe pat, ameţită de băutură, şi ar mai fi vrut să bea încă. Dar, după spusele inculpatului, lângă pat se afla un pahar. Ea ar fi căzut şi, cu acest prilej, şi-ar fi produs o rană profundă pe faţă. În urma acestei răni şi a altor tulburări interne, ar fi decedat.

La cele afirmate de Mestag, acuzatorul nu ar fi ezitat să răspundă: „Nu! Soţia lui Mestag nu a murit accidental. Că ea ar fi putut să se scoale din pat, acest lucru este puţin probabil, mai ales când ne gândim că ea a fost adusă acasă într-o stare de ebrietate atât de avansată, încât practic era vecină cu insensibilitatea. Însă, să presupunem că ea a avut forţa să se ridice, că ar fi avut ameţeli şi ar fi căzut pe o mobilă; doar o rană la faţă nu ar fi fost în măsură să-i provoace o moarte fulgerătoare. Admiţând că ar fi căzut şi că s-ar fi rănit, zgomotul acestei căderi ca şi al paharului spart, pe care, după spusele lui Mestag, ea îl ţinea în mână, strigătele de durere şi de ajutor nu se poate să nu fi fost auzite de toţi cei care, în liniştea nopţii, se aflau în apropiere. Dar văduva Goes şi soţul ei, care trăia pe atunci, nu au auzit nici cel mai mic zgomot de natură să trădeze drama ce se petrecea sub ei. În plus, dacă femeia căzuse şi se lovise grav şi admiţând că nici un vecin nu a auzit zgomotul acestei căderi, nici strigătele de

ajutor scoase în timpul agoniei, totuși mobilele îngrămădite în mica locuință și zidurile ar fi trebuit să prezinte urme ale luptei cu moartea. Or, s-au căutat în zadar pe mobile și pe zidurile camerei lui Mestag o urmă de sânge omenesc.

Reîntorcându-se acasă muncit de gândul de a-și ucide consoarta, acuzatul a găsit probabil femeia profund adormită și, fără să regrete, a omorât-o, numai astfel explicându-se că nici un strigăt nu i-a trădat mârșava faptă.

«Când m-am reîntors, spune Mestag, soția mea era moartă, rece și rigidă; mi-am spus pe dată că trebuie să dispară cadavrul său.»

Și pentru ce a pus stăpânire pe el această stranie gândire? Pentru a evita pătarea amintirii defunctei, care ar fi fost dezonorată, spune el, dacă s-ar fi știut cum a murit. Singura preocupare, când te gândești că era vorba de o femeie, care, ani de zile, a fost văzută și știută de toți că se deda excesului la băutură! Singura preocupare, din partea unui om subjugat și el patimii de a bea, ce trăia într-un mediu în care beția cu greu putea trece drept un viciu!

Acuzatul a simțit că această explicație nu era plauzibilă și, după 15 zile de meditație, a furnizat una nouă: «Când am văzut zăcând la picioarele mele cadavrul însângerat al soției, mi-am spus, afirmă el, că voi fi considerat, ca și fratele meu, un criminal. Trebuia să-l fac să dispară, în interesul propriei mele securități.»

Și aici sunt multe de observat. Dacă este adevărat că, intrând în cameră, Mestag s-ar fi izbit de corpul neînsuflețit al soției sale, ce a făcut el? Ce ar fi trebuit să facă orice om în locul său într-o atare situație?

Vecinii erau acolo, numeroși și gata să-i ofere sprijin. Era suficient să-i cheme. Cu ajutorul lor, ar fi trebuit să depună toate eforturile ca soția sa să-și revină. Dacă orice speranță de a o readuce la viață era pierdută, cei de față puteau să constate în ce circumstanțe se produsese moartea. Mulți dintre ei l-au văzut beat mort în după-masa aceea și mărturia lor, fără îndoială, l-ar fi pus pe Mestag la adăpost de orice bănuială. În loc să cedeze acestui impuls atât de firesc, cum a procedat el? Cum poate fi apreciată reacția lui? S-a închis în el și, după o scurtă deliberare, s-a decis pentru comiterea unei monstruozități care-l ducea pe un drum periculos. Se poate constata că a fost nevoie de circumstanțe cu totul excepționale, pentru ca, într-o casă atât de populată, situată în fundul unei străduțe aglomerate, un om să fi putut, timp de o zi, să înfăptuiască nestingherit opera-i sângeroasă. Primejdia de a fi surprins, criminalul nu a prevăzut-o, el considerând că are tot timpul pentru a-și săvârși opera, astfel încât să fie imposibilă constatarea ulterioară a cauzei morții soției sale. El a tăiat cadavrul în bucăți, a zdrobit craniul, aruncând după aceea totul într-o hazna, în speranța unei descompuneri rapide. A crezut că va reuși să ascundă osemintele, mai greu de distrus, considerând că descoperirea unui cadavru ar fi fost o mărturie împotriva sa, deoarece pe el s-ar fi găsit urmele pline de violență ale faptei ce i-a curmat viața soției sale. Trebuiau șterse aceste urme

ale crimei. Iată care a fost mobilul hidosului gest de tăiere în bucăţi a cadavrului, la care s-a dedat Mestag, şi crima se explică prin dezgustul pe care îl simţea faţă de soţia sa, mult mai în vârstă, cu un caracter dificil, obiceiuri respingătoare şi care îi aducea aminte că o luase din interes, el fiind foarte sărac!"

Gustav Mestag a fost acuzat de a fi comis, la Anvers, în noaptea de 14 spre 15 august 1877, uciderea cu premeditare a soţiei sale şi ciopârţirea ulterioară a cadavrului acesteia.

Tribunalul a pronunţat condamnarea la moarte a acuzatului.

LANDRU – CONTABILUL MORŢII

Totul a început cât se poate de banal şi nimic nu lăsa să se prevadă mersul evenimentelor. Dar să nu anticipăm. Pe la sfârşitul lunii mai a anului 1918, primarul comunei Gambais – o mică localitate situată în apropierea Parisului – primeşte o scrisoare din partea familiei doamnei Buisson, prin care i se solicită informaţii despre domnul Frémyet, care chipurile locuia în Gambais. Dar primarul nu cunoştea nici un domn Frémyet şi nimeni cu acest nume nu locuise vreodată în modestul sat – ce e drept cu aspect destul de civilizat. Ca atare, răspunde celor în drept că dl Frémyet nu a locuit şi nu locuieşte în Gambais.

Dar, se vede treaba că primarul avea să o ducă din surpriză în surpriză. La scurt timp, pe adresa primăriei soseşte o a doua scrisoare, care, puţin diferită de prima, conţinea în esenţă rugămintea de a se da informaţii despre un oarecare domn Dupont din Gambais, la care o altă femeie, pe nume Anna Colomb, venise şi nu se mai întorsese acasă, dispărând fără urme.

Primarul a alertat poliţia şi nu a trebuit să treacă mult timp până când împrejurările identice în care surveniseră cele două dispariţii să ducă la ipoteza că cei doi necunoscuţi, Frémyet şi Dupont, s-ar putea să fie de fapt una şi aceeaşi persoană, care şi-a dat un nume şi o adresă fictive.

Poliţiştii au început metodic cercetările. Sarcina rezolvării dosarului, care nu conţinea decât cele două scrisori, a fost încredinţată inspectorului J. Belin, unul dintre cei mai capabili poliţişti, de numele căruia legându-se rezolvarea unor cazuri extrem de dificile şi cu care cititorii noştri se vor mai întâlni.

În primul rând au fost cercetaţi toţi locuitorii micii comune, fără a se omite cei plecaţi de câţiva ani. Toate casele au fost trecute prin sită şi s-a aflat că, în apropiere de cimitirul comunei, se află o vilă izolată, din câte se pare nelocuită de mai multe luni. Următorul pas l-a constituit obţinerea unor informaţii referitoare la cele două femei dispărute şi căutate de familiile lor.

Prima se numea Céléstine Buisson și era o brunetă frumoasă, subțire și cu păr bogat, în vârsta de 46 de ani. Rămasă văduvă, se împăca greu cu singurătatea, deși avea un fiu în vârstă de 19 ani și o soră. De la soț îi rămăsese o frumoasă stare materială, dispunând, în afară de aproximativ 10 000 de franci în numerar, de mobilă de valoare și numeroase bijuterii.

În primăvara anului 1916, Céléstine avea să-l cunoască pe inginerul Frémyet, un bărbat bogat, în vârstă de 48 de ani, care s-a îndrăgostit nebunește de ea. După ce o cere în căsătorie, a convins-o să-l urmeze la proprietatea sa – o vilă pe care o poseda în Gambais. Și din acel moment, când s-a decis să facă acest pas nici fiul, nici sora sau cunoscuții apropiați nu au mai văzut-o pe doamna Buisson.

Cea de-a doua dispărută, doamna Anna Colomb, era o femeie de 45 de ani, despre care cunoscuții spuneau că părea mai tânără decât vârsta pe care o avea, iar unii chiar că era frumoasă. Cât privește preocuparea zilei de mâine, nici aceasta nu avea de ce să-și facă probleme. Dispunea de mobilă scumpă, bijuterii, 9 000 de franci aur și mai multe titluri de valoare. Singurul copil, o fată, era crescută într-o mănăstire din Spania.

Relațiile pe care cunoscuții au fost în măsură să le furnizeze inspectorului Belin erau destul de vagi: în 1916 a cunoscut un inginer numit Dupont, cu care a legat o strânsă prietenie. Cu prilejul sărbătorilor Crăciunului, au plecat împreună la Gambais, pentru a se distra într-un colț mai pitoresc. Și Anna Colomb nu a mai apărut și nici nu a mai dat vreun semn de viață.

Cam acestea erau informațiile de care dispunea inspectorul Bellin. Din câte se vede, destul de sărace, dar care aveau anumite trăsături comune, ce puteau oferi un indiciu asupra mobilului dispariției celor două femei, dacă aceasta era într-adevăr reală: jaful.

Dându-și seama că totuși ar fi putut scăpa unele amănunte prețioase, Belin își propuse să lărgească cercul cercetărilor. Singurul fir pe care îl avea la îndemână era sora doamnei Céléstine, domnișoara Lacoste. Tânăra nu a avut prea multe de adăugat, dar la sfârșitul vizitei inspectorul a sfătuit-o ca, în cazul în care l-ar întâlni din întâmplare pe domnul Frémyet, să se adreseze neapărat primului polițist și să-i ceară arestarea acestuia. Și întâmplarea, care se spune cu subînțeles că este „prietena polițiștilor", nu a întârziat să se ivească. În chiar seara zilei în care primise vizita inspectorului de poliție, domnișoara Lacoste îl întâlnește pe cel căutat în rue Rivoli, o stradă centrală din Paris, tixită de magazine, în timp ce intra, la braț cu o femeie, într-unul din ele. Domnișoara Lacoste se apropie de vitrina magazinului. După firma acestuia „*Lion de Faience*" și marfa expusă în vitrină, a văzut că era vorba de un magazin de porțelanuri. Și domnișoara Lacoste, emoționată peste măsură, a uitat de recomandarea inspectorului Bellin. Ea porni în urmărirea perechii, dar îi

pierdu repede urma, în momentul în care cei doi se urcară în autobuzul pentru Montmartre. Când își dădu seama de greșeala făcută, era prea târziu. Se mărgini să-i telefoneze inspectorului și să-i povestească, agitată, cele întâmplate. Acesta sosește, cât se poate de repede și, împreună, se duc la patronul magazinului de porțelanuri. Din răspunsurile obținute de la acesta, a rezultat că bărbatul care cumpărase serviciul de masă își exprimase rugămintea ca acesta să fie expediat la următoarea adresă: inginer Lucien Guillet, rue Rochechouart, nr. 76, Paris.

La întrebările repetate ale inspectorului Belin, domnișoara Lacoste a susținut, cu tărie, că cel pe care l-a văzut cu puțin timp înainte este una și aceeași persoană cu cel care o însoțise pe sora ei.

După o scurtă deliberare, inspectorul Belin se decide să-i vorbească așazisului Lucien Guillet, dar timpul trecuse repede și, orele fiind înaintate, pătrunderea poliției în locuințele cetățenilor nu mai era posibilă, fiind oprită de lege între orele 6 seara și 6 dimineața, în perioada 1 octombrie – 31 martie, și între orele 9 seara și 4 dimineața, în restul anului. Or, când luase hotărârea era deja ora 2. Inspectorul a trimis-o pe domnișoara Lacoste acasă, iar el s-a postat în fața locuinței de la sus-numita adresă, așteptând să se facă ora 6 dimineața.

Îndată ce acele ceasornicului, scos de nenumărate ori din buzunar, îi arătară ora 6, Belin ciocăni în ghereta portăresei.

— Pe domnul Guillet îl căutați? – întrebă buimăcită femeia – păi a părăsit locuința aseară împreună cu soția și cu multe bagaje, care abia au încăput într-o trăsură.

Ciuda inspectorului Belin este greu de descris. Nu-i mai rămânea altceva de făcut, decât să aștepte și să-și continue cercetările la Gambais.

Domnul Guillet nu era cunoscut în sat, iar vila din marginea comunei fusese închiriată, prin corespondență, de către un oarecare domn Dupont. Chiriașul era văzut rareori, dar de fiecare dată cobora din autobuzul de Houdan însoțit de câte o femeie, mereu alta. Fapt curios, vecinii mai apropiați remarcaseră că, de câte ori venea acasă, domnul Dupont făcea pesemne un foc strașnic, întrucât pe horn ieșea un fum gros, negru și urât mirositor.

Inspectorul nu știa ce să creadă și încercă să obțină noi amănunte. De exemplu, cum arătau însoțitoarele domnului Dupont. Ultima oară fusese văzut cu cel mult 3-4 săptămâni în urmă. Fapt ieșit din comun, femeia care mergea alături ducea în lesă trei câini. Semnalmentele nu corespundeau nici cu ale doamnei Colomb, nici cu cele ale doamnei Buisson. Și ancheta, cu toate strădaniile sale, s-a împotmolit.

Inspectorul se reîntoarse la Paris și, zilnic, bătea la ușa portăresei din strada Rochechouart nr. 76, întrebând dacă nu cumva domnul inginer Guillet s-a reîntors. Și de fiecare dată primea un răspuns negativ. În seara zilei de 11 aprilie,

târziu, pe când inspectorul se întorcea acasă de la birou, se abătu ca de obicei pe la casa misterioasă. Aproape că nu-i veni să creadă când portăreasa îi spuse că domnul Guillet se reîntorsese acasă chiar în acea seară. Dar era aproape 11 și legea îl puse din nou în imposibilitatea de a acționa. Traversă strada, își ridică gulerul de la pardesiu și își înfundă mâinile în buzunare, ascunzându-se după copaci, cu privirea ațintită spre ferestrele apartamentului de la etajul V. Târziu, pe la ora 1 din noapte, misteriosul locatar, nebănuind ce-l așteaptă, a stins lumina. Mai lăsă să treacă puțin timp și apoi inspectorul se strecură în casă și, încet, fără zgomot, urcă cele cinci etaje și se postă în fața ușii apartamentului celui urmărit.

La ora 7 dimineața trimise vorbă să fie anunțată brigada mobilă, iar la ora 9 și jumătate sosește colegul său, inspectorul Brandenburger. De îndată Belin postează un agent în stradă, încredințându-i misiunea să nu scape nici o clipă din vedere ferestrele apartamentului de la etajul V. În sfârșit, cei doi inspectori se decid să acționeze. Ciocăniturile în ușă au rămas mult timp fără nici un răspuns și abia mai târziu o voce slabă le-a recomandat să vină mai târziu. Belin insistă și ciocăni tot mai tare. Atunci ușa se întredeschise și își făcu apariția un bărbat pirpiriu, în pijama, cu o barbă ciufulită, chel, dar cu sprâncene stufoase și cu niște ochi înfundați în orbite. Zărindu-i pe cei doi, are o clipă de ezitare și dă să închidă ușa apartamentului, dar pantoful cu talpă groasă a inspectorului a fost mai iute, făcând inutilă intenția sa. Locatarul este împins înăuntru și cei doi inspectori pătrund în cameră după el, închid ușa și se legitimează: poliția. Individul este somat să se îmbrace cât mai repede și să-i urmeze. Dar scena a mai avut un martor: o tânără femeie, pe nume Fernande Segret, care, între timp, apărând din camera vecină și dându-și seama de ce se petrece își pierdu cunoștința.

Scena care a urmat a fost redată de inspectorul Belin în memoriile sale[1], cu notă de umor: „...bărbatul încerca să o facă să-și revină din leșin, iar polițiștii își uitaseră scopul venirii lor și-l ajutau pe Guillet s-o așeze cât mai comod pe pat". În cele din urmă, Fernande își revine și începe să se lamenteze de soarta iubitului ei. De fapt, după cum avea să se stabilească mai târziu, ea a fost singura femeia pe care ucigașul a iubit-o și pe care nu s-a gândit nici o clipă s-o ucidă. Se cunoscuseră în mai 1917 și nutrea pentru el o dragoste deosebită și atât de puternică, încât își desfăcuse logodna cu un tânăr și își abandonase părinții, urmându-l pe tomnaticul „donjuan".

Guillet s-a îmbrăcat și, la precizarea inspectorului că va fi reținut un timp ceva mai îndelungat, și-a pregătit cu grijă o valijoară cu cele necesare. Urmează o îmbrățișare plină de efuziune a prietenei sale și, ca și cum ar fi fost vorba de

---

1 J. Belin – *„L'Affaire Landru"*, *Revue internationale de criminologie et de police tehnique*, 1953, nr. 2 și 3.

ceva cu totul obişnuit, de o simplă plecare într-o călătorie, declară extrem de politicos că de-acum este gata şi stă la dispoziţia celor doi domni.

La comisariat urmează procedura obişnuită, statornicită în urma unei îndelungi experienţe a tuturor poliţiştilor din lume: percheziţia şi interogatoriul. Asupra domnului Guillet s-au găsit două carnete. Aparent, la început, piese care nu prezentau nimic neobişnuit, ele aveau să constituie ulterior dovezi zdrobitoare în cursul procesului ce se va termina cu condamnarea sa.

Într-unul din carnete, răsfoindu-l cu atenţie, inspectorul Belin a remarcat o serie de notaţii, pe zile, ale unor cheltuieli. Intrigat, constată repetarea aceloraşi cheltuieli la anumite date, precum şi unele particularităţi, ca de exemplu: preţul unui bilet dus-întors şi imediat, dedesubt, al unui bilet numai dus, ambele pentru aceeaşi destinaţie.

În cel de-al doilea carnet, chiar pe prima pagină, erau înşiruite 11 nume: Cuchet, Collomb, J. Line (Brazilia), Buisson, Crozatier (Havre), Andrée Babelay, M. L. Jeaumé, A. Pascal, Th. Marchadier, Héon, M. A. Pelletier şi... Cuchet, nume care mai apăruseră o dată. Inspectorul a tresărit puternic când a citit cele două nume legate de dispariţia de la Gambais: Collomb şi Buisson. Nimic nu-i mai putea clinti convingerea că în faţa sa se afla autorul misterioaselor răpiri.

Interogatoriul a început la 11 dimineaţa. Dar nu putea dura, conform legii, mai mult de 24 de ore. Arestatul arătă că s-a născut la Verdun, că nu este în posesia vreunui act de identitate, întrucât arhiva din localitatea natală fusese distrusă cu prilejul unui bombardament de artilerie în 1917, şi că nu cunoaşte nici o doamnă cu numele de Collomb sau Buisson. Lucrurile se împotmoliseră şi prevenitul, tot timpul calm şi imperturbabil, se încăpăţâna să nu ofere nici cel mai vag indiciu.

Inspectorul Belin întrerupse interogatoriul, care deocamdată nu mai progresa, şi se repezi la domiciliul arestatului. Ajuns aici, îşi scoase haina şi începu o percheziţie minuţioasă a apartamentului.

Singurul lucru care îi atrase atenţia a fost o bucată de hârtie mototolită şi aruncată, pe care era scris, cu creionul, numele de Landru, precum şi o chitanţă de plata chiriei pentru o magazie din strada Clichy. „Coincidenţa era uimitoare, mărturiseşte Belin. Cu şapte ani în urmă, în 1912, printre alte nenumărate nume false pe care le-am purtat ca poliţist, am folosit întâmplător şi acest nume într-un registru de hotel, pe când supravegheam un local rău famat la Chartrettes, în departamentul Seine-et-Marne."

De la locuinţa lui Guillet, inspectorul merge la cazierul Siguranţei generale şi caută la cele două nume: Guillet şi Landru. O fişă, singura de altfel, avea înscrisă pe ea numele de Henri Desiré Landru. Condamnat de opt ori pentru furturi şi escrocherii, individul se sustrăsese de la ispăşirea pedepsei prin fugă,

ajutat și de împrejurările războiului. Pe numele său figura un mandat de urmărire, pentru a fi deportat. Privind fotografia, inspectorul Belin recunoscu că era una și aceeași persoană cu cel pe care tocmai îl arestase sub numele de Guillet.

Dar să-l lăsăm pe Belin să istorisească evenimentele: „Îl recunosc pe Guillet: aceiași ochi înfundați în orbite, aceeași barbă. Ce lovitură de teatru! Îmi vine să țip de bucurie. L-am demascat pe Guillet, Guillet este Landru. Landru este certat cu justiția și bun de trimis la închisoare. Mă reîntorc la Guillet. Îl confrunt imediat cu fotografia lui Landru. Da! Este același om. Nu mai poate fi nici o îndoială! O dovedesc barba, ochii cu priviri metalice, melonul și veșnicul său pardesiu cafeniu.

În această clipă, uit de toate precauțiile pe care ni le luăm când vorbim cu orice criminal. Neglijând interogatoriul obișnuit, îl privesc în ochi și strig:

— Landru!

— Landru?!

Guillet își mângâie barba și luă înfățișarea unui om mirat.

– Da, am pus mâna pe tine, Landru, și am fișele tale de poliție! S-a terminat comedia, prietene, și acum trebuie să vorbești!

– Perfect. Sunt Landru, murmură el, cu o voce care nu trăda nici cea mai mică emoție. Și adăugă:

— V-ați făcut meseria, dar trebuie să înțelegeți că, tocmai pentru că eram certat cu justiția, nu aveam altă soluție decât aceea de a mă ascunde. Acum mă învinuiți de crimă, deși ar trebui să știți că un escroc nu este niciodată un asasin. Am spus tot ce aveam de spus. Dovada trebuie s-o faceți dumneavoastră, domnule Belin!".

Și inspectorul Belin trebuia, într-adevăr, să facă această dovadă. Dar cum? Își aduce aminte de chitanța descoperită în apartamentul lui Landru. Ia o mașină și se repede în piața Clichy, la magazia menționată. Deschizând ușa, în fața ochilor i se înfățișează un adevărat bazar: mobile, lenjerie de pat, rochii, peruci și proteze dentare – totul într-o ordine desăvârșită. Într-un birouaș, găsește șase dosare, care cuprind actele de identitate și alte hârtii aparținând femeilor ale căror nume figurau pe lista de pe prima pagină a unuia dintre carnetele pe care Landru le purta asupra sa.

Trebuia să mai facă o ultimă verificare: își extrage din acte numele celor 11 femei, mai puțin pe acelea ale doamnelor Collomb și Buisson. Trece pe la fiecare pe acasă. De fiecare dată, o rudă sau un vecin îi va spune același lucru: într-una din zile, doamna a fost văzută plecând cu un bărbat mic de statură, cu barbă, și de atunci nu s-a mai întors.

Interogatoriul este reluat, dar Landru refuză să vorbească, pretinzând, cu cinism, că nimeni nu-l poate sili să divulge secretele vieții sale particulare.

Belin adoptă altă tactică: interogatoriul este luat acum de cinci anchetatori, care se schimbă în permanenţă. Dar rezistenţa arestatului este surprinzătoare şi, cu toate strădaniile depuse, aceştia nu au reuşit să-i smulgă nici o mărturisire.

La locuinţa lui Landru soseşte o scrisoare. Era de la o femeie care semna Nini şi care îl anunţa că, a doua zi, la ora 11, îl aşteaptă în gara Saint-Lazare, pentru a merge împreună la Gambais. Dacă Landru nu ar fi fost între timp arestat, în mod cert că ar fi fost cea de-a douăsprezecea victimă. Şi fapt curios, cel puţin aşa relatează Belin, nu s-a descoperit niciodată cine era această femeie.

Timpul permis de lege pentru luarea interogatoriului se scursese şi atunci inspectorul Belin s-a hotărât să-l transporte pe arestat la Mantes, oraş de a cărui circumscripţie judiciară aparţinea şi comuna Gambais, în vederea îndeplinirii formalităţilor de încarcerare provizorie în închisoarea „*Santé*“ din Paris.

Inspectorul Belin era plin de ciudă: „Nimic nu-mi îngăduia să presupun că voi putea să o dovedesc şi nici că voi reuşi să aflu cum a săvârşit aceste crime şi ce a făcut cu cadavrele.“

Belin era sigur că Landru era un asasin, dar ca să dovedească aceasta trebuia să descopere cadavrele celor 11 victime. Or, toate indicaţiile arătau că ultima oară, cel puţin unele dintre femei, fuseseră văzute venind la Gambais. Şi inspectorul Belin, în drum spre Mantes, s-a decis să se oprească la Gambais, pentru a cerceta misterioasa vilă, grădina, fântâna din grădină, pivniţa şi chiar zidurile casei. Trebuia să afle cum a reuşit Landru să facă să dispară cele 11 cadavre.

„Intru în vilă. Îmi fac meseria de poliţist. Cercetez zidurile, podelele, grădina. Descopăr în pivniţă o placă de ciment, pe care se vedeau pete de sânge. Dar putea să fie vorba şi de sângele unui animal. Grădina părea să nu fi fost lucrată de foarte multe luni. Fundul fântânii, în care a coborât un ţăran, nu indica nimic anormal. Am mişcat toate mobilele, am examinat toate vechiturile, am cercetat scrisorile vechi. Nimic! Ba da! Ceva descoperisem totuşi: într-o magazie, sub o grămadă de paie, un cantonier dă peste cadavrele a trei câini. Funia cu care fuseseră sugrumaţi rămăsese pe loc, legată de gâtul animalelor. Arăt lui Landru cadavrele şi-l văd pălind.“

Dar omul îşi revine repede şi recunoaşte că nu a omorât decât câinii, la cererea stăpânei lor, Marie-Thérèse Marchandier, fără să adauge vreun amănunt asupra relaţiilor avute cu această femeie.

Inspectorul îşi continuă percheziţia. În bucătărie se află o maşină de gătit cu cuptor, model obişnuit. Dimensiunile modeste ale acesteia nu i-au trezit inspectorului nici o suspiciune.

În timpul percheziţiei, Landru, cu mâinile legate, a rămas tot timpul calm, privind cu indiferenţă şi chiar cu ironie la eforturile poliţiştilor.

Landru este dus la Mantes și încarcerat. După cum avea să se dovedească, cercetările vor fi îndelungi și laborioase. Din momentul închiderii și până când va fi adus în fața Curții cu jurați de la Versailles se vor scurge exact doi ani, timp în care inspectorul Belin, secondat de brigadierul Riboulet, va da dovadă de ceea ce înseamnă tehnica polițienească.

Belin, referindu-se mai târziu la acele zile, avea să mărturisească faptul că Landru i-a produs o impresie deosebită. A avut senzația că avea în fața sa un om care ducea o dublă existență, cu două vieți complet separate și distincte. Dovadă că, pentru a putea ști ce a făcut în fiecare, Landru a ajuns în situația de a-și nota, cu meticulozitate, fiecare amănunt, indiferent despre ce era vorba.

*

După cum avea să reconstituie Belin, fapt deosebit de caracteristic, Landru a avut o copilărie și o adolescență normale, fiind apreciat ca un copil liniștit și timid, remarcat pentru modestia lui. Viața sa a decurs normal, neexistând ceva care să prevestească pe criminalul de mai târziu.

Își satisface stagiul militar și, la eliberare, se căsătorește cu fata pe care o iubea încă de la vârsta de 16 ani. Se nasc, pe rând, trei copii. Serios și muncitor, anii se scurg la început fără nici un incident. Dar lucrurile încep să ia o turnură neașteptată. Astfel, în 1900, când Landru împlinise vârsta de 30 de ani – și deci era un om matur – fură o bicicletă. Acesta a fost începutul, pentru că șirul furturilor și al escrocheriilor continuă și, până în 1912, ajunge să strângă la dosarul său opt condamnări – ultima pronunțată în lipsă, la deportare. Familia suferă mult de pe urma comportării sale, iar tatăl său, un muncitor cinstit și respectat, se sinucide.

Dar Landru imaginează de acum lucruri mult mai grave și, de la furtișaguri și escrocherii mărunte, alunecă tot mai jos, la crimă, ajungând în 1915 asasin. Urmărit de poliție, profită de conjunctura primului război mondial și își confecționează mai multe stări civile. S-a decis să ucidă pentru a jefui, iar victimele și le alegea dintre femeile singure și fără apărare. Metoda sa am mai întâlnit-o și la alți criminali, dar întrucâtva el a „perfecționat-o". Începea prin a insera în ziar un anunț modest, redactat aproape de fiecare dată în termeni asemănători. Iată, de exemplu, unul ales la întâmplare: „47 de ani, inginer, cu serviciul militar satisfăcut, bine situat, salariu 4 000 și economii, urmând a se stabili în colonii, doresc cunoștință în vederea căsătoriei, femeie în vârstă, singură, situație chiar modestă, care să accepte să-l urmeze."

Și Landru își procura o adevărată delectare din rezolvarea corespondenței cu candidatele la căsătorie. Birocrat, meticulos și pedant, își dedica o bună parte din zi clasării corespondenței, trierii scrisorilor și pregătirii răspunsurilor. Acestea erau așezate în dosare, pe categorii, purtând

următoarele menţiuni: R (*répondre* = de răspuns); SS (*sans suite* = fără urmare); SF (*sans familie* = fără familie); F (*fortune* = avere); RAF (*rien a faire* = nimic de făcut); *sans* F (*sans fortune* = fără avere).

Desfăcea plicurile cu grijă, servindu-se de un cuţitaş cu mânerul de os încrustat. Scrisorile de răspuns le scria cu atenţie, recitind încă o dată cuprinsul, pentru a evita greşelile de ortografie. Folosea modele pregătite dinainte, la care făcea mici modificări, adaptate specificului situaţiei. Iată, de pildă, o astfel de scrisoare:

„Doamnă,

Am primit cu satisfacţie scrisoarea prin care îmi cereţi unele informaţii. Cred că este preferabil să ne întâlnim. Ceea ce îmi spuneţi este pe deplin adevărat. Banul îşi are însemnătatea lui, dar dacă ai o soţie sau un soţ care duce o viaţă dezordonată, existenţa este tristă pentru ambii. Nu cred că mi s-ar putea reproşa aşa ceva, întrucât, în ceea ce mă priveşte, singura afecţiune a vieţii mele a fost cultul pentru mama mea. Dacă mă însor, o fac pentru a-mi iubi soţia, aşa cum aş vrea să fiu iubit şi eu! Voi aparţine trup şi suflet femeii care va şti să unească eleganţa sentimentelor cu o fire iubitoare şi delicată.“

Cât priveşte semnătura, aceasta varia în funcţie de identitatea pe care şi-o însuşea pentru o perioadă de timp.

Prima sa victimă a fost Jeanne-Mathilde Cuchet. Ea a răspuns anunţului publicat în ziar, iar Landru i-a trimis o scrisoare semnată de Emile Diard.

Este interesant pentru cititorii noştri, ca şi pentru criminologi modul în care proceda Landru pentru a-şi determina şi convinge viitoarea victimă să aibă încredere în el şi să-l urmeze. De fapt, avea calităţile unui fin psiholog, dovedind talent în alegerea tocmai a acelor femei care manifestau o naivitate puţin obişnuită. Ca hipnotizate, acestea îşi părăseau casa, familia, îi încredinţau întreaga avere şi aşteptau clipa plecării pe drumul de pe care nu aveau să se mai întoarcă.

Arsenalul lui Landru este cel al unui îndrăgostit romanesc; iată doar câteva din metodele pe care le folosea: plimbări prin parcuri sau cu automobilul prin împrejurimile Parisului, la Versailles, Fontainbleau sau Blois, buchete discrete de flori oferite stângaci, abordarea tristeţii unui bărbat singur, a cărui unică dorinţă este să-şi găsească o tovarăşă de viaţă, sau durerea omului care a trebuit să plece din casa părintească aflată în regiunea ocupată de germani etc. Dădea dovadă de imaginaţie, dar trebuie să remarcăm totuşi că metoda rămânea mereu aceeaşi, doar cu unele variante, adecvate situaţiei. Dar, ca să fim sinceri, de fapt nu vom şti niciodată cum a procedat în realitate, în legătură cu aceasta făcându-se tot felul de presupuneri. De asemenea, este cert că Landru nu a ucis numai pentru a jefui. A comis crime şi atunci când ştia bine, dinainte, că nu va avea nimic de câştigat. Aceasta pledează, din plin, pentru ideea că avem de-a face cu un criminal înrăit.

Primei sale victime, Jeanne-Mathilde Cuchet, i-a dat întâlnire în grădina Luxemburg. Văzându-i cineva, i-ar fi putut confunda cu una din nenumăratele perechi de îndrăgostiți. Atent și prevenitor, i-a sărutat ceremonios mâna, strecurându-i un superb buchețel de primule... Landru nu se grăbește și cucerirea femeii o va face mai bine ca oricare altul. Cu răbdare și calm, se comportă ca un adevărat cavaler, încercând să pară un om deosebit, cu un caracter și suflet sensibil. Și jocul său reușește, astfel încât văduva Cuchet se atașează de el și îi încredințează, fără cea mai mică ezitare, toate economiile ei: 5 000 de franci și câteva titluri de valoare. Landru închiriase o vilă în Vernouillet; îi propune femeii să-l urmeze acolo, până se va perfecta căsătoria și vor pleca în colonii. Doamna Cuchet acceptă și îi încredințează spre vânzare întregul mobilier de care dispunea. Dar ea avea un fiu. Landru nu a văzut nici un inconvenient în aceasta și toți trei au plecat la Vernouillet. Întâmplarea i-a oferit văduvei o ultimă șansă să scape de tragica soartă care o aștepta, atât pe ea cât și pe fiul ei: la puțină vreme după ce au ajuns în noua locuință, găsește printre lucrurile prietenului ei unele hârtii, din care rezulta că în realitate numele său ar fi Landru. Cere explicații și bărbatul i le dă cu o seninătate dezarmantă: da, este adevărat, dar fiind în curs de divorț a trebuit să procedeze așa. Și, cu un aer confidențial, îi șoptește că, făcând parte din serviciul secret al armatei, nu poate avea o altă soluție. Firește, se va căsători cu ea imediat ce va obține divorțul, și aceasta cât mai curând. Biata femeie îl crede și, în naivitatea ei, este gata să-i ceară iertare pentru lipsa de încredere.

Jeanne Cuchet și fiul ei sunt instalați la Vernouillet și Landru notează – cu meticulozitatea unui contabil – în carnetul său, prețul a trei bilete de tren. Pe vecinii victimelor i-a înștiințat că cei doi au plecat în Anglia, astfel încât să nu se impacienteze careva de dispariția lor pe neașteptate.

Peste câteva zile revine singur la Paris, pentru ca să se ocupe de vânzarea lucrurilor încredințate de doamna Cuchet. Urmează din nou o notare în carnețel: 925 de franci obținuți pe mobila vândută. Și, mai jos, prețul unui bilet de tren dus-întors, deoarece nici Jeanne Cuchet și nici fiul ei nu s-au mai întors vreodată de la Vernouillet.

O dată lichidată prima victimă, Landru își continuă opera. Un nou anunț la ziar și, după selecționarea răspunsurilor, sorții „căzură“ pe văduva Laborde-Line, în vârstă de 47 de ani. Scenariul este identic și reconstituirea s-a putut face grație însemnărilor aflate într-unul din faimoasele carnete. După ce a vândut mobilierul, a urmat drumul la Vernouillet, iar Landru a notat prețul unui bilet dus-întors, pentru el și, al unui bilet numai dus, pentru însoțitoarea sa. Va fi ultimul drum al acesteia! Între ziua în care l-a cunoscut pe asasin și data când va fi ucisă au trecut doar șase săptămâni.

Victima următoare este Marie-Angelique-Désirée Pelletier, în vârstă de 52 de ani. A citit în ziar anunțul apărut în ziua de 1 mai 1915. Ea avea să-i

încredinţeze lui Landru 4 000 de franci aur, rente şi bijuterii de valoare. În august, „contabilul morţii“ va nota în carnet preţul unui bilet dus-întors şi al unui bilet numai dus.

Inspectorul Belin l-a întrebat pe Landru de ce lua pentru femeia care îl însoţea un singur bilet. Răspunsul acestuia a fost neaşteptat: „Sunt un bărbat galant. Dacă aş fi cumpărat pentru doamna care mă însoţea şi un bilet de întoarcere, aceasta ar fi însemnat că îi cer să rămână cu mine numai un timp limitat.“

Berthe Héon era o femeie trecută de 50 de ani şi locuia într-un apartament frumos mobilat. Îl cunoaşte pe Landru şi se lasă copleşită de declaraţiile de dragoste ale acestuia. Încrezătoare, îi oferă spre păstrare mobila şi bijuteriile.

Landru, care îşi schimbase sediul de la Vernouillet la Gambais şi numele din Emile Diard în Guillet, îşi notează conştiincios costul biletelor şi al celor 300 de kilograme de cărbuni care au fost necesari... ca să-şi ardă victima.

Landru meditează îndelung asupra ofertelor primite la anunţul matrimonial. Hotărârea este luată însă, şi ea se îndreaptă asupra unei dactilografe singure, Anne Collomb, în vârstă de 45 de ani, văduvă, care făcuse imprudenţa să scrie că dispune de suma de 8 000 franci. Pentru a o determina să îşi părăsească familia şi să-l urmeze, i-au trebuit 18 luni. Instalată la el, îi încredinţează bijuteriile şi mobila spre vânzare. La 6 ianuarie 1917, după trei zile de la sosirea la Gambais este ucisă. În carnet, Landru notează suma găsită asupra victimei: 5 087 franci.

Aşa cum arătam mai sus, Landru a ucis şi fără a jefui. Nu pentru că s-a înşelat asupra bunăstării victimelor sale, ştiind de la început la ce se aştepta. Este cazul tinerei Andrée Babelay, în vârstă de numai 17 ani. La o lună de la prima întâlnire, apare în carnet şi data morţii: 10 aprilie 1917.

Pe lista morţii, în dreptul numărului opt, figurează văduva Buisson. Era o cunoştinţă veche, încă din 1915. În aprilie 1917, doamna Buisson ia trenul împreună cu Landru, cu destinaţia Gambais. La 20 august 1917 este asasinată. Din cei 10 000 de franci pe care îi avea victima, Landru menţionează: „1 035 franci recuperare Buisson“. Este tocmai suma pe care sora sa o văzuse când număra banii înainte de a se despărţi şi a pleca pentru totdeauna. Domnişoara Lacoste, sora victimei, este cea care avea să joace, după cum ştim, rolul capital în prinderea criminalului.

Landru cunoaşte o altă femeie, Fernande Segret. Fapt curios, pretinde că o iubeşte şi se instalează împreună în rue de Rochechouart. Dar în acest timp nu îşi abandonează nici soţia, nici copiii, pe care îi iubea. O existenţă dublă, după cum am mai spus, deoarece în acelaşi timp îşi continua nestingherit activitatea de atragere, selectare, jefuire şi suprimare a victimelor.

La 25 noiembrie 1917, Landru suprimă, la Gambais, pe Jeaumé, de profesie croitoreasă. În anul următor, la 5 aprilie, urmează uciderea doamnei Pascal.

Ultima femeie asasinată este Thérèse Marchadier, pe care Landru o aduce la Gambais în seara zilei de 13 ianuarie 1919 și o omoară în aceeași noapte. În afară de mobilă, Thérèse va figura în carnet cu suma de 10 000 de franci.

De pe urma crimelor sale, în intervalul 1914-1919, Landru a realizat aproximativ 40 000 de franci. Inspectorul Belin notează următoarele despre Landru: „... nu și-a mărturisit niciodată crimele, astfel încât modul în care proceda n-a putut fi stabilit decât prin prezumții bazate pe anumite indicii materiale și îndeosebi pe faptul că atât la Gambais, cât și la Vernouillet s-au găsit un colac de frânghie și un mare număr de ferăstraie de mână."

Belin a ajuns la concluzia că Landru își sugruma victimele în somn, le tăia apoi în bucăți în pivniță, pentru a le arde în cele din urmă în mica sobă din bucătărie. Ceea ce a condus la această concluzie au fost marile cantități de cărbuni pe care Landru le comanda, notându-și meticulos prețul în carnețel, ori de câte ori dispărea una din victimele sale. De altfel, cu prilejul cercetărilor, în magazia de la Gambais s-a găsit un morman de cenușă cu fragmente de oase omenești.

Dar se prea poate ca Landru să nu fi ars în sobă decât mâinile și capul victimelor sale, dându-și seama că acestea vor fi identificate mult mai ușor decât restul corpului, pe care, probabil, îl transporta, cu ajutorul camionetei pe care o avea la vila de la Gambais, până la marginea unui lac sau râu, în care apoi îl arunca.

„Pe acest criminal, scrie Belin, l-a pierdut numai mania sa de a însemna totul și de a păstra, pentru a le revinde, toate obiectele pe care le găsea asupra victimelor sale (rochii vechi, proteze, peruci), dacă aveau vreo valoare cât de mică. Nu uita, de asemenea, să rețină și actele de căsătorie și pe cele de naștere ale tuturor logodnicelor sale."

Procesul lui Landru s-a judecat la Curtea cu juri din Versailles și a început la 6 noiembrie 1921. Dosarul cuprindea mai multe mii de file și, pe parcursul procesului, care a avut 26 de ședințe, au fost audiați 150 de martori.

Atitudinea acuzatului, apărat de un maestru al baroului din Paris – și anume de De Moro-Giafferi – avea să fie de o insolență cu totul ieșită din comun. Cinic și agresiv, nu a oferit Curții pe tot timpul procesului nici cea mai mică lămurire. În permanență pretindea acuzării să dovedească crimele pentru care se cerea pedepsirea lui. Confruntată cu o asemenea atitudine, acuzarea arată că numai moartea poate explica tăcerea celor 11 victime dispărute și că imposibilitatea în care se află acuzatul de a da cea mai mică explicație cu privire la această dispariție constituie un indiciu al vinovăției sale.

Cu un cinism ce a umplut de indignare pe cei prezenți în sală, Landru răspunde: „Nu sunt tutorele lor! Nu toți oamenii care dispar sunt asasinați. Le-am cumpărat mobilele, este adevărat. Dacă aș fi asasinat pe toți cei cu care am făcut vreodată afaceri, aș fi avut mult prea mult de lucru."

În rechizitoriul său, procurorul a spus:

„Landru a pretins probe. Iată-le! Agenda sa înregistra automat crimele săvârşite, vânzările, diferitele sale domicilii, sosirile şi plecările de la Vernouillet şi Gambais.“ Şi, întorcându-se către juraţi, procurorul va adăuga: „Vă revine dumneavoastră, acum, să decideţi dacă acuzarea a făcut sau nu dovada vinovăţiei inculpatului. V-am explicat că Landru avea interes să facă să dispară aceste femei. V-am înfăţişat eforturile sale de a împiedica efectuarea cercetărilor angajate pe această linie. Am convingerea profundă, de nezdruncinat, că Landru este atât asasinul celor 10 femei, cât şi al nefericitului André Cuchet. Aceste crime îngrozitoare, determinate de cele mai josnice motive, fac parte dintre acelea pe care conştiinţa omenească le condamnă cu asprime. Landru a omorât de 11 ori, fără şovăire. Cu o cruzime fără egal... Numai moartea poate fi pedeapsa justă pentru aceste crime oribile“.

La 29 noiembrie se dă sentinţa: Landru este condamnat la tăierea capului, în piaţa Versailles. Execuţia a avut loc la 24 februarie 1922.

Urmaşul lui Landru

Citim în presa vest-germană: Stuttgart, 18 iulie 1979. Elegantul austriac arestat la Stuttgart este el oare noul Landru, căutat de mai mulţi ani în fosta R.F. Germania şi Austria? Anchetatori care l-au anchetat pe Elmar Schaermer – 39 de ani, escroc matrimonial, cu cazier încărcat – sunt convinşi că da. Seducătorul austriac a fost deja inculpat pentru uciderea a două femei, ale căror corpuri, oribil mutilate, au fost descoperite la începutul lunii în Munţii Bavariei. De îndată, jandarmeria din Innsbruck şi poliţia vest-germană au redeschis dosarele a 17 alte omoruri de femei, rămase neexplicate, pe baza supoziţiei că ele ar putea fi victimele „donjuanului austriac“.

Schaermer se folosea de pseudonimul „dr. Herzog“, pentru a-şi strecura micile anunţuri de ambele părţi ale frontierei: „Oftalmolog, excelentă practică, caută tânără femeie înstărită, în vederea căsătoriei.“

Şi-a început cariera în 1970, dacă se judecă după cazierul său judiciar münchenez în care figurează prima condamnare la trei ani închisoare pentru escrocherie matrimonială. Se mai bănuieşte a fi asasinat, în 1976, la Innsbruck, o femeie de 35 de ani, găsită strangulată în apartamentul său. Tot la Innsbruck, în octombrie 1978, o prostituată în vârstă de 22 de ani a fost descoperită asasinată cu 12 lovituri de cuţit în piept şi în abdomen. La fel, dr. Herzog a fost implicat, fără să existe însă dovezi în privinţa vinovăţiei sale. În concluzie, este vorba de un escroc, căsătorit şi divorţat de trei ori şi bănuit a fi ucis 15 femei.

La sfârșitul lunii iunie 1979, dr. Herzog a atras în mrejele sale o secretară din fosta R.F.G. în vârstă de 35 de ani, pe care, după ce a strangulat-o, a abandonat-o într-o casă aparținând iezuiților, lângă lacul Starnberg. La 6 iulie, a fost rândul unei milionare de 41 de ani, care locuia la Gruenwald, lângă München. Ea a fost otrăvită. De această dată, criminalul a lăsat suficiente urme pentru a permite poliției să pornească urmărirea sa. A fost prins la 15 iulie, bineînțeles în compania unei alte femei.

CADAVRUL FEMEII FĂRĂ CAP

În dimineața zilei de 16 octombrie 1923[1], domnul Merle, un respectabil grădinar și cetățean din Blois-le-Roi, își luase barca și plecase la pescuit pe Sena, cam în dreptul punctului Livry. La un moment dat, scăpă o înjurătură: mica sa barcă se împotmolise între mal și un fel de obstacol. Uitându-se mai bine și încercând să se desprindă, observă că ceea ce îi cauzase neplăcerea era de fapt un pachet, un pachet mare, bine legat. Servindu-se de una dintre lopeți, l-a tras în barcă și, apropiindu-se de mal, l-a aruncat pe iarbă; după aceea a scos briceagul și i-a tăiat, cu mișcări îndemânatice, legăturile. Rând pe rând i s-au înfățișat o serie de lucruri, care i-au pus la grea încercare nervii: a apărut mai întâi un jupon, un corset, un șorț de lucru, o cămașă de femeie cu dantele și... un trunchi de femeie având brațele tăiate și lipite de-a lungul coapselor.

Speriat, după câteva momente de stupoare în care nu știa ce să facă – avea să mărturisească mai târziu grădinarul – s-a decis în cele din urmă să anunțe Parchetul. Ancheta a fost încredințată unor comisari cu experiență: Belin și Charpentier, aparținând brigăzilor mobile. Sosiți de îndată la fața locului, primele cercetări au relevat următoarele: pachetul era învelit într-o pânză cerată și legat cu o frânghie groasă; pentru a se menține la fund, fusese atașat la un tambur de frână de automobil ce cântărea în jur de 20 de kg. Nemaifiind nimic de constatat, s-a dispus transportarea misteriosului colet la morgă. La prima examinare s-a constatat că victima depășise cu puțin 30 de ani și era însărcinată în cinci luni. Moartea îi fusese provocată prin strangulare. Ciopârțirea se realizase cu ajutorul unui ferăstrău cu dinți foarte fini, în genul celor folosite la tăierea metalelor. Printre altele, autopsia a mai relevat că moartea data de mai multe săptămâni.

Între timp, au fost pescuite, tot din Sena, și celelalte părți ale corpului. O nouă autopsie, de astă dată a întregului ansamblu de părți însângerate, va demonstra că asasinul își doborâse victima izbind-o cu două lovituri de ciocan

1 J. Belin, *Revue internationale de criminologie et de police technique,* 1968, vol. *XXII*, nr. 4, p. 47.

în creștetul capului, provocându-i astfel în partea stângă fracturi multiple ale cutiei craniene.

Pentru cei doi comisari, restul pachetului le-a sugerat ideea că asasinul a avut acces la un atelier mecanic și că a dispus de un automobil ca să-și transporte victima. Mai multe constatări au venit să întărească ipoteza că autorul se debarasase de macabra încărcătură nu pe malul râului, ci pe mijlocul său.

Examinarea veșmintelor a furnizat câteva indicii interesante. Cămașa și corsetul victimei purtau monograma „D“ și toată îmbrăcămintea avea urme de var, ipsos și zugrăveală. Toate acestea pledau pentru următoarea ipoteză: criminalul, posibil un mecanic auto, după asasinat a tăiat victima într-un loc unde zidarii de-abia își terminaseră lucrul, un fel de șantier. Era limpede că operase de unul singur, omul făcând dovada unui novice în ceea ce privește legarea unui colet și lestarea lui.

Și în ciuda acestor deducții demne de un polițist de roman, zilele se scurgeau fără rezultate. Cei doi comisari au lansat numeroase apeluri în presă pentru a atrage atenția celor neliniștiți de o dispariție recentă. Mai mult, hainele victimei au fost expuse publicului, în satele vecine. S-au scurs trei săptămâni până să se producă prima breșă. La comisariatul din strada Tanger s-a prezentat garajistul Paul Louis Dervaux, care a reclamat dispariția soției sale, Germaine. Celui care va putea să ofere date care să conducă la găsirea dispărutei, Dervaux îi oferea o recompensă de 10 000 de franci, sumă enormă pentru acele timpuri. Bărbatul a pus la dispoziția poliției și două fotografii ale femeii.

„Aflând de această sesizare, ne-am deplasat rapid la comisariat și l-am anchetat pe Dervaux – avea să povestească în memoriile sale comisarul Belin. Dervaux era un bărbat înalt, bine legat, puternic și brutal. Dispunea, la cei 36 de ani ai săi, de o stare materială înfloritoare, realizată de pe urma unor speculații, ca o consecință a stării lăsate de război. Poseda o băcănie, un magazin alimentar și un... garaj. Banii de care dispunea îi confereau o aroganță supărătoare pentru cei din jur. Dispăruta, născută Perrier, era în vârstă de 34 de ani, vârstă care se dăduse și femeii scoase din Sena. Cei doi se cunoscuseră pe când bărbatul nu era decât un simplu muncitor mecanic. Vecinii au precizat că între cei doi aveau loc frecvent certuri, care se înmulțiseră o dată cu înavuțirea lui Dervaux. Acestuia începuseră să-i placă femeile și era veșnic în căutarea unor noi aventuri.

Și în mintea comisarului Belin au început să încolțească primele bănuieli. Ascensiunea foarte rapidă a lui Dervaux, reproșurile soției privind înțelegerea ce domnea între ei pe vremea când trăiau în mizerie, schimbarea obiceiurilor și a modului de viață – într-un cuvânt toate aceste indicii, e drept vagi, creau impresia că Dervaux era un ipocrit, jucând rolul soțului desperat. Dar, din

păcate, probele ce-i erau potrivnice nu erau suficiente încă pentru a i se aduce acuzația formală de asasinat.

Împrejurările care au dus la precipitarea evenimentelor au fost următoarele: sora dispărutei, Marie Perrier, alarmată de cercetările rămase infructuoase, s-a decis să meargă la morgă. Aici, însoțită de cumnatul său, la vederea veșmintelor, după câteva momente de ezitare, sfârși prin a spune că este aproape sigură că sunt hainele lui Germaine.

O nouă vizită la morgă, de astă dată în prezența celor doi comisari, avea să schimbe făgașul cercetărilor. Dar să dăm cuvântul comisarului Belin: „... În fața resturilor macabre, i-am întrebat dacă recunosc pe dispărută. Doamna Perrier, alarmată, a păstrat tăcerea; cât privește pe Dervaux, acesta a examinat îndelung resturile victimei și și-a ridicat capul spunând:

— Nu recunosc pe soția mea și, în orice caz, aceste veșminte nu i-au aparținut niciodată! Doamna Perrier i-a adresat o privire îngrozită. În acel moment, mi-am dat seama că ea știa. (...) Mi-am adus aminte – continuă comisarul Belin – de urmele de ipsos, vopsea și var găsite pe veșmintele pescuite la Livry-sur-Seine. Am început să mă informez dacă nu poseda, cumva, o casă în construcție sau vreun imobil în reparație, în care să fi avut posibilitatea să-și suprime nevasta. Cele aflate erau surprinzătoare și coincideau cu presupunerile noastre: Dervaux era pe punctul să facă reparații la garajul casei unde locuia, adică pe strada Mathis la nr. 42, în cartierul Villette. Ne-am decis la o descindere neoficială. În noaptea următoare, în timp ce străzile cartierului erau pustii, am sărit gardul, însoțit de colegul meu Charpentier, și am intrat în garaj ca niște spărgători, riscând toate consecințele ce ar fi putut decurge din întreprinderea noastră în afara legii. Atelierul era în reparație și, după cum era și normal, peste tot erau resturi de vopsea, ipsos și var, dar nici o urmă de sânge.

Am luat probe din materialele găsite și le-am trimis la Laboratorul de identificare judiciară. Am stat pe ace timp de câteva ore, până ne-a parvenit răspunsul: compoziția ipsosului, varului și a vopselelor utilizate în strada Mathis era identică cu a probelor ridicate de pe veșmintele femeii fără cap scoase din Sena."

Descinderea avusese loc sâmbătă; a doua zi, duminică la ora 7 dimineața, cei doi comisari erau în posesia mandatului de arestare, pe numele lui Paul Dervaux.

Arestarea a avut loc în pivnița sa, în același loc unde procedase la ciopârțirea cadavrului soției sale. Condus la birourile Brigăzii I mobile, a opus la început o rezistență îndârjită. Dar, la capătul câtorva ore de interogatorii încrucișate, în care anchetatorii se schimbau la scurte intervale, s-a înmuiat și, în cele din urmă, a cedat.

„Da, a fost acum trei săptămâni; Germaine mi-a mărturisit că era însărcinată cu altcineva. Eram ca un nebun. Am strangulat-o și apoi am doborât-o cu câteva lovituri aplicate cu un ciocan greu. La început, nu știam ce să fac cu cadavrul, apoi m-am gândit să-l ciopârțesc, pentru a face imposibilă recunoașterea. L-am tăiat cu un ferăstrău de metale, căci, cu toate strădaniile mele, nu reușisem s-o fac cu un cuțit mare. Din corpul său am făcut trei pachete: unul conținea capul, al doilea trunchiul și brațele, iar ce de-al treilea picioarele. Am lestat aceste pachete cu greutăți și fiare vechi găsite la înmemână în garaj. În noaptea următoare le-am încărcat într-o camionetă și m-am dus să le arunc în Sena, de pe podul Chartrettes, lângă Melun.“

Dar, așa cum avea să se stabilească imediat după aceea, Dervaux mințea. Soția nu-l înșelase, ci îl deranjase în escapadele sale. El se încurcase cu o tânără îngrijitoare, în vârstă de 19 ani, de la un hotel din Orléans. În urmă cu câteva luni, aceasta născuse un copil care era al lui. Dervaux nutrea gândul să se debaraseze de soția sa, mai ales că îi spusese că era gravidă și pronunțarea unui divorț ar fi fost dificilă în asemenea situație. S-a decis să o suprime.

Câteva zile mai târziu, scafandrii brigăzii poliției fluviale au pescuit, la podul Chartrettes, capul lui Germaine Dervaux, căruia nu îi căzuse încă părul. Au mai fost scoase de asemenea din Sena picioarele nefericitei, ca și bijuteriile, precum și două cuțite lungi, cumpărate de asasin pentru a executa ciopârțirea.

Curtea cu juri din Seine-et-Marne l-a condamnat la moarte pe Dervaux. În timp ce președintele pronunța sentința, asasinul plângea în hohote. A fost ghilotinat.

O DESCOPERIRE MACABRĂ

Nu se luminase încă de ziuă, când domnul Georges, băcanul de pe strada Lausin, își ridică obloanele. Deși era încă iarnă – 1 februarie 1944 – își respecta cu precizie de ceasornic ora deschiderii: 6 dimineața. Proceda întotdeauna așa: intra în magazin prin spate, trecea printr-o camară întunecoasă, în care depozita marfa și ambalajele, și apoi ajungea în prăvălie. Aprindea lumina și apoi deschidea ușa. Deschidea din interior închizătoarea oblonului și apoi, cu un gest energic, îl ridica, rulându-l cu un zgomot ce se auzea până în capătul străzii. Domnul Georges era la datorie!

În dimineața aceea, după ce a dat drumul oblonului, privirea i-a fost atrasă de un pachet voluminos, care zăcea pe pragul intrării. Ce putea fi? Curios, se aplecă, îl pipăi și bănui că poate este un pachet cu carne, deși nu se aștepta la un asemenea chilipir. Dar cine l-ar fi putu pune? Desfăcu cu greutate nodurile sforii și dădu hârtia la o parte. Fără să vrea, scoase un strigăt de groază: în loc

de carne, așa cum presupunea când pipăise pachetul, în fața sa se afla un trunchi omenesc!

Înnebunit, și-a lăsat magazinul deschis și a ținut-o tot într-o alergătură până la comisariatul de poliție, aflat la câteva străzi mai departe. Cu răsuflarea întretăiată și gâfâind, puternic congestionat, a povestit totul inspectorului de serviciu. Câteva minute mai târziu, pachetul se afla depus la Comisariatul de cartier „Combat" din strada Pradier.

Când pachetul a fost desfăcut în întregime, a ieșit la iveală trunchiul unei femei brunete, destul de corpolente. Jurnaliștii, care au sosit mai târziu, aveau să menționeze în ediția de seară că vârsta femeii tăiate în bucăți era între 30 și 35 de ani. Polițiștii s-au abținut să facă vreo apreciere și știrea aparținea în întregime gazetarilor.

Sarcina efectuării anchetei a fost încredințată inspectorului principal adjunct Poirer și brigăzii sale. Acesta a împărțit oamenii, a stabilit un plan de acțiune și a pornit, neîntârziat la treabă. A început cu străzile învecinate, extinzându-și aria în cerc, pentru a afla dacă au avut loc dispariții recente. Nu după mult timp, Poirer a obținut informația că o oarecare doamnă Bernard, în vârstă de 54 de ani, al cărei soț era operator de cinema, nu a mai fost zărită în cartier de mai multe zile. Bernard se plânsese unei rude de dispariția soției, dar lăsase lucrurile așa, fără a mai întreprinde vreun demers. Inspectorul Poirer a decis, neîntârzit, audierea lui Bernard. În acest scop au fost trimiși doi inspectori să-l caute la domiciliul său, pentru a-l aduce la Quai des Orfèvres. Se făcuse ora 13,30 când acesta și-a făcut apariția, urmat de polițiști. Era un bărbat de talie mijlocie, cu aspect placid, cu păr ondulat și ușor încărunțit, purtând mustăți mici negre, tăiate la nivelul buzelor.

Comisarul Massu, din brigada lui Poirer, a trebuit să ia o decizie grabnică, pentru că timpul presa. Un interogatoriu ar fi durat ore întregi și, între timp, s-ar fi făcut ora șase seara, când, prin lege, pe timp de iarnă nu se mai putea efectua o percheziție. A ales deci alternativa să înceapă cu percheziția, urmând ca ulterior să continue cu anchetarea.

Comisarul Massu, Bernard și câțiva polițiști se urcară într-o mașină de serviciu, având ca destinație domiciliul lui Bernard. „...Când l-am întrebat de adresă, pentru a spune șoferului încotro s-o apuce, am remarcat la omul nostru câteva momente de ezitare. Nu l-am lăsat să se dezmeticească și l-am luat din scurt – avea să povestească mai târziu comisarul Massu[1]. Despre ce era vorba? Bernard avea un mic atelier, în care își omora timpul liber, pe strada Tourtille, iar locuința propriu-zisă era situată în apropiere, pe strada Lesage. Am decis să începem cu atelierul, care era în drumul nostru.

---

1 Georges Massu, *Revue internationale de criminologie et de police technique*, 1967, nr. 3, p. 45

Ne-am dat jos din maşină şi am pătruns în acesta. Era un atelier de bricoler, în care găseai de toate. Pe un perete, în faţa căruia se afla un banc, se etala un raft cu nenumărate unelte. Încăperea, situată la parterul casei, nu avea lumină electrică şi, cum prinsese a se însera, am adus din maşină o lanternă puternică. La lumina ei am început o cercetare minuţioasă a încăperii. Era indiscutabil că tapetul de pe ziduri fusese pus de curând şi, mai mult, că zidurile fuseseră răzuite. Pe o bucată de linoleum aşezată la nivelul solului, am descoperit pete mici de sânge. Bernard, care urmărea cu atenţie investigaţiile, a răspuns la toate întrebările. «Stropiturile de sânge? A, nu este nimic deosebit! Acum câteva zile am cumpărat un iepure, pe care l-am tăiat.»

Comisarul tatonă terenul:

— Vreţi să-mi arătaţi cum l-aţi ţinut când l-aţi sacrificat?

Şi, înarmat cu un cuţit găsit printre sculele sale, Bernard mimează tăierea gâtului iepurelui. Numai că nu şi-a dat seama de cursa întinsă de abilul poliţist. Nu era stângaci şi, pentru ca sângele să fi ajuns acolo unde se aflau stropiturile, era necesar să fi făcut operaţia cu mâna stângă.

„Nu i-am spus nimic lui Bernard – menţionează comisarul – şi am dezlipit cu grijă bucata de linoleum, urmând s-o trimit la laborator. În atelier nu mai avea ce să ne mai reţină; trecuse de ora 22 şi am plecat la locuinţa soţilor Bernard. Nu era departe, aşa încât am mers pe jos circa 100 de metri. Ajutoarele mele s-au apucat de treabă, metodic, împărţind încăperea aşa cum scrie la carte. Eu şi Bernard îi urmăream cum lucrau, dar în acelaşi timp îl supravegheam pe furiş pe acesta, pentru a citi pe faţa sa urmele unei reacţii nestăpânite. O nouă descoperire: unul dintre agenţi mi-a arătat o cămaşă care avea o manşetă pătată de sânge. Bernard, foarte calm, mi-a declarat că s-a zgâriat la mână cu butonul, în timp ce o îmbrăca. Era limpede că era vorba de o nouă minciună. Nu i-am spus nici acum ce gândeam. Dacă petele de sânge proveneau de la buton, ele ar fi trebuit să se găsească în interiorul mânecii, şi nu în exterior. Părerea era conturată: Bernard nu era străin de dispariţia soţiei sale! Trebuia însă să fie făcut să vorbească! Restul percheziţiei nu a mai scos nimic nou la iveală. Am sigilat locuinţa şi am plecat la Quai des Ofrèvres.

Urma partea a doua. Procedura de urmat în acest caz era puţin schimbată, după cum s-ar putea crede la prima vedere: Bernard trebuia audiat sub prestare de jurământ, şi nu supus unui interogatoriu. Operaţiunea era făcută cu concursul şi în prezenţa unei comisii rogatorii, delegată de judecătorul de instrucţie. Când un om este inculpat, ascultarea se face sub prestare de jurământ şi sub supravegherea judecătorului de instrucţie. Lucru care de altfel s-a şi făcut.

Audierea a început de îndată, conform principiului, mai valabil ca oriunde în poliţie, „să baţi fierul cât e cald“. Se făcuse ora patru dimineaţa şi Bernard povestea de toate, spre desperarea secretarului care trebuia să scrie tot timpul,

umplând foaie după foaie. Soția, desigur, l-a părăsit, plecând cu un altul. Era o femeie plină de temperament, în ciuda anilor pe care-i avea, și probabil că-și găsise un amant. Eram de-acum obosiți – și noi și el. L-am întrebat direct, invitându-l să ne spună adevărul. Bernard, ai cărui nervi începuseră să fie puși la o grea încercare, și-a părăsit placiditatea, s-a făcut roșu și a strigat:

— Văd unde vreți să ajungeți! Vreți să mărturisesc că mi-am ucis femeia, pentru succesul vostru de a fi arestat pe asasinul unei femei tăiate în bucăți! Ei bine, nu!

Am considerat atunci că trebuie schimbată tactica.

— Până acum ai fost tratat ca soțul unei femei asasinate, dar de-acum vei fi tratat ca un asasin. Va trebui să răspunzi, fără să te superi, la toate întrebările ce-ți vor fi puse.

Bernard a primit lovitura și era copleșit."

Comisarul Massu s-a retras în biroul său câteva clipe pentru a reflecta la calea de urmat.

„Elementele de care dispuneam – bucata de linoleum stropită cu sânge și cămașa cu mâneca pătată – nu constituiau dovezi suficiente pentru a-l acuza în justiție, deși ele erau concludente pentru polițist. În primul rând, trebuia stabilit că trunchiul găsit era al doamnei Bernard și apoi erau necesare găsirea și identificarea celorlalte părți lipsă. Dar cine era în măsură s-o facă, dacă nu Bernard? Un ajutor prețios l-am fi putut avea apelând la fiica dispărutei, dar ne-am gândit s-o lăsăm la urmă, pentru orice eventualitate. Trebuia deci început cu identificarea trunchiului de către Bernard; cât privește restul, adică mărturisirea, aceasta va urma, fără doar și poate." Modul de a proceda era deosebit de dificil, orice greșeală fiind în măsură să răstoarne totul. Iată dialogul care a urmat între comisarul Massu și Bernard:

— Nu poți să-ți dai seama cine a depus trunchiul soției tale pe strada Lausin?

— Nu, nu văd cine.

— Trebuie să ne ajuți, prietene! Fă un efort, ești doar operator de cinema de atâta timp și ai proiectat, desigur, în această vreme numeroase filme polițiste! Îți imaginezi, fără îndoială, că polițiștii sunt probabil genii, dotați cu daruri excepționale. Ei bine, nu! Suntem doar oameni de bun simț, care căutăm adevărul cu mijloacele modeste de care dispunem! Ascultă-mă bine! În cazul de care mă ocup, s-a găsit trunchiul femeii tale, pe strada Lausin. Ancheta a stabilit că femeia ta a dispărut și că vă certați adeseori. Este normal ca să te ascultăm. Dar și tu trebuie să faci un efort pentru a ne spune ce relații a avut femeia ta – cele pe care le cunoști! Aceasta ar ușura cercetările. Trebuie să ne ajuți în misiunea noastră!

— Am să reflectez.

A trecut un sfert de oră în care Bernard a fost lăsat singur cu gândurile sale, într-un birou în care, tăcut, la maşina sa de scris, un agent îşi punea ordine cu meticulozitate în hârtii.

— Aşadar, Bernard, te-ai gândit la ceea ce ţi-am cerut adineauri? Cine a putut pune trunchiul femeii tale pe strada Lausin?

— Adevărat că nu ştiu cine a putut depune pe femeia mea acolo.

Comisarul a remarcat cuvintele: „femeia mea". Lucrurile începeau să alunece pe făgaşul dorit. După aceea a continuat:

— Ei bine, este ora cinci dimineaţa. Ai să dormi puţin. Vom face şi noi la fel şi, când ne vom scula cu toţii, te vom conduce la morgă pentru a-ţi recunoaşte nevasta. De acord?

— Da, domnule. Am să merg să-mi recunosc soţia!

Pe la ora 10 dimineaţa, după câteva ore de odihnă binemeritată, lucrurile au fost reluate de unde au fost lăsate.

Era duminică şi birourile de pe Quai des Orfèvres erau pustii. Doar personalul de serviciu. Bernard se afla pe culoar, palid, cu cătuşe la mâini, încadrat de doi inspectori. Un telefon la morgă, pentru a pregăti trunchiul în vederea unei eventuale recunoaşteri.

Cu sânge rece, calculându-şi fiecare gest, fiecare cuvânt, comisarul Massu, a continuat, cu migală, să-şi ţească plasa în jurul arestatului.

— Ce spui, Bernard, mergem ?

După care, schimbându-şi tonul, cu o nuanţă mustrătoare în glas, se adresă inspectorilor, oarecum surprinşi:

— Scoateţi-i cătuşele!

O dată mâinile eliberate, Bernard şi le-a frecat puţin şi s-a apropiat de comisar:

— Vreau să vă vorbesc, domnule!

— Trebuie să te grăbeşti, căci ştii că suntem aşteptaţi la morgă, unde am telefonat adineauri ca să prepare corpul femeii tale, pe care mi-au spus că l-au depus în sala de recunoaştere.

— Doresc să vă vorbesc doar dumneavoastră!

— Atunci, hai în biroul meu!

Comisarul i-a făcut loc să treacă înainte şi l-a condus pe Bernard în cabinetul său. Arestatul atinsese punctul critic prevăzut de comisar. Poliţistul rămase în picioare în faţa biroului, cu spatele la fereastră. Bernard se sprijini cu o mână de braţul unui fotoliu.

— Ei bine, da, eu am omorât-o, cu prilejul unei certe!

— O ştiam. Unde sunt celelalte bucăţi?

— Le-am aruncat în Canalul Saint-Martin.

— În ce loc?

— Am aruncat două pachete pe Quai Jemmapes. Unul conținea cinci bucăți, iar celălalt patru. Pe când făceam al treilea drum și mă pregătem să arunc și ultimul pachet ce conținea trunchiul femeii, am zărit doi polițiști. De frică, l-am abandonat în pragul băcăniei de pe strada Lausin, unde a fost găsit.

— După ce ne vom întoarce de la morgă, ai să ne duci la Canalul Saint-Martin pentru ca să ne arăți exact locul unde ai aruncat cele două pachete!

„La morgă, povestește comisarul Massu, aveau să-l aștepte noi surprize, ce erau pe punctul să răstoarne totul. Pe scurt, funcționarul de serviciu l-a condus în fața unui trunchi; zărindu-l, comisarul și-a dat seama că nu era cel găsit pe strada Lausin. Funcționarul susținea una și bună că nu mai are alt trunchi de femeie în toată morga. Registrul de intrări a fost cercetat cu atenție și s-a găsit menționată trimiterea, de către Comisariatul «Combat», a unui trunchi de femeie. Fusese înregistrat greșit și funcționarul de serviciu nu era la curent cu cele petrecute. Dacă lui Bernard i s-ar fi arătat celălalt trunchi, era normal să nu-l recunoască, și ar fi putut să revină asupra mărturisirii.

Bernard și-a recunoscut soția fără cea mai mică emoție.

Recuperarea pachetelor din Canalul Saint-Martin nu a fost o operație ușoară. După încercări infructuoase de a le pescui cu ajutorul unei prăjini, a fost nevoie în cele din urmă să se recurgă la golirea canalului.

La morgă au fost asamblate cele nouă bucăți și trunchiul. Reconstituirea cadavrului nu a prilejuit lui Bernard nici cea mai mică tresărire. Din bucățile care zăcuseră în apă se răspândea un miros greu, insuportabil chiar și pentru cei obișnuiți cu asemenea lucruri. Un detaliu surprinse pe polițiști: fața femeii era complet arsă. Întrebat, Bernard a afirmat:

— «I-am ars fața cu o lampă de sudură pentru ca să nu fie identificată.»

Reîntorși pe Quai des Ofrèves, Bernard și-a completat mărturisirea: în cursul unei certe, și-a lovit soția cu o bucată grea de fier, omorând-o pe loc. Cu ajutorul unui cuțit și al unui ferăstrău de tăiat metale, a secționat-o în zece bucăți. Pentru a face să dispară urmele crimei sale, a răzuit zidurile, a schimbat tapetul și a spălat petele suspecte. Dar cele de pe bucata de linoleum lipită la nivelul solului, la intrarea întunecoasă, îi scăpaseră. Cât privește cămașa pătată de sânge, nu o distrusese, pentru că într-adevăr se zgâriase cu butonul și nu a crezut că va fi observată. „Nu te poți gândi la toate“ – a lăsat să-i scape.

A fost condamnat la muncă silnică pe viață.

UN CAZ NEOBIȘNUIT

Metodele de investigație științifică și-au dovedit infailibilitatea chiar în cazurile limită, considerate ca fiind de o periculozitate extremă. Despre un asemenea caz, care întrece imaginația cea mai fecundă și care pare de

domeniul ficţiunii scriitoriceşti, vom vorbi în cele ce urmează. Cazul doctorului Herman Webster Mudgett considerăm că deţine recordul în materie, după lagărele de exterminare naziste.

Webster s-a născut în 1841 în Gilmanton, o mică localitate situată în New Hampshire, pe coasta de este a Americii. Se spune că a avut o copilărie liniştită, remarcându-se printr-o fire studioasă. Anii au trecut şi, la 18 ani, Webster era un tânăr cu un fizic atrăgător, bine proporţionat, simpatic, cu tenul curat şi cu o mustaţă mereu îngrijită. Îmbrăcat elegant, fără ostentaţie, avea o faţă puţin lunguiaţă, cu nas drept şi ochi foarte limpezi.

Deşi tânăr, Webster oferea celor care-l întâlneau o înfăţişare decentă, poate puţin prea severă în raport cu vârsta sa: pălărie melon, guler tare, haină neagră şi pantaloni reiaţi. Mai mult, spre deosebire de alţii, care la anii săi visau numai petreceri, Webster nutrea gândul să se căsătorească. Cert este că nu a întârziat să ceară mâna unei tinere fete pe nume Clara, care, pe lângă faptul că era fermecătoare, dispunea şi de o frumoasă dotă. Aleasa sa, din câte se spune, nu ducea lipsă de pretendenţi. Webster se arătă însă cel mai serios, cel mai atent, cel mai îndrăgostit şi cel mai delicat în grija cu care o înconjura pe aleasa inimii sale. A reuşit ca doar după câteva luni de curte asiduă să obţină mâna fetei.

După trei ani de menaj neumbrit nici de cel mai mic nor – dar fără copii – Webster îi spuse soţiei sale: „Dragă Clara, un bărbat trebuie să se realizeze. Am multe lucruri de învăţat. Universitatea mă aşteaptă. Lasă-mă să folosesc banii dotei tale pentru a studia! Este cel mai bun plasament pe care l-ai putea face cu averea pe care o ai!“

Nu mai este nevoie să menţionăm că tânăra femeie a fost întru totul de acord. Bărbatul nu-i oferise nici un motiv să se îndoiască măcar o clipă de seriozitatea intenţiilor sale. Deci, la 22 de ani, Webster se înscrise la Universitatea din Vermont. Făcu foarte repede progrese şi la scurt timp îl regăsim urmând cursurile Facultăţii de medicină din Detroit, statul Michigan. Dar, puţin câte puţin, distanţa dintre Webster şi soţia sa s-a făcut din ce în ce mai mare, încât pentru a o străbate a fost necesar să cheltuiască întreg contul din bancă; aceasta numai în doi ani! Din fericire, ultimul cent scurs printre degete a coincis cu luarea diplomei.

Herman Webster a devebit doctorul Webster, dar acum nu mai avea nici o leţcaie. Zestrea soţiei sale se topise în întregime şi nu mai găsea nici un motiv să se mai întoarcă la ea. S-a instalat într-o pensiune confortabilă, ţinută de o tânără văduvă şi, nu după prea mult timp, se spune, a reuşit să-şi atragă o frumoasă clientelă, alcătuită în cea mai mare parte din femei. Ca medic, s-a dovedit bine pregătit, fiind însă în acelaşi timp şi un bărbat galant, fapt ce explică preponderenţa sexului slab în rândul pacienţilor săi. Femeile din Detroit, apoi cele din New York şi, în sfârşit cele din Chicago, aşteptau ceasuri întregi în anticamera cabinetului său.

Urma i s-a pierdut la Chicago. Sau, ca să fim mai precişi, acolo doctorul Herman Webster a dispărut.

Pe scurt, zece ani mai târziu, după lungi și minuțioase cercetări, se va dovedi că Webster și individul ce se instalase, în 1866, în cartierul Englewood sub numele de doctorul Holmes, erau una și aceeași persoană.

În 1866, deci, Webster, alias Holmes, a abandonat medicina și a obținut primul său capital, săvârșind și prima sa crimă. Se cunosc puține detalii, dar este posibil, conducându-ne după piesele aflate la dosar, să reconstituim scena următoare: farmacia din cartier – un bărbat cu prestanță împinge ușa cu un gest hotărât.

— Doamnă Holden, dați-mi voie să vă prezint omagiile mele!

— A, doctorul Holmes! Ce surpriză!

— Doamnă Holden, să fiu sincer, am venit pentru afaceri. Am auzit că dumneavoastră căutați pe cineva pentru a se ocupa de farmacie. După moartea soțului, se pare că vă vine foarte greu singură...

— Doctore Holmes, dacă ați ști! ...Cunoașteți pe cineva?

— Da, eu sunt acela!

— Dar...

— Da, știu. Nu sunt farmacist. Însă un medic nu este cu nimic mai puțin cunoscător al medicamentelor pe care le prescrie decât cel care la eliberează. Sunt sigur că ne vom înțelege foarte bine.

Și ei s-au înțeles. Aceasta a durat doi ani. În realitate, doctorul Holmes „se înțelegea“... singur. Cum a procedat pentru a face să dispară doamna Holden? Nu se va ști niciodată. Cum a procedat după aceea, pentru a escamota operațiile contabile, a falsifica hârtiile și a trece totul pe numele său? Nu s-a putut stabili nici acest lucru, deși este vorba de ceva mult mai palpabil. De altfel, aceasta nu constituie decât o bagatelă în comparație cu cele ce aveau să survină: dr. Holmes avea planuri mari și nu va întârzia să treacă la ceva mai „serios“.

Chicago, 1891. Se făceau pregătiri pentru expoziția care urma să aibă loc doi ani mai târziu. Aceasta însemna multă lume. Unde vor fi cazați aceștia?

În fața farmaciei se afla un teren viran, pe care doctorul Holmes pusese de mult ochii. În imaginația sa, atunci când privea gânditor prin vitrina farmaciei, vedea înălțându-se acolo un mare hotel. De fapt, își imagina un stabiliment cu o destinație cu totul specială și, mai ales, țintea la o „operație de mare anvergură“. Dar totul necesită o pregătire minuțioasă, din care să nu fie omis nici cel mai mic amănunt.

Expoziția trebuia să-și deschidă porțile în mai 1893. Nu mai era mult timp. Trebuia deci să procedeze repede și, în primul rând, se impunea să cumpere terenul.

Un necunoscut cu numele de H. S. Campbell s-a prezentat şi a achiziţionat terenul în rate. Prietenul său, doctorul Holmes, cu care semăna ca doi fraţi gemeni, a depus garanţie pentru el. Şi, fără ca să trezească nici cea mai mică bănuială cuiva, Campbell şi Holmes încheiară reciproc o serie de asigurări... O bancă le avansă fondurile necesare şi lucrările începură. Totul mergea de minune.

Doctorul Holmes avea nevoie de un asociat – unul real, şi nu fantomatic. Se impunea, mai ales, ca să se poată dispensa la nevoie de unele responsabilităţi. Nu se ştie unde a găsit omul căutat. În orice caz l-a aflat în persoana lui Benjamin Pitezel. Nici că putea să fie unul mai nimerit! Deşi căsătorit, tată de familie, nu oferea o imagine respectabilă. Pitezel este descris de martorii contemporani ca fiind slăbănog, avid de bani, cu ochi galbeni, ieşiţi din orbite, şi cu o gură ştirbă.

Iată deci doi oameni – unul tânăr şi seducător, celălalt fără vârstă şi hâd – concentraţi asupra planurilor stabilimentului ce se va numi „Holmes Castle". Planuri fantastice, unice în felul lor. Doi oameni care nu făceau altceva decât să conceapă, pur şi simplu, o „fabrică a morţii" cum nu s-a mai văzut şi cum nu va mai exista, cu excepţia lagărelor naziste. Dar acestea erau altceva, un vânt de nebunie de cu totul alte dimensiuni...

Construcţia casei a durat un an şi îşi va îndeplini sinistra menire timp de cinci ani.

Douăzeci şi cinci de echipe de muncitori de diverse meserii au lucrat la şantierul de la „Holmes Castle", fiecare având sarcini precise, fără ca să ştie una de alta. Şi, mai ales, sub nici un motiv, nici un lucrător nu trebuia să-şi dea seama de arhitectura neobişnuită a etajelor şi subsolurilor, de trapele care păreau că nu duc nicăieri, de dimensiunile exagerate ale cazanului caloriferului, cu ţevi enorme ce nu se închideau cu nici un robinet. Până în momentul livrării mobilierului nu s-a petrecut nici un incident în această clădire misterioasă. Or, pentru un hotel ca acesta, era nevoie de o mobilă corespunzătoare, deosebit de luxoasă. Ea trebuia plătită, fapt care nu prea stătea în obişnuinţă doctorului Holmes. Aşa se face că la capătul a numeroase somaţii de plată, Societatea „Tobby", cea care livrase mobila, a trimis o armată de încărcători, însoţiţi de un portărel, pentru a o recupera.

Stupoare! Nici un fel de mobilă! Oamenii au parcurs cameră cu cameră întregul hotel, în sus şi în jos, fără a da de urma celui mai neînsemnat taburet sau a celei mai minuscule măsuţe! Doctorul Holmes, imperturbabil, susţinea sus şi tare că nu i-a fost livrată nici un fel de mobilă. În cele din urmă, portărelul şi oamenii au trebuit să plece cu mâinile goale. Nimănui nu i-a trecut prin cap că în spatele unui zid, acoperit cu un tapet auriu, se afla o încăpere mare fără uşi şi fără ferestre, în care era îngrămădit tot mobilierul: peste un vagon de mobilă.

Dar aceasta nu era totul!

Să urmărim acum o tânără văduvă, bogată, fără nici o rudă apropiată, care poposise, ca mulți alții, pentru a vizita Expoziția din Chicago, ce-și deschise porțile la 1 mai 1893. Ea reținu o cameră la „Holmes Castle". Fu primită de Benjamin Pitezel, omul-bun-la-toate, cu ochi mai gălbui ca niciodată, cu spatele plecat, lingușitor: „O cameră? Cu plăcere, vă stăm la dispoziție cu ce avem mai bun. Nu este nevoie să completați registrul. Avem încredere în dumneavoastră. Poftiți cheia! Bagajele vi le ducem noi sus – aceast cade în sarcina noastră, stimată doamnă. Încă o dată, fiți binevenită la Chicago! A, uitasem: dacă doamna are nevoie de seiful hotelului pentru bijuterii, vă stă la dispoziție! Este mult mai sigur acolo, decât să le lăsați răspândite prin cameră".

Omul a luat-o înainte, pentru a-i arăta prevenitor drumul. Culoarul era somptuos. Pretutindeni o puzderie de alte culoare, încât te puteai rătăci. Pașii erau înăbușiți de o mochetă superbă. Instalată în cameră, o cercetă satisfăcută. După un duș, se așeză în fața toaletei și începu să-și cerceteze înfățișarea. O oglindă de cristal îi întorcea imaginea pe fondul unei camere care se găsea într-o dezordine specifică celor ce călătoresc. Totul se reflecta în oglindă, dar mai ales în... ochii doctorului Holmes! Căci acesta se afla exact în fața femeii, însă de partea cealaltă a oglinzii care avea o construcție specială.

Instalat confortabil într-un fotoliu, el o urmărea cu atenție. Lui, fără să știe, îi adresă ea un surâs, în timp ce-și peria cu grație părul și-și etala bijuteriile pe măsuță. Sub privirea omului invizibil, frumoasa femeie își puse cămașa de noapte și se întinse pe patul de satin. Căci sub ochii doctorului Holmes vor adormi în acest mod somnul de veci toți cei aleși de el, în general oameni singuri, cărora li se oferea găzduire în această cameră. Ce urma după aceea? Pentru a afla, să revenim la tânăra noastră văduvă, aleasă la întâmplare de pe lista victimelor, reconstituită cu dificultate mai târziu.

Obosită, ea adormi adânc, nemaidându-și seama de nimic. În camera alăturată, în spatele oglinzii trucate, doctorul Holmes apăsă o mică manetă a tabloului de comandă aflat în dreapta sa. Un ușor șuierat se auzi venind dinspre piciorul patului. Gaz aerian! Ieșind în valuri, ucigător și tăcut, urca încet spre nările victimei, care dormea dusă. Femeia muri în somn.

Cinci minute mai târziu, doctorul Holmes pătrunse printr-o ușă mascată în cameră. Își apucă cu delicatețe victima și o așeză cu grijă pe covorașul așezat în fața patului. Făcu câțiva pași grei spre unul dintre pereți, răsuci un tablou și în spatele acestuia se ivi golul unei ascunzători: un mâner nichelat. Trase și, fără zgomot, se deschise în pardoseală o gaură. Doctorul Holmes, cu gesturile mecanice ale unui om deprins cu asemenea treburi, lăsă să cadă corpul femeii în spațiul liber. Acesta parcurse cu repeziciune mai multe etaje și se opri la subsol. Pentru cititori este greu de crezut că rândurile acestea nu

sunt pură ficţiune, rodul imaginaţiei unui scriitor ca Jean Ray sau Conan Doyle. Şi totuşi acesta este purul adevăr, ca şi tot ceea ce urmează...

Mai întâi masa de disecţie: doctorul Holmes îşi urma victima cu un ascensor „personal". În halat alb, începea să o disece. Bucăţile erau alese cu grijă: cele mai dure luau drumul unei cuve cu vitriol, în timp ce altele primeau destinaţia focarului instalaţiei de încălzire, care era de fapt un veritabil crematoriu. Puteai să crezi că operaţia se termină aici. Dar atât acidul, cât şi focarul cazanului lăsau deşeuri ce puteau fi revelatoare. Doctorul Holmes se gândise la toate şi prevăzuse soluţii. O bandă rulantă transporta resturile la cel de-al doilea subsol, unde se adunau la un loc cu cele precedente. Aici era recuperat aurul dentar. O gură de canal şi un jet puternic de apă făceau să dispară pentru totdeauna ceea ce mai rămăsese...

Nu este, poate, o întâmplare faptul că deveniseră cunoscute în lumea întreagă celebrele abatoare din Chicago, care dispuneau de o instalaţie asemănătoare în vremea aceea. Doctorul Holmes nu se inspirase, cumva, din modul de funcţionare a acestora ?

În orice caz, „producţia" de la „Holmes Castle" era senzaţională: cel puţin 200 de persoane dispărute pe această cale!

Două sute de femei şi bărbaţi – femei în marea majoritate – care fuseseră exterminaţi printr-o manieră fără precedent în istoria crimei individuale!

Două sute de persoane din cele 20 000 care vizitaseră Expoziţia din Chicago, adică un „randament" de... unu la sută. „Holmes Castle" era pe drept cuvânt o „uzină a crimei" perfect imaginată şi construită în acest scop. Şi încă această cifră de două sute nu reprezintă decât o simplă evaluare, o cifră oficială ca să spunem aşa, pentru că nu se ştie cu precizie care este cea reală...

Într-o bună zi, poliţiştii au irupt în „Holmes Castle", rămânând pur şi simplu stupefiaţi. Ce s-a petrecut pentru ca poliţia să intervină? Ce grăunte de nisip a pătruns în angrenajul morţii?

Benjamin Pitezel, asociatul care concepuse instalaţia electrică a lui „Holmes Castle", s-a hotărât într-o bună zi să acţioneze independent. În acest scop s-a despărţit în condiţii normale de doctorul Holmes şi s-a instalat la Philadelphia, unde şi-a deschis o mică întreprindere: „Cumpărări şi vânzări de brevete de invenţii".

Într-o zi, o formidabilă explozie a demolat laboratorul lui Pitezel. Printre dărâmături a fost găsit un cadavru groaznic mutilat, probabil aparţinând lui Pitezel. Asigurat pe numele soţiei şi al copiilor, familia a primit o sumă importantă pentru acea vreme: 10 000 de dolari. Compania de asigurări a plătit prima. Dar existau unele îndoieli...

Ancheta deschisă de compania de asigurări a condus la exhumarea cadavrului şi autopsierea acestuia. Dubiile supra identităţii cadavrului au fost în curând spulberate. Nu încăpea nici o îndoială: acesta aparţinea lui Pitezel.

A fost interogată soția: avea să se afle, în primul rând, că soțul se înțelesese cu Holmes în ceea ce privește simularea accidentului de laborator, Pitezel urmând să-și ducă viața în altă parte, sub o nouă identitate. În 1870, Statele Unite ofereau posibilități nelimitate în această privință.

În al doilea rând, soțul îi murise cu adevărat în timpul exploziei. Doctorul Holmes, în locul unei dubluri, îl lăsase chiar pe Pitezel, fapt ce nu era prevăzut în „program". Văduva lui era indignată: lucrurile nu decurseră conform convenției dintre ei! Ea încasase cei 10 000 de dolari, dar mai devreme sau mai târziu avea să-i predea doctorului Holmes. Ce o determina să procedeze așa? trei dintre copiii săi fuseseră deja încredințați lui Holmes, dar acesta, în hotelul său diabolic, îi făcuse să respire gazul aerian, după care luaseră drumul celor dispăruți pe gura de canal de la cel de-al doilea subsol.

Doamna Pitezel a povestit cu lux de amănunte cazul falsului cadavru devenit adevărat. Compania de asigurări nu a fost escrocată: ea a plătit polița de asigurare pentru viața lui Pitezel, chit că acesta, vrând să o înșele, a fost în cele din urmă asasinat cu adevărat.

Și afacerea prosperă a doctorului Holmes, cu beneficii care se cifrau la mai multe zeci de mii de dolari, a trebuit să ia sfârșit. Ițele anchetei au dus în cele din urmă la Henry Holmes, „furnizorul de schelete".

Dar, surpriză! Henry Holmes era una și aceeași persoană cu doctorul Holmes, proprietarul somptuosului hotel „Holmes Castle"! Despre ce era vorba? Lacom de câștiguri tot mai mari, doctorul Holmes a făcut o greșeală grosolană: curăța scheletele unora dintre cadavre și le vindea cu 75 de dolari studenților în medicină, printr-o mică rețea de intermediari.

CUFĂRUL – FASCINAȚIA ASASINILOR

De la stabilirea traficului de căi ferate în Europa, adică de aproape două secole, criminalii au arătat o ciudată predilecție pentru... cufere. Într-adevăr, în acești ani, sute de criminali au ascuns cadavrele victimelor lor în cufere, pe care le-au expediat apoi cu trenul spre o anumită stație, unui destinatar necunoscut sau, pur și simplu, le-au lăsat la casele de bagaje din marile gări.

Cu toată ingeniozitatea sistemului, foarte mulți criminali au fost descoperiți, procentul celor rămași necunoscuți fiind minim. Numai în Franța, în intervalul 1810-1940, circa 200 de cadavre s-au găsit ascunse în cufere, în diverse gări. Vom relata câteva din cele mai interesante cazuri.

La 30 ianuarie 1841, la Paris, în Gare d'Orléans, un cufăr mare de călătorie este deschis, deoarece din el se răspândea un miros de putrefacție. Cufărul

fusese înregistrat la 6 iunie 1840, pe numele unui oarecare Moreau, care nu s-a mai prezentat niciodată să-şi ridice bagajul.

În cufăr este găsit cadavrul unui bătrân, al cărui craniu fusese complet zdrobit cu lovituri de ciocan. După hainele sale, victima este recunoscută în persoana unui anume Poirier Desfontaines, negustor de bronzuri de artă, domiciliat în rue Saint Honoré la nr. 422. Asasinul nu era altul decât servitorul victimei – Férdinand Vion – care-l ucisese cu scopul de a-l jefui. El şi-a primit pedeapsa, fiind ghilotinat la 18 iunie 1841.

Mai ciudat este cazul agentului de vinuri Jean Aubert, care l-a ucis pe studentul Julien Delahaeff, pentru a-i fura o colecţie de timbre în valoare de 10 000 de franci. După ce a ascuns cadavrul victimei într-un cufăr, l-a dus şi l-a înregistrat la Gare de Montparnasse, pentru Couville, pe coasta Atlanticului. Criminalul voia să arunce cufărul în ocean. Nenorocul a făcut însă să sosească în Gare de Couville şi să-şi reclame cufărul tocmai când acesta fusese deschis şi crima descoperită.

Jean Aubert şi-a sfârşit viaţa în infernul Guyanei.

La 3 august 1920, este deschis în Gare de Nancy un cufăr de dimensiunile 58x81 cm, purtând adresa: „M-me Garnier, Gare de Nancy". În cufăr se afla cadavrul cetăţeanului român George Weissman, zis Bessarabo, om de afaceri, domiciliat în scuarul La Bruyère la nr. 3. Cazul a făcut multă vâlvă la vremea lui. Criminalii nu erau altcineva decât... propria-i soţie şi fiica sa, care-l asasinaseră pentru a-l moşteni. Soţia lui, cunoscută în literatură sub pseudonimul Hera Mirtel, a declarat că intenţiona să scrie un roman, în care să descrie senzaţiile produse de... comiterea unei crime perfecte (!?).

A fost condamnată la 20 de ani de muncă silnică şi a murit la Rennes, în 1931, cu trei luni înainte de a fi eliberată.

Un alt cadavru găsit într-un cufăr este cel al lui Victor Juguet, găsit la 17 ianuarie 1939 într-un hotel din Paris. În 48 de ore, graţie unei însemnări pe un petec de hârtie – „1 kg şuncă, 12 franzele, 15 pâini" – a putut fi identificată atât victima, cât şi asasinul, în persoana unui anume Henri Prodan, un marinar care a făcut mărturisiri complete.

În materie de „cufere însângerate" am cunoscut şi la noi un caz senzaţional, care a zguduit profund la vremea lui opinia publică. Este vorba de faimoasa asasinare a Zinaidei Gh. Spănescu, petrecută imediat după primul război mondial. Înainte de război, Gheorghe Spănescu fusese agent comercial peste graniţă. Era căsătorit cu Zinaida Vasilievna, fiica unui mare bogătaş străin.

După război, soții Spănescu au venit în București, stabilindu-se la „Athenée Palace". Zinaida Spănescu adusese cu ea numeroase bijuterii de mare valoare, evaluate la aproape 10 milioane lei.

Străină și singură în București, soțul fiind ocupat cu afaceri, Zinaida a legat cunoștințe cu diverse persoane. Astfel, la Pensiunea „Ioanid" din fostul pasaj „Imobiliara", a cunoscut-o pe Alexandrina Șerban – o aventurieră lipsită de mijloace de existență și care trăia din expediente, ducând o viață foarte ușuratică. În anul 1921, aceasta tocmai se mutase și locuia cu chirie într-o cameră pe strada Orlando.

Bijuteriile de preț pe care le purta Zinaida Spănescu asupra ei, de teamă să nu-i fie furate de la hotel, au făcut să încolțească în mintea Alexandrinei Șerban ideea crimei. De menționat că frații ei își uciseseră tatăl cu două focuri de revolver, în plină stradă. Imediat ea își împărtășește planul fratelui ei Mihail Șerban, și el om fără căpătâi. În ziua de 18 februarie 1921, Alexandrina Șerban o invită pe Zinaida Spănescu la ea acasă, sub pretextul că o va putea întâlni pe marea cântăreață Smirnova, care tocmai dădea câteva reprezentații de gală la opera din București. Deoarece o cunoștea de mai demult pe Smirnova, Zinaida Spănescu acceptă invitația la ceai și, la ora 5 după-amiază, însoțită de profesoara ei de engleză, domnișoara Kopinger, pleacă de la „Athenée Palace", cu toate bijuteriile la ea. În dreptul casei din strada Orlando se desparte de domnișoara Kopinger și intră în locuința Alexandrinei. La ușă este întâmpinată de aceasta și fratele ei, care de îndată o ucid, strângând-o de gât, sustrăgându-i apoi bijuteriile. După aceea îi ascund cadavrul într-un cufăr, anume pregătit. Mihail Șerban a transportat cufărul la Gara de Nord, predându-l cu destinația Sibiu și pe un nume fictiv: I. Petrescu.

Crima este descoperită imediat, deoarece ultimul drum al Zinaidei Spănescu a fost la casa de pe strada Orlando. Cei doi autori se sinucid, Alexandrina luându-și viața chiar în anticamera procurorului ce o ancheta. Bijuteriile furate au încăput pe mâna unui necunoscut, pierzându-li-se urma pentru totdeauna.

*

Problemele pe care le ridică în criminalistică ciopârțirea cadavrelor sunt numeroase și deosebit de complexe. După cum am văzut, asasinul procedează la ciopârțirea cadavrului, urmărind întotdeauna un dublu scop: să împiedice identificarea celui omorât, care ar putea duce indirect la găsirea autorului, și în al doilea rând să-și înlesnească transportul victimei, operația de ciopârțire având de obicei loc în casa criminalului, care oferă un adăpost sigur. De aceea, după crimă, măsurile pe care le ia asasinul conduc tocmai la îndepărtarea oricăror dovezi necesare justiției.

După cum arătam, din punct de vedere medico-legal, ciopârţirea cadavrului are implicaţii mult mai complexe. De exemplu, statisticile întocmite de-monstrează, pe baza a numeroase observaţii, că în cazul ciopârţirii cauza morţii devine, dacă nu imposibil, în orice caz extrem de greu de precizat.

Un alt aspect îl constituie stabilirea datei când s-a produs moartea. Putrefacţia fragmentelor ciopârţite, mai ales a celor aflate într-un mediu propice, cunoaşte un ritm rapid şi este cu atât mai pronunţată, cu cât este vorba de organe rănite.

Identificarea cadavrului ciopârţit reprezintă partea cea mai importantă şi poate cea mai delicată a unei expertize. Lacassagne menţiona în acest sens: „Cu ajutorul fragmentelor trebuie să se reconstituie talia, vârsta şi sexul şi – dacă este posibil – să se furnizeze date importante pentru cercetările justiţiei!“

Pentru stabilirea identităţii se examinează scheletul, dinţii, părul şi semnele profesionale, cum ar fi cicatricele şi tatuajele.

În sfârşit, o întrebare la care trebuie să răspundă adesea expertul este aceea dacă omorul a fost comis de unul sau mai mulţi criminali. Constatarea mai multor urme pe corpul victimei, diferite din punctul de vedere al obiectului folosit, al intensităţii loviturii cauzatoare de moarte etc., pledează pentru existenţa mai multor autori ai infracţiunii.

COLECȚIA Interzone

AU APĂRUT:

1. **SHIATSU** *de Tokujiro Namikoshi*
2. **BIORITMURI** *de Dan Dumitrescu*
3. **KUNG FU – PELERINUL TAOIST** *de Deng Ming-Dao*
4. **ÎNTREBĂRI PENTRU UN MAESTRU DE ZEN** *de Taisen Deshimaru*
5. **VINDECAREA TRAUMELOR EMOȚIONALE PRIN HOMEOPATIE**
   de Peter Chappell

   Aceasta este prima carte care furnizează un ghid aprofundat asupra utilizării homeopatiei pentru vindecarea traumelor emoționale. Lucrarea oferă:
   - informații referitoare la traumele emoționale potențiale, de la probleme de familie până la crime
   - explicații ale problemelor comportamentale, viciilor și bolilor care pot fi cauzate de traume emoționale
   - ghidare lipsită de pericole și eficientă pentru autotratament.
6. **VINDECARE PRIN ENERGIA PALMELOR** *de Michio Kushi și Olivia Oredson*
7. **EXPLORAREA VISURILOR** *de Strephon Kaplan-Williams*
8. **AUTOVINDECARE PRIN TRATAMENTE NATURISTE**
   de Aurelian Cîrjeu Gogan
9. **EXERCIȚII DE YOGA TIBETANĂ** *de Christopher S. Kilham*
10. **PUTEREA SECRETĂ A SINELUI** *de Chuck Norris*
11. **AUTOVINDECAREA OCHILOR** *de Joanna Rotté și Koji Yamamoto*

    Este povestea remarcabilă a unui maestru japonez de yoga, Masahiro Oki, care și-a ameliorat în mod natural propria vedere și prezintă metode ce pot ajuta pe alți suferinzi de miopie sau diverse afecțiuni oculare. Vederea slabă poate fi îmbunătățită – acesta este mesajul transmis de Masahiro Oki. Miop din copilărie, Oki s-a chinuit cu văzul slab până ce și-a părăsit căminul, înainte de al doilea război mondial. Atunci el a înțeles că, folosind educația zen și yoga, problemele ochilor pot fi corijate în mod real.

    Narând strădaniile personale ale lui Masahiro Oki, cartea reprezintă în același timp un îndrumar de autovindecare. Cititorul este încurajat să testeze o multitudine de tehnici pentru relaxarea, purificarea și fortificarea ochilor. Autorii demonstrează că ochii sunt asociați intim stării întregului corp și pot fi afectați de tensiunile mintale și fizice datorate unui mod de trai dezechilibrat. Ca atare, *Autovindecarea ochilor* oferă mai mult decât exerciții pentru ochi. Ea susține o

abordare holistică a vederii, incluzând stabilizarea sistemului nervos, aprofundarea respirației, echilibrarea balanței aciditate/alcalinitate a sângelui și reîntinerirea organelor interne.

12. PROGRAMAȚI-VĂ SUCCESUL! *de Jack Black*

Jack Black este cel mai important conferențiar englez în probleme motivaționale. Implicându-se în domeniile stresului și educării mintale, el a creat un program propriu de dezvoltare și atitudine pozitivă, MindStore, și a deschis căi noi în privința motivațiilor personale, sportive și de afaceri. Mesajul său este puternic, eficient și, în primul rând, lesne de urmat. Veți afla cum:

- să vă depășiți limitele pentru a atinge obiective aparent imposibile
- să vă ocupați în mod eficient de schimbare și să preluați controlul asupra propriului viitor
- să vă depășiți deprinderile negative și să obțineți o puternică încredere în sine
- să vă relaxați și să stăpâniți stresul
- să vă atingeți visele

Toate acestea nu sunt simple promisiuni. Tehnica a funcționat pentru mii de indivizi, începând cu directori de companii și terminând cu sportivi de prim rang.

13. KI – ENERGIA VITALĂ *de L. Taylor și B. Bryant*

Ki, termenul japonez pentru esența energiei vitale, constituie tema centrală în modul oriental de abordare a sănătății și bunei dispoziții. Metodele occidentale pentru o sănătate bună se bazează pe puterea trupului și pe controlul nivelurilor de stres. Cartea de față analizează mai multe modalități de asigurare a unei sănătăți cât mai bune, privite din ambele puncte de vedere: **occidental** și **oriental**. Modul occidental este mai familiar, cel oriental mai exotic. Cititorul poate compara aceste abordări foarte diferite, decizând care dintre ele i se pare mai accesibilă. Fiecare capitol constituie o abordare generală a uneia dintre principalele cerințe ale sănătății: nutriție și regimuri alimentare, exerciții fizice, tehnici de respirație, tipuri de masaje și de manipulări fizice, metode de relaxare, precum și efectele râsului și ale unui trai pozitiv.

14. REIKI TRADIȚIONAL *de Dumitru Hristenco*

O lucrare ce conține toate aspectele pregătirii Reiki – de la începător la maestru.

- Despre Reiki – istorie și legendă
- Gradul I și gradul II Reiki
- Breviar terapeutic
- Noțiuni de bioenergetică umană
- Reiki-ul, animalele și plantele
- Simbolurile maeștrilor
- Exerciții energetice
- Evoluția spirituală prin Reiki
- Meditații Reiki
- Gradul de maestru Reiki
- Reiki în afaceri

15. ÎNDRĂZNEȘTE SĂ-ȚI SCHIMBI VIAȚA! *de Wendy Grant*

În lumea noastră frenetică, simțim uneori că suntem depășiți de evenimente și că mergem spre nicăieri, într-o periculoasă derivă. Mai grav: uităm cum să ne simțim bine și cum să ne distrăm. Dar viața nu trebuie să fie cenușie și monotonă dacă *îndrăznim* să ne schimbăm! Cum să procedăm? Prin metodele **vizualizării creative**, această carte vă ajută să:

- vă exprimați emoțiile
- vă înfruntați temerile
- renunțați la iluzii deșarte
- dobândiți succesul și fericirea
- fiți creativ
- fiți dumneavoastră înșivă

16. IRIDOLOGIE *de James și Sheelagh Colton*

17. YOGA PENTRU OAMENI OCUPAȚI *de Miriam Freedman și Janice Hankes*

Vă simțiți stresat și obosit după o zi de lucru? După amiaza simțiți că aveți dureri în mușchii umerilor, dureri de spate, dureri de cap și de ochi? Dacă da, citiți această carte care a fost scrisă special pentru dvs. și care vă prezintă:

- Ce este yoga și cum poate să vă ajute
- Cum poate locul de muncă să vă afecteze sănătatea
- Stresul fizic și mintal la serviciu
- Cum să vă îmbunătățiți locul de muncă
- Ce să mâncați la serviciu
- Cum se poate face yoga la serviciu
- Ajutor imediat în cazul problemelor celor mai obișnuite
- Cum ajută yoga în timpul călătoriilor
- Prezentarea exercițiilor; programul de practică
- Filosofia yoga

18. CHI KUNG *de James MacRitchie*

Chi Kung înseamnă „cultivarea energiei" și se referă la străvechea înțelepciune chinezească a dezvoltării energiei personale prin exerciții simple, pe care le poate efectua oricine. În Orient, acest sistem constituie fundamentul acupuncturii, medicinei tradiționale, artelor marțiale și dezvoltării spirituale. Chi Kung poate redefini imaginea noastră despre sport, psihologie, sănătate, activitate sexuală, longevitate, moarte și filosofie.

Acest simplu manual introductiv prezintă:

- anatomia și fiziologia corpului energetic
- exerciții practice pentru dezvoltarea energiei personale, precum și modurile în care o puteți controla
- cum să vă îmbunătățiți sănătatea, vitalitatea și performanțele
- cele trei comori personale – Jing, Chi și Shen – Esența, Vitalitatea și Spiritul
- cum să vă găsiți un profesor și de unde să aflați mai multe despre Chi Kung.

19. STRESUL TELURIC *de Jane Thurnell-Read*

Uneori, când pătrundeți într-o clădire, nu vă simțiți în largul dumneavoastră. Se știe că viața sau munca în anumite case sau birouri vă pot afecta sănătatea. De fapt, străzi întregi pot purta, de-a lungul timpului, povara unor boli și stări emoționale proaste ale locuitorilor lor. Care este factorul răspunzător de aceste fenomene stranii?

Autoarea explică modul în care acționează energiile negative ale Pământului, vinovate de producerea fenomenului care poartă numele de stres teluric. În anumite locuri, câmpul magnetic natural al Pământului poate fi perturbat, dând naștere acestei forme de stres, potențial vătă-mătoare pentru ființele umane.

Informațiile incluse în această carte vă vor ajuta să vă protejați sănătatea și bunăstarea acasă sau la serviciu, explicându-vă:

- Ce este stresul teluric și cum acționează energiile pământului asupra trupului dumneavoastră
- Stresul teluric și electromagnetismul; tipuri de energie telurică
- Cum să detectați stresul teluric cu ajutorul radiesteziei și kinesteziei
- Cum să corectați stresul teluric folosind cristale, oglinzi și simboluri
- Relația dintre sindromul bolii de clădire și stresul teluric
- Autoajutorarea și protecția individului

20. DEZVĂLUIREA AUREI *de Ruth Berger*

O introducere excelentă în citirea aurei, bazându-se pe experiența personală a autoarei – ea vede aura în mod natural și este consultant de specialitate în acest domeniu

În prima parte a volumului, Ruth Berger dezvăluie experiența de a vedea și a simți culorile din aura oamenilor, lucrurilor și locurilor din jurul nostru. Partea a doua reprezintă un ghid pentru folosirea culorii pentru dobândirea bunăstării emoționale, spirituale și fizice.

Printre subiectele abordate sunt:

- Metoda vizualizării aurei
- Aura obiectelor și locurilor
- Rolul aspectului aurei în sfătuirea altor persoane
- Curățarea și protejarea aurei
- Îndepărtarea influențelor perturbatoare
- Folosirea culorii pentru meditație și vindecare

Înțelegerea rolului culorii poate să rezolve multe neajunsuri emoționale și fizice. Citind această carte, devenim mai conștienți de modul în care culoarea domină viața noastră și în care o putem folosi pentru îmbogățirea spirituală.

21. VIZUALIZARE CREATIVĂ împreună cu copiii *de Jennifer Day*

În mod firesc, oamenii gândesc tot timpul în imagini; vizualizarea este o modalitate lesne de învățat prin care puteți utiliza această capacitate înnăscută. Această carte îi ajută pe copii să practice și să-și concentreze propriul talent de imaginare, folosindu-l în mod creativ pentru abordarea problemelor cu care se confruntă în societatea de azi.

Manualul antrenant și instructiv al lui **Jennifer Day**:

- este simplu, distractiv și ușor de întrebuințat
- ajută copilul la sporirea respectului de sine și sentimentului siguranței interioare
- propune soluții pentru unele probleme specifice copilăriei, cum sunt coșmarurile și relațiile dificile cu alte persoane
- oferă copiilor metode de creștere a concentrării și comunicării, precum și a capacității de control al stresului
- oferă o ședință introductivă pas-cu-pas și multe vizualizări cu îndrumător
- este potrivit pentru folosirea în familie sau munca de grup

VOR APĂREA:

SECRETELE ÎNCREDERII ÎN SINE *de Patricia Cleghorn*

Fiecare dintre noi poate profita de pe urma sporirii încrederii în sine, indiferent dacă simțim adesea îndoieli sau ne arătăm siguri de noi doar la exterior. Cartea oferă călăuzirea și inspirația necesare pentru a face schimbările dorite în viață și arată cum să vă exploatați optim calitățile și talentele înnăscute.

Cu ajutorul exercițiilor și exemplelor practice de concentrare personală, veți învăța să:

- vă dezvoltați respectul de sine
- vă relaxați și să vă simțiți stăpân pe situațiile ce apar în viață
- vă recunoașteți adevărata valoare ca individ și să vă ascultați intuiția
- vă controlați stresul și să abordați criticile
- creați relații mai fericite
- aveți mai mult succes în munca dumneavoastră
- vă identificați și realizați obiectivele personale

REFLEXOLOGIE ȘI TERAPIA PRIN CULOARE *de Pauline Wills*

Folosirea culorii ca practică terapeutică este probabil una dintre cele mai vechi forme de tratament, ea jucând astăzi un rol din ce în ce mai important în medicina complementară.

Autoarea face o incursiune în teoriile care stau la baza terapiei prin culoare, explicând modul în care fiecare culoare a spectrului electromagnetic corespunde diferitelor frecvențe și vibrații din fiecare parte a corpului uman. Așa cum reflexologia folosește tehnicile de aplicare a presiunii asupra mâinilor și picioarelor, culoarea poate fi și ea aplicată

în aceste zone pentru a consolida efectele reflexologiei și a restabili sănătatea și armonia. Combinarea terapiei prin culoare și reflexologiei este adesea eficientă în cazurile bolilor cronice, în special dacă reflexologia obișnuită este prea dură.

Sunt incluse în carte metode practice de autotratament, legătura dintre anatomia subtilă a corpului uman (aura, chakrele) și vindecare, îndrumări cu privire la meditație și studii de caz.

ÎNVINGEȚI STRESUL! *de Andrew Goliszek*

- Aflați ce este, de fapt, stresul și recunoașteți simptomele lui
- Schimbați-vă comportamentul atunci când este producător de stres
- Folosiți tehnici de controlare a stresului în 60 de secunde
- Începeți să practicați metode de relaxare
- Stresul și imunitatea; boli și suferințe legate de stres
- Transformarea stresului negativ în stres pozitiv
- Chestionar pentru a stabili în ce măsură sunteți epuizat nervos
- Stresul în copilărie și în adolescență; stresul și îmbătrânirea
- Meditația, tehnicile imaginative și autovindecarea
- Testări și evaluări pentru a ne ajuta singuri

PUTEREA INTERIOARĂ *de Christopher Kilham*

O sinteză practică a celor mai performante metode de autodesăvârșire practicate în Orient.

Autorul, cunoscut cititorilor interesați în tehnicile yoga, a adunat în acest volum o serie de tehnici energetice din mănăstirile tibetane, practici vechi de ninjutsu, metode până acum secrete, tibetane sau hinduse, pe care le-a studiat cu seriozitate ani de zile înainte de a le face cunoscute publicului larg.

- Sistemul chakrelor; Ida, Pingala, Sushumna; meridianele; aura
- 13 tipuri de respirație
- Chuang Fu - practici din Kung Fu
- Exercițiile celor cinci elemente
- Cele cinci exerciții tibetane
- 9 tehnici de Yoga Kundalini
- 3 metode de încărcare energetică
- Marea minune a lui Shiva - Invocația umbrei
- 4 metode de meditație

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
"GH. ASACHI"
IAȘI

În seria SF a Editurii Teora

AU APĂRUT:

1. Zeii înșiși – *Isaac Asimov*
2. Soarele gol – *Isaac Asimov*
3. Pulbere de stele – *Isaac Asimov*
4. Curenții spațiului – *Isaac Asimov*
5. Star Trek – *Alan Dean Foster*
6. Eu, Robotul – *Isaac Asimov*
7. O piatră pe cer – *Isaac Asimov*
8. Sfârșitul eternității – *Isaac Asimov*
9. Drumul iadului – *Roger Zelazny*
10. Căderea nopții – *I. Asimov și R. Silverberg*
11. Băiețelul cel urât – *I. Asimov și R. Silverberg*
12. Conexiunea PSI – *Joe Haldeman*
13. Povestiri cu roboți – *Isaac Asimov*
14. Omul pozitronic – *I. Asimov și R. Silverberg*
15. Roboții de pe Aurora – *Isaac Asimov*
16. Lumea de dincolo de timp – *Larry Niven*
17. Vântul schimbării – *Isaac Asimov*
18. Carantina – *Greg Egan*
19. Roboții și Imperiul – *Isaac Asimov*
20. Distres – *Greg Egan*
21. Călătorie fantastică – *Isaac Asimov*
22. Lumea Inelară – *Larry Niven*
23. Sfârșitul copilăriei – *Arthur C. Clarke*
24. Nemesis – *Isaac Asimov*
25. Inginerii Lumii Inelare – *Larry Niven*
26. Peregrinările lui Tuf – *George R.R. Martin*
27. Perioada Campbell – *Isaac Asimov*

precum și

Autobiografia lui Isaac Asimov *(non-fiction)*

VOR APĂREA:

Întemeietorii – *Isaac Asimov*
Visele sunt sacre – *Isaac Asimov*

În seria Paranormal a Editurii Teora

AU APĂRUT:

1. Viața după pragul morții – *Eugen Celan*
2. Războiul parapsihologic – *Eugen Celan*
3. Provocările paranormalului – *Eugen Celan*
4. Fenomene parapsihologice – *I. Mămulaș și C. Bianu*
5. Telepatia – *Eugen Celan*
6. Enciclopedia științelor oculte
7. Psihokinezia – *Ioan Mămulaș*
8. Biocâmp și bioradiații – *Eugen Celan*
9. Reiki – *Dumitru Hristenco*
10. OZN și arta războiului – *G. Constantinescu*
11. Radiestezia – *Dumitru Hristenco*
12. Astrologia practică vol. 1 – *Adrian Cotrobescu*
13. Parapsihologia și timpul – *Ioan Mămulaș*
14. Întâlniri de gradul 4 – *Dan D. Farcaș*
15. OZN – Afacerea UMMO – *Renaud Marhic*
16. Terra – provocarea necunoscutului – *G. Constantinescu*
17. Astrologia practică vol. 2 – *Adrian Cotrobescu*
18. Elemente de chiromanție modernă – *Lori Reid*
19. Aveți capacități paranormale? – *H. Eysenck, C. Sargent*
20. Astrologia natală – *Alexandru Nicolici*
21. Feng shui și arta culorilor – *S. Rossbach, Lin Yun*
22. Secretele astrologiei chinezești – *Kwan Lau*
23. Sinele ascuns – *M. Pilkington & The Diagram Group*

VOR APĂREA:

Fenomenul PSI – *Sorin Modreanu Banat*
Astrologia practică vol. 3 – *Adrian Cotrobescu*

Cartea de față reface primii pași ai medicinei legale și ai criminalisticii – aliați de nădejde ai celor ce s-au angajat în slujba vieții și a adevărului. Nu am urmărit să facem o descriere pasivă a violenței, ci să-i opunem un **NU** categoric, alături de cei care, folosindu-se de progresul științelor, au luptat de-a lungul timpului împotriva delincvenței.

Vidocq – fondatorul siguranței franceze

Crearea brigăzilor mobile

Bertillon și antropometria

Semnalmentul descriptiv sau portretul vorbit

Fotografia judiciară și fotografia signalectică

Scotland Yard-ul și amprentele digitale

Scurt calendar al dactiloscopiei

Identificarea și medicina legală

Editura **Teora**
Lei 28 000

AFACERI CRIMINALE CELEBRE:

Falsul Ludovic al XVII-lea

Sugrumătorul femeilor

Vacher – criminalul sadic

Jack Spintecătorul

Dublă crimă în Manhattan

Landru – contabilul morții

ISBN 973-601-697-8
9 789736 016974